

SZASZVÁRCSI EV. REF. KÖNYVTÁRA

7. R. M. K. I. 3.3
Sl. 396. 330.

R. M. K.

197

KERESZTYENI 22534

F E L E L E T

MONOZLOI ANDRAS 197

Vesperini Püspök, es Pósoni Præpost könyve ellen, az
mellyet irt, De Invocatione. & Veneratione Sanctorum, az
az, az mint ő fordította, Az Szentek hozzánk való segitse-
gekről, valoba kedig, az mint egész irásból megh tertzik,
az Szenteknek segítség-ekről, segítségül hívásokról,
erdemes közbenjárásokról, esedezésekéről,
es bóbolásokról, két részben osztat-
tatót, es irattatót

GYARMATHI MIKLÓS

Helmeczi lelki pásztor által, az igazsághnak
oltalmazására, es az hamis tudoman-
nak rontására,

Soll. H. Enyéd.
1764.

Jerem: 17.

Akkorot seisi az ki emberben bízik.

Deut: 6.

Az te uradat Istenedet imádgad, es egyedül csak ő neki szolgál, &c.

Johan: 14.

Senki nem megyen az Atyához, hanem csak én általam.

Debreczenben nyomtattatót, Lipszai Pal által.

1598 eztendőben.

Szék. Kolozsvári ref. theol. fakultás
könyvtára.

Johannis Pauli
1734. máj. 308.

SZÁZÉKESI EK.
KÖNYVTÁRA

AD

PIUM LECTOREM.

V Ana superstitio, tenebris immerfa profundis,
Fucata Christum religione colit.
Divinos verò sanctis impendit honores
Quos decuit soli contribuisse Deo.
Sed ne decipiant fallacia dogmata Romæ,
Quæ meritis hominum fidere sola docet.
Ista legas, facile hic quo intercessore doceris,
Grata nimis semper sint tua vota Deo.
Fontibus è sacris, iter ad cœlestia pandunt,
Quavè via obtingat vita beata monent.

Lucas Hodarzius.

AD

ANDREAM MONOZLOI E- PISCOPUM VESPRINIENSEM, & Præpositum Poloniensem.

P Osse refutari scriptum quod sæpe negabas,
Quàm fuit indoctum, Præposite, ecce vides.
Tale tuum reliquum. Putres protrudere merces,
Thusca taberna piis, desine, nota fat est.
Errorem agnoscas, plebem seducere cesses,
Ut prosit Patriæ Præpositura tua.

Ex 1. Timothei 2. 9.

Unus ubique Deus cum sit, Mediatrix & unus,
Quid Mediatrices tot fabricare juvat?

Emericus Uysalvin

Tekintetes, Nagyságos, Vitezlő

Keresztyen Urnak, BATORI ISTVANNAK, az fősze-
ges II. Rodolphus Romai Csaszarnak, Magyar-ország-
nak Kiralyanak, sőt edes Attyanak, Udvarának birájanak es
Tanatának, Zathmar, Zabolts, es Somogy Var-megyeknek
örökös Ispánnyanak, Az Christus Ecclesiájának, es ab-
ban levő Keresztyén Tanitoknak kegyes fau-
torának &c, Ugy mint kegyelmes
Patronusának.

Az Ur Istentől Sent Fiaert kíván jó egészséget, jó
szerentfés, bekecsseges, üdvösseges hosszú életet, es min-
den testi, lelki jókat.

Z Szent irafokban, jollehet fok szép ha-
sonlatosságokban adta mi-nekünk előnk
ben az Istének lelke, az vitezkedő Anya-
szent egyhaznak az ő szerentsejert, es alla-
pattyat, mind-az-által, ha valoban az dol-
got meg tekintyűk, mayd illendőbbbet ához aligh talalunk
eggyet, mint mikoron Salomon által Cant. 6: az Ecclesiast
szepen el rendelteteret, es fegyverben öltözöt vitezi sereg-
hez hasonlittya. Oka ez dolognak: mert abban mint va-
lami arzel tükörben, es szép eleven abrazatban, eleitül
fogva meg lattyuk annak minden vilaghi folyasat, rendit,
viaskodalat, nyomorufagat, resz szerint valo megh vere-
set, ismet diadalmat, es minden forgolodását. Holot az

minemű az vitezlő fel fegyverkezett sereghnek, mely
avagy szemben szállott az ellenfeleggel, avagy azt oranképt
reája varja az ő készületi, szinten olyan az Vr Iesus Chri-
stusnak-is vitezkedő seregenek az ő szerentseje, es min-
den allapattya.

Mert miképen az olyan fel készült vitezzi sereg, min-
denkor vigyáskoz, az taborban készen talpon al, es ugy var-
ja az ellenfelet melytől szüntelen környül veretetik, o-
stromlattatik, es uyab uyab csalard lesekkel, csatazalo-
kkal, hirtelen való ütközetekkel mindenképen kisértet-
tik, es forgattatik. Így az Iesus Christus seregenek soha it-
t ez világon nincsen alhatatos bekefege, sőt csak ideig való
bizonyos frigy-is, hanem ennek-is mindenkor fel fegy-
verkezvén készen kelni, es annival inkább vigyázni az
menivel nagyobb ennek ellenfele, hogy nem mint akarmi
ez világha fejedelmeknek egyben gyűlt seregenek ellenfe-
le, holott ennek tufakodása legyen nem csak testnek es
vernek ellene, hanem birodalmaknak, hatalmasságok-
nak, ez világha uraknak, es az seregeknek vezereinak, kik
felettünk vadnak, az az, az ördögöknek fejedelmének,
annak Angyalinak es tagyainak ellene. Eph. 6. v: 12.

Es miképen az olyan vitezzi seregh gyakorta nagy
kárt vall, fejedelmének, es hadnagyinak gondviselente-
geknek, tudatlanlagoknak, sőt gyakorta arulkarásoknak es
urokra való tamadásoknak, avagy part ütfeknek miatta:
így az Christus serege-is az ő fő vezereinak, es pásztorinak
miatta azon okokert nagy fogyatkozást, sőt el fényved-
hetetlen kárt vall nagy gyakorta, mikor az Fűspókók es
pázo-

pásztorok az ő tisztekben, es hivatalokban igazan el nem
járva, az olyan dolgokban leledzenek.

Vegezerre miképen ismet az vitezzi sereghben levő ve-
zerek, es vitezek az kár vallás után ezekben véven ma-
gokat, es urokban jó tanattal, es mind hadi rend tartással,
mind fegyverrel rákészülven, meg verik es meg győzik
az ellentéget, el-is oztatták annak táborát: így az Eccle-
sianak vezeri-is, es pásztorok ezekben véven magokat, es
ujabban rákészülven az Istennek szent igejével, mely e-
lőbb minden két élű pallosnál, meg verik es megh győ-
zik az ő ellenfeleket, tudni illik, az ördögöt es annak tag-
jait, kik az Ecclesianak ellene támadtak. &c.

Ezt az hasonlatosságot nem ok nélkül támadtatta az
írás minékünk előnkben. Tudva volt ez ez világnak, es
mostanlaggal-is tudva vagyón, hogy eleitől foghva így
volt, es ennek-utánna-is míg ördög es annak tagjai lel-
nek, nem léfzen különben az Ecclesianak allapattya.

Mert ez az mi természet szerint való ellenfelegünk, so-
ha megh nem szűnik, megh sem farad, hanem mindenkor
irigylő az Ecclesianak elő menter, es abban való hívek-
nek gyaporodását es fokafulását, kiknek elerők es üdvö-
segek után, mint az fivő orozlan ördöggé leselkedik, es e-
zeknek vérekkal szomiuhozó torkát bé nem töltheti. Sőt
ha valami oly üdvöben, néha néha lattatik meg szűnni-is az
háborgatástul, ugyan azon marad ő mind az által, es sem-
micháttra nem hadgy az ő gyűlöletében, es ártásra való
szándékab, hanem uyab uyab seregeket támadt az Chri-
stus ra.

stus táborának ellene, melyeket uy fegyverekkel, es al-
nokfogokkal kelzit fel.

Völte pediglen azokat es tamaztotta jobb részre min-
denkor, es mostanlagal-is veszi es tamaztya, (mely dologh
csudalkozásra melto) szinte ő magának az Ecclesianak ke-
beleből, kik által az Christusnak országát az igaz tudo-
mannak színe alatt ostromlanaja, es ha lehetne fel-is fordí-
tanaja. Mely dolgoknak igazságarol, es bizonyos vol-
tarol, ha ki ketelkednek azt könnyen megh bizonyíthat-
tyuk, ha az Ecclesianak eleitől fogva való allapartyat meg
tekintjük, az melyből, mint Agoston Doctor mondgya,
lib. 1. de Symbolo Cap. 5. szinte úgy mint az meg merzet
szóló töről az haszontalan veszők, szarmaztanak ki min-
den eretnecségek.

De nem szükséges mi-nékünk ennek bizonyítására sok
egyeb paldákat elő hoznunk, holott ennek előtte való ü-
dökről az Christus Iesusnak sületésének, es menyben me-
nemenek utanna, ez illyenekről megh írta legyen az szent
Iános 1. Ioh. 2: Mi közzülünk mentenek ki, de nem kö-
zinkben valók voltak, es holott, hogy egyb eretnekek-
ről ne folyunk, az Romai Pápáknak példájok fíntén ele-
gedendő legyen erre, kiket az Ecclesianak elő tagyaiból
tamazta, kik által annira megh ostromla az Istennek tabo-
rat, hogy az szegen szinten olyan vala, mint valami elha-
gyattartól szallas, es el puztult varas, mely méltan mond-
hattya vala maga felől azt, az mit mond Esaiás cap. 1. az ő
idejéről. Ha az seregeknek Vra Istene magot, es marade-
kor

kor minékünk nem hagyott volna, mint az Sodoma, es Go-
morra olyanok lőttünk volna.

Az mi pediglen ez mostani üdökről illeti, az kikben az
Vr Isten ő fölsége ez világhnak mayd remenységnek kívü-
lőtte az ő tudományának igazságarol ilmet nap fenre hozta,
es az Papistai tevelgeleknek lőtetéséből ki tisztította,
jambor es kereszttyen szolgálai által: ki volna az ki szem-
vel nem látanaja, lőttugyan kezevel nem tapaztalanaja, hogy
ugyan azon Romai Ecclesiaból es annak vezériből, kik
nagy negedefen Catholicus kereszttyeneknek hijak mago-
kat, es az Christusnak mind nevével mind tudománya-
val dicsekednek, tamaztor es tamazt, az kik ellene vetik
magokat az igazságnak, es mind éyelnappal ostromolvan
az Vr Iesus Christusnak kitől sereget, azon igyekeznek,
hogy mint ennek előtte való üdökben, azonképen mo-
stanlaggal-is meg szaggassák, el oßzlassák, es annak véget
erjék, mely ő ügyekezésekben, es szándékokban semmit
még ez ideig hatra nem hadrtanak.

Mert az üdökről foghva hogy az Vr Isten ezt az repur-
gator indita, es az ő menyei tudományának fenyes na-
pjat fel tamazta es elő hoza, mindgyaraff fel zendüle ray-
ta az Sathan, az Antichristussal es annak minden serege-
vel, kik mind törrel paísal azon lőnek, hogy azt el olta-
najak, mely dologhnak szerit nem tehettek mind az által
semmiképen. Mert az Vr Iesus Christusnak, ki megh e-
leglette az ő Ecclesianak nyomorult allapartyat, oly szor-
galmatos es kegyelmes gondviselele lőn reaja, hogy sok
jambor es kereszttyen tanitokat tamasztá, kiket az Isten-
nek tiszt-

nek tisztességhez való gerjedezéssel; az igasságnak szertetivel, es mind magoknak mind egyebeknek lelkeknek üdvösségének somihozatával ugy ekesite fel, es meg batorita, hogy mind azoknak ellene-is noha sokak, hatalmasok, gazdagok, vakmerők, es ez világhnak iteleti szerint felette igen böltsék valanak, nagy vitezi batorlással harczot allanak, es az ellenfegnek taborat ugy meg faggata, es harra verék, hogy ő maga az őrdőgh tagjaival egyetemből sirattyá most az ő meg mondhatatlan nagy karat; mert látta hogy minden akarattyá ellen fel gerjedet az világosság, es ez nyolczvan-egy eztendőül foghva az ő fenyeget annira ki terjeztette, hogy nem csak Nemet, es Magyar orszagban, hanem Angliában, Galliában, Scotiában, Daniában, Sueciában, es az tengereknek utolsó szigetiből, továbbá Lengyel es Olasz-orszagban, Hispaniában, sőt még szinte Romában-is meg lattator, es meg hallattator az igazság, es naponként fantalan sokakul verettetik az igaz keresztyeni tudomány, romol az őrdőgh orszaga balvanyozással es tevelgesivel egyetemben, az ellen kedig épül az Vt Iesus Christusnak lelki orszaga.

Bolzonkodik ezen ez dolgon felette igen az őrdőgh, es csak nem ragja meg magát, de nem tud egyebet most is mit tenni, hanem ő-is uyab segítő seregeket allat, kiknek böltségekkel, vigyázásokkal, munkajokkal, es seregy forgolodásokkal oltalmazza az ő varat. Mert mentül közelebb látta orszaganak veszedelmet, ő-is annal nagyobb dühösséggel megh indította annak minden belső es külső ereit, es az ő tagjainak minden seregeit fel ramaf-

torra,

torta, hogy az sok időkről fogva el foglalt birodalombul ki ne vettsék. De kiváltságon, es legh fellyeb am-az ő edes szerelmes újonnan születet, es gyengen fel tartot magazinak az Iesuitaknak, es azoknak Oskolajokból tamador egyhazi rendeknek általa forgolodik, kiknek az mint latjuk mostansággal, minden orszagokban igen nagy szorgalmatos gondgyok vagyó arra, hogy az kívül tamattanak annak orszaganak romlandozo falait epíték, es az előbbi tevelgeseket erősíték, mind tudomaniokkal mind irásokkal, es egy summában mind belső, külső tehersegekkel, kit idegen orszagokból-is megh bizonyithatnánk, de mi szoljunk most csak ez mi nyomorult hazánkrol, Magyar, es Erdely-orszagrol.

Ezekben-is azerthasonlokepen dühösködik, kinek az ő merges igyekezeti es fändeka ha egyeb dolgokból ki nem terzenek, csak abból-is nap fennel világosan ki tezik, hogy az egyhazi meltolagokat birodalmában tartya, külső fő rendekből sokakat hozzaja kaptsolt, es ezeknek szerelmes magzattyoknak az határban Iesuita oskolakat tamaztor, az mellyekben azokat az Molochnak megh addozzak, bizony mind magoknak mind ezeknek lelkeknek nagy karara: hogy továbbá oly Püspököket, avagy Præpostokat tamazt, kik helyekből ki vetik az igaz tanit, kates kik karomlo irásokat, naponként nagy sok erőtelen, es gyarló keresztyeneknek botrankozásokra, az igaz keresztyeni tudomány ellen irtanak, es mostansággal-is irnak, kik közzül ez mostani időkben nem utolsó, hanem főbb az többinél Monozloi Andras, Vesperini Püspök es Poloni Præ-

b

ni Præ-

ni Præpost, ki miképen hogy az meg holt Thelegdi Miklos helyeben, es tisztiben állott, azonképen annak minden cselekedetét követi, az menyéi tudomannak karomlában, es iralók által való horgatásban, mineműket immar egynehányat botlatoz ki, azokban gyalazvan, rutolvan, es szidalmazvan, sőt atkozvan, karhoztatvan, es eretnekezven, minekünk mind szemelyünket, mind tudományunkot.

Mivel hogy azért így forgolodik ennek általa az Ecclesianak ellenfele az Satan, minekünk is kik igaz szolgál vagyunk az Christus Iesusnak, melto volt ezen fel indulnunk, es magunkat az igaz tudomannak oltalmazsára felserkentünk, kik közzül noha én legszegényeb es tudatlamb vagyok, es nem melto csak arra is hogy az én Istenemnek hazának küszöbét őrizem, avagy annak szeméret ki tisztisam, nem resteltem mind az által ezt az munkát, es faratagot fel venni, hanem Isten segítlege velem leven, az menire az dolog kívánta, meg feleltem az egyik leg főbbik irására, az mellyet irt ellenünk nagy kevélyen, es negedesen, De Invocatione Sanctorum, Az Szenteknek segítségül hívásokról, minden Papista Doctörökbul valakik ez dologról eleitül foghva valamit irtanak, es disputaltanak mi ellenünk, rontani akarvan az mi igaz tudományunkot, erősíteni kediglen az ő tevelgyéseket, kit igazan megh vall ő maga az prætatióban, c. 2.

Hogy peniglen én erre ez munkára adtam magamat, senki azt ne gondollya, hogy azt én avagy tisztesség kívánsábul cselekedtem, kit rudgyak azok az kik engemet

ismer-

esmernek, hogy soha nem volt én bennem, nintlen is. Avagy hogy magamnak valami kiválkepen való tudomant, es az Isteni dolgokban való böltséget tulajdonítanék, Mert én magam ismerem, vallom is az én tudatlanságomat es erőtlenségemet. Avagy hogy ezzel egyéb kezeztven atyam-fiainak munkajokat meg előzsem, es velelek el hagyatnam, mert inkább azokat kik tudofabbak nálammal, akarom felserkenteni, es örülnök szívem szerint rajta, ha velem egyetemben ők is az igaz tudomant oltalmazzak. Avagy vegezetre, hogy nagyobb kontzra akarnek magamnak utat nitni ez munkával, mert egy az hogy az mit az én kegyes Patronusom én- nekem fizet, az is talám erdemem felet vágyon, mas az, hogy az fele kontzok el költenek Magyar-országban, az mi rendünkön való tanitoktul, hanem mas okai vadnak az kikért én ez nagy es felette igen sokaknál gyűlöletes munkára adtam magamat.

Ellő es leg főbbik az én Istenemnek, es az ő Szent Fiának az Vr Iesus Christusnak, ki minekünk egyetlen egy megh valtonk, es közbenjaronk, dicsőffége es tisztessége, mellyet lattam hogy felette igen meg serterik, sőt tellyességgel láb alá tapottatatik, es semmie teteik ezzel az irással, mely melletha ellő nem allanek, annak kész aruloja lennek.

Második, Az Isten szerint való jó természetből felgerjedet es inditator szemermetesség, az mellyel ugyan meg szegyenlettem magamat, hogy holot Monozloiolyan nagy tisztben, es meltofságban az koncert illyen

b 2

reny

reny es szorgalmatos az hamis tudomannak oltalmazasaban, es faradhatatlan enni fok irafoknak csinalasaban, az mi igaz keresztyeni tudomanyunk ellen, mi az ellen (kit hogy meg mondok, kerem az en keresztyen szolgálataim, hogy ennekem megh botlasanak, mert igaz az mit mondok,) Christus szolgai leven, ilyen kesedelmesek es restek vagyunk az igaz tudomannak, kit mind Isten, mind ember lat hogy igaz, megh oltalmazasaban, es annak az mi maradékink közt meg tartasaban maga tudgyuk azt, hogy megh mondotta azt az Vr, Ieremi: 48. hogy atkozot szolgál az, az ki az ő urának dolgában alnakul jár el.

Harmadik, Igen előttem forgot szent Hieronymus az mit ír Pammachiushnak. Nem akarom, úgy-mond, hogy senki halgasson es tőrjőn, mikor őtet Eretneknek gyanitjak, hogy azoknál az kik artatlanlagat nem tudgyak, ennek el halgata arra ne magyaráztállek, hogy maga lelki elmeretitül vadoltatik az eretneksegről, &c. Eben az irasban kedig Monozloi nem csak gyanit, hanem ugyan nagy torokkal eretneknek kiált bennünket. El kellett azért ez gyalazatos nevet magamról, es magunkról köszönnegessen vetnem, mert ha halgatunk, ugyan valoban eretneknek tartatunk.

Ez három okoknak anni ereje volt en nálam, hogy (országunknak mind enni háborujában-is, es nyomorult alapattyában) addig nem nyughattam, míg ezt az munkát el nem végeztem, kiért en az en Istenemnek adok örök nagy halakat.

Mivel

Mivel hogy kediglen Istennek rendeleseből ez az felelet köszönneges kezd lenni, es fok embereknek mind fölső, középső, es köszönneges rendeknek kezékből kezd forgani: elég gondolkodásom volt en-nekem azon, az mit szoktanak egyéb tudos emberek-is irafokkal cselekedni, kinek dedikalnam es ajanlanam, ezt az en irasomat, mely dolgon en fok ideig faraztottam elmemet. De mikor mind ez egész országban környül hordoznam az en szemeimet, es minden rendeket meg tekintenek, terzek ennekem melto, es illendő okokert, hogy en ezt egyebnek ne ajanlanam, hanem Nagyságodnak, tekintetes Nagyságos vitézlő ur BATHORI ISTVAN, az Főlséges Romai Császárnak, Magyar-országnak királynak, sőt edes Attyának udvarának biraja, es tanatja.

Mert, először oltalmazom en ebben ez irasban az Istennek dítőseget, es az ő szent Fianak tiszteléseget, mely tudomannal főb materia az egész szent irasban nintsen. Azert Nagyságodat meltan illeti ez az ajandek, mint hogy az Istennek, es az ő szent Fianak tisztelésegenek, es arról való igaz tudomannak megh oltalmazata-is Nagyságodat illeti, az több keresztyen Vrakkal egyetemben.

Másodszor, Mert tudgya azt mind ez egész ország, hogy Nagyságod ifiúlagatul fogvan, sőt gyermeksegetül fogva, az igaz tudományban felnevekedven, Isten segítéseből hüfeges követője volt annak, es nem altallotta sem, szégyenlette sem rettegte arról, akarhol-is az mikor kívántator vallastenni, az Istennek segítésegenek asdaanak általa.

b 3

Har-

Harmadszor, Mert nem csak maga szemelyeben ked-
velte, es tartotta Nagysagod ezt az tudomant, es az holot
keller vallast-is, töt rola, hanem annak felette az kerez-
tyen tanitoknak-is, kik azt prædicallottak jo akaró patro-
nusa, raplaloja, töt mint edes Attya, es azoknak izaporo-
dasanak oka volt.

Vegezetre, az többi közt az-is adot en-nekem okor,
hogy ezt az munkat Nagysagodnak offeralnam, es a-
janlanam, az mit mond az bölts, Ecclesia: 1. Azon hely-
re folnak vizszo az vizek az honnan ki jönnek, hogy ismer
follyanak. Mely mondasaval, melyeb ertelemmel megh
int engemet Nagysagodhoz valotiztemről, Mert mivel
hogy Isten után Nagysagod kegyelmes jo akarattyabol
vagyok ebben az helyben, Nagysagodtul vagyon raplala-
som, es Nagysagod minden-kepen hogy igaz tudomant
ez helyben predicallom az oka, az mi hasonra valo mun-
kat, enni jókat veven Nagysagodtul itt cselekedhettem,
Nagysagode volt az, es mindenkepé Nagysagodat illetve.

Azert ez dolgok így leven, mint hogy en magam-is
Nagysagod szegény alazatos kaplannya vagyok, azonke-
pen ez jelen valo munkat-is Nagysagodnak ajánlom, ker-
ven azon Nagysagodat hogy ezten tőlem vegye jo ne-
ven, kirha Nagysagod meg cselekezik, mely dologban
nem-is ketelkedem semmit, azt hiszem hogy egyebke-
re iztyen uraknal annal kedvessebb lenzen, hogy inkab fel
ferkenyenek ok-is az elő Istennek, es az ő szent Fianak
tisztessagenek meg oltalmazasara, mint hogy az szent
David kiraly-is Psal: 2. arra inti oket, ezt mond van:

Avagy

Avagy csak mostan faggal ertetek kiralyok, es tanu-
lyatok ez földnek itelő birai. Szolgallyatok az Vrnak fe-
lemben, es őrvendözzetek ő neki rettesben. Csokol-
gassatok az Fiar, hogy meg ne haragudgyek, es el ne ves-
szetek az ti utaitokrol, az mikor felgerjedend az ő busu-
lala, &c.

Az földsegős Vr Isten szent Fiaert Nagysagodat minden
keresztyen urakkal es rendekkel egyetemben, vegiglen
az igaz hitben tartsa megh, es latogassa jo egesseges, be-
keleses, jo szereztes hoszsu elettel ez vilagon,
az mas vilaghon örök dicsőséggel, es
bodosfaggal.

Nagysagodnak

alazatos szegény kaplannya,

Gyarmathi Miklos,
Zemplin var-megyei
Eccl. Senior, es Hel-
metzi prædicator.

ANTITHESIS
QUA IN CONTRARIUM RE-
SPONDETUR AD EPIGRAMMA LUCÆ

*Peechi, Scripto de Invocatione, et Veneratione Sanctorum
 Andrea Monozloi praefixum.*

Pro norma fidei Sanctos veneramur & ipsi,
 Quos etiam Christi, non sua, vota iuvant.
 Præcipit inspector cordis, moderator & orbis
 Mortali Superum ne tribuatur honos.
 Et per Præcones docet irrita vota futura,
 Per Sanctos fatagit quisquis adire polum.
 Virgo, quæ rosea clausit matrice Tonantem,
 Auxilium Nati querit & ipsa sui.
 Hunc pueri Regem truculenta morte perempti
 Ingeminant, gratos conciliando modos.
 Maxima Spirituum legio, sine labe creata
 Sit quamvis, triplex huic canit ore melos.
 Unicus hic fidus Mediator, & unicus orbis
 Allertor, Doctor, Dux & ad astra poli.
 Huic pia turba Prophetarum, celebrisque corona
 Attribuit Vatum voce salutis opus.
 Claviger hos inter Petrus, sociique fideles:
 Impia damnantes schismata Roma tua.
 Huic soli psallunt alii, quos vexit in altum
 Spes sacra, non pietas syrmate tecta, dolus.
 Hiniweis gratis sunt cincti pellibus Agni,
 Hujus vi durant sidereaque domo.
 Hujus amore sumus nos id quoque quod sumus omnes,
 Jugiter hic adolet pro grege thura suo.
 Ergo, ne missas violemus ab æthere leges,
 Sit meritis nullis nostra locata salus.
 Intereat Papæ regnum; sed corde precemur,
 Intercessorem solus Iesus agat,

E. U. R. D.

*Az keresztyen olvasónak Istentől jo egesseget,
 es üdvösséget.*

Az mit az keresztyen olvasónak ez könyvnek rendi es re-
 sei felől kel erteni, arrul ez írásnak kezdetiben állottunk. De
 mivel hogy ott az helyen minden kíváltképen való dolgokrul
 nem emlekezhetünk: azért eleiben mutato tablat-is csinál-
 tunk, melyben minden fő dolgokat hol, es mellik levelen talál-
 tassanak, fel jedzettük. Ezt-is azért vegye jo neven tölünk az
 ki ez mi írásunkot olvasá, es elyen vele. Azon kerek pedig
 mindeneket mind az kik az mi igaz keresztyeny hitünköt, mind
 az kik az Romai Ecclesiának vallását követik, hogy idő nap
 előtt tetetett itellel ne vegyek kezekben ez könyvet, hanem
 igazság szerető szível es elmevel olvasassak, es annak-utanna ugy
 tegyenek bator felsőle íteletet.

MUTATO TABLA.

A.	Angyálnak es Jehovanak Chri-
Abel verének kiálása, 290 b.	stus nevezeték 107 a, 217 a.
Abraham Limbusra nem ítelte-	231 a, b.
tőt, 182 a.	Angyalok az elő fentek könyör-
Abrahamnak kebele, 192 b. 197 a.	gest mint víszik Isten eleiben
Abrahamnak meg jelent Angya-	217 b, 236 a, 296 b.
lok, 104 b. 105 a.	Angyalokban három dolog va-
Agostonnak holt fentekről igaz	gyon, 166 a. nem hisünk, 19 a.
ertelme, 68 a. 89 b. 90 a, b.	ne vessük remensegünket 31 a.
Alamiska aldozat, 61 b.	Angyalok csak Istent imadgyak
Alazatos sú, aldozat 61 a, b.	33 b. Angyalok emberekert
Aldoznók csak Istének kel, 21 a.	imadkoznak, 167 a. Angyalok
Alkolmas üdö, 152 b.	es fentek közt külömbfeg, 296
Almokrol mit erts, 190 b, 196 a.	magoktul, mind magoknak,
Angyal nevel Christus, es An-	mind másnak elegendenek 24 b
gyalok nevezetnek, 107, 217 a.	mind tudgak dolgainkat, 141 b

* nem

nem akarnak imádatni, 69 b.
 79 a, 102 b, 108 a. nem tud-
 gyak Istennek minden akarát-
 yat, 98 a, b. teremter allatok,
 22 b. verkezhetek 149 b.
 Angyalokhoz Isten lelke nem i-
 gázit az könyörgésben 24 a.
 Angyaloknak imádkozása irá-
 ban 168 a, 219 a. meg halgatása
 bizontalan, 23 a.
 Angyal imádni karhozatos 35 b.
 soha szabad nem volt 149 a, 151
 a, b, 152 a, b.
 Angelusok 291 a.
 Anyaszentegyházat hinni 84 a.
 Antichristus csudákat tesz, 307 a, b.
 Apocalypsis 216 b.
 Apocryphus könyvek 170 b, 171
 a, b, 172 a, b, 173 a, b, 174 a,
 b, 175 a, b.
 Apostoli Credo sent irásban 124
 b, 125 a.
 Apostoli ecclesia nem tudta az
 sentek imádatát 304 b.
 Atyák lelke nem volt Limbusba
 179 a, 181 a, 182 a, b, 183 a, b.
 Atya nevezet Istenben három fe-
 le 112 b.
 Ave Maria mondasban Papistak
 bolondoskodnak 235 a.
 B.
 Balamnak megh jelent angyal,
 105 b.

Balvannak töt aldozat atkozot,
 21 a.
 Balvanyert feddőzőket csak Pa-
 pa karhoztatra 247 b.
 Balvant mint ves el tüled 17 a.
 mint rontot meg Christus 63 a.
 Balvanyozásban egyeznek Papi-
 stak és Poganyok, 44 b, 45 a.
 Balvanyozás oka az nyomorúsá-
 gnak 302 a.
 Balvanyozók az Papistak 46 b,
 59 a, 60 a, 61 b, csudákat töt-
 tenek 307 a.
 Baruk könyve 159 b, 160 a, b.
 Beatrix abazsa 77 a.
 Bibliában való könyvek 160 a,
 b, 161 a, b, 171 a, b, 172 a, b.
 Bodogfaga eghbeli szenteknek
 egyenlő 38 b.
 Bodogfagban Iste és sentek közt
 külömbfeg 214 a.
 Bodogfag regen-is volt 181 b.
 Bolondfagok által lenni, az mi
 egy fűb által meg lehet 292 b.
 Brencius és Bucerus mig javal-
 tak az sentek imádatát 12 a, 37 b.
 Butsu jaras mi üdő tayan kezdé-
 töt 261 b.
 Bűn botfatas, csak Christus tiste
 283 b, csak resé berent-is, nem
 al holtak esedezesen 253 a, ele-
 in-is volt 181 b.
 Bűn bocsatastrol mint ertenek
 Papistak 281 b, 285 b.
 Bűnő

Bűnőzőket Christus magához
 hi, 259 b.

Bűn ver ontással töröltetik 296 a
 C.

Calvinus misfodas 12 b, 37 b.
 Canonicus könyvek 171 a, b, 172
 a, b, 173 a, b, 174 a, b, &c.

Ceremoniával tisztelik Papistak
 az holtakat 62 a.

Christus által ad Isten mindé jot
 32 a. által juthatunk Istenhez
 292 a, 296 a, által jut Istenhez
 könyörgésünk 249 a, kel Isten
 tül kernünk 26 b. teremteröt
 és valtatot meg ez világ 251 b.

Christus Attyatul fel kenetöt ha-
 rom tistre 205 a.

Christusban kel csak hinnünk,
 83 a.

Christus bölcseségünk 251 a, csak
 az, ki az bűnből megh faba-
 dit, 253 a, 255 a, az artatlan,
 256 b, ecclesianak fel sentelt
 Papja &c, 253 a. ecclesiát ma-
 ganak sentelte 152 a, erdemes
 esedező és törekekedő 256 a,
 260 a, 284 a, 297 b, 299 a. er-
 tetik Davidon, 137 a, 155 b.
 esedez ertünk, 295 b, fejünk
 152 a, hűseges Papunk 255 a,
 kezdet és vég 152 a. kezdet
 tül való Pap 182 b. lelkeben te-
 steben töt eleget 190 b. mas
 közben-jaroval galasztatik 259

a. megh engeztelő 8 a. menya
 bē ment tutorunk, 256 b. me-
 nyorágra vezelő igaz ut 251
 a. mindennel kedvesb 31 b,
 mint közben-jaro 287 b. nem
 kegyetlen, 293 a. nem ke-
 vely 299 b. nem minden ne-
 vet közli emberrel 283 a. po-
 kol faydalmir el viselte 253 b.
 saját meltofaga berint kedves
 Isten előtt 259 a. senkihez min-
 ket nem igazit 292 b, 293 a, fa-
 baditor megh pokoltul 161 b.
 fabaditor törvény atkatul 253
 a. sentségünk 251 b, 284 a. ta-
 mat fel igazulásunkra 253 b.
 tudgya könyörgésünket 258 b,
 ut az-bodogfagra 254 a. üd-
 völseggnek oka, 254 a. ülven
 Attya jobban esedez, 253 b, 256
 a. ű maga magan aldozot, 216
 a. ű maga nyomta az saytor,
 251 b. valasztottakat Istennek
 meg bekeltetöt, 257 a.

Christus az híveknek mindenüt
 jelen leni, 8 b, az üdvözites, 10.
 Christusnak bizonyos üdöbē lőc
 halalanak erdme, teremteröt
 fogva, világ vegeig tart, 187 a.
 190 b. 195 a. elegh-tetete ki-
 vül való bolondfagok, 258 a.
 engesztelő halala eleitül fog-
 va volt Isten előtt, 182 a. erde-
 meben kel biznunk, 11 b, 27 a.

* 2

249 a.

249 a. erdemehöz Papistak ki-
tínt biznak, 255 a. halala er-
demejert igazított meg Isten,
254 b. halala, erdeme, elein-is
volt, 182 b. halala erejenek al-
tala üdvözültünk, 254 b. ige-
reri utolsó nap telnek be, 206
b. itelele kicsodas, 207 b. kön-
tőse, &c., nem imadando Isten,
54 b. közölhetetlen tulajdon-
sági, 249 a, b, 250 a. 264 a, b,
265 a, b, 266 a, b, 267 a, b. 268
a, b. 269 a, b. 282 a, 285 a. ne-
veben kel Istent imadni, 59 a.
neveben kel kernünk, 297 b.
neveben nyerhetünk Attyatul
mindent 259 b, &c., nevezete
ket fele 283 a. pokolra szálla,
183 b. 184 a, b, 185 a, üdvözi-
tő erdeme eleitől fogván volt
181 a. vereben veghez ment
valtság eleg Isten előtt való
igazulás, 249 a.
Christusnal Isten előtt nints több
erdemes efedező 142 a, 31 b.
249 b. 250 a, b. 251 a, b. 252 a,
b. 253 a, b. 254 a, b. 255 a, b.
256 a, b. 257 a, b. 258 a, b. 259
a, b. 260 a, b. 286 a.
Christusrol lőt ígéretek nem fő-
kölködnek emberi tanu nélkül
148 b.
Clara szerete 492.
Concilium ket fele 242 b.
Cöciliomokrol mit erts, 306 a, b.
Conciliomok vetkeztek 121 a.
Conciliomtul migh kel függeni
244 a. 306 a, b.

Constantiai bölcs gyűlés tevőly-
gőt 74 a.
Cornelius tiltatik Peternek ima-
dásatul 109 a.
Credo irásban vagy 125 a.
Cselkedő bűn borsátsárol Papi-
stak mint ertének 281 b.
Csuda dolog 247 b.
Csudabol nem kel regulat sabni
95 a. csudakból Isten igeje ne-
kül üdvösséges dolgot nem al-
latharni 306 b, 307 a.
Csudakrol 306 b.

D.

Danielnek meg jelent angyal
105 b.
David Isten Fianak neveztetik
137 a.
Davidon Christus ertetik 137 a.
155 b.
Dicsőség elein-is volt 181 b.
Dicsőségnek tökéletessége leszen
utolsó napon 206 a.
Doctörök ket felek 242 b.
Doctöröknek meltsóagaert ne-
hidgy semit, 121 b. 122 a, 244 a.
Domonkos barátrol Papistak mit
mondanak, 269 a, b. 270 a, b.
271 a, b. 272 a, b.
Dulianak igaz értelme, 68 b. 76
a, b. 103 b.
Duliat minek ertik Papistak, 64 a.
102 b.

E.

Eccius az sentsenek imadásat senci-
ras kívül lenni mondgya 122 b.
Ecclesia ket fele. 242 b. ki igaz
volt, nem karhozattat azokat

kik nem imadtak az holtakat,
248 b. magatul néertőt 120 b.
Ecclesianak Istennel való meg be-
kellese három dologban áll,
mellyek csak Christusé, 252
b. meltsóaga miben áll, 117 b.
118 b. 119 a. nem minden szer-
zeset bekel venni 305 b.
Ecclesiat hinni 84 a.
Egy igaz Istenben bizni, aldozat,
612.
Egy Istent kel imadni 59 b. 71 a.
Egy mást szeretők főkösegeket egy-
massal közlik 29 b.
Egy pelda nem jó közönséges tör-
venyre 212 a.
Egy sents-is Istentől semmi jót né
erdemlet 233 b.
Elein való ecclesia nem tutta az
holtak imadását 303 b. 304 a.
305 b.
Ellenkedő vallásnak egyike igaz
16 b.
Eldő hívek bizonyosok holt senci-
teknek dicsőségeről 241 b.
Eldő sentsenek egmasert könyörög-
hetnek, meg-is halgattatnak
133 a. 138 b. 140 b. minden ja-
vokat Istentől lenni vallottak
129 b.
Eldő sentsenek és Christusnak kö-
nyörgesek mint külömböz 300
a. könyörgefe aldozat 21 a. i-
rásban vagy 233 b. 297 b.
Eldő parantfolatban micsodak til-
tatnak 42 a. 58 a.
Eldő parantfolat ellenkedik senci-
tek imadásával 36 b.

Eldő parantfolatnak igaz értel-
me, 42 a. sok fele magyarázat-
tya, 40 b.
Emberben nem kel bizni 100 a, b.
nem kel hinni 83 a.
Ember és Isten előtt, artatlan köz-
ben-jaronak keller lenni 256 b.
Ember és Isten között prokatorc
rendelni Isten tísti 256 a.
Ember és Isten között való közben-
jaronak, micsodának kellőt
lenni, 250 a, b.
Emberi erdemnek az iras semmi
jót, hanem büntetést ad, 130 b.
131 a. 301 a. erdemőt Isten e-
leibé allatni bűn, 258 b. erdem-
ert örök életnek adása nints
írásban, 129 a. erdem után nem
jár az meg halgatas, 132 a. em-
beri és Istent dologba külömb-
ség 195 a. 200 b. emberi lelek
halaltalan, test halando, 2 b.
Erdemes efedező Christusnak sa-
jattya, 283 b. 289 a. meg bekel-
tetes Christusé 250 b.
Eredendő bűn borsátsárol Papi-
stak értelme, 281 b.
Esaías nem tanított emberben biz-
ni 87 b.
Efedezőnek és valtságnak tísti
egy, 295 b. 296 a.
Estveli és reggeli esmeret 263 a.
Eunomius { es Monozloi eret-
neksége 245 a, b. 246.
Eustathius {
Ez földi sentsenek mint ertőttek ne-
mely embernek gondolatit, 94
b. 111 b. 221 b.

Ez földi szentök nem ertőttek
mindennek gondolatit, 212 b.
Ez földi szenteknek Isten az űka-
rattyat mint jelenti, es mint
nem, 94 b.
Ez földön miért tő Isten jelen-
teft az Apostoloknak ez Pro-
phetaknak, 95 b.

Ez könyvnek rendi es summaja,
2 a, 12 a, 13 b.

Ez világi dologról mas világra
nem illik argumentalni, 112 a,
137 b, 139 a, 141 a, 298 b.

Ez világi előszentek nem közben-
jaro, 297 b.

F.

Ferentz barátrol Papiſtaknak ha-
mish beszede 273 a, b, 274 a, b,
275 a, b, 276 a, b.

Ferencz barát főzere, 49 a.

G.

Gonosoknak el tavorzatafa Isten
tíſti, 32 b.

Gyermektfek köröfztſege es hiri
ſent irasban, 125 a, 221 a.

H.

Hala-adas aldozar 61 a.

Hamis Iſteni tíſtelet, 59 a.

Hamis tudomany, 259 b.

Haige 158 b, 159 a.

Hinni valakiben, valakit, valaki-
nek, 84 b.

Hit, es könyörges egyyüt jar,
80 b.

Hit Iſteni tíſtelet, ottan, 83 a.

Hitnek agai nem erőſítetnek
alom által, 195 b.

Hitnek igazsaga ſerint valo ma-
gyarazatot kel be venni, 143 b,
146 a.

Hitnek igazgataert böltſeknek
gyüleſedő mit erts, 306 a.

Hítör ſemmi fele ſzerentſe, ſem
igazza, ſem hamisfa nem teſen,
301 b.

Holtak adoffag ſerint ſemmi jor
nem erdemeltek, 300 b.

Holtik allapattyat mi nem tud-
gyuk, 232 b.

Holtakban nem kel bizni, 100 a, b.

Holtakert valo miſeles haſontal-
an 200 b.

Holt Apostolok es Prophetak
ez világi gondtul űreſtek,
95 b.

Holtakra argumentum nem illik
az előkről, 137 b.

Holtaktul nemkel tanulni, 197 b,
198 b.

Holt hitelenek lelke pokolban
háromképe kenoztatik, 198 a.

Holt szentek Angyalokhoz mint
egyenlők es mint nem, 229 a.

bodogſagban mit mivelnek bi-
zontalan, 262 a. Chrſus erdeme-
böl űdvözöltek, 201 a. egyen-

kent valo dolgainkat nem tud-
gyak, 250 b, 293 a. egeſ Eccleſi-

anak akarnak jor, 213 b. it ha-
ſontalan ſolgak voltak, 257 b.

Iſtének veghetetle böltſeſeget
ſem ez világi dolgainkat nem

tudgyak, 85 b, 87 b, 98 a, b. 99

a, 101 b, 110 b, 141 a, 142 a,
162 b, 164 b, 201 b, 202 a, 203 a.

213

212 a, 224 a, 225 a. magoknak
ſem erdemöltek Iſtentől ſem-
mi jor, 131 a, b, 284 b. meg nem
halgathatnak 155 a. miért nem
könyörgnek ſem hűkert, ſe
híterlenkert, 199 a. mintha-
ſonlok Angyalokhoz es mint
nem, 166 a, b, 167 a, 219 b,
229 a. mint tudgyak dolgain-
kat, es mint nem, 141 a, 209 a,
235 a, b. nem akarnak közben-
jaro lenni, 201 b, nem ſeſit-
tetek ſeleretünk, 253 a. nem
mindent tudnak, ſem tehetnek
110 b. nem ſegithetnek, 88 a,
91 b, 94 a, nem ſzorgalmaſok
dolgainkról, 110 b, nem ſűköl-
ködnek Iſténnek tellyes jelen-
teſi nélkül, 95 b, 202 b, 208 b,
224 a, 263 b. reſenkent valo
könyörgelünket meg nem hal-
gattyak, 220 a.

Holt szentökben bizas ellen kik
feddöztek, Papatul atkozta-
tak megh, 248 a. hinni bizon-
talan, 80 b. hiſnek Papiſtak, 70
b, 71 a, b, 72 a, b. Iſten nem
tíſtelterik csak magához illő
tíſtelettel, 239 b, nintſen fo-
gyatkozásból valo vetkes in-
dulat, 213 a.

Holt szenteknek aldoznak Papi-
ſtak czeremoniaval, Miatyánk-
val, &c. 62 a. bodogſaga nem
egyenlő Iſtenevel 23 b. bodog-
ſagban minemű ertefők vagyó,
222 a, 223 a, 241 a. dolga tel-
lyeſen az urolſo nap megyen

vegben, 222 b, 240 b, eghbeli
kialtaſok, 213 a. egyyenkent
ertünk eledetelők bizontalan,
218 b, 219 a, 220 a. imadaſa bűn
221 a. imadaſat Origenes indi-
totta, 304 b, 305 a. imadaſával
Iſten gyalaztatik, 244 a. imada-
ſarol nints ſz. iras, 113 a, 219 a
imadaſaga bizontalan 133 a, 138
a, 140 b, 168 a. imadaſaga ſzent
iras ellen, 196 a, 300 a. ſzen-
teknek gyalazattyara vagyón
az őket imadas, 254 a, 257 a.
Innepöt nem kel illeni, 240 a, b
Iſten minemű jelentetſen,
225 b, 241 a. könyörgése nem
kevantatik, 94 a. közben-jaraſa
bizontalan, 58 a, b, 257 a. lel-
keben valo attyafi ſeretnek
modgya, 140 b. lelke bodogh-
ſagban nyugofik, 140 b, 141 b.
198 a, 203 a, 219 a, 233 a, 240
b. nints ſajat erdemők bűn bo-
rſanatra, 251 b. nints tartozas
felőrt valo erdemők, 257 b, 258
a. teteme ki aſas honnet, mikor,
miert jár be, 246 b, 261 b. tíſ-
telete miben al, 238 a. tíſteſ-
ſegel tartozunk, 101 b, 234 b,
237 b, 239 b. tökellerteſſege mi-
ben al, 110 i, b. velünk nints
köz dolgok, 95 b, 285 b.

Holt Szenteket imadni őrdőghi
tudomany, 197 a. Iſteni tíſte-
lettel illeni bűn, 78 b. Papi-
ſtak Chrſtusnal fellyeb böltül-
lik, 269 a, b, 276 b, 277, 278 a,
b, 279 a, 287 a.

Holt

Holt szentekre adni Christus tiszteletet, karomlas, 73 a. Papi-
stak tisztór öfrottak 204 a.

Holt szentekről körösfytenek
mint ertenek, 110 a. 115 b.
295 b. Papi-stak mint ertenek,
64 a. 92 a. 93 a.

Hypocritakak Isten miert halgat
megh 132 a.

I.

Idegen Isten misfoda 18 a. 41 a. b.

Idegön Istennek tóraldozat, 21.
kozor 21 a. isteni tisztólet, 59
a. istenök 42 a. b. tiltatnak 40 a.
Istent tisztó 46 b.

Igasságot nem ördögűl kel ta-
nulni 225 b.

Igaz aldozatok 61 a.

Igaz ember önön hitből el 227 b.

Igaz es valóságos Isten csak egy
21 b. 22 a.

Igazító hit egyleitől fogva 18 a.

Igaz Istent kel imadni 60 a. 305 a.

Igaz okai az megh halgatásnak
132 a. b.

Imadas az körösfytenek es poga-
nyok közt különb 34 a.

Imadasban való dolgok 27 b.

Imadni Angyalokat bűn 35 b.

Imadnunk csak Istent kel 21 b.

Imadag aldozat 61 a.

Imadaghoz alazatosság kel 298 a.

Imadagnak ez világhon helye,
233 a. b.

Innepőt csak Istennek kel illeni
240 a. b.

Invocatio igaz Istent tisztólet 236
b. 246 b. 302 b. három kepen

ertetik, 144 a. 147 a.

Isten ad csak mindenekre jot
f-gonozt 8 b. 41 b. 81 b.

Isten egyedül akar imadtatni 71
a. 303 a. halgat meg 23 a. 82 a.

Isten es embör közözben-jaro
250 a. b.

Isten ígeret szerint halgat megh
155 b.

Isten jó akaro, 28 a.

Isten lat mindent mindenűt 28 a.

magával nem ellenkezik 94 a.

magunknal mindent jobba tud
28 a. 201 a. 208 a. 221 b. mi-
sfoda, 81 b. mi remenségünk,

87 b. 91 b. nem akar holtakra
ruhazot tisztelettel illetetni,

47 b. 49 b. nem béselel anyvállal
emberűl 196 b. nem mindē ne-
vezetűt közli teremtet allattal

283 a. nem parancsollja az űen-
teket imadni. 26 b. nem űüköl-
kodik segitő nekűl, 59 b. 201

a. 204 b. segithet meg, 28 a. 30
b. 32 a. semmi tulaydonisagat

emberrel nem közli, 293 a. b.
ű maga akar csak Christus ne-
veben imadtatni, 59 a. 204 b.

226 a. tiszteltetni, 221 b. 240
a. vehetetlen folsó Ur, 224 a.

Istenben kel csak hinni 9 a. 83 a.

Istent az hívek könyörgésef min-
denűt hallani 8 b.

Istent es embörü dologba különb-
seg 195 a.

Istent íseretűt csak Istent imadta-
tya 29 b. 59 b. termeseferet kel

imadni 27 a. b. tisztólet nem il-
let te-

let teremtet allatot, 18 a. 112 a.

Istennek akaratty, 93 b. Atyai ne-
vezete három-kepen ertetik,

112 b. az elő űentek is barati,
9 a. bodogsaga ű magatul el

fogyhatatlan, 224 a. dicsősege
miben al, 22 a. es holt űentek-

nek tisztelete különb. 101 b.
ecclesiája űent irashoz köt-
töt, 117 a. irgalmaban Christus

altal kel bizni, 7 b. ingyen va-
lo jó voltából Christusban valo

hit által adatnak minden jók,
130 b. lelke az könyörgesben

Istenhez igazit, 23 b. karhozza-
tya teremtet allatoknak imada-

sat, 22 b. nevezeti es tulaydoni
ket felek, 283 a. fajattya, 18 a.

tartozó dolgok nem illetnek
maft, 21 b. 112 a. törvenye el-

len jarokat koztak, 17 b.

Istene's életnek jutalma mint va-
gón, 133 a. b. 134 a. 136 b. 154 a.

Istentől valo vallas-teret aldozat,
61 a.

Istent kel csak felni, 18 a. 21 a. 24
a. imadni, 11 a. b. 16 a. 17 a. b.

18 b.

Istent segedűl hini valaki nevere,
148 a.

J.

Jacobnak megh jelent Angyal,
229 a. b.

Janos mint akarta az Angyal i-
madni, 108 a.

Jeremias nem közben-jaro, 290 b.

Jesuitak miert hijak az űenteket
segedűl, 4 a. 25 b.

Jesuitáknak ertelme az űentek
imadafarol, ottan, 4 a. 25 b.

Jo cselekedet Istē ajandeka, 134 b.

Josuenak meg jelent angel, 105 a.

Jo terelnek lemni erdeme nints
Isten előt, 131 b.

Jo tétők nekűl Isten nem űüköl-
kodik, 131 a.

Jo, vagy gonosz szerentseből ne
tegy hitről itiletűt, 301 b.

K.

Karhozot kazdag neve, 199 a. lel-
keknek Isten nem tesen jelön-
teft, 202 b.

Katalin sörzete, 49 a.

Kegyes életnek mint vagyón ju-
talma, 133 b. 134 a. 136 b. 154 a.

Kepező tükör Istenben nints,
263 b.

Kep imadafert feddözöket csak
Papa atkozta, 247 b.

Kepőket Istent tisztólettel illet-
nek Papi-stak, 53 b. 54 a.

Kereftyen conciliomok nem tud-
tak elein az holtak imadafert,

243 b. doctoroknal nem volt
esmeretben az űentek imadafa,

243 b. 303 b. 304 a. ecclesia
nem tudotelein az űentek i-

madafahoz, 243 b. tanitoknak
emlekezete halaltalan, 12 b.

Kereftyen ecclesiát hinni, 84 a.

Kereftyen aldozat, 61 a. igaz hit,
68 a.

Kerefsytenek mint tisztólik az
holt űenteket, 238 a. b. Papi-
stakkal miben eggyeznek es

külömböznek, 2 a. b.

* *

Kerős-

Köröfztyenek dítfekedese, 251 b.
 Ki mult lelkeknek írás két helyet
 ad, 180 a.
 Klara főrzete, 49 a.
 Könyörgenünk csakl stének kel,
 21 b.
 Könyörges aldozat, 61 a, Istenek
 tistölte, 80 b.
 Könyörgesben bizonyos mod
 kel, 15 a. való dolgok, 27 b.
 Könyörgeshez alazatosság kel,
 298 a.
 Könyörgesnek hírből es Isten i-
 gejéből kel lenni, 256 b. legh
 job modgya, 26 b. údeje it ez
 vilagon, 35 b.
 Közben-jaras Christus tistí, 6 b.
 Isten es embert illet, 288 b.
 Közben-jaro Christus, miért Isten
 es ember, 288 a. közben jaro
 mitfodas, 284 b. 287 b. jaro
 nak tulajdona, 288 b.
 Külömbfeg az köröfztyenek es
 pogányok imadkozalabi, 344,
 L.
 Latafrol mit erts, 196 a.
 Latrianak igaz értelme, 68 b. 76
 a, b. 103 b.
 Latriat mint ertik Papiſtak, 64 a.
 69 a, b. 78 b. 102 b.
 Lelki latafrol mit erts, 213 a.
 Lelki esmeretünk bünből Chri-
 stus aldozattya által tisztult
 megh, 253 b.
 Lelki telti jo Istenfél csak Chri-
 stus által adatik, 7 a.
 Lelki telti jokat csak az ſent Ha-
 romſagtul kel korni, 15 b.

Limbus mitfoda hely, 183 a. nem
 igaz dolog, 139 b. 178 a, b. 186
 a, b. 187 a, b. 189 a. 190 a. 191
 a. 192 a, b. 193 a, b. 194 a, b. 195 a.
 Limbus ſzent iras ellen vagyon,
 180 a, b. 181 a, b.
 Luther mitfodas, 37 b. mig javal-
 ta holtak imadafat, 12 b.
 M.
 Machabzeufok könyve, 168 a, b.
 169 a, b. 170 a, b. 172 a, b. 173 a.
 b. 196 a.
 Mariaban nem kel hinni, 19 a.
 Maria felől gonoful ertenek Pa-
 piſtak, 265 a. igaz ertelem, 305
 a. Papiſtak mint tinitanak, 9 b.
 Mariahoz Isten lelke nem igazit
 az könyörgesben, 2 a.
 Maria Istenfél ingyen megh ked-
 veltetet femely, 251 a. magi-
 nak Isteni meltoſagot nem ve-
 het, 77 a. migatul ſem maginak,
 ſem mafnak nem elegfegős, 24
 b. nem Isten, 18 b. nem lehet
 közben-jaro, 251 a. nem üdvö-
 zit, 9 b. teremtetöt, 22 b.
 Marianak főzeſſege ſent irasban,
 124 b.
 Mariat Isten aſzfzony gyanant i-
 madgyak Papiſtak, 266 a, b. 267
 a, b. meg kel tistölni, nem kel
 imadni, 171 b. 36 a. b. 302 b.
 303 a. 305 a.
 Mariatul nem kel korni, 21 a.
 Martyromok ez vilagon nem u-
 rakodnak, ſem ezt moſt nem i-
 titik, 207 a.
 Martyromoknak koporſoinal löt
 csudak-

esudakrol mint erts, 306 b.
 Martyromſag aldozat, 61 b.
 Megh halgatalnak dírfőſege Iste-
 ne, 32 b. igaz modgya es oka,
 132 a, b. 168 a.
 Meg holt embert imadni pogán-
 ſagh, 3 a.
 Meg holt ſentek adoffagok földt
 ſemmit nem ſolgaltak, 9 b. csak
 Iſtent imadtak, 33 b. ez mi mo-
 ſtini reſenkent való dolgain-
 kat nem tudgyak, 8 b. 19 b. 241
 a. földi igaz ertelem, 10 b. 36 a.
 idegön Iſtenek, 41 b. nem köz-
 ben jaro, 6 b.
 Meg holt ſenteknek erdemekhez
 ne bizzunk, 9 b. irgalmſaga
 nem kevántatik, ottan, lelkei
 hol es mint vannak, 20 a. 240 b.
 nem kel könyörögni, 36 a.
 Mennyei lelkek dolgainkat nem
 tudgyak, 227 a. mint tudgyak
 es mint nem ez vilagh állapot-
 tyat, 232 b. 235 b. nem budof-
 nak ez vilagon, 226 b.
 Mennyei lelkeket tistelnünk kel,
 134 b. 240 a. 246 b.
 Mennyei lelkeknek bodogſaga
 mitfodas, 240 b. 241 a, b. bo-
 dogſaga nem al az ertünk való
 könyörgesön, 232 a.
 Mennyei ſentek nem ſorgalma-
 toſok mi dolgainkra, 288 a.
 Mennyei ſzenteknek eccleſiart
 való köz imadſagok is bizo-
 nalan, 233 a. ez földiekkel mi-
 nemű eggyeſſege legyen, 227
 b. 228 b. Isten elöt való kedves

voltok miben al, 236 b. ſerete-
 te mas az bodogſagban, mint
 ſem it volt, 232 b.
 Mi Atyánk nevezeten az ſent Ha-
 romſag ertetik, 112 b. 113 a.
 Minden conciliumnak, doctör-
 nakes eccleſiának itelrit nem
 kel be venni, 242 b. 243 a. 244 a.
 Minden-napi imadſagban, mi a-
 tyánk mondas csak Iſtent ille-
 ti, 23 b.
 Mindent csak Iſten lat, es tud,
 28 b. 110 b.
 Mint ige, 208 b.
 Mifeket ſentek neveben monda-
 nak Papiſtak, 60 b.
 Monozloi Andras, 1 a. angyalok-
 nak közben-jarafat tagadgya,
 291 a. Apoſtoli Credot ſent
 iras kívül lenni hazudgya, 116
 b. 124 a. Chriſtusnak tisteffe-
 get gyalazza, 287 a. Chriſtus
 meg foſtya papi tistitül, 289
 b. mindennek közben-jaroja-
 nak igazan mondgya, 290 a, b.
 eretnek, 123 b. Iſtent karom-
 lo, 287 a. kereſtyeni hitnek a-
 gat lelke esmerete ellen tan-
 toſgattya, 123 b. ket ſféle köz-
 ben-jarafokat lenni mondgya
 az ſenteknek, 6 a. megh gyöze-
 tik, 5 a. mitfodas, 12 b. mitfodak-
 kal bizonyit, 260 b. morog az ke-
 reſtyé tanitokra, 260 b. Sz: Ha-
 romſagot, Maria főzeſſegét, ger-
 mektiek hitit, ſz. iras kívül len-
 ni hazudgya, 124 a. ű magarötya
 az ſenteknek imadafat, 291 b.
 **2

Monoz-

Monozloinak egy igaz sava, 40
a. gonoz sádeka, 37 a. hamis
ertelme az holtak imadasarol.
4 a. b. 5 b. 18 a. 25 b. 296 a. ira-
sit kik mint vegyek, 1 a. b. ka-
romlása, 223 a. ördögi merge,
12 a. veszedelmes tudománya,
85 a. 104 a.

Mofes mindenkor Isten előtt, 158
a. nem közben-jaro, 285 a. 290
a. nem tanított emberben hinni,
83 b. 84 b.

Mofenek megjelent angyal, 106
a. 107 a.

N.

Nalunknal jobbat es nagyobbat
kel imadni, 35 a.

Nyavalyaban valo bizonyos re-
mensegh, 15 a.

Nyavalyankban csak Istenhez fo-
lyamjunk, 30 a.

Nyomorúfogok serkentnek Iste-
ni tiszteletre, 30 a.

O.

Oecolampadius misfodas, 37 b.
Origenes indította szentek ima-
dását, 304 b. 305 a.

O testamentomi hívek mind az a-
tyákat, mind magok érdemeit
határozték az könyörgésben.
135 a. b. 136 b. 177 b. 234 b.

Ördög az mennyi tudomant kik
altal haborgattya, 12 a.

Ördög hamis Isteni tiszteletre hayt
15 b. idegön Isten, 42 a.

Ördögnek gonoz dolga, 15 b.
Ördögök mint tudhatyák Isten.

nek fententiaját, 210 a.)
Ördögöt Christust mint rontot
megh, 63 a.

Ördögtől nem kel tanulni, 225 b.
P.

Pal nem közben-jaro, 289 b.)
Papáról Papistának karhozatos
ertelmek, 50 b. 51 a. b. 52 a. ka-
romlása, 264 b. 268 b.

Papak vetkőztek, 120 a.

Papa mindennel magát imadat-
tya, 265 a.

Papanak nagy fölséges maga vise-
lese, 51 b.

Papat Papistak Isten gyanant i-
madgyak, 50 b. 80 a. 265 a.
266 a. b.

Papistak angyalt es holt sentső
hazudnak erdemes közben-jar-
onak, 249 b. balványozok, es
idegő Isten imadok, 57 a. 59 a.
60 a. 63 a. bolondok 79 b. cete-
monizval aldoznak holtaknak,
62 a. Christusnak es sentső Lelek-
nek sentsékekkel egyenlő Isten-
segöt adnak, 113 b. erdemet
re sentső vallyak, 298 a. köz-
ben-jarasarol mint ertenek, 262
b. saját holtakra adgyak, 264
b. 265 a. 282 a. 283 a. Christus-
sal meg nem elegešnek, 292 b.
Christust es sentséket mint ir-
jak, 9 a. gyalazzak, 63 a. le tapo-
dgyak, 62 b. meg verőttek, 279
b. 280 a. eretneksegre ut adok,
79 b. 89 a. fellyeb börtüllik hol-
takat

takat az elő Istenel, 47 a. 49 b.
69 a. 264 b. 269 a. 297 a. ha-
missan itilnek holtakrol, 42 a.
holtakban inkább biznak mint
fé Christusban, 281 a. holt sentsé-
teket divusoknak neveznek,
262 b. holtakat mint tisztelik,
63 b. holt sentsőknek aldoz-
nak, 62 a. imadasat sentső irasbol
nem bizonyithatnyak, 25 b. hol-
taknak Isteni tiszteletrő adnak,
53 a. 55 a. 69 a. 73 a. 103 a. b.
262 b. tetemint imadgyak, 50 a.
sentséktől bizonítanak bűnök botla-
tasat, 294 b. Istennek tisztelessé-
re nem neveznek, 80 a. Istenről
mint sentső, 76 a. Isten meg-
főstyak ű igazgatul, 258 b. I-
stent tésik közben-jaronak, 94
a. jo sentséket balvannak kö-
sönnek, 301 a. kepek csinila-
saban egyeznek az poganyok-
kal, 55 a. b. 56 a. b. kepeket Iste-
ni tisztelettel illetik, 65 a. közt-
ka veresből főgnak holtat Iste-
nől, 48 a. könyörgésben Chris-
tus melle töldgák az holtakat,
281 a. különb különb Istene-
ket főgnak magoknak, 44 b. lel-
ki paraznak, 286 a. lelki telti
jokat, es gonoszoknak el ta-
voztatasat holtaktól kerik, 65
b. 66 a. 77 b. 78 a. 81 b. Mari-
aban, sentső inkább biznak, mint sem
Christusban, 69 b. 70 a. 75 a. 76
a. Mariáról mint sentső, 293 b.
Mariát miért imadgyak, 76 a. b.
mint mondgyak közben-jaro-

nak, 282 b. megvallyak holtak
imadasat sentső iras kívül lenni,
142 a. menyőrságra valo igye-
nes utat előlők el rekesztettek.
251 a. Miatyankat csufolnyak.
62 b. miért hijak segedől az
holtakat, 8 a. 9 a. 64 a. mikben
mind biznak, 268 a. minden i-
madást mondának az holtak-
nak, 62 b. mint ertenek az holt
sentsékről, 11 a. 64 a. mint hi-
jak segedől az holtakat, 7 a. 294
b. mint tisztelik azokat, 238 a.
b. 240 a. nem bizzak dolgokat
Istenre, es Christusnak közben-
jarására, 58 b. regől fogva i-
midtak az holtakat, 5 b. 6 a.
rendre es tiszte-re őstottak űket,
8 b. sentsékek irgalmaban biznak,
7 b. 297 a. sentsékre eskűšnek,
50 a. sentség topok 283 b. űn
kezekkel csinalt kepeket imad-
nak, 54 a. 55 b.

Papistakkal miért nem egyezhet
az kördőstyen, 10 a.

Papistának balványozások e-
gyenlő az poganyokeval, 43 a.
45 b. csavargasi, 5 a. gonoz sán-
deka, 3 b. idegen Isteni misfo-
dak, 42 b. Isteni kik mivel bir-
tak, 44 a. 263 a. karhozatos
dolgok, 45 b. 46 a. Limbusa,
178 b. sentső iras kívül, 180 a. ol-
tara, balványozas, 47 b. peni-
tentiajok három részű, 281 b.
fok Isteni, 43 a. b. 44 a. 45 b. te-
remtőt allatokhoz fordulasok
ördögi dühőšsegh, 276 a. b.

Papista papok minek akarnak hivattatni, 43 b.

Papistafagban valo egyhazi rend minek neveztetot, 48 b. 49 a. 53 b.

Papistafagnak legh főb idejeben. Christus el fejedve volt, 263 a.

Pater noster csak Istennek kel mondani, 23 b.

Paterek sok irafokban ellenközték, 13 a. 303 b.

Patereknek értelme, 13 a.

Peter miért nem akar Corneliustul tiszteltetni, 109 a. most nem imadkoz erettünk, 163 a.

Poganyoknak balyanyozafa, 43 b. iteni, 177 a. iteni kik mivel bírtak, 44 a. 263 a. könyörgése miért fogonatos, 132 a. sok fele iteni, 43 b. 44 b.

Poklokra Christinak le fallasa, 183 b. 184 a. b. 185 a.

Poklot Papiatak negy refre osztak, 179 b.

Pokolbol nints valtság, 199 a.

Pokol mit jegyez, 184 a. 194 a.

Probaküfent iras, 13 a. 287 b.

Purgatorium, 179 b.

R.

Rabfag halalhoz hasonlo, 163 b.

Reghi hiekek nem atyak érdemejert könyörögtek Istennek, 135 a. b. 136 b. 177 b. 234 b. 289 a.

híveknek üdvözülése egy ez mostani keresztényekekkel, 181 b.

őnt ecclesia nem imadta az holtakat, 261 a. 305 b. fokast őnt iras ellé nem kel követni,

305 b. üdöben is volt az bün bocsatas, 181 b.

Remenlegh igaz Isteni tisztölet, 81 b. 83 a.

Reférent valo peldabol, nem kel közönlegetes regulat sabni, 94 b. 95 a. 232 a.

Roma ecclesianak hamis értelme, 75 a. 77 b. 78 a. regi tevolygese, 75 a. 286 a. tudomanya az holtaknak imadasarol, 5 b.

Reggei es estvei elmeret, 263 S.

Salamon nem mindenben peldazta Christust, 299 b.

Samuel mindenkor Isten elöt, 158 a.

Segedül hivas tellyes hittel legyen, 218 b.

Segithet csak Isten, 28 a. 30 b. 32 a.

Segitsegre valo hivas csak Istenhez fer, 82 b. 302 b. mitfoda, 82 b. 167 b. imadafnal nagyob, 79 a. kit kel hini, 177 a. hivasban igaz mod kel, 15 a. hivasban valo dolgok, 27 b. hivas hit nélkül nem lehet, 82 b.

Szabadulas elevenedeshez hasonlo, 164 a.

Szent atyak lelke Isten orfagaban ment, nem Limbusban, 181 a. 182 b. 183 a.

Szent doctörök magoktul nem értöttek, 120 b. 121 a.

Szent doctöröknek meltofaga miben al, 117 b. 118 a. b. 119 a.

Szent életnek jutalma mint vagyó, 133 b. 134 a. 136 a. 154 a.

Szent

Szent Haromsagot kel imadni, 305 a. mint irjak Papistak, 55 a.

Szent Haromsagrol nilvan vagyon iras, 124 b.

Szent jegyek azoknak most is mellyek elcin, 185 a.

Szent irasbol kel igaffagor tanulni, 225 b. szent iras ellen valo reghi fokast nem kel követni, 305 b. kívül valo dolgok mitfodafok, 123 a. 306 a. dolgoknak be vetelere nem köteleztetünk, 123 a. 138 a. irasnak be vetele, 125 a. ferent valo Isteni tisztölet, 24 b. 25 a.

Szent Lelekben hinni kel, 83 b.

Szentek bodegagban egyenlök, 38 b. csak Isten imadgyak, 33 a. b. 81 b. 134 b. kitfodak, 153 b. nem Istenök, 18 b. nem kevanak Isteni tisztöletöt, 10 a. 33 a. nem mindenkor halgitatnik meg, 132 a. nem remensegink, 31 a. nem vörtek fel az imadast, 102 b. semmi jot nem érdemlettek, 129 b. 130 a. ü magoktul magoknak es masnak elegtelenek, 24 b.

Szenteket bötfülnünk kel, 3 a. 10 a. 36 a. 101 b. imadas csak homalyoson is nints őnt irasban, 125 b. imadas ellene Christus örök Istensegének, 34 b. ellene első parantolatnak, 36 b. ellene az hitnek, 82 a. szenteket imadas, Isteni karomlas, 34 a. rut dolog, 16 b. tiltatik, 6 a. 17 a. b.

Szentek es Isten közt külömb.

feqh, 82 a.

Szentek felöl igaz ertelem, 10 b.

Szentekhez Isten lelke nem igazit az könyörgesben, 24 a. ne folyamjunk nyavalyankban, 30 a.

Szenteknek érdeme ker fele, 37 b. 38 a. es Istennek tisztölete külömb, 101 b. imadafat kívül vagyon, 26 a. szent iras ellen, 25 a. b. 26 a. imadasarol mint erenek Papistak, 108 b. imadasarol valo vetelekdes, 3 b. innepöt nem kel őntölni, 240 a. közben jarasa hasonlatlan, 58 a. lelkei Istennek mint legyenek es imadkozának, 2 b. 3 a. még halgitasi bizontalan, 23 a. nem adgya Isten sem magat, sem Fir ditsöseget, 49 b. legedül hivasokrol es meg halgitafokrol nints igiret, 26 b. tisztölete harom fele, 10 a. miben al, 49 b.

Szentekre eskünni tilalmas, 50 a.

Szentektül nem kel kerni, 21 a. 85 b.

Szent Pal nem irt sem tanitot emberben hinni, 83 b. 84 a. tiltotta anygaloknak töt folglatot, 106 a.

Szent Patriarkak nevet az Sidok miért említotttek könyörgésekben, 136 a.

Szeretet Istenes mi köztünk, 29 b.

Szerentse esesből hitről ne tegy itilletet, 301 a.

Szoollot rendelni Isten es ember közzé, Isteni tisztölet, 256 a. Szü.

Szűnek töredelmessége aldozat,
61 a.

Szűz Mariarol igaz ertelelem, 10 b.
Maria-is Christusban való hit-
ből üdvözült, 39 a.

T.
Terd haytással Istent kel imadni,
50 a.

Teremtet allatoknak imadafat I-
sten lelke karhoztattya, 22 b.
allatokra eskünni tilalmas, 50
a. teremtet angyalok miatt né
imadtattak, 107 b. 108 a.

Töredelmes sű, aldozat, 61 a.
Tradíciót ne mindent vegy be,
305 b.

Tridentomi gyűlésnek egy igaz
ertelme, 73 b.

Tudhat mindent Isten, 28 b.

ü.

üdvösséges dolgok sent irasban
vannak, 143 a.

üdvösségöt itt nyerjük, itt vesz-
tyük is, 200 a.

üdvözítő hit eleitől fogva csak
egy volt, lefőn is, 181 a.

üdvözülés miféle, 235 a.
ünnepeket nem holtaknak, hanem
az elő Istennek kel sentelni,
240 a, b. 241 a.

V.

Valóságos Isten csak egy, 21 b.
22 a. Istent kel imadni, 60 a.

Valtság csak Christus tiszti, 283 b.
284 a. 295 a.

Valtságnak es esedezeinek tisztí
egy, 295 b. 296 a.

Kereszttyeni felelet, Monozloi¹

ANDRAS POSONI PRÆPOST KÖNYVE
ellen, melyet irt az meg holt szenteknek (az mint ő ne-
vezi) segitsegokról; valoba kedig segitsegül hivafo-
kul, értünk való esedezekekről, es köz-
benjarasokrol.

IRATTATOT,

Gyarmati Miklos Helmetzi lelki pásztor
altal.

NEm nyughatik meg-is az mi természet
szerint való ellenségünk az Sathan, hanem
az mint vilagh kezdettől fogva minden-
kor, minden helyeken cselekedte, azon-
kepen mostanfaggal-is ez nyomorult ország-
ban az Christus Iesus Ecclesiájának csendez
allapatyat, es az mennyei tudomannak igazságot igyekezik az
ő tagjai által haborgatni, es az gyarló kereszttyenek között bo-
tr ankozalt sörzeni. Mely ő sandekat hogy könnyebben veg-
hez vihesse, ennek előtte-is sokakat tamarat es tamaré napon-
kent, kiket az ő lelkevel fel ekesitet es fel inditot arra, hogy
lelki esmeretők ellen, ertven es tudvan, vakmerőkepen elle-
ne vellek magokat, az Istentől ki jelentetet es megh esmert
igazságnak.

Azok között nem utolsó ez mi mostani időnkben Mo-
nozloi Andras az Pofoni Præpost, ki hogy hűséges szolgál-
tyat meg bizonyítsa, annak az kitől fel inditatot, Magyar nyel-
ven egynehány rendbeli irasit bocsatta ki, az kereszttyeni tu-
domannak nemünemű refzeiről, melyeket szörte-szellet ez
egész

A

eges Országban önön maga-is mint egy arany almat, nagy es draga ajandekot küldöz, fő-fő Uraknak es Nemes ferfiaknak, es egyeb kepen-is kezzől kezzé hordoztatnak az Olvasoknak külömb külömb felőlök való íteletekkel es hasznokkal. Mert azokat nemelleyek nagyinak böcsüllik, es el almelkodvan csudallyak, mint az olyan meg vakult emberek, kik az Euangelionnak fenyés napját el nem senvetherik: hanem az előbbi főterfegben gyönyörködven, mégis az Romai Papa tudományát követik, es mindent az mit mond igaznak tartanak. Nemelleyek nevetik es csufollyak, úgy mint kik az Isté igejéből meg esmertek az igazságot: Nemelleyek peniglen azoknak olvasásában meg tantorodnak, mint az kik gyarlók es erőtlének az igaz keresztyenségnek dolgában.

Bizonyara kedig hogy az miképen ennek általa lattyyuk az Ecclesiának ellenfelet az ő orszaganak romladozó falait építeni, es az előbbi tevelgeseket erősíteni: Azonképen mi nekünk-is mind fejenkent, az kikre az Ur Iesus Christus az ő juhainak pásztorságot bízta, felette igen szükségos volna magunkat ellene vetnünk, es az ő karomló írásit az Istentől ki jelentetet sent írásoknak általa meg hamisítanunk. De mivel hogy lattyyuk azt szemünkkel, hogy igen kevesen találatnak az kik az hiveknek karokon meg indulnak, es kik az Ecclesiának sebein sívók serint bankodnanak, es azokat illendő eszközökkel orvoslani ügyekezzenek: lattyyuk továbbá azt-is, hogy kiváltképen nemely nagy Uraknak es Nemes rendeknek, kik az Istén kegyelmet nem tudgyak hala adással venni, ilyen idegen tudományok es írások igen kedvesek es bőcsületesek: Azert az Istén kegyelme velem leuen, en ki legh kissébbiknek tartom magamat az Ecclesiában, most fel vessem az egyiket, mely nem utolsó, hanem főb az többinél, tudni illik, az mellyet irt az szenteknek, kik az Istén orszagában vadnak tiszteltekről, segítségül hívásokrol es közben jara sokrol, mely könyvere avagy írására Monozloinak, az meniben főb

ben főbfeleg leuen, azon igyekezem hogy elegendő valást es felelelet adgyak, rontvan az hamislagot, az mellyet abban oltalmaz: erősítven kedig az igazságot, az mellyet csuda öröghí alnok es család magyarázatokkal az igaz keresztyeneknek ki akar markokból tekerni.

De minek előtte ugyan valóban es allat serint az dologhoz kezdgyek, melto es illendőnek latzik az en írásunknak derek summáját meg jelentenem, hogy tudgyon az keresztyen olvasó mit belőle varni.

Summaja azert es derek czelya ez mi írásunknak vagy on kiváltképen Monozloi Andras, es az Papisták ellen, imez két dologrol, tudni illik: Az segítségül hivasrul, es közben jarasrul, kinek avagy kiknek kellyen mi nekünk ezeket ez tiszteletek tulaydonitanunk: Mely dolgok felől való tudomannak igaz értelmet, es magyarázattyat, hogy szebb es job mód dal veghez vihesük, szükség minékünk először-is itt három dologkrol szollanunk, es az keresztyen olvasót bizonyossá tenünk,

I. Először.

Minemű dolgokban egyezzenek az igaz keresztyenek az Papistákkal az szentek felől es azoknak tiszteletek felől.

II. Másodszor.

Minemű dolgokban legyenek az külömbfeleg es közben vetesek.

III. Harmadszor.

Ez mi írásunknak reseit es rendit meg kel jelentenünk, hogy tudgya az keresztyen olvasó mit hol kel benne keresni es meg találni.

I. AZ ELSŐRŐL,

Az mi azert az első dologt illeti vadnak bizonyos közfeges értelmek mi közöttünk es az Papisták között, az kiket mind az két fel egyenlő képen való, avagy csak meg enged.

A 2

Azo

Azokat kel azért az többi közül először-is ki választanunk, és itt az következendő feleletnek előtte úgy mint fundamentomul vetnünk. Jo refre kedig azok rend berint im ezek.

Először, Nints semmi vetelkedes mi köztünk és az Papi-
stak között arról: Az testi ki mulasnak utanna elneke az lel-
kek avagy megh halnak és semmie lefnek: Mert mind az ket
fel bizonyos abban hogy az Isten halaltalanagra teremtet-
te volt az embert, és noha most az eset miat test szerint megh
hal, lelke szerint halhatatlan mind az által, Math. 10. v. 28.

Másodszor, Arról-is nints kérdés, az miről Monozloi
cap. 2 vetelkedik: Az szenteknek lelkek holot legyenek
avagy hova gyűlyenek az fel tamadasiak előtte. Mert mind
az ket fel azt vallyá, hogy Isten orfagaba mennek és ott vad-
nak az Christussal, kit bizonyonak imez irafok. Salamon in
Ecclesiaste. 12. Az lelek Istenhez megyen az ki adta volt őtet.
Joan. 5: Az halaltól életre ment. Philip. 1. Kevanok megh
oflani és az Christussal együtt lenni. 2 Cor. 5. Azt javallyuk
inkab hogy megh valyunk az testtől és az Urhoz mennyünk
lakni.

Harmadszor, Ábbol-is nints vetelkedes: Ebre vadnake
avagy alufznak itélet napiaig, és dicsirike az Ur Istent avagy
nem. Mert az testtől el vált lelkek mint elyenek és miképen
dicsirjek az Ur Istent, fok helyeken meg írja sent Janos titkos
lataiban úgy mint cap. 4. 5. 6. 7. 15.

Negyedszor, Ez dologban-is nints feletteb valo ellen-
kedes: Imadkozhatnake az senteknek lelkek az mas vilagon
és imadkozzonak avagy nem, az köszönleges Ecclesiastert kö-
zönlegesen. Mert mivel hogy tudgyak hogy vagyon itt ez
földön az Christusnak kereset alatt vitezkedő anyafent-egyha-
za, mely nekül az ő bodogfagok-is szinte vegben nem megyen
Hebr. 11. hanem varniok kel migh az ő fogla tarsoknak bá-
ma be tellyefedik, Apoc. 6. azért meg lehet az, hogy köszön-
legesen imadkoznak az Ecclesiastert, és mivel hogy ahöz valo
serete

seretetek meg nem hűlt, annak mennyei módon mindē jot ki-
vannak, és nagy ohayással varyak az senteknek szamanak be-
tellyefedeler, testeknek fel tamadasat és az mindenkepen veg-
hez ment tökelleres bodogfagot az melyre menendők mikor
meg jelenik az Christus, 1 Joan. 3. v. 2. Ezt mind az által, az ő
köszönleges imadkozások felől valo tudomant, nem kel úgy
mint hitnek agazattyat tartanunk, mert az sent irafokban az
mellyeknek bizonyitásra valo meltofagok vagyó, az Ecclesiastert
semmi nilvan valo és bizonyos ertelem avagy bizonyag nin-
tsen felőle, hogy az sentek az kik ki multanak ez viglagbol
az mas vilagon az vitezkedő Ecclesiastert imadkozzanak, ha-
nem csak legyen jo gondolkodas: mely helyen maradhat h
az nyughatatlan elme, minemő az Papistake, mas hamis vele-
kedeseket az refz szerint és egyenkent valo könyörgeseknek-
meg halgatafi, és az senteknek segítségül hivafo és segitfegek
felől, hamissan nem hoz ki belőle.

Örödszor, Az szenteknek igaz tisztelési felől-is nints
kérdés, Kelle ő felőlők tisztességgel és böcsülettel emleke-
zünk avagy nem kel. Mert mi azt javallyuk mivel hogy fun-
damentoma vagyon az irasban: mely nilvan megh bizonyitya,
hogy az ő emlekezetők öröke valo, és kedves mind Istennek
mind ez vilaghi embereknek előtte, az mint sent David-is
mondgya Psal. 112. Örök emlekezetben lefen az igaz. És Sa-
lamon Proverb. 10. Az igaznak emlekezeti aldasban lefen.
Sap. 4. Halaltalan ennek az ő emlekezeti, mert Istennel-is
tudva vagyon és embereknel.

Hatodszor és utolszor, Sőt azt itillyük hogy feletteb ar-
ról-is nem porlódnek mi velünk az Papistak, hogy az sentek-
nek tisztelésinek igaz resei nem volnanak azok az mellyeket
elő samlalunk mi mikor azt mondgyuk: hogy főkepen három
dolgokban al az ő tisztelések, tudni illik: Először, Hogy az
Istent dicsiryük ő erettek és az ajandekokert az mellyeket az
Ecclesiastert épületire adot volt ő nekik, Másodszor, Hogy

őket is dicsírjük es magasztaljuk hogy jól eltenek az Istennek ajandekival. Harmadszor, Hogy az ő jóságos cselekedeteket mi magunk is kövessük es egyebeknek is követniekelejükben adgyuk, mely dolognal semmi nagyobb dicsiretekre az szenteknek nem követkőzik, mint ha az ő tudományokat, az szenteknek nem követkőzik, mint ha az ő szenvedéseket követjük, hitőket, remenőseket, türesekert szenvedéseket követjük, Phil. 2. 1 Tess. 2. Legyetek fegyhetetlenek ez alnok nemzet. segnek közöttte, kik között úgy mint eghő szövetnekek világoskodgyatok ez vilagon az en dicsősegemre, az Christusnak napian. Ismeg ti vattok az mi dicsősegedünk es az mi dicsősegedünknek Coronaja. 1 Cor. 11. Követőim legyetek ennekem mint hogy en is az Christusnak.

Ezekből azért mi közöttünk es az Papistak között semmi ellenkedes nintsen, mert mind az ket fel azokat javalya es helyen hadgya. Hat minemű dolgokból vagy az közben vetes, arról immar ezennel folyunk.

II. AZ MASODIKROL.

Az szenteknek imadafelől, micsoda közben vetesek, es minemű dolgokból legyenek vetelkedesek az Papistak között es az igaz keresztyenek között.

Nem ok nélkül vagy az, hogy ez dologról is akarunk tudakozni es állani. Mert egy az, hogy ez lefzen fundamentoma ez mi irasunknak. Mas az hogy az mostani időbeli Papistak az Isten igejének világosságarra, mely soha az Apostoli időktől fogva nyabban nem predikaltatott mint ez utolsó időkben, megh nitvan nagy sokan az ő semőket, mivel hogy az keresztyen tanitok markokban kaptak ez tudomannak, az mint az Romai Ecclesiában tanitott undokságot es utalatságot: azon vadnak mindenken hogy annak rutságot fődőzen, mas szin alatt, hogy nem mint sokasban volt ennek előtte, hozzakismet be az Istennek Ecclesiában.

Mert

Mert hogy most az többiről ne szollyunk, az Coloniai 4 Jesuitak az ő Censurajokban fol. 228. tagadgyak nitvan, mint hogy Monozloi is tagadgya fol. 5. *unquam vel fando auditum esse in papatu sanctus esse adorandos*, hogy csak mondvais hallattatott volna az Papistafagban hogy az szenteket imadni kellene: hanem azt vallyak ugyan ottan, hogy csak az olyan segitsegül hívast kel az szenteknek tulaydonítani, az mely semmi nem egyeb, hanem az ő közben-jarásoknak kívánsága, úgy hogy segitsegül hívattassanak, úgy mint az Istennek kivaltkepen valo birati, es minekünk patronusunk, hogy mi erettünk az Isten előtt közben jarulyonak.

Ez erellemnek pedig okat is jelentik, Mert úgy mond, mivel hogy bizonyosok vagyunk az mi bűneink es melatlanfagunk felől, azért hijunk segitsegül az szenteket, hogy az Isten kegyelmet es jo akarattat, minekünk imadfagokval es erdemekvel, meg örözzek, es hogy az Istent között jarásokval hozzánk meg engeszteliek. Ismeg ugyan ottan: Mivel hog úgy mond, kedvesbek nálunknal az Isten előtt, azért könnyebben meg nyerhetik az mit kívannunk. Az olyan segitsegül hívast kedig, mellyel azt keryük hogy az jok megh adattassanak, az gonosoktul megh őriztessünk es meg sabaditassunk, ismeg hogy itt ez vilagon kegyelmet, az mas vilagon dicsőseget nyeryünk, nitvan vallyak hogy csak egyedül az elő Istennek kel tulaydonitanunk, fol. 208. 229.

Monozloi Andras is azért ez ő irasában, mayd ugyan aző nyomon indult el, főt ezekben lattatik valamit derogálni, alab állítani, mert az mint tetteri kevessebb dolgokat foglal be az szenteknek segitsegül hívásokbá, es ollyat is mond felőle kit el nem hihettünk semmikepen, hogy az Jesuitak es Papistak tőle jo neven vegyenek.

Igy ir azért felőle, fol. 5. Nem imadgyuk úgy mond az szenteket, hanem segitseget kívannyuk, úgy mint Christus baratinak,

Ismeg

Ísmeg fol. 52. azt írja, hogy egyéb tiszteletet és segítéségül való hívást nem tulajdonítanak az szenteknek, hanem tisztelik őket mint ember embert, folga folgat, és küllyeb az ő hozzájuk való remenkedések nem teryed, hanem csak hogy úgy mint Istennek barati, kik minálunknál Istennel nagyobb bőszületben vadnak, mi erettünk nyomorultakert imadkoznak.

Tagadgya kedig fol. 97. hogy az szenteket közbenjárónak tartanajak az valtságban, avagy hogy őket Christushoz hasonlitanajak. Aztis tagadgya, hogy erdemeket egyebekhez kapcsolnajak, mint hogy Christus erdemet magunkhoz csatoljuk. Azt mondgya továbbba, hogy azt sem tanítják hogy az szentekben kellesek biznunk nem Christusban és szent erdemében, mint ha az szenteknek erdemében igazulatnánk meg nem Christus erdemében, &c. Hímem sententiaját és értelmét így magyarázza meg ez dologrul fol. 102. Midőn úgy mond segítéségül hívjuk az szenteket, hogy törekedgyenek mellettünk, nem egyebet értünk rayta, hanem hogy Christus erdeme által meg nyerhessenek minékünk mindeneket az Átynál.

Ísmeg fol. 111. azt írja: hogy azt az fofolást, mely egyút jár az engestelelssel, soha csak egy szentnek, szűz Marianak is nem engedtek, sem mondottak soha is, hogy Christus Urunk kívül több engeztelőnek és bűnnek bocsátója volna: hanem tudgyuk úgy mond, hogy valamit ez földön kertenek Urunkul meg nyertek azt migh ez romlando testben voltanak, annival inkább remenkedünk, hogy ők az dicsőségben leven, mindeneket könyörgések által könnyen meg nyerhetnek nekünk, és csak azon remenkedünk úgy mint Urunk baratihoz, hogy ő szent fölsegenel esedezzenek erettünk &c.

Ísmeg fol. 115. azt mondgya, hogy gonosz fokolasbot vagyon az, nem az Romai Ecclesiának értelméből, hogy nemely egy igyű emberek az szenteket irgalmasfoknak és kegyelmefeknek nevezik.

Ísmeg

Ísmeg fol. 108. Nagyobbát mond. Mert javallja és helyen hadgya azt az Sententia betűt érint, hogy senki közölünk törven érint nem keferitetik az szenteknek segítéségül hívására, űt azt mondgya, hogy ők is azt tanítják, hogy senki arra nem köteles, hogy őket segítéségül hívja, hanem hogy jo és hasznos segítéségünkre hinunk, kit meg is bizonyít az Tridentumbeli Conciliumbul. Azont mondgya fol: 345.

Vegezetre hogy az többinek beket hadgyunk, így ír fol: 344. Mi főkfeg azt kívanni és keresni az szent irásban, hol parancsolatot hogy az szenteket segítéségül hívjuk, ha jól tudom hogy sohul nincsen parancsolatvan &c.

Ezeket ez befedeket nil van való igekvel így írta Mon: Andras, meg győzetterven lelki esmeretitül és az igazságtul, kiket mind az által ha nem feledékenységből, hanem meg tökellel értelméből folotta: vagon mit neki köszönnünk. Mert sokval kevesebbet tulajdonít az szenteknek és azoknak segítéségül hívásfoknak, hogy nem mint az Jesuitak. Holot két fő dolgokat latatik tagadni az kiket az Jesuitak vallónak, tudni illik, Először az szenteknek erdemeknek hozzánk való kapcsolatát, és másodszor az engeztelet, az az, hog az szentek erdeme nekünk hasonlana, és hogy engeztelők volnának mi erettünk az Isténél. Sőt az utolsó befedekben Mon: mayd ugyan az Lutherekhez latatik haylani: mert ő maga elrontja az szentek segítéségül hívásfural való tudomant, holot azt parancsolatlan és iras nélkül való tudomanyának vallja, és szabadfagot ad reaja mindeneknek, akar hívjak azokat segítéségül akar ne. Köszönyünk ez jambornak.

Meg tetzik azert nap fennel vilagosban ezekből, hogy az mostani Papistak lattatnak lagyabban és gyengébbé az mint tettertik, erteni az szenteknek tiszteletü felől, de ha valoban meg tekintjük csak csavargások mind ezek, palástolások. Sínelések, pokhalozások és semfen véstések: kiket jol lehet, úgy tetzik az Papistáknak, hogy ők nagy bőlesen és őssen gondoltanak, csak annit hasonlunk mind az által nekik mint

B

az vízben

az vízben halo embernek, eghez, vízhez, földhöz, fűhöz való kapdofási, es az loponak, kinek kefeben kaptak az marhat, terovazo befedi, es maga mentsegi.

Mert mind tudomanja es tanitása, mind kediglen cselekedeti es peldája mast bizonit, főt torka fakattaban mast kiált az Romai Ecclesianak, hogy nem csak ez, es nem csak ilyen, hanem sokval külömb volt abban, es külömb mostanlagal-is az senteknek imadása, es segetsegül hivása: kit vegtere ezek-is semmikeppen soha el nem fődözhetnek: mert az sok csavargásoknak utanna, ugyan rea ternen az okadása, es salvalni menteni akarnak minden utalatos karomlásokat es balvanjozásokot, az mellyek ez dologbul voltanak es vadnak mostanlagval is az Romai Ecclesiában: mely dolognak igazsága csak ez jelen valo irasabul-is Monozloinak meg tertzik, melyben erőssen iparkodik rayta, kiválteppen ötödik refében, mely kezdetik fol: 101. irasanak, es cap: 8. 9. 10. 11. mely helyeken az senteknek erdemet es közben jarását, csudalatoson vitattja, es azon igyekezik, hogy minden velek valo undok balvanozásokot fedezze es jova tegye. Meg kel azert ugyan valoban ertenünk es latnunk, minemü volt ez dologrul egy altaliban az Romai Ecclesianak meg rögzöt es el tőkeller tudomanja, hogy azon egy munkaval tudgyunk oztan ellene disputálni es solani, oltalmazvan az igazságot, es rontvan az hamisságot.

AZ ROMAI ECCLESIANAK EL TÖKELLER reghi meg rögzöt tudomanja az szenteknek segetsegül hivásokrol es közben jarásokrol. &c.

Először azert tudva vagyon az mind ez feles világnal, hogy az papistak mind az Adoratiót, mind az Invocatiót, imadást es segetsegül hívást az senteknek tulajdonítottak, kitha tagad.

6
 ha tagadnanak im ezekből bizonjosodik meg: Mert az Szűz Maria Psalteriumjában Psal: 21. felőle ezt eneklik: *Adorant te omnes familia gentium.* Imadgyonak teged: afonyunk az nemzetsegeknek minden cseledi. Psalm: 74. *Adorate eam in decore ejus &c.* Imadgatók ötet az ő ekeffegben &c. Es mind egygyetlen egyik az több Soltarokat-is az ő segetsegül hivására fordítottak. Az mi kedig illeti az több senteket, azokrul így ír Florentiai Antoninus. par: 3. Tit. 12. cap: 8. *Proponuntur à Papa per Canonationem sancti, ut exemplar fidei & vita sancta, & ab omnibus adorandi & in necessitatibus invocandi.* Az az, Az Papatul, (ved esedben, nem az Istentől) előnkben adattatnak az senté tetelnek általa, az sentek ug mint hitnek es sent életnek tükörü, hogy mindenektől az ő búkfegekben imadassanak es segetsegül hívattassanak. Az ki pedig azt mondanaja, hogy abban vet az Papa, eretnek az &c.

Mi ez ellen az senteket sem imadgyuk, sem segetsegül nem hijuk, megh emlekezven az Istennek parancsolattjarul. Deut: 6. Matth: 4. Az te Uradat Istenedet imadgyad, es csak egyedül ő neki solgaly. Esmet Psalm: 50.: *Hij segetsegül engemet az te nyomonragodnak napjan, &c.*

Masodszor azt tanítjak, hogy ketkeppen közben jarulnak az sentek mi erőttünk. Először erdemekvel, mikor az ő nön erdemekvel Isté előt mi nekünk suffragálnak, (kit ez előt tagada Monozloi, es tagad nilvabban fol: 98.) Masodszor, hozzánk valo jo indulattal, mikor azt kívannjak, hogy az mi keresünk meg legyenek, mely sententia betű szerint Lombarduse lib: 4. Distin: 45. holot esmet így fol: Imadgyuk azert öket, hogy közben jaruljonak mi erettünk, az az, hogy az ő erdemek suffragalyonak, hasznaljonak, segetsegül legyenek nekünk, es hogy az mi javunkor akarjak: Mert az mit ök akarnak Istén-is akarja azt, es meg lefen: Mely sententia val egyez Bonaventura-is azt mondvan, hog az sentek sok jokat főroznek mi nekünk *merito & affectu*, erdemekvel es hozzánk való indulatokval.

Mi azt tanítjuk, hogy sem egykepen sem masképen, nem közben járulnak, hanem mind az kettő az Ur Iesus Christus tiszti, ki felől az iras így szól Rom: 8. Az Iesus Christus az, az ki meg holt, (ihol az erdem) az ki közben járulas mi erettünk, (ihol az jo indulat) Hebr: 4. Nints oly papi fejedelmünk az ki nem tudna könyörölni es meg indulni az mi erőtlenségünkön, &c.

Harmadszor azt is tanítjuk, hogy minden ajandekok jo tetemenjek az mellyek nélkül sütközdünk, Istentől az senteknek vadnak ajandekoztatvan, hogy segetsegül hivattatvan adgyak, ajandekozzák es oztogassák minékünk azokat, mind az kegyelemre nezőköt ez vilagon, mind az örök életre nezőköt az mas vilagon, mind kedig az mellyek ez üdö szerint való életünkre tartoznak. Azert Szűz Maria felől azt írja Antoninus, hogy azert mondattatik kegyelemmel tellyesnek, mert esköze es oka az kegyelemnek, azt az emberi nemzetre ide ala öntven: Azert ugy mond affonyunk szűz Maria, szabadon mondhattja maga felől: En bennem vagyok az életnek es az igazságnak minden kegyelme. Syrac: 24. Menyorságnak kapujának is mondgya neveztetni az szűz Mariat azert, mert valami kegyelem valamikor az eghekből el le szállt ez földre, az Maria által szállt az le, es valami be megyen az eghben az Maria által sükség annak be menni. Egyeb sentek felől kedig Thomas Aquinas így szól: Mivel hogy (*extrema*) ez földiek kik tavolban vadnak az Istentől, (*per medias*) esközők által juthatnak az Istenhez: azert az sentek közben jarafok által öntetnek mi reánk az Istennek jo tetemeni, es mi azokat az sentek által vesűk, kiket mi ez földön leven közben jarokka tessünk &c. Es ugyan azont bizonyítja Antoninus, part: 3. *summa*, Titulo 3. holot ezt mondgya: Az Istennek jo tetemeni le szállonak mi reánk, az Angyalok es bodog lelkek közben jarvan, avagy inkább: (*medianibus*) esközők leven. Ismet: Az mi az kegyelemre nező ajandekokat illeti, az bodogok esközők Isten közőt es ez földi emberek közőt.

Mi azt-

7
Mi azt is nem vallyuk, hanem főt nagy karomlásnak tartjuk, erven az irasbul, hogy minden jo adomani es minden tökéletes ajandek onnan felül vagy on az vilagosságnak Atyjatul Jacob: 1. az Christus által, ki azt parancsoltá mi nekünk hogy mindeneket ő általa es az ő nevében kerjünk es el vesűk Johan: 14. Arrul is nem felekezünk el, hogy Christus Urunk így szól. Johan: 14. El megyek helyet szerzeni tinektek, es mikor el menedek es azt meg főrzendem, el jövekk ismet, hogy titekkeit en hozzam vegyelek. Ismet: En vagyok az Ilt, az igazság es az élet. Ismet: Johan: 10. En vagyok az ayto, en általam az ki be megyen meg tartatik. Azert csak egyedül ütet tartjuk menyorságnak utának es kapujának, az mely által mi reánk minden jok sarmaztanak es ez után is sarmaznak, es mely által be megyünk Istennek országában.

Negyedső. Nagy nilvan ugy hijak az senteket segetsegül, mint lelki testi, ez világi es következendő életre nező dolgoknak meg adoit, továbbá vgy mint, segetőköt, oltalmazokot, őrizőköt, szabaditokat, mind testi lelki nyavalyakban es nyomorúságokban: Sőt az Szenteket az ő segetsegül hívásokban oltalmoknak, őrizőjöknek életeknek es üdvöslegeknek mondgyak: kit ez mi irasunkban az hol az Duliarul es Latriarul szólunk, búsegesen meg fogunk bizonyítani. Most kedig ennek bizonyágará, elég legyen az *Salve Regina* Az az, üdvöz legy irgalmaságnak kiralyne affyonya: Mi életünk, edessegünk, es remenységünk, üdvöz legy. Te hozzád kiáltunk Evának samkivetet fia. Te hozzád fohazkodunk ohaytvan es sirvan. No azert mi foholonk amaz te irgalmasságnak seimeit fordits mi hozzánk: Es az Jesust az te mehednek aldott gyömdösdet, ez samkivetesnek vanna mutasd meg mi nekünk: O kegyelmes, O kegyes, O edes Maria, &c.

Mi kediglen mind ezeket az örökke való Istentől kerjük az ő sent Fia által, kitől segetseget, oltalmat, szabadulást varunk, minden testi lelki nyavalyánkban Psalm: 50. es 120. Az en se-

B 3

getse-

getsegem az Urul vagyó, az ki az mennyet, földöt teremtette.
Ötödősr. Azt tanítják, hogy az szenteknek kegyelmessé-
gökhöz, irgalmaságokhoz és segítségökhöz kel folyamunk,
es hogy remenfégnünk, bizodalunkat, vigasztalásunkat ő
bennek kel helheztetnünk: Mely dolognak bizonyos volta ez
utan meg jedzet helyen meg tertzik.

Mi csak az Istennek irgalmaságához es kegyelmességehez
folyamunk az Christus által, ki által bizonyos remenfégnünk
es bizodalunk vagyon, hogy bátorsággal es bizvalt, mehe-
tünk az kegyelemnek siki eleiben, Eph. 3. Heb. 4. Rom. 5.

Hatodősr. Az is nilvan vagyon, hogy az meg enge fte-
lest is, Istennel valo meg bekellest, bűnnek bocsanattat, s-öt
az örök üdvösséget az szentektől varjak, az Christust mayd
ugyan ki rekeztven mind ezekből. Mely dolognak igazsága
im ezekből tertzik meg. Mert Antoninus ez dologrul így ir
part: 4. Tit: 15. Szükség hogy az kikhez Maria az ő semeit
fordítja ő erettek sósolvan, meg igazuljanak es üdvözüljő-
nek. Bonaventura Psalm: 61. Meg emlekezzel mi rolunk el
vesettekről üdvözítő ássonjunk. Psal: 68. üdvözits engem
ássonyom. Psal: 118. Segits engemet, ez vilagnak kiralyne áss-
nyona, es üdvözölni fogok. Psal: 53. Ássonyom az te neved-
ben üdvözits engemet, az en bűneimből ments meg engemet.
Psalm: 50. Könyörűly en raytam ássonyom ki irgalmaságnak
Annyanak nevezetől, es az te könyörűltessegidnek belső in-
dulati sserint, tiztits meg engemet minden en alnokságimból.
Az te mehednek gyümöltsefen engeztel meg engemet, es be-
keltes meg engemet azzal az ki teremtet engemet. &c. Hogy
kedig az Christust ki rekesek, arrul ilyen keppen sol Anto-
ninus az meg jegzet helyen: Az Christus ugy mond nem csak
sósolo, de mindent meg itelő biro-is, ugy hogy semmi bűnteres
nelkül nem marad. Mivel hogy azert, megh az igaz-is nem
lehet felelem nélkül ő előtte, hogy hogy mehetne az bűnös em-
ber, ugy mint sósolozóhoz ő hozzája: Azert az Ur Isten mas sós-
solot

8
solot sörzöt mi nekünk, az ki kegyes es edes, es semmi ke-
menfeg ő benne nem talaltatik. Thomas Aquinas kedig azon
disputal, hogy most ugyan nem kell azt mondanunk: *Christe
ora pro nobis*, Christe imadgy erettünk, az az, hogy nem kel imad-
koznunk, hogy az Christus közben jara saert, halgattassunk
meg, es hogy ő általa nyerjük meg az mit kerünk. Vegezetre
az Formicariumban azt ir jak es közönségesen eneklik Catha-
rina sűz felől az ő Templomokban, hogy mikor senyvedet es
könyörgene az Isten azt kialtotta legyen ő neki az eghből:
Jűy el, jűy el, en valasztottam: az mit kertel meg nyerted azt,
hogy az kik tegedet dicsírnek üdvözüljönnek &c.

Ezek ellen mi Szent Peterrel Aétor: 4. ezt mondgyuk:
Nincs masban az üdvösség, es nincsen mas nev egh alat
adattatvan az embereknek mely által üdvözüljenek az Iesus
Christus nevenel. Aétor: 10. Ennek ez Christusnak minden
Prophetak tanubizonlagot teznek, hogy bűnenek bocsanatt-
jat vezi, valaki hisen az ő nevében: mely dolognak okat meg
jelenti ssent Janos 1. Johan: 2. Ő ugy mond engezteles az mi bű-
neinkert, nem csak az mi bűneinkert kedig, hanem mind ez
vilagnak az ő bűneert.

Hetedősr: azt sem tagadhattjak, hogy ő tudomanjok
nem volna, mikor az szenteknek azt tulaydonitjak, hogy az
egheken minden embereknek, kinek kinek az ő semelye-
ben, imadságokat halljak, siveknek titkos gondolatjokot lat-
tjak, ismerik es ertik, s-öt jelen vadnak mindeneknek az kik
űköt imadgyak. Mely sententiat erőssen bizonitt Monozloi-
is ez egez könyvben, es egyeb Papistak-is. Azert így ir ez do-
logrul Saltzgerius: Az ssenteket ugy mond ket jo tetemen-
nek meg adasaert kely minekünk segetseguil hinunk. Egyik-
ert azert, hogy az Istennel közben jaruljonak mi erettünk.
Masikert azert, hogy vagy lathatoul, vagy lathatatlanul meg
segerfenek minket.

Ez ellen mi ismet azt mondgyuk, hogy egyedül az Istene
es az

es az üdvözítő Chrístusé az híveknek könyörgéseket minden-
ütt hallani, mindeneknek jelen lenni, szívüket nezeni es az em-
bereknek gondolkodásokat által látni: kit bizonítónak sok
íráfok. Pál: 114. Jelen vagyon az Ur, mindeneknek az kik
ütségetseggül híjak. 2. Paral: 6. Csak te egyedül esmered az
embereknek fiainak szívöket. Mely íráfokhoz hasonlok vad-
mad Rom: 8. Matth: 6. Pál: 38. Deut: 4. Az meg holt fen-
tek felől kedig azt talalljuk az írásban nyilván, hogy az mi
dolgainkor it ez földön nem tudgyak. 4. Reg: 22. Így föl az
Isten. Az te Ártjaidhoz gyűitőlek en tegedet, hogy ne lassak
az te semeid mind azokat az gonozokat, az mellyeket be ho-
zando vagyok erre ez helyre. Efsias Prophetanal-is, harvan
harmadik reáeben tudomant tesen az nep, hogy azért folya-
mik könyörgeseben az Istenhez, mert Abraham úgy-mond
nem tud minket, es Isráel nem ismer bennünket, hanem te
vagy az mi Ártjank, azért tekints reánk az eghekbul, &c.

Nyoltzadisor. Az sentek között tisztartotfogot es udvar-
birosfogot rendeltének, es külön külön az Istennek min-
den allatira es minden dolgokra valo gondviselesek, es a-
zoknak mind javoknak mind gonosoknak meg adafat avagy
el tavoztatafat ő reajok biztak. Mely dologrul így ír Clichto-
veus: mint hogy különözö marafok es haylokokvadnak az
eghekben, azonkeppen mas sentnek mas ajandeka vagyon az
mellyet az emberekvel kösölyen. De errül ez utan az hol he-
lye lesen bővebben folunk.

Mi mind embereknek, oktalan allatoknak, es azoknak
mind javoknak meg adafat, mind gonosoknak el tavoztatafat
arra az Istenre az ki őket teremtetten, biztuk, tudvan az sent
Pál mondafanak Act: 17. igaz voltat. Ő benne élünk, ő benne
mozgunk es ő benne vagyunk. Az sent David mondafa-is
elöttünk forog Pál: 103. Mindenek te benned biznak Ur
Isten, hogy nekiek eledelt adgy alkotmatoes üdöben: Ha adz
nekiek

9
nekiek gyűtőnek; ha meg nitod kefeidet meg elegendnek; ha
el fordítod az te ortzadat, meg haborodnak, &c.

Kilentzedser, Azt-is tanítják az mi felől ír, es az mely er-
telmet tettetü hogy javallya Monozloi: Tudni illik, hogy az
senteknek közben-jarafokhoz kel folyamunk, mert azok I-
stennek fiai es barati, mi bűnösök vagyunk; azok bűn nélkül
vadnak, azok böcsületesek; mi bűstelenek. Azert őket kel
imadunk, mert meg Chrístusnal-is írgalmasbak, kegyesbek
es kegyelmesbek mi hozzánk, mivel hogy ez vilagon minden
mi nyavalyainkat es nyomoruságinkat meg kefertettek. Azert
inkab tudnak raytunk meg indulni, könyörülni, es erdemöket
mi közinkben es az Isten köziben tamaztani, hogy az ő erde-
mekert, mellyekvel nem csak magokert tőtenek eleget, ha-
nem supererogaltanak, adosság felet folgaltanak, minket-is
ez világi bodogságos életvel-is meg latogasson, es az jöven-
dő elemek-is bodogságat meg adgya. Ezt sem tagadhattjak.
De ha szinte tagadnak-is, most egyeb dologval meg nem bi-
zonítom, hanem csak amaz utalatos kepekvel, az mellyek
orfságerte meg lattatnak az Papistak templomokban. Irjak
az Chrístust meg haragut tekintettel, meg vont kezével mint
egy tatart, akarvan lövődözni azokat, az kik őtet előtte ter-
dre esven imadgyak. Előtte irjak szűz Mariat ki az emleít
mutogattja es nagy keservesen gyermeke fel tartafat jutattja
fiának esében, es palástjat-is terjezti eleiben, az mellyekvel az
sebes nilakat meg fogja es meg tartostassa. Az több senteket
irjak, az ő sebeket es erdemeket mind eleiben tamasztvan, hog
azokra nevezzen Urunk az ő haragyat állitfa, &c.

Ez ellen-is mi víszont azt mondgyuk, hogy mies Isten-
nek fiai es barati vagyunk, ő felfegenek örökösli es az Chri-
stusnak örökös tarsai, Rom: 8. Galat: 4. jol lehet magunkban
bűnösök, de az Chrístus erdemere nevez meg bekeftettek es
meg igazítottak az Istennek előtte, Rom. 8. Azert semmiben
bűstelenek nem vagyunk, hanem mi-es valakik Chrístus-
ban hi-

ban hívünk sőtén olyan bűnösök mint az több szentek. Mert mi ereztünk-is az Istennek Fia úgy meg holt, mint ő erettek, es nints semmi semely valogatás az Istennek előtte, hanem valaki az Urnak nevet segítségül hívja üdvözül. Johan: 3. 1. Joh: 3. Aétor: 2. & 10. Azoknak raytunk valo könyörületesség. ket sem kívannyuk, mert vagy on Christulunk az ki minden gyarlaginkot meg kóltolvan tud raytunk könyörülni, Hebr: 4. Erdemekhez sem bizunk, mert magok sem üdvözithettek magokat, hanem Isté üdvözítette őket-is sient Fia által, kit maga felől meg vall az szűz Maria Urunknak Sz. Anyja mondván: Es vigadoz az en lelkem az en üdvözítő Istenemben. Hogy kedig valamit adósság felet fogaltanak volna az mivel nekünk hasznalhatnának, azt sem hívuk. Mert ha mindent meg cselekedtünk-is, azt cselekedtek, az mivel tartoztának, azért haszontalan foglak voltanak, az mint mondgya Urunk. Lucz 17: es semmi kőszönetet Istentől erette nem erdemletének, kit bizonit sient Pal-is Rom: 8. Adofok vagyunk hogy lelek serint elyünk. Ismet 1. Corinth: 4. Quid habes, &c. Micsodad vagy on az mit Istentől nem vóttel? hat mit dicsekedel &c. Azert ha volt-is valami ajandek benne, Istentől volt, es nem az ő erdemeket, hanem az ő ajandekit coronazta ő benne &c.

Vegezetre hogy most az többinek beket hadgyunk, egy summában azt tanítjak szűz Maria felől, Hogy ő üdvözítgünknek, Istennel valo egygyűléstünknek, meg igazulastunknak, meg engesztelstünknek, értünk valo csedezefnek es Istennek minden javainak velünk valo közlesének közbejárója. Es azt írjak hogy az Christus fő: az szűz Maria nyak. Azert miképpen az nyak közben vagy on az fő es az test között, azonképpen szűz Maria Isten között, es mi közöttünk közben jaro: es miképpen az főből származnak az nyak által az testben mindenek: azonképpen szűz Maria által szállonak mi reánk minden ajandekok, Mariale Bernhardini.

Ez utol

Ez utolsó ellen mi azt mondgyuk, hogy az menni ige, 10 anni karomlas vagy on benne az Istennek Fianak, ennek tisztának es erdemének ellene, mert mind ezeket ő neki tulaydonirja az iras, ki felől azt mondgya: hogy ennek telles voltatul, vóttünk mi minnjajan kegyelmet kegyelemert. Johan: 1. Ismet: Nints masban az üdvösség. Aétor: 4. 1. Tim. 2. Egy az Isten es ember között valo közben jaro, az ember Jesus Christus. 1. Tim: 2.

Ennire mentenek el azert az Papistak az szenteknek imadastanak, segítségül hivastanak es közben jarastanak dolgasban, es ha mind elő számlaltuk volna, megh ennel-is melyebben, kikkel lehetetlen dolog hogy mi egyget erthesünk, hanem ha az Istent, es az ő szent Fiat el akarunk arulni, es mind az kettőnek Isteni főlseget, az Christusnak kedig az ő tisztit es keserves halalaval nyert erdemet, labunk ala akarunk tapodni, kit, feltven az mi lelkeinket az őők karhozatnak tüzetül, nem cselekedhetünk semmikeppen sem az Papistak, sem az szentek baratsagokert, mely szentek tudgyuk bizonyos keppen, hogy nem kívannyak-is mi tőlünk, ez illyen oktalan balvanyozo tizteleteket, főt szidalomnak es gyalazatnak tartjak mind ezeket, mert az Isten tiztellege az ő tisztellegek-is, valami az kívól vagy on ő nekiek-is szidalom es gyalazat.

Azonközben mind-az-alta, holot mi mind ezekben az Papistakval nem akarunk egyyezni, senki mi felőlünk oly motskos itéletben es embertelen ertelemben ne legyen, mint ha mi az szenteknek illendő bűcsűlletőket es tisztelgőket tagadnánk, avagy ő nekiek meg nem akarunk adni, holot micsoda es kereszteni ertelemben legyünk felőlők,

C 2

IGAZ

IGAZ ES KERESZTYENI ERTELEM

Szűz Maria es az szentek felől.

Vallyuk őket nagy bűcsűltre es tisztelgre meltoznak lenni. Mert ugyan-is ki volna oly vakmerő Istentelen ember, az ki azokat nem tisztelneje az kiket tisztel údn maga az Ur Istent? Johan: 12. kiket örökösinek tart ő fellege, örökös tartásainak kedig az Ur Jesus Christus Rom: 8. Galat. 4. kik az Istennek lelkenek élő templomi voltanak. 1. Corinth. 3. 2. Corinth. 6. es kik az ő jo viadalokat el vegeşven, hitőket meg tartvan, es futafokat veghez viven az Urral egygűt vadnak az ő sent országában. 2. Tím: 4. Phil: 1. 2. Corinth: 5.

Kiváltkeppen kedgilen az bodogfagos szűz Mariat az mi Urunk Jesus Christusnak sent Annját mindeneknek előtte Istentől ingyen meg kedveltetet semelynek Isten kegyelemvel tellyesnek Istennek lelkenek eskőzenek, es minden ő sent fellegetel kedves jófagos cselekedeteknek tükőrenek, igaz bíbúl es fel hóval vallyuk es kiáltjuk, aztis hozza teven, az ő dicseretihez, hogy minden emberek közöt legh fellyeb melto minden tisteflegre, bűcsűltre, es dicsíretes mindenkoron jo emlekezetre.

Az több sentek felől kediglen, az kiket, az mint mondanak az örökke valo Isten baratinak hijt, es kik az údvőzítő Iesus Christussal az eghekben nyajaskodnak, es az örök dicsőségnek javaiban örvendeznek, azok felől-is azt vallyuk, hogy fő tekintetes es kiváltkeppen valo tistefleggel kel illetnünk, es ezeknek emlekezetőket halaado es tistefletes dicseretekvel meg tartanunk az Ecclesiában, tudvan azt hogy az ő illendő dicsíretes az Istennek dicsíretéhez tartofnak, es hogy az mikor ők dicsírtetnek az Isten dicsírtetik ő benne.

Mert az Istennek az ő hívei közöt valo jelen volta, bűcsűflege, igaz monda, es ırgalmaşsaga, tetzik es ıfmerretik meg, az mennyei tudomannak ő általok valo ki jelenteseben, az Ecclesiának egyben gyűteşeben, Doctóroknak es tanítóknak hivatal-

vatallyaban, ezeknek şolgalattjokban, tanıtafokban, esuda te-
telekben es egyeb ajandekokban. Meltan dicsírtetnek azért az sentek-is, hogy hűşegeşen eltenek az Istennek ajandekival, es az ő igaz vallafoknak, hűtőkben valo alhatatoslagoknak, nyavalyakban es nyomorufagokban valo tűreşeknek es şenyvedeseknek, főt meg az halalban valo jo remenşegeşeknek es győzödelmeknek peldaja, minden egyeb jo ajandekokkal, es jóşagos cselekedetekvel, az mellyek tündöklőttenek ő benne, meltan adattatnak, nagy tistefleges es dicsíretes emlekezetvel, követesre az elő keresztyeneknek elejekben.

Ez mi nalunk Szűz Marianak es az senteknek az ő igaz dicsírendő tistefletek: dicsírjük az Istent ő benne, az ő ajandekit magastallyuk, es az mi jo benne volt azt követni tanıttyuk. Ha egyebek maskeppen tistelik őket, mi azt nem javallyuk, kiváltkeppen kediglen azoknak az ő tistefleteket az kik ugy az mint az Papıstak imadgyak es segetşegűl hijak őket, nyavalyakban nyomorufagokban, betegşegőkben, halalban es egyeb şűkşegőkben segetşegert varnak tőlők, es őket mi közöttünk es Isten közöt közben-jarokka tesik: mert ezeknek az ő tistefletek merő balvanyozas es Istentől meg vettetet poganşag. Annak okaert, mi ez ıllyen balvanyozo segetşegűl hıvalnak şokafatul, az mellyel az meg holt embereket imadgyak, az embereket az egy örökke valo Istennek, ki Atya, Fıu, es Szent Lelek imadafara, mely epitetven vagyon az közben-jaro Jesus Christusnak erdemen, vezereşyük es igazgattjuk, az mint az Isten beşedenek örökke valo meg moşdulhatatlan es változhatatlan Regulaja tanıt bennünket arra. Az te Uradat Istenedet imadgyad, es egyedűl csak ő neki şolgalj. Deut: 6. Matth: 4. Hıy segetşegűl engemet, az te nyomorufagodnak napjan ştc. Mikor nyomorgattatom vala az Urhoz kialtek, Psalm: 50. 120. Valmait kerendetek Atyamtól az en nevemben meg adgya tınektek. Johan: 16. Jűjetekek en hozzam minnyajan az kik munkalkodtok es meg vadtok terhel-

terheltetven &c. Egyéb imadást azért es segettségül hívást ennel, mi nem akarunk elmerni, azért ellene mondunk mind az Papistaknak ennek előtő első samlaltatot karomlo es Istentelen Articulusokban való ertelmeknek, melyeket egy csomóban be kötven, mind azokbul mi ket kerdest tamasztunk mely be foglallja mind azokat, es arról az ket kérdésről fogunk Monozloival es az több Papistakval-is Isten segitsege velünk leven ez mi irasunkbā immar az Sz. iras szerint disputálni,
Azok az kérdések imezek.

ELSŐ KERDES.

Egyedül csak az egy örökke való Istent, ki Atya, Fiu, es Szent Lelek, minden allaroknak teremője es gondviselője, kelle mi nekünk minden testi lelki, ez mostani vilagra es mas vilagra nező joknak avagy gonoszoknak megh adasara, avagy el ravoztatasara segitsegül hinunk, avagy kedig ő vele egyetemben az Angyalokat-is, es az Isten orszagaban levő bodogh lelkőket, es szenteket?

MASODIK KERDES.

Egyedül csak az ur Iesus Christusnak verevel veghez ment valtságban annak ertünk való közbenjárásban, esedezeseben, szofolasaban es erdemes engezteleében avagy törekedeseben, kellé mi nekünk biznunk, es csak ő általa minden mi imadaginkot az mi kegyelmes Atyának eleiben fel bocsatanunk: Avagy ő melleje szükségesek ezekben ez dolgokban az Angyalok-is es az Isten orszagaban levő szentek?

Ez ket

Ez ket kérdés fő statusa, fundamentoma, ez dologrul 12
való vetelkedesnek mi köztünk es Monozloi között az több Papistakval egyetemben. Azert mi is, ez kérdésekről fogunk tudakozni, mindenút azon ügyekezven, hogy az keresetjen olvasot ketelkedesben ne hadgyuk, hanem iras szerint való igaz keresetjen ertelemre oktaslunk es tanitsuk.

Mivel hogy kedig kettő az kérdés, azért mies ez mostani irasunkot ket resben osztjuk, es az első resében az elsőről az masodik resében az masikról fogunk szolani, bisonitvan az mit kel bisonítani hamisítvan, kedig az mit hamisítani kel es rontani. Mely dologhoz, mind az által minek előtte valoba hozza kezdgyunk főkéleg meg-is ez mi feleletünknek rendit meg jelentenünk.

III. AZ HARMADIKROL.

Rendi azért ez mi feleletünknek es irasunknak az melyet követni fogunk imez lesen.

I. Először, Monozloi azt mi tőlünk ne varja hogy az ő motskos rut embertelen fidalmira, gyalazatira, ragalmazasira, traductioira, (az melyekkel mind holtakat eleveneket az mi Ecclesiainknak Doctori között ortalatlan pennájával furkal, es azon ügyekezzik hogy mindeneknel uralatoslagban hozza, neki rend szerint meg felellyünk, avagy fantom fantval fizessünk. Mert ez utolsót nem itiljük ferni az mi emberfelegünkhöz, az feleletet kedig ez bizonyos okokert nem itiljük szükségesek lenni.

Első. Mert veghetetlen munka lenne ha mindeneknek pörít fel vennenk, es mindenekert igazat akarunk tenni, es gyakorta az dolog kívül-is kellene spacialnunk. Az mi fándekunk kedig az hogy semmi idegen dolgokat ebben ez vetelkedesben ne egyelitsünk, hanem az igazságot ottalmazuk minden semely tekintes nélkül es hasonlo keppen az hamiságot-is rontsuk.

Másik

Masik. Mert elege oltalmazta ezeket életökben és mostanfoggal is oltalmazza, az ő drága és ekes tudományok, jámbor, bent és meg fegyhetetlen életök minden ragalmazó nyelvek ellen, és minden irigyfegnek mardosási ellen, és migh ez világh fen al soha az ő jo hírek nevek el nem ves, hanem meg tellyefedik ő raytok az bölts Salamónak mondasá, Sap. 4: Halaltalan ezeknek az ő emlékezetök, mert Istennel is tudva vagyon es embereknel is. Mert ugy eltenek hog az örök emlékezetet meg erdemlik, kik közzül csak egyik nel-is, Monozloit az kiket ő bídalma, ha egy fontban vetnenk es egybē hasonlitaft tennenk közöttök. Merem ezt mondani hogy ha ezer illyet mint Monozloi (mikepen regenten Anaxarchus) mosarban egyben rontanának, es mind azokbol egy Monozloi tamadna-is, soha mind az által csak az egy Calvinussal is nem erna, Isteni es emberi bölcseségben, szent es jámbor életben, munkakban továbbá es farafagokban, az mellyeket fel vött az Istennek igaz Ecclesianak mellette.

Harmadik. Mert az mint esünkben vöttük Monozloi az mikor ezekről emlékezik, avagy martzongja ő nekiek jo irafokat, avagy ugy mint Lutternek, Bucerusnak, Brentiusnak azt veti szömlökre hogy az szenteknek imadasat először javaltak, kit annak utanna tagadtanak es karhóztattanak. Ez ket dolog pedig olyan hogy feletteb valo oltalmazast egyik-is nem kíván. Mert az iras magyarazatban is ezek oly lelektül viseltettének, melynek meg ez ideig soha az Papistak ellene nem alhattanak. Holot kedig Luthernek, Bucerusnak, Brentiusnak irasaban oly sententia talaltanak, az mellyekben azok az jámborok lattattanak az senteknek imadasat javallani, azt ne csudallja senki mert az elein volt, az mig meg az UR Isten az Papistai tevelgeseknek fötetegesbül annira meg nem vilagostotta volt az ő sömlöket. Akkor nem csak ez dologban, hanem egyebekben is fokakban kedvesstենek az Romai Ecclesianak, kiket mind-az-által annak utanna

utanna, az sent irafoknak egyben hasonlitasabul jobban meg esmerven az igallagot, jo rebre meg vetettének, es ő magok karhóztattanak.

II. Masodszor, azt se varja Mon: mi túllunk hog az Patereknek irasira, kiket nagy mutattal es pompaval sok szaz esztendőktől fogva elő hamlal rend serint, mi is czikelenkent valo feleleteket adgyunk, avagy hogy azoknak akar egyfele akar masfele valo mondasinak magyarazattyaban, megh oltalmazasaban avagy megh hamisitasaban feletteb törük es farafagunk magunkat. Mert noha azoknak az ő meltofogok mi nálunk böcsületes: mivel hogy mind az által ok-is mind egyiglen az Sz. irafoknak meltofaga es iteleti ala vetettek magokat: mas az hogy őket (ugy mint kik emberek voltanak,) nem talalljuk mindenkoron egy nyomban, hanem ellenkedő ertelemben csak az egy dolog felől is: Azert mi azoknak ellenkedő befedeknek es magyarazattyoknak egyben bekelteteseben es feyteteseben, nem akarjuk ketlegesen es hasonlalanul farafagani magunkat, hanem az mi Regulank es proba kövönk az sent iras lefen, mely felől így vagyon irattatvan, Esa. 8, ver. 20: *Ad legem et testimonium*, Törvenre es bizonyagra. Valaki annak befedé szerint nem szoland, ne erje az reggeli vilagossagot. Ez szerint sollottanak az Istennek Prophetai. Arra igazit benünk Abraham, sőt ő maga is az mi Urunk Iesus Christus ezt mondvan: tudakozzatok ugy mond az irafokat, az mellyekben az örök élet be vagyon foglaltatvan, azok tesnek en felőlem tanubizonyagot, Joan. 5, v. 39, es 20, v. 31. Mi is azert ez szerint fogunk sollani, kiből az mint icillyük ő magoknak es az Patereknek semmi injuriajok nem következik, mert ő túllők tanultuk hogy nem kel követni az ő meltofogokat, mint ha azert kellene valamit el hinnünk hogy ők mondgyak, hanem hogy eggyez az be veterett sent irafokval. Es tudgyuk azt is hogy nem kel arra halgatnunk: Ezt mondom en: Ezt mondod te, Hanem, ezt mondgya az UR. *Augst. Epist. 112. ad Pauli-*

Paulinam & contra literas Petilianas cap: 3. &c. Mind-az-által az hol rea-
jutunk oztan, azokat-is az elemetes reghi jamborokat, valami
közönfeges felelet nélkül hazokhoz nem bocsattjuk.

III. Harmadör. Az Conciliumokra es csudakra-is ne-
varjon czikkelenként valo feleletet, hanem derek es egy sum-
mában valo valas-tetelt, mert akar menit zagyalvon egyben
Isten igeje nélkül egy arra mind az felelet az mint ennek utan.
na meg lattjuk.

Ezekről bizonyosla teven Monozloit es az kereztyeni
olvasot, hogy senki azt ne gondolja hogy csak szaraz labval es
kömnyen akarunk az dolog mellől el menni, azert im meg
mondgyuk immar az mi feleletünknek rendit.

EZ KÖNYVNEK ELSŐ RESZENEK

rendi es Summaja.

Mindeneknek előtte mivel hogy ez mi irafunknak első
refeben csak sinter az egy örökke valo Istennek segítségül hi-
vasat akarjuk erősíteni, Igaz kereztyeni feleletet adunk az
első kerdesre, az mely feleletet ugy mint fundamentomul ve-
ven: mindgyarast azt győzhetetlen erősségekvel meg bizo-
nitjuk.

Ez dolgot veghez viven mindgyarast az Monozloi ira-
sához kezdünk, es azokat az Caputokat avagy refeket fog-
juk meg hamisítani az mellyekben leg főkeppen az ellen ve-
telkedik Monozloi, tudni illik, az harmadikat az mely kezde-
tik fol: 33: Az hatodikat. mely kezdetik fol: 118. Mely capu-
tokra elégedendő feleleteket adunk az mi elő samlaltatot oka-
inknak meg oltalmazásban.

Ezek utan az Nyoltzadik Caputot-is mely kezdetik
fol: 217. meg hamisítjuk az melyben tent irafokbul akarja az
senteeknek imadafat bizonyítani. Melyre elégedendő feleletet
advan

advan az feleletnek vegében az első Caputra es az negyedik
Caputnak első refere-is megh felelünk holot azt asseralja s-al-
latja, hogy az Ecclesia eleitől fogva eretnekőknek tartotta a-
zokat az kik az szenteknek imadafat avagy segítségül hivasat
ellenzettek.

EZ KÖNYVNEK MASODIK RE- fenek rendi es Summaja.

Masodik refében irafunknak az U R Iesus Christosnak
eggyetlen egy közbenjárását, es ertünk valo erdemes efedeze-
set oltalmazzuk. Ebben azert illyen modot es rendet tartunk.

Elsőör. Meg fogjuk bizonyítani hogy nints több erdemes
közbenjárója, efedezője, főoloja, sem az egez Ecclesianak
közönfegessen, sem mi nekünk eggyenkent Istennek előtte az
Christus Iesusnak kívülötte.

Masodör. Az Papistak mely böstelenül ertsenek es so-
lyonak az Christus közken-jarása felől azt mutattjuk meg, es
meg-is bizonyítjuk hogy nem hazugságok azok az miket mi
ez dologbul reajok fogunk, jollehet azokat igen tagadgya
Monozloi irafának negyedik refében el kezdven fol: 79.
mind vegig, melyre itt elelegendő feleletet adunk.

Harmadör az mi elő samlaltatot okaink között nemela-
lyeket az kiket meg piskalt Monozloi irafának egez ötödik
refében, es ismet hatodik refében fol: 126. es fol: 162. meg ol-
talmazzuk az ő alnok csavargasi ellen.

Vegezetre az Paterekre, Conciliumokra es csudakra, az
menire itt főkfeges rövid közönfeges feleleteket adunk. Es
ugy lehen vege oztan ez mi feleletünknek, mind azokra az
dolgokra az mellyekre leg főkeppen valaszt kellett Monoz-
loinak tennünk.

Senki pedig azt ne csudalya hogy mi ez feleletben Mo-
nozoiz rend nélkül valo rendit nem követtük. Mert így job-
nak tet-

nak tétet mi nekünk hogy külön bolanank az segítségül hív-
vafrul es külön az közbenjárvafrul-is, es hog mind az ket dolog-
rul valo tudomant, nem az utolyarul az mint Monozloi nagy
zurzavarral cselekedte, hanem az eleirul kezdenek. La-
suk azért immar Isten segítsege velünk leven, es bol-
yunk leg először-is az első kérdésről-melyről
mondank hogy ez mi irasunknak
első részében fogunk
bolani.

ELSŐ.

ELSŐ RÉSZE

ENNEK EZ IRASNAK.

AZ ELSŐ KERDES RÖL.

Egyedül csak az egy öröke valo Istent, &c.

Rejank következzenek immar ez vilagnak utolsó ideje-
re es vessegere az vesedelniek, habarusságok es minden fele
nyomorúságok, az mellyekről nagy nyilván follot az mi üdvö-
zítünk az Ient Evangeliomban, es az Apostolok-is gyakor
helyeken az ő irásokban. Matth: 24. Marci 13. Luc: 19. 21.
1. Thess: 2. 1. Tim: 3. 1. Pet: 2. Nints kedig azoknak ellene
semmi egyeb dologban bizonyosb remenységünk, hanem csak
az imadtságban es igaz segítségül hívásban. Annak-okaert
fűkseg mi nekünk keresztjeneknek hogy az imadtságban es se-
gitsegül hívásban bizonyos ertelmünk, formánk es modunk
legyen, mert ha az nem lehen, az Ient Jacob mondasa ferint
Jacob 4: nem igerhetünk magunknak, sem meg halgattat,
sem ez vilagi nyavalyainkbul valo szabadulast, s-őt az Istent
inkab meg haragítjuk es fel gyerjeztünk ellenünk, nem tud-
van ő Ient felfegenek jo modval könyörgeni es minden re-
mensegönket csak ő benne vetni.

Azt az bizonyos ertelmet kedig, format es modot az ege-
s Ient iras, illyenken adgya nyilván előnkbe: Hog meg ismer-
ven az mi fogyatkozastunkat, es az Istennek ki minden joknak
bővölködő kut feje es forrása, mindenre valo elegseget: meg-
gondolvan tovább az ő parancsolattjat es hitnek altala hoz-
zánk kapcsolvan az ő igeretit az mellyeket tőt az meg halga-
tas felől, Csak egyedül ő Ient főlsegehez, ki Attya, Fiu, es
Szent Lelek Isten, folyamjunk, es csak ő tőle kerjünk min-
den testi fűkseginkre es üdvösségünkre nező dolgokat, saba-
last-is

dulást-is kedig csak ő tüle kerjünk, es varjunk minden rend-
beli nyavalyáinkban es nyomorúságinkban.

Ez az tudomány jöhet elég világos tudomány, es nagy
nyilván tanítatik az sent irásokban, azt mind az által az pokol-
beli ördög eleitől fogva nyughatatlan elmejü emberek által,
fok balványozással es idegen Isteni tiszteletivel úgy megho-
malyosította es meg tanosította, hogy mikor azt aitanajak az
emberek, hogy ez dologbul legh nagyob világosságban jarna-
nak, sient akkor forgának leg nagyob sötétségben, es mi-
kor azt gondolnak, hogy leg inkább foglalkoznak az Istennek,
sient akkor udvarlanának leg forgalmatosban idegen es ha-
mis tiszteletekkel az ördögnek.

Mert ugyan is ez ennek az mi elleneségünknek az ő al-
noksága, hogy mivel hogy lattja azt, hogy az erős vitéztől az
Ur Jesus Christustól meg győztetett, kinek miatta puztu-
lyan az ő orsága, tisztelet is fogyatkozik, az hívő keresztények-
nek kedig sama fokasodik es épül az Istennek igaz tisztelet:
Annak okaert ő is minden napon újab alnokságokat gondol, az
mellyekkel az gyarló keresztényeket megh csallja, es teremtet
allatoknak ahítatos, de hamis tiszteleteknek általa, az igaz Isten-
től el szakasza. Sőt minden ügykezetivel es bándekával azon
vagyon, hogy attul az tisztelettől es segitsegül hívástul, az mel-
lyel egyedül csak az Istennek tartozunk, ő sent fölseget meg
foztvan, es nevezet sient Angyalokat avagy meg holt sient-
ket imádatvan, ezeknek neve es sine alatt önön magát imá-
tassa, hívassa segitsegül es Isteni dicsőségvel tiszteltse.

Mivel hogy azért lattjuk ezt az pokolbeli ördögnek az
ő ügykezetit es bándekát, az mellyet nem csak mostan keze-
det, hanem azzal meg Urunkot is ő magát meg kesértette,
mikor meg mutatvan ez világnak minden orságit es azoknak
dicsőségét ezt monda ő neki: Mind ezeket teneked adom,
ha terdre esven imádat az engemet. Lattjuk továbbá azt is,
hogy nagy fok embereknek oly atkozot az ő tunyaságok az
vagy

vagy bolondságok, hogy el hadgyvan az Istent, ki minden 16
joknak bővölködő kut feje es forrása, es azoknak meghada-
sára mindenható is, az teremtet allatokhoz fordítottak mago-
kat, mint ha nagyob remenség lehetne azoknak hozzánk va-
lo jo akarattjok felől: Annak okaert, hogy az Istennek tisz-
ta es igaz tisztelet mi köztünk meg tartassék, es legyen mivel
magunkot minden rendbeli nyomorúságinkban taplalnunk
es vigasztalnunk, sükseg hogy ez dologrul, az sent iras sient
valo tökéletes es örökke meg maradando tudomant ertsük,
es azzal ellenkődő tudomant, melynek oltalmazat fel vő-
te mostansággal Monozloi, rontsuk es minden kepen megh
hamisítsuk, mint hogy akarjuk is az jo Isten segitsegéből ron-
tani es hamisítani, fel vetven először ő ellene, es az Papistak
ellen, sőt meg az pokolnak minden kapui ellen is, im ez
győzhetetlen fundamentom, az mely feleletünk lesen mi-
nekünk az első vetelkedtetet kerdesre.

KEREZTYENI FELELET AZ EL- ső kerdesre.

Csak sient egyedül minden társ nélkül az egy örökke va-
lo Istent, ki Atya, Fiu, Szent Lelek, minden allatoknak te-
remtője es taplaloja, kell mi nekünk minden testi lelki, ez
mostani vilagra es az mas vilagra nező joknak meg adására es
gonozoknak el tavoztatására segitsegül hinunk, es sem An-
gyalokat, sem meg holt sienteket nem kell imádnunk sem
segitsegül hinunk. Ez az mi feleletünk es fundamen-
tomunk.

De nem tetzik ez az keresztényi tudomány tellyességgel
Monozloinak. Mert noha azt semmikepen nem méri monda-
ni, hogy az Istent, az ki Atya, Fiu, es Szent Lelek, nem kel-
lene imádni es segitsegül hinni: Mind az által ezt az tiszteletet
úgy tul ydonítja annak az több Papista tanfaiyal egyetemben,
hogy

hog' azonközben az Angyalokval-is, es az meg holt s'entek vel
közönfegelle tefi: Azert ez ege' irast, melyb' az ő hamis tudo
manyat hintegeti es oltalmazza, De INVOCATIONE SANCTORUM
nevezte, mely nevezetet jollehet nem mert igazan meg fordí-
tani, tudván azt es lelki esmeretiben meg győzöttetven, hogy
igen infamis materia, gyalazatos tudomány ez minden keres-
tyen embernek hallására avagy olvasására, hogy valakit egye-
bet az egy öröke valo Isten kívől kellene segítségül hini: Ő
maga is nem tagadhatty mind az által ha s'ome es ortzaja va-
gyon, hogy az szenteknek, nem segítséget, hanem segítségül
hivafat nem jegyezneje, mint hogy annak utanna ostan ugyan
azon tudomány irásának minden részeiben erőssen oltalmazza,
es az kik annak ellene állanak nagy kevelyen es ertetlenül
eretnekőknek mondgya.

Egyben kel azert minékünk Monozloival ez dologrul
ketten b'olalkozunk, es meg kel l'atunk mellikünk mond
igazat. Mert *ex vi et natura contradictionis*, az mint az két ellenke-
ző be'ednek természetű tartya es mutatty: lehetetlen dolog az
hogy mind kettőknek vallása igaz legyen.

Azert, ha mi igazat mondunk mikor azt vallyuk: Hogy
egyedül csak az egy örökke valo Istent &c. kel imadni es se-
getsegül hinni, tehát hamisság l'esen az, az mit val Monozloi
es az töb Papistak: hogy nem csak az egy örökke valo Istent
kel imadni es segítségül hini.

Avagy, ha Monozloi es az Papistak mondanak igazat:
Mikor az egy örökke valo Isten kívől az s'enteket-is vallyak,
hogy imadunk kel es segítségül hinunk: tehát hamisság l'e-
sen az mit mi vallunk, az az, Hogy csak az egy örökke valo
Istent kely imadunk es segetsegül hinunk.

De hogy ez mi vallásunk hamisság ne legyen, hanem me-
rő es tőkellertes igazság, az Papistake kediglen merő hamisság
es hazugság, azt mi ezennel győzhetetlen erősségökvel meg
bizonyítjuk, mely erősségek közzül valamellik ellen ha mit
vetet

vetet avagy felelt ebben ez ő irásban Monozloi, azzal-is
mese nem bocsattjuk ez jambort, hanem az mennire s'ülkleg l'e-
sen mindgyarast ez erősségeknek elő famlalásának utanna ele-
gedendő feleletet adunk reaja. 17

ELSŐ BIZONSÁG AVAGY ERŐSSEG.

Az mit nilvan kemény es erős parantsolatval meg
tilt az UR Isten, nem kel az keresztyen embernek
abban magat foglalni.

De Szűz Marianak, az Angyaloknak es az meg holt
szenteknek imadafat es segítségül hivafat nilvan
es erős parantsolattal meg tiltotta az UR Isten.

Nem kel azert egy keresztyen embernek-is sem
Szűz Mariat, sem az Angyalokat, sem az meg holt
s'enteket imadni es segítségül hini.

Ez az erősség győzhetetlen es minden ellene mondas
nelkül igaz: mert ennek az ő két első része az mellyekből
az harmadik ostan következik, vadnak' építven amaz igaz
proba köre, tudni illik, az elő es mind természetiben, mind a-
karattjában meg változhatatlan Istennek igejere. Így l'ol az-
ert az elsőről, Deut: 28. ver: 14. El ne t'avozzal azoktul az
be'edektől az mellyeket en ez mai napon parancsolok tene-
ked, se jobra se balra, idegen Istenek után indulván, hogy azo-
kat t'istelnetek: Mert ha nem engedendéz az te Istenednek
be'edened &c: Az atkok szállanak te read &c. Mely mon-
dasban az UR Isten csak az ő parancsolattjának követesére kö-
telezi az embereket: Jollehet ezen iras ez mi erősségünknek
második részt-is nilvan bizonyítja. Ismet így l'ol, azon könyv-
nek tizenkettődik részében: Valamit en parancsolok tene-
ked, azt meg őrizzed, hogy meg cselekedgyed: Semmit se
hozzaja ne tegy, se el ne vegy tőle: Ismet ugyan ottan: Ne

E

csele-

cselekedgyetek azt az mi jonak latzik az ti semeitek elöt. Es 27. reszeben Deut: ugyan atok ala-is veti azokat, az kik az ő törvénye ellen valamit cselekednek, ezt mondvan: Atkozot minden az, az ki megh nem marad mind azokban, az kik meg irattatvan vadnak az törvenben, &c. Meg tertzik azert ez irafokbul, hogy az kereztyen embertül, s-öt minden-tül azt kívannya az Ur Isten, hogy eges eleteben az mit ő parancsol azt kövesse, az mit tilt azt ne kövesse, ha ő felfe-nek büntetefet el akarja kerülni.

Hogy kedig süz Marianak, az sent Angyaloknak es senteknek imadasat es segitsegül hivafat tiltja, imez irafok bizonyitjak, Exod: 20: En vagyok az te Urad Istened, ki tegedet ki hoztalak Aegyptomnak földébül, az solgalatnak hazabul: Ne legyenek te neked idegen Istenid en előttem &c. Ne imadgyad se tistellyed azokat. Pfal: 81. Ne legyenek te neked idegen Istenid, es kívül valo Istent ne imadgy, &c. Mely mondasokban az idegen Istent tiltja az UR Isten, az az, hogy semmi teremtet allatot, se mennyen se földön, Isten gyanant ne tartfuk, se az teremto Istennek az ő tulaydonfagit semmi teremtet allatoknak ne tulaydonitfuk, az ő tisteleit-is, senkiyel egyebvel ne közöllyük, hanem csak ő fölsíegenek siinte magának tartfuk, es ő kívülötte, ő felette, avagy mellette, se egyenlő se különözö tisteleit, ne tistellyük se imadgyuk, se ne híjunk segitsegül. Azt mondgya azert: Ne legyenek teneked idegen Istenid en előttem: Az az, Az en ortzamnak elötte, en mellettem, en velem egyyüt, avagy en nálam, mint ha azt mondanaja: Meg lafd hogy az en semeim elöt, az en latasomra azt ne cselekedgyed semmikeppen. Immar kedig tudni valo dolog az, hogy az Isten mindenit vagy on mindent lat, még az síveket-is, es azoknak titkait. Azt jelent azert.

Először hogy semmikeppen es semmi módon, se nílvan se tickon, se kívül, se belöl sívünkben nem kel minekünk idegen

gen Isténinknek lenni, es semmi teremtet allatot, sem mennyen sem földön Isten gyanant tartanunk. 18

Masodszor: Sem az Istennek tulaydonfagit es tisteleit nem kel teremtet allatoknak tulaydonitanunk.

Harmadszor. Es mi-is valamivel tistünk szerint ő fölsíegenek tartozunk, ő kívülötte, nem kel masnak adnunk. Tulaydonfagi kedig az Istennek im ezek: Hogy mindenit jelen legyen, mindent lasson, mindent tudgyon, mindenható es meg elevinető legyen, meg sabadito, segető, bünbül tiztito, meg tarto, üdvözítő, meg igazito, meg sentelő es meg dicsőítő. Az mi tistekink kedig ezek: Hogy az Istent imadgyuk, segitsegül híjuk, fellyük, tistellyük, benne bizzunk, csak hozza ragazkodgyunk, őtet halgassuk, ő neki es ő benne hidgyünk, es csak ő neki engedgyünk. Mely dolgokbul az következik gyözhetetlen-keppen, hogy sem süz Mariat, sem Angyalokat, sem az meg holt senteket, nem kel mi nekünk imadnunk es segetsegül hinunk, hogy idegen Istendöket magunknak ne emellyünk, az Istennek tulaydonfagit sem kel azoknak tulaydonitanunk, se az mi Isténünkhez valo solgalatunkat es tisteleitünköt, az mellyel csak ő neki tartozunk, nem kel teremtet allatokval közölünk, az mikeppen hogy mind ezeket az senteknek imadasában es segitsegül hivafában meg cselekedik az Papistak, kik az ő eztelenfegöket es bolondfagokat, ha töb nem volna csak innen-is esekben vehetnejek, hogy az fölsíeges Isten azt parancsolya hogy idegen Isténünk ne legyen mi nekünk ő kívülötte, mellette es előtte, az kit imadnank es segitsegül hinank. Idegen Istent kedig, minden teremtet allat, valami az egy örökke valo Isten kívül imadtatik es segitsegül hivattatik. Nem kellene tehát ő kívülötte semmi teremtet allatot, sem Angyal, sem szentet segitsegül hinunk. Ez bizonságnak erősségit jól eseben vötte volt Monozloi, azert egy eges disputatiot irt felöle irafanak 3. reszeben; mellyel akarja bizonyítani, hogy az senteknek segitsegül

segül hívása nem ellenkedik ez parancsolattal : de mivel hogy arra valo felelet több beszédet kíván, azért ez okoknak elő szalása után az ellen vetésekben fogunk arrul állani.

MÁSODIK BIZONSA G.

Csak azt kell minékünk felnünk, tisztelnünk es segitsegre ahoz kel ragazkodnunk az ki minékünk Istenünk.

De sem az Szűz Maria, sem az Angyalok, sem az szentek Istenünk minékünk, hanem az Isten az ki minket es mindeneket teremtet.

Nem kel azért sem szűz Mariat, sem az Angyalokat, sem az megholt szenteket felnünk, tisztelnünk úgy az mint az Papistak, sem kedig segitsegül hinunk.

Ugyan azon Mozes ötödik könyvének hatodik részében azt mondgya az Isten : Az te Istenedet felyed, es ötet szolgáljad, es az ő nevere eskedgyel. Ismet tizedik részében : Az Jehovat az te Istenedet felyed, ötet tisztelyed, ő hozzája ragazkodgyal, es az ő nevere eskedgyel. Ezek ez mondasok, nilvan bizonítják, hogy az felelmet, szolgálatot, csak annak kell tulaydonítanunk az ki mi nekünk Istenünk, es csak annak nevere kel eskünnünk-is. Immar azért akar ki is gondolkodgyek felőle, Szűz Maria legyené az ő Istene, Angyal, Szent Peter, Szent Pal, avagy valamellik az szentek között. Egyik sem az kedig, hanem az ki ötet teremtet, taplalja, meg tartja, őrizi, oltalmazza, es kinek mind életin mind halalan telyes birodalma vagyón. Azt imadgya azért es azt hja segitsegül minden tars nélkül, mert az Isten tarsot nem fogad magamelle az ő tisztelében, sem imadasban, sem segitsegül hívásban : azt sem engedi, hogy mas teremtetett allatnak nevere es kedgyünk

kedgyünk, az mikeppen cselekedik az Papistak, kit bizonít ő maga-is Urunk Matth: 4. Lucæ 4. mondvan : Az te Uradot Istenedet imadgyad, es egyedül csak ő neki szolgál. Egyedül úgy mond, ki rekeztven mind szűz Mariat, mind Angyalokat, mind megholt szenteket, mind balványokat, mind örököket, es minden teremtet allatokat.

HARMADIK BIZONSA G.

Az kiben hiszünk azt hijuk segitsegül.

Szűz Mariában, Angyalokban, es az szentekben nem hiszünk.

Nem kel tehát azokat segetsegül hinunk.

Az Istennek lelke arra tanít bennünköt az szent irásban, hogy az hit es segitsegül hívás együt jár, úgy hogy az kinek egyik tulaydonítatik, szükség az másiknak-is tulaydonítatni, es viszont az kinek egyik nem, tehát az másik-is nem tulaydonítatik semmikeppen, mely dologrul szent Pal ír Rom: 10. mondvan : Hogy hogy fogják azt segitsegül hini az kiben nem hisznek. Mely mondasal nilvan bizonítja, hogy az segitsegül, hívás az hitnek saját es tulaydon cselekedeti, es hogy mindenkoron el valhatatlanul együt jár vele. Az-is kedig nilvan tanítatik, ugyan azon szent irásban hogy nem kel mi nekünk hinnünk, sem Angyalokban, sem megholt szentekben, hanem csak az egy örökke valo Istenben : Mert azt mondgya az irás : Atkozot emker az, az ki emberben bizik. Jerem: 17. Aidot ferfiu kedig az, az ki az Urban bizik. Psalm: 83. Jerem: 17. Ha hisztek Istenben, en bennem-is hidgyetek, Johan: 14. Mely mondasban ebből bizonítja Urunk az ő Istenfeget, hog ő benne-is hinni kel mint az Aryában. Azért az Apostoli Credo-ban-is azt mondgyuk : Hiszék egy Istenben. Nem kel tehát ez okbul-is mi nekünk az megholt szenteket, kikben nem hiszünk, hanem az egy örökke valo Istent, kire egyedül ne az mi hiszünk

tünk es bizodalunk, mi adnunk es segitsegül hinunk. Ez el-
len Monozloi az mit sollot oda ala, az ellen vetesekben meg
talalod.

NEGYEDIK BIZONSAGH,
Hafzontalan azokat segitsegül hinni az kik minket
es az mi dolgainkot nem tudgyak.
Nem tudgyak pedig az meg holt szentek,
Nem kel tehar ük ör segitsegül hinunk.

De mi sükség azokat imadnunk es segitsegül hinunk, az
kiknek immar mostanagyal itt ez vilagon semmi közben ve-
tesek nintsen mi velünk, es sem nem tudhattak ez földön valo
embereknek sükségöket, sem nem halhattak segitsegül hiya-
sokat. Ollyan kedig assnoyunk süz Maria es az Isten orfaga-
ban levő szentek, kiknek nints most mi velünk semmi közben
vetesek, nem tudgyak sükséginket es nem hallyak könyörge-
sünket. Nem sükség tehat azokat imadnunk es segitsegül hi-
nunk. Hogy kedig az szentek nem tudnak minket, sem hal-
lyak imadságinkat arrul nilvan föl az iras Esai: 63. mondvan
az Istennek nepenek kepeben: Tekints reank UR Isten az
eghből, es nezz mi reank az te szentsegednek es dicső ssegednek
haylekabul &c. Mert te vagy az mi Atyánk, ha szinte Abra-
ham nem tud-is minket, es Israhel nem esmer minket: Te vagy
mind-az-alta Iehova az mi Atyánk, az mi meg valtonk, ö-
röktől fogva vagyon az te neved. Mely mondasban az Isten-
nek nepe nilvan protestal, tudomant tesen arrul, hogy azert
folyamik az Ur Istenhez, hogy sem Abraham sem Iacob nem
tudgya es nem esmeri ötet, hanem oltalomra es segitsegre csak
ő reaja hagyatator. Es ugyan azont bizonitja az bölts Sala-
mon Ecclesiast: 9. Az elevenek ugy mond, tudgyak hogy
meg halnak, de az meg holtak az utan nem tudnak semmit, es
tovab semmi jutalmok nintsen. Mert feledékenysgeben jutot
az ő emlekezetek, mind szeretetek, mind gyűlöletek, irigysé-
gek el

gek el veset, es minek utanna ki multanak nints semmi refzek 20
itt ez vilagon azokban az dolgokban az mellyek az Nap alatt
lesnek. Isten sent Lob Patriarcha 14. refében: Ha dicsősé-
gek lesnek az embernek fia, nem tudgya, es ha nyomorúsá-
gban lesnek-is semmit nem figyelmez reajok. Sőt az Isten önön
maga ez dologrul mi nekünk tanu-bizonlagot tesen mikor Io-
stias kiralynak, ki Hyerusalemnek, következendő vesedelmén
es romlasan bankodik vala, es erte valo banattjában magat nag
alazatoságra bocsatta vala, vigasztalaskeppen ezt monda:
Mivel hogy meg lagyult az te fived, es meg alazrad magadot,
halvan azokat az kiket sollottam ez helyre es annak lakozóira,
hogy pusztasag es atok jöne reaja, es le faggattad az te ruhadot,
es lirtal en előttem: Azert en-is meg halgattalak tegedet, ezt
mondgya az Iehova. Ennekokaert ime az te Attyaidhoz gyű-
tőlek en tegedet, es az te koporsodban bekefegvel be tetette-
tel, es nem fogjak latnia az te semeid mind azt az gonozt,
az mellyet en hozok ennek ez helynek ellene &c. 4. Reg: 22.
2. Paral: 34. Mely mondasbol győzhetetlenül az következők,
hogy az igazaknak lelkek oly helyen vadnak azhol nem lat-
tjak ez vilaghi törtent dolgokat. Mert azt mondgya az Isten:
Nem fogjak ugy mond latni az te semeid. Nem föl kediglen
csak az testi femekről, mert azok az testvel egygüt az lelek-
től el maradnak, hanem az lelki ertelemről es esmeretről-is,
hogy nem fogja Iostias kiraly azokat az nyomorúsagokat az
mas vilagon lelkeben tudni es erteni, mert ha ez vilag serint
nem latnaja, az mas vilag serint kedig latnaja micsoda vigaz-
talas volna ez? Ezent bizonitja az mit sent Peter mond, Da-
vid kiraly felől. Actor: 13. David ugy mond mikor az ő idejé-
ben fogalt volna, Isten tanatsabol el aluvek, es az ő Attyai-
hoz tetetetek. Mely mondasban David kiralynak foglatat-
tjat csak az ő idejere hatarozza az mig elt, es azt jelenti, hogy
most immar semmi gondot nem visel ez földre,

ÖTÖD

ÖTÖDIK BIZONSAG.

Ha csak egy az igaz Isten es az kívül mas igaz Isten nintsen, tehát csak attul kel minden jonak megh adafat, es gonoznak el tavoztatafat kerni.

De csak egy az igaz Isten, es ő kívülötte mas igaz Isten nintsen:

Attul kel tehát minden jonak megh adafat, es minden gonoznak el tavoztatafat kerni, nem kedig az fentektül.

Az igaz öröкке valo Istennek egysege-is ugyan azont bizonyítja es erősíti mi nekünk, hogy ő fent fellegetnek kívülötte te az mi imadlaginkban es könyörgésinkben senkinek ne eledezzünk, hanem csak finte önön maganak. Mert micsoda egyeb az, az egy öröкке valo Isten, hanem *Summum bonum* az mint az Philolophusok neveztek őtet, felső jo, az az, mindeneknek felette valo jo, minden jónak megh adoja es gonoznoknak el tavoztatója. Egy kedig az öröкке valo igaz Isten kit bizonyítanak imez irások. Deut: 32. Lassatok hogy en egyedül vagyok, es nints mas Isten en kívülöttem. Psalm: 18. Kicsoda Isten, az Urnak kívülötte? Esai: 45. Nemde en vagyok az Ur, es nints több Isten? 1. Corinth: 8. Senki nint mas Isten, hanem csak egy. Ahoz kel azért folyamunk egyedül csak ő töle kel minden jokat kernünk, mert ehez igazít bennünköt ő maga-is az mi kegyelmes meg valtonk az könyörgő imadlagban es fent Lucatsnak 18. rebeben, holot az mondgya: Senki jo, hanem csak az egy Isten. Mely mondat ha igaz, igaz kedig, tehát jot bizony senkitől nem kerhetünk az ki igaz jo volna, hanem csak ettől ez jutul. Ezt bizonyítja az fent Jacab-is első rebeben így folvan: Hogy ha valamely fiteknék nints bölcsesége (itt értsen minden egyeb rendbeli jót is az keresztyen ember) kerjen attul az ki ad, tudni illik, az Istentől.

Istentől, az ki kegyessen ad semre hanyas nélkül, es adattatik ő neki. Az Istentől, ugy mond: nem szűz Mariatul tehát, sem Angyaloktul sem Szentektől. Hogy kedig senki valamire valo kepest az könyörgésben hatra ne alljon, magasztallya es ajánlya az Ur Istennek kegyes Attyai bővölködő adakozafat, hogy az ő javait az kik ő töle kerik meg nem tartja, hanem minden semre valo hanyas nélkül kegyelmesen osztogattja. Ki volna azért meg-is az ki ilyen kegyelmes Atyat hatra hagyvan az teremtet allatokhoz folyamna?

21

HATODIK BIZONSAG.

Aldozni egyebnek senkinek nem kel, hanem csak az egy öröкке valo Istennek:

Az előszenteknek penigh könyörgések es segitsegül hivasok, aldozatok:

Nem kel tehát az könyörgést es segitsegül hivas senkinek, sem Angyalnak sem Szentnek, hanem csak az Istennek tenni.

Az-is nem utolsó bizonyaga ez dolognak hogy az UR Isten az ő törvényben azt rendelte, hogy valaki idegen Isteneknek aldoz, atkozot legyen, es ki gyomlaltassék az Istennek nepe közzül, az mint megh vagyon irvan, Exod: 22. Valaki ugy mond aldoz Isteneknek, az Ur kívül, megh öletteflek. Az mely tilalomra nevezte fent Pal es Barnabas mikor az Lystrabeliek aldozni akarának nekik, tiltjak őket es ugy mint el tüheteetlen karonlagra le faggattjak ruhajokat. Mert ismet azt mondgya az Isten. Exod: 30. Valaki maganak külön illatozni valo füstöt gyút, ki vagattassék az en nepem közzül. Immar kedigtudni valo dolog az, hog az előszenteknek imadlagok, könyörgések, es segitsegül hivasok, aldozat gyanant vadnak es tartatnak az elő Istennek előtte, mely dologtul imas irások

ez irafok tesnek mi nekünk tanu-bizonfagot. Psalm: 115. Ur Isten teneked dicsiretnek aldozattjat aldozok, es az te neve- det segitsegül hívom. Psalm: 104. holot sent David az Isten- nek azon könyörög hogy az ő imadfaga mint az fűst mennyen fel ő eleiben, es az ő kezeinek fel emelese estvel aldozat gya- nant tartassék ő fölfegetül. Mely dologhoz kepest, sent Pal- is Hebr: 13. azt írja, hogy az Ur Jesus Christusnak általa dicsiret- nek aldozattjaval aldoznak az Istennek, minemü aldozatokat az Oseas Propheta-is az mi ajakainknak tulkainak nevez, Oseas 14. es mely felől ő maga-is az Ur, Malach: 1: Bizonyara, ugy mond nap tamadtul fogva nap nyugotiglan igen nagy az en nevem az nemzetsegek közöt, es minden ihelyeken, eghő al- dozat es tista aldozat aldoztatik az en nevemnek, az az, imad- sag, könyörges es segitsegül hívás. Következik azért ezekből is, hogy az miképpen az külfő aldozatok nem aldoztatának regenten hanem csak az egy örökke valo Istennek nevenek dicsiretire es segitsegül hívására, azonképpen mostanság val- is az mi lelki aldozatinkat, az az, könyörgesinket es segitsegül hívafunkat, nem kel sem az meg holt sentekhez, sem egyeb te- remtet allatokhoz igazgatnunk, hanem csak egyedül az örök- ke valo Istenhez.

HETEDIK BIZONSAG.

Az Istennek saját es tulaydon dicsőseget nem kel sem szüz Marianak, sem Angyalnak, sem szentek- nek, se senimi teremtet allatnak tulaydonitani.

Az imadfag es segitsegül hívás saját es tulaydon di- csősege az Istennek.

Nem kel tehát azt senkinek egyebnek tulaydonitani.

Tovabba sent Pal 1. Timoth: 1. ezt mondgya: Legyen ug- mond az örökke valo halatalan lathatlan Kiralynak, egyedül az bős Istennek tistesség es dicsőség mind örökkön öröke. Ő maga-is kedig az mi Istenünk így sol Esai: 42. En vagyok az ur

22
az Ur: Ez az en nevem, es az en dicsősegetemet masnak nem adom, sem az en dicsiretemet az balvanyoknak. Ismet Esai: 48. Az en dicsősegetemet masnak nem adom &c. Mely ira- fok nilvan bizonyítják hogy az Istennek saját es tulaydon di- csőseget nem szabad masnak tulaydonitani. Immar kedig az-is nilvan vagyom, hogy az Istennek dicsősege semmi nem egyeb, hanem csak az, hogy ő egyedül Ur, ő Isten, ő eler, hivőség, ő minden jonak meg adoja es gonoznak el tavoztatoja, es hogy ő maga egyedül hivattassék segitsegül minden joknak meg a- dasaban es minden gonozoknak el tavoztatásban. Kit bizo- nítanak imez irafok. Esai: 45. Nezzetek en ream es üdvö- zülni fogtok ez földnek minden hatari: Mert en vagyok az Isten es nints mas. Ennen magamra meg esküttem es az en sambul ment ki igazsagban ez az befed, es nem ter vísz, hogy ennekem hayjol meg minden terd, es en ream eskefik minden nyelv: mely mondasban az mi Istenünk az terd haytalt, mel- lyel el valhatalanul, egyyút jar az könyörges es segetsegül hí- vas, nagy esküvel vilza hihatalanul ő magának foglallya. Azert így sol erről ismet Psalm: 50: Aldoz az Urnak dicsire- tet, es ad meg az fölfegetnek az te fogadasidot: Hij segitse- gül engemet az te nyomoruságidnak napjan, en ki mentelek tegedet, es te dicsőteni fogz engemet. Holot az Isten ta- gadhatalanul tanu-bizonfagot tesen arrul, hogy akkor adatta- tik meg az ő dicsősege az mikor segitsegül hivattatik. Meg monda kedig ez elöt hogy az ő dicsőseget masnak senkinek nem engedi. Következik azért győzhetetlenül, hogy az se- gitsegül hívast nem kel senkinek egyebnek tulaydonitani, ha- nem csak egyedül ő fölfegetnek, es hogy sentseg török az Pa- pistak kik ez tistetet az Szenteknek tulaydonityak.

NYOLTZADIK BIZONSAG.

Az mit karhozat az Istennek lelke, abban nem kel magar az kerelzyen embernek foglalni:

Karhoztattya kedig, az teremtet allatoknak Isten ki-
vüles Istennel együtt való segitsegül hivatalat.
Nem kel tehát abban az keresztyen embernek magat
foglalni.

De az sem utolsó bizonysága annak, hogy egyedül csak az
Istent minden tars nélkül kel mi nekünk tisztelnünk es minden
szükségünkben segitsegül hinunk, hogy karhoztattya az Isten.
nek lelke sent Pal által azokat az poganyokat, kik teremtet al-
latibul meg esmerven nem tisztelik úgy az Istent az mint az ő
Isteni természetét kívánta volna, hanem ő kívülötte teremtet al-
latokat tiszteltének. Rom. 1: Meg változtattak úgy mond az
Istennek igazságot hazugságra, úgy hogy tiszteléseget töltének
es szolgaltanak teremtet allatoknak (συνεστειναι τω κτιστιναι prater crea-
torem) az teremtet Isten kívül. Es hasonlokeppen Galat: 4. az
poganyok között meg teret keresztyeneket is arról feddi hogy
mikor egybör meg tertének volna az olyan allatoknak tisz-
teletirül, az kik nem természet szerint való Istenök: i smert
ez vilagnak erőtelen es hasonlatlan elementomira ternének es a-
zoknak szolgálnak. Bizon dolog kedig az hogy mind az
Angyalok, es mind az szentek, ez vilagiak, es az Istének terem-
tet allati-is, nem természet szerint való Istenök. Nem kel tehát
mi nekünk azokat imadnunk, es segitsegül hívással tisztelnünk,
hogy az Istennek dicsőséget es tiszteléseget teremtet allatok-
nak, es nem természet szerint való Isteneknek tulajdonítva
balványozokká ne legyünk. Mert örökre való Regula ez az
sent irásban, hogy, Nem kel mi nekünk teremtet allatokat es
olyanokat az kik nem természet szerint való Istenek, imad-
nunk es segitsegül hinunk, hanem csak azt az ki mind örökre
imadando Isten, Az szentek pedig teremtet allatok es nem ter-
mézet szerint való Istenök, hanem kegyelemből vadnak az mi-
ben vadnak. Nem kel tehát azokat imadnunk es segitsegül
hinunk, hanem csak azt, az ki teremtet es természet szerint mind
örökre imadando Isten, &c.

KILEN

KILENTZEDIK BIZONTSAG:

23

Hasonlatlan azt imadnunk es segitsegül hinunk, az
kinek meghalatala felől ketsegelek vagyunk.
Olyanak penigh az megholt szentek, kiknek az ő
meghalatalok felől mindenkor ketelkedünk,
Nem kel tehát azokat imadnunk es segitsegül hinunk.

Az-is nyilván való dolog, hogy csak azt kel mi nekünk
imadnunk es segitsegül hinunk, az kinek meghalatala felől
(mivel hog' igiretünk vagyon felőle,) nem ketsegelek hanem bi-
zonyosok vagyunk. Olyan kedig csak egyedül az örökre va-
ló Isten, nem az Angyalok sem az szentek: Mert ő felőle
mondgya az sent David, Psalm: 145. közel vagyon az Ur mi-
deneknek az kik őt segitsegül hajak igazságbán. Az őtet fe-
lőknek akarattjat meg cselekedőzi es az ő könyörgéseket meg
halgattja. Ismet Psalm: 34. Az Urnak fellei az igazakon, es
az ő fellei azoknak könyörgésekre. Ismet Psalm: 50. Hj segit-
segül engemet es en meghalatlak tegedet. Ismet 1. Johan: 5.
Ez az mi bizodalunk, hogy az mit az ő akarattja szerint ke-
rünk, meghalgt minket. Minemű igiretünk es bizonyságunk
sem az Angyalok sem az megholt szentek felől mi nekünk
nintsenek. Nem kel tehát, sem az Angyalokat, sem az sente-
ket, hanem csak egyedül az Istent segitsegül hinunk,

TIZEDIK BIZONTSAG.

Azt kel imadnunk es segitsegül hinunk az kinek az
Mi atyankor mondgyuk, es az kívül abban való
dolgokat kerhettyük.

Az Mi atyankor kedigaz Szenteknek nem mondhar-
tyuk, sem nem kerhettyük ü rülök abban való
dolgokat:

F 3

Nem

Nem kel tehát az Szenteket imadnunk és segitsegül hinunk.

Ezeknek felette az köszönleges imadságnak modgya, és az mellyet Christus Urunk előnkben adott, és az mi sükklegünk, avagy azok az dolgok, az mellyekert abban könyörgünk, nyilván meg jelentik, kit kel mi nekünk imadnunk és segitsegül hinunk, tudni illik, egyedül csak az mi mennyieszent Atyánk. Mert világ kezdettől fogva, kicsoda volt az az bent, és ennek utanna is kicsoda leszen az kit így solíthatnánk és kinek így könyöröghetnénk? Mi Atyánk ki vagy mennyegben, szenteltessek te neved, jűjön te orságod, Legyen te akaratod, mikeppen menyben azonkeppen ez földön is. Mi kenyerűnk ket minden napjat ad meg nekünk ma. Bocsad meg mi nekünk az mi vetkeinket, mikeppen mi is meg bocsatunk ellenünk vetetteknek. Ne vigy minket kesertetben, de sabadis meg az gonoztul. Vegezetre kinek monthatnánk azt is: Mert tied az orság, az hatalom, és az dicsősség mind örökkön örökké. Miért nem veszik tehát ezekben az Papistak magokat, és miért nem hijak egyedül csak ezt az Istent segitsegül, az mely három semelyben jelentette meg magát, és mi nekünk Atyáknak mondattatik, nevezzen az mi valasztunkra teremtesünkre, taplalásunkra, tartásunkra és gondviselesünkre. Avagy miért vesik el ezt az dicsősséget ő sent fölsegetűl: holot ugyan arra teremtette legyen az embereket, hogy az ő segetsegűl hivasok által dicsőitessek, kit bizonit ő maga Elát 43. ezt mondvan: Mindent az ki segitsegül hija az en nevetem, az en dicsősségemre teremtettem formaltam és csinaltam űtet. Mi azért hogy az mi teremtesünknek veghetűl el ne vozzunk, ezt az Istent imadgyuk, és hijuk segitsegűt az ő sent nevenek dicsősségere és tistességere, nem kedig az Szenteket.

XI BIZONSAG.

Az kihez az Istennek lelke igazgat bennünk őt az kőnyörges.

nyörgesbē, azt kel imadnunk és segitsegül hinuk. 24
Az kedig az igaz Istenhez, az ki mi nekünk edes Atyánk, nem az Szentekhez igazgat bennünket;
Azt kel azért imadnunk és segitsegül hinunk.

Az Istennek lelke is ha annak tanatával (mint hogy illik is) akarunk ez ilyen lelekben jaro dologban elni, nem igazit mas utra bennünket, maga hisem ez az, az ki az Istennek minden titkait jól erti és tudgya. 1. Corinth: 2. hanem csak ugyan azon egy öröke valo Istennek segitsegül hivasara. Mert nem kiáltja ez az mi szívűnkben: Szűz Maria, sent Peter, sent Pal, sent Mihál Archangyal, segits avagy imadgy erettem: hanem mást kiált ez az fiuva fogadásnak lelke mi bennünk, tudni illik, az mi edes Atyánkot az ki az eghekben lakozik. Rom: 8. Galat: 4. Abba Pater. Csak ebből is meg tetzik azért hogy nem az meg holt Szenteket, hanem egyedül az Istent ki mi nekünk edes Atyánk, kel imadnunk és segitsegül hinunk.

XII BIZONSAG.

Azt kel segitsegül hini az ki mindeneknek felette vagy, és ki mind maganak mind egyebeknek mindenre elegendes:

Ollyan kedig egyedül csak az egy öröke valo Isten, Őter kel azért segitsegül hini, nem az Szenteket.

Tovabba abba sem ketelkedik senki, hog csak azt kel embernek imadni, és segitsegül hini az kimindeneknek felette magaltator, és senkinek nintse alaja vetettetven: ki mindenekre maganak előbőr, az utan egyebeknek is elegendes: ki senki nélkül nem sükkolkodik, ki mindeneknek jelen lehet: mindeneknek segithet, mindeneket meg elegithet és az ki valozhatatlan, mind erejeben mind igazságában, mind öröke valóságában, Ollyan kedig csak egyedül az öröke valo Isten. Azért

ert mondgya szent David Psal: 35. es 71: Ur Isten kicsoda hasonlo te hozzád. Es Psal: 84. es 86: Nints hasonlo hozzád az Istenőknék között. Minden erőknek Ura Istene, kicsoda hasonlo te hozzád: Mely mondasok bizonytyak az Istennek minden teremtet alattoknak felette valo meltóságat, es fejedelemséget, avagy uralkodását. Mindenekre valo elegfegekul kedig szol ő maga, Gen. 17: holot magat, Abrahamnak szol: van, El schaddai, mindenre valo elegfege Istennek nevezij: Hogy senki-nelkül nem sűkölködik bizonytya sent Pal, Rom. 11. Kicsoda adot elsőbe neki hogy visontag költsön meg adatassék annak: Hogy mindenűt legyen Psal. 139: Ur Isten hova mehetek az te lelkednek előtt, es hova futhatok az te orzad előtt: Esa: 66. Az egh az en ülő sekem, es az föld az en labaim alatt valo sek. Hogy mindenekeket segidsen es megh elegitsek: Esa: 43. 45: Nints en nalamnal es en kívülöttem töb meg tartó Isten. Actor: 17. Ő benne élünk, mozgunk es vagyunk, Vegezetre hogy változhatatlan legyen mind ereiben, természetiben, es igallagaban, ő maga mondgya Malac. 3: En vagyok az Isten es megh nem változom. Es Num. 25: Nem ember az Isten, hogy hasudna, sem embernek fia hogy cselekedetit meg bannya &c. Következik azért meg-is hogy egyedül csak az örökke valo Istent, az kiben azok az tulaýdonlagok vadnak kel imadnunk es segitsegűl hinünk.

TIZENHARMADIK BIZONSÁG.

Valamely tiszteletnék parantsolattya, igereti, peldája, es ha elhagyattatik büntetése nintsen az irasban, az olyan tisztelec nem kedves az V R Istennek. Az szenteknek imadása olyan tisztelec, melynek sem parantsolattya &c. Nem kedves tehát az, az V R Istennek.

Bizony

25
Bizonyos es tagadhatatlan Regula ez az sent irasban, hogy csak az olyan segitsegűl hivas igaz es kedves az Istennek, az mely az Istennek meg irattatot Sz. igeje ferint lelsen, es melynek vagyon parancsolattja, igirete, peldaja, es ha elhagyattatik büntetése. Es visont hidasos, hejaban valo, hamis es hasonlalan minden tisztelec es segitsegűl hivas, valamelynek, sem parancsolattja, sem igirete, sem peldaja, sem büntetése, ha elhagyattatik, nintsen az irasban. Olyan kedig az Szenteknek imadasarul es segitsegűl hivasarul valo tudoman, melynek sem parancsolattja, sem igireti, sem peldaja, sem büntetése nintsen. Következik tehát, hogy az olyan imadas es segitsegűl hivas nem kedves, sem kellenietes az U R Istennek, hanem hidasos hejaban valo, hamis es hasonlalan. Hogy kedig igaz Regula legyen ez, arrul mi nekünk az sent irasok tanu-bizonyságot tesznek. Es azt bizonyitya mindeneknek előtt az Isten ő maga Deut: 17: holot az poganyokat ebből gyózi meg az balvanyozasrul, hog az ő tisztelecek Isten parancsolattja kívöl vagyon, ezt mondvan: Imadnak ugy mond idegen Isteneket, Napot, Holdot, es az menyeyi seregőket, *Qua non praecepi*, kiket en nem parancsoltam, Ismer. Esa: 29. Ez az nep csak faival közelelt en hozzád es ajakaival tistrel engemet, de az ő síve el tavozot en túlem; ezeknek az ő tisztelecek es felelmek az melyvel feltenek engemet, emberektűl tanitator parancsolat &c. Mely mondasok nyilván meg vetik az Isten parancsolattja kívöl valo tiszteleceket, kikrűl Urunk-is Matth: 15. ezt mondgya: Hejaban tistelnék engemet kik oly tudományokat tanítanak az melyek emberi talalmányok.

Immir kedig, hogy az Szenteknek imadasarul valo tudomány nem parancsoltatik az irasban, azt nem sűkölség fok befedekvel bizonyitanunk, mert arrul ő magok az Papistak valast tesnek, kik közzűl Eccius az ő Enchiridionjában ezt írja bűti ferint: Nintsen nintsen parancsoltatvan az Szenteknek imadasi az sent irasban, Nints az ő Testamentomban, melynek

G

idejében

idejében az nép annalkül-is haylando volt az balvanyozásra, es meg az Atyak az Limbusban voltak meg nem bodogitavan, es szabadon mondhattak felelők, Abraham nem tud minket es Isráel nem esmer minket. Az Evangelium alatt is nem volt parancsoltatvan, hogy az pogan nepek az hitre meg terven azt ne alitanajak, hogy ismet ez földi embereknek tiszteletire terítetnek, &c. Ezen kívül ha az Apostolok es Evangelisták tanítottak volna az Szenteknek tiszteletit, negedsegül es kerkedsegül tulaydonított volna ő nekik, mint ha ők holtok után azt az tisztelességet kívántak volna magoknak. Nem akarta azért az Istennek lelke nyilván való irásokval az Szenteknek tiszteletit tanítani, &c. Ezeket írja Eccius kinek vallás terebül meg tétzik, hogy ennek ez tudomannak semmi fundamentoma nints az Szent irásban, es hogy csak csalárdkodnak az Papisták, mikor irásból akarják azt bizonyítani.

Ugyan azon dologról vallást tesznek az Jesuiták-is az Conloniai Censurában, holot azt írják, hogy jol lehet az Szent irásokból né tanítva az szenteknek imadását, el kel mind az-alcal himni, *propter tacitam Ecclesie traditionem*, az Ecclesianak traditiojaert, az az hog mindenek javaltak, ellene nem solottanak, hanem előb adtak kezre, es így immár regtől fogva alattombá be esztot es be lopra magát fok üdöktől fogva ellene mondas nélkül az Ecclesiában. De mi főkéleg idegen tanukot allatnunk, ha ő maga Mon: fok helyeken az ő irásban nyilván vallást tesztet dologról, mint kiváltsépen fol: 344. holot így ír: Mi főkéleg úgy mond, ennekem azt keresnem es kívannom az Szent irásban, hol parancsoltak hogy az szenteket segítségül hívjuk: ha jól tudom, hogy sohul nem: Mert ha parancsolva volt minden vetelkedes nélkül, kötelesek volnank reaja. Mafut met fol: 208. hol azt írja, hogy törven serint senki nem kebe-
reterik az Szenteknek segítségül hívására, es senki arra nem köteles, hogy őket segítségül hija, &c.

Nilván való vallások ezek: Meg tétzik azért, hogy Szent iras

iras-nelkül való tudomány az Szenteknek segítségül hívása, es 26
ez okból nem igaz, hamis, hasonlatos, kelleetlen, emberi agyaskodásból tamador, es semmikepen nem főkéleges, az üdvösségre es az örök életre, mert ha főkéleges volna, mint hogy egyeb arra nező dolgokat, azonkeppen ezt-is nyilván tanította volna. De mivel hogy nem tanította meltan meg vethettjük. Mert világ kezdettől fogva hallatlan kegyetlenleg ez az Ecclesiában, hogy valamit erővel hinnie nyakokra köthessenek az keresztyen embereknek az minek bizonyfaga nints az irásban, az mely iras kívül meg az Ecclesiának-is ha igaz, nem kel sapálni, erteni es böltselkedni.

XIIII. BIZONSAG.

Az mi hitből nintsen bűn az, es nem kedves az Istennek előtte.

Az Szenteknek imádása nintsen hitből.

Bűn tehát az, es nem kedves az Istennek előtte.

Továbbá mas köszönséges es tagadhatatlan Regula-is vagy az Szent irásban, tudni illik, hogy hit nélkül lehetetlen dolog az, hogy valaki kedves volna az UR Istennel. Hebr 11. Es hogy valami hitből nintsen, bűn az. Mert az igaz Hit fundamentoma minden jo es Istennel kedves cselekedeteknek. Kiváltsépen kedig az hit az imádságban es segítségül hívásban kívántatik, úgy annira hogy ha az jelen nem lehen, csak hasonlatos es hejában való az embereknek minden imádságok es segítségül hívások: mely dologról imez irások tesznek tanubizonyítot. Marci 11. Valamit imatkozván kertet, hidgyerek el, hogy el vesztetek es meg adatik ti nektek, Matth: 21. Mindent valamit kerendetek hittel az imádságban el vesztetek. Es Iacob: 1. Ha kinek nintsen bölcsesége, kerje attul az ki azt megh adgya az Istenről: de hitel kerjesemmit nem ketelkedven. Az Szenteknek imádása kedig hitből né lehet, oka ennek ez dolognak, mert az mint I. Pal mondgya Rom: 10. Az hit

hallasbul vagyon, az hallas kedig az Isten igejébül. Meg bí-
zonitank kedig ez előt hogy az Szenteknek imadása felől,
sem igeje, sem parancsolattja nintsen az Istennek. Tehat kö-
vetkezik meg-is hogy az Szenteknek imadása mivel hog hit-
bül nem lehet, az mely az Istének igejere volna építetven, nem
kedves hanem bűn, es azért utaltatos az UR Istennek előtte:
melybül viszont az következik hogy hasontalan, hejaban valo
es kesleges. Mert, hogy hogy bishatna ahoz az keresztyen em-
bernek fiye es elmeje? avagy mikeppen hihetneje el, hogy
kedves es meg halgattatik, ha semmi igireti nintsen? De ha el
hísi-is csak hejaba: Mert minden hit es bishodalom mely Isten
igireti es igeje nélkül vagyon, nem csak hitfogos, hanem az el-
ső parancsolat ellen valo balvanyozas es azért felötte igen
veszedelmes.

XV. BIZONSA G.

Az imadagnak es segitsegül hiválnak nints mas job
modgya, mint az melyet az Isten parancsol.
Nem parancsollya kedig az Szenteknek segitsegül hi-
valat.

Nem kel tehat azt az modot követnünk.

Nintsen-is job imadagnak es segitsegül hiválnak modgya
annal, az melynek formajat es rendit önön maga az öröke va-
lo Isten adgya mi nekünk előnkben az szent irásokban: Mert
egyedül csak ő maga erti es tudgya mi modon akar az ember
rektül imadatni, tibteltetni es segitsegül hivatatni. Senki ko-
dig ő kувúlötte ez dolog felől valo akarattjat nem erti. Mert
kicsoda volt ő nekie tanatfosa? Esai: 40. Es kicsoda ertette
az Urnak akarattjat? Rom. 11: Az az imadagnak es segitse-
gül hiválnak modgya kedig imez: Hogy az sent iras előnk-
ben adgya mi nekünk, mikeppen kel imadkoznunk, mit kell
kernünk, es hogy egyedül csak az Istent, ki Atya, Fiu, Szent
Lelek, az közben jaro Jesus Christusnak általa kel mi nekünk
segitsegül

segitsegül hinunk, ha azt akarjuk hogy az mi szükségünkben 27
meg halgatalunk. Meg kel azért mi nekünk alhatatoson, ezt
az segitsegül hiválnak modgyat tartanunk. Es nem kel semmi-
keppen tüle el tavoznunk, sem nem kel valami mas modot
ezzel egyelitenünk, mel'nek parancsolattja es peldaja nints az
irásban, az minemü az Szenteknek imadása: mert abban az I-
stennek semmi kedvet nem tesünk, ki ezt mondotta Deut: 6.
Idegen Istének utan ne jary, hanem az te Istenedet fellyed es
ötet cistellyed. Psalm: 50. Hj segitsegül engemet, Matth: 6.
Mi Atyánk ki vagy mennyegben. Johan: 3. Az igaz imadok
imadnia fogyak az Atyat. Ioël 2. Az ki az Urnak nevet se-
gitsegül hiza üdvözzül. Jerem: 29. Segitsegül fogtok enge-
met hini es eltek. Az közben jaro Christusról kedig ő maga
az Atya tesen tanu-bizonfagot ezt mondvan felöle: Ebben
tölt be ennekem minden kedvem. Matth: 3. Es Christus U-
runk-is ezt mondgya Johan: 14. Valamit keretek Atyamtul az
en nevemben meg adgya tinektek. Hogy kedig sok bűnei mi-
att senki meg ne rettenyen, ugyan meg eskefik az bűnösök-
nek az Isten Ezech: 18. hogy nem kívannya halalokat, hanem
meg tertöket es üdvöslögöket. Az közben jaro Christus-is ke-
dig ezt mondgya Matth: 11. Jüjetek en hozzam mindnyajan
kik az bűnnek terhevel meg vattok terheltetven. Ismet Matt:
9. Marci 2. Nem jöttem az igazakert, hanem hogy az bűn-
ösököt hijam poenitentiara.

XVI. BIZONSA G.

Oly természetet kelem bernek segitsegül hini, az ki-
nek hatalma, tudomanya, akarattja vagyon az
meg halgatalra es segitlegre, es az kihez az mi ké-
nyörgelink hozzája juthatnak, az ki továbbba meg
anlunknal-is jobban ertse az mi szükségünket es
nyavalyainkat.

G 3

Nintsen

Nintsen kedig több olyan természet sem mennyen
sem földön az egy örökké való Isten kívül.
Azt kell azért segitlegül hinunk nem az Szenteket.

Továbbá az minemű dolgok az imadtságban, es segitse-
gül hívásban sükségeppen jelen lenni kívántanak, azok is
győzhetetlenül bizonyítják, hogy nem kel egyebet senkit se-
gitsegül hinunk, hanem egyedül csak az Istent. Azok kedig
rend szerint im-ezek, az mellyek közzül, ha csak egyik le-
sen is tavul attul az ki imadtatik es segitsegül hívattatik, te-
hat hasonlalan leszen minden mi imadságunk.

Első: hogy erreje es hatalma legyen az segitsegre. Mert
minké hinam azt segitsegül, az kinek nints arra való hatalma
hogy engem meg segítessen.

Másik: hogy értelme es tudománya legyen az segitse-
re. Mert az értelem nélkül semmi annak hatalma, az kívül
meg lehetne valami de nem tud modot es utat találni az se-
gitsegeben.

Harmadik: hogy nem csak hatalma, es tudománya, ha-
nem az segitsegre való jó akaratja is legyen, hogy azt az ki
őtet segitsegül hiva, meg akarja halgatni. Mert az jó akarat
kívül mit használ ennekem mind ereje, hatalma, mind értel-
me tudománya, ha azok val nem akar elni az en segitsegemre.

Negyedik: hogy olyan legyen az kihez az mi imadságink
hozzaja juthassonak, es meg halgathasson bennünket. Mert
hejában kiáltunk annak az ki nem hallja az mit kerünk, ha
sinte mind ereje, mind tudománya, mind jó akaratja volna is
az segitsegre.

Ötödik: hogy nem csak az segényeknek könyörgésele-
bül érte meg mi nélkül sükségeknek, es miből kel üköt meg
segíteni: hanem az ő veghetetlen bölcsesége szerint, sokkal
jobbán tudgya meg ő magoknál is az ő fogyatkozasokat, nyo-
moru

morúságokat es az segitsegnek modgyát. Mert ki merné ma-
gat batorúsággal az olyan Orvosra bízni az ki nem tud egyéb
dolgokból es jegyekből, hanem csak az betegnek befediből az
betegseg felől ültet tenni. 28

De ezek ez dolgok, sem mennyen, sem földön, sem An-
gyali, sem emberi természetben, sem elő, sem kedig Isten or-
szágában levő Szentökben, meg nem találatnak, sem külön,
sem mind együtt, hanem csak az öröke való Istentben, az mint
meg tetzik.

Első, Mert ez az mindenható Isten az ki meg segíthet
bennünket az ő veghetetlen Isteni erejével es hatalmával, kit
bizonyítanak im-ez irások. Gen: 17 ver: 1. En vagyok az min-
denható Isten. Gen: 18: Vagyone valami az mi Istennek lehe-
tetlő volna? Nintsen. Gen: 35. En vagyok az mindenható Ur.
Numer: 11. Vallyon meg erőtelennőlte az Urnak karja? Esai.
50. Meg rövidőlte az Urnak keze, es meg kifébedete hogy
meg nem szabadíthatna? Matth: 19. Az mi az emberektől le-
hetetlen, nem lehetetlen az Istennel. Luc: 1. Nem leszen csak
egy befed-is lehetetlen az Istennel. Azert minden helyeken,
mindeneknek, az kik űtet segitsegül hijak, jelen vagyon es se-
gitseggel lehet. Esai: 45. ver: 21. 22. Igaz es űdvőző ő Isten
nintsen en kívüllőtem. Nezzetek en ream es űdvőzőlni fog-
tok ez földnek minden hatari. Ose: 13. Az te veszedelmed te
magadtul vagyon ő Israel, az meg tartas en túlem.

Másodszor. Ez az minden tudo Isten, kinek értelme es
tudománya vagyon az segitsegre, minden síveknek által lato-
ja. Azert egyedül esmeri mindeneknek sükségeket, könyörge-
söket hallja, gondolattokat jól tudgya mindeneknek az kik
ő hozzaja kiáltottanak, es kiáltanak. Rom: 8. ver: 27. Isten
az, az ki az síveket jól tudgya. Rom: 11. ver: 33. Műségelek
az Isteni bölcsesegnek es esmeretnek kincsei, senki meg nem
tudhattja az ő ültet, es veghere nem mehetet az ő utainak.
Matth.

Matth. 6. vers. 6. Az Isten latta az te titok helyen való imadtságodot. Psalm. 38. **U R I S T E N** te előttem vagyom minden en kívánságom, es az en fohazkodasom minden te tüled el titkolatvan. Mely mondasok nilvan bizonytyak, hogy az Isten, minden nilvan es titkon való dolgokat tud; Mert az mint ugyan azon szent David mondgya: Psal. 147. Nagy es erős az mi Istenünk, es az ő értelmének nintsen száma. Azert Psal. 139: Senki vegere nem mehet az ő tudománya. Es 1. Reg. 8: Csak ő egyedül tudgya mind embereknek fiainak szívóket. 1. Para. 28. ver: 9: Minden szívóket által lat, es az mi gondolatinknak minden elmelkedesit erti. Mely mondasokhoz hasonlok vadnak. 1. Jer. 11 ver: 20. es 17 ver: 10. es 41 ver: 23. Heb. 4 ver: 13: Nintsen ugymond semmi teremtet alatt, az ki nilvan nem volna az ő tekinteti előtt, hanem mindenek meztelenek es nilatkoztattak az ő semei előtt.

Harmadfor, Tovabba jo akarattya is vagyom az segitsegre, kit az ő kegyelmes igeretivel bizonyitot, az mellyeket tött az meg halgatastul mondvan. Psal. 50: Hiy segítségül engemet az te nyomoru fagidnak napjan, es en meg halgatlak tegedet. Ezech. 18: Elek en Isten nem akarom az bünös embernek halalat &c. Azert ő maga hozzaja hyi bennünket es csak nem ugyan reánk köti magat javaival, panaszolkodvan ha azokban nem akarunk refeltetni, mint meg tetzik Esa. 55 ver: 32: Mindnyajan az kik fömühoztok, jüjetez en hozzam, ti- az kiknek nintsen ezüstötök, jüjetez el es vegyetek ezüst nélkül, es fizetes nélkül bort es tejet, &c. Halgatan halgaltok engemet, egyetek az en javaimot, es gyönyörködni fog az kőversegben az ti lelketek, &c. Esa. 65. ver: 2: Egef monpon kiteryesitem az en kezeimet az engedetlenneknek. Psal. 33: Ime az Urnak szemei az űret felőkön, es az kik biznak az ő irgalmasságában. Hogy ki szabadítsa az halálból az ő lelkeket, es meg elevenítse őket az ehsegben. 1. Tim. 2: Legyenek imadlagok az kirallyokert, es minden melkoságban levőkert. Mert

Mert kedves dolog az, az Istennek előtte, ki azt akarja, hogy minden emberek üdvözüllyenek, es az igazságnak esmeretien e jussanak. Ioh. 16: Az ki en hozzam jü, azt en ki nem üzzöm, Ismet Math. 11: Jüjetez en hozzam mindnyajan, &c.

Negyedfor. Hozzaja-is juthatnak az mi könyörgesink. Mert mindenüt lat es hal, es sem segeny, sem gazdag közt, semmi semely valogatast nem tesen. Deut. 10. 1. Reg. 16. Esa. 11. Ephes. 6. 1. Pet. 1. Mely helyeken nilvan bizonytya az iras, hogy az Istennel semmi semely valogatas nintsen. Azert nem nezi az ő semelyeket, hanem az ő szívóket, es fűksgóket. Hogy kedig mindenüt jelen legyen, imez irasokbul tetzik meg. Psalm. 139. ver: 7. 8. Mind mennyen, föld alatt, es az tengereknek szigetiben jelen vagyom az Ur Isten. Esa. 66 ver: 1. Az egh az Ur Istének űlő feki, az föld kedig labáinak feki. Jer. 23 ver: 23. En vagyok az ki az ményet, földet be töltem. 1. Reg. 8: Az egeknek egei teged be nem foghatnak.

Ötödfor, Vegezetre ő az, az ki meg magunknal-is jobban tudgya, es erti az mi fűksgéseinket es fogyatkozásinkot. 2. Par. 20. Holot nem tudgyuk mi, mit kel cselekednünk, csak ez minekünk utolsó remensegünk, hogy az mi szemeinket te hozzád igazgassuk, mi Urunk es Istenünk. Math. 6. Tudgya az ti mennyei szent Atyatok, mi nekül fűkölködtök. Eph. 3. Az Isten bővebben meg cselekedhet mindent, hogy nem mi ertenenk. 1. Ioh. 3 vers: 20: Nagyob az Isten az mi szívünknel, mert ez nem tud mindeneket, &c.

Ezekbül-is azért győzhetetlenkepen ki tetzik, hogy sem Angyalokat, sem megh holt Szenteket, hanem egyedül csak az Istent kel minekünk imadnunk, es segítségül hinunk.

XVII. BIZONSÁG.

Ha az Isten igazan szeret minket, es mi-is igazan szeretjük ő fölfeget, ugy kel hozzaja biznunk, hogy mindent csak ő fölfegetül keryünk es varjunk.

H

De az

De az Isten igazan szeret minket, es mi-is ő szent föl-
seget.

ugy kel tehat hozzaja biznunk, hogy mindent csak
ő fölsegetül keryünk es varyunk.

Ezeknek felette, annak az szeretetnek természet-i is az
melyvel az Ur Isten minket szeret, es az melyvel mi nekünk-is
szeretnünk kel ő fölseget, nem vezet sem bocsathat egyebre
bennünket: hanem hogy egyedül csak ő szent fölseget imado-
gyuk es hijuk segítségül. Mert mivel hog az mi mennyei szent
Atyánk, minden teremtet allatinak felette szeret bennünket,
kit azzal biznót meg, hogy egy szűlőt Fiat halálra adta ere-
tünk. Visszont azt akarja es azt kívannya mi tölünk, hogy
minden nyavalyainkban csak ő hozzaja folyamjunk, es mi-is
ebben mutatuk meg ő hozzaja valo szeretetünket, hogy semmi
teremtet allatok val, nem közöllyük, az mi fogyatkozasinkat,
hanem csak ő szent fölsegevel, kit mindeneknek felette szeret-
tünk, es kitől minden nyavalyainkban segítséget varunk. Mert
ez az igaz szeretetnek természet-i es indulattja, hogy az egymás
szeretők, minden szükségöket egymással közöllyek, mert
egyeb keppen nem leszen igaz szeretet közöttök. Hatt mivel
hogy az Isten szeret bennünket, azt akarja hogy visszont csak
egyedül ő hozzaja folyamjunk, es az ő segítséget kívannyuk.
Ímet ha mi-is igazan szerettyük őtet, lehetetlen dolog az hogy
az ő benne valo bizodalomtól es segítségül hívástul el szakado-
van, avagy az meg holt Szentekhez, avagy egyeb teremtet al-
latokhoz folyamjunk. Mely dologrul bol az szent Janos
Johan: 4. mikor arra inti az keresztyeneket, hogy az Isten
szeressék, mivel hogy az Isten-is először szeretet bennünket.
Mely szeretetünknek az Istenhez mely nagynak kel lenni, meg
tanit arra bennünköt Christus Urunk, Matth: 22. mondvan:
Szeressed az te Uradot Istenedet tellyes lelekbul es minden
erődbul. Ez Regulához tartvan azert magunkat, az miképen
hog

hogy egyedül, csak az Istent kel mindeneknek felette szeret-
nünk, azonkeppen egyedül csak az ő segítségehez kel fo-
lyamnunk, hatra hagyvan minden Szenteket es minden te-
remtet allatokat.

XVIII. BIZONSAG.

Ha az Isté naponkent valo dorgalással es nyavalyak-
nak reánk valo bocsatásával az vegre forgolodik
mi körülöttünk, hogy azok által az ő tisztetire es
segítségül hívásra serkentsen bennünket: nem kel
tehat mi nekünk mas idegennek, hanem csak ő
maganak segítségül híváshoz folyamunk.

Igaz kedig az ellő, az az, hogy Isten naponkét valo &c.
Igaz tehat az malik-is hogy nem kel minekünk mas
idegennek, Angyalnak avagy meg holt Szentnek,
hanem csak ő maganak segítségül híváshoz fol-
yamunk.

Sőt az mi kegyelmes Istenünknek Atyai dorgalasi es na-
ponkent valo fenciteki, az mellyekvel minket kezehez tanit,
es mikor bűnnek miatta túle meste el tavozunk, azok-is nem
egyebre solgnak mi nekünk, hanem hogy azok által az ő tisz-
tetire es segítségül hívásra serkentsen fel bennünket. Mert
mikor vetkezünk, nem azert ver, dorgal es fenyeit minket, hog
az mi ő bűne valo hitünköt es bizodalomunkat el vessük, hanem
sőt inkább hog meg esmer ven az mi bűneinket penitentiát tart-
sunk, es ő hozzaja ter ven, őtet segítségül hívan magunkat előt-
te meg alazzuk. Következik azert, hogy nagy vetket csele-
kednek azok az kik az nyavalyakban, kiket Isten bocsatot rea-
jok, nem ő hozzaja hanem meg holt Szentekhez avagy egyeb
teremtet allatokhoz folyamnak, kiktől az Ur Isten azt semmi-
kepen jo neven nem vessi. Mert egyedül ő az, Deut. 32. ver. 39.
az ki mellet nincsenek több Istenek, az ki meg őli es meg cleve.

niti az embert, meg betegíti es meg gyógyítja. Es ki 1. Corin.
II. ver. 33. azért feddi, azért dorgallya az őveit, hogy ez vi-
laggal el ne vesenek. Mert olyan az mi Istenünk mint az jo-
cseledes ember, kinek nagy gondya vagyon az ő hazára es
haza nepere, azért az kik az ő hazában vadnak, ha mit vete-
keznek, oktattja feneit, feddi, dorgallya, hogy hozzájok valo
hűleges gondviseletet nilvabban meg jelentse. Azonközben
mind-az-által nem vesi jo-neven az ő cselekedetül ha valamely
lik idegen segitseget kíván, holot ő maga orankent kész le-
gyen arra, hogy az kik meg ternek es ötet meg követik, azok-
nak meg bocsásson, ő nekik minden javokat es előmenteket
akarván. Így az UR Isten-is dorgál, es feniteken tart ber-
nünket, de nem azért hogy ő kivúlótte az meg holt Szentek-
nek keressünk segitseget, hanem hogy meg esmerven az mi bű-
neinket, meg terjünk, meg alazzuk magunkat az ő kegyelme-
hez, es segitsegehez folyamjunk hogy el ne vessünk. El ne ide-
genüllyünk azért az mi nyavalyáinkban ettől az mi kegyelme-
Atyántul, hanem az bölts Salamon intesehez tartfuk magun-
kat, ki ezt mondgya Prov. 3: Az Urnak feniteket, meg h-
vessed edes fiam, es el ne hadgyad ötet, mikor meg h fed reg-
det: mert az kit feret az Ur, meg feddi, es abban ugy mint
abagyönyörködik.

XIX. BIZONSÁG.

Azt kel segitsegül hinunk az ki segithet, őriz, szab-
dit, kihez bizvaft folyamhatunk, es ki mi nekünk
erősségünk, életünk, üdvösségünk, es minden
nyavallyánkban segitsegünk.

Olyan kedig csak az Isten,
ötet kel rehat segitsegül hinunk.

Ketseg nélkül valo dolog az-is, hogy csak azt kel min-
künk segitsegül hinunk, az ki segitőnk, őrizőnk, szabadítónk
kihez

31
kihez bizvaft folyamhatunk, es ki mi nekünk erősségünk, ele-
tőnk es üdvösségünk. Mind ezeket kedig az sent iras az ő-
ke valo Istennek tulaydonitya, mely dolognak igallaga meg
terzik imez irasokbul. Psalm. 46: Az mi Istenünk mi ne-
künk az kihez folyamunk, erősségünk es segitőnk az mi nya-
valyáinkban. Psalm: 18. Az Ur az en erősségem es bizot fo-
lyamatom, az en meg szabadítom es segitőm, ő benne bizom:
ez az en őrizőm, az en üdvösségemnek harva, es az ki fel ve-
sen engemet. Dicsírven segitsegül hívom az Urat, es az en el-
lensegimtől meg menekedem. Psalm. 143: Az UR az en ir-
galmasságom, es bizot haylokom, az ki fel vesen engemet.
Az Ur az en szabadítom, es ő benne biztam. Psalm. 36: UR
Isten te nalad vagyon az életnek kut feje. Joh. 14: En va-
gyok az élet. Psalm: 64. Halgatvan az Urra nez az en lel-
kem, mert ő tüle vagyon az en üdvösségem: ő az en kő sik-
lám, es az en segitsegemnek Istene. Actor: 4. Nints masban
az üdvösség. Psalm. 13: Csak te benned az en segitsegem. 2.
Paral. 20: Holot nem tudunk mit cselekedni te hozzád for-
dityuk az mi feneinket &c. Vetkeznek tehat azok az kik az
Szenteket hűkségőkben es nyavalyájokban segitsegül híva-
nekiek tulaydonitjak mind ezeket, &c.

XX BIZONSÁG:

Az ki mi nekünk remensegünk, bizodalunk, vigaf-
talalunk &c. azt kel segitsegül hinunk.

Olyan kedig egyedül csak az Isten, nem az Szentek,
Az Istent kel tehat, nem az Szenteket segitsegül hinuk.

De azért-is nem kel az mi remensegünköt, bizodalun-
kat es vigasztalalunkat, az miképpen az Papiſtak cselekezik,
az Angyalokban avagy az meg holt Szentekben helhezte-
nünk, hogy az olyan tevelges nilvan ellenkedik az sent ira-
sokval, az mellyek mind ezeket Istennek tulaydonityak, mint

meg tetzik Pſal. 30: Te benned bízom Ur Iſten, meg nem ſegyenülök. Pſal. 90: Te vagy Ur Iſten aze n remenſégem. Pſal. 10: Az Urban bízom. Pſal. 56: Te benned bízok az en lelkem, Iſmet 2 Cor. 1: Az irgalmaſſágoknak Atya, es minden vigasztalának Iſtene, ki vigasztal minket minden nyomorúſáginkba. Rom. 15: Az ſenvedelnek, es vigasztalának Iſtene. Es egy altalyaban az egeſz ſzent iras azt bizonittya, hogy az remenſég es bizodalom, az Iſtennek ſajat es tulaydon tetteleti. 1er. 17. Atkozot az, az ki emberhöz bízok. Pſal. 117. Job az Urban bízni hogy nem mint emberben. Pſal. 146: Ne bízatok az embereknek fiaiban, kikben nintſen az idvőſſég. Pſal. 113: Az kik ſelik az Urat, bizzanak ő benne, mert ſegitſégők es oltalmazók ő nekik.

XXI. BIZONSÁG.

Azt kel mi nekünk értünk eſedezőnek rendelnünk az Iſtennek előtte, az ki mindennel kedveſeb, mindenkivel bir, es kinek keze által ad meg mi nekünk mindeneket az Atya. (tek.)

Ollyan kedik egyedül csak az Chriſtus, nem az Szent. Azt kel tehát értünk eſedezőnek rendelnünk az Iſten előtt.

Tovább, Az is ellenkedik az irással hogy az meg holt Szenteknek eſedezefeknek es mellettünk való törekedefeknek általa ſállananak mi reánk valami teſti avagy lelki, el mulando avagy öröke meg maradando ajandekok: avagy hogy ezeket, az meg holt Szentek adnák meg. Mert valahol mi ſzent irások vadnak, egyenlőkepen vallalt teſnek arról, hogy az közbenjaro Jeſus Chriſtusnak dicsőſſégehez tartozo dolog az, hogy ſzent Atyatul ajandekot vő az embereknek. Pſalm: 68. Es hogy űlven Atyának jobjara ajandekozza azokat az embereknek, Eph. 4. Mert az Iſtennek jobjatul ſel magaztaltatvan es az ſzent Leleknek igeretit veven Atyatul, öntötte

32 ki azt az mit lattok es hallotok. Actor: 2. Mert az Atya ſereti az Fiat, es mindeneket kezében adott. Iohan: 3. es 13. Hogy az őtellyes voltából mindnyajan vennek büſeges egymastan kövőtköző kegyelmet. Iohan: 1. Mely okart az Atya adta őtet az Eccleſiának hogy ſeje lenne, hogy az Iſteni ajandekok es jo tetemenyek mi reánk Iſtentől az mi ſejünk az Chriſtus által ſállananak. Eph: 1. es 4. Coloff: 2. Mivel hogy annak okakert az Szenteknek imadása ezt az mi közben jaronknak dicsőſſéget, avagy tellyeſſéggel el veſi az Chriſtusul, es az Szenteknek adgya, avagy ez dologban tarſokat ad melleje annit, hog ő maga az Chriſtus csak elig latzik avagy eſmerük ki közöttük: nilvan ki tetzik hogy iras ellen es az Chriſtus dicsőſſége ellen való tudomány, mellyet minden kereſtyen embernek ugy az mint nem akar az elő Iſtennek javaiban meg fogytkozni, el kel tavoztatni. Csak ez egy erőſſég-is elegend az Monozloi ertelmenek meg hamisítasára, az mellyet tetteti hog követt ez könyben. Mert ha csak azért imadgyuk az Szenteket hogy eſedezefek által valamit nekünk Iſtentől meg nyerjenek, im ertyük hogy az, az Chriſtus tſeti es hivatallya. De az eſedezefről es közben-jaraſtul nem ſzolunk it, hanem az maſodik reſeben az mi irafunknak.

XXII. BIZONSÁG.

Az ſegitſégül hivas ahoz illik az ki ſegithet.

Az ſzent iras kedig mindenüt az ſegitſéget Iſtennek tulaydonittya, nem az meg holt Szenteknek: Iſtent kel tehát, nem az meg holt Szenteket ſegitſégre hini.

De csak az ſegitſégül hívafnak nevezeti-is, ha azt valóban meg tekintyük, meg mutatja kinek kel mi nekünk ezt az tſeteletet tulaydonitanunk, tudni illik, annak az kitől ſegitſéget ki-

get kivanunk, mely kettőben áll: Az joknak meg adasában, es minden gonoznak el tavoztatásában. Mind az kettőt kedig az sent iras az öröke valo Istének tulajdonitya, kit bizonyítanak, im-ez irások. Psál: 17. Segitsegül hívom az Urat, es az en ellensegintül meg menekedem: Ismet. Az en nyomorúságimban segitsegül hívom az Urat &c. Psalm: 50. Hi segitsegül engemet. Psalm: 86. Legy jól tevő ennekem Uram, mert minden napon segitsegül hilak tegedet. Örvezdetséd meg az te fogadnak lelket, mert te hozzád emeltem fel Uram az en lelkemet, mert te Ur Isten igen jó vagy es engedelmes, es sok irgalmasága, mind azokhoz az kik segitsegül hinak tegedet. Psalm, 120. Az Urhoz kiatek mikor nyomorgattatom vala, es meghalgata engemet. Psalm. 121: Az en segitsegem az Urul vagyon, az ki az menyét földet teremtetted. Psál. 144: Jelen vagyon az UR mindeneknek, kik útet segitsegül hijak igazságbul, ötet felőknek akarattyat tési, imadtságokat meg halgattja, es üdvözíteni fogya úköt. Es hogy mind az tőb sent irásokat elő ne fiamlaluk, az bölts Salamon 3. Reg: 8. rekerint sok fele búkségöket fiamlal eleve, de mind azokban ő az Istent hja segitsegül, es maga példajaval minket is arra tanít, hogy azont cselekedgyük. Hogy kedig az meg halgattinak dicsőssége-is Istene legyen, bizonyittya Psalm: 50. Hát nos voltat-is az segitsegül hívásnak megh jelenti Joël Prophe-ta sent Palval: Valaki az Urnak nevet segitsegül hja üdvözül. Meg tetzik azért innen-is hogy mikor az Papištak az Invocatio, az segitsegül hívást említik, es az Szentek nevet meléje kötik színte annit teszen, mint ha botot tennének az tegezben.

XXIII. BIZONSÁG.

Az minek az Istennek Angyali ellene mondottanak, es az Isten országában levő szentek mig itt ez földön eltenek, fel nem vörtenek, hanem ellene ki-
altok

alóttanak: ketség nélkül most-is nem veszik jo 33
neven mitülünk, ha nekik akarjuk adni.
Olyan kedig az imadas es segitsegül hívás.
Nem kel tehát azt az Szenteknek adnunk.

Az elő fiamlaltatot okok között, hogy az Angyalokat es az Szenteket nem kel minékünk imadnunk es segitsegül hinunk, az sem utolsó az mely vetettetik az szent Angyaloknak cselekedetektül, es az Szenteknek migh itt ez földön eltenek példajoktul. Mert nehany helyeken talalyuk az sent irásban, hogy azok az imadásnak es segitsegül hívásnak tífleletit fel névőttek, hanem az elő Istennek parantsoltak tulajdonítani, az mint meg tetzik im-ez helyekbül. Apoc. 19. Iános terdre esik az Angyal előt hogy imadgya útet, denem engedí azt az Istének Angyala: hanem tiltja es azt mongya neki: Meg lásd hogy ne cselekedgyed, mert szolgál tarsod vagyok te neked, egy azok között kik az Christus bizonságot viselik: **AZ ISTENT** imadgyad, Azonkepen Aétor. 10: Cornelius terdre esik S. Peter előt, de ő sem vesi azt jó neven tőle, hanem fel emelyen ötet, ezt mondgya: kely fel, mert en-is ember vagyok. Szent Pal-is es Barnabas Aétor: 14. nem engedik Lystraba, hogy az nép aldozzon nekik, es őket imadgya. Ha annak-okaert mind az Istennek Angyali, mind az Szentek ellene mondottanak az olyan tífleletnek, bizony most sem kívannyak mitülünk, mert most Isten országában leven nyilvánban értik es tudgyak, hogy az Ur Isten egyedül csak szent Fia erdenie által akar imadtatni es segitsegül hívattatni. Nem kel tehát őket imadnunk es segitsegül hinunk.

XXIII. BIZONSÁG.

Az kit imadnak es segitsegül hinak az Istennek Angyali es az üdvözült lelkek az Istennek országában,

ban, mi nekünk-is ugyan azont kel imadnunk és segit-
segül hinunk.

De azok az Istent imadgyak és azt hijak segitsegül.
Mi nekünk-is tehát ugyan azont kel cselekednünk.

Az mennyei Ecclesiának-is és diadalmas Szenteknek az ő
cselekedetek, és példajok, azont bizonyítják mi nekünk, hogy
csak egyedül az örökké való Istent kel imadnunk, és segit-
segül hinunk, mert azok míg ez földön eltenek-is azt cseleked-
tek, az mint az egész Isten könyveből meg tessék, és mostan-
sággal-is immar az Angyali tarsaságban leven, egygüt imad-
gyak, és dicsírik az Ur Istent. Így azért az Angyalok felől o-
vassuk az írásban. Psalm: 96. Imadgyatok az Istent minden
Angyali. Psalm: 102. Aldgyatok az Urat minden Angyalok.
Es Psalm: 148. Dicsíjétek ütet minden Angyalok. Az mi-
kedig az Szenteknek lelkekek illeti, az Istent dicsírik, imad-
gyak, és segitsegül hijak azok-is; mint meg tessék Apoc: 4.
Holot az husó-negy Venek az előtt az ki az sekben ül vála-
elle esnek és az ő Coronajokat le teven az szek előtt, dicsírik
azt az ki el mind örökkön örökké, mondvan: Melto vagy
te mi Urunk, és Istennünk, hogy te vegyed az dicsőséget, tö-
tesseget, és birodalmat, mert te teremtetted mindeneket, te
karatodbul vadnak, és teremtettenek. Azonkeppen Apoc: 5.
Ismert azon Ven emberek, orczajokra burulnak, és imad-
gyak azt, az Angyalok val, és minden teremtet allatokval egy-
temben, az ki el mind örökké. Tovabba hatodik részben, az
Szenteknek lelkei az kik meg öltetettének az Istennek igejé-
ert, és az bizonyos tetelert az mellyet oltalmazának, nagy-
fel szoval az Istennek könyörögnek ezt mondvan: Meddig
halaztod el Ur Istent, kifizet és igaz vagy, hogy meg nem
itiled és meg nem torlod az mi verünköt azokon az kik az
földön laknak: Mely példak mind egygütlen arra tanítanak
minket, hog mi-is azt az Istent az kit imadnak mind az An-
gyalok és minden Szentek, imadgyuk és hijuk segitsegül &c.

XXV. BIZONSAG.

Szükség nagy külömbflegnek lenni, az keresztyenek-
nek és poganyoknak imadásoknak és segitsegül
hívaloknak közöttte.

De ha az Szenteket imadgyuk és segitsegül hijuk,
nem leszen nagy külömbfleg.

Nem kel tehát imadnunk és segitsegül hinunk az
Szenteket, hogy az az külömbfleg mi közöttünk és
az poganyok között el ne veszen.

Az-is továbbá, nem kitline tartoztat minket az Sze-
nteknek imadásatul, hogy fel ne bomollyon az külömbfleg, az
keresztyenek imadásoknak és segitsegül hívaloknak közöt-
te, és az Poganyoknak az ő tiszteléseknek közöttte. Mert
ha mi-is az meg holt emberek által, avagy egyéb teremtet al-
latok által, kezdünk az menynek földnek Istenehez folyamni,
nem kedig egyedül csak az egy közben jaro Jesus Christu-
sának által: nem leszen ugy külömbfleg mi közöttünk, és az
Poganyok között, kik ugyan azont cselekedtek tisztelven az
fő Istennek mellette, meg számlalhatatlan apro Isteneket,
hogy ezek által az fő Isten eleiben könnyebben juthatnanak.
Hogy azért ez külömbfleg meg maradgyon, nem kel mi ne-
künk ez dologban az Poganyokat követnünk, hanem az Chri-
stusnak közben járásával kel meg elegendnünk. Erről többet
solunk nem sok időre ide alab &c.

XXVI. BIZONSAG.

Ha az Szenteket segitsegül hijuk, az Christus és az
Szent Lelek nem leszen imadando Isten.

De ravul legyen hogy az Christus és az szent Lelek
imadando Isten nem volna.

Nem kel tehát chez kepest-is az Szenteket imadnunk.

Ez bizonyfagnak igazsága ebből tetszik meg hogy az szent
Atyak innen vesnek az eretnekeknek ellene, (kik tagadgyak
az Christusnak es az szent Leleknek bizony es öröкке valo
Istenfeget,) győzhetetlen argumentomot, mellyel ötet bizonyít-
nak örök Istennek lenni, hogy minden nyavalyainkban segítségül
hivattatik. Azert Athanasius második oratiojában Arius
ellen így bizonyít:

Az elő Szentek úgy mond, nem könyörögnek semmi
teremtet allatnak hogy segítő legyen.

Az Christusnak kedig könyörögnek hogy segítő
gyen.

Hat az Christus nem teremtet allat, hanem teremtet
Isten.

Ismet Harmadik Oratióban.

Az teremtet allat nem imadgya az teremtet allatot.
De mi emberek kik Istennek teremtet allati vagyunk
imadgyuk az Christust.

Az Christust tehát nem teremtet allat.

Mely argumentomoknak es bizonyfogoknak semmi ereje
nem lehet ha az meg holt Szenteket imadgyuk es segítségül
hívjuk. Mert mindgyarast excipialhamak ellenünk ez mostan
Arianusok. Nam úgy mond, az Szenteket is segítségül hív-
tok, azert ugyan nem Istenek. Hat az Christus is ha szent
imadatik is, ugyan nem Isten azert. Tavol legyen azert
tőlünk, hogy az teremtet allatoknak imadásával es segítségül
hívásával kétségessé tegyük az mi Christusunknak bizony
öröкке valo Istenfeget: kit mi nem azert imadunk, hogy ő
ki emberi teste es lelki vagyon, az mellyekben bűnt sem
hozott ez világra, sem nem cselekedet, avagy hogy meg
hatatlan sok Isteni ajándékok voltak az ő testbe,

hanem hogy az fel vő emberi testben bizony Istenfege, es annak
minden tellyeslege lakozik az ő személyének egyvességebe. 35
Bizonyítanak meg azert az Papistak, hogy az Szentek is bűnt
eggyesültenek az Istenfeggel mint az Christus: kit ha meg bi-
zonitonak, bator mi is vele egyetemben imadgyuk az Szent-
teket. Holot kedig meg nem bizonyithatnak, mit bolondos-
kodnak, s-miert homályosítanak meg es kétségessé tesik hamis
tudományokkal az Christusnak bizony Istenfege felől valo tu-
domant. Mert ha az Szentek is imadhatnak es segítségül hi-
vattatnak, vagy az hogy ők is Istenek mint az Christus: a-
vagy az Christus is csak bűnt olyan szent ember az mineműek
az Szentek voltak. Mely dolognak csak meg gondol-
sa is tavol legyen minden keresztényi szívűtől es elmetűl. Sza-
kadgyon nyaka azert inkább az Szenteknek imadásának, hogy
nem mint azzal az Christusnak Istenfege kétségessé tettelek.

XXVII. BIZONSÁG.

Csak azt kel embernek imadni es segítségül hinni az mi
jobbanal. Nem job kedig az embernek semmi, hanem csak
az Isten. Azert csak az Istent kel imadni es segítségül hinni.
Igy Argumental szent Agoston *libro de quantitate Anima*, cap: 34.
Mely erősségnek helye vagyon: mert kicsoda imadnaja azt az
ki alab valo banal, avagy csak hasonlo hozzaja.

XXVIII. BIZONSÁG.

Ezt vegyük, az szent Pal Apostol irasából az Angyalok
felől kiválteppen. Mert meg akkor az időben immar ta-
madtanak vala az Görögök között oly tevelő emberek kik
azt tanítottak vala, hogy nem illendő dolog volna az Isten-
nek egyfűtő Fianak meltsághoz es Isteni fölség hez, hogy
az ő vezetése es közben-jarása által, jutnak az emberek az
Istennek eleiben, s-felleybe valo es nagyobb dolognak mon-
dgyak vala ezt, hogy nem mint az embernek kicsinsége es mel-

tatlanfaga erdemleneje, azért az alazatoságot magasztalva az mint mostis cselekedik az Papisták, azt mondgyak vala hogy nagy alazatosággal az Angyalokhoz kellene folyamlni, és azoknak kellene esedezni, hog az Isteni fölsegnek előtte közben-jarok es értünk esedezők azok lennenek, kiknek hamis velekedéseket meg veti az szent Pal Col. 2: az keresztyeneket arra intven, hogy senki őket azzal meg ne csallja, es az Angyaloknak tiszteletire ne vigye valami oly bolond es estelen alazatoságnak es maga le bocsátásnak sine alat, holot fejünk es közben-jaronk legyen mi nekünk az Christus, kinek erdemnek es értünk való esedezesenek erejenek általa, az egész Ecclesianak teste nevededik Isteni nevedekessel. Abbul azért az szent Pálnak tanításából meg-is az Angyaloknak imadása el len ilyen ellenvetést csinálhatunk.

Az mit az Apostol által karhoztat az iras, nem kel az cselekedni.

Karhoztatya kediglen az Angyaloknak imadasat.

Nem kel tehát egy keresztyen embernek-is azokati imadni.

XXIX. BIZONSAG.

Az mig az keresnek ideje vagyon addig kel mit egymástul kernünk.

De csak it ez vilagon vagyon annak ideje, hogy mit egy mastul kerjünk, nints kedig az mas vilagon.

Házonaton tehát mi nekünk oda az Szentek után könyörgenünk.

Bizonitya ezt az erősséget az szent Elliesnek példaja es cselekedeti, kit minek előtte az Ur Isten tüzös szekerben ragadna oda fel az eghenben, ezt monda Elifusnak, kery vala mit töltem, az mit kívanz, minek előtte el vitette sem te töl-

ted. 3. Reg. 2: Mert vallyon miért monda ezt? Bizon nem egyebert, hanem tudta azt ez szent jambor, hogy it ez földön könyörgesével használhat neki, az után kedig hogy el vitette-
36
tik ez földről, Elifus sem kerhet tőle; es Ellies-is semmi jot nem tehet vele. Csak ez egy locusból-is azért meg tétzik mely igen hásonatan legyen az meg holt emberek után való könyörges. Melynek ha helye volna, Elifus Elliesnek ezt mondhatta volna: Menyel csak, jár bekevel jó Átyam, hi sem ott-is meg találak az mire kellez, or könyörgy nagyobb fogatosággal erettem az Ur Istennek &c. Azonkepen Ellies-is ezt mondhatta volna neki. Im el megyek jó fiam, de onnan-is gondom lesé read: azért csak hi segítségül engemet, meg adom avagy meg nyerem az mit kívanz &c. It kedig semmi helye az Limbusnak nintsen, mert az iras azt bizonitya, hogy nem az Limbusban, hanem oda fel az eghben ragadratot az Szent Ellies Propheta.

Ezek azért az Sz. irasból vetettetet győzhetetlen fundamentumok, bizonságok es erősségek, az mellyekből ki tétzik nap fennel világosban, minemű ertelembé kel mi nekünk lennünk az első kérdés felől, tudni illik, hog noha tisztelni kel módgya ferint Szűz Mariat, ug mint az mi Urunk Jesus Christusnak szent Annyat, es az Szenteket-is, ugy mint Istennek barátit es az mennyei bodogfagnak örökösit: mind-az-által, hogy csak egyedül az örökke való Istent, ki Átya, Fiu, es Szent Lelek, kel mi nekünk imadnunk es segítségel hinunk, nem az Angyalokat, sem az Szenteket, sem egyéb teremtet állatokat.

De az mint oda fel-is jelenten, nem tétzik ez az keresztyen tudomány Monozloinak es az Papistáknak semmikepen, hanem egy általlyaban azt akarjak, hog az Angyalokat, Szűz Mariat, es az Isten orságában levő Szenteket segítségül kel hini, minden joknak meg adására es gonoskoknak el ravoztatására, avagy csak törekedések által való megh nyeresere es elfordítására. Azért ő-is az ő ellenkedő tudományat Papistá-
tarla-

tarfaival egyetemben erősen oltalmazza, mind csavargó fele-
letekvel, az mellyekkel ez elő számlaltatot fundamentomok
közül nemelleyeket fel akarnak fordítani, mind kedig hamis
ertelmekre magyaráztatot sient irásokval, mely feleleteket es
irásokat sűkleg mi nekünk-is it jól meg tekintenünk es meg
forgatnuk hog az mi igaz es keresztyeni tudományunk, az egy
öröke valo Istének imádása es segitsegül hívása felől ketseges
ne legyen. Mely dologban Isten kegyelme velünk leven ugy
akarunk forgani, hog nem csak azokat hozzuk elő az ellenve-
teseket, az mellyeket ez könyvben Monozloi mi ellenünk ta-
mazot, hanem egyeb Papistak könyvekben-is az mi oly talá-
tatik, az mit leg inkább mi ellenünk es az mi keresztyeni tudomá-
mányunk ellen irtanak oltalmazvan az ő ertelmeket, avagy
rontani akarvan az mi keresztyeni vallásunkat, azokra-is ele-
gedendő feleleteket adgyunk az Istentől ki jelentettet szent
irásoknak igaz ertelme es Regulaja szerint, az mellyektől
egyedül csak ez dologban akarunk függeni es erteni. Lassuk
azert immar es oltalmazzuk először az mi okainkat.

**AZ FELYÜL ELŐ SZÁMLALTATOT
OKOKNAK MEG OLTALMAZASA MO-**
nozloinak es az Papistaknak minden csavargó felele-
teknek es ellen vetéseknek ellene.

AZ ELSŐ ERŐSSEGNEK AVAGY BI-
zoniságunk, mely az Istennek első parancsolattyaibul vetettetett
meg oltalmazása; holot meg hamisítatik Monozloi ira-
sának egész harmadik része, mellyel rontani akar-
ta ez mi első ellenvetésünket, el kezdven
folio 33. usque 71. &c.

Latta ő maga-is Monozloi mely felette igen ellenkedik
az Istennek első parancsolattya az melyből vöttük az első bi-
zoniságot, az egy örökke valo Istennek segitsegül hívásának
bizoni-

37
bizonitására, mind egyeb rendbeli balvanyozásokval, mind ke-
dig es kiváltképpen az Szenteknek segitsegül hívásával. Mert
ha igaz dolog az, mint hogy igaznak kel lenni, hogy az mi
Istenünknek előtte nem kel mi nekünk idegen Istenünknek
lenni, tehát győzhetetlenkepen az-is követközik, hogy egye-
bet annal az egy örökke valo Istennel nem kel imádnunk, es
segitsegül hínunk: mert mivel hogy az segitsegül hívás leg
főbb tiszteleti az Istennek, melyben áll az ő Istensege, ugy an-
nira hogy Isten ugyan nem lehet annakól, azt sem Angyalnak
sem Szentnek nem engedi.

Ez dologrul azért idejen gondolkodvan, Monozloi
meg eleve czelt akart vetni, es egy egész hósú prædicatiót irt
felőle, az mellyel alnokul es csalardul ez parancsolatot ki
akarta markunkból tekerni, sok külömb külömb fele csavar-
gásokval es hamis magyarázatokval, mely prædicatio ez ő
könyvenek jo részt be foglallya, mert el kezdven fol; 33. e-
gész hetven leveleig tart irásának.

De legyen az jo Istennek hata, noha sok befedeket szá-
porit ez jambor, annira tavul eszik mind-az-által az ő szan-
dekatul, hogy mentül többet kergetes zágyval egyben, annal
ketsegesbe es hitfagosba teszi tudományat. Holot minden ke-
resztyen olvasó, nagy könnyen efében veheti, hogy nem egyeb
az oka az ő sok bezedinek, hanem hogy annak fűlt es homa-
lyossága alatt az igazságot el titkolya es azzal az keresztyen ol-
vasot meg csallja.

Lassuk azért mit mond: Es mivel hogy ez az Caput fő
fundamentoma irásának, azért valamennyire mi-is bővebben
felellyünk reaja, es annak utanna mind az ő csavargási, mind
kedig az mi feleletünk felől az igaz Ecclesia, az mely építet-
ven vagyon az Prophetaknak es Apostoloknak fundamento-
mára, az Ur Jesus Christusra, tegen itilletet.

Minek előtte mind-az-által színte az dologhoz kezd-
gyünk, az több hamis vadolást es patyarkodást hatra hagyvan,
K az mel-

az mellyekkel egy-nehány fő jamborokat minden ok-nelkül,
(hogy azoknak szídalalmazások által magát magasztalja, mint
Erostratus mikor az Diana templomat meg gyuita) moskol,
Calvinust kiválkepen kinek irafabá nem találjuk azt az nőt
reaja fogot, Bucerust, Lutert, es Oecolampadiust, kikeret
tudgya hogy először barátok es papistak voltak, egy igen
sép hasznos kerdest fejtünk meg, az mely tamad Lutter Mar-
tonnak pirongatafabol, kit rayta tesen Monozloi fol. 34. Az-
ert hogy *In sermone de Natali Virginis Mariae* azt írta, hogy mindnyaj
egyenlő Szentek es igazak volnank mint Szűz Maria avagy
az több Szentek *quantumvis magni*, ha sinter ugyan nagy Szentek
volnank-is. Igaz befele ez, avagy nem igaz befele? Mert
Monozloi nem tartja igaznak. De valamint tetzik ez jambor-
nak: mi igaznak, sőt felettebb igaznak-is mondgyuk, oka ez
dolognak im-ez,

SZEP ERTELEMRE MELTO, KERDES,
mellik Szent erdemesb avagy nagyobb az Istennek
országaban, &c.

Mert ket fele minden Szenteknek az ő erdeme. Egyik
tulaydon es szinte ő magoke: Masik nem tulaydon es nem
ő magoke, hanem mase, tudni illik, az Iesus Christuse, melly
mind-az-alta az igaz hitnek altala meg igazulasunkra es üd-
vösségünkre mi nekünk tulaydonitatik. Az mi azért az Szent-
eknek tulaydon es szinte ő magok erdemeket illeti: erdemek
azoknak semmi nem egyeb, hanem az örök halál es karhooz
minden valogatás nélkül, az mint Lutter szól: akar minem
nagy Szentek legyenek azok, kit bizonyit az iras, Deut. 29.
Atkozot minden az, valaki megh nem marad mind azokban
az kik meg vadnak irattatvan az törvenben. Rom. 3: Mind-
nyajan bűnt cselekedtenek, es megh fogyatkoztanak Istennek
dicsőfőgetül. Rom 6: Az bűnnek soldgya az halál &c. Ha
ha mindnyajan vetkeztenek, es az bűnnek soldgya az halál: nem
csak

csak az testi kedigh, hanem az öröké valo-is. Követkőzik
hogy azoknak nem egyeb az ő erdemek hanem atok, Isten ha-
raghja es az öröké valo halál, kit bizonyitanak im-ez irafok-is,
Rom: 3. Nintsen igaz csak egyetlen egy-is. Nintsen az ki
ertene. Nintsen az ki az Istent keresneje. Mindnyajan el hay-
lottanak, mindnyajan haszontalannokká lóttének, nintsen az
ki jot cselekedgyen, nint csak egy-is. Rom: 5. Mikeppen
ez embernek altala jut be az bűn ez vilagra, es az bűnnek al-
tala az halál, &c. Rom, 1: Az kik ezeket cselekedik meltok
az halatra, &c. Immar azért ha csak egy ember-is ez vilagon
nintsen az ki jot cselekednek, ugy annira hogy meg az igazem-
ber-is minden napon hetizör elik, Proverb: 24. es olyan, az
mint Esaiás maga kepeben minden Szentek felől mondgya, az
emberi erdem mint az havas asszonyallatnak veres ruhaja Esai:
64. Követkőzik azért hogy senki az ő erdeme által az ki szin-
te magie, nem üdvözül, hanem ha üdvözülni akarunk, mas
erdemének altala kel üdvözülnünk, tudni illik, az UR Iesus
Christusnak nekünk tulaydonitator erdemének altala. Az
kedig az erdemet nem egyebvel hanem igaz hitvel kapcsol-
lyuk hozzánk, az mely Istennek ingén valo ajandeka, kit bizo-
nitának im-ez irafok. Gen: 15. Hitt Abraham az Istennek, es
igazsagult tulaydonitator ő neki. Rom: 4. Annak az ki nem
cselekedik, hanem hiszen abban az ki meg igazítja az Isten-
telent, az ő hiti igazsagult tulaydonitatik neki. Ismet ugyan
ottan: Nem csak Abraham-ert irattator az meg, hogy az ő hi-
ti igazsagult tulaydonitator ő neki, hanem mi eretünk-is,
kiknek hasonló keppen tulaydonitatik, valakik hisznek a
ban, az ki az Iesust az mi Urunkat halotaiból fel tamaz-
totta, ki halatra adatot az mi bűneinkert, fel tamadot ke-
dig az mi megh igazulasunkert. Ismet Az Szent David-is
ugy mond, így magyarázza az embernek bodogfigat, az ki-
nek az ISTEEN az igazsagot cselekedet nélkül tulaydonitja.

K 2

Bodog

Bodog ferfiu az, az kinek az Isten az ő bűnet nem tulajdoní-
 rya. Bodogok azok az kiknek meg vadnak bocsátván az ő
 alnokságok, es az kiknek fedezterven vadnak az ő bűnök,
 Mely mondasok az hit által nekünk tulajdonítatot igallagot
 nilvan bizonyítják. Ismet Eph: 2. Kegyelemből vadtok meg
 tartatván hitnek általa; az kedig nem ti magatoktól vagon, ha-
 nem Isten ajandeka. Nem az jó cselekedetből, hog' senki ne di-
 csekedgyek. Rom: 10. Ismet Aét: 13. Es hivenek valamenyin
 el valanak valasztatván az örök életre. 1. Cor: 4. Micsodad va-
 gyon az mit Istentől nem vöttel? Miert dicsekedel tehát mint
 ha nem vötted volna. Tovabba az-is következik hogy tehát es
 zekben ez ajandekokban, tudni illik, az meg igazito es idvö-
 zito kegyelemben mindnyajan egyek vagyunk az Christusban,
 es noha nemelyleknek gerjedező es erősebb hitek vagyon, es
 több ajandekok az Istennek jó akarattya szerint, mind-az-által
 mivel hogy egy mindnyajunknak az mi hitünknek czelya,
 tudni illik, az Christus az ő érdemevel, es egy az hitnek ju-
 talma-is, az örök életben való dicsőség, es bodogság, azért az
 ajandekoknak itt ez vilagon való külömbözése, sem kissébbé
 sem nagyobbba nem teszi az más vilagon az hiveket, hanem
 eggye es egy arant való Szentekket teszi az Christusban, mint
 hogy ez vilagon-is egyek, mely dolgot bizonyít szent Pal. Ga-
 lat: 3. Mindnyajan úgy mond Istennek fiai vadtok, (mi lehet
 ennel nagyobb szentseg es meltsóság?) az himék általa, mely
 vagyon az Christusban. Mert valakik meg keresztelekedte-
 tek az Christusban, az Christust öltöztek fel. Nints sem Sida
 sem Görög, sem szolga, sem szabados, sem ferfi, sem afzöny-
 allat, mert mindnyajan egy vadtok az Christus Jესusban. Ismet
 Eph: 4. Egy test vagyunk, es egy lelek, egy az mi hivata-
 lunknak remenlege, egy az Isten, egy az hit, egy az keresz-
 seg, egy az Isten es mindeneknek Atya, ki mindeneknek fe-
 lerre, mindeneken es mindnyaitokba vagyon. Coloss: 3. Nints
 valogatas, hanem minden es mindenekben az Christus. A
 stor:

39
 stor: 10. Nints személy valogatas az Istének előtté &c. Mely
 mondasokval egyez keresztelező szent Janos, Ioha: 1. ezt mond-
 van: Valakik vevék az Christust ezt az meltsóságot ada ő
 nekik, hogy Isten fiai lennének valakik híneik az ő neve-
 ben. Ugy vagyon azért, hogy az ajandekok, kiválteppen
 az mellyek ez jelen való életre szolgálnak, az Szentekben kü-
 lömböznek. 1. Cor. 12. de azok sem nevelik sem kifebhetik az
 ő üdvözölésekre való szentsegöket, hanem csak nagyob szol-
 gakká tesik azokat, de az szentseg ugyan egy mind az gyar-
 lo hitű mind az erős hitű keresztyeneke. Mert noha egy ke-
 resztyen az másiknál az ő hitiben alhatatosb, es erősb mind-az-
 által mivel hogy az Christus, kit mi akar gyarlo, akar erős
 hittel hozzánk kapcsolunk, ugyan azon egy es hasonló min-
 deneknek, tudni illik, kinek kinek igallaga: azért nagyob es
 kissébb szentseget nem allathatunk semmikeppen, hanem ha az
 Christust-is nagyobnak es kissébbnek akarjuk vallani az szent
 írárok ellen, mellyek azt bizonyítják. Hebr: 13. Hogy az
 Christus Jესus teptag, ma es mind örökké egy, es ugyan azon.
 Ismet 1. Corinth: 1. Hogy ő mi nekünk Istentől az vegre ad-
 attott, hogy lenne böltsésegünk igallagunk, meg szentele-
 sünk: Mindnyajan azért ugyan azon Jესus Christusban való
 hitnek általa szenteltetnek meg az örök életre: mely dolgot
 bizonyít meg-is szent Pal Róm: 6. Isten ajandeka az örök
 élet az mi Urunk Jესus Christusnak általa. Affonyunk Szűz
 Marianak-is azért jollehet csudalatos, draga, meg böltsüle-
 tetlen ajandeki voltanak, úgy mint Istennek fának szent An-
 nyak, ki aldott volt es mostansággal-is aldott, minden afföny-
 allatoknak es minden Szenteknek közötté: mind-az-által az
 ő üdvözítő sentsege is az több Szenteknek sentsegeihez egen-
 lő, mert ő-is ugyan azon Istennek kegyelemből az Christusba
 való hit által, nem maga érdemeiből tartatott meg. Azért
 mondgya az Ersebeth afföny neki, Bodog vagy te, az ki hit-
 tel. Es ő maga-is az Szűz Maria nagy hala-adással vallást te-
 K 3 szent

szen arról az ő dicsőiretiben, mondvan: Magasztaltja az én szívem az Urat. És örvendez az én lelkem az én idvözítő Istenemben, &c.

Meg tetzik azért mind ezekből immar hogy Monozloi minden ok-nélkül motskolja, es pirongattya Lutter Martont az Sententiarert, az melyben azt mondotta hogy mindnyajan egyenlő Szentek az idvözült es idvözülendő emberek. Mely mi feleletünkre örömezt akarjuk hallani mit fog felelni Monozloi.

Eddig erről ez Sententiarul es kerdesről, kit el nem akartunk kerülni, hogy illyen igaz dologban Lutter Martont, Monozloi patvarkodása ellen meg oltalmaznánk, es az keresztényeknek ez dologtul épületre való tanuságot adnánk. Ezen kívül sokat csacsog Monozloi az meg holt jamborok, Calvinus, Bucerus, Oecolampadius ellen-is; mert tudgya hog az meg holt ember nem mar meg senkit, es könyű mindent el mondani utanna. De mivel hogy az dolog kívül az olyan patvarkodással csak hasonlatlanul motskolja papyrofat fol. 34. 35. 36. usque 42. azért mi azokra nem itellyük meltonak lenni hogy meg felellyünk; mert soha sem ernenk ugy veget ez mi feleletünknek, ha minden szídalmará meg akarnánk felelni; hanem az dologhoz kezdünk immar, es rend berint meghagyuk mit mond ez mi első győzhetetlen erősségünknek ellené. Mit mond annak-okat: Az mint észünkben vőttük, és rendbeli feleletekvel es fogásokval akarja erőtlenne tenni az mi erősségünket, kikre mi nekünk is rend szerint ugyan valóban meg kellett felelnünk.

MONOZLOI ELSŐ FELELETE ES első ellenvetése.

Az első parancsolatban ugy mond fol. 43. az fölsőget Ur Isten oktat bennünket tulaydon esmeretire, hogy magyarázat egyebet, es mas Istent ne keressünk; az ő hozza ja illendő dicső

dicsőségét is másnak ne adgyuk, es mas idegen Istennel ne közzöljük, &c. Mely befedek igaz es keresztény befedek volna-⁴⁰nak, ha igazan meg magyarázna az idegen Istenek micsodak legyenek, es ha meg maradna azokban Monozloi, mert közel járnánk az első parancsolatnak magyarázattyához. Azert mi-is jo es közönséges ertelenben helyen hadgyhatnánk, mint hogy helyen-is hadgyuk, hogy az Isten minden idegen Istenteket maga kívül tilt, es nem akarja hog az ő dicsősége mással közöltesse. De ez illyen közönséges ertelmet es magyarázatot helyen nem akar hadni, hanem mindjara restringalya, bizonyos idegen Istenekre magyarázza, es nem akarja mondani Hogy minden idegen Isteneket tilt az Isten, hanem az idegen Istenekeit, az kiket mondgya hog tilt az mi igaz Istentünk, csak az Poganyoknak ideg Istenek fölül magyarázza, melyeket az Poganyok magoknak kepeznek vala aranybul, ezüstbül, kötbül &c. es ugyan igaz Istének alitottak. Az fele idegen Isteneket tilt ugy mond fol; 44. es felette igen bannya valamidön tiszteletet, nevet, dicsőiret, ugy mint teremtnék valami teremtet allatnak tulaydonitya valaki, mivel hogy ő szent Istensege mindeneknek kezdete, es csak ő benne vegeződnek mindenek. Ismet azt-is akarja, hogy csak ötet esmerjek Istennek, nem valami követ, avagy borjut, &c. Ezeket írja itt Monozloi, mely befzediben, jól észünkben vesszük, illyen ellen vetése vagy on mi ellenünk.

Ha az első parancsolatban az Ur Isten csak az Poganyoknak Isteneit es azoknak kepeit tiltya, melyeket teremte Isten gyanant tiszteltének az Poganyok: tehat nem tiltya az Szenteknek imadását, es így szabad mi nekünk az Istennek első parancsolattyat meg nem sertyen imadnunk, es legitsegül hinunk az Szenteket.

Igaz

Igaz kedig az hogy az első parancsolatban az Ur Isten csak az poganyoknak Istenit es azoknak kepeit; mellyeket teremto Isten gyanant tiszteltének az Poganyok, tiltja.
Nem tiltja tehát az Szenteknek imadasat, &c.

F E L E L E T.

De legyen az jo Istennek hala, könyű mi nekünk ezel. lenvetésre meg felelnünk, kit mind-az-által minek előtte meg cselekedgyünk, igen nagy csudánk vagy az azon mi nekünk, miért magyarazza ezt az első parancsolatot Monozloi az kepekre es azoknak tiszteltire, holot az Ur Isten az második parancsolatban tiltotta legyen meg az kepeket? Es holot az Romai Ecclesiának magyarazattya-is nilvanellen kedgyek az ő magyarazattyával. Mert ha meg olvasta volna *Compendium Calabica veritatis*, meg talalta volna abban, hogy ez első parancsolatban az olyan balvanyozas tiltattatik az mellyel az lelki, (misenünk az Angyalok es az bodog lelkek) teremtet allatokat imadgya avagy segitsegül hja az ember. Ha nem hiszi lass meg lib: 5 cap: 60. holot betűszerint meg vagy irattatvan. Hog ezzel ez parancsolattal meg tiltattatik *adoratio Creaturarum spiritualium, ut Angelorum &c.* Nem volna tehát így semmi helye Monozloi magyarazattyának. Azert ne talam mayd eszesben cselekedet volna ez jambor, es mayd közeleb jart volna az Romai Ecclesiának magyarazattyához, könnyebben-is ki felfelhetet volna ez ellenvetésnek kötelebül, ha Lyraba tekintven ezt az parancsolatot, az mint mondgya Lyr, hogy nemelleyek magyarazzak, az olyan balvanyozásnak nemere magyarazat volna, az mit az ember csak agyaban gondol es nints valósi. Igy szol Lyr: *Prohibetur per hoc idolatria rerum quae sunt confictae sicut si corpus humanum infertur caput arietis, et ala advolandum, sicut pingebatur imago Iovis*: Tiltatik ugy mond, ez parancsolatban, az olyan

allotak val valo balvanyozas, az mellyeket csak ember gondolt: mint ha az emberi testet valaki Kofs avagy Bak fövel sarnyason írta, az mint ilyak vala Jupiternek kepet. Ez az magyarazat igen illet volna hozzaja, es az Monozloi causáját igen is segitette volna, mivel hogy az fele kepek az Romai Ecclesiában nem talatnak, ha kiváltképen mas magyarazattya-is ezen parancsolatnak Lyr első nem hoznaja, melyben az Monozloi magyarazattya agyon vagja: mert azt mondgya, hogy ez parancsolatban *prohibetur idolatria, quae fit sine quacunque imagine*, meg tiltatik az, az balvanyozas az mely minden kep nélkül leszen: Mely magyarazattal tellyeseggel ellenkedik az Monozloival es azt szinte ugy az földhöz veri, mint az farkas az gubas ebet. De hadgyunk beket ezeknek, szoljunk közeleb az dologhoz. Azt mondánk, hogy könyű mi nekünk ez ellenvetésre meg felelnünk. Oka ez dolognak.

Mert holot Monozloi azt mondgya, hogy az Ur Isten az első parancsolatban csak az Poganyoknak Istenit, es azoknak kepeit tiltja, mi abban az magyarazatban ő vele szinte eggyet nem erthetünk. Mert noha meg engedgyük azt hogy az fele idegen Isteneknek-is az mellyeket az Poganyok, aranybul, ezüstbül, vasbul, ertzbül, kúból, fabul, öntötttenek avagy faragtanak magoknak emberi kepre, avagy oktalan allatoknak abrazattyara: imadása es segitsegül hívása idegen Isteni tisztelet, es meg tiltatik ez parancsolatban az Istenül: mind-az-által az, az nev Idegen Isten, es az idegen Isteni tisztelet szelessebben ki terjed es többet foglal be magaban annal az mint Monozloi magyarazza. Mert nem csak az olyan balvanyok idegen Istenek, hanem idegen Isten minden az, az mitulaydonkepen es természet szerint nem Isten. Sőt minden val amit mi magunknak az egy igaz, elő, örökke valo Isten kívül gondolunk es el rendelünk magunkban, hogy abban bizunk, abban vésük remenységünköt, azt imadgyuk, azt hívjuk segitsegül, azt szeressük, azt fellyük, szívünkben, arra támaszkodgyunk,

kedgyünk, attól fűgünk, azt segitsegünknek, oltalmunknak, életünknek, kentünknek &c. tartjuk, mind jó mind gonosz szerencseinknek idején, akár felette akár mellette az örökke való Istennek: Vegezetre es egy summában idegen Isten minden teremtet által, valamelyben az egy örökke való Isten kívül vettyük az mi bizodalunkot, es tüle lelki avagy testi szűksegünkben segitseget, oltalmat, es nyavalyainkból való szabadulást kívánunk.

Igy azért olvassuk az irásban, hogy mikor Rachel afony, magtalanfagaban Iacobtul magzatokat kívánna es ezt mondanája, Gen: 30: Adgy magzatokat ennekem, mert meg halok: Erőssen meg feddiötet Iacob ezt mondvan: Isten gyanant vagyoke en, az ki magtalanra töt tegedet? Es Ioram királ-is, mikor az Siriai királ Ben-haddad levelet irt volna neki hog Naamant az beelpoklosságból meg gyógyítanája, le szaggattya ruháját es ezt mondgya: Isten vagyoke En? hogy az embert meg ölyeni, es megh elevenísem. 2. Reg: 34 Mely, mondasokban azok az szent jamborok Istenhez illendő dolognak es tisztességeknek valottak lenni, az jonak meg adafat es az gonoznak el tavoztatásat.

Mi nekünk-is azért az Isten legyen az mi Istenünk, az életünk, üdvösségünk, segitsegünk, oltalmunk, szabadulánk, remensegünk, szeretetünk, felelmünk, es rettegesünk. Ha ezeket egyedül csak ő neki tulaydonityuk, igaz Istenünk vagyon: de ha egybeknek es nem csak egyedül ő magának mindgyarast idegen Istent szerzünk. Mert idegen az minden az mid Isten nem rendelt, es meg nem engedet. Honnan ellene mondas-nélkül következik, hog idegen Istenek mind azok az kiket mi magunk gondolunk magunknak, es kiket az Ur Isten oltalmul es segitsegül nem rendelt hogy tölők oltalmat, es segitseget varjunk.

Idegen Istenek azért az meg holt Szentek is, kik az Christussal most az Isten országába vadnak; nem ő magokban

es az

42
es az ő természetekben, hanem az Papistakhoz kepest, kik hamis iteleben vadnak felölők, es az Istenhez illendő tisztességet nekik tulaydonityak, üköt úgy mint öriző Isteneket imadvan es segitsegül hívan, mely tisztességet ő magok-is soha nem kívántak, es nem-is kívánnak magoknak: mert az ő tisztességek az egy örökke való Istennek tisztessége: ha mit kedig az kívül ő nekik tisztességekre akarnak cselekedni, azt szidalomnak es gyalazatnak tartják.

Ezeknek felette idegen Istenek az ördögök, es azokhoz tartozo emberek, ha többet felünk tölők, hogy nem mint Isten-tül. Tovabba az Nap, Hold, Csillagok, es eghbeli jegyek, ha csak azokra nezünk, es életünkben tölők fűgünk, azonkepen ha marhat avagy ez világi embereket Isteni izeretettel es tisztelettel illetünk, nekünk idegen Istenek lesnek, es ha orvosokban avagy orvosokokban bizunk 2. Par. 7: avagy ez világi fejedelmekben. Esai: 30. Vegezetre, hogy most többet elő ne samlallyuk, tiltatnak ez parancsolatval, az ördöggel való bódvetések, varasások, kötesek, odások, harang-kereztelek, sodar es kokannya sentelek, sentelt vizek, olajok, babonások, es az mint Monozloi mondgya fol: 50. minden eretneksegek: az mint kedig az Romai Catechesis akarja, az kik almoknak, jósoknak, es egyeb hiszagos dolgoknak hisznek, kik üdvösségek felől el vetik remenlegeket, sem nem biznak az Istennek jo voltában, kik gazdaságokban, jo egessegekben, es jo testi erejekken biznak &c. Mely dolgok mind utalatosok az elő Istennel es az ő parancsolattya ellen esnek, melyben az igaz Isteni felelem, es mind belső külső tisztelet adattatik mi nekünk előnkben, hogy ismerjük az Ur Istent, neki hidgyünk, felőle jo ertelemben legyünk, ötet egyedül híjuk segitsegül, csak hozzá ragazkodgyunk, es mindenben neki engedgyünk.

Ez igaz magyaráttya ennek ez parancsolamnak, nem csak az Poganyoknak idegen Isteneiről es azoknak kepeiről, főt minden teremtet általokrul valamellyek az egy örökke való Isten

f-öt minden teremtet allatokrol valamellyek az egy öröke va-
lo Isten kívül vadnak. Azert csavaroghat Monozloi Uram,
de ha az szentek-is az kiket ök segítségül hinak az Isten kívül
teremtet allatok, azoknak-is az ö segítségül hivafok ez pa-
rancsolatbul ki nem rekesztetik. Azert az irafok-is az me-
lyeketelő hoz, Hierem: 2. Rom: 1. Exod: 32. Deut: 7. azok.
is mi ellenünk nem szolgálnak, hanem f-öt ö ellenek vitezke-
nek, mivel hogy ök azok az kik az fanak atyai es teremto
Istenhez illendo tisztelertet tesznek, es az kik hatval nem or-
szaval fordultanak ö felfeghöz, mert ötet hat meghe teven,
az teremtet allatokhoz ragazkottanak, galamb, borju, orofa-
lan, faskeselyö, ven ember, es ifiu ember kepet &c. imadnak,
es minden-keppen idegen Istenek utan indultanak: az kik
tovabba nem csak varosoknak, faluknak, hanem Claustro-
moknak, Templomoknak, Kapolnaknak, Oltaroknak f-öt
segleteknek szama szerint Isteneket gondoltanak magoknak,
kit ezennel bővebben meg bizonitunk, Monozloinak másik
fogására valo feleletben.

MONOZLOI MASIK FELELETE

Avagy ellenvetese.

Mert elsőb menven Monozloi meg-is, es az Poganyok-
nak idegen Isteneket forgatvan, azt írja föl: 45. hogy az oly
Poganyoknak balvanyozasát es idegen Isteni tisztelertet tiltja
az Ur Isten, az mely kettőben áll.

Elsőször, hogy az Istennek alkotmanit Istennel nagyob-
nak böcsülilik vala. Másodszor, hogy tulaydon alkotmanyok-
kat emberi abrazatban formaltanak, es azokat Isten gyanant
tiszteltek &c.

Es ezeket irvan azt iteli Monozloi, hogy magat es az Pa-
pistakat ki mentette az idegen Isteni tisztelertül, maga inkább
ha gyozan fővel gondolkodik felőle, torkig beleje merített
könyü azért erre-is az felelet.

FE

FELELET.

43

Mert im nagy könnyen reajok bizonithattyak az Papi-
stakra, mind az ket dolgot, tudni illik, Elsőször. Hogy Pogan
modra az teremtet allatokat, az mint szent Pal mondgya
Rom: 1. *magis tibi utitur prater creatorem*, az teremto Isten kívül,
avagy ö mellette, avagy fellyeb, avagy egyenlőkeppen, de
semmiből nem alab tiszteltek az teremto Istennel. Másodször.
azt-is, hogy az önnön tulaydon alkotmanyokat kiket emberi
abrazatra formaltanak magoknak, mint Istent ugy imadtak:
Mely dolgoknak bizonyos voltát rend szerint szükfeg mi ne-
künk az keresztynnek eleiben tamaztanunk, hogy az Papistak-
nak, utalatos balvanyozafok es idegen Isteni tiszteletek min-
deneknel nyilván legyen.

AZ ELSŐ DOLOGRUL. HOGY AZ PAPI-

stak Pogan modra, az teremto Isten kívül es ö mellette az
teremtet allatokat, fellyeb avagy egyenlőkep-
pen tiszteltek.

Ennek első rendbeli bizonfaga.

Meg tertzik ez első vadolának igazfaga, im-ez reš sze-
rint valo okokbul. Elsőször: Mert az egy örökke valo Isten-
nel meg nem elegendenek, sem nem adtak meg ö neki az ö
Isteni dicsőséget es melfogat, hanem el mentenek es Pogan
modra az Istenfegnek egyseget es főlseget, mely az teremtet-
ben es ez vilagnak gondgya vifeleseben, tovabba az teremtet
allatoknak meg tartasaban forog es ki tertzik, ujobban talalt
es az Papaktul, fel szenteltetert Istenekre haritottak, es dara-
bonkent osztogattak, egyiknek-is, másiknak-is. Sőt anni Iste-
neket, anni világ urakat, anni vezereket, es gond vifeleket
szamlaltanak az meni mind ferfi, leanzo, es asszonyallat Szen-
tek vagyon, kiknek tulaydonitottak ez vilagnak gondgya-
vifeleket, az teremtet allatoknak szaporodasát, meg tartasát,
es mind joknak meg adasát, mind gonozoknak el tavoztata-
sát,

L 3

fat, mely dolognak igazságában ha valaki ketelkednek, azt mi mindgyarast közbe vetetlen meg bizonyítjuk az Poganyok idegen Isteni tisztelteknak es az Papistaknak balvanyozásoknak egyben hasonlításabol.

Mert először, az Poganyok egy fő Istent vallottanak, tudni illik, Saturnusnak fiat az Jupitert, kit Isteneknek es embereknek Atyának hittanak, es egy mennyei kiralne azzont Junot. De ez kettővel meg nem elegendenek, hanem országokat, tartományokat, szigeteket, Varasokat &c. *D* I I S Istenekre osztottak, es azoknak gondviselere biztak. Mint peldanak okaert, Jupiter es Juno kívül tisztelik vala az Poganyok Aphricaban Neptunust, Babylonian Belust, Aegyptusban Isist es Osirist, Scythiaban Herculest, Görög országban Minervat, Thraciaban Marsot, Arcadiaban Panit es Mercuriust, Delphi szigetben Apollot, Lemnusbán Vulcanust, Paphusban Venust Cretaban Bacchust, Romaban Quirinust, Athenasban Minervat, Ephesumban Dianat, egyéb helyeken egyebeket.

Ez dologban követtek az Papistak is az Poganyokat. Mert noha nyelvekkel es szajokval egy Istent mondgyak hogy vallanak, de vagyon azért mennyei kiralne áfonyok is az szűz Maria. Annak felette kedig mint ha az egy Isten ugyan nem volna, avagy magát csak hívőkodásra adta volna, ők is Országoknak, Tartományoknak, Varasoknak, Faluknak mas Isteneket rendeltének, az kikre azoknak oltamazasat es gondviselést biztak. Mint peldanak okaert: Papa törvényekben tiszteltet Magyar országban szent Estvan Kiraly, Lázlo kiraly, Lajos kiraly, szűz Maria es szent Ersebet áfony. Német országban szent György, Galliaban szent Mihaly Diénessel, Hispaniaban szent Iacab. Lengyel országban szent Sztanislo. Cseh országban Venceslaus. Muskva országban szent Miklos. Helvetiaba Fekete erdei Maria. Romaban szent Pal, Peter. Mediolanumban szent Ambrus, Velentzeben Marcus, Coloniaban

niaban három szent Kiralyok, Betsben szent Estvan, Budaban szűz Maria, szent Sigmund, szent Gerard. Varadon szent Láslo kiraly, szent Eged, szent Janos, Patakon szent Janos, Beregszásban minden Szentek, szent Janos, Cozma Demien, &c. Es hasonlokepen egyéb nemzetfegőknek es varasoknak, faluknak külömb külömb oltalmazó es gondviselő Istenők volt, az mellyekhez az igaz Isten kívül avagy mellette, ki ezek segitsege nélkül nem bűkölködik, es ugyan nem is akar vele elni, folyamtanak es mostansággal is folyamtnak.

Masodszor: Az Poganyok ez vilagnak felső es alsó reseit es eltető elementomit darabonkint az Istenők köziben osztottak. Mert azoknak értelmek szerint birtak az felső eghet Jupiter es Juno, az egh alatt valo tüzet Vulcanus, az elő eghet Juno, az tengert Neptunus az több tengerbeli Istenőkvel es isten áfonyokkal. Az földöt Hercules, Dionysius, Nemesis, az hegyeket es erdőket az Nymphak; Mezőket es reteleket Sylvanufok, Satyrufok, &c.

Hasonlokepen az Papistaknak jo akaratyabol Ez vilagnak felső es alsó reseit es az eltető elementomokat birtak es bírtak az Szentek. Mert ezek is biztak az menyországot szűz Mariara, ugy mint Juno helyet masik mennyei kiralne áfonyara. Az egh alatt valo tüzet szent Lőrinczre, Florianra es Agosthara. Az eltető eghet Valesius es Teodosiusra, az menydörgeket es eghi haborukat Scholastica szűzre. Az tengert szent Miklofira, es Christophra, Az földet ismet, szűz Mariara es mind az eges mennyei Szenteknek, szent szűzeknek es áfonyállatoknak sokaságara. Az hegyeket Eustachiusra, Az mezőket es reteleket ugyan azon Eustachiusra.

Harmadszor, Az Poganyok, az embernek, földnek eletere valo gyümölcseit is, es hósnait azok köziben osztottak. Mert vartanak Bort Bacchustul, Buzat es egyéb földi veteményeket Cereftul &c.

Szinte

Szinte ugy az Papistak vannak Bort Vincetül, Orbantul, Azert szoktak mondani: Fenlik Vince, telik pintze. Trenk Orban termet az szőlő: es Medardustul Búzat: es egyeb földi veteményeket Jodochustul.

Negyedfőz az Labas marhanak szaporodafat-is az Poganyok Jupiter után az több Istenekre bíztak. Mert az lovaknak gondgya-vífelője volt Neptunus. Ókröknek, Juhoknak, Pan es Mercurius, Ludaknak, Tyukoknak, Lares, az az, kinek kinek hazbeli Isteni.

Hasonlo-keppen az Papistak-is azok közzül mindeneket nagy efzesen az Szentek gond-vífelesere oztottak: Mert ezeknek-is vífeli gondgyat az Lovaknak Evlogius, az ókröknek Pelagius, az díznoknak szent Antal, az juhoknak Vindelinius, az Ludaknak, szent Gall, az Egereknek Gedrud aszony, az patkanyoknak Huldericus.

Otdőfőz. Az mester emberek-is az Poganyok között ki az ő rendi szerint más-más Istent fogadnak vala magoknak kitől az ő tudományokban es mestersegekben meg segitetnenek. Mert imadgyak vala az Deakok Minervat, az Proccatorok Mercuriust, az Kep irok Apollot, az Orvosok Chironnak Aesculapiust, Apollot. Az Kovatzok Vulcanust, az Vargak Szabok, Fazekasok Mercuriust. Az Vadaszok Apollot, Dianat. Az tengeren jarok Neptunust, Castort, Polluxot. Az Kalmárokok Mercuriust.

Hasonlo keppen az Papa törvényben imadtak az Deakok Catharina szűzet. Az Procatorok Szent Gergelt. Az Kep irok Szent Lukást. Az Orvosok Cozma Demient. Az Törvénytevők Ivot. Az Kovatzok Evlogiust. Az bór felfőz Severust. Az Vargak Cuspinianust. Az Szabok Guttmannust. Az Fazekasok Goart. Az Vadaszok Eustachiust. Az tengeren jarok Szent Miklost es aszonyunk szűz Mariat. Az Kalmárokok Erasmus, az fertelmes személyek Affrat es Magdalenat.

Hatodfőz, Az betegsegek gyógyítására-is, es hasonlók egyeb

egyeb szükséges dolgokban valo segítségre külön-külön Istenneknek efedeztenek az Poganyok. Mint az hideg lelesben Febris assonnyak. Dög halalban, etetes ellen, gutta útesben, örjűlesben, colicaban, köszvenben es minden fele betegsegekben Apollonak, Chironnak, Aesculapiusnak. Fogfagban Herculeusnak, Hadokazásban Marsnak es Pallasnak, Gyermek szűlesben Juno Lucinának. El veszet marhanak meg lelefejert Mercuriusnak.

Ez dologban-is az Papistak nem csak követtek, hanem ugyan felyül-is haladtak az Poganyokat: Mert ezeknek-is minden betegsegekben, es szükségekben külön-külön Istennek volt, az kikben azoknak könyörögtenek es mostanfaggal-is könyörögnek: Mert mint ha Istē elég nem volna az segítségre, imadgyak az dideg lelesben Petronellat, negyed napi hideg lelesben Sigmondot, Dög halalban Sebestient, Etetesben szent Janost, Benedek Apaturt es Pirminiust, kinek etelekek es italoknak meg aldafeert ilyen-kepen imadkoznak;

Sanctificet nostram sanctus Pirminius escam

Dextera Pirminii benedicat pocula nostra.

Szentelye meg ugy mond az szent Pirminius az mi etelünköt,

Es az ő job keze aldgya meg az mi poharinkat.

Gutta útesben szent Farkast, frantzuban Rochust, fene ellen szent Antalt, Arena es kő ellen Liboriust es Benedeket, Dühös eb marafa ellen Hubertust, Turosság ellen szent Iobot: hirtelen betegsegekben szent Markot, minden betegsegekben Servatiust, korfagban szent Balintot, gyalazásban Susannat, gyermek szűlesben Magdalenat es Neopturgist, fogfagban Leonartot, Tantzban Vitust. El veszet marha meg talalafaert Vincentiust es Hieronymust, hadakozásban

M

szent

szent Demetere. Vegezetre, az Poganyok még az embere-
reknek minden külső belső tagait is el oztottak az Planeták-
ra, bolygó csillagokra és az mennyei jegyekre, az szaporító
testekedig kiváltepen Priapusra és Venusra bízta.

Ezt-is követték az Papisták , de nagyobb szerentsevel.
Mert ők mas rendbeli Isteneket talaltanak az kikre ezeket
biztak : Mint biztak az embernek fejét Ita asfönyra . Az
szömeket Oüliara , az nyelvet Catherinara , az fogakat Apa-
linra . Azert az Calendariumban , fog-vono fogot irtanak ke-
zeben . Az nyakat Balafra . Az lapotzkakat , az hat gerentzel
egyetemben szent Lörintzre . Az hajat az embernek belivel
Erasmusra . Az labokat , es agyekot Burgardus , Antonius,
Quirinus es szent Janosra . Az szaporito testet Apollinariusra
&c, Es Isten győzne , mind az több meg számlálhatatlan sok es-
zer Szenteket elől számlalni , kikbül az egy örökke való Isten-
nek kivüle ujabb Isteneket csinaltanak magoknak : hogy ő
fölsegit hatra hagyvan azoknak foglalnának mayd inkább avag
egyenlőkepen , fogadafokat tennének , imadkoznak , segit-
segül hinajak , nagy mesze levő orszagokra es tartományok-
ra : ezekhez futólnának , az mi Átyankot-is ezeknek tíftele-
gekre bőrbítelejnek , es ezeknek nevében aldoznak , az az
az Templomokban ő nekik aldzatok gyanant ajandekokat
függetzenének , mely dolgoknál nagyobb balványozas nem
lehet.

Holot azért mind ezek illyenkepen legyenek, mint hog Monozoloiis femmikepen nem tagad hatrya, ha ugyan jól fel tór-
li az homlokat-is, meg tertzik nyílván: Először, Hőg az Papistak
Pogan modra az teremtet allatokat, avagy fellyeb avagy egy-
enlőkepen, de femmiből nem alab tísteltek es tístelik az Te-
remő Istennel, holot ő nekik az egy Isten kívül, kit min-
künk előnkben ad az szent iras, sok rendbeli Istenek legyen,
az kiket Isteni tístelettel tístelnek (mint ez után jobban meg
bizonyít)

bizonityuk) es azoktól varjak lelki, testi, búkségeket es üdvös-
 segeket. Masodszor: Hogy ők legyenek azok kik felől pana-
 sfolkodik az Ur Isten Hieremiá 2. hogy ötet elő vizeknek ki
 forro kut fejet el hadtak, es csatornákat ástának magoknak,
 meg repedeztet csatornákat, melyek az vizet meg nem tart-
 hattyak, az az, idegen Istenekhez haylottanak kikben magok-
 tul femmi jo nintsen, es be nem tellesfethetik embereknek ki-
 vanfogokat, sem nem tehetnek jól veleek, az kik őket imad-
 gyak es tisztelik. Harmadszor, Hogy ők legyenek azok-is, az
 kik felől az Isten ugyan ottan Hieremiáfnal panasfolkodik ezt
 mondvan: Az te varasidnak fama serint valának tenekid I-
 steneid Iuda. Mert nem ugy volte az Papa törvényekben, hogy
 minden varafoknak es saluknak külön Szentek volt, az
 melynek esedezenek, könyörögtének es minden jot attul var-
 tanak: ez illyen balvanyozafnak nemiben az Poganyoktul
 femmiben nem különbözven, hanem csak az neveknek valto-
 zafában, hogy az Poganyok mas nevekvel, es az Papistak-is
 mas nevekvel nevezik az ő Istenöket. Negyedszor, Hogy ők
 legyenek azok-is kikről fol szent Pal Rom: 1. hogy *παρὰ τοῦ*
κτίσαντος, proter creatorem, Isten kívül, avagy Isten mellet az te-
 meretlet allatokot-is, imadgyak, tisztelik es segitsegül hijak.
 Mert azt jegzi az az Görög particula *παρὰ*, es így vetettetik
 nehany egyeb helyeken-is az irásban, ugy mint 1. Corinthe: 3.
 ver. 11: Mas fundamentomot ember fel nem vethet *παρὰ τοῦ*
κτισθέντος, az kívül az ki tetettetet, &c. Ismet, Galati: 1. ver.
 8: Ha eghbeli Angyal prédikallana-is *παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἀμεταίτη*
 az kívül az mellyet prédikallottunk ti-nektek, atok le-
 gyen, &c.

Nem mondhattya azért tiszta ortzava! Monozloi soha, hogy egy Istenek legyen az Papistaknak, es hogy idegen Istenek ne legyen, holot ez vilag vezerleseben es gond-viseléseben, es az segitsegül hivásban-is anni sok ujab Isteneket.

M 2

az ki-

az kiket az mi Atyaink, kik az Apostoli Ecclesiában es annak előtte eltenek, nem ismertenek, adának ő fölsége melle, kiket együtt imádnának es segitségül, hinának. Mely dologhoz kepest, mi meltan mondhattuk őket idegen Isten tisztelőknek. Mert idegen Isten tisztelő az, az ki ha színté Istennek nem nevezi-is de oly dolognak ad imádat, tisztelitet, segitségül hívást, az mi nem Isten: Avagy az ki Istentelen ertelemmel külömb Istent farag elmejében magának, hogy nem mint az Isten vagyon magában: es az Istent tulaydonnyainak ajandekozafatul, tiszteleticül es segitségül hivatatul meg foztvan, azt teremtet allatoknak tulaydonitya: mint hogy az Papistak ezeket mind meg cselekedtek es meg cselekedik. Mert ezek, az mint az elő számlalásbul lattuk az egy Istent, ki mennyet földöt teremtetten, es kinek mind nagy es kistn dolgoknak, Országoknak es tartományoknak, nepeknek es nemzetsegeknek meg tartasara, embereknek es barmoknak szaporodasara gondgya vagyon, kitül továbbá csak egyedül vagyon minden teremtet allatoknak az ő szüksegekben es fogyatkozásokban segitségek, felre teven, avagy hevolkodni hagyvan minden rendbeli sükségeket az szentektül keretek es kerik, az Istének dicsősége nek es tistessége nek ellent. Ki felől az szent irások tanu-bizonyságot tesznek, hogy az elő számlaltatol dolgokra mind ő neki legyen gondgya. Dani: 4. Isten az, az ki az országokat egy nemzetseg közzül mas közzé viszi es meg erősíti. Psalm: 127. Ha az Ur nem építi az hejazat, hejaban munkalkodnak az építők: Es ha az Ur nem őrizi az varast, hejaban virrazt az virrazto. Psalm. 135: Isten az, az ki az villamasok utan esőt ad. Psalm: 147. Isten az ki esőket kebit az földre. Levi: 28. Isten az ki az oktalán allatokat szaporitya, az ki az földnek gyümölszet adgya, az ki esőt ad, es az ki embernek minden kezi munkáját meg adgya. Az meg tartasrul szol kedig Christus Urunk Iohan: 5. Az en Atyam szünetlen dolgozik, es en-is dolgozodom. Coloss: 1. Min

Mindeneket az Christus teremtet es ő rea nevezte teremtettenek. 47
 Ő mindeneknek előtte vagyon es mindenek ő altala tartatnak meg. Az segitségrül kedig Psalm. 31: Benned biztam Uram Isten, soha öröкке meg nem gyalaztatom. Psalm. 118: Az en nyavalyaimban segitségül hitam az Urat, az en Istennemhez fel kiáltottam, es meg halgatot engem az ő szent templomából, es az en kialtasomat föleiben bocsatta. Ioel: 2. Minden az ki az Urnak nevet segitségül hija, üdvözül. Vegezetre, az embereknek tagainak formaltatásarul. Psalm. 139: Hatul es elől te formaltal engemet, te bírtad az en veseimet, es te őriztel engemet az en Anyamnak meheben. Nem volt el titkoltatvan te föléd az en testem, mikor az retekben formaltattam, mikor külömb külömb fele tagokval az földnek also részében fel ekesitettem: lattak az en kezületlen tagaimot az te szemeid, mint ha az te könyvedben mindenek be voltanak volna irattatvan. Mely mondasok fenekvel fel fordityak az Papistaknak minden ennek előtte elő számlaltatol idegen Istentisztelleteket.

MASIK RENDBELI BIZONSAGA,

hogy az Papistak az teremtet allatokat Isten kivül es ő melléte fellyeb avagy egyenlőképen tisztelik, &c.

Továbbá, Ez első rendbeli bizónitasnak utanna masodszor ebből-is meg tetzik hog az Papistak egyenlőkepen avagy fellyeb tisztelik az Szenteket az teremto Istennel, hog templomokat es oltarokat ezeknek csinálnak inkab, es többet hog nem mint az öröкке valo Istennek: maga ezt az tisztelést az szent iras senkinek nem engedí, hanem csak egyedül az öröкке valo Istennek. Azert az ő Testamentomnak idejében-is csak egy templom es egy oltar volt, es az uy Testamentomnak idejében is az Apostolok, es Apostoli szent Atyak, soha sem Angyaloknak, sem Martyromoknak, sem egyeb Szenteknek, sem

templomot, sem oltart nem csináltak, mert tudtak azt, hogy mind az templom, mind az oltar csak Istent illet, az mint azt nyilván bizonyítja Szent Ágoston lib: 22. *de Civitate Dei*. cap: 10. De ez ellen az Papiſták az egez keresztényen világot az Szenteknek Templomival és oltarival be töltették, mely templomok és oltarok között oly ritkák azok az kik csak ſinte az Istennek, vagy Chriſtus Urunk nevére volnának ſenteltetven, mint az fejer hattyúk között az fekete hattyú, és az fekete hollok között az fejer hollo. Mely cselekedetekvel meg bizonyítják hog' azok Isten gyanant tartják: Mert az mint ugyan azon Szent Ágoston írja, Tomo: 10. Serm. 6: *Ara eſt quæ teſtatur pro numine id batiſmi cui erigitur, &c.* Az oltar, ugy mond, az, az mi bizonyítja, hogy Istennek tartatik az, az kinek nevében csináltatik. Mert hog' az Poganyok Isten gyanant tartſanak valami kepet, az az oltar bizonyítja. Mit tenne ott az oltar, ha azt Istennek nem tartanák? Senki azért azt ennekem ne mondgya: Nema Szent, nem Isten. Mert minék tartſak, minék bõcsüllyek, és ott mit cselekedgyenek az oltar bizonyítja &c. Eddig Szent Ágoston. Mi nekünk is azért ſe Monozloi ſe az több Papiſták ne mondgyak hog' Isten gyanant nem tartják, és nem imádogyak az Szenteket, mind addiglan, míg azoknak el nem romtyak avagy Iſteni tiszteletre nem fordítják az ō templomokat és oltarokat.

FOGAS ES REAJA VALO FELELET.

Holot kedig azt mondanak hog' ōk az Szenteknek nevében azokat az Templomokat és Oltarokat Iſten tisztelegere csinállyak, az űköt nem menti ſemmikeppen. Mert ki hadta azt ō nekik, hog' az Szenteknek olyan tiszteletivel tisztelegyek az Ur Istent? Mas az hog' az Ur Isten ugyan nem akar az Szentek nevében oly tiszteletvel tiszteletni, az mellyel meg ſílt hog' teremtet allatnak ne tulaydonitaffek, minemlik az templomok és oltarok, és azokban valo tiszteletek, az az

imádások és ſegitſégül hiyások. Azert karhoztatja Salamont 48 az iras. 1. Reg. 11: hog' az Iſten Temploma kívül templo-mokat és Oltarokat csinál vala Chamofnak az Moabitaknak Iſtenenek, Molochnak az Ammonitak batványanak, és rend ſzerint mind az többinek az kiket az ō feleſégi, kiket Iſten törvénye ellen az ſzomszed Pogan nepek között hozot vala, tiszteletnek, és ō is azokkal egyetemben imád vala, &c.

HARMADIK RENDBELI BIZONITASA azon dolognak.

Harmadszor: abból is meg tetzik hog' az önnön teſteknek és lelkeknek elő templomit, mellyeket magának foglalt az Isten és az ō ſzent lelke az hívő keresztényekben, 1. Corinth: 3. és 6. 2. Corinth: 6. nem engedik egyedül csak az Istennek és az ō ſzent Lelkének, hog' annak lelekből és igazſágából ſzolgálnanak, hanem ō magoknak bizonyos Szenteket valaztonak, az mellyeknek tiszteletire iſſiufagok-tul fogvan, mind hog'tiglan Szentelik mind teſteket mind lelkeket, azokat imádván és ō tölők varván minden fele ſzükségeket. Mely dologban valo bolondſágok és eſztelenſégek abból tetzik meg, hog' igaz ítelet-nélkül korzkara és kart-jara vetik hitőket és bizodal-mokat. Mert mint ha valami jobbagyot oztanának, eſik az hog' meg cedulazzak az Szenteket, és az kinek mellik jut történet ſzerint, annak utanna azt tisztelet, és mindent annak nevében cselekedik. Azt kedig hog' az Szenteket valogatva ſzolgalyak, és magokat azoknak Szentelik, nem csak az közönſeges nép cselekedik, hanem az egy-hazi renden valo Papok is, kik nem elegendnek meg az-
zal hog' Iſtennek Papjai legyenek és azoknak hivattatónak, hanem ſinte ugy mint az Pogan Papok között, nemellyek Jupiternek, Marſnak, Apollonak, Junonak, Cereſnek, Venusnak Bacchusnak, Dianának Papjainak havattatának: azonkepen ōk is,

ök-is, Szent Peter, Szent Pál, Szent István, Szent Thomas Ca-
 nonicusnak és Papjainak akarnak hivattatni. És miképen a-
 zon Pogányok az Isten afzönyoknak úgy mint Veltanak,
 Florianak, Bona Deának, Cibelenek avagy Magna Marternek,
 Apatzakat szenteltek, azonképen ezek között és az Apatzak
 külföldön külföldön szent asszonyallatoknak szörzetire és szolgál-
 latyára szenteltek és azoktól neveztetnek, úgy mint Cla-
 ratul, Bredatul, Margaretatul, Bertatul és egyéb fokaktul,
 Mert az Papistai egy-hazi rend, mind férfiak mind asszonyal-
 latok nem elegendenek meg az egy keresztyeni nevezettel,
 mellyel eleitül fogva neveztetnek az Christusnak hívei An-
 tiochiában Acto. 11. és 26. hanem fok külföldön külföldön se ták-
 ra szörzetekre szakadoztanak és halottanak az elő Istennek és
 az ő Sz. Fianak mellőle, mely Seftaknak és szörzeteknek nem
 az Isten hanem bizonyos emberek, sőt az ördög ő maga volt ta-
 laloja: noha azokban az Papisták igen gyönyörkednek, és fee-
 lette magy dicsőőségnek tartják, ha az ő Seftajoknak nevezet-
 szerint, nemelylek Basilianusok, nemelylek Augustinianusok,
 Benedictinusok, Franciscanusok, Dominicanusok, Jacobiták,
 Carthusianusok, Carmeliták, Cluniacensisok, Camaldulensisok,
 Valembrosianusok, Coelestinusok, Gilbertinusok, Meli-
 censok, Castellensisok, Montolevitanusok, Cassinensisok, He-
 remiták, Regularisok, Præmonstratensisok, Vilhelmiták, Li-
 teraniták, Georgianusok, Iohanniták, Indianiták, Ambrosia-
 nusok, Magdaleniták, avagy Lazariták, Vörös Augustiniana-
 nusok, Helenianiták és Sophianiták, Visitanisok, Vencesla-
 tak, Gregorinusok, Constantinopoliták, Columbinensisok,
 Keresztesek, Csillagosok, Kulcsosok &c: nemelylek az Re-
 metektől hivattatnak, úgy mint kik neveztetnek. Remete
 Szent Antalul, Hilarion, Macarius, Theon, Frontinianus, Ho-
 rus, Helenus, és Remete Szent Pálul. Ismet Martarius, Pa-
 montius, Castomnianus és egyéb hasonló emberek, és Ro-
 chus, Hubrechius, Sebestienus; nemelylek az Szent Co-
 ronatul.

49
 ronatul. Vadnak Szent Antal fekete barati-is. Szent Marton
 feier barate, ismet Szent Domonkos fekete barati. Tovább
 vadnak vitez, erdemes szerzetek, úgy mint Rhodusbeliek,
 Maltaiak, Teutonicusok, Templariusok, Szent Jacob vitez,
 Bodog afzöny vitez, Szent Görgy vitez, Hierusalemi vitez-
 zek, Caletrenensisok, Montefianusok, Garterianusok. Vadnak
 ennek felette afzönyallati szörzetek, Apatzafagok és Sze-
 strafagok, mellyek között, nemelylek Beginaknak, Nonnak-
 nak, Dominának, Canonikának neveztetnek, külföldön kü-
 lömb fele patronak alatt, úgy mint Szent Clara, Brigida, Lucia,
 Annos, Maria Magdalen Valdrut és egyéb az felek alatt. Ve-
 gezetre, vadnak egyéb rendbeli Seftak-is, úgy mint, Hospi-
 tariusok, Gladiatorok, Humiliatusok, kodulo barátok, Scho-
 larisok, Majoriták, Minoriták, Eremitanusok, Io emberek,
 Poenitentia tartó Nenek, Sakosok, Bethlehemiták, Maria
 szolgál, és egyéb fok szantalan reghib és új szörzetek, kik-
 nek külföldön rendeket Isten győzne elő számlálni, mert
 csak az Szent Ferentz és Szent Domonkos szörzetin való bara-
 tok-is oszlottanak az hatvan külföldön rendökben. Mind
 ezek kedig ez elő számlaltat Seftak, ki ki az ő Szentektől
 és szörzetektől vannak testi lelki jokat és üdvösséget. Azert
 az Szent Ferentz barati, az ő Szentek felől azt hirdetik, hogy
 szentfeles érdemevel sületese napjatul fogva, világ vegeze-
 tigen, men ferfi emberek lesnek, ha hozzá folyamznak, és
 az ő szörzetéhez jo akaratval lesnek, avagy kapajában temet-
 keznek, üdvözítheti. Az Clara süzei visont, Clara asszony
 felől azt hirdetik, hogy ő is sületese napjatul fogva, men lea-
 zok és asszonyallatok lóttanak és lesznek, ha az ő szörzetiben
 allonak, avagy az-hoz jo akaratval lesnek, szentfeles érdeme-
 vel üdvözítheti. Mint hogy Catharina felől is azt hirdetik,
 hogy valaki ötet dicsíri, üdvözl &c. Meg tetzik azert az
 Papisták miképen külföldön külföldön fele szerzetekben, és Se-
 ftakban az Szentek fogalattára szenteltek magokat, hatra te-
 N
 ven az

ven az Ur Istent az ő szent Faival, es az teremtet allatokhoz ragazkodvan, azokat tisztelven es segitsegül hívan.

FOGAS ES ARRA VALO FELELET.

Kiknek az ő tiszteletek, nem ter sem nem fordul vísa, az mint az Papistak mondgyak, az elő Istent. Mert az Ur Istent semmi módon egyeb-kepen nem tiszteltetik az ő szentiben, ha nem ha csak ő hozzája ragazkodunk, ha őtet imadgyuk, es segitsegül híjuk, követven az Szenteket, kik ugyan azont cselekedtek, es minket-is az ő tiszteleltre igazgattanak, ha csudalelyuk továbbá azt az kegyelmet az mellyet adott volt ő nekik, vegeztire ha az tevelgeseket es gonoszlagokat, az mellyeket azok karhoztattanak, mi-is karhoztatjuk, az mit javaltanak kedig, es az mi jot cselekedtenek, mi-is azt javalljuk es követjük. Ezekben al fő-kepen az Szenteknek az ő tiszteletek, mellyet az Isten-is meg engedet nekik, es mi-is mellyen tulaydonithatjuk azoknak, de ez határ kívül nem mehetünk. Mert noha igaz dolog az, hogy az Ur Isten ezeket az ő hitkeert meg ajandekozta, az halaltalanfaggal, es örök életvel, be-is vitte lelkek szerint az ő szent országaban: de az ő dicsőséget, es egyetlen egy Fianak tisztellegget csak egyiknek-is ezek között nem engedi, sem nem közli velek. Mert ő egyedül csak Ur, ő minden tudo es mindenható, ő minden joknak bölködő forrása, ki minden helyeken jelen vagyón, es ki az ő Fianak nevében tót könyörgéseket, es imadlagokat, meg ismer meg halgattya es be-is tellyesíti. Egy summaban, az Isten nem akar az ő szentibe oly tisztelellettel tiszteltetni kit magának foglalt.

NEGYEDIK BIZONITASA AZON

dolognak.

Negyedfő, az-is bizonyítja, hogy az Szenteket böcsőlik fellyeb az Ur Istennel, hogy marhajokat es adományokat, aranyokat, ezüstököt, draga kőveket ezeknek tisztelességekre fordítják, az mint ez elő-is meg mondánk, Templomoknak.

Claud

50
Claustromoknak, Capolnaknak, Oltaroknak, Kepeknek esialtatásával es ekesítéssel. Ezeknek függöztenek ajandekokat, ha valami testi avagy lelki alást vesnek, es valami nyavalyabul avagy vesedelemből meg szabadulnak, mely dologban még az Poganyokat-is felyül haladgyak, kik soha ez dologban annira be nem gazlottanak, es nem bolondoskodtanak mint az Papistak, kit bizonyítanak az Szenteknek templomiban fel függöztetet Anathemak, ajandekok es azoknak csudairul iratátot tablak, mineműköt az ki akarja, hogy igen mese ne menyen, meg lathattya Crakoban, Cseftacoban, &c.

ÖTÖDIK BIZONITASA AZON

dolognak.

Ötödfő. Hogy nem csak lelkekben tisztelik az Szenteket, hanem azoknak tetemetek, es ereklejeket ki állak, es nem külömb Czeremoniak val tisztelik mint az Ur Istent. Mert azokhoz nag része földekre futosnak, avagy inkább budosnak segitsegre keresnek okaert: azokat csokoltyak, előtők terdre esnek, mind kezzel sível imadgyak, gyertyak val, koforuk val, barsonnal, biborral. Kamokaval, tafotaval, es hasonlo ekessegek vel tisztelik, Isten kegyelmet es erejet mellejek avagy befelek kötelezik es rekeztik, draga ajandekok val ajandekoznak, nyomorúsagokban fogadasokat azoknak tesnek, kentül, bűntül valo oldozatokert azokhoz futnak, nyakokban hordozzak, es mind joknak reajok valo forrasat mind gonoznak túlők valo el ravozasat azoknak tulaydonityak.

HATODIK BIZONITASA AZON

dolognak.

De az sem utolsó bizonylaga ez dolognak, hogy holot az Ur Isten magy esküvel mondott legyen arról, hog az terd haytalt avagy segitsegül valo hívalt es az esküvesnek tiszteleit, hog mas valamely Szentnek avagy teremtet allatnak nevere eskünnének az emberek, senkinek nem engedi: űk az Istennek

N 2

erről

erről való hitit, mely még vagyon iryan Esai: 45. még nem gondollyak sem meg nem bősüllik, hogy helyen hadnajak, hanem fel bontyak es mind az kettőt, mind az segitsegül hívast, mind az esküvest, az Sentekek tistelegekre tesik, kiknek az ő nevekre es ereklejekre foktanak eskenni.

HETEDIK BIZONITASA MEGIS

ugyan azon dolognak.

Vegezetre, hogy az Romai Papanak szűvőknek hitivel es szajoknak vallásával, Isteni természetet, erő, hatalmat, igazságot, tudomant, meltságot, &c. tulajdonitanak: mert úgy nyilván Istennek mondgyak es annak tarttyak, es nagy karonalál az mi Istenhez illendő azt tulajdonityak ő neki.

Azert azt vallyak es írjak felőle, hogy az Papa Isten legyen. Steuchus de Donatione Constantini pag: 141. azt írja, hogy Isten az Papa. Mert Constantinus Császár őtet Istennek nevezte es Isten gyanint tartotta, mint Istent úgy imádtá, az mennire lehetet Isteni gisztelecvel illette, úgy mint az Christusnak elő abrazattyat.

Hogy ez földi Isten legyen, kit felőle írjak. Baldus in L. ult. Can. Sentent. Rescind. Decius in cap. 1. de constituc. Felinus in Can: Ego N. de lureja.

Hogy az Papanak es Christusnak egy törven szeki vagyon, es hogy mindent meg cselekedhet az Papa, az mit Isten, es senkitől meg nem ittelhetetik. Irja Abbas in C. Licet de Elect.

Hogy az mit az Papa cselekedik, úgy cselekedik mint Isten nem úgy mint ember. Irja Cardinal Paris: in Consil: 63. Numm: 172. Volum. 4. Can. Inter Incorporal: de Transl: Prælat.

Hogy az Papa neminemű Isten, es lathato Isten gyanant vagyon. Irja Lodivicus Gomei: in Reg: Cancell.

Hogy az Papasenki meg nem itelheti, mert Isten: az Istent kedig senki meg nem itelheti, Dist: 96. Can. Satis evidenter.

Hogy

Hogy az Papa, sem Isten sem ember külön, hanem Isten es ember mint az Christus. Irja Anten: Andr. in Gloss. præfation: Clement. Es innen vagyon amaz Papista versus felőle,

Papa super mundi, solus qui maxime verum

Nec Deus es nec homo, quasi nemini es inter omnesque.

Az az, Az Papa ez vilagnak el almelkodására meltsudaja, külön, sem Isten, sem ember, hanem ez kettő között egy irant all Istenfehből es emberfehből.

Hogy az Papan, ez világi embernek birodalma nintsen, mert nem ember, hanem Istennek hely-tartója, In Can. Fundamenta in 6.

Hogy az Papanak veghetelen es határ-nélkül való birodalma vagyon. Mert ő felőle vagyon meg irattatvan, Adatratot ennekem minden birodalom mennyen es földön. Immet, Uralkodni fog tengertől fogva tengerig, es az folio viztől fogva ez földnek minden hataraiglan. Libro Cærimonial. Pontif. 1. Tit: 7.

Hogy az Papa az kit meg old, Isten oldgya azt meg, Mert az Papa az ki Canonice felszenteltetik, Isten it ez földön. Can: inter corporal. de Transl. prælat.

Hogy az Papa nem emberi semele visel, hanem igaz Isten gyanant vagyon. Felinus in C. ego N.

Hogy az Papa az Anya-szent-egyhaznak Vő legyene es az Anya-szent-egyhaz is ő neki el jedzetteret sponfaji, matkaja. In Sexto Decretal. in Can. Quoniam de Immunitate.

Hogy az Papa olyan, kinek engedni kel mind az egez Ecclesianak. Distinct: 91. C. 1.

Hogy az Papa, hi szinte seregekvel boعاتnaja-is az lekeket Pokolban az öröкке való kírta, arrul clő emberek között senki útet meg nem fedheti. Distinct: 40. Can. 31. Papa.

Hogy az Papa minden, es mindeneknek f. l. tte vagyon, Irja Baldus in L. Barbarius De officio Prætor.

N 3

Hogy

Hogy az Papa törven felett, törven ellen, es törven kívül mindent meg cselekededhet. Irja azon Baldus in Can; Cum super de causi. Prop; & poss;

Hogy az Papa Uralkodoknak uralkodoja, es kiralyoknak kiralyanak igazgaval bir az ő alatta valokval. Azon Baldus in can; Ecclesia. Ut lit; pendent.

Hogy az Papa minden Causának Causaja, okoknak oka, azért nem kel az ő birodalmarol tudakozni: mert az első oknak semmi mas oka nintsen, Bald. azon helylen.

Hogy az Papanak, nem mondhattya senki. Miért miveled ezt? Baldus in Prælud; Feud. Specul; in Tit; de lege Can; Num: ostendendum.

Hogy az Papa nagyob legyen minden teremtet alattval, es az ő hatalma ki terjedgyen mennyieikre, földiekre es pokolbeliekre. Antoninus Florent: in sua summa.

Hogy az Papa hatalomval es meltofiggal fellyeb valo az Angyaloknak. Azon Antoninus.

Hogy nem kisebb tistefleg kel az Papanak mint az Istennek szent Angyalinak, sőt annal-is nagyob. Mert az Papa fel veszi az keresztienektől az terden alva valo imadafokat, előtte valo leburulafokat es labainak csokolgatasit, mely tistefleteket nem engedte az Angyal, hogy Szent Janos ő nekienne: Antoninus part: 3. Titul: 22. cap: 5. para. 4.

Hogy nagyob az ő hatalma minden Szentek hatalmával. Baldus.

Hogy valamit az Isten meg cselekedhet, az Papa-is meg cselekedheti. Decius es Lodovicus Gomesius.

Hogy az Isten mindent helyen hagy az mit az Papa cselekedik. Sigismund: Lofredus Neapolitan:

Hogy az Papa fellyeb valo az közönfeges Ecclesianal-is. Concil. Florentinum.

Hogy az hitnek fundamentoma legyen. Canones passim.

Hogy az Papához senki nem hasonlo, hanem csak az Isten. August, Berojus,

Hogy

Hogy az Papa ez Vilaghi emberek között, senkinek az-
zal nem tartozik hog tistelleget tegyen, Lib. 3. Carem. Ec.
clesi. Rom. 52

Hogy az Csafarokat le vetheti az ő Csafari meltofigokbul, csak binte ő maga-is, Irja Innocent: 4.

Hogy nagyob sent Palnal. Antoninus de Rosellis.

Es hogy az szent Pal irasi ellen valamit akar vegezhet. Carolus Ruinus.

Hogy mindeneknek fejedelme, kiralyoknak kiralya, es az Ecclesiaban minden vitezkedő Szenteknek oka. Felinus.

Es minden hívő keresztieneknek közönfeges Atyok legyen Johannes de Turre Cremeta.

Hogy ennek meltofigának eppen valo maradasatul fűgyön, az egesz Ecclesianak üdvössege. Hosius de loco & auctor. Rom. Pontif;

Es hogy mind lelki testi fegyverrel bírjon. Extra unam Sanctam Bonifac; 8.

Ugy bírjon kedig, hogy meg az Christustul szöröztetet szentsegeknek-is formajat el változtathassa. Archidiaconus.

Hogy tovább, pokolban-is anni ereje es meltofiga legyen, es az Purgatoriumban-is, hogy valamenni samu lelkeket akar az ott valo kenokbul ki mentheti, es mindjaraft az eghékben az Szenteknek szekiben helhezetheti. Clement. 6. in Bulla. Anto. Florent. par. 3. Tit; 22. cap: 6.

Hogy az kiket akar Isteneke es Szentekke tesen. Troilus Malvitus in Tracta de Canonis; Sanct. Dubio 3.

Vegezetre hogy most több nehan szas iszonyu rettenetes karomlafokat, előne szamlallyuk, azt irjak felőle, Hogy ő bizony Isten es ember legyen. O legyen az nagy Pap es Papi fejedelem, az Püspököknek fejedelme, az Apostoloknak örökösé. Első szülősfegben Abel. Vezertesben Noé barkaja, Patriarchasigban Abraham. Tisztviselesben Melchisedek, Tekentetben Moses, Itilletben Samuel, Buzgosagban

ságban Illies, Szilidfegben David, Hatalomban Peter, meg
kenetesben Christus. Egy summaban, minden es mindenek-
nek felette.

Mely rettenetes karomlásokra veríteznek az eghek,
ortyajokat szarnyokval he fődezik az Istennek szent Ana-
gyali, rezket az föld, busong az Tenger, es meg az Pokolban
levő ördögök-is izonyodnak: nem izonyodik mind-az-
tal az Romai Papa, hanem mint ha jól jart volna, es ugyan-
valóban Isten volna, magat Istent meltofagra tartya, fel ma-
gaztalan magat minden teremtet allatoknak felette, ugyan-
nira hogy meg Christus Urunkot-is felyül akarja haladni em-
beri es Isteni pompavale magara tartással.

AZ ROMAI PAPA NAGY FÖLSE- ges maga-vifelese.

Mert menivel inkább le bocsatta es meg alazta magat
Christus Urunk bizon Isten leven, az Papa csak szinte ember
leven, annival inkább fel magasztalta magat. Sőt Christus Ur-
unk, holot nilvan protestalt legyen arrul, hogy az ő orsága
nem ez vilaghi Ország, es semmi kirali meltofagra nem tarto-
ta legyen magat, az Papa minden orsagokval es fejedelmekval
akar bírni, es mindeneknek felette akar lenni es tisztet-
tettet. Azert az földön sem jár az mint Christus Urunk cselekedés,
hanem magas es tettekes kirali lectikaban fekiyen avagy fele-
ben ülven, vörös ruhában sepen fel öltöztetve, emberek ho-
dozzak ütet, hogy meg ne üsse történet szerint labait az kö-
ben. Psalm: 90. Es valahol elő megyen előtte mindenütt es-
kiatlyak. *ABASSO, ABASSO*, es léteket terdre, es léteket ter-
re. Azert nem csak az közönséges nép, hanem fejedelmek
fölsegek es meltofagok, az kik jelen vadnak mindenek-
tet terdre es len imadgyak, mellyeket verik, es minden Isten-
hez illendő Csemoniakval tisztelik es labait üveg által csó-
koltyak.

MONOZLOI CSAVARGASA fol: 44.

Ezeket mind jól esmerik az Papistak, es Monozloi-is
semmi ortzavál nem tagadhattyá, fogalt teszen mind-az-
ellenünk es azt mondgya: hogy az volna az balyanyozas mi-
kor Istenhez illendő tisztetletet teremtet allatnak ugy tulay-
donitanank, mint teremtoének, de nem balyanyozas egyeb ke-
pen ha nekie tulaydonityuk-is, csak ötet Istennek es teremto-
nek ne tartjuk.

F E L E L E T.

Ez ellenvetése mi itt rövideden csak azt felelyük, Hogy
ezzel-is Monozloi vesőt pörít nem segetheti semmiben. Mely
dolognak igazsága Christus Urunknak vetelkedeséből mellyet
tűn az ördöggel az puztaban Matth: 4: meg tetzik. Mert az
Sathan azzal kesértven Urunkat hogy ötet imadnaja nem ki-
vanta azt ő tüle hogy ötet Istennek, örökke valonak es terem-
toének vallyá, hanem az mint most az Papistak mondgyak hogy
Isten minden ez vilagra adando ajandekokat szűz Marianak es
az Szeneknek osztot, hogy nekünk osztogassák, ugy az ördög-
is vallast tött rola, hogy nem magatul vagy on birodalma, ha-
nem mikor mind ez vilagot es annak dicsőséget meg mutatta
volna így fol. Ennekem adattattanak ugy mond ezek, es az ki-
nek akarom annak adom. Luc. 4. ver: 6. Ismeri hog Isten en-
gedelméből jutot mind azokhoz: mind-az-
alattal mit felel Ur-
unk neki; Meny tavol tülém Sathan mert meg vagy on irvan:
Az te uradat Istenedet imadgyad es egyedül neki szolgálly.
Mi-is azert az Papistaknak ugyan azont mondgyuk: Tavo-
zatok el tülünk gonoz Sathanok. Mert ha szinte teremto-
nek nem tartyatok-is az Szenteket ugyan Istenhez illendő tis-
tetelet es hiedelmet tulaydonitorok nekiek, holot mi az ellen
tudgyuk hogy egyedül csak az Istent kel imadni, szolgálni es
legitsegül hini, &c.

Meg bizonitatot azert az első dolog immar, tudni illik,
hogy az Papistak az teremtet allatokat Isten kívül, egy-
egy-
O egyen-

se utan ezer-szaz-negyven-három eztendő taiban, kinek ertel-
me rövid summában foglalvan im-ez: Mivel hogy az Chri-
stus kepe azért talaltatott, hogy az Christust mutassa es abra-
za, az mely mi ereztünk fel febitet, es nem magært al elő-
tünk, hanem az Christusert. Azert valami tisztelget ember
az kepeknek tésen, azt Christusnak tési. Es azért az Christus
kepet Latriával kel imadni.

IOHANNES NIDER.

Negyedik tanu legyen Iohannes Nider, kinek elete első
Sigmönd Kiralynak idejere, ezer-negy-szaz harmincz ezren-
dő korban: Ki első menven ez dologban az többinel, egyeb
több dolgokat-is szanil elő, az mellyeket mondgya hogy
Latriával Isteni tiszteletvel kel imadni. Mert így szol az első
parancsolatnak magyarázattyában. (Litera C.) Az Latria ugy
mond, Istenhez illendő tisztelet, es ez fele tiszteletvel ember
szabadon imadhattya az szent Haromságot, az három Angyal,
mely meg jelenek az Abrahamnak: Az Galambot, mely az
Christus fejere szállot, az Szent írást az meniben Istentől szá-
mazot, az Christus emberseget az meniben egyesült az Isten-
séggel: az szent keresztet, az Christus kepet, az oltári szent-
seget, az Christus köntösét, az székeket az mellyekvel fel fe-
bitet, es az kopíát, az mellyvel oldala meg febitet, &c. Ed-
dig Iohannes Nideris, kinek az ő befedi meg mutattyak Isten
kívül minemű allotakat kel Latriával tisztelni, mellyeknek fi-
ma közőt, emberi keznek csinalmani-is vadnak, tudni illik, az
kepek, az kereszt, az oltya, Christus Urunk köntösse, az szé-
kek az mellyekvel fel febitet, es az kopia az mellyel meg
febitet, mert azt alitják az Papistak, hogy ezek-is meg bent-
teltetenek es imadando Istennek lőtenek, az Christus tette-
nek illetesivel, mely dolog ha igaz, tehát bar az samart-is imad-
gyak, mert szamar hatan jart az Christus, es az szézeket-is
mert szűzben es szűztől fogantatott es születettet, az mi ke-
gyelmes meg valónk, Hason

Hasonlo ertelembe vadnak az többi-is. Meg bizonyí-
tot azért az-is, hogy az Papistak Latriával tisztelik az emberi
keznek csinalmanit. Azert csak hasonlalan Monozloinak
az ő csavargasa, az mellyel tagada, hog az Papistak az terem-
tet allotokat, es emberi keznek alkotmanit Isteni tisztelet-
vel nem imadnajak: Mert igen-is imadgyak, mely dologban
egyeznek az Poganyokkal kiknel az külső balvanyozásnak
ugyan azon formaja volt, mint az Papistaknál most vagyon,
mely dolognak igazságarul, hogy senki ne ketelkegyek, im-
ez egyben hasonlitasokbul, ezennel világosan meg tetzik.

AZ PAPISTAK AZ KEPEKNEK. CSI- nalásban es imadásában az Poganyokkal mint egyezzenek, &c.

Először, az Poganyok az Istennek, kit az egez Világ-
nak teremőjenek es gondviselőjenek hittének (holok azokrul
az kik job ertelembe voltanak) es ő kívűltotte azoknak-is
az kiket mellette Isten szaniban tartottanak az mint akartak,
valami abrazatban kepet es hasonlatosságot csinaltanak.

Ugyan azont cselekedtek es cselekedik az Papistak-is.

Másodszor, az Poganyok az Istent emberi abrazatban,
madarnak, negy labu es uő csufzo, maszo, allatoknak kepe-
ben irtak, öntöttek es faragtak.

Ezt hogy az Papistakis nem cselekednejek, Monozloi nem
tagadhattya: mert hogy most az többiről ne szölyünk az szent
Haromságnak kepet oly abrazatban adgyak mi nekünk előnk-
ben az mellyen minden keresztény ember meg iszonyodik. Vi-
tettek az Átya Istent kirali sekben, köntösben es Coronában,
haja szakala meg őfült, Vén embernek kepeben. Ennek öle-
ben, nagy siralmalon az Átya rea nevez, írjak az Fiu Istent
anya szült meztelen, keresztül el nyuitvan, sebes es meg holt
embernek kepeben, tövisses Coronával. Az Átya eje fölire,
avagy mellyere az szent Lelket írjak, meg-is ugyan azon ga-
lambnak

lambnak kepeken, az melyben rea szállot volt az Christusz, mikor meg keresztelkedet az Iordan vizebē, &c. Mely dolog-
bul csak ő-magabul, ha szinte egyeb nem volna is meg tapá-
talhattuk az szent Pal panaszolkodását, az mellyet Monozloi
fel jedzet az Papistakban, hogy az Istennek főlseget es me-
toságot, meg változtattak, hazugfagra es mind emberi mind
madari abrazatra, mint ha az UR Isten olyan abrazatban vol-
na az eghekben es abban akarna tiszteltetni.

Harmadszor. Az Poganyok az olyan kepeket Templo-
mokban szoktak vala be vinni, es mentül szenteb helyre tenni,
olayval meg kenven es meg szentelven azokat, az mint írja
Arnob: lib. i.

Az Papistak^{is} ugyan azont cselekedik.

Negyedszor. Az Poganyoknál az Isteneket ugyan azon
allatokval irtak, az mellyeknek gondviselőinek alítottak ú-
köt. Mint Venust mezitelen es gerjedező szível: Bacchust
bődő gerezdekvel: Marsot fegyverrel es kopjaival, &c.

Az Papistak^{is} hogy semmit hatra ne hadnanak az Po-
gani fertartásban, hasonlo-kepen cselekedtenek. Azert Or-
ban eleiben egy korfot estermett szép szőlő-tűt irtanak: Bal-
lint laba ala korfagos es taitek turo embereket vetnek: Janost
barannyal: Vindelinust ökrökkel: Antalt diznokval:
Eustachiust szarvakokkal es agarakval: Galt, medvekkel,
Gertrudot Egerekkel es patkányokkal, Rochust merges ke-
levennyel írják: Szent Martont e szent Görgyöt fegyverben
lo haton. Goarnak az fazekasoknak Istenek hatara egy iszor
nyatos ördögöt írnak, es hasonlokepen valamit mind töb-
binek^{is}.

Ötödször. Az Poganyok az kepeknek üregeiben be-
löl meg holt embereknek csontyokat es szaraz kaponyajokat
tartyak vala. Euseb: lib: 3. de vita Constantini.

Ugy tartyak ezek^{is} nagy hőcsülettel az Martyromo-
nak tetemeiket es kaponyajokat, kepekben, ladakban, arany-
ban,

ban, ezüstben, kiket az következendő fel tamadának remén-
sege alatt az földben kellene hadni nyugodni. 56

Hatodszor. Nem csak az templomokban, hanem ha-
zokban^{is} kepeket tartanak vala tiszteltetnek okáert, Irja Cle-
mens in Oratione ad Gentes.

Vagyon az Papistaknak^{is} hazbeli es szurdokbeli kepek,
kiket hazoknál tisztelnek.

Hetedször. Az kepeket előttök le borulvan imadgyak
vala. Arnobius lib: 6.

Ezek^{is} előttök el le burulnak es terdre esyen imad-
gyak.

Nyolczadszor. Azok előtt füstöltenek es tömjenezte-
nek az Poganyok. Arnob: lib: 7.

Füstölnek es tömjeneznek az Papistak^{is}.

Kilencedször. Az Poganyok az kepeket es szent ere-
klikeket avagy tetemeiket az népvel csokoltattak, es keresked-
tenek velek. Arnob: lib: 7. Apuleius de Syriacis.

Azont cselekedik az Papistak^{is}.

Tizedször. Gyertyákat es szövetkeket gyutónak va-
la elejekben. August: contra Faust: lib: 20. cap: 3. Agathi-
us lib: 2. Procopius de Erulis in bello Gotthor.

Hasonlo-kepen cselekednek ezek^{is}.

Tizen-egyedször. Nem csak az Templomokban tartot-
tak az Poganyok az kepeket, hanem bucsukat^{is} jártanak, ve-
lek piatzokat, utzakat, mezőket es templomokat kerűltenek,
Arnob: lib: 8.

Ezt^{is} megh cselekedik az Papistak.

Tizen-ketedször. Az Aegyptusbeliek mikor Ilist az
ő Isteneket ki hoztak reyték helyeből, egy kamfas Papnak ha-
tara szoktak vala adni, es mind sipolniak, mind drombolnak
vala mellerte.

Az Papistak^{is}, mikor ki hozzák az fészültet, szűz
Marianak avagy valamely Szentnek kepet, kamfas Pap ke-
zeben

zeben adgyak, es minden fele musicat funak elötte, harangok, nak söngefevel es csengetyűknek csengefevel.

Tizen-harmadszor, Az Poganyok az olyan Papistaknak, es mind az többinek, kik az egyhazi tiszben forgolodnak vala, meg nirik es meg beretvalyak vala az fejeknek teteit: Baruch: 6. Epiph: Tom: 2. lib: 3. de Aegyptiis & Harpocratis sacerdotibus.

Az Papistak-is mind hajokat szakalokat, el beretvalyak, Tizen-negyedyszor, Az olyan processziokban az kepek elöt az előljárok, mas mas rendben mennek vala elő szep enek sokval, es minden fele söp mulatafokval.

Egyenlő-kepen járjak az Papistak-is az kepekvel az ő processziókat, mellyekben, mind elől mind utol keferők vadnak. Vadnak továbban nagy orditások az mellyeket teznek az mennyei kiralyne assionynak avagy az Szenteknek.

Tizen-ötödször, Nepnek szantalan sokasaga, mind ferefiak mind assionyalatok, szövetnekekvel, gyertyakval, lampafokval, mennek valo az kepeknek elötte es utanna.

Az Papistak processziója sem lehet azok-nelkül.

Tizen-hatodszor, az processziok után, helyekre viszik vala az kepeket. Helyekre vizik az Papistak-is.

Tizen-hetedször es utolször. Az Poganyok az Istennek kegyelmet az kepekhez kötelezik vala, jollehet mind az-altal, egyiket az masiknal hatalmasnak tartottak, de azoknak kepeket nem külömben, hanem mint az Isteneket imadtak es tiszteltek, azokhoz nagy mesze földre futottanak, előtők füstöltenek es terdre estenek.

Hasonlo-kepen az Papistak-is, az Istennek kegyelmet es jo kedvet az kepekhez kötelezik, es egyiket az masiknal (mint Maria Lauretanat az több Mariaknal) hatalmasnak tartyak es az segitsegre gyorsabnak: hönan tamadtanak közbőlők az szarandokság jaraok, es szent helyekre valo futasafoki. Azert ezeknek tesznek fogadasokat, ezekhez faradnak, ezeket

ezeket imadgyak, kezeket hozzajok fel emelvén, gyertyákat es szövetnekeket ezeknek gyutonak, tömjeneznek, ajándékokat függettenek, es veghtere mindent meg cselekednek, valamit regenten az Poganyok, az kepeknek es azok elöt cselekedtenek.

Raytok marad azért meg-is az Papistakon, hogy ők legyenek azok az kik Istent kívül es ő felette az teremtet allatokat, es az ő tulaydon alkotmanyokat oly tiszteletekvel tisztelik, az mellyek Istent illetnek, mely dologert mi őket balvanyozoknak nagy igen nagy meltan mondgyuk, es idegen Istent tisztelőknak.

MONOZLOI HARMADIK MENTSE-

ge, hogy az első parancsolat ellen nem vetkezenek az Papistak, es arra valo felelet.

Sőt nem meltan azt mondgya Monozloi föl: 46. Mert ugy vetenénk ugy mond, az Istennek első parancsolatyanak ellene, es ugy volnánk balvanyozok, mikor az mi szűvünket meg kementitven, es ezt az mi Istennünket el hagyvan, idegen Istent keresnénk magunknak, kiből minden lelki es testi bizodalunkat vetnénk, es egyeből senkitől, hanem csak attul varnánk szabadságot, nag remenfeggel &c. Kit tagad Monozloi hogy cselekednenek az Papistak. Azert itt ez helyen ő neki illyen argumentoma avagy ellen-vetese vagyon mi ellenünk.

Azok vetkeznek idegen Istent tisztelvel az első parancsolatnak ellene, az kik az Istent tellyefeggel el hadgyvan, mas idegen Istent keresnek, kiből minden lelki testi bizodalnokat rekeztik, es egyeből senkitől nem, hanem csak attul varnak segitseget. De mi Papistak nem imadgyuk ugy az Szenteket hogy az Istent el hadnánk, es minden remensegün-

P

Rd csak

köt csak ezekben vetnenk, szabadulást-is csak ő
tőlők varnank.

Nem verkezünk tehát idegen Isteni tisztelgetvel az el-
ső parancsolatnak ellene.

Lattatik azért Monozloi nagy nilvan menteni ezzel ma-
gat, es az Papistakot az bályanyozásnak es idegen Isteni tisz-
teletnek vetketül, hogy noha ők imadgyak, es bizvan azokban,
segítsegül hijak az szenteket, szabadulást-is varnak tőlők: nem
vetik mind-az-által hatra es el nem hadgyak az Istent, hanem
mindeneknek előtte, őtet imadgyak es tisztelik es tőle varnak se-
gítseget, az Christus nevében, annak-utanna kedig úgy imadgyak
az Szenteket, es úgy varnak ő tőlők-is valami szabadulást ese-
gítseget, hanem egyebből csak törekedesből erettek Istennek
előtte, meg kedig akor-is úgy hogy ha fel nem erik veleik
dolgokot, utannok vetik *per Christum Dominum nostrum*. fol. 54. &c.
Rövid bedféddeél folvan azt jelengeti itt Monozloi, hogy
úgy verkezzenek ők az első parancsolatnak ellene, ha az
Istent teljességgel hatra hadnjak, es csak sítte az Szentek-
hez ragazkodnanak, kit ők nem mivelnek, mert mindene-
nek előtte es leg főkepen az Istent tisztelik az Christus neve-
ben, es annak-utanna őstán ő mellett az Szenteket úgy mint
közben-jarokat. Ez summaja Monozloi mentsegenek: Jóllehet
ez után esmet az faragot kepeknek csinálásával es imádásával
akar cselet vetni, mint ha az idegen Istenekeket tiltvan, ezeket
tiltanaja az Ur Isten. De arra immar meg feleltünk: azért ro-
la itt többet nem állunk, hanem ez hamis magyarázatya ellen
Monozloinak vettyük am-az egy-ügyű postillatorinak magya-
razatya, ki az ő könyvet, melyben az Euangeliomokat ma-
gyarazza, Paratufnak nevezte, mely könyvbe Sermone 130,
ez parancsolatot, Ne legyenek teneked idegen Istenid, így ma-
gyarazza: Ne legyenek &c. Nem kel teneked hinned semmi
teremtet állatban, hanem csak az egy Istenben, es nem kel
sem-

58
Semmit Istennel fellyeb szeretned. Mely magyarázatban nem
az emberektől csináltatot kepekre, hanem az Istennek teremtet
allatira magyarázza, főkkal igazban Monozloinak ez paran-
csolatot. De terjünk az Monozloi maga mentsege, melyre
mi nekünk két feleletünk-is kéfen vagon.

ELSŐ FELELET EZ MONOZLOI maga mentsege.

Mert mindeneknek előtte ellenkedő értelmet tulaydonit
az Isten parancsolatyanak, holot az Ur Isten nem mondotta
legyen: Ne legyenek teneked idegen Istenid hogy engemet
el hadgy: hanem, ne legyenek idegen Istenid en előtttem, az
az, En kívülőttem, en feletttem, en alattam es en melletttem,
az mint arrul ez előt immar az első bizonyításunkban az mi oka-
inknak elő szamlalásában es ide előb, az Monozloi első ellen-
veteseben büsegefen állottunk. Nem csak azt tiltja meg az
ert az Ur Isten, hogy útet el hagyvan mást ne imadgyuk, ha-
nem azt-is, hogy vele együtt egy tarsaságban senkit ne tisztel-
lyünk es segítsegül ne hijuk.

MÁSODIK FELELET.

Másodszor. Ez Monozloinak maga mentsege, mi azt-is
felellyük, hogy adnaja bator az Isten, hogy mondana igazat
ebben, es sive serint vallanaja Papista tarsaival egyetemben,
hogy ők nem hadgyak hatra az Ur Istent, es nem keresnek ide-
gen Istenekeket magoknak, hanem mindeneknek előtte az Istent
tisztelik es hijak segítsegül az Christus nevében. Mert ha úgy
volna az dolog, es azt cselekednejek az Papistak, tehát bizo-
nyara meg ertenejek, es efebken vennejek, hogy hasontalan,
sükseg-nelkül valo, es csak semminek kellő az Szenteknek
közben-jarásra, es segítsegül hívással. Oka ez dolognak, mert
az mi kegyelmes Atyánk oly jo akarattal vagon mi hozzánk,
hogy az őtet felőknek akarattya meg cselekedti, könyörgese-
ket meg hálgytya, Pfal; 144. Es valamit kerünk tőle az Christus
P 2 nevében,

neveben, meg adgya mi-nekünk Iohann: 16. Azert valaki szí-
bül való tiszta és igaz bizodalomval hja segitsegül az Isten-
nek, meg halgattatik ketsegnelkül, és meghelegitetik az Istennek
javaival és ajandekival, úgy annira hogy semmit többet nem
kivan, és mas utan nem szükség ő nekie esedezni semmi-fele
dologbul, mint ő maga mondgya az Isten Iogl 2: Valaki az
Istennak nevet segitsegül hja, meg tartatik. Ismet Psalm: 50.
Hij segitsegül engemet az te nyomorúságodnak napján, és en
meg halgatlak tegedet. Mely mondasok ha igazak, mi szük-
ség tehát azt mi nekünk egyebektől kernünk az mit meg adot
avagy fogadása éfrint meg adando az Ur? És ha fősolonk
vagyon mi-nekünk az Atyának, amaz igaz Iesus Christus, az ki en-
geztelője mind ez egész vilagnak, és kinek anní meltsósága va-
gyon, hogy az ő neveben lőt könyörgések hejában nem esnek,
mit telzünk tehát ő kivólótte egyebekvel? Avagy mikor az
Istentől, ki felől tanu-bizonyságot teszen az irás, hogy minék
előtte hozzája kiáltunk meg halgat minket, Elsiáz 65, minde-
neket meg nyerhetünk, micsoda orszával folyamnak másik-
hoz avagy harmadikhoz annak meg nyerefeert az mit ő nála
elfőnel meg találunk? Nagy batrán mondhattuk annak oka-
ert hogy valaki Istenben bizvan és ő neki könyörögven, az
Christus neveben, annak-utanna avagy egyfőz-s-mind ugyan
azon avagy mas dolognak-is meg nyerefeert egyebeknek se-
gitsegőkhöz és közben-jarásokhoz foglyamink, avagy meg utal-
lya és meg veti az Christusnak neveben való könyörgést: a-
vagy hiszontalannak és elegtelennek iteli és hiszi: mely do-
lognak csak meg gondolásának-is, tavul kel lenni minden ke-
rehtyen szíviúl. Nagy vetek azért az Papistaktul-is ez az do-
log, hog nem bizzak csak az elő Istenre es az Iesus Christusnak
közben-jarására és értők való esedezesere magokat, hanem töb-
b segitőköt-is keresnek magoknak, és mas közben-jarokat avagy
esedezőköt, mely dolognak semmikepen nem kellene lenni.

Mert soha az Isten nem engedte azt, hogy nálánál nagy-
obbat,

obbat, hozzá hasonlot, avagy alatta valot imadnank és segitse-
gül hinank ő mellette, hanem ezt az dicsőséget egyedül csak
ő magának tartotta, az mint meg vágon irvan Deut: 6. Mat: 4.
Az te Uradot Istenedet imadgyad, és egyedül ő neki szolgálj.
Es soha nem akart mas neveben imadatni, hanem csak az ő Fi-
ának neveben, nem is adot oly erdemes tarsot ez melle, sem fe-
lette sem alatta, az kinek meltsóságaert meg akarna halgatni,
hanem ebben tölt ő nekie be minden kedve. Matth: 17. Mely
dologokbul az-is következik szükségkepen, hogy nem csak
az, az idegen Isteni tisztelet, az mint Monozloi igen cseke-
lyen magyarázza, mikor az Isten tellyeslegvel el hagyvan,
mas Istent keresünk magunknak, avagy az Christust közben-
jarasat és értünk való esedezeset hatra verven, mas közben-ja-
rokhoz és esedezőkőkhöz folyamunk, hanem az-is idegen Isteni
tisztelet, mikor az egy örökke való Istennek melleje, valami
oly halványokat és Szenteket adunk, az mellyeket vele együt
imadással és segitsegül hívással tisztelünk. És továbbá mikor az
Christus Iesus melle-is ki mi-nekünk közben-jaronk és főso-
lonk mas erdemes közben-jarokat, esedezőköt, és fősolokat
allatunk, az mint meg cselekedik mind ezeker az Papistak.

Hasonlatlan azért Monozloinak az ő maga mentsege, és
femmiből nem könnyebíti az Papistaknak dolgokat. Mert ha
szinte úgy volna-is, hogy az Isten és az Iesus Christust tellyes-
seggel el nem hadgyak, mas segitő tarsokat adnak mind-az-
által őfélsege melle, és az Christus melle-is mas közben-jaro-
kat és esedezőköt, mely vetek csak szinte egyedül-is elege-
meg győzi őköt halványozoknak és idegen Istent tisztelőknak
lenni. De az mi az Iesus Christusnak egyetlenegy közben-ja-
rasának és fősolásának dolgot illeti, ez utan irásunknak más-
dik részében fogunk arrul szollani. Most azért nagyobb erő-
segnek okait csak egynehany okaert számláljuk elő, az mel-
lyek rt egyedül csak ő maga tars-nelkül, akar az mi Istennünk
imadatni és segitsegül hívattani.

MIERT KEL EGYEDŰL CSAK AZ ISTENT

imadni es segitsegűl hini.

Első oka, az Istenfegnek egysege, az mely egyseg semmi fokafu last es tarfolkodast sem természetiben, sem tisztetletiben nem szenved semmikepen. Azert győzhetetlen argumentom ez: Egy az Isten. Azert csak egyedűl őtet kel tistelni, imadni, es segitsegűl hini. Ha kedig ez kívűl más is imadatik es segitsegűl hivattatik, nem egy az Isten. Oka ez dolognak, Mert az Istenfeg es segitsegűl hivas egyet illet. Azert valakit Istennek alitaz segitsegűl hívod azt. Es az kit segitsegűl hív, Isten az.

Másik oka, az Istenfegnek mindenhatosaga, es mindenre valo elegsege, mely tulajdonlagihoz kepelt ő mindent meg adhat mindeneknek. Nem szűkölkodik azert segítő Isten tarsok nekűl, sem nagyobbak, sem kisebbek nekűl, kiknek ereivel meg segetetven az ő nepenek szűkseges dolgait meg adhatnaja: hanem azert mindenható, mindenre elegseges, minden tudo, hogy minden lehessen mindeneknek, es mindent mindeneknek meg adhasson. Mikepen az Nap azert, ez egez vilagnak meg vilagosítasara nem szűkölkodik, sem az Hold nekűl, sem az több csillagok nekűl, hanem egyedűl elegseges mind ez egez vilagnak: es mikepen az lelek egyedűl eleg az testek elevensegere es vezérlesere: Ugy az Isten is az ő nepenek, s őt ez egez vilagnak egyedűl es egyetlen egyűl mindenkor, mindenekben, es mindenekre, mas segitseg nekűl elegseges.

Harmadik oka, Az első Istennek, hűseges szerelmes es az emberi nemzethez valo tőkelleres jo volta, melytűl gerjedező-kepen fel inditavan jelen vagyon az őveinek, es minden teremtet allatoknak minden szűksegekben oly Atyai kegyelemmel, hogy meg többet ad önkinte nekik hogy nem mint mernenek ő magok tűle remenleni, es kerni.

Negyedik, az Istennek gerjedező indulattya, melyvel vagyon

vagyon az ő fogadot nepehez, mint az jambor ferfi az ő házasa 60 tarsahoz, el nem szenvedhetven semmikepen, hogy mas szertető tarsot tistellyen ő mellette, es az mely hitvel neki tartozik, azt az hitet másnak is tartsa magat mással közölven.

Ötödik es utolsó. Mert az igazság, es huzugság soha nem fer őzve, Igazság kedig csak egyedűl az Isten, hazugság kedig minden valami ő kívűl őtte imadatik es segitsegűl hivattatik.

Mely okok győzhetetlenkepen bizonyityak, hogy az egy Istennek kívűl őtte senkit egyebet nem kel imadni, es segitsegűl hini, Kit mivel hogy meg cselekednek, az Papistak, nem menthetik semmikepen az balvanyozasnak utalatos vetkerűl magokat.

NEGYEDIK FOGASA ES MAGA

mentsege Monozloinak, hogy az Szenteket imadvan az Papistak nem vetkeznek az Istennek első parancsolattya ellen, es arra valo felelet.

De tovább megyen meg is Monoz: es ezt mondgya fol: 47. hog három dologban al az Istennek igaz tisteleti, az mel tűl tilt bennűnket hog másnak ne adgyuk es mellyel csak űtet kel tistelnűnk. Első az Aldozatok. Másik az kűlső Ceremoniak es sertartasok. Harmadik az mi-Atyánk, avag imadlag az melyre Christus Urunk az Apostolokat tanította. Valamely nep azert fol: 48. ez három dolgokat, mellyek vel semminemű mas idegen Istent tisteltetni nem enged az Isten, hanem csak magat akarja ezekkel bősűltetni, mas Istennek tulajdonitya, az egy első Isten kívűl, azok neveztetnek ugy mond, balvanyozoknak: kit mivel hogy űk nem cselekednek, azert tagadgya meg is az Papistakot balvanyozoknak lenni. Mert ugy mond fol: 51. ők csak az Istennek szolgálnak, tistesseget, dicsősseget ő neki meg tartyak, es az minemű tistelet csak Istent illet, az eppen ő sent fűlsegének meg őrizik es meg oltalmazzak, &c. Ez hel-

Ez helyen-is azért ilyen ellenvetése vagy on Monozloinak. Azok az balvanyozok es idegen Isten tisztelők, az kik aldozatok val, külső Ceremoniak val, szertartások val, es miattyanak val tisztelnek mást valakit az egy Istennek kívülőtte.

De az Papistak sem aldoztaok val, sem külső Ceremoniak val, szertartások val, sem az Christussal tanitator imadlással nem tisztelik az Szenteket.

Nem balvanyozok azért, sem idegen Isten tisztelők az Papistak.

F E L E L E T.

De csak hasonlaton csavargas ez-is. Mert ha valóban az dolgot meg tekintjük, tapasztalható-kepen meg láthatjuk, hogy ez három dolgokot-is, az mellyekben Monozloi helhez teti, még úgy ha igazan, az Isteni tisztelgetnek reseit, nem tartottak, es nem tartják meg az Papistak csak egyedül az Istennek, hanem ezeket-is mind egyig közlőttek az balvanyok val, es az Szentekkel, kit ezennel rend szerint reájok bizonitunk, el kezdven az aldozatokról.

MEG BIZONITATIK, HOGY AZ PAPISTAK

aldozatok val tisztelik az Szenteket, &c.

Mert az mi az aldozatoknak dolgot illeti, az Misset kitük fő aldozatnak tartanak, mi kedig merő balvanyozásnak mondunk, az Szenteknek nevében mondják. Sőt miképen az Pogányok aldoztanak Apollonak, Jupiternek, Junonak, Marsnak, Dianának, Ceresnek, Proserpinának tisztelgetet: Azonképen ezek-is az ő miszejeket mondják az Szenteknek tisztelgetésekre. Mely dolognak bizonyági, azok az misék, es officiumok, az mellyeket de tempore mondanak, kikben az egy Canon kívül mindent az Szenteknek tisztelgetésekre, az kik-

az kiknek nevekben azokat mondják, fordítanak.

Az Misset kívül kedig valami igaz, tiszta es lelki, testi aldozatok vagy on az keresztényeknek, azokat-is nem tulaydonítják csak szinte ő főlégenek, hanem az Szenteknek-is. Azok kedig az igaz aldozatok, az mint mi-nekünk az szent irások előnkben adják, jo refzre im-ezek.

Első. Az egy örökke való Istenben való bizodalom, melyről szól Sz. David Psal: 4. ver: 6. Aldozatok igazságnak aldozattat, es bizzatok az Urban, &c. Ezt kedig az Papistak az Szenteknek, es kiváltképen szűz Marianak tulaydonítják, ki felől így enekelnek Psalm: 6. *Domina in te speravi.* Affonyom te benned bizztam. Az en ellenfegemtől mentes meg az en lelkemet. Psalm: 15. *Conserua me domina, quoniam speravi in te.* Tarts meg engem affonyom, mert te benned bizztam.

Második. Az Isten felől való yallas-tétel es háladás, melyről szól szent Pal Hebr: 13. 15. Az Christus által úgy mond, szüntelen aldozzunk az Urnak dicsiretnek aldozattat, az az, az mi ajakainknak gyümölcseit, az mellyekkel az ő neverül vallást tesünk. Es szent David Psalm. 50: Aldoz dicsiretet az Ur Istennek. Ismet Psal: 69. v: 31. es 36. Psalm: 102. v: 22. Ezt-is kedig, Marianak es az Szenteknek tulaydonítja közönfegesen az Confiteorban, refz szerint kedig szűz Marianak Psal: 9. *Confitebor tibi Domina toto corde;* Vallást tesek teneked affonyom tellyes szívemből, es hirdetni fogom az nepeknek az te dicsiretidet es dicsőségedet. Mert te hozzád illik az dicsőség, háladás es dicsiret. Psalm. 16: *Confitebor tibi Domina in voce exultationis.* Vallást fogok teneked tenni affonyom örvendetes szoval. Ismet Psalm: 17. 22. 26. es egyeb helyeken.

Harmadik. Az imadlág avagy könyörgés, melyről szól az iras Hebr: 5. v: 3. Apocal: 8. v: 3: es egyeb helyeken. Ezt ő magok sem tagadják, hogy szűz Marianak es az Szenteknek, sőt még az keresztényeknek-is nem tulaydonítanak.

Negyedik. Az szívnek töredelemfeg, es alazatosfeg, az kik-

ga, kit magasztal szent David Psalm. 51. v: 19: Ur Isten teneked kedves aldozat az töredelmes es alazatos szív, kit te Ur Isten nem utal meg. Ezt is nem tulaydonityak csak az Istennek, hanem szűz Mariával es az Szentekkel közlik, kiknek kepek előt terdre esven, nagy töredelmességgel es alazatossággal könyörgőnek nekik.

Ötödik. Az adakozas es alamisnalkodas, mely az Christus nevében leszen, mely felől azt írja szent Pal Hebr. 13: Az jo tetemenről es adakozásról el ne felekezzenetek, mert ez ilyen aldozatokban gyönyörködik az Ur Isten. Az Papisták szűz Marianak es az Szenteknek tisztelgére ajándékozzák marhájokat, es ezeknek nevében alamisnalkodnak, hamissan magyarázván Christus Urunknak am-az mondatát Matth: 10. Valaki egy ital vizet ad egyiknek ez küldedek közül, tanítványok nevében, el nem vezti az ő jutalmát. Mint ha Christus Urunk az tanítványnak szent Palnak, Peternek nevében jelentene hogy két alamisnalkodni. De nyilván meg magyarázza Urunk magát szent Marknal kilencedik fejezetben így folyan: Valaki italt ad titeknek egy pohar vizet az en nevémben, azért hogy en tanítványm vattok, el nem vezti jutalmát. Honnan meg terti, hogy tanítván nevében adakozni, semmi nem egyeb, hanem az Christus nevében adakozni valakinek, azért hogy Christus tanítványa es tagja.

Hatodik, aldozattok az keresztényeknek, hogy most az többiről ne folyunk, az Martyromság, az az, életünknek es verünknek ki ontása az Christus neveert es Isten tisztelegéért. Ezek kedig kepek inkább halalt szenvedni az Szenteknek, es kepeknek tisztelgetiért, továbbá az balványokért, hogy nem mint az Istennek igaz lelki tiszteletért: főt minket is azért haborgatnak, es azért gyilkoskodnak mi ellenünk, hogy mi oltalmazván az elő Istennek es az ő szent Fianak tisztelgetéséért, ellene folunk az Szenteknek imádatának, es az balványoknak tiszteletének.

nak tiszteletének. Még bizónitatot azért hogy az még holt 62 Szenteket aldozatokkal tisztelik az Papisták.

MÉG BIZONITATIK HOGY CÆ-
remoniákkal, szertartásokkal es az Miatyánkval is tisztelik az Papisták az Szenteket.

Következik az Második es Harmadik dolog, tudni illeik, az külső Cæremoniák tiszteletek, es az Miatyánk, melyeket látatik tagadni Monozsói, hogy ők az kepeknek avagy az Szenteknek tulaydonítanak.

De ha igazat mond ebbe is, keferitem en ütet es az Papistákat az nagy Istenre, es az önön lelkőkre, es lelki esmere tőkre, hogy mutassák meg mi nekünk, avagy mondgyak meg most mindgyarast, mellik az külső avagy belső Cæremonia, es ahitatos tisztelet, az ki Istenhez illendő volna, hogy azzal szűz Mariát es az Szenteket avagy az kepeket is, kíválteppen kedig az fészületet es az keresztet, nem tisztelnejek. Mert ez előt terdre esven es Latriát tulaydonítván neki, az mint ez előb meg bizónítánk, így szoktak folani: *Eccce lignum Crucis venite adoremus. Ihol az keresztfa, jertek el imadgyuk ütet.* Ismet: *O crux ave spes unica, auge piis iusticiam, relique dona veniam.* *Üdvöz legy kereszt mi egyetlen egy remenységünk, nevellyed az Isten fészőknek igazságát, es az bűnösőknek ajándékoz bocsánatot.* Ismet *O crux lignum triumphale, vera mundi salus vale, &c. Medicina christiana, Salva sanos, egros sana. Qued non valet vis humana, fit in tuo nomine.* *O győzdelmes keresztfa, üdvöz legy ez világnak igaz üdvössége. Keresztényeknek orvossága, üdvözits az egessegeket. Gyogvits meg az betegőket. Az mi emberi erőül nem lehet: megh leszen az te nevédben.* Ismet, *Servi Crucis, crucem laudent &c. Dicant omnes, dicant singuli, ave salus totius seculi, arbor saluifera.* Az keresztnek szolgálai dicsirjek az keresztet. Mondgyak mindnyájan, es ki ki mondgya, *üdvöz legy ez egesz világnak üdvössége, üdvösség hozó keresztfa, &c.*

Mutassék meg továbbá mellik volna oly imádság, még az miatyankot is oda bamlalyan, az melyet az balvanyok előtt nem bõrbitelnenek, es melyet szû Marianak kiváltepen es mindeneknek elõtte, az után kedig az Szenteknek tisztelegere is közõsleg nem mondanak, az õ naponként valo solosma tartásokban. Mutassa meg ezeket Monozloi es ha igazan megh mutathattya, mindjaralt szõkfû avagy rosa kozorut tegyünk az fejében. De nem mutathattya; mert tudgya mind ez egei keresztyen világ, hogy õ nalog az szû Maria tisztelegere fordítottak mind az egei Soltart, Te Deum laudamust, Litaniat, o es uy testamentomban valo sеп könyörgefeket es dicsireteket. Azt is tudgyak mindenek hog azon szû Marianak es az Szenteknek tisztelegere bokrost bõrbitelik az Credot, Ave Mariat, es Miatyankot. Sõt nem csak tisztelegere mondgyak, hanem ugyan nekiek mondgyak az miatyankot, mely dolognak igazsága Nap fénel világosban ki tertzik az Coloniæ Censurabol, melyben fol: 208. ezt írjak szentelenül az Jesuitak, Az Miatyankot ugy mond, mondgyuk az Szenteknek, az az, soktunk így könyörögni: Szent Gereon mi Atyank, ki vagy menyegben, szentelteltek te neved, &c. bocsásd meg az mi bûneinket, &c. Jollehet kedig ezzel boronallyak oztan be irasokat az Jesuitak, mint ha azt kívannajak az Miatyanknak mondasával, mikor azt az Szenteknek mondgyak, hogy mi azok az õ markok es kezek által csak ugy mint be vinnejek es be mutatnajak az õ imádságokat az Istennek eleiben; avagy hogy az Szentek, az mint az Romai Catechismus magyarázza, velek együtt könyörögjenek Isten előtt, magyarázok es értünk esedezők legyenek, s-õt kerjek az Istent hogy az Miatyankban be foglaltatott dolgokat meg adgya. De ez az esavargas semmi nem egyeb hanem az Miatyanknak csak megh csufolása, es az Christushnak az õ tistinek lab ala valo rapodása. Mert mi lehet nagyob es iszonyub balvanyozas, mint az Szenteket az Miatyankval akarni sеп alatt imádni; melyet az

mi U

mi Urunk Iesus Christus parantolt egyedül csak az örökké való Istennek; ki az eghekben lakozik, mondani. Mi lehet továbbá az Christushnak, es az õ tistinek nagyob gyalazattara, mint õ helyette az mi imádságinknak mas be vivõit, be mutatoit, magyarázoit es mas esedezőket keretni az elő Istennek elõtte, &c.

Idegen Isten tisztelők azért es balvanyozok meg is az Papistak az első parancsolatnak igaz magyarázattya szerint, mely balvanyozástul az sem menti meg õköt,

FOGASA MONOZLOINAK, ES ARRA valo felelet.

Mikor azt forgattya Monozloi fol: 48. 49. hogy az Prophetaknak mondasi szerint; Zach: 13. Ezech: 30. Ose: 2. Christus Urunk ez világra jöven, az Euangeliomnak sеп fényességevel az Poganyoknak es Sidoságnak balvanit meg rontotta: az ördögöt minden helyekbül es templomokbül ki üzven, meg győzte, ugy hogy az mint szent Pal mondgya 2. Corinth: 6; az Christushnak nintsen semmi szövetsége az Belial ördögvel, es soha immar az Ecclesia balvanyozásra nem terhet.

Mert igaz dolog az hog Christus Urunk azokat mind meg cselekedte, de azok közt es azokban az kik vöttek az Euangeliomot, es ugy tertenek meg hogy soha többé attul el nem haylottanak. De azonközben nem következik, hogy sem balvan sem balvanyozas, sem ördög nem volna sohol es vilagon, avagy azok között kik idegenek az Ecclesiától, avagy uyabban az igaz keresztyeni hittől, vagy telylességgel el szakadtanak, avagy res szerint meg tevelyedtenek benne. Mert azoknál az balvanyok ugyan voltanak es mostansággal is vadnak. Az igaz keresztyenekrül kel azért azokat az mondasokat er tenünk, kiket mindenkor hagy az UR Isten magának meg az balvanyozoknak sime közepette is, mint Ellies idejében; nem kedig azokról az kik avagy nilvan Poganyok, avagy res szerint

ki allot

ki állottanak az Christus seregeből, es az ő tudományának egyenes volta mellől idegen Isteni tiszteletre haylottanak, mineműk az Papistak, kikről szol Christus Urunk Lucz 18. es szent Pal 2. Thess. 2.

ÓTÓDIK MAGA MENTSEGE MONOZ.

loinak, hogy az Szenteket imádván az Papistak nem vetenek az első parancsolatnak ellene.

Mind ezeknek utanna, Monozloi tiz egész leveleiben nagy sokat zagyal, es kerengtet egyben, hogy az kereztien olvalónak szemet vala-miképen be köthesse, es útet meg csálhassa. Summaja mind-az-által, minden befedinek csak arra meggyen, hogy az tisztelet közöt vallaztast reszen es külömbseget es azt erősiiti, hogy nem balvanyozok ok, mert az mint mond, gya fol: 51. nem egyenlő tiszteletvel tisztelik az Istent, es az Szenteket, hanem az minemű külömbseget esimernek, az Ur, es szolga közöt, Csaszar es egy udvar nepe közöt, sokkal nagyobb közben vetest tartanak Urunk Isten tiszteleti közöt, es az Szenteknek avagy kepeknek bocsúleti közöt: es fol: 51. Nem-is vetik remenéseket, sem emberben, sem kepben, mint az egy Istenben.

Az külömbseget kedig így magyarázza meg fol: 52. hogy ő közzülök senki nintsen az ki az kepekben bizakodnak, mert tudgyak hogy kő es fa legyen az, es benne semmi erzeneseg nintsen. Azonkepen az Szenteket-is ertik, nem Istennek hanem embernek lenni. Azert csak ezt, az tisztelget adgyak nekik, hogy kerik őket, hogy az mi Urunknak imadkozzanak erettők, ugy mint az Urnak barati, kik mivel hogy most az dicsőségben vadnak ő szent föllege előtt, tekintetese tehetik könyörgések által az mi kívánságinkat. De semmi oly tiszteletet nekik nem tulajdonítanak, sem az kepeknek sem az Szenteknek, az mely avag parancsolatbul, avag törvényből es szokasbul Istent illetve, Nem-is tisztelik az teremtet

allatot

allatot egy altalyaban Isteni tiszteletvel, azt nekik tulajdonít: 64 van. Mely ket dolgokat, valaki ugy mond fol: 53. meg cselekedne meltan nevezetnek balvanyozónak. Hanem az mint írja fol: 54. tisztelik őket ugy mint Istennek szolgait, barátit, es Fiait, es kívanyak nekik közben-jarasokat ezokbul fol: 55. Mert tudgyak bűnös voltokat, azért mivel hogy Urunkval, nem pantolodhatnak azért keresik meg barátit, kiket tudnak kedveseknek lenni, hogy azok könyörg-jönnek erettek, es nem ugy mint Istent, hanem ugy mint Istének valasztot barátit, (fol: 56.) tisztelik. Mind ezekből kedig azt hozza ki oztan fol: 57. Hogy mas tisztelet az, mellyel Istenekeztisztelik, mas mellyel ásszonyunk szűz Mariat es az Szenteket, es hogy az első tisztelet Görögül Latriának, Deak nyelven, *Cultus uni soli Deo debitus* mondattatik. Az másik kedig Duliának mondattatik, Deakul *Cultus hominibus sanctique debitus*, szent Agostontul, es az több Paterektől. Az Latriat esmet megh magyarázza fol: 57. azt mondvan, hogy az oly tisztelet, az mellyel ő magat egyedül az fölleges Istent imádgynak, es tisztellyúk, egyebet senkit nem, mely haromban al. Aldozatban, külső Ceremoniakban es Mi-atyánkban, mely csak Istent illet, fol: 58. Azert az Anya-szent-egyhaz mindenkör felötte igen meg különböztette, az Szentekhez való tisztelettől, es fol: 59. oly modon meg bocsúlta minden időben, hogy soha kezdettől fogva csak egy Szentnek avagy Martyromnak, meg ásszonyunk szűz Mariának-is nem aldozor. Az Duliát kedig így magyarázza fol: 61. Hogy oly tisztelet, mellyel teremtet allatot, ugy mint, ember embert es Szenteket tisztelünk, es Angyalokat-is, de kiváltepen az Szenteket, mely ebben al, hogy tiszteletet tesünk azoknak kikből egy testből verből származtunk, es kik által valamikeves segítség-is remenlünk, ugy mint kiváltepen az Szentektől, mivel hogy Istennel nagyobb bocsúlásban vadnak nálunknak, kiknek tiszteletük ugy mond nem lehet Isten ellen, fol: 61. 62. mint az királyi követinek tiszteleti nintsen király ellen. Istent,

Ismét fol: 63. Oly tiszteletnek mondgya az Latriat, mely magaval együtt szolgálatot kíván, alazaróllagot, es köny-hullatást, fol: 64. kit bizonyít irással, Coloss: 3. Actor: 20. Es ugyan ottan fol: 64. ezeket írja: az segitsegre való hívás, es inádas szolgálatval öszve felette különböznek az szent irásban. Efel azert az Istent, az segitsegül hívással kedig, az Szenteket illettyük. Ismét fol: 67. így szól: Noha ugy mond, az Szenteket, es kepeket tisztellyük ez földön, de nem ugy mint Latriat, hanem tisztellyük mint solga solgat, ember embert, könyörgünk nekik, mint solga tarsainknak, hogy ő fent solga előt leven, erettünk nyomorultakert imadgyanak &c. Vegezetre fol: 70. így rekeztí be hozzu befedíti. Nagy különbseg vagyon ugy mond az Isten es Szentek tiszteleti közt. Az Isteni tisztelet Latriat, az az, fő szolgálat szerint való tisztelet, mely csak Istent illet, es melyvel fol. 156. hitvel fogadgya es tiszeli ember az Istent. Mas, Dulia közönséges es akar minemű szolgálatnak, tisztelet, melyvel ez világi emberek, es az Szenteket soktuk tisztelni. Ezeket írja it ez helyen is Monozloi, kiknek summáját mi im-ez ket Argumentumban, ellenvetesben foglaljuk be.

E L S Ő.

Azok vetkeznek idegen Isteni tisztelevvel, az első parancsolatnak ellene, az kik egyenlő tisztelevvel tisztelik az Istent es az Szenteket, kik az Szentekben es kepekben biznak, es kik oly tiszteletet tulaydonítanak nekik, mely parancsolatbul, törvenből, es szokasbol Istent illetne.

De az Papistak ez három dolog közzül, imadvan az Szenteket, egyiket sem cselekedik: Mert ők mas tisztelevvel tisztelik az Istent, es az Szenteket, az Szentekben es kepekben nem biznak, sem nem

culay-

tulaydonítanak ezeknek oly tiszteletet, az mely parancsolatbul, törvenből, es szokasbol Istent illetne. Nem vetkeznek azert az Papistak, imadvan az Szenteket idegen Isteni tisztelevvel, az első parancsolatnak ellene.

M A S O D I K.

Azok vetkeznek balvanyozással es idegen Isteni tisztelevvel az első parancsolatnak ellene, az kik Latriat tisztelik az Szenteket es az kepeket.

De az Papistak nem Latriatval, hanem Duliaival tisztelik az Szenteket es az kepeket.

Nem vetkeznek tehát balvanyozással es idegen Isteni tisztelevvel, az első parancsolat ellen.

F E L E L E T.

De mind ezekre is könyű mi-nekünk meg felelnünk, mint hogy Isten segitsege velünk leven, rend szerint meg is felelünk.

A Z E L S Ő R E.

Mert az mi az első ellenvetesnek dolgot illeti, abból mi immar ennek előtte jó részre mi magunkat ki fejtettük, azokat az dolgokat rend szerint mind reájok bizonyítván, az Papistakra az kiket it igen tagad Monozloi, tudni illik, hogy ők legyenek azok, az kik egyenlő tisztelevvel tisztelik az Istent es az Szenteket, kik az Szentekben es kepekben biznak, es kik oly tiszteletet tulaydonítanak az Szenteknek, az mely parancsolatbul, törvenből, es szokasbol az Istent illeti.

Azert ha helyen hadnank is ez ellenvetesben az első részt, melyben ez három dologban helyhezveti Monozloi az balvanyozást, es idegen Isteni tiszteletet. De azert holot azokból csak egy tagadással akar ki mosdani, azt nem engedhettyük.

R.

semmi-

semmiképen. Mert egy az hogy mind azokat immar reájok
bizonítottuk. Mas az hogy az egész Romai Ecclesiában ele-
itül fogva, mení Papista Doctorok voltanak, mind ellene ki-
altottanak; Harmad ísmet az, hog mást bizonítanak mind azok
az közönséges tiszteletők, imádások, es segítségül hívások, az
mellyekvel az Szenteket compelláltak es meg solítottak ele-
itül fogva, nem csak az közben-jaralért es esedezeért, az
mint it Monozloi igen erőssen vallyá, hanem lelki, testi, es
vilaghi, es mas vilaghi joknak meg adasáért, es minden fele
gonoszoknak el tavoztatásáért, az mint ezt az utolsó czikkelt,
az második feleletben, ezennel mint az fenyés Nap oly villa-
gossan meg bizonítjuk.

Csak hasonlalan azért, mind az sok szo szaporitas az
mellyet it teszen Monozloi, s-öt hogy ugyan egy altallaban
meg mondgyuk felőle valo íteletünköt, ugyan tudvan es erő-
ven lelki elmereti ellen fol, mert el akarja titkolni es palas-
tolni, az Szentekkel valo balvanyozásnak, es lelki fertelmet
kedesnek utalatoságot, hogy azt esmet mas valami szep szin-
alat erőssítse es uyobban esmet az Ecclesiában be hozza. De
az mint szoktak mondani, kün vagyon az ördögnek lud laba,
azert nem lehet felül oly szep, hogy alól ki ne tessék az ő es-
ládaga, Monozloinak-is hasonlo-kepen vagyon dolga.
Mert it Angyalla lött, es csak nem ezkesik rayta, hogy egye-
kepen nem tisztelik az Szenteket, hanem csak azon kerik,
hogy etettek imadgyanak es Isten előt törekedgyenek. Ha ke-
diglen irasanak ez utan valo reseit meg tekintyök, es kiváló-
kepen hatodik refer, nyilván bizonít azokkal-is, az Doctorok-
val, az kik nem esedezeleket kívántak csak az Szenteknek,
hanem joknak meg adasáért-is könyörgöttek nekik, es hi-
mi oly jot vöttek nekik tulaydonítottak. Mint példának
okaert: fol: 416, javallya ezt az imadást es bizonít vele.
Tu Basili sacrum ac divinum caput, &c. Te ugy mond Basili szent es
Istenes ember onnat fellyül nezd mireánk, es minden mi ele-
cünköt

66
tünköt jobbra fordítsad. Mikor kedig ez világból ki mülünk az
te haylekidban fogadgy bennünket, hog együt elven az bodog
es sent Hieronimot lathassuk. Ísmet fol: 417. Theodorus
Martyr felől javallya, im-ez dícsiretet. Az mint hízük ez el-
mult ezentöbhen-is te Theodore esendésitedted le az Pogá-
nyoknak hadat, es te oltodrad el az kegyetlen Scytháknak
rettenetes hadokat. Ísmet fol: 446. Szűz Mariahoz hija mind
szűzeket, mehekben fogadokat, gyermek szűtőket, szoptato-
kat, iffiu asszonyokat. Mert ugy mond szűz Maria-is ezeknek
minden rendin által menven szűz volt, mehebe fogado, gyer-
mek szűtő, szoptato, es iffiu asszony volt, hogy minden hozzá
folyamo asszonyallatoknak segítségvel lenne, es így fel épít-
ne minden renden valo asszonyallatokat az kik hozzája men-
nének. Ísmet fol: 448. azt javallya, hogy Simeonnak teste
volt kő fala es erőllége Antiochianak. Es ugyan ottan: Iustini-
anus felől azt írja, hogy ötöt, az negy Martyromoknak ere-
klei gyógyítottak meg. Ísmet fol: 450. ez imadással bizo-
nit: O Szent Theophile, agrotantium medice. O te Szent
Theophile, betegeknek orvosá, szegenyeknek folyamát-
tya, szabadíts meg engem az veszedelmektől, mellyek na-
ponkent ream szallandok, &c. Ísmet 454. Az szent Cypri-
anus ugy mond, gyakorta egrességet ad az betegeknek kik neki
könyörögnek. Ísmet fol: 456. Az Szentek úzik az ördögöket,
ő általok gyógyulnak betegek, az vakok látanak, az belpoklo-
sok meg tisztulnak, az kesértetek es somoruságok eltavoznak,
es minden kellemetes ajandek ő általok bál te az világosságnak
Átyatul. azokra az kik nem kerelkedő hittel kerik. Ísmet fol.
457. Most az Szenteknek oly tisztességes zalgok vagyon
menyországban, az melytől arra valo hatalmok vagyon nekik,
hogy meg segithetik mind azokat az kik őket segítségül hí-
ják. Ísmet fol: 459. Te bodoglásos Átyánk Eutychi, az egh-
ből nezd mi reánk, es az mi életünknek folyását vezersz,
hogy mikor iunen el megyünk, az Abrahamnak kebeleben

vegy minket, es az igazaknak örökre való haylokokban, &c. Ezeket mind bizonitának okaert hozza elő Monozloi. Azert kesseg nélkül javallya, mert egyeb-kepen nem bizonitana velek, ha kedig javallya, ellene mond maganak, es meg hamis sitya az mit it mond, mert ezekben az esedezes felől keves emlekezet vagyon, hanem csak az segitseg oltalom, jonak meghadafa gonoznak el tavoztatasa, es az örök életben való bevétel felől, mellyek mind az Szenteknek tulajdonitotnak. Honnan az következik ellene mondas nélkül, hogy nints semmi helye az Monozloi első ellenvetesének, az mint ezennel az másikra való feleleteiből meg ennel-is nyilván meg tetzik.

AZ MASIKRA VALO FELELET.

Jer lassuk annak-okaert immar azt-is. Adnaja kedig az UR Isten, hogy ebben-is mondana igazat Monozloi, de ha valoban meg tekintyűk, ez-is az ő maga mentsege sinter olyan, mint ha kilentz gyermek anyja kerkednek szűz leány partajaval: kit ezennel tapasztalhatókepen meg bizonitunk. De először az Dulianak es Latrianak külömbsegeről kel valamit foltanunk, mert ezek között való külömbseget vetette fundamentumul maganak, az melynek arnyeka alatt, binyellve, fődőz ze es palástolya az Papistaknak, kit Isten es ember jól lat, balvanyozafokat.

AZ LATRIANAK ES DULIANAK KÜLÖMBSEGERŐL, az mellyet teszen Monozloi csak haszontalanul, mert annak semmi fundamentumia nintsen, s-őt ellenkedik az szent irással.

Mit mond azert. Ket fele ugy mond az tisztelet: Az egyik Latria, az melyvel ő magát az főlleges Istent imadgyak, es tiszteltyűk, egyebet senkirt nem, aldozattal, Ceremoniákkal, es Mi atyankval. Az másik Dulia, az melyvel teremtet állator, ugy mint ember embert, es Szenteket-is avagy Angyalokat tisztelünk, &c.

De ha

De ha mi ezt az külömbseget tagadni kezdgyűk, vallyon 76 mint jar segeny? Nem de fel fordule tar sekere, es haszonatlan lehen mind ez illyen nagy munkaval keszitetet maga mentsege? Melten tagadhattyuk kediglen.

ELŐSZÓR.

Mert azoknál az kik tökellestesen tudtak es ertettek az Görög nyelvet, kiktől mi-nekünk-is azt tanulnunk kel, nem talallyuk mi ez ket ige között azt az külömbseget, hogy egyik Istent, az másik embert illetne, hanem s-őt inkább az Latriat-is emberi szolgálatra magyarázzak es az Dulia ala foglalyak: mely dolognak igazsaga meg tetzik. Mert Suidas ezt az igit magyarázvan, azt mondgya hogy *λατρία δαμία ἐστὶ ἐπὶ μισθῷ*. Az Latria ugy mond, ber-ert avagy fizetel-ert való szolgálat. Xenophon kedig in tertio Cyri pædic, rablagból való szolgálatatert veszi az mely keszeritűsből vagyon. En ugy mond, életemvelis meg váltanam, *ὥστε μίσθῳ λατρεύσαι τούτῳ*, hogy ez assioniallat ne folgalyó. Mely magyarázatok ha igazak kettő következik belőle: egyik, hogy az Dulia es Latria között nintsen oly külömbsege az mineműt teszen Monozloi. Masik, hogy az Papistak, ha Latria szerint tisztelik az Istent, az az tisztelet nem igaz fia tisztelet, hanem szolgai tisztelet, az mely nem jo akarratból vagyon, mineművel az Istennek tartozznak, hanem szükségből es keseritesből.

MASODZÓR.

Mert az Istennek szent Lelke-is ezt az külömbseget ez igeek között az Szent irásokban meg nem tartotta, hanem az Istenhez illendő tiszteletet nevezi egyenlő-kepen mind az ket nevezettel, hol Latrianak, hol Dulianak, es esik az gyakorta, hogy az mit Monozloi az Dulian ert, Latrianak, es az mit az Latrian, visont Dulianak mondgya, ezek vel ez igeek vel minden külömbözes nélkül elven, mind Isten mind emberi szolgálatra. Igy azert olvassuk, hogy az Latria emberi szolgálat-ert vetetik

R 3

vetetek Levit. 22: *Omne opus servile & cetera non facietis.* Semmi
 solgai munkát ne tegyetek. Ismet Num. 28, 29: holot ugyan
 azon sententia azon igékvel vagyon. Vilzont olvassuk azt-is
 hogy az Dulia, kit az meg holt Szenteknek tulajdonit, Isteni
 tiszteletet jegyezt. Mint Acto. 20: Ti veletek voltam ugy
 mond, minden időben szolgálva az Istennek. Ismet Rom. 7:
 Elmemvel szolgálok az Istennek törvényenek &c. Rom. 14:
 Az ki szolgál Christusnak, kedves az Istennel. Rom. 16: Nem
 szolgál az Urnak, hanem hasoknak. 1. Thess. 1: Megh terte-
 tek az Istenhez el hagyva az kepeket, hogy szolgáljatok az
 első Istennek, &c. Mely helyeken az Isteni szolgálattul irvan
 sent Pal, nem Latriarul, hanem Duliarul emlékezzik, mint
 hogy egyéb helyeken-is az ő leveleiben ünön magat az Dulia-
 tul vetettetett igével, Dulosnak Christus szolgálának nevezi,
 Rom. 1: Gala. 1: Az több keresztyen tanitokat kedig az Urnak
 szolgálának mondgya, 2. Tim. 2: De az ellen sohul az egész
 szent irásban nem talallyuk hogy az Dulia az meg holt Szent-
 teknek tiszteletire ki terjedne, es azt jegyezne je, hogy az
 mely tiszteletvel Istennek Latria szerint tartozunk, azon tiste-
 lettel Dulia fzerint az Szenteket tiszteletlennek, az mint az
 Papisták akarjak: hanem más ertelemben veszi az iras az
 Dulianak nevezetit, tudni illik oly szolgálatert, mellyel az
 első emberek egy-másnak kötelességből avagy feretertől tar-
 toznak, es mely nem illeti az Istent, mely dolgot, mikor sent
 Agoston-is efebén vótt volna, úgy vagyon az mint Monozloi
 írja, hogy ő-is valasztá tésen, az Latria es Dulia között: de
 az Dulian, az mely felől azt mondgya, hogy embereknek tar-
 tozunk vele, nem erti az imadást es segítségül hívást, hanem
 oly szolgálatot, az mely egyik az másiknak, az mint meg mon-
 dank, feretertől avagy kötelességből tartozik, es mellyet iras
 szerint kel tulajdonitanunk szüleinknek, hazánknek, fejedele-
 münknek, barátinknak &c. Nem olyan kedig az imadás es
 segítségül hívás, hanem ezzel csak binte az Istennek tartozók.

Azért

Azért szent Agoston is lib: 1. de Trinit: cap: 6. ez ilyen 68
 tiszteletet csak szinte ő magának az első Istennel hadgya tu-
 laydonitani, nem kedig avagy eleven, avagy meg holt Szent-
 teknek. Annak-okaert szinte helyen hadnank-is az Latria-
 nak es Dulianak külömbféget, az mellyet ez két ighe között
 szent Agoston teszen, az az Papistáknak semmit nem has-
 nalna ez dologban, holot az segítségül hívást ez ilyen Dulia-
 bul ő maga ki rekesse: mely dolognak igazsága egyéb rend-
 beli irasbul-is ki tertzik: mint lib: 22. de Civitat: Dei cap:
 10. Nos martyribus nostris, &c. Mi úgy mond, az mi mar-
 tyrominknak nem csinálunk templomokat, hanem (memo-
 rias) emlékeztető koporsókat avagy temető helyeket, úgy
 mint meg holt embereknek kiknek telkek az Istennel el.
 Sem oltarokat nem csinálunk ot nekik az mellyekben al-
 doznak, hanem aldozunk az ő, es mi Istenünknek, mely
 aldozatban úgy mint Istennek emberi, kik az ő vallas tetele-
 ben, ez világot meg győztek, helyen es rendvel nevez-
 tetnek, de úgy mond a *Sacerdos, qui sacrificat, non invocatur.*
 az Paptul az ki aldoz segítségül nem hivattatnak, Ismet,
 in Johani Tract: 13. cap: 5. Ez az keresztyeni igaz hit,
 hogy egy Isten tiszteletessék, nem sok Isten. Mert nem teszi
 bodogga az embernek lelket senki, hanem csak az egy Isten.
 Egyez ez dologban sent Agostonnal, Hieronymus contra Vi-
 gilantium mondvan: *Nos non dico Martyrum reliquias, &c.* Mi, nem
 mondom az Szenteknek tetemeiket, de sem az Napot, sem Hol-
 dot, sem Angyalokat, sem Archangyalokat, sem Cherubinokat,
 sem Seraphinokat, se semmi nevet, az mely nevezetetik ez je-
 len valo világon, avagy az követközendőn, nem tiszteletünk sem
 imadunk, hogy ne szolgáljunk inkább teremtetettnek, hogy
 nem mint az Istennek ki dicsőrendő mind örökké, hanem úgy
 bősöszllyük az Szentek tetemeit, hogy azon közben azt az I-
 stent imadgyuk az kinek űk martyromi voltanak &c. Ezeket
 írjak ezek ez Paterek, kiknek mondasokat ide irrak, hogy
 meg

meg tessék miképen ezek az Szenteknek imádatát, es segitsegül hívást nilvan meg vetettek az Papistának tevelgesek ellen, kik mind az Adoratiót, mind az Invocatiót, Imádatát, es Segitsegül hívást, nekik tulaydonityak, mely dologrul ez uttan mayd többet szolunk.

HARMADSZOR.

Mert az Latriá, deakul hiszem Cultus, magyarul, tiszteltet. Az Dulia kediglen, servitus, az az, szolgálat. Azért ha az, az külömbfeg az mellyet Monozloi tesen, ez kettő közből, hogy az Latriá, Istene, az Dulia kedig embereke, helyen marad, ki volna oly vak az ki nem látja, hogy az Papisták nagyobb tulaydonitonak az Szenteknek, hogy nem mint az Istennek: mert nagyobb az szolgálat az tiszteltetnél. It kedig Monozloit az nem segiti semmikepen, hogy (fol: 66 es 67.) Calvinus ellen disputalvan szent Agostonbul azt írja, hogy ők mind az Latriát, mind az Duliat Istennek tulaydonityak: Az Latriát az meniben Istent, az Duliat kedig az meniben Urat. De mas Dulia az Istene, mas kedig az Szenteké. Mert ez nevezetek alatt akar mint csavarogjon, de mi az ellen nagy világosságon estapaztatható-kepen reájok bizonyíthatjuk az Papistákra, hogy mind az Latriát, mind az Duliat az Szenteknek tulaydonityak: es ha mind-az-által is ugyan Dulianak nevezik, az Szenteknek tiszteltet, hogy az az Dulia, nem külömböz semmit attul az igaz Latriátul, az mellyel mondgyak, hogy csak színte az Istennek szolgálnak: meg kedig ha szolgálnak, mert ő nekik több Istennek nintsen szűz Marianál, es az Szenteknek. Kit jól lehet oda fel meg bizonyítottunk, az Papistáknak nilvan való vallásokkal, es cselekedetekkel: mind-az-által, it immar ugyan derek-kepen szűk feg azt meg bizonyítanunk, hogy Monozloinak alnok es család csavargali, az mellyekkel az egy-ügyű keresztyeneket meg akarja csalni, mindeneknél tudvan, es ertven legyennek.

Meg.

MEG BIZONITATIK HOGY AZ DULIA 69

anak, neve es színe alatt az Papisták igaz Latriát Istennek illendő tiszteltet tulaydonitonak az Szenteknek.

Igen tetzik magának Monozloi, az külömbfegben, az mellyet teszen az Latriának, es Dulianak között, es csak abban vetette minden bizodalmat. Jóllehet kedig az mint meg tetzik, az külömbözésnek semmi helye nintsen, es nem segiti semmi-kepen az Papistákat: mind-az-által, közeleb kel immar az dologhoz állanunk, es azt kel meg bizonyítanunk meg-is jobban: Hogy merő hamisság legyen az, az mit mond it Monozloi, tudni illik, hogy az Papisták az Szenteknek Latriát, az az, Istennek illendő tiszteltet nem tulaydonitonak az Dulianak neve es színe alatt, hanem mas tiszteltetel tisztelek az Istent, es mával ismet az Szenteket. Mely dolognak mi lehet bizonyosb es erősb jelensege, mint hog (az mint ők sokrak diadalni, oltani) *Latriam externam et internam*, külső es belső Latriát, tiszteltet, az az, valamivel az ember vagy külső jel mutatással, avagy süvnek belső indulatyaival sokra az Ur Istent tisztelni, mind azokat szűz Marianak es az Szenteknek tulaydonityak: Lassuk azért mind az kettőt.

Az külső Latriát az Papisták látható jegyekben es cselekedetekben helhezterik, ugy mint Aldozatokban, Dicsíretekben, Enkelesekben, kezűnknek fel emelésében, terd-haytasban es testűnknek le bocsátásában. Vallyon azért ezek vel tisztelke az Szenteket: Igen-is, az mint ez előt reájok bizonyítottuk, es ő magok-is nem tagadhattyak semmikepen. Mert valami igaz aldozatok vagyón az keresztyeneknek, azokat mind velek közlik, marhajokat ezeknek aldozzak es ajandekozzak, sőt meg edes magzattyokat is ezeknek tiszteltetire szenteltetik, templomokat, oltárokat, Capolinakot, többet csinálnak ezeknek hogy nem mint Istennek: az mellyekben sőt enkelesekkel, dicsírik, magasztalyak, terd-hayásokkal, és tessék

es testeknek el le bocsátásával imádkyák, es mindenkepen tisztelik, az első Istennek bossúfagára, es az Isten országába levő Szenteknek es Angyaloknak karomlásokra, kik ez fele külső Latríat, ez világon fel nem vőtteknek, hanem ellene szolattanak, mint meg tetzik szent Peternek példajabul. Achor: 10. Ki előtt mikor Cornelius tisztellegnek okaert, az labaihoz eleven imáda volna őtet, nem engedé azt Peter, hanem fel emeli es ezt mondgya neki: Kely fel, mert en-is ember vagyok, Meg tetzik továbbá az Janos Angyalának is példajabul, Apocal: 19. kinek az ő labai előtt mikor terdre eset volna Janos, hogy őtet imádnaja, az-is erőssen tiltja, es ezt mondgya: Meg lásd úgy mond, hogy azt ne cselekedgyed, mert szolgáló vagyok, egy az Atyafiak között, kiknél az Iesus bizonysága van gyon. Mely meg irattatott példák, tünuságunkra szolgálnak mi-nekünk, hogy észünkben vennek azt, hogy ha az szent Angyalok es Istennek sent emberi míg it ez gyarto testben eltenek az külső Latríának tisztelgetit, még Dulia szerint-is fel nem vőttek semmikepen, mostan tehát az mennyei fölsegnek udvarában leven, es eleven, holot nagyobb buzgósággal es tisztábban szeretik az Ur Istent, annival inkább nem javallyak, es jo nyven nem veszik, hanem utalatos balvanyozásnak es idegen Isteni tisztelgetnek tartják.

Másik Latría az Papistáknak belső, az mint ő magok magyarázzák, *Actus fidei, spei et charitatis*, az az, hitnek reménysegnek, es szeretetnek tökellétése, mely oztan külső jegyekkel meg mutatgya magát mi-nekünk azok az kikerül ez előtt emlékezenk, es az kiket Monozloi elő számlal, fol: 63, 64. tudni illik, alazatoság köny-hullatás, segítségül hívás, imádság es szolgálat. Allyuk meg it azért es lassuk meg, ha ezeket-is meg tapazzathatjuk az Papistákban, hogy szűz Mariának es az Szenteknek tulajdonítják, mind az hitőt, reménysegget, szeretetet, alazatoságot, köny-hullatást, segítségül hívást, imádat, es szolgálatot,

Szoktak

Szoktak mondani, hogy az ökröt szarvan, az embert pedig beszeden fogják meg. Mi-is azért mind ezeket ez dolgokat, ő magoknak az Papistáknak irásokból rakjuk reájok, hogy az mi bizonításhunknak ereje nagyobb, az ő országoknak pedig pironysága mindeneknél nevezeteseb es annival inkább tekintetes legyen.

MEG BIZONÍTATIK HOGY AZ PAPISTÁK, hittel, reményseggel, szeretettel, alazatosággal, könyhullatással, segítségül hívással, imádatással, es szolgálattal tisztelik az Szenteket.

Az mi azért az hitnek dolgot illeti, ő maga sem tagadgya Monozloi, hogy az Szentekben nem kellene hinni, hanem főt inkább egy néhány helyen erőssíti azt az tudomant, hogy az mi hitünknek czelya nem csak az Isten önnön maga, az ki Atya, Fiu, es szent Lelek, hanem az Szentek-is. Mint fol: 57. Ez dologról így ír: Minden-nemű hitünk vallásának Istenben kel először lenni, es az után az ő Szentiben. Ismet fol: 120. Erre úgy mond, azt felelem szent Palval, hogy az Szentekben-is hinnünk kel, &c. Kit annak-utanna bizonítani-is akar fol: 121, 122, 123, az mint az hol helye lefzen bővebben meg lártjuk. Egyeb Papisták-is erről tagadást nem tesnek, hanem főt inkább ugyan ezt vetik egyik fő fundamentomul az Szenteknek imádságának, hogy az Szentekben-is hinnunk kel: Mert igen forog Olius Cardinalnak es az több Papistáknak címejekben amaz szent Pal mondása Rom: 10. Hogy hiják azt segítségül az kiben nem hisznek?

Az mi pedig az több dolgokat nezi, tudni illik, reménysegget, szeretetet, alazatoságot, köny hullatást, segítségül hívást, imádat es szolgálatot, hogy mind ezeket-is az Szenteknek tulajdonítják, im-ez következendő példakból es imádságokból, az mellyeket tesznek szűz Marianak es az Szenteknek, ezennel meg tetzik,

S z

Igy

Igy enekelnek annak okaert szűz Marianak : *Salve Regina mater misericordie. etc.* Űdvöz legy mennyei királyné, áhony irgalmasságnak Anyja. Mi életünk, edességünk es mi remenységünk űdvöz legy. Te hozzad kiáltunk Évanak szamki-vetethai. Te hozzad ohajtunk fohazkodvan es sirván ez siralomnak völgyeben. Nosza azért mi szobolunk amaz te irgalmasságodnak szeméit fordíts mi reánk, es az Iesust az te mehednek aldott gyümölcset, ez szamki-vetethnek utanna mi-nekünk mutast meg, ó kegyelmes, ó edes Maria, &c.

Ísmet amazekben : Te matrem Dei laudamus, mellyet az Te Deum laudamusbul veztegettenek, im ezeket találod.

Te neked Maria mind az Angyalok, Archangyalok fekbíró Angyalok, hatalmasságok, fejedelemségek, hiűségesen szolgálnak.

Te neked az égheknek minden erősségbi es minden Urakok engednek.

Teged mind ez tellyes vilagon az szent Ecclesia segitségül hívan tisztel.

Te Angyaloknak áhonya, Paradisomnak kapuja, menyországnak Laytorija, irgalmasságnak forrása, embereknek Isten előt közben-jaroja, menyjeknek fel építője, híveknek viglagosítója, vitezkedő Szenteknek hajonoka, bűnösöknek irgalmazója es gyamola, ajándékoknak osztogatója, kevely őrdögöknek meg győzője es felelme.

Te ez vilagnak áhonya, menyországnak áhony kiralya, Isten utan mi-nekünk egyedül remenységünk.

Te azoknak kik teged segitségül hinak, űdvössége, tetnigeren jaroknak reve, szegenyeknek vigasztalása, es el vezteknek gyamola, &c.

Te általad az mireghí ellensegünk az őrdög meg győzetten, meg nittatanak az híveknek menyországnak kapui.

Teged azért kerünk, mi-nekünk te szolgáidnak jűy segitségül, kik az te fiadnak draga verevel meg váltattunk.

O kegyes

O kegyes szűz cseleked azt, hogy örök dicsősséget az te szentiddel egyűt meg ajándekoztassunk. 71

űdvözis az te nepedet áhonyunk, es algyad meg az te öröklegedet. Es bír minket es meg őriz mind örökke.

Minden napon o kegyes szűz, űdvözlünk tegedet.

Es dicsírni akarunk tegedet örökke elmenkvel es nyelűnkkel.

Meltoztassal edes Maria, most es mindenkor bűn nélkül minket meg tartani.

Könyörűly mi raytunk kegyes, könyörűly mi raytunk.

Legyen az te irgalmasságod mi velünk, mert te benned biztunk szűz Maria.

Te benned remenlünk Maria, oltalmaz megh minket mind örökke.

Teged illet dicsíret, bírodalom, teneked erő es dicsőség mind örökön örökke.

Nem tagadhattya ezeket Monozloi. Azt kerdem azért tűle, hol vagyon mind ezekben az Dulia es Latria közűt való külömbözés? Mert ha am-az egy czikelket raggadya elő: Te vagy egyedűl Isten utan mi remensegünk: mi az ellen mind az többit forgattyuk, az mellyek mind egyik Istenhez illendő tisteleterek. Ez utan Monozloi es az Papiſtak ellen azt vettyűk, hogy micsoda gonoz lelek hadta azt ő nekiek, hog Isten utan ilyen balvant emelnenek szűz Mariabol, az melyvel az elő Istennek es az ő szerelmes Szent Fianak, minden Isteni dicsősséget, fűlséget es tisteleit közlenejek, holot meg legyen irattatvan Exo. 20. Ne legyenek teneked idegen Istennid en előttem. Deut. 6: Math. 4: Az te Uradot Istenedet imadgyad, es egyedűl ő neki szolgaly. Hierem. 17: Atkozot minden az, az ki emberben bizik. Ísmet Aſtor. 4. Nincs masban az űdvösség: Es nem adtatot egh alat mis nev az mely által kellene űdvözűlni az embereknek, hanem csak az Ur Iesus Christusnak neve,

De jer mennyünk előb. Azt is írják szűz Mariáról: *Qui
cunque vult saluus esse, &c.* Valaki akar üdvözülni, szűkleg hogy az
Mariaról tökéletes hitet tartsa, &c.

Ismet: *Eccē Dominā.* Ime affonyom te vagy az en üdvö-
zitőm, batorfaggal cselekedem te benned és nem felek.

Ismet in Cantico: *Ego dixi.* Reggel bizni fogok ő benne,
dellyest és estve &c. Affonyom üdvösits engemet, és az te
dicsírtedet eneklem, egez eletemnek minden napjaiban.

Ismet in Cantico: *Exultavit cor meum.* Maria teben segennye
es gazdagga, meg alaz es fel magasztal, magassab az eghnel,
szelésebb az földnél.

Ismet in Cantico: *Cantemus dominā.* Az mi affonyunk min-
denható Isten után az ő neve. Az Pharao királynak szekeret
es feregít ő vettöte az tengerben, &c. Tied vagyok en min-
denestül fogva, és te enyim, jegyül teszelek en tegedet, az en fi-
vemre, mert erős mint az halál azen te hozzád való szerel-
mem, &c.

Ismet in Cantico: *Dominā audivi.* Vallást tesek neked affo-
nyom, mert el reytetted ezeket az bűlcsektől és meg jelentet-
ted az kisdedeknek. Be burította az egheket az te dicsősé-
ged, és az te irgalmassággoddal telles az föld. Ki jöttel szűz
az te nepednek üdvösségre az te Christofodval. O aldot Maria
az te kezeidbétettetted az mi üdvösségünk, emlekezzel meg
o kegyes az mi szegenségünkről. Az kit akarz üdvözül, az
az kitől el fordítod az te ortszadat, veszedelemre megyen.

Ismet in Cantico: *Audite Celi.* Mikepen az Cserszőpo day-
ka nélkül nem lehet, azonkepen affonyunk nélkül senki nem
üdvözülhet, ő hazzá szonijuhozzek azert az te lelked: tartu
meg ötet és el ne bocsassad miglen meg nem ald tegedet, &c.

Ismet in Cantico: *Benedicite omnia opera domini, &c.* Az te ne-
vedben Maria meg haylonak minden terdek, mennyeiek és
pokolbeliek, &c.

Ezeknek kívülötte tudgya azt mind ez egez világ, hogy
az ege

az egezf Pfalteriumban az szent Davidnak mennyei dicsire 72
rit egyetlen egyik ifzonyo ördöghi merességgel, és nagy Isteni
karomlással, az Papistak szűz Maria dicsírtire fordítottak; mel-
lyekben mindenikben az Isten neve helyet Maria nevet írtak,
és az mi Istennek avagy az ő szent Fianak tulaydona volna,
mind neki tulaydonítottak: kit en most elő nem hozok, hogy
az kereszten olvaforfok befédde meg ne bantuk. Hanem me-
gyek az Litanlara, az mellyet azon szűz Maria nevere és tiste-
letire írtanak, melyben az kyrie eleison után így kezdik. Szent
Maria. Ez egez vilagnak meg vilagossítója, szolgáinak ma-
gaztatója, sziveknek vilagossítója, irgalmasságnak kut feje, az
sant Ecclesianak fenyessége &c. Imadgy erettünk. Ismet to-
vab: Minden gonoztul, minden gonoz kefertetből, Isté harag-
jatul, és bosu allafatul, veszedelemtől és kesfégen csettől. Sze-
gyen vallo kevelségűl, meg gyalazo bujástul, és puztító fős-
venstől, haragtul és irigylegtől, Torkosságtul, tobzodástul,
ördög kefertetből &c. Ments meg minket affonyunk. Ismet:
Az mi halálunknak orajan, az kemény itiletnek napjan, az po-
kolnak retentes kennyaltul ments meg minket affonyunk.
Hogy az te Anyaszentegyhazadot megtörsással meg tartani &c.
Kerünk halgas meg minket, &c. Mi affonyunk adgy mi-ne-
künk örökre való bekefeget, és irgalmaz nekünk, &c.

Következik az Maria Rosariumja: lassuk abba is mit ta-
lalunk. Nem utolsó kedig az többi közöt, mikor ütet így
imadgyak. *Reparatrix et salvatrix, desperantis anima, &c.*

O Maria kesfégen első lelkeknek fel építője és üdvözi-
tője: és lelki kegyelemnek meg adoja. Az mit kerek, az mit
olhaytok, gyogyíts meg az én sebeimet. És az neked künörgő
elmemnek adgy kegyelemnek ajandekit. Legyek tista jo er-
köstű, edes, erős, gyozan hívő, Isten felő, egyenes, okos, enge-
delmes, tudos, és Isteni bolafokval telles, alhatatos, tökéletes,
kedves, kegyes, szerelmes, sibiől eses, sáival igaz, gonoz nem
akaro, Isten követő mindenkor jo dolgokban, &c.

Ismet:

Ismet. *Peccatorum Consolatrix.* Bűnösöknek vigasztalója, betegeknek gyógyítója, tevelgőknek utra igazítója, igazaknak erősítője, meg fogyatkozotaknak reménye és segítője, és enyémek is gyorlagos segedem, és egyetlen egy segítőgre hini való áhonyom. Te neked dicsőíléges áhonyom ajánlom ez mai nap és minden napon az en lelkemet, hogy engemet az te őrizeted alá bizottat, minden gonosztul és az őrdögnek csalárdfagatul meg őriz, és az en halalomnak orajan alhatatofon mellettem áll, és az en lelkemet az örökke való örömré bódogfagofon be vigyed, &c.

Ismet. *O Domina mea sancta Maria.* O en szent áhonyom, szűz Maria. En magamat az te aldott hűseged és kiváltságon való őrizeted alá, és az te irgalmasfagodnak kebeleben ma és minden napon, és halalomnak orajan is, az en lelkemet és te ístemet teneked ajánlom. Minden reménysegetem és vigasztalásomat, fanyarufagomat, nyomorufagomat és életemnek veget te read bizom, hogy az te szentséges közben-jarásodnak és dicsőíléges erdemednek általa, minden en dolgaim vezérletessenek, és minden cselekedetem rendeltessenek az te, és az te fiadnak akarattya szerint ennekem haznomra, &c.

Ezek száma közben való amaz is. *Maria mater gratia. Mater misericordia. Tu nos ab hoste protege, in hora mortis suscipe.* Maria kegyelemnek annya, Irgalmasfagának annya, Te őriz minket az ellenfagatúl. És halatunk orajan vegy hozzád.

Ismet *Psalm. 30.* In manus: Az te kezében ajánlom az en lelkemet, egész életemet, és az en utolsó napomat.

Ismet. Oldozd meg az bűnösököt, világosíts meg az vakokat, minket bűneinktől meg oldozvan, kegyessébbé tegy és tisztakka.

Ismet. *Miserere mei domina.* Könyörölj en rajtam áhonyom az te irgalmasfagod szerint, és az te könyöröltessegednek sokasága szerint, tőlőd el az en alhokfagimat. Tízti meg

meg engemet az en bűneimből. Teneked egyedül vetkezem. Ulysívet teremts en bennem Áhonyom, &c. 73

Es annak-okaert az az mas Dulia, az mellyel oda fel monda Monozloi, hogy szűz Mariát tisztelik az Papistak; mellyet lássa immar minden keresztyen ember, miképen kel meg valasztani am-az igaz Latriatul, az mellyel csak binte az egy igaz örökke való Istennek tartozunk, ki Atya, Fiu, és szent Lelek. En bizon nem latom, &c.

FOGAS ES REAJA VALO FELELET.

Gondolom mind-az-által, mit mond ezeknek ellene Monozloi: Mert azt írja föl: 113. hogy ez fele gonoz sokas, ugy mint, nevezni az Szenteket irgalmasfagoknak, kegyelmefeknek, csak nemely egy-ügyű emberek irásban talaltassanak, kiknek az ő könyveit, az Anya-szent-egyház meg tiltotta. Sőt az mint fellyeb föl: 114. mondgya, meg atkozta az Tridentumbeli Concilium. Honnan azt hozza ki, hogy valami egy-nehany embereknek gonoz szokasok az egész Anya-szent-egyháznak tanítását nem karhozathattya, &c. Előb menven kedig így szol: Iollehet ugy mond, azoknak is ahitatosfagok, kik ugy könyörgöttének áhonyunk szűz Marianak és az Szenteknek, nem vetkes ő magában, &c, hanem az ítetetnek artalmának lenni, hogy ha azzal tevelgesből eltenek volna, &c.

De itt minék előtte derek feleletet adgyak, azt kerdem en Monozloitul: Hogy hogy lehet tevelges nélkül az, mikor ember, akar mi fiandekból az Istennek és az közben-jaro Christusnak tisztelgetet teremtet allatnak tulajdonitya: Mert az tökelletes, nem tevelgő keresztyen ember bizonyara soha azt nem cselekedti.

Masodszor azt kerdem: Ha ez illyen maga gondolatlan, ahitatosfagból lőt imadfasok, nem tevelgesek és nem vetkesek ő magába, az mint nyilván mondgya Monozloi: tehát micsoda merességgel avagy ortzaval tiltotta avagy atkozta meg az

meg az Tridentumbeli Concilium? Mert hiszem ha Isten felő Püspökök voltak azok az kik abban egyben gyűltenek, az mi jó magában es vetek nélkül vagyon, azt inkább erősitienek es dicsirniek kellett volna, hogy nem mint tiltani es atkozni.

Harmadőor. Meg-is azt kerdem, hogy meri azt az Tridentumbeli Conciliumra fogni az mi benne nintsen? Mert mikor az Abusufokrul es supersticiokrul szól, az az, az gonoz bokafokrul, es babonas tiszteletekrul, nem találom en ott, sem az Maria Pfalteriumjat, sem az Rosariumot, sem az Te dominam laudamust, sem az Salve Reginat, sem az többit, hogy meg atkozta volna, sőt csak hogy meg-is tiltotta volna, hanem egy által befeddel azt mondgya: *Omnis superstitio in sanctorum invocatione, et reliquiarum veneratione tollatur.* Minden babonas tisztelet úgy mond, az Szenteknek segitsegül hivaftaban es az ereklieknek tiszteletiben le teteltek. De mellyik legyen az superstitio, mint hogy kívantator volna, azt meg nem magyarázza, hanem ez fele generalitással, közönseges befeddel csak karon mutat tar varjat, es nagyob ketelkedest szöröz hogy nem mint épületet. Nem atkozza azért az Tridentumbeli Concilium ezeket, hanem sőt inkább az, az atok, az mely *in ea parte* az helyben vagyon az Szenteknek imadafarul, *Sessio 25.* az Velencei Exemplarban fol: 156, mi ellenünk irattatot, kik az Szenteket nem imadgyuk, sem közben-jaroknak nem tartjuk, sem nem hiszük azt el ő felőlők, hog ez vilaghi embereknek minden reft serint valo szüksegeket tudnjak, es semel serint ertünk imatkoznanak. Azert ha Monozloi efeben venne magat, nem jó volna az embernek ollyat mondani, az ki úgy nintsen: mert azt az Magyarok hazugsagnak szoktak hini, melyvel az ki el, az utan meg igaz beszedet sem hiszik el.

Negyedőor: Ha ezek nem volnanak-is, vagyon mind az által mit felelünk Monozloinak: tudni illik, hogy it ez helyen ugyan nintsen ferentseje az igaz mondashoz, sem abban, hogy ez illyen könyörgéseket csak valami egy-ügyű embereknek

bereknek tulajdonitya, sem kedig abban, hogy ezek az Tridentumbeli Conciliumban meg tiltattanak, avagy meg atkozattanak volna, kit ket bizonyos es meg hamisíthatatlan jegyekből bizonyíthatunk meg. 74

ELSŐ JEL.

Mert, Nem voltak hiszem csak valami egy-ügyű emberek azok az sántalan sok Püspökök, es mind vilaghi mind egyhazi rendek, kik egyben gyűltenek volt az Constantiai Conciliumban, Sigmond Császár val, hanem az eges Catholica Ecclesiat representáltak? Es ketség nélkül valo dolog az-is, hogy nem karhoztatta azokat, sem meg nem atkozta az Tridentumbeli Concilium, mert egyik varju az masiknak semet soha ki nem vagja. Hallya meg azért immar es allyon meg rayta, mi modon imadkoztanak azok az Conciliumban, Nem az Aryanak, sem az Fiunak, sem az szent Lelek Istennek, hanem szüz Marianak. Es tegyen vallast róla, hogy nem csak valami együgyű embereknek tevelgő ahitatoslagokbul tamadtanak ez fele könyörgések, hanem az eges, az mint ok hiak, Catholica Romana Ecclesia elt vele, es ugyan ez volt az Római Ecclesianak meg rögzőt es el tőkellert tudomanya, es ugyan ez mostansággal-is, akar mint palastolya es tagadgya Monozloi. Ezen ez sequentian kezdetek el azért azok az ő Conciliumokat.

Veni Mater gratia,
Fons misericordie,
Miseris remedium,
Veni lux Ecclesie,
Tristibus letitie,
Nunc infunde radium.
Te reginam colimus,
Tibi laudes canimus

Jövel kegyelemnek annya,
Irgalmaftagnak kut feje,
Szegyeneknek gyógyitoja.
Íduel az Ecclesianak vilaga,
Es szomorú síveinket,
Tölts be most vigassigval.
Teged kiralyne tisztelünk,
Neked dicsireteket mondunk.

mas az Isten, hanem csak igaz, büntető és ítélő: Nem ok nélkül mondgya volt tehát az Czigan, mikor kérdik volt tőle, Czigan felső Istenül: Am laúd ugy mond, ki nem felne az gonoztul: Ez azért első oka, hogy az Papistak-is, ugy mint haragos bősü allo, kegyetlen és irgalmatlanul felnek ő sents fölsőgeztül, el felelkezven am az sents Pal mondásáru, az melyben az Isten sekit kegyelemnek sekinék nevezi. Heb: 4. es arról is az melyvel Gal: 4. ilyenkepen biztattya az keresztényeket: Az Fiúva fogadának lelket vőttük ugy mond, az mely által az Ur Istent edes Atyáknak mondgyuk. Nem vagyunk azért immar szolgák, hanem fiak, es ha fiak vagyunk örökösök is vagyunk az Ur Istennek, az Ur Iesus Christusnak általa.

Második okat Antoninus írta meg part: 4. Tit: 15. holt akarván meg felelni amaz sents Iános mondására, az melyel mi az Christus közben-járat szoktuk bizonyítani: Ha valaki bünt cselekedzik, vagyon szofzolunk, az Atyám az igaz Iesus Christus, az ki engeztelő az mi bűneinkert, sőt nem csak az mi bűneinkert, hanem mind ez egész vilagnak bűneert, im ezeket írja: Az Christus ugy mond, nem csak bősülo, hanem ítélő biro-is, ki mindeneke meg fog ítélni, ugy annira hogy semmi büntetetlen nem fog maradni. Mivel hogy azért meg az igaz-is elég lehet batorfagos ő előtte, hogy hogy mehetnenek az bűnösök hozza, ugy mint bősülohoz: Azért az Isten mas szofzolat rendelt mi-nekünk az ki kegyes es edes, *in qua nihil invenitur asserum*, kiből semmi kemeséget nem találunk, &c.

Ez azért az második oka, hogy az Christus felől is csak ugy gondolkodnak mint valami ítélő es büntető birorul, nem pedig ugy mint irgalmas es kegyelmes üdvözítő es közbenjáró felől. De, ha az-is igaz lefenn, hát hova lefenn az sents Palnak am az draga vigasztalása Rom: 8. Ha az Isten mi-völünk, kicsoda volna mi ellenünk: Az az Isten pedig az ki tulajdon Fianak nem engedet, hanem mi crettünk mindnyunk

junkert adta ötet. Hogy volna azért, hogy ezzel együtt mindenekből nekünk nem kedveskedne: ki mondana valami bűnt az Istének el valasztottához: Ha Isten az, az ki öket igaziya, kicsoda az, az ki öket karhoztatná: Ha az Christus az, az ki meg holt, sőt az ki halottaiból, fel-is tamadot, ki az Istennek jobban-is ül, es eledezik mi erettünk, &c. Mely sents Pal mondása, mind az ket első samlaltator okokat fel fordítanája, ha sents Ferentznek az dolog az után mas-kepen meg nem jelent volna, kinek az ő Legendájában azt olvassuk, hogy latra az Christust az eghekből fenyegetni es lövődozni az embereket. Azok pedig szűz Marianak irgalmasságához folyamtanak, es az ugy mint közben vetette magát az Fia eleiben, az emlőit kikkel ötet fel tartotta neki mutogatván, es az milikot palástyában meg fogván es meg tartoztatván, mint hogy annak meg írot kepet az Papista templomokban gyakori helyeken lattyuk, &c.

Harmadik oka, Mert szűz Mariát az Christusnál nagyobb meltofagra es bősülettelegre tartyak, mint hogy ez világ ferint-is nagyobb az anya az fiamal. Azért mint ha meg most-is gyermek volna avagy szolgája asfonyunk szűz Marianak, sinta ugy parancsoltatnak neki vele. Mi szűkség volna azért ő nekik az Christushoz folyamniok, ha annak-is az anyja parantol, es azt kel akarni az mit az anyja akar: Ez dologról így orditonak abban az Profában, az mely így kezdetik: *Mariæ præconio*. Melyben im-ez ifzonyu rettenes pokolra melto karomlások vadnak.

O felix puerpera,
Nostra pians scelera,
Jure matris impera
Redemptori, &c.
O bodod gyermek szűz,
Bűneinkert aldozo.
Anyai igazsággal parantfoly
Az szabaditonak, &c.

Mely

Melyhez hasonló im ez-is:

Nam ut docet lex divina,

Tu ip[su]s es Domina,

Nam jus habet & ratio

Matrem præesse filio.

Ergo roga suppliciter,

Et præcipe sublimiter. Az az,

Az mint Istennek törvénye tanít

Te vagy ő neki asszonya,

Mert azt tartja az törvény es okosság,

Hogy az anya fellyeb való legyen az fiánál,

Azert kerjed előőr alázatofon, (ha nem fogadgy)

Parantsól neki föllegessen avagy nagyságofon.

Negyedik oka: Mert bizonyoskepen azt ő el hittek, hogy szűz Marianál mident meg találnak, azert nagy boldogságnak tartanajak azt, ha ő nálánál tovább az Atyahoz avagy az Fiu Istenhez faradnanak, mely dologrul így enekelnek in profa de conceptione:

Tu spes certa miserorum,

Vera mater orphanorum;

Tu levamen oppressorum,

Medicamen infirmorum,

Omnibus es omnia. Az az,

Te vagy (Mária) bizonyos remenlege az segényeknek,

Az arvaknak igaz anya,

Te könnyebsége az nyomorultaknak,

Orvosloja az betegeknek,

Es te vagy mindeneknek mindene. &c.

Ezeket-is nem tagadhattyá Monozloi semmikeppen. Nem-is mondhattya valami egy-ügyű agya furt embereknek, ahitatos es tevelgő gondolkodásnak, mert publice közönségesen, világ serte, az egei Romai Ecclesiában, sokasban voltak es vadnák, Nem mondhattya azert semmikepen ha or-
tazat

77
tazat tellyességgel el nem vezette, hogy az Dulia neve alatt igaz Latriát szűz Marianak nem tulaydonitanának. Az hyperdulia-is tudgyuk mifsoda, de ez mind Dulia, mind hyperdulia, mind Latriát felyül halad, hogy valaki az Istent irgalmatlannak, az Christust csak itilő birónak tartsa, es az Ur Iesus Christusnak ki bizony es öröкке való Isten, parantsóltasson valamely Szentvel, akar mely igen nagy, igen es felelő nagy igen nagy Szent-is legyen az. Ezek felől azert ha felelni akar Monozloi adgyonfszamat es okat az elő Istennek, az ő szent Fianak, es ennek dragalatos szent verevel meg valtatot Ecclesiának, es tovább az bodogfagos szűz Marianak is. Mert mi soha ez szenteges szűz Maria felől, az ki az Angyaltul igen meg kedveltetet szemelnek közöntet, es az Ur Iesus Christusnak szent Anyja, az Urnak szolgáló leánya, ki nek az Ur viszont őd vőzítő Istene, azt sem nem hiszük, sem ez után nem hihetjük el semmikepen, hogy ez az szűz Maria magának foglalna avagy kaporitana ezeket, ez nagy meg mondhatatlan meltofságokat, mert ez mindenben esmerte alázatofságot es kinfiséget, es meltratlanságot, s-őt semmi voltat az Istennek es az ő szent Fianak előtte.

Mas Mariajok-is vagyon az Papistaknak.

Hanem, vagyon mas Mariajok-is az Papistaknak, az mely Beatrix Apatzaert, míg az bordel hazban tisen-öt egefsz ezendeig förtelmeskedet, az templomban koroskent ő kepeben solgalt: es az ki egy terhes Abbatissának, apatur asszonynak, ket Angyalt küldöt volt babafagra, hogy titkon fülhene. Mert mikor asszonyunk szűz Mariahoz igen ahitatos volna, azonközben el vetette volt az farat az Apatur asszony, kit mikor efsékben vettenek volna neminemű szűzek, vado lak ötet az fertelmességről. Azert szűz Maria ket Angyalt küldet hozza, hogy titkon szűlné, es hogy azok helyere álltanak szűze lőget, hogy meg szegenűlnének az apatzak, az kik
u
űtet ter-

űtet terhesnek mondottak' vala. Ez illyen Maria az, az mely ezt az tiszteletet nem csak fel veszi, hanem kívannya-is. Az eddig nem egyeb hanem az Sathan, az ki nem csak Maria kepeben, hanem az világosságnak Angyalának kepeben-is változtathatja magát. Szolhatnánk erről többet-is, de most nem szolunk, hanem elég legyen szűz Mariarul.

MINEMŰ DULIA LEGYEN AZ, AZ
mellyet az Papistak tulaydonitonak egyeb
Szenteknek.

Következik azért hogy rövideden egyeb Szentekről-is szóljunk, es meg mutassuk minemű Dulia legyen az, az melyet nekik tulaydonitonak. Mely dologról jöllehet Monor: az ő maga irásából meg győzenk: mind az által meg-is nagyobb igazságnak okáért keves beszédrel emlekezünk róla, hogy minden kepen meg tessék Monozloinak hűmiffága. Ezeknek azért így imadkoznak: Tekints reánk szent Balas az eghekből, es az mi egész életünköt fordíts jora. O Athanasz, az te sent ne-pedet igazgassád. O Cypriane, az mi beszédünköt es életünköt vezersjed. Az kinek valami nyomorúsága vagon ezekhez folyamjon, es az ki örül az-is ezeket imadgya. Mely imad-ságokat az Coloniai Censuraban elő szamlállak es javallak az Jesuitak, mint hogy azt-is javallak, hogy az Mi-atyánkat az Szenteknek mondgyuk. Szent Görgyről illyen kepen szol-onak: *Hic nos salvet à peccatis*. Ez üdvözítsen minket az mi bűn-inkből, hogy az eghebben az Szentekkel lehessen nyugodal-munk. Gothárd Püspöknek illyen kepen. Legy segítségül mi nekünk sent Püspök az mi nyomorúságinkban, es az mi halá-lunk orajan üdvözíts minket az öröke valo kenoktul. Szent Ambrusnak: O bodogságos Püspök sent Ambrus, híres neves tanito az en eletemnek folyasát birjad, es az en eletemnek ut-tanna vond oda fel lelkemet az örömben, hol az Istent en late-hassám, az Szentekkel meltoztassám dicsősségben lennie. Ha-sonlo

sonlo imad-ságok imézek-is! O Breda asszony jó anyánk, edes vezér es afzizonyunk, kerünk tamadgy mellettünk. Es ez világnak tengeren vesendőket, az te üdvösséges vezér-lefed-vel vigy az eletnek revere. O beate Paule. O bodogszent Pal. Te nekéd könyörgők hogy engemet az Sathannak Angyala-tul ments meg, es az jövőendő haragtul szabadíts meg es be vigy az eghben. O Felix Apostole. O bodogs sent Iacob Apo-stal nagy Martyr, az kik teged tisztelnek, segits meg, es min-den felől valo szarandokidot, kegyelmessen oltalmazza az eghebben be vivén. *Andi nos Michael*. Halgas meg minket Mi-chaél Archangyal. Te nyilván fal le az eghekből, hozd az UR segitséget mi-nekünk, es engedelmenek könnyebseget. Te Gabriel az mi ellenseginket hullasd az földre. Te Raphaél az betegeket gyógyits meg, töröld el az betegsegeket, minden ar-talmas dolgokat tavoztas el, es cseleked azt, hogy mi benne lehessünk az bodogoknak örömben. Vegezetre, hogy most többet elő ne hozzunk, ez-is hasonlo az többihez: O kegyes szent Miklos, halgas meg minket, kik az te dicsíretedre elő allottunk, es segits meg minket, minden gonoztul ments meg minket, es ez elet után vigy be minket az öröкке valo öröm-ben, Amen.

Hozhatnánk több példakat-is ellene. De nem itilyük búk-segnek lenni, mert az ki nem vak, csak ezekből-is meg látta miképen az Papistak az Szentekből Isteneket csináltak, es ő fölségének tulaydon cselekedetét es dicsősséget ő nekik tu-laydonityak nagy karomlással es balvanyozással.

Meg tetzik kedig immar mind ezekből, hogy csak ha-sonaltan az Latria es Dulia közöt valo külömböztetes, az melyet it tessen Monozloi, es szinte olyan mint az Adamnak fa levelből csinált berheje, az melyvel akarja vala fedezni meztelenléget, de semmiképen el nem reythete. Azert az Pa-pistakor ez-is semmiképen nem segiti. Mi kedig meltan mondhattuk felőle;

MICSODA AZ PAPISTAK DULIAJA es Latriája.

Hogy ez Latria legyen az, az Laytorja, az mellyen az Papistak colvay modon meg haghvan az egheket, el loptak az Istentől az ő Isteni dicsőséget es méltóságot. Es vissont az Dulia legyen az, az mellyel az Ur Iesus Christust meg dultak, mind Istenfegetül, erdemetül, közben-járatul es menyörégnak minden javaitul. Kit az Isten, ha meg nem ternek, nem egyebvel fizet meg nekiek, hanem az örökke való kenokval az pokolnak tűzeben, &c. Mely kenoktul bizon meg nem menti az úköt, az Istennek itilő szeki előt, az mit forgatnak, hogy ezek Istennek barati es fogai, es azért teznek ő nekiek ilyen tiszteséget. Mert ha csak ez világ szerint-is az jamba bor ferfi el nem szenvedne az olyan feleséget az ki azzal mentene paraznaságot, hogy az ő Uranak baratival es jószolgáival közli testet: menivel inkább nem szenvedő az Ur Isten, az lelki paraznaságot az ő nepeben, az mellyet az Christusbán ő magának el jedzet az örök életre, ha vele meg nem elegendven, fertelmeskedik az Angyalokval es az Szentekvel.

MONOZLOI ELLENVETESE fol. 58.

Ezek ellen Monozloi így fol. Az szent iras, az Istennek tulaydon tiszteletiről szolyan így adgya azt minekünk elönkben: *Dominus Deo tuo soli servies.* Egyedül az te Uradnak Istenednek szolgálj. Nem mondgya kedig *Dominum Deum tuum solum adorabis.* Egyedül az te Uradat Istenedet imadgyad. Valazalt teszen tehát az tiszteletek között, es csak az szolgálatot hadgya hogy Istennek tulaydonitsuk, az imadalt kedig szabodon tulaydonithatjuk az Szenteknek-is, az segítségül hivallal egyetemben. Ez az Monozloi ellen-vetese nek summaja akar mint huzza es tekerje.

F E L E L E T.

De könyű erre-is az felelet. Mert ha igaz az mit it mond Monoz.

Monozloi: hát miért monda oda fel fol. 5: Hogy ők az Papistak nem imadgyak az Szenteket. Hisem szabadon meg lehet az tőlők ha nem egyedül csak az Istent kell imadni, holör kiváltkepen az segítségül hivalt mely sokkal nagyob az imaddasnal az mint mi ez igekvel elünk nekiek tulaydonitsak.

Malodbor. Azt felelyük mi ez ellen-vetefre, hogy vagy Agostonul vagy kitül vötte Monozloi ezt az csavargalt, de annak nintsen semmi helye. Mert az Istennek sent Angyala ki rekeztí ezt az agyaskodalt mikor lanost szinte ezzel tiltja hogy őtet ne imadgya mert meg vagon irvan: *Dominum adora.* Az Urat imadgyad Apocal: 19. Honnan meg tertzik hogy nem tudot így Papista modra Antalkodni az Angyal. Nints az parantfolatban ez az ighe egyedül. Azert szabadon mayd hatz az Isten mellyet engemet-is, hanem noha ot nintsen, ugyan ot ertette azért, az exclusivat az ki rekeztő íget. Azert az Paterek-is az solumot, hozzája tesik, mint Hieronymus Contra Vigilant: irvan: Mi sem Angyalokat sem Szenteket, sem Martyromokat, sem ezeknek ereklejeket sem semmi teremtet alator nem imadunk, *Sed solum Deum adoramus.* Hanem egyedül az Istent imadgyuk. Es Athanasius-is innen bizonitya az Christusnak örökke való Istenfeget. Mert meg vagyon parantfolatvan hogy imadtassak. Mely argumentomnak semmi helye nem lehetne, ha az imadas teremtet allatval-is közös lehetne. Hafzontalan azért Monozloinak ez jelen való fogafais jollehet igen bizik vala benne. Azert-is kiváltkepen hog meg bizonitottuk immar hog mind Latriat, Duliat, imadalt, segítségül hivalt es szolgálatot, sőt minden Istenhez illendő tiszteletet az Szenteknek tulaydonitanak az Papistak.

Eddig Monozloinak az ő irasanak harmadik reszerül, melyben ha mi hatra maradt, kit nem itilyük, ez utan szolunk arrul az hol helye leszen. Most immar az következík, hogy ő ellene az mi töb ellenvetesünket is az mellyeket meg

piskalt, irafának hatodik részében, meg oltalmazzuk. Lassak azert rend ferint.

AZ TÖB OKOKNAK, ES BIZONSAGOK
nak meg oltamazása, az mellyeket Monozloi meg piskalt
az ő irafának eges hatodik részében, melyre it ele-
gedendő felelet adattatik.

Az szent Pal Apostol Rom: 1. irvan az Poganyokrul, kik
mikor az Istent teremtet allatinak nezegebül meg esmertek
volna ugy mint Istent, mind-az-alfal nem dicsöitettek, sem
nem adtanak neki halakot: az többi közt azt írja, hogy igaz
ítéleti szerint Isten azzal büntette meg őket, hogy meg csalat-
koztanak es hitfagossa löttének elmelkedésekben, meg fite-
tedet ő nekiek az ő estelen szívek, es mikor börtseknek mon-
danak magokat, bolondokká löttének. Ezt az elő Istennek
kemény itéletit mi szemünkvel lattuk, es kezünkvel tapasztal-
lyuk Monozloinak semelyeben, es ebben ez ő irafában, mely-
ben az Szenteknek imadafat es segitsegül hivafat oltalmazza.
Mert minek-utanna az ő elmelkedestül meg csalattatvan es-
telenül ezt az fundamentomot fel vetette: Hogy nem csak az
örökke való Istent, ki Atya, Fiu, es szent Lelek, kel imadni es
segitsegül hinni, annira bele vakult es bele bolondult ebben az
ő értelmeben, hogy minden itélet nélkül nyilván való karom-
lasban leledzik es kötelezi magát, holot az mi Urunk Chri-
stusnak bizon es öröke való Istenseget nem csak kerfegesse te-
si, hanem ugyan utat nit az eretneköknek annak tagadasára, ki
akarvan mi-nekünk hamis es csavargo magyarazatival tekerni
az mi markunkbol, azokat az irafokat, az mellyekkel az
mint ez edeig tetzet mi-nekünk gyözhettelenül bizonitottak
az szent Atyák, es mi-is bizonitottuk minden eretnekeknek
ellene az Christus Jesusnak es az Szent Leleknek bizon es
örökke való Istenseget. Mely dologban ha elő megyen Mo-
nozloi jo remenfegek lehet fölöle, avagy az Mahumet köve-
tőinek,

80
előinek, avagy az Erdeli es Lengyel Országhi eretnekeknek,
hogy közikben all: mert mit remelhetz egyebet az fölö
az ki ilyen nyilván azokat az dolgokat, az mellyekkel az i-
rasbul bizonitatot ez ideiglen az Christusnak es az szent Le-
leknek bizon es örökke való Istensege, az Szenteknek tu-
laydonitya, honnan az Eretnekek o ztan nagy könnyen es tagad-
hatatlankepen azt hozhassak ki, Hogy avagy az Szentek-is,
szinte olyan Istenek mint az Christus, es az szent Lelek: A-
vagy hogy az Christus, es az szent Lelek, nem Isten, az miko-
pen az Szentek-is nem Istenek:

Jollehet kedig ez mi panaszkodásunknak igazsága Mo-
nozloi fölö ennek előtő-is, meg tetzet irafának harmadik
részében, melyben az Istennek első parancsolattya ellen olt-
almazza az Papatul fel senteltetet Isteneknek segitsegül hiva-
fat, mely oltalmazással őket bizon es igaz Istenekke teve:
(Mert hiszem az ki igazan imadtatik es segitsegül hivattatik,
es nem idegen Isten: igaz Isten az. Olyanok kedig az
Szentek Monozloi értelme szerint, kik igazan imadtatnak es
segitsegül hivattatnak es nem idegen Istenek. Bizon es igaz
Istenek azert az Szentek.) Mind-az-altal ez hetedik részében,
ugyan valoban ki mutattya immar, hogy ő neki az Atya Istene-
nek, az ő szent Fianak, es az szent Leleknek tíftelegere sem-
mi gondgya nintsen, csak hogy az Szenteknek tífteleti es se-
gitsegül hivafa maradgyon helyen. Mely dolognak bizonyos
volta ezennel nyilvánban meg tetzik, ha meg tekintyök az ira-
fokat, az mellyeket meg martzongot es hamis magyarazatok
val meg veztegetet, az vegghe hogy az Szenteket nem külö-
ben mint az Christust es az Sz. Lelet imadando Istenekke ten-
neje, es így az egy öröke való Isten kívül, ki három személy-
ben tífteletik, Pogan módra sok Isteneket hozna be az Eo-
clesiába. Mely irafokat, meg kel mi-nekünk ő ellene oltal-
mazunk, hogy az mi Christusunknak igaz Istensege es illen-
dő tífteleti eppen es helyen maradgyon.

ELSŐ

ELSŐ LOCUS AZ MELLYET MONOZ-
loi meg martzongott Rom 10. Hogy hogy hihattyak segítse-
gül az kiben nem hisznek: es annak igaz ertelmének
meg oltalmazása.

Először: azért itt ez helyen fol, 120 Monozloi am-az sent
Pal mondasat Rom. 10. kapta elő: Hogy hogy hihattyak se-
gítsegül az kiben nem hisznek: Mely szent Pal mondasá, har-
madik vala az mi okaink között, az kikvel oda fel bizoni-
tunk, hogy csak egy öröke valo igaz Istent, nem kedig az
Szenteket, kel imádnunk es segítsegül hinunk, ilyen-kepen,

Az kiben hiszünk azt kel segítsegül hinunk.

Az Szentekben nem hiszünk.

Azert az Szenteket nem kel segítsegül hinunk.

Ezt az okot avagy ellenvetelt, mi győzhetetlenné tar-
tottuk ez ideig, mert úgy tanultuk volt az szent Lelek Osco-
lajában, hogy az hit, remenység, es segítsegül hívás elvalhatá-
lanul együt jarnak, es mindenik csak szinte az egy örö-
ke valo igaz Istennek tiszteleti. De az mint eszünkben veszik
jobban ertette volt Monozloi az dolgot, mi nálunknál, sőt
meg az Istennek telkenel-is, mely ez mi okunknak mind az
ket első reseinél, az mellyekből az harmadik oztan kővecke-
zik szükségkepen, tanu-bizonyságot tesén. Mit mond azért el-
lene, avagy mit felel reaja?

Előben. Az szent Pal mondasat lattatik helyen hadni,
hogy az kiben hiszünk, azt kel segítsegül hinunk. De az mi
ellenvetesünknek másik részét, melyben mondtuk vala,
Hogy az Szentekben nem hiszünk, tagadgya, es az ellen ő azt
mondgya, Hogy az Szentekben-is hiszünk. Honnan oztan azt
hozza ki, hogy tehát az Szenteket segítsegül kel hinunk. Mi-
vel hogy kedig kétféles dolog vala az, hogy az Szentekben
hinni kel, azért azt három rendbeli tanuval bizonyítja.

Egyik szent Pal, ki írvan Philémonnak, az többi kővecke-
felőle

felőle így szol: Az mely hitőd vagy on úgy mond az Ur Iesus-
ban es minden Szentekben. 81

Másik az Apostoli Credo, Melyben hiszük az keres-
tyen Anyaszent-egyházat.

Harmadik Moses második könyve, holot tifen negyedik
resein meg vagy on írvan: Hívenek úgy mond Ichovanak
es Mosesnek az ő szolgájanak. Ez Monozloinak első felelete.

Másodszor. Lattya ő maga-is hogy igen gyarló sőt hamis
felelet ez, azért fordítja Boznia, kassaját, melyvel mind ket fele-
tud vaghni, es semben hők sent Palval, az ő mondasat nil vari
hamissólvan, es ellene azt bizónítvan, hogy nem jár együtt az
segítsegül hívás az hitvel, kit abból bizónít hogy, Nam úgy
mond nem hiszünk ez földi emberekben, azért meg-is segítse-
gül hijuk őket hogy könyörögjenek értünk. Azt lattya
azert ez feleletből, hogy ha benne binte nem hiszünk-is, ugyan
segítsegül hihattyuk azért az Szenteket. Ez az második fele-
let, mellyet bizónít esmet:

Szent Palval Rom: 15. ki sokszor kert egyebeket erette
valo könyörgésre, kikben nem hit mind-az-által.

Az századosossal, ki az Sidoknak fejedelmét kerí, hogy
Christust hazához hinajak az ő szolgájanak meg gyógyitalára,
maga nem hit azokban. Luca 7.

Harmadszor. Rea ter esmet eszere: es vallast teszen ar-
rul hogy ot szent Pal csak arrul az segítseg hívásul szol, mel-
vel az Istent szoktuk hini segítsegül: Azt mondgya mind-az-
által, hogy az szent Pal mondasának igaz értelme ez, hogy az
Istent úgy mint Istent, nem hinánk segítsegül, ha benne nem
hinnek es nem remenlenek, honnan azt hozza ki, hogy ha-
sonlokepen az Szenteket-is segítsegül nem hinánk, ha benne
nem hinnek es nem remenlenek, hogy Christusnál szofolok
lehessenek mi erettünk, &c. Ezeket írja it ez helyen Mo-
nozloi, azt alítvan magában, hogy az mi ellen-vetesünket es
zekvel erőtelenne tőtte es fel fordította.

EZEKRE VALÓ FELELET.

De legyen az jó Istennek hala, vagyon mi-nekünk-is mind ezekre mit felelünk. Nem bocsátjuk azért Mono-
loit veleken mészre, hanem rend szerint mindenekre név-
es igazan meg felelünk, el kezdven az utolsó.

Melyre mi azt felelünk, hogy ugyan-is nem egyéb segit-
ségül hívásul vagyon főképen az vetelkedes, mi közöttünk
es az Papistáknak közötté it ez helyen, hanem az Istennek
segítsegül hívásul, az melyvel ő szent fölfegetül lelki, testi
ez világi, es más világi jónak meg adását, es minden fele-
gonosoknak el távoztatását kerjük, az melyet az mint meg bi-
zonitánk, az Papisták az Szenteknek tulajdonítják. Azért
ezt az vallást mi ő tőle jó neven vesztük es mi-is azt valljuk,
hogy senki az Isten segítsegül nem hiattya, az ki őtet Isten-
nek, (az az, mindenre való elégsegesnek, hogy mindeneket
maga meg találjunk, mindenhatónak, hogy mindent meg ad-
hasson, es irgalmasnak, hogy mindeneket meg akarjon adni,)
nem hiszi lenni.

De innen az mit belőle ki fátár Monozloi, semmike-
pen nem következik, hogy avagy segítsegül hívjuk az Szent-
ket avagy benne hidgyünk es hozzájuk remenkedgyünk,
fő-öt ez az Monozloi Consequentiaja következése ellenkedik
az elsővel. Mert az Szentek nem Istenők, es nem az veghre
adatattanak mi-nekünk hogy őket segítsegül hívjuk, benne
hidgyünk es nekik remenkedgyünk, hanem fő-öt inkább, hogy
ők-is velünk egyetemben Istent imádkoznak, ő benne hidgye-
nek, es neki remenkedgyenek.

Itílye meg azért akar ki, ez az kettő mint illik özve:
Senki az Istent segítsegül nem hiattya, hanem az ki hi-
szén benne, es remenkedik hozzája.

Azért az Szenteket-is, senki segítsegül nem hiattya, ha-
nem az ki hiszen benne, es remenkedik hozzájuk.

Mi azt mondjuk, hogy semmikepen nem egyben áll-
dó; Mert

dó: mert meg mondhatatlan nagy különbég vagyon az 82
Isten között es az meg holt Szentek között.

Az Isten teremte, mindenható, magában mindenre elég-
seges, minden jónak ki merhetetlen kut seje es forrása.

Az Szentek teremtet állatok, kiknek mind természetek,
mind erejek, meg határozottak, es magukról magokban sem-
mi jó nincs, hanem minden jó az mi ő benne vagyon Isten-
nek ajándékul vagyon.

Az Isten felől név-
való parancsolatunk vadnak, az kik-
ben ő fölfege mi tőlünk azt kívánja, hogy ő benne hid-
gyünk, hozzája remenkedgyünk, es őtet hívjuk segítsegül.

De hogy az Szentekben hidgyünk, es őket hívjuk segítse-
gül avagy hozzájuk remenkedgyünk, azt fő-öt az szent írás-
ban nem találjuk, fő-öt ellene fő-öt ennek az írás.

Az Isten felől ígeretünk-is vagyon hogy meg halgat,
es az mit ő szent fölfegetül kívánunk üdvösségünkre azt ne-
künk kegyelmessen meg adja.

De az Szentek felől semmi ígert nincsen, hogy avagy
meg halgathatnak, avagy be tellyesíthetnek az mi kíván-
saginkot. Azért ezeknek segítsegül hívások mindenken el-
lenkedik az igaz hitnek természetivel, mely az Istennek ígi-
jere, es tökéletes ígeretire vagyon építven. Nem kedig va-
lami emberi almokra avagy bolond elmelkedésekre.

Semmi helye nincs tehát az Monozloi utolsó feleletinek,
ugy annira hogy inkább ő maga Monozloi ellen szolgál; mert
mi abból ő ellene nagyobb igazsággal így rontjuk az Szentek-
nek segítsegül hívását.

Az Istent azért hívjuk segítsegül hogy hiszünk ő benne.

Tehát nem kel az Szenteket segítsegül hívunk, mert
nem hiszünk ő benne.

Az másik felelet következik, mely nem alhat helyen
semmikepen; Mert más az keres es kíváns, más az segít-
segül

segül hívás: Azert az keres es kíváns meg lehet hit nélkül.
De az Invocatio, segítségül hívás hit nélkül nem lehet. Így azert az kerü szazados, hog az Synagoganak fejedelmi törekedgyenek Urunknal erette, de nem Invocalya öket. Es sent Pal is az Romajakat kerü levele által hogy erette imadkozzonak, de nem imadgya az Romaiakat. Mert az Invocatio az segítségül hívás fő része az Istennek igaz tisztelgetinek: mely sem mi nem egyeb, hanem az embereknek lelkenek cselekedeti, es elmejenek Istenhez való fel emelkedese, melyben mi minden gondainkot es gondolatinkot es az mi szíveinknek minden kívánságát az Istennek eleiben adgyuk, es ő tőle segítséget varunk igaz hitvel es nem ketelkedő elmevel. Nem ter azert ez az tisztelet senkihez egyebhez, hanem az örökke való Istenhez. Annak-okaert az irás is nem mondgya sohul: *Invocate vos invicem*, hijatok segítségül egy mást, hanem, *Orate pro invicem*. Jacob: 5: könyörgésnek egymás-ert. Ephes: 6: Minden időben az könyörgésben foglalatások legyetek minden Szentek-ert es en erettem-is. Es 1. Tim: 2: könyörgéseket tegyetek minden rendekert. Ez azert irás szerint meg lehet, hogy kerjük es kívánsyuk egy-másnak értünk való imadtságot: de hogy Invocallyuk egy mást, nem lehet. Azert csak haszontalan csavargás ez-is az mellyet it teszen Monozloi, mind addig, mig jobban meg nem bizonyitya az irásbul, hogy avagy Szent Pal, avagy egyeb hívek egy-mást Invocaltak volna.

Lassuk immar az első, mely felől mi azt mondgyuk, hogy nyilván való es tapasztalható vak-merő hazugság, mely éllel ellenkedik az szent irásokval, karomlo az elő Istennek ellene, es rontoja az Ur Jesus Christusnak, es az szent Leleknek bizony es örökke való Istensegének.

Vakmerő es tapasztalható hazugság: mert világ teremtetésül fogva nem hallattatott az, az Istennek igaz Ecclesiájában: Hogy Isten kívül teremtett állatokban kellene hinnünk, ha-

nem az

ment az Poganyok voltanak azok, kik meg holt emberekből magoknak Isteneket csináltak az kikben hittének es remenlettének, de az igaz Istennek nepe azt soha nem cselekedte.

Ellel ellenkedik az szent irásokval: Mert azokban az hitőt es remenfeget az Ur Isten egyedül csak finte ő magának foglaltya. Azert Jerem: 17. így szól ez dologrul: Atkozot valaki emberben bizik, es teltet tessen karjul magának, es az ő szíve az Jehovatul el távozik. De bodog ember az, az ki az Iehovaban bizik, es az Iehova ő neki bizodalma. Psalm: 118. Iob az Iehovaba bizni, hogy nem mint emberben bizni. Iob az Iehovaban bizni, hogy nem az fejedelmekben. Psalm: 145. Ne bizzatok az fejedelmekben embereknek fiaiban, az kikben nintsen üdvösség. Mert ki megyen az ő lelkek, be ternek az földben, es azon az napon el vesnek azoknak az ő gondolkodási. Bodog ember az kinek segítse az Jacobnak Istene, es kinek remenfege vagyon az Iehovaban az ő Isteneben, 1. Timoth: 6. Azoknak az kik gazdagok ez Világon, meg mondgyad hogy remenfegeket ne vessék az bizontalan gazdagágokban, hanem az elő Istenben, &c. Mely mondasok közönsegesen bizonyityak, hogy az Istenben kel mi-nekünk biznunk es hinnünk, mint hogy az Apostoli Credo-is ugyan azont bizonyitya mondván: Hísek egy Istenben. Az mi kedig illeti kiváltságon az Christusnak személyet, hogy ebben kel hinnünk, im-ez irások bizonyityak. Psalm: 2. Csokolgassatok az Fiat, mert bodogok azok az kik ő benne biznak. Esai: 28. Rom: 10. Valaki hízen ő benne meg nem szegyenül. Iohan: 14. Hísek Istenben, en bennem-is hidgyetek. Iohan: 3. Az ki hísen az Fiuban, örök elete vagyon annak, az ki kedig nem hízen, nem latty az eletet, hanem az Istennek haragja marad ő rayta. Ismet Esai: 11. kinek irását Szent Pal-is elő hozza Rom: 15. Leszen az Jessenek gyökere, ki fel kel hogy parancsollyon az Inmzetiségőknek, ő benne fognak bizni az nemzetségek. Philip: 2. Remenfegem vagyon az Ur Iesusban,

X 3

ban, hogy Timotheust hamar hozzatok küldöm. Es 1. Thess. 2. Halakot adunk az Istennek az ti fogantatos hitetőkert, es az ti nagy szenvedhető remenységűkért, mely vagyon az Ur Christusban &c. Az szent Lelekről is szól az Apostoli Credo, melyben azt vallyuk: Hisek szent Lelekben. Es ugyan azont bizonyítja az invocatio, az segítségül hívás, az sz. Pálnak jelen valo fundamentomabol: Hog hijak azt segítségül az kibé nem hisnek; mert ő maga is sz. Pal út segítségével hívattatik az Atyával es Fiával.

Nints azért semmi kétség immar hogy az hit es remenység az Istennek fajat es tulajdon tiszteletti nem volna, az mely kö-zönfeges mind az három személynek, az egy öröke valo Istenségben. Azért minden ok-nélkül Istentelenül es karomlojul tulajdonítja ezeket Monozloi az Szenteknek: kinek annival nagyob az ő ortzatlan Istentelensége es karomlása, hogy Szent Palt, az Apostali Credot, es az Moses irását meri ez dologbol tanusagra maga melle vonni: maga soha azt egyik sem tanította, hogy enaberben kellene hinni, bizni es remenleni: es azok az bizonyfagok is az kiker elő hoz, semmit nem szolgálnak arra, az mit velek bizonyítani akar, tudni illik, hogy az Szentekben kellene biznunk, hinnünk es remenlőnünk, az mint ezennel azoknak az helyeknek igaz magyarátyabul igen sepen meg tetzik.

MEG MAGYARAZTATIK AZ SZENT
Pal mondata ad Philemonem: Az mely hírod vagyon az Ur Iesusban es minden Szentekben.

Mert az mi illeti az szent Pal mondatat, alnokul es csalárdul, sőt lopojul hozza azt elő, mert el harapta azt az cikkelt onnan, az mely az sz. Pal mondatának igaz értelmet ki mutatja. Így fol azért az Apostol: Halakot adok az en Istenemnek mindenkoron, emlékeztet teven az en imádságimban te felőled; Mivel hogy hallom az te szeretetedet es hitődet az

mely

mely vagyon teneked az Ur Iesushoz es minden Szentekhez. Kettőről emlékezik ez igekben: Szeretetről es Hitről, es kettőt nem egyet mutat, kikre valókepest az szeretet es hit legyen ő benne, tudni illik, az Iesust, kiből volt Philemonnak az ő hidi, es az Szenteket az kiker szeretet. Ne azért ebben ez mondasban az hit az Iesusra, az szeretet kedig az Szentekre, mely magyarázat hogy igaz legyen, meg tetzik az Szent Pálnak egyéb helyeken valo irásból, holot nagy szép valasztással szól ez két dolog felől, ilyenkenpen: Ephesi. 1. Nem sűnők úgy mond, ti erettetek halakot adni az Ur Istennek, emlékezven ti felőltek az en imádságimban, meg halvan az ti hitetőkert mely vagyon az Ur Iesusban, es az ti szeretetűket, mely vagyon minden Szentekhez. Lae szent Pal Apostol mely igen sepen meg magyarázza magát, kinek irását ha meg tekintette es egy-nias melle vetette volna Monoz; es Añinus (akaram mondan) Oñus Cardinal utan nem indult volna, ilyen esztelenül esonkan bonkan az irást elő nem hozta volna. Hasonlokenpen ir Colof; 1. Halvan úgy mond, az ti hiteteket az Christusban, es az ti szereteteket minden Szentekhez: Hónan meg tetzik hog az elő hozot Locus nem folgal Monoz; semmiben es semmikenpen, sőt annak elő hozafa, sidiámlara es gyalazattyara követőközük ő neki hogy ilyen csalárdul hozza elő az szent irafokot.

84

MEG MAGYARAZTATIK AZ APOSTALI
Credo Cikkele. Híszem az keresztyeni Anya-szent-egyházat.

De az mit az Apostali Credoból elő hoz. Hisek keresztyen Anya-szent-egyházat, az sem szolgal semmit neki: Mert nem arra tanít, hogy az Anya-szent-egyházban avagy az Szentekben kel hinnünk, hanem annak az Cikkelnak igaz értelme csak ez, hogy mig világ fen al, mindenkor leszen az Istennek Ecclesiája, lesnek ő föllegének igaz hívei, az kikeről aiban es igazan fog imádatni es tiszteletetni, mind it ez föl-dón,

dön, mind az örök életben. Es innen vagy az, hogy nem mondgyuk: Híszek az Anya-szent-egyházba, hanem, híszek szentegyházba, az mint az Romai Catechismus-is, es Milonius quæst: 13. igazan ertik es magyarazzak. Mely irafokban okat-is meg talalljuk, miért nem kel az Ecclesiában hinni, tudni illik, *ut hac diversa loquendi ratione, Deus omnium effector à Creatis rebus distingatur.* Az az, hogy ez különözó szolafnak modgyával az Isten ki mindeneknek teremtoje, meg valasztassek az teremtet allatoktól. Mely okot Monozloi, ha eseben vehetet volna, soha illyen gyermeki értelemvel azt nem mondanaja, hogy az Szentekben-is hinnünk kel. Mert ugy az Isten az teremtet allatoktól meg nem valasztatik, az mint az Romai Catechismus akarja, hogy az hit es benne valo bizodalom valasztja meg az Istent az teremtet allattól. Honnan mi azt hozzuk ki győzhettetlenül, hog avagy az Isten-is teremtet allat, ha az Szentekben kel hinnünk, avagy ha az Isten nem teremtet allat, tehát az Szentekben nem kel hinnünk, mert egyebkepen Isten közőt es az Szentek közőt az különbség meg nem maradhat. Lassa azért Monozloi, mellik tertzik inkább ő neki, es itt egyetpíruyon ortzaja.

MEG MAGYARAZTATIK AZ HARMADIK Locus Exod: 14. Hin az nep Istennek es Mofesnek az ő szolgajanak.

Harmadszor am-az Locust hozza elő Exodi 14. Hin az nep Istennek es Mofesnek az ő szolgajanak. Melyre szent Agoston tanitasa szerint csak ez az felelet, hogy nagy különbség vagy az három szollafnak modgyaban, tudni illik, Hinni valakiben, hinni valakit, es hinni valakinek. Az első csak az Istent illeti, az másik es harmadik az Istent es az teremtet allatokat. Mert egyedül csak Isten az, az kiben híszünk es bízunk. De mind Isten mind teremtet allatok felől híszük hogy legyenek, es mind Isten beszedet, mind embereket, mikor az

kor az Isten követseget igazan hozzak mi-nekünk, el híszük. Oly tekintet vagy azert ez három ige közőt hogy az kit az első illet, illeti az utolsó is, noha az kit illet az utolsó nem illeti az első, honnan az következők hogy igazan mondgyuk, Híszek Istenben, híszek Istent, es híszek Istennek: de nem mondgyuk igazan, Híszek Mofesben, avagy akar mi egyeb teremtet alában. Noha azért az iras azt mondgya, hogy, Hin az nep Mofesnek, nem következők mind az-alta hogy ő benne hit, hanem hogy el hitte azt az beszedet az mellyet az Isten szollot volt Mofes által az nepnek. Helyen marad azért az mi vallafunk, hogy csak egyedül az Ur Istenben kel hinnünk, es ez okval az sent Paltanitasa szerint ötet kel segitsegül hinünk.

Utoljor: azt mondank oda fel, hogy Monozloinak es feleletit rontya az Christus Iesusnak es az sent Leleknek bizony es öröke valo Istenseget, es utat nit az eretnekeknekjannak tagadafara. Ez dolognak-is igazsaga innen tertzik meg, hogy mi az eretnekek ellen, az kik tagadtak es tagadgyak az Christushoz es az sent Leleknek bizony Istenseget, ez ideig ezt igen es meg feythetetlen ellenvetesnek tartottuk.

Isten az kiben híszünk es az kit segitsegül hívunk.

De az Christusban es az sent Lelekben híszünk es segitsegül hívjuk,

Azert az Christus es az sent Lelek Isten.

Mely mi ellenvetesünk, hamis es hasontalan, ha igaz lesten Monozloi tanitasa. Mert ez ellen az Eretnekek könnyen fognak excipialhatni es fogast tehetni: Nam ugy mond, az Szentekben-is híszünk, es azokat-is segitsegül hívjuk, ugyan nem Istenök azért: így híhetünk az Christusban es sent Lelekben, es segitsegül híhatjuk de ugyan nem Isten azért.

Ez lesten hasna es gyümölcse Monozloi szentiben valo hitinek, kit David Ferenz meg az Pokolnak kinnyaiában is meg köödn neki, hogy az ő csak nem el temetteret tudományat il-

nyat ilyenkepen gyamolitya es erdösti az ő atkozot es karom-
lo szavat, az mellyet az Varadi Disputatioban Iános Kiraly
elöt, es mind az egek ország gyülese elöt szolla: mikor ezt mon-
da, ezen argumentomra, hogy hamis volna ez az principium,
Solus Deus Creator est adorandus: Egyedül csak az teremő Istent kel-
imadni, mellyből az következik hogy im-ez-is hamis, *In solum
Deum Creatorem est credendum*: Csak az teremő Istenben kel hinni;
Mert az hit es segítségül hívás, az mint meg hallánk, együt jár.

MASIDIK LOCUS AZ MELLYET MEG
martzongot Monozloi Efsai 63. Abraham nem tud min-
ket, es Israel nem esmer minket, es az ő martzon-
gásra valo felelet.

Masodik locus az mellyet fol: 123. Monozloi elő kapot
es meg piskalt az Efsaias Propheta mondása, Efsai: 63. Abraham
nem tud bennünket es Israel nem esmer minket. Melyből mi
az negyedik erősségünköt avagy bizonyágunkot építettük
vala ilyenkepen;

Halzontalan azokat segítségül hini az kik minket
es az mi dolgainkot nem tudják.

Az Szentek minket, es az mi dolgainkot nem tud-
ják, Efsa. 63.

Azert halzontalan őket segítségül hinunk.

Ezt azert az mi ellenvetésünköt mivel hogy lattya Monoz-
loi, hogy az Efsaias mondására vagy on építetven, es attul va-
gyon minden ereje: annak-okaert azt akarja hamis es csavart
go magyarázatokval markunkból ki tekerni. Lassuk azert
mit mond es annak-utanna felellyünk meg rend szerint reaja.

Negy az magyarázat az mellyet elő hoz.

Elő az mint mondgya Hieronymus, ki ezt az helyet így
magyarázta: Abraham nem esmer bennünket, az az, Abra-
ham nem tart bennünket fiainak, nem szeret meg utalk mind-
nyá-

nyajunkat, mert tudgya hogy mi-is tőled meg hasonlot. 86
tunk, &c. fol: 124.

Masik igen eles es igen bőls, en azt hisem ő magae Mo-
nozloie, melyben azt mondgya, hogy nem fol az Propheta az
bodogoknak esmeretsegekről, hanem hogy az Patriarchak it
ez földön lakvan nem esmerhettek minemű következendő
fiak tamadnanak es lennemek ő utannok fol: 124.

Harmadikat szent Agostonra fogja, kinek irasából azt
rebesgeti, hogy annak ez helynek, Abraham nem tud minket
es Israel nem esmer bennünket, igaz magyarázattya ez, hogy
ez világi módon, ugy mint most az Szentek nem lehetnek
jelen mi-nekünk segítségünkre, az mi szükségünkben: mert
az Szentek ugy mond nem örölnek, sem kefergenek nyomo-
ruságinkban, nem-is nyughatatlanoknak faratagunkon, fol:
124. tudgyak mind-az-által ugy mond, kívánságinkot es süksé-
ginket fol: 125. es jelen vadnak dolgainkban, es segítség adatik
tőlők, ugy mint Istennek veghetetlen hatalmatul. Mert ugy
mond, természet szerint valo esmeretekből nem lehetnek ugy je-
len velünk mint midőn eltenek ez világon, hanem csak az I-
sten engedelmeből, es erejéből. Ilmet fol. 126. Az Szentek es-
merik imadtságinkat, jelen-is vadnak velünk, de oly emberi mó-
don mint most egy-mással nyajaskodunk, velünk nintsenek.

Negyedik, az-is igen tekintetes es melto az Estergomi
Erfeksegre. Te vagy, ugy mond, Ur Isten az mi Atyánk, az
az, te adtal ilyen sok jot nekünk, nem Abraham, sem Israel,
noha ő fiaí vagyunk test szerint. Abraham es Israel nem tud,
nem esmer bennünket, az az, enni ellenfeleknek torkokbul
nem Abraham szabáditot meg minket, hanem az Isten.

Ezeket írja Monozloi az mi ellenvetésünknek ellene, ide-
gen ertelmekre, magyarázvan az szent Prophetának nilvan
valo mondását, mellyekre meg kel felelünk, es igaz ertelmet
az Prophetának elő keresnünk, hogy az mi tudományunk es
bizonyításunk ez dologban kefeleges ne legyen.

FELELET MONOZLOINAK EZ CSA.

vargo magyarázatira es igaz értelme az Propheta mondanak.

Közfölegesen azért mind ezeknek ez magyarázatoknak dolgot az mi illeti, Monozloi es az többi az kikből elő hozza tisztelések, helyen maradván, egyik-is ez helynek igaz értelmét nem találja, kit minek előtte meg bizonyítsunk igaz természet szerint való magyarázatokat kel mi-nekünk elő hozunk, hogy abbul oztan ez idegen magyarázatokról igazítást letertehsünk. Meg találjuk kedig azt az igaz magyarázatot, ha az Prophetának ennek előt való beszédét meg tekintjük, es azokból ez jelen való igék miképen függőnek es minemű értelemben következzenek meg murattjuk.

Igaz magyarázatya az Propheta mondanak.

Az Propheta azért az ő irásának hatvan harmadik részben, minek utanna először az Christus győzedelméről es di-csősséges menyben menekéséről Prophetált volna; hetedik versben el kezdven fordítva beszédet es kettőt cselekedik.

Először az Sidoknak, kik az Babilonai fogfagban menendők valának, esekben jutattya az elő Istennek jó tetemenit az melyeket cselekedet az Atyakvalattul fogva, hogy az Aegyptumbeli fogfagból őket ki hozta.

Másodszor az népnek szemere veti nagy haladatlanfagat, hogy mind azokért az Ur Istent meg nem bűntőljen, nyilván való vakmerőséggel es partolkodással az ő szent lelket haragra görjeztette, es az büntetésre az melyben akkor-on is forgónak vala, de annak utanna jobban es súlyosban rajuk következő es szállando vala.

Ezeket azért meg cselekedven az Prophehta, es ertven az következő büntetésnek iszonyu es rettenetes voltat, emegzeletének okáért az nepről az Istenre terítű beszédet, es nagy gyerjedetes könyörgést indít, az melyben az szabadulást-ért ő fölségének könyörgő ilyen igékvel.

Te.

87
Tekints le Ur Isten az eghből, es nezd mi reánk az te sent-segednek es dicsősségednek lako helyéből, Hol vagyon az te nepedhez való buzgo indulatod: hol az te erőd, es az te főből való szanasídnak es könyöröletellegédnek sokfaga: Meg fogtak azok en túlem magokat. Mert te vagy az Mi atyánk: noha Abraham nem tud minket, es Izrael nem ismer minket. Te vagy mind az által Iehova az Mi atyánk, es az mi meg val-tonk, öröktől fogva vagyon az te neved, &c.

Ez könyörgő igékben kettőt cselekedik az Propheta. Először könyörgésének summáját jelenti meg ezt mondvan: Tekints le Ur Isten az eghből &c. az az, Ur Isten, ki enni üdőtől fogva lattattal minket el hadni es megh vetni, tekint meg az mi meg mondhatatlan nagy nyomorúságinkot: az te segítségeddel az eghből, az honnan az te Isteni fölséged es hatalmad kiváltságon meg mutatattik, sály közeleb hozzánk, es mutasd meg hogy gondot viselz mi reánk, kiknek itt ez földön fohonnán semmi remenések es gyamolok nintsen. Nami szinte ugy tartod es mutatod magadat hozzánk, mint ha el feleltetzel volna mi rolunk, es minden gond-vifeletünköt el vetetted volna &c.

Másodszor nagy sеп három okokkal szöröz magának figyelmeteliséget es meg halgatast, kik közzől egyik ez.

Hol vagyon Ur Isten az te nepedhez való Zelusod buzgo indulatod &c. Melyben az Istennek annak előtte való dolgot es cselekedetie eleiben tamaztja ilyen értelemvel: Nam Ur Isten az előt buzgo szeretettel szeretettel minket, hatalmadat, irgalmasságot, kegyelmedet, könyöröletellegédet meg mutatad hozzánk gyakorta az mi megh szabadságunkban, ne hadgy azért moltanfaggal-is &c.

Másik im-ez: Te vagy az mi Atyánk, mint ha így szólana: Nem ok nélkül vagyon Ur Isten, hogy az te segítségedhez folyamunk: mert az fiak tisztí az, hogy az ő edes atyok-tul kerjenek segítséget, Visont az atyokat illeti, hogy az ő fia-

Y 3

okot

okot meghalgaſſák, es ſemmi ſzűkegekben es fogyatko-
sokban el ne hadgyak. Te vagy kediglen mi Attyánk, az ki
minket teremtetel es ſiaidda fogadtal. Teced hívunk azert
segítſégül nem ketelkedven ſemmit abban, hogy az te atyai
tűtied ſerint meg nem segítenel bennünket.

Harmadik im-ez: Abraham nem tud minket, es Iſrael
nem eſmer minket. Mely igeekben imniar ki jelenti Iſtenben
valo tellyes bizodalmat, ellene mondvan minden emberi re-
menſégnek es segítſégnek, melyben nemelylek bíznak vala.
Ez azert rövideden értelme. Az ugy vagy on hogy teſt ſerint
az Abrahamnak es Iacobnak nemzetſégeből ſzaporottunk ez
vilagra, de azoktul mi ſemmi haſnot es segítſéget nem reme-
hetünk. Mert azok ez előt nehány ſaz eztendővel ez halando
életből ki mulvan te veled elnek az mennyei bodogſágban,
es nem tudnak minket, kik itt ez vilagon ſok nyomoruſágok-
ban förtengünk, ſem nem foglallyak magokat az mi dolgaink-
ban. De te Ur Iſten tudz, eſmerz, latz, őriſz, megh tartaz, es
meg ſabaditaz minket, es az te neved, az az, az te jo voltod,
irgalmaſſágod, igaz mondaſod, hatalmad, őróktul fogva, az
az, ſoha nem kezdetet es ſoha vege-is nem leſzen.

Ez ennek ez locusnak minden ellene mondas nélkül igaz
magyarazattya: mellyel Eſaiás arra tanit bennünket, hogy az
mi nyavalyainkban minden emberi bizodalomnak ellene
mondvan az Ur Iſtenhez folyamjunk, es ő tölte varjunk segít-
ſéget. Azert felette igen meg ſalatkoznak azok az kik az ő
nyavalyajokban az Szentekhez folyamnak, es azoknak eſe-
deznek: kik jollehet azt mondgyak, hogy az Iſtennek ortza-
jában az Szentek mindeneket latnak, es ſzanakoznak az mi
nyomoruſáginkon: de tagadgya azt ez jelen*valo iraſhan
Eſaiás, es arra tanit, hogy az Iſten-felő igaz kerezyenek az
Iſtent hiyak segítſégül, mert ez ő nekik edes Attyok, az ki az
mint az Szent irafok felőle tanu-bizonſágot teſznek, egyedül
lat, tud mindeneket, es egyedül mindenható, es minden tu-
do, hogy

do, hogy meg segítheſſen-is bennünket. Az Szentek felől 88
kediglen maſt tanit, tudni illik, hogy ezek nem latnak es
nem tudnak, ſem meg nem segíthetnek bennünket. Mert az
mit it mond Eſaiás Abraham es Iacob felől, azont kel erte-
nünk egyeb Szentek felől-is, kik az ő idejekben az Iſtennek
tanatſa ſzerint ſzolgalvan, es ez vilagghul el ki mulvan,
moſt minden gondoktul es foglalatoſſágoktul meg mene-
kedven, örök es bodog életet elnek az eghben: kit felőlők
nem mondhadnank, ha az mi imadſáginknak meg halgataſa-
ban es az mi segítſégünkben foglalnak magokat. Eddig ez
Locuſnak igaz magyarazattya: az melyben betű ſzerint egy-
ez velünk ſzent Agoſton-is, az mint ezennel meg lattyuk.
Helyen all azert az mi bizonſágunknak ereje, es nem kaphar
Monozloi ſemmit raita.

Immar kedig az mi az idegen magyarazatoknak dol-
gat illeti, az mellyeket elő hoz Monozloi, könyű azokra az
felelet.

Mert ha ſzinte Hieronymus tekintetivel akar bennünket
erhelni, mi azt nem tagadgyuk, hogy ugy nem magyarazta
volna: de viſont előſőr, ő ellene ſzent Agoſton tamatyuk,
ki ugyan azon időben elt, es ſemmiben ſem tudományban, ſem
ſentſégben, ſem kerezyen tökeleteſſégben nem volt ő nala-
nal alab valo, hanem fellyeb valo-is. Maſodſor: Idegen az az
magyarazat, es el tavozik az Propheta beſeditől. Mert nem
csak így ſol: Abraham es Iſrael nem eſmer bennüket: kit ha
mondana, netalam lehetne valami helye az Hieronymus ma-
gyarazattyanak, hanē így ſol: Abraham nem tud es Iſrael nem
eſmer. Nem tud, es nem eſmer ugy-mond, azoknak min-
den felőlők valo tudományokat, értelmöket es eſmeretſégö-
ket ki rekezyen. Harmadſor: csuda dolog volna az, hogy
akkor az időben Abraham es Iſrael olyan kegyetlenek-
ke valtanak volna az ő nenizeſſégkehez. Hat hova lőt
volt

volt az ő előbbi feretete. Az Abrahame kiválkepen, az ki meg az ifonyu, undok es fertelmes Sodoma Gomorrabeliekert-is, kik nem ő tőle származtanak volt, nem csak könyörgőt, hanem ugyan untata-is az Ur Istent erettek. Szoktak mondani, hogy egy lator fia-is nintsen az edes atyának es anyának, nevezzen az atyai feretetre es indulatra, mely benne meg nem aluszik ha szinte az fiak gonoszlagra adgyak-is magokat. Hat hogy sünt volna meg az atyai indulat Abrahamban es Iacobban? hiszem s-öt inkább szinte azért kellett volna ő nekik legfeljebb könyörögni az nepert, hogy láttak annak Istentelenesget es el háylat, hogy az Ur Istent, őket meg teriteneje, es az el szant bűntetést rolok el forditanaja. Mert mi szükség az igen jamborett es Istent felő-ert könyörgeni, kit annelkül is az ő jambor es Istent-felő elete kedvesse teszen az Istennel? Mofest-is olvassuk, hogy oly nagy buzgósággal könyörgött az balvanyozo nepert, hogy inkább kívánna önön magának az Istent könyvebül való ki törleset, hogy nem mint az nepnek veszedelmet. Exod: 32. Hat olyan buzgóság nem volt volna Abrahamban es Isráelben, avagy csak arra, hogy az Ur Istent engeztelnejek, ha szinte magoknak azt az gonozt az mellyet kívánt Moses, nem kívántak volna-is? Nint azért helye ez okokert az Hieronymus magyarázatának, mint hogy az ő irásiban sok egyéb dolgok-is találatniak, kiválkepen contra Vigilantium, az kikben az igazságtul igen mesze el tavozot: mint mikor azt mondgya hogy az Szentek mint az Christus ő maga mindenütt vadnak. Így azért is idegen értelme fordította az irást, mely dolog abból történt, hogy ő magában el vette volt, hogy az Szentek az ma világon-is értik es tudgyak az mi dolgainkat, mely ő velekedese, hogy helyen maradna ezt az arguta interpretatiót, okos magyarázatot ugy gondolta magának az Prophetának minden tanácsa ellen. Ioltehet ez három okok kívül más oka-is vagyion, az mely okert ezt az Hieronymus magya-

magyarázatot nem akarjuk venni, az melyre ő maga ad okot mi-nekünk. Mert egyéb irásban nilvantalallyuk, hogy velünk egyezet ez dologban-is az irással, hogy az Istent országában levő Szentek nem halljak az mi befedinket, es mi most veleik nem beszélhetünk, mely vallás egyenlő ahoz az mit mi mondunk, hogy nem tudgyak az mi dolgainkat, es meg találatik az Nepotianus Epitaphiumjában, holot így szol Hieronymus: Valamit mondandok ugy mond, mivel hogy Nepotianus nem hallja, Nema dolognak latzik, az az, annit teszen, mint ha ingyen sem szolna neki. Ismet, ugyan ottan az vege fele: Nepotianusul kívül mi most nem szolhatunk, soha mind-az-által szolni meg ne szűnnyünk. Ezeket írja Hieronymus gyozan értelemvel es elmével, Kikből meg tétzik, hog ő is vallást tótarrul az mit mi mondunk, hogy most mi nekünk az Szentekvel es az Szenteknek mi velünk, semmi közbenvetések nintsen.

Az második magyarázat csak ugyan semmire kellő, es szinte annit teszen, mint tul lőttek es ide áll az ajava. Mert annira mesze esik az Prophetának tanácsatul, mint az egh az földtől. Nem-is hiszem, hogy oly bolond ember találatlek az ki Monozloinak azt helyen hadgya. Mert nilvan való ha zugság, melynek keptelen volta abból tétzik meg: Hogy az az magyarázat az Prophetának fel tót Scopufara es czelyara semmit nem solgal. Könyörög az Propheta az Istennek, hogy az ő nepet el ne hadgya, hanem meg segítse, es az ő könyörgésenek hogy meg halgattallek, szép okait samlalya. Mitdoda oka volna azért az meg halgatafnak ha ezt mondotta volna? Azert halgas meg minket: Mert Abraham es Isráel nem tudtak eltekben minemű fiak következnek ő utannok. Igen illik őve szinte ugy az mint az bot az tegezben, avagy mint ha valaki illyen efesen bőltselkednek: Az bot az ayto meget vagyion: Azert hónap jó idő leszen.

Harmadszor, sent Agostonbul akar Monozloi ez locus-ra meg.

ra meg felelni : de it-is csak esavarog alnokul es csalardul,
 mert nem hozza elő azokat az sent Agoston besedit, az mel-
 lyek kiváltságon ez helynek magyarazattara szolgálnak, ha-
 nem csak út vett, es im-it am-ot kapdos nem erre nező czikkel
 kekert, az kiket egyben todoz fodoz. Noha azért nem vala
 szandekunk, hogy az Patereket ez mi irasunkban es felele-
 tünkben egyvelitjük : mind-az-által hogy Monozloinak al-
 noksága es csalardsága mindeneknel nilvan legyen, azért az A-
 goston magyarazattat, betű szerint az mint vagyon, ide ir-
 juk, azért is hogy az mi magyarazatunkat nagy szépen es nagy
 tekintettel erősití. Így szól azért Agoston in libro de Cura
 pro mortuis, cap: 13, akkor az időben tamadot tevelgelt pel-
 dakbul es Isten igejéből meg hamisítván : *ut uolet accipiat quisq[ue]*
quod dicam etc. Az mit mondando vagyok, ki ki úgy vegye az
 mint akarja. De ha az holtaknak lelkek az elő embereknek
 dolgokban jelen lennének; ennen magimat az en kegyes avág
 Isten felő anyam csak egy etzaka-is el nem hadna. De bizonyá-
 ra az mint az szent Pálus hangicsál igaz. Mert az en atyam
 úgy mond, es az en Anyam el hattanak engemet. Ha kedig sű-
 leink az mi gondainkban es dolgainkban jelen nintsenek, kik
 volnanak egyebek, az meg holtak közzül, az kik tudnajak mit
 cselekedgyünk vagy mit szenvedgyünk : Elías Propheta így
 szól: Te vagy mi atyánk. Mert Abraham nem tud minket, es
 Israel nem esmer minket. Hogy ha illyen nagy Patriarchak,
 mint volna dolga az ő tőlők saporodot nepnek, nem tudtak,
 hogy hogy egyelednének az meg holtak az elő embereknek
 dolgoknak, es cselekedeteknek meg tudásában es segelle-
 ben : Avagy hogy hogy fogjuk azt mondhatni, hogy az UR
 Isten jól tót azokval az kik innen el mentenek, minek előtte
 elő jünének az gonosok az mellyek az ő haláluk után követ-
 keztenek, hogy azokat az gonosokat ne latnajak; ha meg hol-
 tok után is ertik mind azokat az mik ez világhí életnek nyo-
 moruságában törtennek : Avagy ne talam mi csak tevelgeyen
 mond.

90
 mondgyük, (hogy ertik) : Es hogy velhetnénk azokat, nyu-
 godnia az kiket az mi nyughatlan életünk szorgalmaztat :
 Hat mitoda az az mit az Isten-felő Iosias királynak nagy jo te-
 temen gyanant igert az Isten, hogy meg halna annak előtte,
 hog ne latna az gonosokat, az kikkel fenyegeti vala az helyet
 es nepet, hogy rajok következzenek : Isten besedi ezek : Ezt
 mondgya az Israelnek Ura Istene : Mivel hogy meg állottad
 az en besédimet, es feltel az en ortzam előt mikor meg halot-
 tad azt az mit szólottam ez hely felől, es az kik abban lakoz-
 nak, hogy el puztulyon es atok legyen. Te kedig le saggattad
 az te ruhadtos es sirtal en előttem : en is annak-okaert meg hal-
 gattalak tegedet, ezt mondgya az Ur Isten. Es ime az te atyaid-
 hoz, teslek en tegedet, es nem fogják latni az te semeid mind
 az gonozokat, az mellyeket en szólottam ez helynek ellene.
 Meg rettentven az Iosias az Istennek fenyegetesi miat sirt vala,
 es az ő ruhajat le saggatta vala, es batorfagossá tetettetik min-
 den következő gonozokrul az ő közel valo halálaval.
 Mert úgy volna nyugogando bekefegben, hogy mind azokat
 nem latnaja. Ot vadnak azért az meg holt embereknek Le-
 kek, az holot nem lattyak az mik cselekedtetnek, es törtennek
 ez életben az embereknek, &c.

Ezeket írja betű szerint szent Agoston : kikből meg tet-
 zik ezt az monadt ő miképen ertette, tudni illik, hogy noha
 oly igen nagy Patriarchak voltak az Abraham es Iacob, de
 ugyan nem tudtak azért mint volna dolga az ő tőlők sapor-
 dot nepnek. Es ugyan innen meg tetzik mi volt szent Ago-
 stonnak tökelleles értelme erről ez dologról. Ez volt kedig
 hog az meg holt Szentek sem nem tudgyak, sem nem lattyak az
 mi dolgainkat, es azokban jelen sintsenek, kit szép es nilvan
 valo argumentomokval bizonit,

Elő, Hogy az ő edes Anyja soha őtet el nem hadnaja, ha-
 nem ejel nappal mellette volna.

Masik, Mert igaz az szent David mondása : Az en Atyam

tyam es Anyam el hattanak engemet, mely igaz nem lehetne ha az Szentek tudvan az mi dolgainkat azokban jelen lennénk,

Harmadik az Esaiás mondata, Abraham nem tud miniket, es Iſrael nem esmer bennünket.

Negyedik, hogy nem lehetne csendez az ő eletek, ha az mi nyughatatlan életünk felől ſzorgalmatoskodnának, mely velekedelt ő felőlők nyilván tevelgesnek nevez.

Ötödik az Iosias királnak Iſtentől tetettetett igireti, mely igaz nem lehetne, ha az mas vilagon az Szentek az mi dolgainkot tudnák es ertenejék.

Ezeket kedig az Szent Agoston, nem valami magagondolatlanul es ketsegeſen irta, az mint ő felőle Thomas Aquinas *parte prima summa Theologie*, quæst: 89. Articuli: 8. in Responsione, hamissan írja, hanem el tőkellet ertelemből. Es azért ſzol így: Az mit mondando vagyok, ki ki ugy vegye az mint akarja &c. Mint ha azt mondaná: tudom ugy mond, hogy sokak kútömbet ertenek, de azok az ő ertelmekvel bővelkedgyenek, en azt mondom az mit en ertek, es az mi ſzívemben vagyon, nem gondolvan ſemmit vele akar ki mit itilyen ſelőle. Mas helyen-is kedig ugyan ezen ſententiat, hogy az mas vilaghiak nem tudgyak ez földi embereknek dolgokat, nyilván vallyá, tudni illik, azon könyvenek tſen negyedik refzeben, holol ſolvan az gazdagrul, ki az pokolban attyafiai felől ſzorgalmatoskodik vala ezt mondgya: Az gazdagnak ugy mond, ugy volt gondgya az előkre, noha mit cselekednének ugyan nem tudnák, az mint mi ſzorgalmatoskodunk az meg holtak felől, noha mit cselekedgyenek nem tudgyuk. Nem tagadgyuk mind-az-által, hogy azon irafának 15. refzeben, ſz. Agoston ugy mind diſputalvan azt nem forgatta volna, hog az Szentek neminémü dolgainkot az kiket Iſten tudniok enged, meg tudhatják, avagy azoktul az kik meg halvan imnen hozzájok mennek, avagy az Angyaloktul, avagy Iſtennek leleknek jelentetűl, es hogy Iſteni hatalomnak általa ez földi emberek-

bereknek dolgaiban-is jelen lehetnének. De annak-utanna tizenhatodik refzeben meg mutattya, hogy mind ezek ez dolgok ketsegeſek es bizonytalanok. Azert mi ez ilyen bizonytalan dolgoknak beket hadgyvan, azt köveſűk az mit bizonyosan az ſent irafokbul bizonitot es meg erőſitet ſzent Agoston,

Negyedik feleleti következik Monozloinak. De az ſem alhat helyen, mert az Iſtennek jo tetemeniről, es velek tót ſzabaditafokrul ennek előtte ſzollot az Propheta, kiket nyilván az Iſtennek tulaydonitot. Most immar könyörög es ezel vefzen elő az Iſtennel, hogy ſem mennyen, ſem földön, nintſen ſenki egyeb ő nalanal az kinek az nepre gondgya lehetne, es azt meg ſzabadithatnája. Mas az, hogy meg akkor az ellenſegnek torkabul ki ſem menekedet volt az nep, hanem ſőt inkább az Babyloniai fogſag akkor következendő vala reája az Iſtennek fenyegeteſe ſzerint, mely hogy reakok ne ſzallyon, arul imadkozik es könyörög az Propheta.

HARMADIK LOCUS AZ MELLYET

meg piskalt Monozloi.

Harmadſzor az ſzent Palt rantya elő, kinek az ő draga ſep ſententiajat oſtorozza, az melyben az Chriſtus Ieſus közben-jarafat tanitvan. 1. Tim: 2. ezt mondgya. Egy az közben-jaro Iſten es ember között, az ember Ieſus Chriſtus. Es Hebr: 9. Az Chriſtus az uy Teſtamentomnak közben-jaroja. Az ſzent Janoſt ſem kerűli el. 1. Iohan: 2. Szofolonk vagyon az Atyanal az Ieſus Chriſtus. De mivel hogy az Chriſtus közben-jarafarul it nem tractalunk, hanem irafunknak maſodik refzeben akarunk arrul ſzollani, azert ez locufoknak meg oltalmazafat akkorra halaztyuk.

NEGYEDIK RENDBELI LOCUSOK, Hier. 17.

Job: 14. Eccl: 9. az mellyeket Mon: meg piskalt es azok-

nak meg oltalmazafa ſol: 142, 143. uſque 147.

Szent Pálnak es ſzent Janoſnak utanna, Hieremiasban,

Z 3

az ſent

az szent Iob Patriarchában, es az bölts Salamonnak irafában, ütközik meg Mon: kiknek, úgy mint sz. Iobnak es Salamonnak bizonysággal eltűnik, mi oda fel negyedik okunkban, az mellyel bizonitank, hogy azért nem kel az Szenteket segitségül hinunk, mert nem tudgyak az mi dolgainkat es szükségünket. Az Hieremiasnak kedig irafat, fel jedzettük vala az tizen-hatodik okban, melyből az többi közöt arrul szolank, hogy csak azt kellene, az ki az embereknek sziveket tudgya, es minden tudo, az az, csak egyedül az Ur Istent segitségül hinni. Lassuk azért, es jegyezzük fel először az Locufokat, es annak-utanna tekintsük meg azt-is, mitfodát mondhat, avagy csak valami képes szerint ezek ellen Monozloi.

Hieremiasnál ez az Isten mondasá cap: 17. ver: 10. En vagyok az Jehova ki az sziveket visgalom, es ki az embernek veseit megprobalom, hog' fizessek kinek kinek az ő uta szerint es az ő cselekedetinek gyümöltse szerint. Ehez hasonlo Ierem: 11. v: 20. Seregeknek Iehovaja te itelz igazat, es te probalod meg az veseket es az sziveket.

Az szent Iob így fol cap: 4. Az meg holt embernek fia, nemessek tegyenek avagy nemtelenek, ő abban semmit nem tud.

Az bölts Salamon mondasá kedig im-ez Ecclesi: 9. Az eszevenek jól tudgyak hogy meg halandok, az megholtak kedig semmit nem tudnak.

Mely Locufokból mi ilyen argumentomot szoktunk az Papisták ellen csinálni.

Azt kel segitségül hinunk az ki az embereknek sziveket által latya es minden tudo.

De az Szenteknek lelkek az embereknek sziveket által nem latyak, sem nem minden tudok.

Azért az Szenteket, nem kel segitségül hinni.

Ezt azért az argumentomot Monozloi, hogy markunkból ki

bol ki tekerje, azokat az irafokat akarja corrupálni az mellyekre vagy on építetven. Lassuk azért mit mond ellenek. 92

Először közönségesen felel meg ez mi argumentomunkra erőseinkre, es az elő hozot szent irafokra, mely feleletnek summaja csak ez: Meg engedi azt, hogy mindeneknek előtte Isten az, az ki tekenti embereknek gondolattyokat, (kit Salamon mondasával 3. Regum 8. bizonit. Te esmered úgy mond, minden ember fiának sziveket) es az ki termeset szerint es egy altallyan való esmerettel tud es esmer mindeneket. Hogy mind-az-alta az mi ellenvetésünknek erejét semisse tegye, ugyan azon tulaydonlagot az Szentekkel-is, jol lehet külömb módon, tudni illik, az Istennek jelenteseből, közli, es azt altatya, hogy az Szentek noha termeset szerint való ertelemvel nem tudgyak az mi dolgainkot: tudgyak mind-az-alta Istennek meg jelenteseből, kit meg akar bizonítani ez vilaghi Szenteknek példajokval. Mely bizonításnak summaja ez, fol: 142, 143.

Ha ez vilaghi testben levő Szentek mas egyeb embereknek gondolattyokat meg esmertek Istennek jeleneseből, rahar az Isten orszagaban levő Szentek-is ugyan azon Istennek jeleneseből, meg esmerhetik ez földi embereknek gondolattyokat.

De ez vilaghi testben levő Szentek meg esmertek, &c. kit példával bizonit: egyik Elisæuse 4. Regum 6. ki meg esmere az kiralnak gondolattyat, ki fejert akarja vala venni: Masik Petere, ki Ananiaának es Sapphirának hamis gondolattyokat által lara Acto: 5. Harmadik szent Pale, ki az Elimas Magusnak hamis szivet meg esmere, Acto: 13.

Azért az Isten orszagaban levő Szentek-is meg esmerhetik.
Ez argu-

Ez argumentumbul erősségből az jü ki, hogy valamint s-va-hog de ugyan tudgyak azért es ertik az Szentek gondolatinkat es dolgainkot, azért segítségül kel őket hinunk.

De ez egy ismeretnek modgyaval, az mely Istennek jelentesebül leszen, meg nem elegendik, mert en azt hiszem gondolta hogy nem eri fel vele, hanem mas ket modot-is jelent.

Egyiket veszen szent Hieronymusbul contra Vigilantium, ki azt írja, hogy az Szentek, mint az Angyalok, természeteknek csudalatos gyorfaságával mindenűt vannak, es hogy magok által halhattak az könyörgőknek imadságokat.

Masikot szent Gergel irasabul hozza elő lib. 12. Moral. cap: 13. ki azt tanítja, hogy azokat az dolgokat, mellyek az Szenteket illetik, tulaydon bodogságoknak alalta az Istenben meg ismerhetik. Azt mondgya kedig fol: 143. hogy azt az jelentest akkor teszi az Ur Isten: es akkor refzelteri az könyörgéseket az Szentekvel, midőn segítségül hijak az hivek, &c.

Ez Monozloinak első es köszönleges feleleti.

Masodszor, refz szerint es kivaltkepen felet az sent Job, es az bölts Salamon mondafara: mely feleletnek mind kettőnek fol: 144, 145, 146. summaja ez, hogy azok az locusok csak az Istentelenekről es az el karhozot emberekről, kik nem tudgyak, nem kedig az üdvözült lelkekről, kik tudgyak dolgainkat, szolonak. Es ezt az feleletet sent Gergelbül bizonyítja. Ezekre kel azért mi-nekünk-is rend szerint meg felelnünk.

AZ ELSŐRE VALO FELELET.

Es az mi az első köszönleges feleletnek dolgot illeti, bizonyára ha olyan könnyen meg bizonyíthatnaja azt Monozloi, az mely könnyen mi ellenünk tamaztya, jo renden volna szenaja, es ugyan semmi gondgya nem volna veszet pörinek. De nagy heja vagyon az dolognak: Mert nem eleg embernek almot befzelleni, hanem hogy haszna legyen, meg kel magyazni. Ugy Monozloinak az mit mond, meg-is kellene bizonyítani,

23
nítani, ha azt akarna hogy helye lenne annak. Nints azért arul kérdés es ketelkedes mi közöttünk, az Ur Isten tude természet szerint mindeneket avagy nem: mert az ki azt tagadnaja Pogannal isalab valo volna. Azt-is kedig Monozloi nem vallyá, mint hogy mi-is nem vallyuk hogy az Szentek Isten országaba természet szerint es egy altallyaban tudnak minden ez vilaghi avagy mas vilaghi dolgokat, mert az csak szinte ő maganak az elő Istennek tulaydonfága. Mast talalt azért ebben Monozloi, es nagy batran azt állíralya, azt vallyá, hogy jollehet az Szentek az ő természeteknek erejéből, mindeneket nem tudhatnak, az mit mind-az-által ő nekiek szűkség tudniok, meg tudhattak az Istennek, avagy az mint sent Agostonbul mondgya, az Istennek lelkenek meg jelentesebül, mely jelentest az mint mondgya akkor teszen nekiek az Ur Isten, az mikor az Szenteknek könyörgenek it ez földön levő hivek. Tagadgya azért Monozloi az mi ellenvetésünknek masik refet, es az ellen azt akarna ha szerit tehetne erősíteni, hogy az Szentek tudhattak es ertetik, hanem magokbul de az Istennek jelentesebül, mi-nekünk mind gondolatinkot mind könyörgésinket, es egy summaban mindeneket, (igy fol fol: 143.) De mikor rea kel oztan azt semmi sent irasokval, sem azokbul következendő erősségekvel meg nem bizonyíthattya, hanem csak ez vilaghi Szentekről rebesget valamit, az ki az mas vilaghi Szentekre most nem illik semmikepen. It allyunk azért megh.

Azt mondgya Monozloi.

Az Szentek meg tudhatnak Istennek jelentesebül mindeneket, ki volna az az ki ezt tagadnaja, az kibén az keresztenségeknek csak valami kústin sikraja vagyon-is. Mi ezt bizony nem tagadgyuk. Mert ha Isten akarja meg lehet, nem csak az, hanem meg nagyobb dolog-is. De az Istennek akaratyarul vagyon főkepen az kérdés, akarja-e az Isten az Szentekkel azokat az dolgokat közleni, avagy nem akarja. Azt

Aa

kellene

kellene meg bizonyítani Monozloinak. Mert az Isten hatalmatul vetettetett erősségeknél akarattal még bizonyosok nem vagyunk, semmi helye addig nincsen. Az szent irás is kedig nem bocsát minket arra, hogy az Istennek hatalmából ő magában, mindent az mit mi akarunk bizonyítsunk, hanem az ő hatalma után ő szent föllegeknél akarattal hadgy mindeket, hogy ha akarja lesznek, ha kedig nem akarja ugyan nem lesznek. Mely dologról szól az szent David ezt mondvan: Psálm: 115. Az mi Istenünk az eghekben, mindent az mit akart meg cselekedet. Nem mondgya azt, mindent az mit meg tehetet, avagy mindent az mire hatalma volt: Hanem mindent az mit akart azt cselekedte meg. Honnan meg tetzik hogy az Istennek hatalmat akarattal val egyben kel bekeltetnünk, avagy egyben hoznunk, ha bizonyítani akarunk valamit, hogy ő föllege meg cselekeddi avagy cselekedendő. Mert akar mint mondgyam én azt, hogy Isten meg teheri, hogy Monozloi Estergomí Ersek avagy Romai Papa legyen: De ha Isten nem akarja ugyan nem lesz azert. Bizonyítsa meg azert Monozloi az Isten igejéből, az honnan mi-nekünk Isten akarattal felől titeltet keltennünk, hogy az Isten az Szentekkel az mi dolgainkat akarja közleni, kit ha meg cselekezik, am bator úgy legyen. De mi bizonyosok vagyunk abban, hogy az Istennek igeje arról sohul semmit nem tanít, hogy ő föllege az bódog lelkeknek az mi imádságinkot és szükséginket meg jelenteneje. Azert Monozloinak ez jelen való feleletit nem egyebnek itellyük, hanem emberi velekedésnek és agyaskodásnak, melynek az kinek ese vagyon és vót valami épületet az Isten igejéből, helt nem ad semmikepen. Okai ez dolognak.

Előő. Mert ez ilyen antalkodásnak nyilván ellene szól az iras mindenút, valahol az Istennek tulajdonitya azt, hogy mindent tudgyon, és valahol azt jelenti, hogy az más világha
ak sem

ak semmit az mi dolgainkról nem tudnak, mint az többi közöt. Efsai: 63. 3. Regum 2. Eccl: 9. Job 14. &c.

94

Másik. Mert az Isten nem ellenkedik magával, és az ő ki jelentet akarattal ellen semmit nem cselekedik. Egy jelentést tót kedig ő szent föllege immar az ő szent Fia felől, melyben akarattal előnkben adta mi-nekünk. Matth: 17. Marc: 9. Lucæ 9. hogy ő legyen az mi engeztelünk, és mind közben-jarunk, mind szolozunk, mely akarattal ez ideig meg nem értettük hogy meg változtatta avagy viszsa hitra volna, és hogy az ő Fia melle más erdemes szolozokat és közben-jarokat rendelt volna. Nem itellyük azert semmikepen hogy most oly jelenéseket tenne az Szenteknek, az melyek má az ő szent Fianak közben-jarásának ereje és melfoga kissebbednek, avagy annak tittelege fogyatkoznak.

Harmadik. Mert csak az közönleges okosság-is efeben veheti, hogy igen viszsa és fonakul esnek az dolog, ha meg az Isten mondana megh avagy ő tenne jelentést, az mi könyörgésünk és szükségünk felől az Szenteknek. Peter úgy mond, az más világon, im-ez vagyam-az könyörög tenedek, hogy im-ezt avagy an-azt könyörgesed által én töltem meg nyerjed. Lassad azert könyörögy erette. Mely dologot csak meg gondolni-is egykepen tiszta nevetleg: maskepen kedig tiszta bolondfag: Mert úgy az Isten lenne közben-jaro az Szenteknél, nem kedig az Szentek az Istennel.

Negyedik. Mert semmi okat nem talállyuk, az mely okert az Ur Isten mi nevünkben ezt az jelentést ő nekik tenneje: Mert mi ugyan nem szükségünk semmit az ő könyörgések nélkül, és az Isten-is úgy meg elegendet az ő Fianak erdemevel, erünk való közben-jarásával és bősölasával, hogy mast ő helette ugyan nem kíván. Híszie ezt Mon: avagy nem hísi: Ha nem hísi, világ kezdettől fogva menyí Szentek voltak mind könyörgenek-is erete semmit sem hísnal. Ha kedig hísi, meg eri tehát ezzel ez Christussal ha híste az Szenteket
Az 2 segit

segítsegül nem hja-is. Lassa azért es valafon ez kettő között. Meg tessék azért ezekből, hogy az Monozloi közönfeges feleletinek semmi ereje nintsen, mind addig, míg az Istennek ebből való akarattáruul minket bizonyosla nem tesszen.

MONOZLOI BIZONSAGA, HOGY I. Isten az Szenteknek jelentest tesszen az mi dolgainkrul.

Mert holot Monozloi azt forgattya föl: 142. hogy, nam ez vilaghi Szentek az tessben leven meg esmeretek Istennek jelenesebül mas egyeb einbereknek gondolatryokat, ugy mint Eliszus az Israelnek kiralyaet. 4. Regum 6. Szent Peter Ananias es Sapphiraet Actor: 5. Szent Pal Elimas Magufet Actor: 13. es az santa emberet Actor: 14. Es ez peldakbul azt hozza ki, hogy most-is tehat az Ur Isten közölheti ő velek az bodogfagban az mi gondolatinkot es minden gondainkat. Ennek is semmi helye nintsen, bizonyos okokert, kiket Monozloi csak immel ammal meg nem vethet semmikepen.

Először, mert ugyan it-is az az kerdes, ha az mit az elő Szentekkel olvassuk hogy it ez földön cselekedet az Ur, akarja az mas vilagon az bodogfagban levő Szentekkel ugyan azont cselekedni, kit meg ez eideig sem Monozloi sem az Papisztak foha meg nem bizonyítottanak.

Másodszor, mert ezek az peldak az Istennek csak refferrint való cselekedeti, mellyekből közönfeges Regulat nem csinálhatunk. Mert az Ur Isten nem minden előszentekkel cselekedte azt, hanem csak nemelleyekkel, meg azt-is ugy kedig hogy mas gondolatryokat ugyan azon egy embernek nem merttek, hanem csak azt az mellyet az Ur Isten meg jelentest nekik. Egyeb embereknek kedig az ő gondolatryokat ugyan nem tudtak es nem lattak. Azert ha azt akarja Monozloi, hogy ez peldak valamit hasnyalonak, egyebet nem hozhat ki belőle, hanem hogy nemely Szenteknek it ez földön nemely mi gond-

gondolatinkot meg jelenti az Ur Isten. Immar azért akar ki-is lassa minemű bizonyitas tesszen az, ha ez vilaghi refferrint való dologbul az mas vilaghira ily fog elszekedni Monozloi.

Nemely Szenteknek it ez földön, nemely gondolatokat meg jelentet az Ur Isten.

Azert az mas vilagon minden Szenteknek minden mi gondolatinkot es dolgainkot meg jelenti.

Csak akar mi kitsin Ofcholabeli gyermek-is meg csufolya ez ilyen argumentomot am-az közönfeges Regulabul: *A particulari ad universale non valet Consequencia.* Egy refferrint való pelda nem szab közönfeges törvent. Sőt az paraszt ember-is tudgya azt hogy egy fetske nem szöröz Tavaszt, es egy fal fa nem erdő. Ha kedig arra haylana Monozloi, hogy mikepen it ez vilagon, azonkepen az eghben, nemely Szenteknek-is csak nemely mi gondolatinkat es dolgainkat jelenti meg az Ur Isten, azzal az Szenteknek imadafat nem erőssiti, hanem rontya. Mert ki tesszi hírre mi-nekünk, mellik legyen az az Szent? es mellik mi gondolkodasink, avagy dolgaink legyenek azok az kiket meg jelent nekik az Ur Isten. Igy bizonyara örök ketelkedesben forganak az mi elmeink, mely ketelkedesnek az segítsegül hivaftul ravul kel lennie.

Harmadszor. Nem ordinarium, nem rend ferrint avagy termeset ferrint való dolog volt ez hanem extra ordinarium, rend kívül, es termeset ellen való dolog es Istennek csudaja. Az csudakbul kedig közönfeges szokast, es törvent nem szoktunk csinálni. Nem következik azért. Az tűz meg nem egette az három iffiakot az Babyloniai kementzeben: Azert az tűz senkit meg nem eget. Hasonlokepen nem következik: Isten nemely Szenteknek valami oly embereknek gondolkodast meg jelentette. Azert minden Szentek tudgyak az mi gondolatinkot. Miért? Mert az első Isten csudaja, mely közönfegesen mindeneknek es mindenekre nem fogal.

Negy-

Negyedősr, mert nagy különbség vagon az Szentek között, az kikvel azt az Ur Isten regenten cselekedte, es azok között az kikvel mondgyak az Papistak hogy mostanfággal cselekedí.

Azok itt ez földön ez földi emberek között eltenek, kiknek mivel hogy velek közök volt, neminemű gondolkodásokat az Ur Isten nekik meg jelentette. Ezek pedig nem it ez földön es nem mi közöttünk elnek, nintsen-is nekik semmi közben veresek mi-velünk.

Azok Prophetai avagy Apostali tiszteket viseltenek, es ez az Istennek ajandeka az Prophetai avagy Apostali tisztehez tartozo volt ő ennek, az Ecclesiának az melynek szolgáltatnak épületire, kinek hasznaert meg cselekedte azt az Ur Isten, hogy tőt ez fele jelentéseket ő nekik, de azt-is csudakepen dispensalta es sáfárlotta ő föllege. Mert nem mindenkor es nem minden embereknek tudtak gondolkodásokat, mint meg tetzik ugyan azon Eliseusnak példajabul, kit elő hoz Monozloi 2. Reg: 4. holot panaszkodik az Prophetá, hogy az ő gazdaja asszonyának fiának halalan való keferéseget el tükölte tőle az Ur Isten. Az mit meg tuthattanak-is kedig, nem valami bennük való erőből, mellyel az embereknek szíveket láttak volna, tudtak meg, hanem Istennek jelentéséből, melyet tefzen vala az ő szívekben, csak akkor az időben es azokról az dolgokról, az mikor es az minemű dolgokról ki vanyak vala azt az jelentest, az Ecclesiának épületi es haszna.

Ezek kedig mostanfággal, sem Prophetai sem Apostali tiszteket az Ecclesiában nem viselnek, hanem minden es fele gondtul meg menekedven az Istennek országában vadnak es nyugoznak.

Nem következik azért hogy az meg holt Szentekvel, mostanfággal is ezt az ajandekot közlejene az Ur Isten, mivel hogy annálkül az örök életben az Szentek nem szűkölködnek, es azokat az tiszteket nem viselik az mellyekben forgottanak it ez világon,

Az Hic.

AZ HIERONYMUS ERTELME RÖL, 96
melyben azt mondga, hogy az Szentek mindenűt vadnak es mindent latnak.

Következik az Hieronymus sententiaja, ki az mint Mon: fel jedzette, Vigilantius ellen azt írta, hogy az Szentek mint az Angyalok természetnek csudalatos gyorsaságával mindenűt vadnak, es hogy magok által halhattak az könyörgőknek imadtságokat. Mely sententia ha igaz es helyen al, ki volna az immar az ki az Szenteket nem imadnaja.

De ennek ez sententianak semmi helye nintsen.

Előősr, mert hamis fundamentumot vet fel, kit mi semmi kepen ő neki meg nem engedhetünk, hogy az Szenteknek lelkek az ki mulasnak utána, most it ez földön fellel az emberek között mindenűt jeleni volnanak. Nem keresztényi értelem ez, hanem az Poganyok velekedese, kik az lelkek felől ilyen értelemben voltanak. De az Szenteknek lelkek felől maskepen támit bennünket az iras, tudni illik, hogy az ki mulasnak utanna nem itt ez földön sorikálnak avagy mulatoznak, hanem ugy mennek el innen, hogy annak-utanna otfen az Urnal lakjanak, 2 Cor. 4. es az Christussal legyenek. Phil. 1. Es hogy az oltar alat varjak az ő veghez menendő bodogfagokat, Apoc: 6.

Masod, Ez az sententia Hieronymusnak csak *privata opinioja*, ő maga velekedese. Azert noha böcsüllük ez jambornak semmelyet es az Ecclesiában való munkajat, de nem tartozunk vele hogy ez dologbol melleje allyunk. Mert ellene kiale az eges Antiquitasnak consensusa egyenlő értelme. Azert mi ő ellene tamaztyuk ez dologbol mind az több Patereket, az kik mas, igazab, es keresztényi értelemben voltanak, kiknek mind egyút nagyobnak kel mi nálunk lenni az ő melfogásoknak, hogy nem mint egyedül csak az Hieronymusnak. Így szólnak azért azok Hieronymus ellen.

Infinus in Respons: ad Oribodox: quast. 75. Minek utanna ugy mond, az lelkek az testből ki mennek, mindgyarast valasztas le-

sen az

Czen az igazak es hamissak között azért, mert el vitettetnek az Angyaloktól az ő meg erdemlet helyekben: az igazak az Paradisomban, az hamissak az pokolban, holot őriztetnek az ő meg erdemlet helyeken, mind az fel tamadasiak, es meg fizetnek napjaig.

Tertullianus *in fine libri sui de anima* ki azt írja, hogy az ő testektől el vált lelkek it ez földön nem commoralnak, nem jarnak sem mulatnak, es hogy minek utanna az gonoz lelkek pokolban falottanak, sem önkentek, sem egyebeknek parantolattatbul avagy hagyasabul fellel nem budosnak, hanem hog az gonoz lelkek elnek ez csalardfaggal, hogy magokat az meg holt embereknek lelkeknek hazudgyak.

Athanasius *in libro de questionibus tredecim* holot felvelen im-ez kerdesre. Miert nem engedte meg az Ur Isten, hogy valakinek az elő emberek között ki ment lelke vilssa terne, es az mas vilagon az pokolban minemű allapat es minemű búkség legyen meg beselleneje: Im-ez okot adgya: Mert ugy mond, nagy fok őrdögök emberi abrazatban öltözhettenek volna, es az meg holt embereknek kepekben változtathattak volna magokat, es azt mondhattak volna, hogy az halottak között tamadtanak fel, es így fok hazusagokat es hamis tudományokat hintegethettének volna mi-nekünk, el hitetelünkre es veszedelmünkre.

Chrysostomus Homil: 29. *in Matth.* Semmikepen nem kel azt el hipni, hogy az embereknek lelkek it ez földön, (versári) forogyonak. Mert az gazdag kere hogy Lazar vilssa bocsattatnak, de meg nem nyere. Ismet Homil: 19. *in 8. capit Matth:* Hú ugy mond, ilyen so halattatik: Im-ez avagy am-az lelek vagyok en, az az beszéd őrdög hi alnokfagbul es csalardfagbul vagyon. Mert nem az meg holt embernek lelke az az ki ezt mondgya, hanem őrdög, ki azért tetteri ezt hogy az kik hallak meg csallya. Es ugyan ottan Agnó es boldond beszedekek kel ugy mond, es gyermeki játéknak ezt tartat.

97
tartanunk. Mert az testből el vált lelkek ez mi tartomaninkban nem jarhat, holot az igazaknak lelkek Istennek markaban legyenek, az bűnösökke kedig az ki mulatnak utanna mindgyarast el vitette lenek. Ismet *in Concione 2 de Lazaro*: Ez pelda beszedből ugy mond meg tetzik, hogy az testből ki ment lelkek az utan it nem commoralnak, hanem mindgyarast, el vitette nek, nem csak az igazaknak lelkek, hanem azoke-is az kik gonosul eltenek. Ismet *Contione 4. de Lazaro*: Ha az halottak között sokak vilssa ternenek ez eletre, tehát az gonoz őrdögnek nagy alkolmatossaga löt volna fok alnokfagoknak es csalardfagoknak izovefere. Es azért zarta, ugy mond, be Isten az aytot, es nem engedí, hogy valaki az meg holtak között vilssa terven az ot valo dolgokat mi-nekünk meg besel-lye, hogy abbol az őrdög alkolmatossagot ne vegyen az ő csalardfaganak be hozasara.

Egyez ezekkel szent Agoston, kinek sententiajat ennek előtte az masik locufnak meg oltalmazasaban hoztuk elő, holot az többi között ez igeek valanak betű szerint. Oly helyen vadnak azért az meg holtaknak lelkek, az holot nem lattak azokat az dolgokat, az mellyek ez eletben törtennek. Ezeket irtak ezek ez Paterek tagadvan azt az mit mond Hieronymus. Es hozhatnank több Patereket-is eleve, de meg erjük egy ember ellenenni tanuval, es ugyan nem-is itellyük szűkségnek lenni, mert mikor az boszufag es disputationak gyuladasa Hieronymust nem hordozta es magat el nem felejtette, job értelemben volt ő maga-is ez dologrul, az mint ennek előtte az meg jedzet helyen meg bizonitottuk.

GERGEL PAPA ERTELMEVŐL, KI AZT
mondotta hogy az Szentek az Istenben
mindent latnak.

Laszuk azért immar mit mond Gergel Papa. Ez az mint Monozloi írja, abban volt az értelemben, hogy az Szentek tudaydon.

tulaydon bodogságoknak általa, az Istenben mindent meg elérhetnek. Mely befed mivel hogy igen homalyos, miképen legyen az, főkéleg mi-nekünk ugyan ezen Monozloinak irása, hol meg magyarulunk először, és az után úgy kel oztan ha mit tudunk, mint ilyen melleseges dologban (hogy mar) reaja felelnünk.

Ezt az értelmet azért így magyarázza meg Monozloi fol. 8. Az Isten úgy mond, minden teremtet allatot magában be foglal, és kívül semmi nints. Mint hogy azért az ember epenfelegel az tükörben magát meg tekintven, lat mindeneket valami rayta és hata meget vagyoni: azonkepen valaki ő szent főlseget lattyak, ő benne mindeneket lat. Hasonlityak azért az Papistak az UR Istent az tükörhöz, mint ha ő főlsegenek is az ő allattában úgy ki tetzenenek mint valami tükörben mindenek, melyben mihelt az Szentek be tekintenek, tehát latnak mi-nekünk it ez földön minden mi gondolatinkot és szükségjeinket. Ezt kedig az többi közözt leg főb erősségnek tartják, hogy azzal bizonyítják az Szenteknek ez világi állapotunk, szükségjeink és könyörgesünk felől való tudományokat és értelmeket, oly nagy bizodalomval, hogy ha több nem volna is azt itelik hogy csak ez egyvel is helyere allathattak vesendő pöröket.

De könyű erre is az felelet: mert mindeneknek előtte bizontalan dolog az, az mit Gergel Papa az ő túle szarmazot Papistakval egyetemben fundamentomul vetnek magoknak, hogy az Szentek azért latnanak mindent az ő tulaydon bodogságoknak általa az Istenben, hogy ő főlsege minden teremtet allatokat úgy be fogadna magában, és úgy mutatna az ő Isteni allattában és természetiben, mint valami tükör az benne való kepeket, avagy az ki terjeztet pava fark az rayta való ssep fenyes abrazatokat. Az igaz és kefség nélkül való dolog, hogy tud az UR Isten mindeneket, és az ő veghetetlen bölcseségében minden allatoknak tökeletes tudománya és értelme avagy öröke

öröke való bölcsesége legyen, de hog mint valami tükörben avagy pava farkban azok az miket Isten tud abrazatvan és kepeztetven ő benne ki tetzenenek, azt soha meg ez ideig meg né bizonyítottak és ez után is meg nem bizonyítják az Papistak. Laftak azért és bizonyítottak meg először, hogy mutato és abrazatot tükör az Istennek abrazattya, ha azt akarják, hogy az Szenteknek abban minden latasokat és erceseket el hídgyúk.

Masodszor, az sem igaz, hogy az Szentek az Istennek fenyesleget nevezven, mindent, valami ő főlsegeben legyen latnanak, az mint ugyan azon Gergel Papa mondotta, hogy az kik belől az Istennek fenyesleget lattyak, kívül semmi nints az mit nem latnanak. Mert úgy az Szenteknek tudamanyok és bölcseségek, mint az Istene veghetetlen volna, az az, egyenlő az Isteni bölcseséghez, mely dolog nyilván hamis, mert meg harazot természet az Istennek veghetetlen természetit, és bölcseséget soha meg nem foghattya, főt ha csak vizsgálni akarja is el burítatik annak mellegerül.

Harmadszor, az iras mi-nekünk arrul tanu-bizonyságot tesz Matth: 18. hogy az Istennek Angyali lattyak minden napon ő főlsegenek ortzajat és abrazattya, mind az által abból az nezesbül ugyan nem tudnak azért mindeneket. Mert nem tudgyak az itéletnek napjat, Matth: 24. Sőt arra tanit benünk az iras, hogy az Angyalok naponkent tanuljak az Ecclesiastul az Istennek fok-kepen való bölcseséget az mellyet el titkolt volt annak előtte való üdőkben Ephel: 3. Mely mondata szent Palnak ha igaz, tehát az mennyei fenyesleges és abrazo tükör bizony kefséges. Mert mi szükség volna az Angyaloknak az Ecclesiastul tanulni, ha az Istenfégnek latasabul mindent meg tanulhatnanak?

Negyedszor, Az meg holt Szenteknek lelkekrül is olvasunk, Apoc. 6. hogy az eltar alat nyugovan az eghben, az Istentől azon tudakoznak, meddig hálattya el az ő verekert való bosu allast; kiről bizony nem tudakoznanak ha az őmön bodosog.

dolgigok által az Istenben annak idejét még láthatnadjak.

Mind ezekből azért meg tétzik, hogy az az tükör avagy fenyésleges kepező abraztatot latas, az melyet ez dologban forgatnak az Papisták, semmi nem egyéb, hanem valami korfagos barátnak almadozása. Mert jollehet igaznak vallyuk azt hogy az Isten vilagos esmeretivel es jelenesevel az ő szent Angyalit es az Szenteket, az mint ő maga tudgya es akarja, táplálja az eghben: De hogy ot tükör volna, az melyben mindenek abraztatnának, mely az teremtet allatokot olyan minden-tudokká tennéje mint az Isten, azt mi soha semmikepen el nem hiszük, azért is kiváltkepen, hogy ő magok az Papisták közz talalunk tudos embereket, az kik annak ellene mondotának: kik közzül am-az híres neves Occam így ír lib: 4. Sentent. quæst. 13. Gergel Papa ellen: *Creatura non habet in De esse relucens, nec representativum in essentia, sicut in speculo: sicut aliqui imaginantur falsè, &c.* Az teremtet allatnak úgy mond, vilagoskodo avagy fenyéskedő valósága, sem kepezése avagy abrazása az Istennek természetiben nintsen, az mint nemelleyek hamissan agyaskodnak felőle. Es egy keves vartatvan esmet azt mondgya, hogy az Angyalok fokát nem tudnak, latyak mind-az-által az Istent &c. Es eddig elég legyen az Mon: első közönfeges feleletre. Az másik következik, melyben reá serint, felel az szent Job mondasára cap: 4. es az bölts Salamonera Ecclesi: 9.

MEG HAMISSITATIK MONOZLOINAK
refz szerint valo feleleti az Job Patriarcha es az bölts Salamon mondasára.

Ezekre ez mondasokra nem ő magatul felel meg Monozloi, hanem Gergel Papa bebedivel, ki azt írja, hogy ez ilyen locufokat nem az Szentekről, hanem az el karhozot lelkekről kel értenünk: De követve folvan, az nyilván valo, hogy nagyobb ne mondgyunk, csavargas. Mert közönfeges mondasok azok, es egyarant folgalnak, mind az Szentekre, mind az el kar-

el karhozotakra, azt bizonyítvan, hogy sem ezek, sem amazok nem tudgyak az mi dolgainkot, kit ebeben veven szent Agoston, az mint ez előt meg latuk, nyilván vallást tót arról, hogy az Szentek-is nem tudgyak az mi dolgainkot, kinek mi ez dologbul, mivel hogy értelmet szent irafokval erősíti, többet hiszünk, hogy nem mint Gergel Papanak, vagy bannya Monozloi Uram avagy nem bannya. De ez dologrul immar ennek előtte eleget szolottunk: azért most bezedünköt ebben hadgyuk, csak arra intyük vegezetre az kereztien olyasot, hogy gondolkodgyek felőle, Monozloi miképen akarja ki tekerni mi nekünk markünbul az ő csavargo magyarazattával azt az argumentomot, az mellyel mi eddig abbul-is bizonyítottuk az Christusnak es az szent Leleknek Istenfeget, hogy sziveknek által latoi, minden tudok, mindenűt jelen vadnak es meg halgatnak minket.

ÖTÖDIK LOCUS AZ SZENT DAVID

mondása Pfaan: 145. es annak oltalmazása.

Az szent David kiralynak mondasá következik az ő szaz-negyven-ötödik Soltarabul. Nebizzatok úgy mond az fejedelmekben, embereknek fiaiban, az kikben nintsen üdvösség. Ki megyen az ő lelke es vissza ter az ő földében: azon az napon el vesnek az ő gondolkodási. Ezzel-is ez mondasval, nemely mi kereztien atyankfiat eltenek az veghre, hogy azzal meg bizonyitanadjak először, hogy nem kel emberben bizni. Másodszor, hogy az Szentek nem tudgyak az mi világi dolgainkot es szükségainköt. Harmadszor, hogy nem kel őket segítségül hini, mert üdvösség es meg tartas nintsen malok. Mely három dolgokrul ez irásban tanulagot ad az Istennek lelke, szent David által. De ez sem tétzik Monozloinak, azért el nem mulhatot mellőle, hanem ezt-is meg akarta mentskolni az ő hamis magyarazatival. Lassuk azért, mit mond. fol: 147, 148, 149, 150.

Elsőör azzal oltorozza az mi attyankfiat, hogy megh nem gondolvan az szent Davidnak czelyat, nem jól elnek az Szentek ellen az ő mondataival. Mert úgy mond, az Prophe- ta ez világh emberinek hatalmasírul fol, fol. 147: es arra int, hogy azoktól kik nagyoknak, fejedelmeknek es tekenete- seknek latatnak lenni ez világhon, meg ne remüllyünk es ne fellyünk, se bennük ne bizakodgyunk, mert nem fokaig allan- dok, hogy meg hálnak, es testők az földben temettetik, es el vesz akkor minden gondolattyok valamit akartak cseleked- ni avagy gondolni, mert meg búnik akarattyok, fol. 148. Igen triumphal azért itt ez helyen Monozloi, es azt mondgya, hog nagy bolondul hozzak elő ez helyt. Mert az Prophe- ta semmit az Szenteknek lelkekről, hanem csak az gono- fokról es hatalmasfokokról, kikben nem kel bizakodni, hanem Istenben: mert ezek meg hálnak, el temettetnek, es az mit gondoltak volna-is, vagy ellened vagy melletted ez világon femmiye lefen, mert el mulnak akkor minden gondolattyok, es veled semmi jot nem tehetnek, fol. 149.

Mafodszor. Ezzel akarja az kőrmít az fűlehez vinni es helyere allatni dolgot, hogy, ha az David mondata szerint az ki mulaskor el vesznek-is az embernek gondolkodási, mivel hogy az testvel vagy az gondolat az külső erzeke- segeknek általa: mind-az-által, mivel hogy az lelek nem temettetik el, hanem az igazaknak lelkek Isten markában vannak, azért ugyan tudhattyak dolgainkot, mert az gon- dolkodas helyet, immar tellyes tudományok es ertelmek vá- gyon, jollehet nintsen gondolkodások. Igy Metaphysicai Monozloi, es ezeknek utanna neminemű Paterek mondasit, minden itélet-nelkül, kerenget egyben, kiknek az ő elő ho- zot mondasok szinte úgy illenek az Monozloi befédinek bi- zonitására, mint az arany peret az díszonak az orrában, mely dolognak itéletit akar kire-is rea hadgyuk, az ki csendes elme- vel olvasni akarja,

Ezekre

EZEKRE VALO FELELET.

100

Felellyünk azért erre-is rövideden: mert nyilván való do- logban nem szűkség sok beszéd. Az mi azért az első fogafat illeti, az nem felelet, hanem csak az esmert igazságh előt va- lo tekergetes avagy csavargas, melynek mind az által mindgya- raft ki tetzik csontya, mihelt ember valóban beleje tekint az szent David mondataiban. Mit mond azért Monozloi: Szol úgy mond, ez világh hatalmasfokokról, fejedelmekről &c. Nem tagadgyuk mi azt, mert tudgyuk hogy az Princeps, magyarol fejedelmet jegyez. Hat nem szol az Szentekről: Tagadgyuk azt, mert utanna veti: Se az Adamnak embernek fiaiban, mely ige ha az Szenteket be nem foglallja, tehát nem voltanak a- zok Adamnak, (mert úgy vagy az Sídoban) avagy ember- nek fia. Mit mond esmet: Szol úgy mond, az gonosfokokról. Azt-is meg engedgyük, de ezzel az jokat ki nem rekeztí, mert ezek-is Adamnak fia. Közönseges mondas ez, azért az mely egyenlő-kepen fogal mind fejedelmekre, mind ezek a- lat való nepre, es mind jokra mind gonosfokra, kit jól tud ő maga-is Monozloi, de meg tanulta immar Gergel Papa- tul ez ilyen helyeknek ordinaria glossáját, hogy mind az go- nosfokról, es az el-karhozot lelkekről kel ez ilyen nyilván va- lo locufokot ertenünk, kit ne talam magához hasonlokkal el hitethet, de mi nem hisük. Mert az kívül, hogy az fejedel- meknek utanna az szent David közönsegesen nevezi az embe- reknek fiait, az töb befedi-is meg jelentik hogy közönseges- sen szol, mind Urról, mind szegényről, mind Szentről, mind sentseg-nelkül valorul, Azert így magyarázza meg ő maga magát. Az kikben ugymond, nintsen az üdvösség. Az kik meg hálnak, az kiknek el ves minden gondolkodások. Eze- ket ő maga sem tagadhattya Monozloi, hogy egyenlőkepen nem illenek minden emberekre: Mert nints azokban-is az üdvösség, hanem csak az Christusban, Aétor. 4. Mindnyá- jan kedig meg hálnak, Heb. 9. Es el ves ő nekik minden gondol-

gonkolkodások, az mint it szent David bizonitya, es ő maga is Monozloi vallya. Azert mind enni jelenlegekből es circumstantiakbul azt merjük mondani, hogy mint az fejedelmekről, azonkepen az Szentekről is föl fent David, kik között sokak voltak, igaz Isten felők, es Isten tisztelők, kikben szabadon bizhatnánk ha ez az szent David mondása csak az gonosokról es Istentelenekről volna, maga azt is meg tiltotta az Ur Isten Hieremias által, kinek írást elő hozza 17. reseből, es corruptumalni, meg veztegetni akarja Monozloi, maga az is közönségesen föl minden emberekről. Ezeknek felette az szent David Isten között es ember között, teremő között es teremtet alatt között tessen Antithesist ellenvetelt. Mint hogy azért arra tanit bennünket, hogy egyedül csak Istenben bizunk, azonkepen meg tilt, hogy emberekben es egyéb teremtet alattokban ne bizunk. Honnan megh tétzik, hogy hasfontalan Monozloinak ez első csell vetése, hogy ez jelen valo locus, es az Hieremias mondása is csak az fejedelmekről es ez vilagnak gonosbírul volna: hanem közönséges mindenekre, kit bizott Hieronymus is in Ezech: cap: 14. betű szerint ezeket írta: *unni quisq. peccato proprio &c.* Az az, ki ki az ő maga bűne miat hal meg, es az ő maga igazsága miat tartatik meg. Es hejába mondgyak az Sidok, Abraham az mi Atyánk, holot az Abraham cselekedete nálak ne legyen, ha kibén vagyon bizodalomunk, csak egyedül az Urban legyen. Mert atkozot minden ember az ki remenységet emberben helyhezetti, ha szinte Szentek is, ha szinte Prophetak is. Olvassuk, Ne bizzatok emberekben. Es esmet: Job az Urban bizni, hogy nem mint az fejedelmekben. Nem csak, úgy mond, ez világi fejedelmekben, hanem az Ecclesianak fejedelmiben is, kik ha igazak lesznek csak az őnnön lelkeket menthetik meg. Ezeket írja betű szerint Hieronymus magyarázván az Prophetá mondását, *Iustitia iusti erit super eum &c.* mind Szentet, Prophetát, Papát, Püspököt, Papot, Barátot, Szentet, szentseg nélkül valót az benne

benne valo bizodalomtul meg foztvan, &c. Lassa meg ha 101 nem hiszi Monozloi. De talam job lehen az masik.

Mafodszor, az mit felel annak is semmi helye nintsen: Mert ha szinte azt meg engedgyük is hogy az gondolkodas helyet, kit el veszen szent David az innen el költözöt lelkektől tellyes tudomány es ertelem vagyon az Szenteknek lelkekben: mind az által azt az tudományt az ő bodogságokhoz kepest kel mi nekünk, nem az mi agyaskodásunk szerint, hanem az szent írástok szerint, ő nekiek tulajdonítanunk. Az szent írástok kedig, az mint immar meg láttuk, ez világi dolgoknak értelmét es tudását nem adgyak azoknak az kik innen ki multának, hanem főt inkább azt bizonityak, hogy az Nap alatt valo dolgokra semmi gondgyok nintsen ő nekiek, főt ez ide ala valo dolgokban ugyan nem tudnak semmit. Ecclesi: 9. Az Szenteknek azért az ő értelmeket es tudományokat, nem terjesztheti Monozloi ez világi dolgokra, hanem elég tellyes ertelem az ő nekiek, ha az Isteni dicsőséget nevez es ertven ő szent föllegeben örökre örvendenek, az ő szent nevet szüntelen dicsírven.

HATODIK LOCUS AZ SZENT PAL

mondása 1. Timoth: 1. es annak is meg
oltalmazása.

Ez az szent Pal mondása illyenkepen vagyon meg íratatván az fel jedzer helyen: Az öröke valo királynak az hatalan, lathatatlan, egyedül bős Istennek legyen tistellég es dicsőségg mind örökkön öröke. Amen. Ebből lehettenek oly atyankhai az kik azt akartak bizonítani, hogy tehát csak az Ur Istent kel tisztelnünk es őtet dicsőítenünk. Erről pantolodik azért Monozloi föl: 351, 352, 353.

Es it is leg először az tisteleteknek külön bözeferé folymik, kiket az mint oda fel meg látunk Daliara es Latriara ozta: Hiszük azért hogy azt akarja mondani, hogy szent Pal az

Cc

Latria

Latriaral szol, de ők Dulia szerint tisztelik az Szenteket; azért nem szolgál ellenök az Szent Pal mondása.

Másodszor, Szent Pal: ő magát maga ellen támasztja, ki másut, tudni illik, Rom: 2. im-ezeket írta: Tisztelet, dicsőség, és bekefeg minden jó cselekedő embernek, honnan azt hozza ki, hogy az Szent Pal is tudta az Latria és Dulia között való külömbfegyet. Azért jollehet az Istene az fő és bősöbbséget tisztelet: mind-az-által az Szenteket sem kel az ő dicsőségei től meg foztanunk, úgy mint kik által az Istennek neve meg Szenteltetik az mint Ezech: mondgya cap: 36. Es ezek után esmet neminemű Patereket citál, kik azt mondgyák, hogy az ki az Szenteket tiszteli az Istent tiszteli.

F E L E L E T.

Ezekre mi azt felteljük, hogy mi az Szenteket az ő illendő tiszteletektől meg nem foztjuk, hanem s-öt meg az Papistaknál-is inkább és igazban meg adgyuk nekik az mivel tartozunk, mely dologról büfegefen és nyíltan solottunk oda fel, az-hol szűz Maria és az Szentek felől, az mi keresztényi értelmünköt meg jelentenk. Mind-az-által az Dulia és Latria között való külömbözést csak nevertjük, mert az merő hazugság, mellyet az vegre táltatnak az Papistak, hogy ennek arneka alar palástolyak az ő utaltatos halványozásokat, az mint arról Monozloinak írásnak harmadik részének meg hamisításában büfegefen solottunk. Esmerjük mind-az-által hogy nagy külömbfeg vagyon az Istennek tiszteleti és dicsősége között, és az Szentek tiszteleti avagy dicsősége között, az mellyet nekik tulajdonít az Szent Pal: de azt nem vesűk az Papistak Dulia-jából és Latria-jából, hanem azon Szent Palból, ki ő maga meg magyarázza magát ugyan ott az helyen, negyedik versben annak előtte. Az Isten úgy mond, kinek kinek meg fizet az ő cselekedeti szerint. Azoknak az kik alhatatoson meg maradnak, az jó cselekedetnek dicsőséget és tiszteletet, és az ha-

latatnak

latatlanfagot. Nem erti azért Szent Pal ezen ez tiszteletben, és dicsőségben az imadást, segítségül hívást és közben-jarást, hanem azt az dicsőítet és tiszteletet az melyvel az U R Iesus Christus az ő jó forgolodásokért fogja őket ez egész világ előt fogadni és ekefíteni ezt mondvan: *Ecce servite bene*: Jód jó szolgám, hű voltál kevesben en-nekem, azért nagyobra emellek tegedet. Math. 25. Luc: 19. Es egy summában erti am-az igazságnak dicsőséges Coronáját, az mellyet meg adando az U R az igaz ítélő bíró az ítéletnek napján. mindeneknek az kik az ő fenyeleges eljöveteleit várják. 2. Timoth: 4. De abban az helyben az kit Monozloi turkal, az Szent Pal sol az imadásnak, segítségül hívásnak, és halaadásnak tiszteletiről, mint hogy halakor-is ad az Ur Istennek ezekvel az ígékvel azon, hogy mikor karomló volna őtet meg terítette. Melten cselekedtek azért az mi atyankfia, hogy az többi közzül ez helyből-is bizonyítottak az elő Istennek tiszteletit, imadást és segítségül hívást. Eddig erről-is. Mikepen kel kedig az Istent az Szenetekben tisztelnünk; arról az meg jedzet helyen solottunk, és ez után-is az hol helye lefen, esmet fogunk folani.

HETEDIK LOCUS APOCALYPSIS 19. és 22.

holot az Angyal tiltja Ianoft hogy őtet ne imadgya: Es

Ádort: 10. holot Peter tiltja Corneliust az imadástul, és ezeknek meg oltalmazása.

It ez helyen Monozloi fokat zagyval egyben, kikerül mi-nékünk rend szerint kellett szollanunk, ha vele jó vehet akarunk erni.

Először azért Apocal: 19. és 22. azokat az írásokat hozza elő, az mellyekben azt írja meg Szent Iános mi módon, mikor ő az Angyal imadni akarna, meg tiltatott róla, hogy azt ne cselekedgye, hanem az Istent imadgya. Másodszor az Szent Peter példáját Act: 10. ki Corneliust tiltotta meg hog imadással őtet ne tisztelneje. Ezeket kedig it ez helyen azért forgattya meg

Cc. 2.

Monoz-

Monozloi, hogy mi mind az Angyaloknak, mind az Szenteknek imadása ellen szoktunk azokval elni, ilyen formán.

Az Istennek szent Angyali es az elő Szentek soha fel nem vőttek az imadásnak tisztelert.

Nem kel tehát mi-nekünk, sem az Angyalokat, sem az Szenteket imadnunk.

Hogy azért Monozloi ezt az mi erősségünköt erőtelene ne tegye, mind az két locust es peldat elő kapta. Lássuk azért külön mindeniket, mit mond reaja, avagy ellene.

AZ ELSŐ LOCUSOKRUL APOCA.

lypsis 16. es 22.

Ezek ellen azért kettőt felel Monozloi, az melyből azt akarja bizonítani, hogy nem szolgálunk az Papistaknak ellene. Először it-is fol: 154, 155, az ő szokot roka likokban szalad az Duliának es Latriának külömbfégre, es azt feleli, hogy az Istennek Angyala, nem az Duliát, az kit ő az Angyaloknak es az Szenteknek tulaydonítanak, hanem az Latriát tiltotta, az az, az olyan imadást az mely fő tisztelet, mely magában nem csak imadást, hanem hitét-is foglal. Azt mondgya azért, hogy ez ilyen Isteni hitből származot imadást, es hogy csak az egy Istenben kellesték himnünk, nem kel többnek senkinek az elő Istennel adni. De vagyon ugy mond, imadas, az melyvel az emberek tül imadatnak az igaz Angyalok, nem ugy mint teremtet allatok, hanem ugy mint Istennek követi, mely ugy mond vetek-nélkül löt, mert tudtak az Isten emberi kinek tőttek azt az tisztelert. Ezt kedig példakval bizonyítja Gen: 19. Jos. 5. Numer: 22. Daniél: 10. Exodi 3. holot azt mondgya hogy az Angyal magat Istennek mondotta az követi segert az melyben jár vala. Es az szent Pal mondasával ki azt írta legyen Ádör: 27, hogy ő az Angyale, es az Angyalnak szolgat.

Másod.

Másodszor. Ket okat famlallja az melyre-kepest Janost meg tiltotta legyen ez imadástul az Angyal. Először fol. 155, mert ugy mond, oly abrazatban jelent volt meg az Angyal neki, hogy Isten gyanant imadhatta volna. Es Janos is az Angyalt, fol. 156 Istennek alította vala az meg jelent dicsősfegert, azért Isteni imadással akarja vala tisztelni őtet, gondolvan őtet Istennek lenni, kit meg tilt az Angyal, hogy az Latriát azt az imadást nakrendit, az melyvel hittel fogadgyuk es tiszteljük az Istent, neki ne tulaydonítsa. Másikot, fol. 156, mert jollehet az mint sent Gergel mondgya Duliával, az az, csak közönfeges tisztelnek böcsületivel akarja vala tisztelni az Angyalt, de azt sem akara tőle fel venni avagy el szenvedni, hogy megjelentene Christustul az fel vőtt emberi természet menyire magasztaltat volna hogy immar az Angyali természethez hasonlítani, es megtatlan volna oly solga tarfatul arra az tisztelre, noha Christus testfűlésének előtte örömöst meg engedtek az Angyalok ezt az tisztelert, mert meg fel nem magasztaltat vala az emberi természet Istentül, mint most, Ezeket írja Monozloi az Angyal tilalmarul.

F E L E L E T.

Demind ezek-is csak habontalan mentsegek es csavargások. Mert az mi az első dolgot illeti, meg bizonítottuk azt immar ennek előtte, hogy nem Duliát, hanem Latriát tulaydonítanak az Angyaloknak es az Szenteknek, holot őket hittel, remenféggel, szerezettel, solgalattal, imadással, segítségül hívással, aldozatokval, es mind külső belső Istenhez illendő tiszteletekvel tisztelik. Kit jollehet tagad Monozloi, mind ez eges vilagnal nilvan vagyon mind az-alta, holot valóban es allat szerint, ugyan semmi külömbfégre ne legyen az Isten es az Szentek tisztelert között ő nalog: mert egyenlő-kepen imadgyak es hijak segítségül, mind az Istent, mind az Angyalokat es Szenteket. Azert akar Duliának, akar minek nevezzek azt

Cc 3

nem

az tiszteletet, meg nem menti az őket az balvanyozással es idegen Isteni tisztelettől; Mert mi nem az tiszteletnek nevet, hanem Nemét nezzünk. Mivel hogy azért minden-nemű Isteni tiszteletet nekik tulaydonítanak, annak-okaert meltan mondgyuk őket balvanyozoknak es idegen Isten tisztelőeknek: Sőt csudalljuk inkább, hogy Mon: es az Papistak ez Dulianak es Latrianak külömbfegere ennyire tamaskodtanak, melynek ha helye vagyon egyebet nem nyerne vele, hanem csak azt, hogy ezzel annival inkább hirre tesik mind ez vilagnak, hogy az Szenteket böcsülük úk nagyobnak az Istennel, holot az Istent csak tisztellyek, az Angyaloknak kedig es Szenteknek az tisztelet felött meg solgalyanak-is. Mert az *Latria* Latria, az Görögöknél annit tesen, mint az Deakoknál az cultus, az Magyaroknál az tisztelet. Az *Dulia* Dulia kedig tulaydonkepen deakul Servitust, magyarul szolgalatot jegyez. Honnan ki tetzik, hogy az mi nagyob, tudni illik, az szolgalatot az Angyaloknak es az Szenteknek: az mi kedig kisebb, tudni illik, az tiszteletet az Istennek adgyak. Azt-is nyerek magoknak vele, hogy el nem kerülük az szent Pal Apostalnak feddését, melyben az Galataknak levelenek negyedik resében esekbél jutattya, mineműk voltak, minek előtte az Istennek esmeretire meg vilagossitattanak: azt mondgya kedig felölök, hogy Duliyal tisztelték azokat az kik nem termetet szerint valo Istenők. Mert mit csinálnak egyebet az Papistak: avagy mit mond itt egyebet Monozloi? Bizony azt vallya hogy úk Duliyal szolgálnak az Angyaloknak es az Szenteknek, kiket tudgyuk hogy nem termetet szerint valo Istenők. Szinten azal vesztí azért leg inkább magat, az miben menesseget keres. De ez dolgotrol nagy sok befeddél szollottunk ennek előtte ott az helyen, az-hol ki valtkepen az Duliarol es Latriaral besellenk Monozloival.

Holot kedig Monozloi azt mondgya, hogy az Istennek Angyali az menniben Isten követseget viseltek, az o Testa-

mentomnak idejeben fel vöttek az imadást es az Isteni nevet¹⁰⁴ zeret-is, ugy hogy ő magok Iehovanak Istennek mondottak magokat, noha ugyan csak Angyalok voltak, es hog az Isten emberitül nagyob tisztelettel, hogy nem mint teremtet allathoz illett volna, az az, az mint mi ertjük Isteni tisztelettel tiszteltetennek volna: azt mi nem tudgyuk Monozloi honnan tanulta egyeb-ünnen, hanem David Ferentznek es az Pókolbeli ördögnek Oskolajaban, mely ertelemnek, ha helye leszzen, hogy az termetet szerint valo Angyal Iehovanak Istennek nevezetik, imadtatik, nem teremtet allathoz, hanem teremtetőhöz illendő imadással, hova leszen először az Isten mondata. Elai: 41. En vagyok az Iehova, ez az en nevem, es az en tisztelegemet másnak nem adom: Es hova leszzen másodszor, mind azok az szent irásban valo gyakor bizonyágok, az mellyekbül, mi az Istennek Fiainak, bizony es örökre valo Istenseget bizonyítottuk, valamikor az Angyal az ki megjelent, ő maga magát Iehovanak nevezte, es az imadást, avagy Isteni tiszteletet fel vötte: Ez illyen helyeket, mind az mi atyankfiai az Varadi es Fejervari disputatiókban az Christusra magyaraztanak, oly nagy haszonnal, hogy soha az Eretnekek azok ellen nem alhattanak, hanem im most uyobban lattyuk hogy Monozloi akarja mi-nekünk markunkbúl azokat ki tekerni, holot az teremtető Angyalról, es annak tiszteletirül az kik szolonak, azt teremtet Angyalra magyarazza. De fenveles az vilagosság az förtellegnél, es az igazság az ő hazugságnál. Azert egy kereszttyen ember-is nem ad helyt annak, hanem főr inkább gyűlöli es atkozza az ő Istentelenséget, es szemtelenséget, hogy azoknak az irásoknak enni vilagosságban szanzaudekkel patvart keres, mellyel az UR IESUS CHRISTUSNAK bizony es örökre valo Istenseget kezegelesse teszi. Lassuk mind-az-által, mi-nemű irásokval akarja bizonyítani ezt az ő keresztiajat. Hie helyeket jedzes kedig fel az Szent irásból, az mellyekről csak

ről csak igen rövideden kel mi nekünk-is szöllanunk, es az
ő hamis magyarázati ellen megh oltalmaznunk.

Elő locus Gen: 18.

Az előt Gen. 19 jedzette fel az margon, de mi azt ott
nem talályuk, honnan megh tertzik, hogy Monozloi csak be
sem tekintet az Bibliában az nagy negedeseznek miatta, az
melyvel ő ezt az könyvet írta: Mert ha be tekintet volna,
meg lathatta volna, hogy ott nem Abrahamról, sem az neki
tőt jeleneferül, hanem Loth Patriarcharól, az ő haza neperül
es Sodomának Gomorrhanak veszedelmerül vagon az emleke-
zet. Abrahamot pedig azon az helyen külömben be sem ho-
za az iras, hanem csak hogy az el selyedet varasoknak fűltet
latta. Meg talályuk mind az által azt az három Angyal jelen-
nefet az mely tött Abrahamnak, az előt való Caputban Gen. 18,
de az egyik Angyal nem volt teremtet Angyal, hanem teremő
Angyal az Ur Iesus Christus, (kit bizonyít az egész historianak
rendi) kinek az Abraham-is azt az tistelleget tötte.

Először: Mert az jeneses felől Moses nilvan írja: Meg
jelenek úgy-mond, az Jehova Abrahamnak. Az Jehova úgy
mond, mely nev soha semmi teremtet allatnak nem tulaydoni-
tatik, az mint ez előt Esaiasnak negyven-kettődik reszeből
meg ertenk.

Másodszor. Ez jelenesben noha három ferfiuról em-
lekezik, az mellyek lattattanak az Abrahamnak: mind-
az által egyet imad az Abraham, egyet maraszt meg satoranál,
egy teszi az Isak felől való ígeretet Abrahamnak es Sarának,
egy solítja meg Abrahamot az Sara asszony neveteferül, es azt
esmet az Moses nilvan Iehovanak nevezi.

Harmadszor. Hogy ki indulnak az Abrahamtul esmet
az Jehova szol Abrahamnak ezt mondvan: Sodomának es
Gomorrhanak kiáltása meg sokafodot es felette igen meg ter-
hesedet. El megyek azért es meg latom ha az kiáltás szerinte
vagyon,

vagyon, az mely fel jut en-hozzam, &c. En hozzam úgy 105
mond Iehovahoz, nem az Angyalokhoz.

Negyedső. Mert az teremő Angyal az ki Iehova, meg
marad az Abrahamval, az ket teremtet Angyal kedig el-
gyen ő rüle Sodomában, kit így jelent meg Moses: El me-
nenek úgy mond, az ferfiak (ketten voltak ezek, mind meg
terzik Gen: 19. ver: 1.) Sodomában. Az Abraham kedig meg-
is al vala az Iehovanak előtte.

Ötödő. Mert az Abrahamval való beselgetesben-is
mindenőt Iehovanak neveztetik, es mind az egész földnek igaz
istőlő birajanak, mely tistelleget Istent illet:

Harodő. Mert az ket Angyalok az kik el mennek, so-
hul Iehovanak nem neveztetnek.

Hetedő. Hogy azok-is az ket Angyalok ezt Iehova-
nak nevezik Gen: 19. Fel nevedet úgy mond, ezeknek az
ő kiáltások az Iehova előt, es az Iehova küldőt minket, hogy
el vesessük őket.

Igen vak annak-okaert, sőt vak-merő, meg homalyosó-
dot szívú es az igazságnak nilvan való ellenfege Monozloi, ki
nem lattyá ez historiában, hogy az egyik ez három Angyalok
közül, kik ferfi abrazatban jelennek meg az Abrahamnak,
igaz es természet szerint való Iehova volt. Ki lehetet kedig
egyeb, hanem az Ur Iesus Christus, ki gyakorta Iehovanak An-
gyalanak neveztetik: Mely nevezettel soha az Atya Isten né
neveztetik, miképen hogy ezen Atya Isten, ha igaz az sent A-
tyának, Iustinusnak, Tertullianus, Irenaeusnak, es Ambrosi-
usnak az ő sententiaja, soha senkinek meg nem jelent, követ-
seget sem vifelt, hanem csak az Fiu Isten es az teremtet An-
gyalok.

Az Második locus Iosue 5.

Iosue-nak az mely Angyal meg jelenik ki vont eles törvel, es
az Iehovanak seregenek fejedelmének nevezi magát, es kit Jo-
sue imadot, az sem volt teremtet Angyal, hanem teremő, az az,

ő maga az mas nagy tanatsnak Angyala az Ur Iesus Christus, mely dolognak igazsága abból tetzik meg, hogy cap: 6. Iehovanak mondattatik. Es monda ugy mond, az Iehova Iosue-nak. Azert ha Iosue őtet nem úgy mint teremtet allatot imadta-is, meg cselekedhetne, de az semmit Monozloinak nem fogal, mert ő az teremtet Angyalokrul szol, kik felől azt mondgya, hogy az követségert azt mellyet viselcenek, nem úgy mint teremtet allatok, hanem annal nagyobb tisztelettel tiszteltetnek,

Harmadik Locus Numerorum 22.

Hasonlo-kepen, az Angyal az ki Baalamnak meg jelenek, bizonyos jelből meg tetzik, hogy nem teremtet Angyal volt, hanem az Ur Iesus Christus. Mert ver: 35. az holot el bocsátja az Baalamot, így szol nekie: Meny-el úgy mond, ez ferfiakval, de az mely beszédet mondok en teneked csak azt folyad. Magara veszi azt ez az Angyal, hogy ő fog szólni, való beszédet az Baalamnak szájában adni, az kedig az ki cselekedti, annak-utanna cap: 23. egynehansor Iehovanak nevezetik, úgy mint ver: 5. 6. Es az Iehova teve úgy mond, az ő beszédet az Baalamnak szájában, &c. Ez-is azért az hely nem bizonyítja semmi-kepen az teremtet Angyaloknak imadását.

Negyedik Locus Danielis 10.

Daniel Prophetana az helyé az mellyet fel jedzet, semmit az felet nem találunk, hogy Daniel az Angyal imadta volna: inkább azért hiszük, hogy alában látta azt Monozloi, mint hog Daniel-is az Angyalnak lafara felteben avagy ijetteben az földre el le esett, es ortzajara burulva el alut, miglen az Angyal őtet fel költötte. Nem imadas volt azért az, hanem le eses es aluvas, kit az ki akar meg láthat, ver: 8. 9. 10. De en azt hiszem, hogy Monozloinak az-is imadas volna ha valaki az labat meg ütven orrara esne előtte. It mind-az-által az keresztven olvasó vegye ebeben, minemű hűséggel hozzák elő az Papistak az szent irasokat.

Öröklik

Öröklik locus Actor. 27.

106

Ha ki meg akarja tudni, az meg esmert igazságnak, vakmerőkepen valo meg tagadása mitfoda legyen, ha több példáját annak nem látja-is, it Monozloiban könnyen ebeben veheti. Mert lelke esmeriti ellen, oly dolgot fog az szent Palara, az ki ő neki csak ebeben sem jutot. Nem elegendik meg azzal, hogy ő lelki parazna, hanem meg ezt az szent Apostalt-is, melleje akarja ez dologbul vonni, de Istentelen csatladsaga mind emek ki tetzik, ha meg tekentyük az Pal Apostalt mondatat, nem úgy az mint Monozloi elő hozza, hanem az mint ő maga szent Pal szolot, kinek beszédit szent Lucats hűségesen megh írta. Így szol azért szent Pal: Előtem megh allapek ez ejel *Angelus Dei, cuius sum ego, quem or colo.* az az Angyala az Istennek az kie en vagyok, es kit en tisztetek avagy kinek szolgatok. Lae nem az Angyalnak, hanem az Istennek, kie volt az Angyal-is, mondgya magat szent Pal, es ugyan azonnak vallya magat szolgajanak lenni. Nem jelentti azért az Angyalhoz valo szolgalttyat, az mint (fol. 155.) mondgya Monozloi, hanem az Istenhez, úgy annira hogy meg egyebeket-is tiltott szent Pal azoknak szolgalttyatul, az mint meg tetzik Colof: 2.

Harodik locus Exodi 3.

Ezekből jollehet nilvan ki tetzik Monozloinak az ő vakmerősege az szent irasoknak meg veztegeteseben: mind-az-által, hogy semmit az szentelenfegben hatra ne hadgyon, nem elegendik meg enni karomlasokval, hanem az mit ír Moses Exodi 3. az Jehovanak Angyalarul ki az csipke bokorban *M O S E S N E K* meg jelent, es mi az *C R I S T U S R A* magyarazzuk, ő azt-is teremtet Angyalnak mondgya, csak hogy az Szenteknek es Angyaloknak imadásat vala-mint az mint lehet meg oltalmazhassa. De ha egyebut valahul, szinte it őtötte megh labat Monozloi, es it hallot leg nagyobbbat. Mert nem teremtet Angyal volt ez, hanem teremto Angyal.

D d 2

az az,

az az, az Istennek öröktől való szent Fia az Ur Iesus Christus, kit bizonitonak im-ez erősegek.

Először. Mert ez az ki Mosesnek meg jelenik, ebben ez jelenesben egyenlő-kepen neveztetik Iehovanak Angyalának, Iehovanak es Elohimnak. Azert az miken az Iehova es az Elohim ugyan azon Istent jedzik, azonkepen az Iehovanak Angyala is azon Isten, az ki az Iehova es az Elohim. Honnan ki tetzik, hogy az Angyal az ki meg jelenik, nem volt az teremtet Angyalok sama közül, hanem az Fiu az Iehova Angyala.

Másodszor. Mert az ki meg jelenik es Mosesnek szól, ő magat Abrahamnak, Isaacnak, es Jacobnak Istenének nevezi, mely nevezet semmiken teremtet Angyalhoz nem illik.

Harmadszor. Mert Moses el reytven az ő ortazat az Angyal előtt, ez okat jelenti az iras, hogy nem mer vala az Istenre nezní.

Negyedszor. Mert ez az Iehovanak Angyala, es Iehova Elohim így szól: Meg látam ugy-mond, az en nepemnek fanyarufogat, es azert szalottam le az eghből, hogy Aegyptombol ki szabadítam, es be vigyem az tejel, mezzel folyó földben. Kicsoda volt azert az nep? Bizony az természet szerint való Iehovae. Avagy, ki volt annak szabadítója? nem-de Christus? az ki mondattatik az eghből ala salotnak lenni mi erettünk, es az mi üdvösségünkert. Es ki felől az Angyal is azt monda az szűz Marianak, hogy ez lenne az, az ki megh szabadítanaja az bűntől az ő nepet.

Ötödször. Azont bizonnítja az nev az melyvel az Angyal nevezi magat, *Ego qui ero*, Leszek az ki leszek. Mely nevezettel ez Iehovanak Angyala az Christus az ő ket természetit es tífist jelentette, hogy az következő üdőben az emberi testet fel veven, meg valtoja es közben-jarója lenne az emberi nemzetnek.

Hatodszor. Mert azon Angyal ez, az ki Moses által az nepet

pet Aegyptombol ki hozta, az ki az törvent ki adta az Sinai hegyen, es az ki nagy barátságoson sokot volt befelleni Mosesvel. Ki volt kediglen az? Moses Iehovanak nevezi. Szent Estvan Aктор: 7. (mely helyet Monozloi is meg jedzet) Angyalnak. Senki kedig nintsen az Christus kivül, az kihez ez az ket nev egyenlő-kepen illenek. Nem jól azert szent Estvan teremtet Angyalul, (az mint Monozloi mondgya) ki által Isten az ő törvenyet ki adta volna, es ki által az Mosesvel befellet volna. Mert Moses sohul nem mondgya azt, hogy az Angyal adta volna ő neki az törvent, es hogy az Sina hegyen vele jól volt volna, hanem mindenkor Iehovat mond es említ. Szent Estvan is azert az Angyal nevezven, nem er tet valami teremtet Angyal, hanem azt az Angyal az ki koroskint Iehovanak is mondattatik, tudni illik, az Christust, az mint ugyan onnan az textusból meg tetzik, melyben azt az Angyal Istennek, es Abrahamnak, Isaacnak, Jacobnak Istenének nevezi.

Hetedszer. Az szent Pal is így magyarazza ezt az helyet. 1. Corinth: 10. ki nilvan azt mondgya, hogy az Christus volt az, az ki az nepet az puztaban hordozta es oltamazta.

Vegezetre hogy töb erősegit ez dolognak elő ne hozzuk az reghi Paterek, Iustinus, Irenaeus, Tertullianus, &c. egyet ertetenek velünk ez dologban. Mert Iustinus in Apologia ad Antoninum secunda pag: 180. nilvan írja, hogy az Istennek Fia volt az, az ki Mosesnek az csipke bokorban meg jelent. Ismet in Dialogo cum Tryphone pag: 122, es 127, hogy az Fiu Isten volt az, az ki jól Mosesnek az ő Atyának akaratyabul, Ismet, hogy az Christus volt az, az ki az nepet, ki hozta Aegyptomból. Irenaeus lib: 4. cap: 11. azt bizonitya, hogy az Fiu Isten volt az Atyaval egyetemben az ki Mosesnek jól az csipke bokorbul, es az ki ezt mondotta: En vagyok az te atyadnak Istene, &c. holot így jól az többi közőt: Ő maga az Christus Atyaval együtt az előknek Istene,

ki az Mózesnek szolot, es az ki meg jelent az Atyaknak-is. Tertullianus nem ert külömbet, irvan contra Praxeam fol. 414, es de Trinit. pag. 623. kinek az ő bizonfagit ot az helyeken az ki akarja meg lathattya.

Megh tezik azért mind ezekből immar nyilván való ha-
missága Monozloinak, az menniben azt monda, hogy az igaz Angylok nem úgy mint teremtet allatok imadtattanak az Istennek sent emberitül, nezyen az követsegre az mellyet vi-
seltének, hané annalis nagyob imadással. Mert az mint meg la-
tánk, nem teremtet Angalrol solnak azok az helyek az kiket fel jedzet, hané az Christusrol. Azert nem külömb hűsegesen hozta azokat itt elő es magyarazta Monozloi, mint az Pokol-
beli ördög mikor Christus Urunkval disputal az puztaban. Tagadgyuk azért, hogy az igaz teremtet Angyalok imadtat-
tanak volna, úgy az mint Mon; mondgya, hanem sőt inkább az Ur Istent imadtak, es egyebeket-is az Istenek imadására es ti-
zeletire intettek, az mint meg tetzik Jud. 13. Apoc. 19, es 22. Nints azért semmi helye Monozloinak első feleletinek,

Masodik feleleti, az-hol ket okait szamlallya elő, az mely okokert az Angyal nem akarta magat imadtatni, az-is csak semmire kellő, es semmi nem egyeb, hané emberi agyaskodas. Mert mind az ket ok bizonytalan es sohónan semmi fundamen-
toma nints az irasban. Sőt inkább az első ok ellenkedik az irasval, az mely iras, mivel-hog tanu-bizonfagot teszen arról, hogy az Isten az ő dicsősseget mának nem engedí, tudvan azt az Istennek sent Angyalí, nem lehetseges delogh hogy oly di-
csősséges abrazatot vennenek fel, az mely mia Istennek alit-
tatnanak az emberektül, es melyvel balványozasra valo okot es alkalmatosfagot adnak nekik. Azert sz. Agoston tiszte-
sege helyen maradvan, mi annak az oknak semmi helt nem adunk; azért-is, hogy nem az jo Angyalok szokasa az, hogy Istent dicsősséges abrazatban venditalyak aruljak magokat, (mert ezek nem az ő dicsőssegeket keresik,) hanem az Pokol-
beli ördög.

beli ördög, ki az mint sent Pal mondgya, világosságnak an-
gyalava tünteti magat 1. Cor. 11. es Istent imadást-is kiyan ma-
ganak, Matt. 4. Az másik ok-is hasonlo az elsőhöz: mert ha
igaz volna, Gergel Papanal jobban tudta volna azt sent Pal. Azert ezt az okot tudvan bizony az Angyalnak szolgajanak
(Monozloi ertelmefzerint) nem mondotta volna magat, sem
nem szolgált volna neki, maga ez-is merő hazugfag az mint
ennek előtte meg bizonitánk.

Maskepen vagy on azért az dolog. Ugyan Dulia volt
Papista modon solvan, az az külső tisztelet es teremtet allat-
hoz illendő, nem kedig Latria, az melyvel Ianos akarta az An-
gyalt tisztelni, de azt-is nem vőtte fel ő tüle ez okert, hogy
tudta azt az Istennek Angyala, hogy az fele előtte valo terd-
re esfelvel, mely tisztelettel együt jár, kissebbedik az első Isten-
nek tisztelesége, az ki ugyan mondott arról, hogy ő legyen az,
az ki előt meg hajolnak minden terdek. Nem akarta azért
csak valami leg kisseb szikrajat-is, annak az Istennek tisztes-
legének maganak foglalni, hogy valamit az Istennek tisztes-
segeben el ne venne, hanem eppen akarta azt ő szent földsege-
nek meg tartani. Azert mondgya Ianosnak: Meg lásd hogy
azt ne cselekedgyed: Mert szolgál tarsod vagyok, egy az
te atyadfiak közzül az kiknel vagy on az Iesus bizonfaga; Istent
imadgyad. Mint ha ezt mondotta volna: Ianos, en te tüled
azt az tiszteled fel nem vesem; mert egyenlő allatpatban va-
gyok te veled, az melyben veled együt az Istent kel Uram-
nak esmernem. Nem melto kedig, hogy az szolgál tarsat Ura-
hoz illendő böcsütettel tisztelye. Hat ne imadgy engemet,
terdre se essel en előttem, mert az olyan tisztelet Istenhez
illendő tisztelet, kit senkinek nem tulaydonithat az Ur-
nak bosszonkodasa nélkül. Innen azért mi immar illyen erősse-
get csinalunk. Az Angyalt az ki nemessebb az Istennek minden
egyeb teremtet allatinal, nem kel imadni: Annal inkább nem kel
tehat mas rendbeli teremtet allatit imadni, tudni illik az Szen-
teket

teket, mert ezek is nem meltságosbak az Angyaloknál, hanem csak hozzájuk hasonlok Matth: 22. Ímet, az Angyal it ez helyen így argumental: *Tuus sum óvndalos: Ergo me non debet óvndolere.* Szolga tarsod vagyok: Azert szolgálai tisztelettel nem kel engemet tisztelned. Ebből azért mi is ugyan azont concludalyuk: Hogy nem kel tehát az Angyalokat sem Latri ayal sem Duliaval tisztelni.

AZ MASODIK LOCUSROL

Acto, 10, holot Peter tiltja Corneliuszt az imadástul fol. 157, 158.

Az sent Peter es Cornelius példajat elő hozvan Monozloi, ő maga vallást tésen arról, hogy az mely tisztelettel Cornelius az földre előtte el leborulván ötet tisztelte: nem egyéb tisztelet volt, hanem csak neminemű külső tisztelet. Nagyob azért köz embereknek tiszteleteknel, mellyel csimerte ötet sent embernek lenni, es böcsületre meltonak. Azt is vallyá, hogy alazatoságbul az sent Peter azt sem akarta venni magának. Mind az által fol. 158. ezeket azzal boronallya be, hogy noha az Szentek it ez földön tiltottak is az ő nekik adatot külső tiszteletőket, nem vetettek meg mind az által minden tiszteletőket. Azert úgy-mond ha imadgyuk őket azzal az imadással melyvel kerjük segítségőket, egy csöppet sem vetkezzünk Isten ellen.

Erre mi nekünk csak ez feleletünk. Jól tési Monozloi, hogy vallást tésen ez ket dologrol, hogy Petert Cornelius külső tisztelettel tisztelte, es hogy Peter azt is alazatoságbul fel nem vötte, mert mi is ugyan azont vallyuk, hogy volt Corneliusban anni epület es ertelem, hogy az földő tisztelettet az Ur Istennek tudta megh tartani, azért hogy terdre es Peter előt, nem oly süvből cselekedni, hogy ötet Isten gyanant imadgya. Azt is helyen hadgyuk, hogy Peter alazatoságbul fel nem vötte tőle azt az tisztelettet. De mas vagyon meg itt az dolog.

dologban, es mas főb oka vagyon annal az kit elő hoz Monozloi, hogy sent Peter nem akarta Corneliusnak imadást el szenvedni, tudni illik: mert vesi ebeben es jól lattyá, hogy soha az ember ez külső tiszteletet is, úgy meg nem tudgya valastani az Isteni tisztelettől, hogy valamit az mi Istené, az teremtet alatra benne ne haritsen es annak tulajdonitsen. Mely dologban, hogy feletteb el ne menne Cornelius, es Isten ellen ne vetkezne, azért fel emeli ötet ezt mondvan: kely fel, en is ember vagyok: mint-ha mondotta volna: latom Corneli hogy nagyob iteletben vagy felőlem, hogy nem mint illenek, es mivel-hogy az Christus követseget viselem azért alitaz engemet ilyen nagy tisztessegre meltonak lenni. De igen el megy az dologba: Mert noha az Isten kegyelme az Christusnak Apostolova töt engemet: mind-az-által allat ferint en is ember vagyok, halando, gyarlo, esendő, bűnös, Isten kegyelme es Christus érdeme-nélkül sükölködő, Had el azért. Ne tulajdonits ez ilyen nag tisztesseget en-nekem; hanem tarts annak az kinek mind te, mind en szolgálai vagyunk. Ez igaz oka, mellyert sent Peter ez külső imadást is fel nem vesi. Jo ok mind az által az Monozloie is es mi-nekünk igen szolgai. Mert ha sent Peter it ez földön az alazatoságot úgy meg tartotta, hog meg csak az külső tiszteletet is fel nem vötte, hogy valamike pen az Istennek tisztessege ellen ne vetne: most annival inkab nem kívannya az eghben, sem azt, sem nagyob tiszteletet maganak: ha nem mint hogy ő az Istent tiszteli, azonkepen mi tőlünk is ugyan azont kívannya, hogy cselekedgyük. Ha mi ebben tartjuk magunkat, nem vetünk az Istennek ellene, de vetünk ha oly imadással imadgyuk, az melyvel az ő segítséget kernenk, az mint azt oda fel bűsegesen meg bizonítottuk, &c.

MONOZLOI HAROM FOGASI fol: 159.

160. 161. es arra való felelet.

De nem tetzik ez az valasztel Monozloinak. Azert mi ellenünk, kik azt mondgyuk, hogy ez ilyen Szenteknek imadással

Ee

dásával

dásával meg bántatik az Isten, es hogy az Szentek nem esme-
rik az dolgokat mellyek tiszteletekre lesnek, avagy nem tud-
gyak azokat az mit kerünk tőlök, &c. harom dolgokat forgat,
az mellyekből bennünköt karhoztat.

Elsőör azt mondgya, hogy az Szenteket az ő tökelle-
tessegektől meg fosztjuk, az melyben helyheztetni az ő hodog-
ságokat az iras, es csudalkozik rayta, hogy ez kitűn esmerete-
get meg nem engedgyük nekik, kik az Isteni fő esmeretseg-
gel tellyesek.

Másodör, hogy nem akarjuk tudni veghetetlen irtal-
mas természetiből, erdemekre valo tekintetiből-is, mit jelen-
sen nekik az Ur Isten, holot kiváltságon, még it ez földön
letekben sok jóval es jelenésekkel látogatta legyen meg az ő
valazottit az Ur Isten: kit bizonyit Samuelnek, ki, az mint
mondgya, mindent tudot, valami volt Saulnak szívében, 1.
Reg. 9: Danielnek ki az kiraly gondolatit es almat meg látta
niel: 2. Szent Peternek ki Ananiásnak es Sapphirának alnok
szívéket meg esmerete Aétor: 5. példajokval.

Harmadör, Hogy rontani akarjuk Istennek melleges
tanatlat es el vegezet akarattyat, mellyet ő szent föllege gyá-
korlatossággal közlöt híveivel, ugy mint el reytet dolgokat,
kit esmet példakyal bizonyit: Abrahameval Gen: 18. kitől I-
sten Sodoma es Gomorrha tartományának veszedelmet el nem
tűkosta. Es Elifazseval, kivel az Isten sok tanatlat közlötte
oly közönsegefen hogy ugyan panaszkodot földe, mikor va-
lamit neki meg nem jelentet 4. Reg: 4. Sőt azt-is mondgya,
hogy üdvözítők híveihez valo barátságat ebben jelentette
meg, es ebben helhezettette, hogy valamit hallot Attyatul meg
jelentet nekik. Johan: 15. Hat ugy mond ha it ez földön meg
jelentette sent Attyanak tükait, menivel inkább az örök dicső-
ségben kel tudniok mindeneket.

FELELET AZ ELSŐRE.

De mind ezekből-is, méltatlan karhoztat bennünköt
Monoz-

Monozloi: Mert az mi az első illeti, oja az Ur Isten az mi 110
fejünköt attul, hogy mi az Szenteknek, tökellethegeket,
tagadunk, avagy attul őket meg fosztanunk, az minemű-
ben az Ur Isten ő szent föllege most az közönseges fel tama-
dának előtte akarja őket tartani es rehelytetni, mely fölöl mi
mind az által igen keveset tudunk állani. Mert hogy meg
erte Monozloi, mi-is vallyuk es hiszük azt hogy azoknak az
kik Christus hitiben halnak meg, lelkek az ő fejekhez, az
Jesús Christushoz gyűtetnek az paradísfomban, az az, az
egheben, az hova Christus fel ment elsőör, es út mostanság-
gal Atyánk jobban. Azt-is hiszük hogy valoban, es alatt sze-
rint rehelytetnek az öröke valo es ki mondhatatlan dicsőség-
ben, de modgya szerint, az mint most az Isten akarja, mind
addig, míg az ő testekkel egyesülven, tökelletesen öröke
megh dicsőitessenek. Azt mondgyuk ez mellet mind az al-
tal, hogy az Szenteknek tökellethege, nem abban al, hogy
közönsegefen es rehelytet mindeneket lássanak, tudgyonak,
halyonak az eghben, az az, hogy minden-tudok es minden-
hatok legyenek, mert az minden-tudas, es minden-hatóság,
csak az örökke valo Istennek oly tulajdonfaghi, az melyek-
ből mi az ő Istenfegenek bizonyításra győzhetetlen, es keseg
nelkül valo erősegeket szoktunk venni, hanem mas dolgok-
ban, tudni illik, az öröke valo igazságban. 2. Pet: 3. Örökke
valo örömben Iohan: 15. Istennek tarasiban, az menyben je-
lenesinek általa magat azoknak (az mind Monozloi-is mond-
gya fol: 13.) ot mutatgya, 1. Cor: 13. Joh: 3. Isteni es atyafiui
szeretethen, minden Isteni joknak rehelyteteseben, igaz es ö-
röke valo bekeességben, öröke valo tiszteességben, üdvőségben,
batorságban, igaz kintseben es gazdagfagokban, az kik el
nem veshetnek: Angyal tarasfagban, es az reghi Szentek-
nek esmeretsegekben es polgar tarasfagokban, egyeneslegben,
meltóságban, halaltalanfagban, es egy summaban minden jok-
nak rehelyteteseben, es minden gonosoknak el távoztatásában.

Ee 2

Mete

Mert azt mondgya az Esaiás Propheta, 64. es sz. Pal, 1 Cor. 2. hogy sem nem latta, sül nem hallotta, es embernek elmejeben ingyen sem jöt, az minemü jokat kešitetet az Ur Isten az ötöt űeretőknek. Tavul vagyön ezektül minden űomorü dolog, az mi ez vilagh űerint ő nekiek bantalt űörzöt, tudni illik, az halál, banat, keűerűsegh, beregeűegek, űaratűag, eheűeg, űomju űag, hevűeg, hidegűeg, fogatkozas, keűerűsegh, űolgalat, ado űizetes, &c. Eűa. 57. Apoc. 21, mely jokval meg elegendven az Szentek, nem űorgalmatoskodnak az mi dolgainkröl, hanem azoknak ertűet, tudat, gondyifeleűet az Istenre hadgyak, kit tudgyak hogy nagyűzeretettel vagyön mi hozzank, hogy űent Fiat ertűnk adta, azert űemmi oly draga marhaja nints immar, az kit ezzel es ennek kedveert, minekűnk meg nem adna. Ezekben al, es ezekben vagyön most az Szenteknek tőkelleteűsegek, de az űő es tellyes Iűteni eűmeretűeg menyere legyen, mi azt nem tudhattyuk. Tudgyuk azt mind az al az űzent irafokbol, hogy az mi dolgainkröl az Szentek űemmit nem tudnak. Azert az Iűteni eűmeretűegbűl ez vilaghi dolognak minden tudafara igen nehez minekűnk elmelkednűnk. Mert csak vilaghi modon űzolvan, űem kűvetkezik, hogy az ki nagyob javaval bűvűlkedik az Iűstennek, mindgyaraűt kiűlebb-is nala legyen: mint peldanak okaert, nem kűvetkezik: Az ember okos es bűlts alat, eűmeri az Iűtent, tudgya akarattyat, azert rűpűlhet-is. Vai nem űti. Mert az Iűten az ő ajandekit, nem egy arant oztogatta, kinek im-ezt kinek am-azt, kinek nagyobb, kinek kiűlebbet adot. Az űem kűvetkezik azert: Az Szentek az Iűtent lattyak, es eűmerik modgyok űzerint, az mint most Iűten magat nekiek jelenti: Azert ők-is mindent tudnak. Nem illik őűzve, mert az minden tudat, Iűten maganak hadta, es űenkiyel azt nem kűzli. Vegezetre it csudalkoznunk eűik mi-nekűnk Monozloi dolog, ki azon oűtoroz bennűnkűt, hogy az Szenteket, meg űoztyuk az ő tőkelleteűsegektűl, es Iűteni tellyes eűmeretűegtűl.

Maga

Maga nem mi vigyunk azok az kik azt cselekedgyűk, hanem ő maga Monozloi, ki azt írja betű űzerint, űol: 14. hogy az Iűtent az hűvek teűteknek le tetelek utan, lattyak, űg mond, de nem oly tőkelleteűen mint itilet utan, mert az teűhez valo kivanűagoknak miatta, nem bocsattatnak tellyeűseggel az Iűstennek eűmeretihez. Iűmet űol: 17. Iűten űgy mond az tőkelleteres bodogűagot nem rendelre adni csak az lelkeknek, hanem az embernek, kik teűtbűl es telek bűl valok. Iűmet űol: 18. űűvűzítűnkűl, űgy mond, az lelkek nem oly tőkelleteűen mutatnak meg be űzent Aryanak, hanem az űel tamadas utan, az mikor orűagolni fognak az Chriűtűűal. Eűmet űol: 21 az Florentiai Conciliumbol. Az hűveknek lelkek, ki ki az ő erdemehez kepeűt tellyesben fogja latni az Iűtenűeg. Ezeket írja betű űzerint Monozloi, kikbűl nűlvan meg tetzik, hűg ő az, az ki az Szenteknek lelkeket tőkelleteres bodogűagoktul, es tellyes Iűteni eűmeretűegektűl meg űoztya. Azert az ő maga beűedibűl, mi ő ellene illyen erűűűeget csinálunk.

Az Szentek most nem lattyak tőkelleteűen az Iűtent. Nem latnak tehat ő benne tőkelleteűen, es nem-is tudnak mindent.

Iűmet: Az Szentek nintsenek meg az tőkelleteres bodogűagban. Azert az mint oda űel-is Gergel Pápabűl akarja vala bizonitani, az ő bodogűagoknak al-tala nem tudnak tőkelleteűen es tellyesben mindent.

Iűmet: Az Szenteket meg tőkelleteűen nem mutatna be Chriűtus Vrunk űzent Aryanak.

Azert nintsenek oly bodogűagban az kinek heja nintsen.

Iűmet: Az Szentek erdemek űzerint, ki tellyesben, ki nem oly tellyesben, lattyak az Iűtent.

Ee 3

De mi

De mi arrul it ez földön nem tudunk itéletet tenni.
Azert csak hejaban valo nekiek könyörgenünk, mert
erdemeket nem tudgyuk, es az is nem tudgyuk
az mi szükségünket, menire jelenti avagy nem je-
lenti nekiek meg az Isten.

FELELET AZ MASIKRA ES HAR- MADIKRA.

Következik az masodik es harmadik dolog. Holot Mon:
meg is ez vilagon tót jelentest forgattya az Istenek, az kiket
tót Samuelnek, Danielnek, Peternek, Abrahamnak, Eliszuf-
nak, es az ő tanítványinak, mint ha mostanfanggal is azont esele-
kedne velek az eghben. De mivel hogy erre ez ellenvetésre
bűsegesen meg feleltünk, az negyedik rendbeli locusoknak
meg oltalmazában: azert it fok befeddel az keresztien olva-
sot nem tartoztatunk, hanem rövideden csak arról intyuk meg,
hogy vegye eeben, minemű hűseget hozza elő es magyarazza,
az mit Samuel mond Saulnak, 1. Sam: 9. Velem egyetek ma,
az utan el bocsatlak tegedet, es valami vagyon az te sívedben
mindent meg mondok teneked. Ezt Mon: arra tekeri, hogy
Samuel Saulnak közönsegesen minden gondolatit tudta, maga
az dolog sérint az miből hozza ment volt, hol Samuel, tud-
ni illik, az szamaroknak el vesese, es meg találása felől, nem
kedig egyeb gondolatiról. Mely dolognak igazsága abból tet-
zik meg, hogy Samuel sem fejt meg az ő sívenek egyeb gon-
dolkodást, hanem csak erről hol, es tesen jelentest neki. Az-
is továbbra vegye eeben, minemű erősség legyen ez.

Az tanítványoknak valamit Vrunck Attyatul hallot,
mindent meg jelenter Ioh. 15. (nak.)

Azert az örök dicsőségben az Szentek mindent tud-

Nem következik. Mert, az minden, az kíről hol Chri-
stus Urunk, csak az üdvösségre nező dolgokat fogja be, nem
foglak

foglal pedig egyeb dolgokat, az kik arra nem hűsegessek, 112
Mely magyarázatnak igazsága abból tetzik meg, hogy az
itélet napját, es egyeb dolgokat is sokakat nem tudanak. Mas
az hogy ez világi dologról, az mas világhira nem szolgál ez
erősség, hanem ha meg bizonyíttyak az Papistak, hogy az Isten
azok felől akar tenni, es tesen is jelenefeket az Szenteknek,
kit soha meg nem bizonyíthatnak. De ez dologról az meg
jedzet helyen eleget szólottunk.

NYOLTZADIK LOCUS AZ MIATYANK- BOL, ES ANNAK MON: ELLEN MEG OLTALMAZASA.

Itt ez helyen im-ez mi erősségünköt akarja meg hamisí-
tani Mon: fol. 161, 162. Arra tanítot bennünket az mi Urunk,
midőn imatkoztok azt mondgyatok: Mi Atyánk, ki vagy
menyekben. Tehat nem illeti az imadas sem az Angyalokat,
sem az Szenteket, mert az Fiu is csak az Atyát imadta Joh. 12.
Ez ellen elsőben Mon: azt feleli, hogy semmi helye nintsen.
Mert ugy sem az Fiut, sem az szent Lelket nem kellene imad-
ni; maga ugy mond, mind az kettőt nem különben, mint az
Atyát kel imadnunk. Masodszor, hogy az Mi-atyánkban nem
tanít minket Urunk arra kit kellene imadnunk, hanem csak
azt jelenti meg, minemű dolgokról kellene könyörgeniek az
híveknek, es mit kellessek az imadságba kerni Istentől. Okat
jelenti kedig, miért nem tanít arra kit kel imadnunk, mert
tudtak az tanítványok am-az derek parancsolatot: Az te Ura-
dat Istenedet imadgyad.

F E L E L E T.

Erre is nem kel sok munka: mert jelen vagyon mind az ket-
tőre az felelet. Az mi azert az első illeti, holot azon fel Mo-
nozoio, hog az Fiu, es az s. Lelek ki reked az imadásnak tisztí-
letiből, ha az mi erősségünknek valami helye leszen: nem illik
ő neki azon semit rettegni: mert hamis befed az, az mit mond,
es hejába fel attul, nem különben mint ha az meny rea fakada-
tul felne, Mely felelme Monozioinak abból esik, hog nem ve-
te eeben,

esében, avagy nem akar felőle gondolkodni, hogy az atyai nevezet, háromkepen vetetik az irásban.

Először. Az Atya mondattatik nevezén az Fiu Istenre, es akkor jedzi az első semelt az szent Haromságban, az ki örök időkről fogva szülte allattyal az ő szent Fiat, miképen vetettetik Joh: 14. ver: 2, 6, 7, 8, 12, 13, 16, 20, 21, 24, 26, 28, 31. holot Christus Urunk az Istent Atyának mondgya. Esmet Joha. 20. ver: 17. Fel megyek az en Atyához, es az ti Atyához, &c.

Másodszor. Mondattatik az Atya nevezén az választok-ra, kiknek Christus Urunk azt az hatalmat adta, hogy Isten fia lennenek valakik hisznek az ő nevében, Johan. 1. ver: 12. Ebben ez értelemben mind Christus Urunk, mind az sz. Lelek es az Atya Isten, Atyának mondattatik. Es ehez-kepest Efi: 9. 6. Christus Urunk öröke valóságnak Atyának nevezettetik. Es így véli snt Pal-is Ephes: 4. v: 6. Egy az Isten, az ki Atya mindeneknek. Ertsed az ugyan szülötteket, mert azokról szól ot szent Pal.

Harmadszor vetettetik az Atyai nevezet, nevezén az teremtetésre, meg tártásra, es közönséges gondviselésre, melyre kepest minden emberek Istennek fia az meniben őket Isten teremtetette es ő tartya taplállya. Es így vetettetik Iob 38. 28. Kicsoda az elsőnek Atya? Efi: 63. ver: 16. Te vagy Ur Isten az mi Atyánk. Esmet Deut: 32. ver: 19. Matth: 23. ver: 9. &c.

Holot azért az Atyai nevezet ez háromkepen vetettetik, azt kel Monozloinak eszében venni, hogy it ez helyen ez közönséges imadságban, nem az első-kepen, hanem második es harmadik-kepen vetettetik, es jedzi az Atya, Fiu, es szent Lelek Istent, kit ugy mint egy es örökke való lehovat, kel mi-nekünk segítségül hinunk, tisztelnünk es örökke dicsőnünk. Nem reked tehát innen ki, sem az Fiu, sem az szent Lelek. Mely dolognak igazsága abból is ki tertzik, hogy ha az Fiu kiváltkepen az Atyai nevezetből it magát ki rekeztette volna, es csak az első szemelt az ő szent Atyát értene rayta, tehát

113
tehát kétség nélkül az mint egyéb helyeken tanította az ő hitveit, hogy mindent az ő nevében kerjenek az Atyatul. It fő-kepen azt el nem halgatta volna, hanem ez imadság veghiben az ő nevet, es közben-jarását meg említette volna, es meg intette volna őket hogy arra könyörögenenek az ő mennyei snt Atyának, az kihez nem mehet solta senki, hanem csak ő általa Johan: 4. v: 6. Nints azért semmi helye Monozloinak első feleletinek.

De legyen ugy bator, kit mind az által Monozloinak meg nem engedünk, hogy Urunk az Atyai nevezeten csak az szent Atyát értette: vallyon mi, az Szenteket es az ő segítségül hívásokat innen ki rekeztven es ragadván, ki rekezttyük azzal az imadságnak tiszteletiből az Fiu es az szent Lelek Istent? Tavul legyen az. Nem rekezttyük semmiképen. Mert mi-helt az Istent mi Atyának mondgyuk, tudgyuk azt hogy az ő szent Fiában lő mi-nekünk edes Atyánk, kitől es az Atyatul egyenlő-kepen származik az snt Lelek-is: azért mi-helt az Atyát emlityük, ot értetik mindgyart az Fiu es az szent Lelek. Mas az, hogy vadnak mi-nekünk arról egyéb bizonyos írásunk, hogy imadnunk kel az Fiu Istent es az szent Lelket is: de az Szentekről nintsenek. Azért Monozloi nagy Istentelenül tési azt, hogy it Christus Urunkot es az snt Lelket az Szentekkel egyben veti, mint ha egyenlő rendben es állapotban volnanak, de sokkal külömben vagyon az dolog. Mert noha Christus Urunk *in statu humiliationis*, az alázatos állapotban snt Atyát imadta es mi-nekünk is ezt parantolva volna, is, hogy szent Atyát imadgyuk: meg vagyon mind-az-által ő felőle íratatvan: Hisztek Istenben, en bennem is hidgyetek, Johan: 14. Esmet. Hogy mindenek ugy tisztelek az Fiat mint az Atyát, Johan: 5. Esmet ugyan ottan. Az ki nem tiszteli az Fiat, nem tiszteli az Atyát, az ki ütet bocsatta. Esmet Heb. 1. Imadgyak ütet, az Istennek minden Angyal. De az meg holt Szentek felől semmi az fele mintsen, hanem inkább ezeknek tiszteletit tilt.

tit tiltja az sent iras, az mint az-hol helye volt büfegesen meg
bizonítottuk. Azert az elsőről immar befzedünkert ebben
hadgyuk, csak arról intyuk meg ismet az keresztény olvasor,
vegye ebeben minemű Istenfeget tulajdonítson Monoz: Chri-
stus Urunknak es az sent Leleknek, tudni illik, csak ollyat az
minemű az Szentek. Mert ig elmelkedik itt az helyen. Ha az
Szentek nem imadtnak es az ő segitsegül hívások az Mi-
atyankból ki kezeztik, tehat nem kel Christust es az szent Le-
ket-is imadni. Ha ennek okat kerded tőle, bizon nem mond-
hat egyebet, hanem hogy mind egyik, mind másik azon rend-
ben es állapotban vadnak.

Következik az második felelet. De az nem felelet, hanem
merő hazugfag. Mert mire valok tehat am-az első ígek: Mi
Atyank ki vagy menyegben. Hisem nem kirót befedek azok
hanem azt declarallak, es mutatlyak kic kel minekünk imad-
nunk. Az kinek fene vagyon jól tattyá azt. Holot kedig Mo-
nozloi azt mondgya, hogy nem volt szükség arra tanítani az
tanítványokat kic imadgyanak, mert volt arról közönsege
parantolat: mi az ellen az dolognak vilagosságot amaztyuk,
mellyet az ki tagad elz-nelkül fűkölködik, es nem feleletvel
hanem botval es paltzaval kel azt meg tanítani, hogy illyen
milyen valo dolog tagad. Mas az hogy nagy sok dolgok van-
nak az kikerül mind az O, smind az Uy Testamentomban tanu-
ságok es parantolatok vadnak, sőt az Uy Testamentomi decla-
ratioja, magyarázaty az O Testamentomnak. Nem követke-
zik tehat, az O Testamentomban vagyon erről parantolat: az-
ert nintsen az Uyban. Sőt lenni kel. Mert az mi homalyosban
volna-is az O Testamentomban, nyilvánban meg magyarázza-
tik az Uyban.

KILENTZEDIK LOCUS AZ MEL.

yet meg piskalt Monozloi.

Kilentzedő Urunk mondata Johan. 16: valamit kertet
Atyamtól en nevemben meg adgya tinektek, ranyá első. De
mivel

mivel hog ez az Christusnak közben-jarasarul sol, erről irasunk 114
nak második részben fogunk sállani, ha Isten azt adga ernünk.

TIZEDIK ES UTOLSO PATVARKODA.

A Monozloinak am-az mi ellen vetelünk ellen, mely-
ben azt mondgyuk hogy az Szentek imadása
nem parantolatot az irasban.

Ez ellen kettőt mond Monozloi: Első az azzal akarja
rontani: Hogy ha ennek helye volna, az Apostoli Credot-is
meg kellene vetnünk, mert az egefz szent irasban nem talá-
tatik. Ha kedig mi azt mondanak, hogy ha nem együt-is,
czikkelenként mind-az-által meg talaltatik: Arra azt mond-
gya, hogy az Szenteknek erettünk valo könyörgeset-is nem
csak czikkelenként, hanem ugyan valoban meg tapasztalyuk.

Másodszor, reánk forditya ezt az ellenvetest, es azt ker-
di, ha nem kel semmit be venni, az mi nyilván nem parantol-
tatot az irasban: Miert vitattyak tehat, hamissan es vakméről
az Augustana Confession valok, hogy az Szentek közönse-
gel imadkoznak az Anya-szent-egyházert, ha ez-is ez mon-
das es tanítás bizon meg nem talaltatik az irasban: Mint ha
azt akarna innen ki hozni, hogy ha azoknak szabad iras nélkül
azt vallani, nekik-is szabad volna iras-nelkül-is azt be hozni:
kit mind-az-által ok nem cselekeznek, mert irások vadnak
felőle, mi-nekünk im-ezek-is az többi között. Psalm: 137.
Az Angyaloknak sine előtt eneklek neked Uram. 1. Corinth:
4. Csuffa lőttünk ez vilagnak, az Angyaloknak, es az embe-
reknek: Ezeket írja Monozloi sol: 164. 165. az kik valami
feleletre mertok.

F E L E L E T.

De ezek-is finte ollyan erős feleletek mint az többi. Az mi
azert az első illeti, könnyen hadgyuk Monozloit. Bizontis meg
ő czikkelenként ug az irasból, avag az mint ő mondgya, tapaz-
tathatokepen az Szenteknek értünk valo könyörgeset, az mi-
kepen

kepen mi az Apostoli Credot meg bizonyítjuk. Es bator nyeregettes legyen, kinek bizonyágra szép rósa kőszorot tegyük mindjara az fejében. De az bizonyításban halasztat teltzen, mi-is azért az győzedelmnek czímeret akkorra hadgyuk, hogy neki meg adgyuk.

Masodszor, Az mit tőlünk kérd, az ugy ninszen: mert soha senki azt vakmerőkepen nem vitatta, es most-is nem vitatya, az mint meg terzik az Augustana confesionak Apologi. azabul-is, kit elő hoz Monozloi, holot ez dologrol Philöp Melancthon semmi bizonyos dolgot nem statual, nem mond sem bizonyit, hanem csak így szol: Noha ugy mond nints bizonyilag arról az irásban, hogy az meg holt Szentek imadkoznak, egyeb annal az alommal, az mely az Machabufoknak is tolso könyveben vagyon. *Concedimus*, meg engedgyük mind az által, hogy miképen az elők imadkoznak az közönséges Ecclesiastert, közönségesen, azonképen az eghekben-is imadkoznak az Ecclesiastert közönségesen, &c. Ezeket írja Philöp, es ez az nagy vakmerő vitatas, az melyről Monozloi hamissan emlekezik. De az kinek job esze vagyon, tudgya hogy mas az vakmerő vitatas, es mas az engedelem. Kit Philöp Melancthon, nem azért cselekedet, hogy ő ugyan valoban es egy altallyaban azt vallotta volna, hanem csak az Papistakhoz képest, kik olyan vakmerő-kepen, vitattak azt, hogy az Szentek az mas vilagon tudgyak, minden mi dolgainkot res berint, es res berint imadkoznak-is mi erettünk, kit Philöp meg nem enged, hanem csak azt hogy, ha imadkoznak-is, tehát csak közönséges, nem res szerint valo az ő imadságok. Nagy költömbeg vagyon azért Philöp es az Papistak között. Mert Philöp azt az sententiat az mellyet Monozloi rea fog, csak ketsegesen engedi meg, es nem epic abbul hírnek agaztatya. De az Papistak mind abbul, mind az Szenteknek imadásabul. *Doctrina necessarium* szükseges tudomant akarnak be hozni az Ecclesiában, melynek, mivel hogy ellenkedig az irással, mi hite nem adhatunk, es nem-is adunk semmikepen. Az

115
Az irások az mellyeket elő hoz Monozloi, finte ugy illetik az Szenteknek imadást, mind az számart az vörös nyereg. Mert az elő az Angyalokrul szol, kik mindenkor mi köztünk vadnak. Az másik kedig azok kiül ez vilaghi hitetlen emberekrul, kiknel nevetseg es csuffag, főt bolondság az Ur Jesus Christus, mind folgaival mind tudományaval egyetemben. Es eddig legyen elegh, Monozloinak irasának hatodik reszerul, melynek utanna immar az mi rendünk szerint az Nyoltzadik következik, kirul közbe-veretlen kelletik szolnunk.

**AZ MONOZLOI ANDRAS ELENVE-
TESINEK AVAGY BIZONSAGINAK**
meg feytese, es igaz magyarázatya, az mellyekkel irasának nyoltzadik reszeben azt akarja bizonyítani.

Hogy az Szenteknek erettük valo segitsegeknek es esedezeleknek igazsága, nilvan bizonyítatik az irásban folio: 217. usque fol: 369.

Emlekezetre méltó az Cyrillus Doctor mondása, mely meg vagyon iratvan hatodik könyveben, Julianus ellen, es melyről Monozloi-is emlekezik, fol: 219. *Santos Martyres neque Deos esse dicimus, neque adorare consuevimus, etc.* Az szent Martyromokat ugy mond Isteneknek sem mondgyuk, sem nem szoktuk őket imadni. Hanem dicserjük őket nagy tisztelegel hogy az igazságot serenyen vitezkedtek, es az hitnek tisztasagát meg tartottak ugy hogy az önnön eteket meg utaltak, es az halálnak rettegesenek ellene mondván, győzedelmek loittenek nagy veszedelmekben, es oly nagy erőt jelentettének, mint ha az önnön eteteknek ozlopokat akartanak volna emelni. Annak okart nem meletlan dolog az főt ugyan sükséges-is őket, ug mint kik ilyen híres cselekedetekkel dicőssegek voltak, szünte.

süntelen való dicsíretetekvel tisztelni, &c. Ennek az jámbor-
nak mondata azért melto emlékezetre, hogy minemű dolog-
ban álljon az Szenteknek igaz tisztelgeti, nilvan meg jelenti,
tudni illik, nem az imadásban es segitsegül hívásban, mert
ez az tisztelgetet nilvan el veszi az Szentektől: hanem az ő
süntelen dicsíretekben es tiszteleges emlékezetekben, az mel-
lyeket felőlők tésünk nagy meltan, ez okaert hogy az mint
Cyrillus írja, kesek voltak inkább meg halni hogy nem mint
az ő hitőknek tisztaságát el vetettek volna, &c. Ha Monoz-
loi-is azért es az Papistak ebben az határban tartanajak ma-
gokat, nem volna mi-nekünk semmi pörünk velek, mert ha
kik egyebek, tehát mi vagyunk azok az mint oda fel-is nil-
van meg jelentenk, az kik az Szenteket minden nagy tiszteles-
ges dicsíretre, es dicsíretes tisztelesgre, meltoznak szível es
száival vallyuk es mondgyuk. De az mi szídalmozóink az
Papistak, nem tartják ebben ez határban semmi-kepen mago-
kat, hanem holot Cyrillus ezt mondgya: *Sanctos Martyres adorare
non consuevimus*. Az szent Martyromokat nem szoktuk imadni,
ők az ellen azt vallyak: *Sanctos proponi a papa ut ab omnibus adoremur,
& in necessitatibus invocentur*. Hogy az Szentek az Papatul azért
adattatnak előnkben, hogy mindenektől imadtassanak, es
szükségekben segitsegül hívatassanak, mely sententiat es értel-
met Monozloi-is ebben az ő írásában mind törrel páissal ol-
talmaz,

Jol lehet kedig mi annak hamisságot csak ez ideiglen-
is bizonyos okokkal Monozloinak minden csavargo felele-
tinek ellene tapaztalható-kepen meg bizonyítottuk: Mind-
az-alta most immar ő maga nagyobb alkotmatosságot ad mi-
nekünk arra ez ő írásnak nyoltzadik részében, melyben az
szent írásokból vetettetet bizonyágokkal ramad mi nekünk el-
lenünk, es mindenkepen azon ügyekezük hogy az Szenteket
segítő lestenekke tegye, honnan oztan győzhetetlenül az ő tet-
szet szerint állassa es erősítse, azoknak segitsegül hívasokat.

It ez

Itt ez helyen-is annak-okaert szemben kel mi-nekünk ¹¹⁶
Monozloival szallanunk, es lsten velünk leven meg kel lat-
nunk azokat az írásokat, az kiket elő hoz, igazán fertel-
sek az ő kaptajára, hogy azokból az Szenteknek segitseg
es segitsegül hívasat bizonyítsa, avagy nem igazán. Mert igen
gyanakodunk benne, hogy csak egyik-is arranem illik semmi-
kepen, mint hogy azt az mi feleletinkből, minden kereztyen
olvaso nem sokára észben veheti.

De minek előtte az dologhoz kezdgyünk, es azokat az
írásokat meg forgassuk, mivel hogy, mint valami jo lantos
avagy hegedüs prambul-omon, kezűl, ezikornyas notan
kezd el ezt az ő tekintetes disputatiojat vetelkedeset, annak-
okaert mi-nekünk-is azt kel először meg summálnunk, es az
nagy zurzavarból kít it ez helyen minden rend nélkül egy-
ben zagyval, ki keresnők szandekat, mivel avagy karhozta-
son bennünköt, avagy kedig úgy mint közönségesen akarja, bi-
zonítani az Szenteknek eretünk való erdemeket es közben-
járásokat, avagy fősolásokat. Mert ha jól észünkben vőtük,
ez ket dologban forog, el kezdven fol: 219. egész 242
leveleig, írásának minden sok hejában való es hasonlalan csa-
esogási. Lassuk azért rend szerint mir mond.

MONOZLOINAK ELSŐ PÁN- tolodása.

Először azért ostoroz bennünket fol: 210. 221. 222. 223-
hogy mi íras nélkül nem akarjuk be venni az Szenteknek
segitsegül hívasat, csak szinte az Ecclesianak meltoiságot,
es azt mondgya fol: 121. hogy tartoznánk ez igaz tudomannak
el hitelere ha semmi írásunk nem volna-is, mivel hogy az kö-
zönséges Anya-szentegyház az Reghi sent Doctörökval egyen-
lő-kepen hittek, tanítottak, es vallottak eretünk való segitse-
geket. Kiválkepen kedig azon pantolodik fol: 222. hog mi az
Papi-

Papstaktat, parantsolatot, igiretet, avagy peldat kivanunk az irasbut az Szenteknek imadasarul, az az, hogy az Szenteknek imadasat Isten parantsolta volna, igiretet tot volna felöle hogy azok-ert meg halgat minket, es hogy valamikor az Istennek elő Szenti, azokat segitsegül hitak volna. Mely mi kivanagunknak ha helye leßen, az az, hogy mindent az mit üdvösségünkre hisünk, kelleik bizonitoni, azt meri mondani Monozloi hogy süstben mennek, es nem tudgya hova lefznek mindeneknek előtte:

Az Apostoli Credo, az az, az mi hitünknek agazati: mert, ugy mond sohol nints meg irva az szent irasban,

Az szent Haromsag.

Aßonyunk szüz Marianak seplötelen szüzessege.

Az kisedet gyermekeknek keresztsegök es hitök fol: 223.

Az derek szent irasnak be vetele.

Mellik legyen igaz könyve az irasnak, mellik nem, &c.

Mellyekről azt mondgya Monozloi hogy sem parantsolat nem talaltatik, sem igiret, sem pelda, &c. Azert it ez helyen mind ezekből azt concludallya es hozza ki, hogy az Szenteknek segitsegül hivasanak bizonitasara ha sohol iras, nintsen is, eleg az ő neki hogy sohol sem latta sem talalta az irasban, hogy meg tiltatot volna, es hogy azt az Ecclesia be vötte, &c.

Ezeket írja először it ez helyen Monozloi, kinek az ő bebedit mi vilagosb ertelemnek okaert im-ez ket ellenvetesben foglallyuk be.

ELSŐ ELLENVETESE MONOZ.

loinak.

Valamit az közönseges Anyaszentegyház es az Reghi szent Doctörök egyenlökepen hittek, vallottak, es tanítottak, tartozunk azt el hinni ha szinte iras nintsen felöle-is.

De az

De az Szenteknek imadasat az közönseges Anyasent- 117 egyház es az szent Doctörök egyenlökepen, hittek, vallottak es tanítottak.

Tartozunk azért vele hogy el hidgyük ha szinte iras nem volna-is felöle.

MASODIK ELLENVETESE MONOZ.

loinak.

Ha azért nem kel el hinni az Szenteknek segitsegül hivasa, hogy iras nintsen felöle, tehát azon okert nem kel hinni, az Apostoli Credot, az sz. Haromsagot,

De el hiszük ezeket noha nintsenek sohol meg irva az szent irasban.

Elkel tehát hinnünk az Szenteknek segitsegül hivasa-is, ha szinte irasunk nem volna-is felöle:

De könyű mindenikre az felelet.

FELELET AZ ELSŐRE.

Mert az mi az első illeti tetetül fogva mind talpig beteg az az Argumentum, es sem eleiben, sem közepiben, sem utoljában semmi egesseg es semmi igazság nintsen, kit mi Monozloira nagy könnyen rea bizonithatunk. Mert holot először azt mondgya: Hogy ha szinte iras nintsen felöle-is el kel azt mi-nekünk hinnünk az mit az közönseges Anyaszent-egyház egyenlökepen hit, vallot, es tanított: Mi ezt az bebedet merő hamisságnak mondgyuk. Okai ez dolognak. Első, mert soha az U R Isten az Ecclesianak es az szent Doctöröknek, nem adott olyan meltságot, hogy az szent irasok kívül szabadon nyargalyonak, sem oly privilegiumot hogy iras kívül-is üdvösségren ez ő Articulosokat törözhesse, hanem ezeknek az ő meltsagokat, mely vagyon az tanításban, egy altallyaban az ő szent igejehez, es az szent irasokhoz kötelezte, az mellyeket

G g

hatarul

hatarul vetet ő nekiek hogy az ferint folyonak, es tanitsonak, kit ha cselekeznek, az ő tanitasokat nem különbben mint ha ő maga az Isten volna, kel vennünk; ha pedig azt nem cselekezik, hanem az ünnön agyokból tesnek valamit hozaja, az mi a val nem eggyez avagy vele ellenkedik, nem tartozunk vele hogy azt halgassuk, vegyük, es hidgyük.

Mely dolognak igazságarul ha ketelkedne valaki: Az az, hogy az Ecclesiának es az szent Doctöröknek csak addig tart az ő meltofsagok, mig az Isten igejenek es az szent irasoknak hatariban tartjak magokat, es azok kívül nem böltelkednek: Csak abból is győzhetetlenül meg tétzik, hogy hiszen ezeknek sem nagyobb az ő meltofsagok annál, az mely volt Mosefe, az Prophetake, es az O Testamentombeli Papoke, Christus Urunke, es az Apostoloke: Tudgyuk pedig azt hogy ezeknek az ő szolgaltatásokban es követsegekben minden meltofsagot csak az Isten igejétől es befzedetől volt, az melyet hirdetnek es tanitottanak. Azert az Ecclesiának is es az szent Doctöröknek csak addig tart meltofsagok, mig az Isten igejét hirdetik es tanitják: ha pedig az kívül hagnak, mindigarast el apad minden tekintetők es meltofsagok.

Nem szólhat ez ellen Monozloi semmit. Mert ha rend szerint mind elő forgattuk is, de nem találunk ebbe különbet, az az, hogy valami tekintetők es meltofsagok volt volna valakiknek az tanitasban, hanem csak az Urnak nevében, es az meniben az Urnak beszédet hirdettek es tanítottak. Azert mihelt az UR Isten erre az tiszte hirta őket, mindigarast azt is föl attá es meg parantolta nekiek, hogy magoktól semmit ne szóllyonak, hanem az Urnak szájából. Sőt addig elő sem alatta őket az nep közöt hogy tanitanak, hanem először meg parantolta nekiek mit szóllyonak, mint az Mosefnek, ki minden Prophetaknak fejedelme vala, példajából meg tétzik, kinek az UR Isten

az ő

az ő követseget es parantolattat szájában adgya először, 118 es ugy boesactya oztan az nephez es Pharaho Kiralyhoz, Exod: 3.

Mosef után több szent Prophetak is következtenek de ezeknek is nem egyebben állot az ő meltofsagok mint meg tétzik, Ezech: 3, holot így szól az Prophetanak az UR ISTE N, Embernek Fia ör allova tötték en tegedet az Israelnek hazának, azert az mely beszédet hallani fogz, az en szájamból, azt hirdessed az en nepemnek. Mely beszédrel nyilván tiltja az ISTE N, hogy semmit magától ne gondollyon, hanem az Urnak szájából az mit hal azt szóllyá. Mint hogy Hieremiasnak is ugyan azon törvent szájba eleiben. Hierem: 23. Az Prophetá úgy mond az kinek alom vagyon almot beszélfyen, az kinek pedig az en befzedem vagyon, az igaz befzedemet szóllyá. Mely törvény közönleges minden Prophetaknak, es nem engedí hogy többet avagy eg ebet tanitsanak, hanem csak az mit az Isten parantolt. Azert az Prophetak is mindenkoron ehez az Istennek törvényéhez tartottak magokat, es soha senki közüllők csak száját sem tatotta fel, miglen az Urul nem ertet, es tülle nem vötte azt az mit kellett szolani, es innen vagyon az, hogy semmit gyakrabban nem olvasunk ezeknek az ő irasokban mint, Ezt mondgya az UR: Ez az Urnak beszede: Ez az URNAK terhe: Ezt solotta az Urnak szaja, &c.

Az reghi Papoknak sem volt semmivel nagyobb meltofsagok, kiket, jollehet az UR Isten nagy tekintettel ekesitett volt meg, es nagy büntetést rendelt volt ezeknek meg utaloinak, azt is mind az által meg jelentette meniben kellene őket halgatni mikor Mal: 2. azt monda, hogy az veghre, töt ő kötest az Levinek hazával, hogy az igazságnak törvénye lenne az ő fájában, es hogy ő neki oly kövere lenne, az ki az tudomant meg őrizne, es kinek fájából kerdenejek az Istennek tör-

Gg 2

nek törvenyet. Mely dolograul nyilvánban szol Deut: 17. holot
azt parantfolya nekiek hogy az ő törvénye szerint tegyenek
feleletet.

Ezeket Christus Urunk ő maga követte, ki jöllehet egy-
etlen egy es örökke valo tanatfolya volt az ő mennyei Aty-
ának, es szent Atyatul mindeneknek rendeletet. Ura es
tanítója, ő is mind-az-által mivel hogy az tanításnak tisztiben
forgolodot, maga példajaval minden egyhazi folgaknak tör-
vent szabad az tanításban, mifoda modot követnenek, mikor
igy sola, Johan. 7: Az en tudományom nem en tudományom,
hanem aze, az ki engemet botfátot, az Atyame.

Ezen Christus Urunk mikor az szent lelket igere is az
ő tanítváninak, noha bizony Isten, es mindeneket visgal, meg
az első Istennek mellekes dolga is, mind-az-által ezt is úgy
ajánlja es úgy igere az ő tanítváninak hogy semmi ny dolgot
ne folana se tanítana, hanem csak azt az mit ő maga Christus
Urunk tanítot vala. Azert így fol Urunk ennek az ő tisztől
Joan: 16. ver. 13. Az mikor úgy mond el jó an-az igazságnak
lelke, vezzerleni fog az titeket minden igazságra. Mert nem
fog magatul folani, hanem az mit hallani fog azt fogja sola-
ni. Az engemet fog dicsőíteni. Mert az enyemből vesi azt,
az mit hirdetni fog titektek. Ismet Johan: 14. ver: 26. Az
az szent Lelek az kit botfát Atyam az en nevemben, mindene-
re meg fog tanítani titeket, es ebetekben jutat mindent az
mit en mondotam ti-nektek. Mely beszedei ha igazak, es
meg az szent Lelek is, az Christust halgattya, es az Christus
szinből vesi azt az mit tanít: nem fol kedig semmit az őve-
ből: hat menivel inkább az Ecclesianak, es az Doctroknak
az Christust kel halgatniok ha meltan akarnak ayal dicső-
kedni, hogy az ő lelkeről viseltetnek.

Az Apostolok kövérkeznek, kik felől Christus Urunk
jöllehet nagy dicsireteket teszen, hogy ez világnak világos-
sági, ez földnek savailegyenek. Muth: 5. ver: 13. 14. hogy ő
helyette

helyette ezeket kel mi-nekünk halgatnunk. Luc: 10. ver: 16. 119
es hogy valamit it ez földön meg kötnek avagy meg odnak,
az eghben is meg lehen kötven, avagy meg odvan. Johan: 20.
ver: 23. Sőt oly igiretet is töt Urunk ezeknek hogy yelek
lehen mind vilag vegezetiqlen, mind-az-által ezeket is az mi-
kor ki botfatta, ilyen parantfolatot ada nekiek. El menven
tanítatok minden nemzetsegeket, meg kereztelven őket A-
tyának Fiának es szent Leleknek neveben. Es tanítvan meg
tartani mind azokat, az kiket en parantfoltam ti-nektek.

Meg tertzik azért mindezekből hogy nem határ nélkül
valo az Ecclesianak az ő meltoisága, hanem az Istenek igeje ala-
vetettet, es abban úgy mint be foglaltatot, honnan az is
meg tertzik hogy nem szabad tehat, sem az Ecclesianak sem az
tanítoknak egyebet tanítaniok, hanem az mit az első Istentől
vöttek, az ő szent igejéből, mely vagon irattvan az Pro-
phetaknak, Euangelistaknak es Apostoloknak irafokban, kit
bizonyitnak nyilván im-ez közönséges irafok is.

Deut: 12. Ne cselekedgyetek ki ki azt az mi nektek jok-
nak latzik: hanem az mit parantfolok te neked azt cseleked-
gyed. Ne tegy semmit hozzaja, el se vegy.

Deut: 4. Hozza ne tegyetek az igehez az kit nektek
folok: El se vegyetek attul. Hanem őrizzetek az ti Uratok-
nak Istenteknek parantfolatit, az mellyeket en hadgyok ti
nektek.

Esa: 8. Az törvényre es bizonyságra: Az ki nem szo-
land ez befed szerint, ne erje az reggeli világosságot.

Johan: 8. Ha en beszédimben marattok, en tanítványim
lesztek.

Joan: 5. Visgallyatok az irafokat. Azok tesznek en fe-
lölem bizonyosagot.

Johan: 15. Ti en-nekem barátim vadtok ha azt cseleke-
denditek az mit en parantfolok ti nektek.

Galat: 1. Ha mi, avagy barát eghbeli Angyal hirdetne is
Gg 3 mas

mas Euangeliomot, az kívől az mellyet mi hirdetünk azok legyen. Az mint ez előtt is mondánk, most emet azont mondom. Ha valaki mas Euangeliomot hirdet ti nektek, az kívől az mellyet vetetetek, Azok legyen.

2. Iohan: Ha ki menend hozzátok, es ezt az tudomant vele nem vísi, ne fogadgyatok őtet hazatökben, ne is üdvözlyetek. Mert valaki üdvözli őtet, reſeltetni fog az ő gonoz cselekedetiben.

Szinte ugy vagyon azert az Ecclesiának es abban levő Doctöröknek az elő Istennel, az miképen az királynak az ő orszag birajaval, es az ő törvény tevő tanácsával dolga. Az király közli ezekvel az ő meltságot, de ugy hogy az törvények, fellyeb valok legyenek, es mind ők, mind az közönséges nép azoknak engedgyenek, az kívől mindgyarast meg folytatnak az ő tífrektől es tífte ségektől, mihelt az ő meltságot, val, arra kezdenek elni hog mindenek ő nekik engedgyenek, inkább hogy nem mint az királynak es törvennek. Így vagyon az Ecclesiának is az ő dolga. Vőt ez az Ur Istentől igen nagy meltságot, de azzal nem abutalhat, gonoz veghre nem elhet az Isten igeje ellen, es mindgyarast el vesztí az ő meltságot, ha az meg irattatot igitől eltavozik, es az ſent Leleknek vezzerlefet nem követi. Sőt meg az ſent Lelektől is meg foztatik, ha ennek az ő vezzerlefet masut fogja keresni, avagy keſergetni, nem kedig az Isten igejében. Az mint hogy lattyuk mostanſággal, hogy törtent az Romai Ecclesiának dolga: Mely mivel hogy fellyeb emelte az ő ſemmi erő traditioit az Isten igejével, annak okáert ennek az ő vezzeritől, az Ur Isten meltan vonta meg az ő ſzent Leleknek ajandekit.

Masodik oka az melyert hamis az Monozloi első beſedél Mert ugy vehetnek ketelkedes nélkül, es ugy kellene minnekünk vennünk, hinnünk es vallanunk, az Ecclesiának es az ſzent Doctöröknek iras kívől valo tudomanyokat, ha az ő ſemelyekben, az iras nélkül is oly privilegiomot, es oly ige

120
tet vőttenek volna az Ur Istentől, hogy ők az üdvösségre néző dolgokban soha nem vetkezhettek, sem az Ecclesia sem az ſz. Doctörök. De az privilegiomot es igeretet soha meg ez ideig ſenki meg nem találta az irasban, sem hallotta az Istennek ſajabol. Az ellen kedig mi világ kezdettől fogyan mind ez ideiglen, büſeget ſen megh bizonyíttatjuk hogy vetkezet az Ecclesia, es abban levő Doctörök, mihelt az Isten igejet nem követtek, hanem az önnön okosságok után indultanak, mint hog ez dolognak igazsága csak ſinte az Romai Papaknak ſzemelyekbül is nyilván megh tetzik, kik felől jöllehet azzal dicsekednek az Papistak, hogy nem vetkezhettek, es ezeknek az ő ſententiajokat, ha mind ez világ mas ellenkedő ertelemen volna is, meg is igazbnak kel tartani es inkább kel rayta meg alani: Mind az által tudgyuk az historiakbül gyakorta hogy vetkeztenek, es oly igen nagok estenek, hog miatta meg az Conciliomoktól is le tetertenek, az mint hogy Julius Papa le tetertetek, az nap keleti Püſpöktől, Leo Dioſvirustul, Vigilius Ménatul Constantinapoli Patriarchatul, Honorius az hatodik Constantiai Conciliomtul, Hildebrandus az Brixiai Synattul. Husonkettődik Janos, melyre negyen halalos latorſagokat bizozitattanak az Constantiai Conciliomtul. Eugenius az Basileaiatul. Es egyſer ſ-mind ket Papak, Sylvester es Vigilius, Iustinianus Csásartul. Mely gyafazat raytok nem efet volna, ha nem vetkeztenek volna. De kivalképen, az mi az hitnek dolgat illeti, tudgyuk azt hogy Liberius Papa Arrianus volt. Honorius Monothelita es Eunomianus. Marcellinus az balvanyoknak tömenezet. Huson-kettődik Janos azt vallotta, hogy az lelkek az testvel együt megh halnak. Sylvester ördögös volt, es az ördögtől emeltet fel az Romai Papaságra. Anastasius Photinustul tagadta az Christusnak bizony es ördöke valo Istenfeget, kiknek példajokból megh tetzik, hogy igaz az mit ir Alphonſus de Castro contra hereſ. lib. 1. capite. 4. Hogy minden emberek vetkezhettek az hitnek dolgában

dolgában ha sítte Papak-is. Es az mit mond Lyranus in cap. 16. Matth. Sok Papak voltanak ugy mond hitűl sákat tak &c. Hamis kedig az hogy az Romai Ecclesia es az Papa nem verkezhetne. Az Paterekről es az conciliomokrul ugyan azont mondhattuk, de mi fűk seg azt it meg bizonyitanunk, holot mind ez vilaghaal nilvan legyen, es az Papistakis azt ne ragadhasak semmikepen. Azt bizonyitfa azert megh Monozloi, hogy mind ezek, tudni illik, az Ecclesia, conciliomok, Paterek oly privilegiomot es igeretet vőttenek az Istentűl, hogy iras kívűl-is nem verkezhetnek az hitnek dolgában, kit ha meg eselekefik am bator ugy legyen. Mi most erről it többet nem szólunk, mert oda ala, az-hol az Ecclesianak es Patereknek meltofigatul vetettet ellenvetesere kellettik felelnünk, többet fogunk felőle esmet sollani.

Harmadik oka. Mert az meltofigot hogy az sēt irasok kívűl ertsen es bőselselkedyen, avagy valamit hinnie parantfolyon, soha sem az Ecclesia, sem az Paterek, es sēt Doctrok magoknak nem vőttek, hanem az igaz Ecclesia, mindenkoron az ő vő-legendyenek es Paztoranak sávat halgatta, idegent kedig nem követet, az mint meg vagyön felőle mondván. Johan: 10. Az en juhaim az en sōmat halgattyak, es en ertmerem őket, es követnek engemet, es en őrok eleret adok nekik. Esmet ugyan ottan: mas idegen paztort nem követnek semmikepen az juhok, hanem el futnak tőle, mert annak sávat nē esmerik. Es hasonlōkepen a Paterek es az s. Doctrok mind magokat, mind irasokat, es minden tudomanyokat az sēt irasok ala vetettek, es az iras kívűl, hogy s-öt inkab mindenesket, arra igazitottanak, abbol kiyantak irasokat meg iteltetni, es egyeb felől-is abbol történek itilletet, mint meg tetzik im ez nehany mondasokbul, kiket nagyob bizonyfagnak okaert, de irtunk, hogy az keresztien olvaso ez dolog felől ketelkedesen ne maradgyon.

Szent

Szent Agoston igy bol ez dologrol lib. 2. cap. 9. de doctrina Christiana: *In his qua aperte posita sunt in scriptura*, azokban az mik nilvan be tereitenek az irasban, meg talaltatnak mindenek az mellyek az hitöt be foglallyak es az eletre valo erkölts-höz tartoznak, tudni illik, az remenstgre es szeretetre. Esmet *contra lieras Pelitiani lib. 3. cap. 6.* Ha ki ugy mond, akar az Christus felől, akar az Ecclesiarul, avagy valami egyeb dologhrol, az mely az mi hitűnkre es életűnkre tartozik, nem mondom mi, hanem az mit mond sēt Pal, eghbeli Angyal-is hirdetne valamit az kívűl, az mit az Törvény, es Euangeliomí irasokban vettetek, atok legyen. Esmet, az sēt iras regulat, hatart tesen az mi tudomanyunknak, hogy ne merjünk anaal, az menire kel, fellyeb erteni. *De bono viduitatis cap. 1.* Esmet *De unitate Ecclesie cap. 10.* Meg az Catholicus pűpökökkel-is nem kel egyet erteni ha történek hogy valahol meg csatlakoznak, ugy hogy lamit ertsenek *contra canonicas scripturas* az be vetetet irasok ellen. Ismet ugyan ot cap. 12. Az ki mas Euangeliomot hirdet, Atok legyen. Avagy azert olvasfa azt az sēt irasokban es ne legyen atok. Ismet lib: 3. *adversus Maximum*. En sem forgatom ellened az Niceabeli Conciliomot. Te se forgasd en ellenem az Ariminumit, mert te sem vagy az Niceabelieknek, en sem vagyok az Ariminumbelinek meltofigara köteles. Hanem az sēt irasoknak, kik mind en-nekem mind te-neked nem tulajdonink, hanem köszönfegsek, meltofigok szerint tulajkodgyek egyik dolog az masikkal, es egyik erőfeg az masikkal. It sēt Agoston az Niceabeli Conciliomot, mellyet Iustinus es Gregorius Magnus az Negy Euangeliomhoz hasonlitottanak, az sēt iras ala veti. Ismet *contra lieras Pelitiani cap. 3.* Ne halgassuk, Ezt mondom en. Ezt mondod te. Hinem ezt mondgya az Ur. Vadnak az Urnak bizonyos könyvei, kiknek bizonylag teteleken, mind ketten egyezűnk, mind ketten el-hűűk. Azokban keresűk az Ecclesiat, azok ut itellyűk meg, es abbul mennyűnk vegere az mi közben vetesűnknek.

Hh bñm dñm sēt Ismet

Esmet, *ad Paulinam epist. 111.* Ne kövesd az en meltofigomat; mint ha azért kellene valamit el hinned, hogy en mondom, hanem hidgy az be vetetet szent irafoknak &c. Ezeket írja szent Agoston, es ezer egyeb hasonlo mondasok talaltatnak nála, kikből megh tetzik, hogy sem az Ecclesiának sem Conciliomoknak, sem magának, sem egyeb Patereknek az iras kívül nem tulydonit semmi meltofigot. Mely dolognak okat szepen meg jelenti, *lib. 22. cap. 2. contra Cresconium*: Az Ecclesiának ugymond, nem kel magat fellyeb emelni Christushal, holot az Christus mindenkor igazat itillyen. Az Ecclesiába levő bírák kedig, az az, tanítók úgy mint emberek, gyakorta megh esalutkozzanak.

Hieronymus sem ert külömbet, ki így ír *in Epist. ad Galatas*. Az szent Lelek tudománya az, az mely az be vetetet szent irafokban tanítatik. Az mely ellen ha valamit vegeznek az Conciliomok, *Nefas duco*, Megh tiltot, nem szabad dolognak tartom. Esmet, *cap. 5. ad Galatas*; Senkinek nem kel hinni az Isten igeje nélkül.

Chrysostomus hasonlőkepen ír *in Psal. 95.* Ha mi az iras nélkül mondattatik: az halgatoknak ertelme fantikal. Esmet, *in Matth. 49.* O magoknak-is az Ecclesiáknak nem kel hinnünk, hanem ha azokat mondgyak es cselekedik az mellyek egyeznek az irással.

Ambrosius sem mond egyebet *lib. 4. de virginib.* mi úgy mond, mindeneket az miket Christus nem tanítot, melten karhoztattuk, mert az híveknek utok az Christus: Ha azért az Christus nem tanította az mit tanítunk, azt utalatos meg veszendő dolognak itillyük. Esmet *de officiis lib. 1.* Az mit az szent irafokban nem találunk, binte úgy tartjuk az mint akarjuk.

Cyillus *de recta fide ad Reginas*: Szükség mi-nekünk az szent irafokat követnünk, es semmi-ben attul az mit azok előttünk adnak, el nem tavoznunk.

Athanasius *contra Gentes*: Elegedendők az Istenül adtatot szent irafok minden igazságnak tanítására, Ba.

Basilius *in Morali summa. 72. cap. 1.* Szükség úgy mond, 122 hogy az irasba tudos halgatok meg proballyak azokat, az miket az Doctörök mondanak, es az mi egyez az irással be kel azt venni, az mi kedig idegen attul, azt meg kel vetni, mert így szól az Apostol: Ha úgy mond, Angyal szollana-is ala az eghből, es mas Euangeliomat Prédikallana, Atok legyen.

Esmet Chrysostomus *Homil. 9. in Epist. ad Coloss.* Ne akadgy úgy mond, mas Doctörön meg. *Habes oracula Dei*, Nalad vadoznak az Istennek ki jelentet bevédi, senki nem taníthat teged úgy mint azok. *Audite obsecro seculares*, Hallyatok meg kerlek ti parait emberek: Szörözzetek meg magatotoknak az Bibliát, mely az ti lelketöknek orvoslaga. Ez mondas az szent Doctöröknek meg hamisítva egyik rešet az Mon: prefatiojanak, az holot negyedik leveleben azt hazudgya, hogy regenten az Apostoli Anyasent-egyház meg tiltotta volt, hogy az egyházi Püspöktől ne engedtetnek meg, az szent irafoknak olvasása es magyarázata mindeneknek, ha nem azoknak az kik rá választattak.

Tertullianus egygez ezekvel irvan *contra Hermogenem*. Bő esüllőm úgy mond, az szent irafoknak tellyes voltat. Azert ez Hermogenesnek mühelye bizonyis meg (az ő tevelgeset) hogy meg vagyon irvan. Ha kedig meg nem irattatot, felyen am-az jaylt az mely rendeltetet azoknak az kik hozza tesznek avagy el vesznek valamit az irasból.

Ezeket irjak ezek ez nevezetes Paterek az szent irasnak tellyes volta es meltofigi felől ünön magokat es minden irafokat, Conciliomokat, Ecclesiákat ennek iteleti ala vetven, es nyilván tiltvan hogy sem mit el ne hidgyunk az miről tanusag nincsen az irasban. Immir azért vakaritsa meg Monoloi az homlokot, es lassu hi igaz bebed legyen az, az mit mondta, hogy ha iras nem volt felőle is, az Szavatek segítségül hívása felől, csak az Ecclesiás az Doctörök

meltságaert-is be kellene vennünk. Mely befedet mi el nem
hihetünk, hanem tapasztalható hazugságnak tartjuk mind ad-
dig, míg ez három okokra elegendő feleletet mi nekünk
nem fog adni.

Következék az másik: Holot azt mondgya, hogy az
Szenteknek imadást az köszönleges anyaszent-egyház és az
szent Doctörök egyenlő-kepen hittek, vallottak és tanítottak.
De ez is hasonló hazugság az elsőhöz, kit Monozloi az igaz
Ecclesiáról, mely az szent Prophetaktul, Christus Urunktul,
az Apostoloktul és közébe vetetlen az Apostoli Paterektul,
fundátor, soha valoha egy általlyaba és igazan meg nem bi-
zoníthat semmikepen. Sőt únnón magok az egyéb Papistak,
vallást és tanu-bizonyságot teznek felőle, hogy nem volt sem ta-
nítator, sem az O Testamentomnak idejében, az Prophetaktul,
sem az Uj Testamentomnak kezdetiben, Christus Urunktul,
és az szent Apostoloktul, hanem annak-utánna ezek híre nél-
kül, alattomban csuport és másot avagy lopta be magat, ez az
Szenteknek segítségül hívása az Ecclesiába, mely dologról így
ír Eccius fő Papista Doctör, Luther Martonnak baynokka,
kinek csak kissé több nyában-is több tudománya volt, hogy nem
mint Monozloinak fejében, derekában, és mind az egész telte-
ben. Nílyan, úgy mond, nínstsen parantfoltatvan az Szentek-
nek imadása az szent írásba, Nem az O Testamentomban, mely-
nek idejében annakul-is az nep haylando volt az balvanyozás-
ra, és meg az Atyák az Limbusban voltak, meg nem bo-
dogeítatvan, és sabadon mondhattak felőlők, Abraham nem
tud minket, és Israel nem esmer minket. Az Euangelion az
lat-is nem volt parantfoltatvan hogy az Pogan nepek, meg tere-
ven azt ne alítanajak, hogy esmet ez földi embereknek tífte-
letire terítetnek. Ezen kívül ha az Apostolok, és Euangeli-
stak, tanítottak volna az Szenteknek tífsteletit, negedségségül,
és kerkedsegül tulajdonítator volna ő nekik, mint ha ők hol-
tok után azt az tífsteletet kívántak volna. Nem akart azert
az litch

123
Istennek Lelke níllyan írásokkal az Szenteknek tífsteletet ta-
nítani. Ezeket írja Eccius, kinek bizonyoság tetelerül oda fel-is
az mit tizen-harmadik okunkban emlékeztünk: holot az Co-
loniai Jesuitaknak és ő magának-is Monozloinak vallás tetelet
ez dologról elő hoztuk. Mely befedet ha igazak, hogy al te-
hat helyen az Monozloi befedetnek igazsága az köszönleges Ec-
clesia felől: Avagy inkább azt kerdegjük, miúda köszönleges
Ecclesia volt az, az kinek feje nem volt, az Christus, és az ki-
nek tagjai nem voltak Christus Urunk kívül, az szent Pro-
phetak és szent Apostolok, kik nem tudtak és nem tanítottak
az Szenteknek imadást: Felellyen meg mi-nekünk erre-is
Monozloi. Mert hísem ha köszönleges Ecclesia volna ez, az
ő feje az Christus, és leg főb tagok az szent Prophetak, és A-
postolok ki nem rekednenek belőle. Csak ebből-is azert meg
terzik ennek az tudomannak uyyvolta, és hogy nem az reghi
jó üdőkben, az mellyekben az mennyei tudomannak igazsága
eppen meg tartator, hanem az utolbeli üdőkben, mikor immar,
az Ecclesia el vezette volt, az mint mondgya Egesip-
pus (*de Egesippa vide Eusebii lib: 3. cap: 12.*) szűz leány partajat, ta-
madot fel az Ecclesiában: mely dologról mivel hogy íra-
sunknak az veghe fele bővebben fogunk foláni, azert most it
többet nem folunk, hanem ez első ellenvetésre való feleletün-
köt im-ez Paterek mondasíval rekefgyük be. Cyprianus: Fat-
tyu dolog az, Istentelen dolog és szentleg töres, valami az em-
beri dicsőségségül rendeltetik, hogy az Istennek rendelese az-
zal fel bontassék. Ambrosius: Ha Christus nem tanította az
mit tanítunk, Atkozot dolognak itellyük. Ismet azon Ambro-
sius 1. Corinth: 4. Valami nem az Apostoloktul tanítator, la-
torfagval tellyes. Kerdeggyek ezeken Monozloi, addig míg
többet adunk neki. Meg terzik immar kedig mind ezekből
hogy nem tartozunk mi írás kívül az Szenteknek imadást be
venni, az mint bizonyítani akarja vala, Monozloi ez felyül meg
hamisítator hazugságokból.

Az ma

AZ MASODIKRA VALÓ FELELET.

Másodszor azt mondgya vala Monozloi, hogy ha azért nem vésük be az Szenteknek segítségül hivaforul való tudomant, hogy nintsen iras felőle, az melyben parantolcattak, tehát nagy fok egyeb dolgok is lesznek, az melyeket ugyan ezen okert megh kellett vetnünk, tudni illik, Az szent Haromságrul való tudomant, sűz Marianak seplőcien sűzeseget, hitünknek agazatit az Credot, az kised gyermekeknek keresetséget es hitőket, az derek sent irasnak be vetelt, mellik legyen igaz könyve az irasnak mellik nem. Vegezetre, az meg holt Szenteknek az Ecclesiastert való közönséges könyvegeket. De ez-is csak farkval való csavaras: oly mind azáltal az melyen mi felette igen csudalkozunk, hogy ezek felől Monozloi (az utolsót ki veven, melyről ennek előtte szólottunk) nagy batran azt meri mondani, hogy nem tudgya mind ezek hova lesnek, mivel-hogy nintsenek megh írva az szent irasban, es sem parantolat sem igiret, sem pelda nem találhatik felőle.

Csudalkozasunknak kedig oka im-ez. Mert mi ez ideig Monozloit oly erős es vakmerő Papistanak alítottuk az kinek semmi közben-vetese es cimboralasan nintsen az Ecclesiastert való eretnekőkkel: de most tapasztalható kepen az ő magy nyelve vallásából esünkben, vésük hogy nem csak cimborajok, hanem ugyan fő patronusok azoknak. Először, az kik az sent Haromságot, az az, az egy Istensegbe való három személyeket tagadtak, mineműk voltak Simon Magus, Monozloinak edes atya, Ptolomæus, Colorbasius, Montanus, Noëtiánus, Praxeas, Sabellius, Apollinarius es Priscilla: kiknek tanitvái mostansággal az Antitrinitariusok Erdelyben es Lengyel országbán. Másod: az kik sűz Marianak seplőcien sűzeseget nem hittek, mineműk voltak Helvidius es az Antidico marianiták. Harmadszor, Julianusnak es az Pogányoknak, kik az mi keresztényen hitünknek minden agait csúfolták. Negyede-

Negyedső Pelagiusnak es az Anabaptistáknak, es az Erdeli eretneknek-is, kik nem hadgák az kised gyermekeket meg keresztelni. Ötödször Rhetorianusok, Lampetianusok, Montanisták, Pepulianusok, Donatisták, Enthusiasták, Bonosianisták, kik az szent irásoknak melóságot labok ala tapodtak. Mert ezek ez eretneknek mind azon egy fundamentombul erősítik főkepen az ő tevelgeseket, tudni illik, hogy ez dologrul, az mint ők Monozloival együtt hazudgyak, nyilván való es világos irások nem találhatnak az szent irasban: kiknek immar nagyob meretséget es batorfágot ad Monozloi, sőt ördögök leszen ezeknek, mert meg botrankoztattya őket, hogy annál inkább meg erősödgyenek az ő tevelgesekben, körül bizonyára Mostamot ad indo az Istének Fianak itilő feki előt.

Mi mind az-alatt vésük it esünkben Monozloinak az ő személyében, az pokolbeli ördögnek regh alnok praktikáját, es az Istennek igaz itilecit azokon, az kik az keresztény tudomant valamellyik agat lelki esmeretek ellen, ertven es tudvan, meg tantorgattyak, kik nem gondolnak vele ha az egész keresztényi tudomány minden reseiivel egyetemben fel fordul-is, csak hogy az ő hamis tevelgeseket, im-igy am-ugy, ugy az mint oltalmazhassák. Vészön utanna hator, es akar semive legyen az többi-is. Mely intentiot es bándeket semünk vel lattuk, sőt ugyan kezünk vel tapasztalunk Monozloinak személyében.

Mert egy az tevelges az melyet ebben ez könyvben akar Monozloi által erősíteni az ördög, tudni illik, az Szenteknek segítségül hiva. Azonközbe mind az-alatt ő általa egyeb eretneket győzheterden erősséggel, ha helyen marad az mit mond, egyverkezett fel, az keresztényi tudomannak fő fundamentominak helyeből való ki mozdítására es fel fordítására, mely dologrul ez előt is panaszkodtunk es mostanságval is panaszkodunk. Mert ha azok, az mint az Szenteknek segítségül hivaforul való tudomány, nintsenek az irasban, miért hiszük tehát, es az mi üdvösségünköt miért vettyük azoknak vallásában.

De sok.

De fokval külömben vagyon az dolog hogy nem mint Monozloi által mondgya az ördögh. Mert az szent H. roma, sagrul nyílván való iras vagyon, Matt. 28: Keresztellyetek mindeneket Áryanak, Fiúnak, es szent Leleknek nevéven. 1 Joh. 5: Harman vadnak az eghben az kik tanu-bizonfagot tesnek, az Atya, az Ige, es az szent Lelek, es ez az harom egy. Mely locufokbul az ki az szent Haromfagot nem hiszi es nem vallya, Atok legyen.

Azonkepen szűz Maria szűzeleget-is erőlsit. inilvan, Esaiasz heredik rešeben: Ime az szűz meheben fogad es Fiat sűl. Es azont erőlsiti, mind fogantatának mind kedig az Christus sűletesének historiaja, mellyet meg irt szent Matthe 1. es szent Lucás 1. 2. Mely szűz Marianak az ő szűzelege ha oly kesfeget mind-az-által az irasbul, az mint Monozloi mondgya, mit bolondoskodot tehat szent Ambrus Doctör ki Tom: 3. lib: 10. Ismet Tom: 3. Sermon: 5. Epist: 79. az szűz Marianak szűzeleget irasokbul bizonyitgya: Először. Mert Esaiasz Prophetalt az ő szűzelegetül cap: 44. Másodszor: Mert az szűzet szűznek ajánlotta Urunk halalanak orajan. (Janosnak.) Mely Argumentomot ez Antidico Marianitak ellen Epiphanius is sepen meg tractatgya lib. 1. Tom: 2. Haref: 28. Es lib: 3. Tom: 2. Haref: 78. Bolondoskodot tehat tovább szent Agoston is, ki lib: 22. de civit: Dei cap: 8. es Tractatu 10. es 28. in Johannem. Ismet de Haref. Haref: 81. Ismet in Enchiridio cap: 34. szűz Marianak holtig való szűzeleget szent irasokbul bizonyította.

Harmadszor, holot azt mondgya hogy az Apostoli Credoninlen az irasban: Abban sem mond igazat. Mert noha ugy vagyon az hogy egy bizonyos helyen azon betű es syllaba szerint azon rendel meg nem talaltathatik: mind-az-által csak egyetlen egy ige avagy sententia sinlen abban, kit betű szerint az szent irasban meg nem találnak. Mely dologrul tanu-bizonfagot teszen, az-is az mit az Magyarok sem latom

masnak

masnak hinak, es szent Agoston-is lib. 1. ad Catechumenos: Holot minek utanna az Credot elő famlalta volna, ezt mondgya oztan felőle: *Hac verba quae audivisti*: Ez ige az mellyeket hallottatok, az Isteni irasokban yadnak el őslattatvan, es onnan fedtetven sűrőztettének egyben, hog az kesfedelmes embereknek elmeje ne munkalkodnek, es hog minden ember el mondhatnaja es tudnaja az mit hisen. Ezeket írja Agoston, kinek bizonfag tetelenek igazsagba ha ketelkedik Monozloi, es rósti ő maga az irasokat rea forgatni, ottan ez dologrul csak Gaspar Olevianust lassá megh, kinek magyarazattyabul vegere melhet ez dolognak.

Negyedő, nyílván való hamissag az-is, hogy az kised gyermekeknek keresztlegők es hitők meg nem talaltatnek az szent irasban. Mert közönfeges az Christus parafolatgya: Keresztellyetek ugy-mond, mindeneket: mely az kised gyermekeket-is be foglallya: mas az hogy az szent Apostolok eges haz nepeket kereszteltének, kik között kesseg nélkül gyermekek-is voltanak. Azoknak hitőkről kedig nyílván söl Christus Urunk Matth: 18. Valaki meg botrankoztat egyyet az kised gyermekek között, kik en bēnem hisnek, &c. De ha nintsen ez dologrul-is iras, hat miért veskedik hejaban szent Agoston nagy fok helyeken az ő könyveben irasbul akarvan bizonyítani az gyermekeknek keresztleget: ugy mint lib: 3. contra Donatist: cap: 24. in Gen: cap: 18. de Circumcisione, Act: 10. de Cornelio Rom: 4. Exod: 4. de filio Moysi. Gen: 21. de Isaac lib: 5. contra Pelag. Epist: 106. Sermons de Baptismo parvulor:

Ötödő. Az szent irasok felől mondgya hogy nintsen meg írva hogy azokat be vegyük, es kiknek kel helt adnunk. De ha ebben-is igazat mondana: Hat hova lenne Christus Urunk mondasza: Visgallyatok az irasokat, mert azok tesznek en felőlem tanu-bizonfagot: Johan: 5. Hova leszen tovább az szent Pal intese-is, ki Timotheust arra intti, hogy gyermekegegetül fogvan tudgya es tanulgya az irasokat: Avagy hova lesz

sen azon Szent Pál lép ajánlása, az mellyet tesén az Szent írásk
felől, 2 Tim. 3. ezt mondvan, Minden Istentől származot Szent
íras hasznos az tudomásra és meg feddesre, az igazságnak ta
nítására, hogy tökéletes legyen az Istennek embere, minden
jó cselekedetre tökéletesen elő készítet, &c. Mely monda
sok nyilván bizonyítvány az Szent írásknak be vetelet, mint hogy
amaz mondasokis. Vagyon Mózesek és vadnak Prophetak, hal
gassak azokat, Luc. 16. Elmet, Az ki tikteket halgat, engemet
halgat. Mellyek az elebbiekvel egyetemben, mind az Szent Pro
phetaknak, mind az Szent Apostoloknak tanításokat és íráso
kat ajánlyak. Kiknek az ő írásknak nem adnak hiteltre valo
meltóságot, sem az Paterék, sem Conciliomok, sem az egei Ec
clesia, hanem csak őrizői és tanúi azoknak, hog azok az köny
vek és írásk nem egyebektől hanem az Prophetaktul, és E
uangelistaktul, és Apostoloktul irattattanak, mely dologhrol
nincs itt helye hogy bővebben szóljunk.

Hetedik és utolsó. Az meg holt Szenteknek közönse
ges könyörgéseket említi Monozloi, hogy erről is nincsen íras,
mind az által meg engedik az Lutherék. De itt azt el halgat
tya, hogy sohasenki az Lutherék közül ezt valóba nem asse
ralta, nem vallotta, sem nem csinált idősségre valo Articulus
belőle, hanem csak jó és nem gonos gondolkodásnak mondot
tak. Azert ezt nem veheti egybe az Szenteknek imadásával,
az mely nyilván karhóztattatik az írásban, az melynek minden
igaz Lutherék ellene mondanak.

Megh tetzik azert mind ezekből hogy hamis az is az mit
az másik ellen-vetésben monda, hogy az elő famlalatot dolo
gok nem volnanak az írásban, mert az mint megh írtak be
ne vadnak. Azert nem veheti ezeket egyben, az Szenteknek
segítségül hívásával, az mely semmikepen, sem homályosan, sem
nyilván az Szent íráskban nincsen, az mint az-hol helye lebe
nem sok időre megh bizonyítjuk, hanem sőt inkább mindenütt
tiltat

tiltatik és megh vettetik, az mint ennek előtte immar búsege. 126
sen megh értetők.

MAS ELLENVETESI MONOZLOINAK,
az mellyek vel akarja közönsegesen bizonyítani, az Szen
teknek érdemet, segítségül hívását, és erettünk
valo könyörgéseket.

Ezeknek utána hozza kezd Monozloi az derek vetel
kedeshez, az melyben ellenünk bizonyítani akarja az Szentek
nek érdemeiket, és erettünk valo könyörgéseket, de nagy sok
kerengő és ezokert homályos befedekvel, kikből hogy valami
bizonyos czellyat és akarattyat esünkben vehetsük, sűkseg,
czikkelyenkent az mit im-it am-ot, el kezdven fol: 223. mind
242. leveleig, irt és mondot, egyben fedegettünk, Ezeket írja
azert rend szerint. Fol: 223. Hogy Istennek nagy tekinteti va
gyon az híveknek érdemere, akar elő Szentek akar meg hol
tak legyenek azok. Fol: 224. Ha azert ez vilagon nagy volt
menivel inkább az-mas vilagon? Ismet ugyan ottan: Isten be
vőtte híveinek érdemet egybekert, hogy eltenek is: kit bizo
nit példakval, Abrahameval, kinek kedve jert és érdeme jert
Gen: 15. nem csak magát alda meg, hanem az ő magyat is, és
kinek könyörgesere. Gen: 18. el nem vettette volna Sodoma és
Gomorhat, ha tiz jamborok oly érdemeket talaltattanak volna
bennek. Lot példajaval, kiert az Ur Isten kedveze Segar varo
sának és Sodoma Gomorrhanak, adig mig onnan ki nem mene.
Gen: 19. Jakobeval kiert Labant, és Josephével kiert Egyiptus
nak országot az Isten meg aldt. És Szent Paleval, kinek ket száz
hetven-hat lelket engede meg az Isten, hog az tenger vizeben,
ne vesnenek. Acto: 27. Mely példakbol azt hozza ki, fol: 226.
hog mind az ő esuy Testamentomban, sokaknak érdemeiket, be
vőtte Isten egybekert, kiknek meg engedet ezokert, mert meg
módotra volt David által, Psal. 144: hog az ötlet felőknek aka
rattyat cselekedsi, és az ő könyörgéseket meg halgattya megis sa
badittyá

hadíttya őket. Elnét fol. 228. így fol: az híveknek erdemek
 tartoztatják Isten haragját az bűnös emberekről, viszont so-
 kat nyernek ő szent fölfegetül egyebeknek, kiket meg nem
 halgatna soha; kit bizonít irásokval es példakval. Ezech. 22.
 Hol panaszkodik az Ur Isten hogy nem talál senkit az ki az
 ő haragjának eleiben állana. Gen. 20: holot Abimelech nem
 akarja az Isten meg halgatni, hanem hogy Abraham könyörög
 érte. Exodi 8. 9. Holot Mozes es Aaron könyörög Phara-
 hoert. Job 42. holot Jobnak ugyan kívanna baratiert valo
 könyörgelet. Elnét fol. 229. Valamit Isten cselekedet az
 elő Szenteknek erdemekre egyebekkel, azont cselekedte
 az meg holt Szenteknek is erdemekre. Kit bizonít. Elni 37.
 Holot Isten azt mondgya. Meg oltalmazom ezt ez Varast,
 es meg tartom őtet en eretem es szolgamert Davidert, &c. Is-
 met fol: 230. Nem kel azt alitanunk, hogy csak akkor ima-
 kozhatnának eretünk az hívek, míg az testben vadnak es te-
 stek el nyugovan az Urban hívőkódznak. Mert az iras mast
 mond, hogy örökke dicsírik az Istent. Apoc. 16. 2. Elni
 9. Ha azért it imadkozhattak, ot annival inkább imadkoznak.
 Es azért mondgya Isten hogy meg tartya az Varast Davidert,
 ugy mint kinek erdeme előtte kedves volt mindenha, meg
 sem fogyatkozot mind eddeig is, es ezért könyörög Salomon-
 is Psalm: 131. Emlkezzel meg Uram Davidrul, es minden fe-
 lidsegerül. Ismet ugyan ottan: Az te solgadert Davidert ne
 fordíts el Christufodnak, az az Salomonnak ortzajat, &c. Fol:
 231. azt írja hogy az szent iras fok helyen arra tanit bennün-
 kőt, hogy az mi Urunk nem halottaknak hanem eleveneknek
 Istene. Ugy mint, Matth: 22. Marc: 12. Luc: 20. Es noha ezek
 meg holtak volt (Abraham Isak es Jacob) de mind az által
 reghi üdős jamborok midőn könyörgettének, ugyan ezeknek
 az reghen meg holt Patriarchának, erdemekre kertek es hi-
 tak segítségül az Ur Isten. Exod: 32. Emlkezzel meg Abra-
 hamrul, Isakrul es Jacobrul kinek meg eskettel, Deut: 3. ker-
 lek U-

127
 lek Uram, ne ved el irgalmassagodat tőlünk Abrahamert az
 kit te szeretettel, Isakert solgadert, es Jacobert az te Szented-
 ert. Mely helyekből ugy mond, fol: 232. előnkben vehet-
 tyük hogy azoknak erdemeert könyörögtének. Es ugyan or-
 tan okat adgya: az O Törvényben senki nem könyörget
 így: Abraham, Isak, Jacob, David, imadgy eretünk. Mert ugy
 mond, meg ők nem voltak az bodogfagban, hanem az Lim-
 busban, es azért az reghi Szentek az ő előtők meg holt Patri-
 archának es Szenteknek erdemekre kertek az Istent, ugy
 hogy azoknak erdemek segítségül lenenek az könyörögőknek.
 Es mivel hogy Calvinus ez ilyen helyeket az mikor Abra-
 mot, Isakot, Jakobot, Davidot, emlittetek könyörgésekben,
 arra magyaraza hogy az Istennek kötetet, es szóvedseget avagy
 igiretit es fogadást, az mellyeket tót volt azoknak, tamaz-
 tottak Istennek eleiben, nem kedig azoknak erdemeket, azért
 ez ellen disputal, fol: 232. el kezdven, mind 236 leveleig, es
 azt akarja bizonítani hogy ugy emlekeztetik Istent az hívek
 fogadásirul, hogy ezenközben emlekezzenek azoknak igas-
 sagokrul is, az az, erdemekről, kit bizonít Psalm: 131. Salamon
 imadlagából emlekezel meg Davidrul es az ő szelidsegerül,
 kegyellegérül avagy irgalmassagarul. 3. Reg: 12. Holot az
 iras azt mondgya hogy az Isten Davidert az ő solgajert, mi-
 vel hogy minden jot mivelt volna az Urnak semei előt, es hog
 nem allot el mind azoktól valamit Isten parantsolt volt neki
 egei eleteben, helhezette az Salomonnak unokajat Abiast, ki
 gonoz vala az kiralyfagban. Exod: 34. Jeremi: 32. holot kö-
 nyörögvén az hívek így szolnak. Ur Isten ki irgalmassagot
 cselekesel ezer iziglen kik teged szerettek, mely mondasál
 ugy mond jelentik az hívek hogy az Atyának jamborfagok-
 ert es tökellethegeket jot sokat cselekedni Isten az fia-
 val is. 3. Reg: 11. hol az Isten Salomonnak azt mondgya,
 hogy az ő solgajert Davidert, eppenlegvel el nem veszi or-
 szagát, hanem egy nemzetseget hadgy az fiaiak. 3. Reg: 21.
 I i 3 holot

holot Achabnak alázatosságaért az Fiaiak idejére halad az büntetés. Mely irásokból azt hozza ki, fol: 235. hogy nem csak arrul történik emlékeztet imádságokban, mit fogadot legyen Isten nekik, igiretire sem emlékeztettek csak, hanem könyörgöttek engedelmeslégekért, szelidiségekért és ahítatóságokért. Mert az igiretkeket is engedelmeslégek által nyertek meg Istentől. Kitésmet bizonyít Abraham példájával. Gen: 22. és 18. 3. Reg: 15. 4. Reg: 19. Ezek nagy sok beszédekkel forgattya Monozloi, azért ekeben veven magat hogy az linea mellől igen ki ballagot. fol: 237. és 238. egy summában szedi bebesedet, és Argumentumokat csinál mi ellenünk, kik közül im-ez az első.

Mind az O és U Testamentomban az szent gyölekezetek kettek azoknak efedezéseket Istenhez, kiket tudtak ő szent fölsegének kedveben lenni.

Ha azért szabad most ez földön, úköt kernünk, menivel inkább engedetnek azokat meg találnunk, kiket tudunk és esmerünk az bodogságban lenni.

Második imez. Ha imadkozhattanak it egybekert, annal inkább imatkoznak menyországban. De it imadkozhattanak: azért meny-országban is imadkoznak.

Harmadik. Ha az Szentek meny-országba nem imadkoznak, avagy attul vagy az hogy ugyan nem akarják: avagy attul hogy nem imadkozhatnak. Avagy hogy nem tudhattyak dolgainkat. Avagy hogy ne talám Isten ellen vagy, ha kívüllőtte mas hivatattik segítségül,

De egyik-is nints ezek közül.

Mert hogy nem akarják, azt nem mondhattuk, mivel hogy nagyob szerettettel vadnak hozzánk, hogy nem mind dón az testben voltak.

Azt sem hogy nem imadkozhatnak, Mert ha it imadkozhattak

kozhattak míg jövevények voltak az földön, menivel inkább efedezhetnek, midőn hazajokban jutottak. 821

Azt sem hogy nem tudhattyak dolgainkat, mert valamin tudhattyak az bűnös embernek meg terefer az Angyalok, mellyen ő igen örülnek. Luc: 15. nem külömben ertetik és tudgyak az Szentek is imádságinkat, ugy mint kik Urunknak mondasból hasonlók az Angyalokhoz. Matt. 22.

De Isten ellen szinten az ő segítségül hívások, mert így sem engedetnek, szabad sem volna az földön lakozókat imadásra kerni, mely az egész szent iras és szent Pal ellen volna. Imadkozhatnak tehát az Szentek, és szabad őket imadni.

Ezeket el vegezven fol: 238. ismet Calvinusban boytorkodik, kit azért ostoroz hogy az David nevezetén, Christus Urunkot, kit David peldázot erti, és abból bizonyítja hogy effele irásokban Isten fogadásául emlékeznek inkább, és nem az emberről kinel fogadását hatta. Kinek az ő értelmet három okval akarja meg hamisítani. Elsővel. Mert David csak esteben viselte Christus Urunk szemelyet, holta után kedig nem viselte. Az könyörgések kedig holta után lőttek nem esteben. Azert ha az fogadások akkor lőttek is, mind az által jószágos cselekedetiről, igazságarul, szelidiségről, holta után emlékeztenek, holta után kegyelmeze Isten az könyörgőknek, holta után tön emlékeztet érdemeről, holta után cselekedet jot erette az Varasval is. Másik, mert ugy mond, az irásban nem talaltatik semmi fundamentoma hogy midőn Davidról szól az iras, ő rayta Christus Urunkot kellesek ertenünk, és hogy az meniből Christus Urunk szemelyet viselte, csak anniből hihattak segítségül az emberek, &c. Mas az hog solgajanak is nevezzi Davidot ugy mint puzta embert. Salamont kedig ki Christus kepet viselte, fiaiak nevezzi. 2. Reg: 7. 2. Paral: 22, mely nevezetet sohol David felől nem talalunk az szent irásban, ugy mint kit mindenit solgajanak nevez az Isten. Harmadik; Mert ugy Abraham is Christus kepet

kepet viselhetné volna, kinek nagy esküvésekkel fogadafokot
tört az Úr Isten. Gen. 26.

Ezeket írta Monozloi itt ez helyen nagy hofsu unalmas
beszédvel, maga kevesebb szóval is megmondhatta volna.
Mi nekünk is azért ezekre kel meg felelnünk, rend szerint
ugy, az mint elő fiamlalk. De hogy az feleletnek job mód-
gya legyen, az első hofsu beszéd rövid summában és Argu-
mentomban kel foglalunk, hogy az felelet is az mellyet reja
adandok vagyunk, egyenesen és nyíltan legyen.

MONOZLOI ELLENVETESI, ES azokra való feleletek.

Az mint azért esünkben vöttük azokban az hofsu be-
szédekben, az mellyeket száz-húsz-harmadik leveletől fogva
irafának száz harmincz-hatodik leveleig hasonlatosan fapóriti,
im-ez okokkal akarja bizonyítani az Szenteknek erettünk va-
ló könyörgéseket, és az ő segítségül hívásoknak erejét avagy
hívat.

ELSŐ.

Ha az Istennek nagy tekinteti volt az Szenteknek,
míg itt ez földön voltak, erdemekre és egyebek-
ért való könyörgésekre: tehát most sokkal na-
gyob tekinteti vagy on feren az ő szent országában.
De kétség nélkül való dolog az, hogy az Istennek
nagy tekinteti volt az Szenteknek erdemekre, és
egyebekért való könyörgésekre míg itt ez föld-
dön éltenek.

Most azért az ő szent országában nagyob tekinteti
vagy on immar azon Szenteknek erdemekre és
könyörgésekre. Ezt az erősséget sok irafokval és pe-
dálval erősítia (az mint meg látunk) Monozloi.

Maso-

MÁSODIK.

129

Ha az O Testamentomban levő hiveknek szabad
volt az szent Patriarchának erdemekre könyör-
geni az Istennek: tehát minékünk is szabad.

De szabad volt az O Testamentomban levő hiveknek,
is az szent Patriarchának erdemekre könyör-
geni.

✓ Szabad tehát minékünk is az Szenteknek erdemekre
könyör-
genünk. Ezt is irafokval és példakval akarja
bizonyítani, hogy ontan mind ebből, mind az előbbiből azt
hozza ki: hogy ha ilyen fogadatos az ő erdemek és könyör-
gések Istennek előtte, szabad tehát, sőt ugyan szükséges őket se-
gitse-
gülni hínunk.

FELELET AZ ELSŐRE.

De ezekre is az kinek az keresztyeni tudományban jo
épületi vagyon, nem nehéz meg felelni, nem csak egy-kepen,
hanem sok-kepen. Mert az mi illeti az első ellenvetésnek dol-
gat, melten csudalkozhatunk mi arról, hogy Monozloi az
Szenteknek erdemet veti fundamentomul magának, az mely-
ből azoknak könyörgéseknek hívat és fogadatosagát bizo-
nitia, holot kezdettől fogva csak egyetlen egy Szent is nem
volt, nem is lehen világh végheig az ki erdeme szerint vala-
mit az Istentől, avagy magának avagy másnak könyörgésével
avagy egyéb cselekedetivel nyert volna, avagy ennek-utan-
na nyerne, erdeme szerint mondjuk, ugy az mint Mo-
nozloi és az Papisták vesik ezt az ígert, oly cselekedet-ért az
melynek Istentől tartozas és adósság szerint, ugy mint melto-
fizetésül vesik az ő kegyelmet, testi lelki javait és az örök ele-
tet. Ilyen erdemet mi sohul nem találunk az szent irafokban,
hogy valamikor az Szentek tulajdonítottak volna magok-
nak, sőt meg csak az nevet is sohul valóban és igazán nem ta-
láljuk. Mert az Szentek esmertek az ő erdemetlen voltos-

Kk

Kk,

kat, azért semmit magoknak nem tulajdonítottanak, hanem mindeneiket az Istennek irgalmasságának. Az Isten-is kedig benne semmit nem talált az mit erdem szerint kellett volna nekiek megh ítélni, hanem csak vesedelemre es karhozatra valo okot, kit bizonyitanak sok szent irások, es az többi ki. zót főkepen im-ezek:

Gen: 9. az Isten ő maga azt mondgya hogy gonoz az embernek szívenek gondolkodása gyermekfejetül fogva. Hat ha gonoz az gyöker, hogy lehet jo az gyümölcs az ki abbul szarmazik?

Job 9. Ezt kialtgya: Ha igazítani akarandom magomat, ez ennen sajám fog karhoztatni engemet: es ha artatlannak mutatandom magamat, kitélnye fog engemet javalni. Ismet: Ha szinte ho vízben mosnam-is magamat, es az en kezeim tisztalagofan fenlenenek-is, mint az farban martot olyan leszek te előtted.

David azont vallya Psalm: 142. Ne szaly ítéletben U R Isten az te szolgáddal. Mert te előtted meg nem igazítatik egy elő ember-is.

Mosesem mond egyebet: Deut: 27. Atkozot minden az, az ki meg nem marad mind azokan az kik meg vadnak iratattyan az Törvényben, kitédoda kedig az: Hol vagyon tehát az erdem?

Esaías 64. nem ert külömbet. Mi mindnyajan tisztatlanok voltunk, olyanok mint az havas aszszonyallatnak az ő ruhaja minden mi igazságink.

Salamon: Proverb: 24. Meg az igaz-is minden napon hetszer esik.

Sőt Christus Urunk-is azont bizonyítja az sent Euangelionban Luc: 17. Vallyon az Ur meg köszönje az solganak ha meg cselekedte azt az mit neki parantsolt? Ismet: Ha mindent meg cselekedendetek-is, meg-is azt mondgyatok: Ha szontalan szolgak vagyunk. Az mit cselekedni tartoztunk

azt cse-

azt cselekedtük. Es ugyan azon szent Lukatsnal 18. reszeben 130 karhoztattya az Phariseust az ki nem csak bizik vala, hanem dicsekedik vala-is igazságban Istennek előtt az templomban. Igazollya kedig az Publicanust, az ki ezt mondgya vala: Ur Isten legy irgalmas en-nekem bűnösnek.

Szent Pal sem ert külömbet az ő Meisteretül, kinek irasit ha elő akarnak ez dolog felől számlálni, sok es hoszu befed kivantatnak hozzája. Azert csak rövideden el vegezem az mi az ő értelmet illeti.

Az mi azért az üdvözülésnek dolgat illeti hogy abban semmi erdemek az embereknek ne legyen, arrul így szól. Pal:

Galat: 2. Tudgyuk hogy meg nem igazítatik az ember az Törvénynek cselekedetiből, hanem csak az Christusban valo hitnek általa.

Ephes: 2. Kegyelemből vadtok meg tartatvan hit által, es az nem ti magatokul vagyon, hanem Isten ajandeka. Nem az jo cselekedetekből, hogy senki ne dicsekedgyek.

Rom: 7. Tudom hogy nem lakik en bennem, az az, en testemben jo. Hol vagyon hat az erdem?

2. Corinth: 3. Nem vagyunk mi alkalmatosok mi magunkból gondolni semmit, ugy mint mi magunkból, hanem minden elegségünk az Istentől vagyon.

Phil: 2. Isten az, az ki cselekefzi bennetek, hogy akaratok-is, es meg-is cselekedgyetek, az ő ingyen valo jo akaratja szerint.

Es köszönségesen minden dologról valamik mi környölünk es mi bennünk vadnak, így szól. 1. Cor: 4. Mitfodad vagyon az mit Istentől nem vöttel? Hat ha vöttel, mit dicsekedel, mint ha nem vötted volna?

Egyeb rendbeli sent irások egyeznek ezekvel. Meg tesszik azért hogy az emberekben semmi oly jo niútsen, az ki miatavagy magoknak, avagy egyebeknek az Ur Istentől valo mit erdemlenenek, hanem minden az mi náluk vagyon, es az

Kk 2.

mibe

mibe vadnak, Isten ajandekozása, mely minden erdemet ki-
kezt. Es ez az oka hogy az egész szent íráfok semmit nem tu-
laydonítanak az emberi erdemnek, hanem mindeneket az I-
stennek ingyen való kegyelmének, es azt erősitik hogy mi
sem üdvölleget es semmi jót az mi cselekedetünkvel, es sem-
tol sem elől juro erdemünkvel, nem nyerhetünk az Ur Istentől,
hanem az mit ad, az ő kegyelméből adgya.

Igen rósi fundamentom azért az mellyet it fel vet Mo-
nozoí, melynek semmire kellő es hamis volta, csak az mi ele-
tünknek meg tekintetéből is nil van meg terzik. Mert semmi-
nemű resei mi-nekünk ez világi életünknek nem olyanak,
hogy azokban az mi Istenünkhöz való erdemünkvel dicseked-
hetnénk.

Mert az kik meg annyok meheben ingyen sem foga-
tattanak, tudni való dolog az, hogy meg azokban semmi er-
dem nintsen, mert minek előtte teremtetünk sem jót sem
gonoszt nem cselekedtünk: azért nem az mi erdemünk az o-
ka, hanem Isten kegyelme, hogy teremtetünk.

Azokban sints, az kik jollehet fogantattanak, de meg ez
vilagra nem születtenek: mert ezekben is sem jó sem gonosz
cselekedet nintsen, úgy annira hogy főt inkább eredendő, bün-
ben fogantatnak, es születtenek ez vilagra.

Az gyermekekben is nintsen: Mert az ő elmejeknek
nintsen anní ertelme, es akarattyoknak nintsen arra való ereje es
erteke, hogy valami erdemes dolgot akarhatnanak a vagy cse-
lekedhetnénk.

Sőt az öreg emberekben is nintsen. Mert természet sze-
rint haragnak fiaí, Istentelenek, Istennek ellenségi. Ephesi: 2.
Rom. 5. Vakok, nem ertik az Istennek dolgait, 1 Cor. 2. ha-
nem testiek, minden jó cselekedetre alkalmatlanok. Rom: 7.
1. Corinchi: 3. es olyanok kik nem Istennek, hanem az testnek
akarattyat cselekedik mind addig mig az szent Lelektől uy-
onnan születtenek.

Az mi

Az mi kedig illeti az meg terti uyonnán születettét es 131
Isten felő keresztényeknek dolgot, ezekben is semmi erdem
ninden. Mert jollehet Isten az ötet felőknek jutalmat ígert,
azt mind az altal az ő jóvóltából adgya, nem erdem szerint,
mintha mi az örök életet az mi cselekedetünkvel érdemlet-
tük volna meg: Kit bizonyít szent Pal mondvan: Az örök e-
let Istennek ajandeka, az mi Urunk Jესus Christushnak általa.
Rom: 6.

Vegezetre halálunknak utána is semmit nem erdemelhe-
tünk, mert most is it vagyon az kellemetes idő es az üdvölleg-
nek napja, ez után kedig az ítélet lehen. Hebr: 10. Azert iga-
zan írja szent Hieronymus. *Mortui nihil valent ad id adiutore, quod semel
interunt de vita.* Az meg holtak semmit ahoz nem ragazhatnak,
az mit egyfőor magokkal ki vittének ez világból.

Tovabba. Nem vagyunk mi, mi magunk birtokában, ha-
nem az Urnak birodalma alá tartozunk, ki minket teremtet,
es az ő draga szent verevel, meg váltott az büntől es az örök
karhozattul. Hat mifoda erdemet vehetnénk ő eleiben? A-
vagy mifoda jutalmat vehetnénk úgy mint tartozas szerint
tőle, ha mi magunk is ővei vagyunk?

Nem is szikólkódik az Isten mi nálunk nélkül, es az mi
jó cselekedetünk nélkül: Es semmit mi ő nek, az miből has-
nálhatnánk ő fölsegének, nem adhatunk, hanem főt inkább ő ad,
es ajandekoz mi-nekünk mindeneket. Hat hogy lehetnénk er-
demesek az mi cselekedetünk, kiknek semmi hasznat az Isten
nem veszi, főt kiknek ha valami hasznok vagyon is, az mi
magunknak szolgat?

Esha az az mi cselekedetünket Isten igaz ítéleti szerint
meg iteli, büntetéstől kel inkább felnünk hogy nemi jutalmat
varnunk. Mert az Isten előt az ő cselekedetiből meg nem i-
gazítatik csak egy ember is. Psálm: 143. Azert az mint egy
szent jamkor mondgya. *Va hominum vita quantumvis laudabilis, si remo-
ta misericordia judicetur.* Jay az embernek akar minemű dicsíretes
eletek.

Kk 3

eleteknek, ha azt az Isten irgalmasága hatra teven meghitilt;
Vegeztetre az következendő dicsőségnek-is nagy volta
ki rekezt minden emberi erdemet, mivel hogy minden mi
cselekedetünk és szenvedésünk nem lehetnek egyenlők az jó-
vendő dicsőségnek nagy voltahoz az mely megh jelenik mi
bennünk. Rom: 8.

Megh tetzik azért mind ezekből, minemű rósi funda-
mentomot, az mint az előt-is meg mondank vetet fel az ő Ar-
gumentomaban Monozloi, mely ha igaz lenne, az az, hogy
volna az Szenteknek valami erdemes cselekedetek: az kö-
vetkeznék belőle, hogy az mit mi-nekünk ad az Isten tartozas
sérint valo ber, avagy fizetes, nem kedig tartozas nélkül valo
kegyelem. Tudgyuk kedig azt hogy tartozas nélkül valo ke-
gyelem, nem kedig adósságh szerint valo fizetes, minden az
mit az Isten mi-nekünk ad. Nints tehát az jó cselekedetnek
semmi erdeme.

De nem tetzik ez ez kerésztyeni értelem Monozloinak:
azert igen farkatyuzaa czigán lovat, es nagy hősű befedek-
vel akarja bizonítani az Szenteknek könyörgéseknek, az
mellyeket egyebekert tötenek, meg halgatasabul, az ő erde-
meket, es hogy most-is az Istennek nagy tekinteti vagyon az
egheekben az ő erdemekre, es egyebekert valo könyörgések-
re, honnan azt akarja oltan ki hozni, hogy tehát az Szenteket
segítségül kel hini.

Itt alunk meg azért es lassuk minemű erősség legyen ez
Isten meg halgatta magáert avagy mas-ert az embert,
Azert erdeme vol az meg halgatasra.
Esmet: Isten ez vilaghi könyörgéseket egyebeknek
sokakert meg halgatta.

Azert most-is az mas vilaghon könyörögnek, es az
Ur Isten egyebekert valo imadlagokat megh hal-
gattya.

Eftelen

Estelen es bolond Argumentomok ezek. Mert Achab-¹³²
nak-is könyörgeket es alazatoságot megh halgattya es vesi az
Ur, kinek bünteteket el is forditya, maga csak szin mutato es
tetettet az ő poenitentia tartata. 1 Reg. 2. Es hasonlokepen
az Poganyoknak-is könyörgéseket, mind magokert mind e-
gyebekert meg halgattya, de nem azért hogy ők azt erdemle-
nejek, hanem hogy megh tessék mindennekhez az ő veghetet-
len jo volta, hogy ő legyen az, az ki esőt ad, mind jokra go-
nosokra az ő fenyes Napjat fel tasta. Matt. 5. Hogy to-
vabba azok-is maga menthetetlenek legyenek az itéletnek na-
pjan, ne mondhalak azt, hogy ő szentfölséget az kívant es
el vött jokbol meg nem esmerhettek volna, Rom. 1. Nem jár
azert emberi erdem utan az könyörgéseknek meg halgatas:
mert ugy egy Szent-is nem könyöröghetne az kit az Isten meg
nem halgatta, maga olvassuk az sent irasban, hog sem Mosest,
Hieremiast, sem Eliest, sem sent Palt nem halgatta meg az Ur
Isten nemünemű dolgokban, kiket tüle kívantanak. Exodi 3.
Hier. 7. 1. Reg. 19. 2. Cor. 12. hanem hogy az Ur Isten az ő hi-
veinek könyörgeket meg halgattya, azt mas okert cselekedti.

IGAZ OKAI AZ MEG HALGATASNAK.

Elő es közben-vetetlen ok, az ő sz. Fiajak az Christus
Iesusnak erdeme, es közben-jarasa: mely nélkül soha csak egy
Szentnek-is könyörgése nem volt kedves es kellemetes az Ur
Istennek előtte, sem nem mehetet ő hozaja, Matt. 3. Mar. 1. Ez
az en sz. Fiam kiben ennekem be tölt minden kedvem. Joa. 16.
Bizon bizon mondom ti-nektek, valamit kerendetek Atyam-
tul az en nevemben, meg adgya ti-nektek. Joh. 14. Senki nem
megen Atyamhoz, hanem csak en altalam. Masik, ő fölségének
kegyelméből tött kötefe es ígereti, az melyeket tött az megh
halgatas felől mi-nekünk. Az többi közd. Efa. 65. Minek
előtte kialtonak en meg halgató, es migh solanak meg halga-
tom. Psa. 50. Hiy segítségül engemet az te nyomorufagodnak
napjan,

napjan, es en meg halgatlak tegedet. Psalm: 144. Közel va-
gyon az Ur mind azoknak, kik ötet segítségül híjak igallag-
ban. Ötet felsőknek akarattya cselekei, es azoknak könyör-
gefeket meg halgattya. Joel: 2. Az ki az Urnak nevet segít-
ségül hija meg tartatik. Harmadik, az ő szent nevenek di-
csősítése, az mely mi tőlünk lefen az meg halgatafnak utanna,
melyről föl ő maga Psalm: 50. En meg halgatlak tegedet, es
te dicsősíteni fogz engemet. Negyedik, hogy az Ur Isten az
meg halgatafnak arrul tanu-bizonyságot tegeven, hogy az gyüle-
kezet, avagy keresztény ember az ki ötet tiszteli, es szent Fia-
nak nevében igaz hittet es tellyes bizodalommal segítségül hí-
ja, ő szent föllegenel, azon szent Fiaert kedves, kinek köze-
ben-jarafaert kei annak mind magaert, mind egyebekert, min-
den kívánta javat meg adni, kit gyakorta cselekezik az Ur.
Isten mind az őveinek vigasztalására, mind kedig az Istenle-
neknek nagyobtiteltekre, mint meg tertzik az Aegyptombe-
li rablágnak es onnan valo szabaduláfnak historiajabul, holot
az Isten Mosest, es az ő nepet meg halgattya, es az fok büntet-
tő csudak közöt meg tartya, az Pharaoh nepet kedig meg
rontya, el vesztí, hogy ez különöző állapotbul Abrahamnak
magyan az Istennek kegyelme, az Pharaoh nepen kedig az ő
igaz itéleti meg tessék. Exodi 7, 8, 9, 10, 11, 12. Vegezetre az
meg halgatafnak gyakorta az Ur Isten tanu-bizonyságot teszen
az tudomannak, kit az ő szolgai hirdetnek, igallaga felől, es
az ő szolgáinak artatlanágokrul, annak felette arrul-is, hogy
noha az ő szolgai utafatokok ez világnak előtte, mind-az-által
igen bőrsülletesek ő szent föllegenek előtte: mint meg ter-
zik szent Pálnak példajabul, kinek könyörgesere ezokert az
Ur Isten 176 embert tarta meg, hogy az tengerben elne veszt-
nenek Actor: 27.

Ezek igaz okai az meg halgatafnak, mellyek minden
emberi erdemet ki rekeztenek, honnan meg tertzik, hogy az
meg halgatasbul az emberi erdem nem következik semmi-
kepen:

133
kepen: mert az erdem kívül az mint meg mondánk, mas
igaz okai vadnak az meg halgatafnak.

De az sem következik: Isten ez világh könyörgéseket
egyebeknek sokakert be vőtte: azért most-is az mas világon
könyörgőnek, es az Ur Isten egyebekert valo imadtságokat
meg halgattya. Mert, az elő Szenteknek könyörgések es a-
zoknak meg halgatafa felől vagyon parantolatunk, példánk,
es igiretünk *in scriptura Canonica*, azokban az irásokban, az kik-
bül az mi hitünknek ágait szoktuk bizonítani. Az meg holt
Szenteknek kediglen az ő imadtságokat, soha meg ez ideiglen
az Papistak igazan es valóban meg nem bizonítottak, es ez u-
tan-is mig világh fen al, soha meg nem bizonítottak. Azt bi-
zonítá meg azert először Monozloi, es ugy disputalyon oz-
tan annak meg halgatafarul es hasznarul.

Az fok irások-is azert, es az fok példák, az kiket Monoz-
loi elő hoz, semmit mi ellenünk nem bizonítanak, es Monoz-
loi-is semmiben nem segítik. Mert mind egyiglen ez világh
Szenteknek, nem kedik az meg holt Szenteknek könyörge-
sekről es meg halgatafokrul szolonak, mely dologrul semmi
kerdes es vetelkedes nintsen, hanem az meg holt Szentekről,
kik *dato sed non concessio*, ha imadkoznakak-is mi erettünk, ugyan
nem követköznek azert hogy segítségül kellene őket hini,
mint hogy ez világh Szenteket-is az kik mi erettünk imad-
koznak, nem imadgyuk.

Meg tertzik azert mind ezekből, hogy az mi nem volt,
nintsen-is, hejában forgattya es veti fundamentomul Monoz-
maganak, tudni illik, az Szenteknek erdemet. Holot mind-
az által az keresztény olvaso azt jól eiseben vegye, hogy holot
mi az erdemet, mellyel az Papistak kötelellesg serint es tarto-
zasbol, *congrue*, *digne* vagy *condigne*, az mint ők állanak, adós-
sa tessik az Istent, tagadgyuk, nem tagadgyuk mind az-által
az jo cselekedetnek es Istenes életnek jutalmat es fizetester.
Mert igaz mondo az Ur Isten, ki az mit igert be-is tellyestí.

Igert kediglen azoknak az kik igasságot cselekednek, mind lelki, testi, ez világi és más világi jutalmat, s-őt azt igerte, hogy ezeknek meg maradékokval-is jól leszzen, az mint Monozloi-is elő hozza, az mint im-ez irásokbul meg tétzik. Efi-asnál cap: 3, így szol, ő maga az Isten. Mondgyatok meg az igaznak hogy jól leszzen dolga. Jeremiasnál-is olvassuk cap: 31. Fogd meg az te szozatodot az sirastul, mert bere vagyson az te cselekedetenedek. Es Exodi 20. En vagyok az Isten az ki írgalmasságot cselekedem ezer iziglen, &c. Psalm: 36. Ifi-siu voltam és immar meg venhettem, de soha nem lattam el hagyattatot igazat, sem hogy az ő magya kenyeret kereset volna. Mely dologrul föl Christus Urunk-is, Marc: 10. Bizonyzon mondom ti-nektek, nints senki közzületek, az ki hazat, a tyafiat avagy santo földet el hadgya en erettem es az Euangelionmert, hogy szaz annit nem venne, most ez időben habborúgokval, az jövődő világon kedig az örök életet. Matt: 5. Bógok vattok mikor ő az emberek minden gonoz söt mondanának ti ellenetek hazud van, en miattam. Örüllyetek es örvedezetek, mert nagy jutalmatok vagyson az eghekben. Es sent Pal-is ugyan azont bizonyit. 1. Tim: 4. Az Istenes élet mindenne hámos, mert mind ez jelen való, mind az következendő életre való igireti vadnak. Ismet Rom: 2. Dicsőség, tisztesség es bekefeleg mindennek az ki jot cselekedik. Ismet 2. Cori: 5. Mindnyajan elő kel allanunk az Christus itilő siki előt, hogy ki-kel vegye jutalmat annak az mit ez testben cselekedet, az serint az mint cselekedte, vagy jot vagy gonozt. Vegezetre ezent bizonyityak az locufok-is az mellyeket Calvinus ellen hogy mar 132. leveletől fogva 236. leveleig fel jedzet Monozloi, mellyekben az Isten mondattatik jól teemi az igazakert az ő maradékokval-is.

De itt vizsont azt kel jól meg gondolni es meg erteni, hogy noha tetzenek Istennek az jo cselekedetek es azoknak az kik cselekedik, nem hasonlatlanok, hanem s-őt inkább nagy

134
nagy es gazdag jutalmokat vesnek az elő Istentől, az mind az-alta nem azért leszen, hogy az mi jo cselekedetünk azt érdemlencjek, hanem hogy az Ur Isten ingyen való jo akaratyabol azt az jutalmat rendelte ő nekik. Mert ugyan-is mit érdemlencjek az mi jo cselekedetünk, az kik föl azt mondgya Efi-as, hogy minden mi igasságunk olyanok, mint az havas asfonyallatnak az ő veres ruhaja, Efi. 64. Es kik föl Christus Urunk-is így föl, Lüc. 17: Hogy ha tellyesleg betölteneink-is az Istennek törvenyet es mindent megh cselekedneink-is, hasonlatlan szolgak vagyunk. Miért kedig megmondgya az okat, mert az mivel tartoztunk azt cselekedtük. Azt-is kedig nem az mi teherfegünkbul, hanem Christuséből, ki nélkül semmit nem cselekedhetünk, es az Isten segitsegeből, ki mind az jo akaratot, mind az jo cselekedetnek veghez vitelet adgya minékünk. De csudalatos nagy kegyelmellege ez az mi Istenünknek, hogy az mi nem mienk azt-is mienknek nevezi, es azért-is jutalmat iger, hogy az jo cselekedetekre es az hala-adafra minket inkább fel serkentsen. Nem dicsekedhetünk azért semmivel, mert igaz az sent Pal mondasa, 1 Cor. 4: Micsodat vagyson az mit Istentől nem vöttel: ha kediglen vötted, hat mit dicsekedel mint ha nem vötted volna? Semmit azért az Isten mi bennünk nem koronaz, hanem az ő ajandekit, hōnan az következik hog az mi jo cselekedetünkert-is, ha valami jot cselekedik mi velünk es az mi maradékokval, nem az mi érdemünk serint leszen, hanem az ő atyai jo kedveből es kegyelméből. Tudgya mind ezeket Monozloi, azért Istentelenül teszi, hog az Isten kegyelmet az Szenteknek érdemvel egyben vitattya, kikvel ha semben fallna az UR, igaz itilerti szerint, raytok-is be tellyesfednek az sent David mondasa, hogy ő előtte meg nem igazítatnek csak egyik-is. Az kedig nagyob Istentelenleg, hogy csak hogy az Szenteknek érdemnek helyen maradjon, az Isten kötelet, szóvetseget es igiretit rontya es lab ala tapodgya, mely dologrul ezennel bő-

vebben szolunk. Azonközben, vegye eleben az keresztgyen
olvasó, minemű argumentom legyen ez, az mellyet enni sok
beszedekekvel tractalt it Monozloi.

Az Isten az Szenteknek jo cselekedetekert es kő-
nyörgésekert magokval es sokakval jo csele-
kedet.

Azert az Szenteket imadni kel eslegitsegül hini.

Nem következik, mert az Szenteknek az ő jo cseleke-
dek is Isten ajandeka. Az mit kedig azert nekiek ad, az is
Isten kegyelme es ajandeka, mint meg tetzik az Istennek mon-
dásabul Exodi 20. holot az Ur az ötet szeretőknék es kik az ő
parantolatiban járnak, ezer iziglen valo irgalmasságot, az
az, irgalmasságabul valo fizetést iger, ezt mondyan: *Et faciem
misericordiam.* Nem mondgya: *Reddens debitum.* Ugy annira nem
következik kedig ez dologbul, az Szenteknek imádása, hog
ő őt inkább ellenkedő dolog következik, ilyenkepen.

Az Szentek az Istent imádtak es foglaltak, hogy mind
magokval mind maradékokval jo legyen.

Azert mi-nekünk is ugyan azon Istent kel imádnunk
es szolgálnunk, nem az Szenteket.

Misodszor. Ez ellenvetésnek az elő Szentekben helye
tehet, kik egymástert könyörögnek, hogy kerhettyük azokat
értünk valo könyörgésre. De az meg holtakat nem is kerhet-
tyük, es ha kernék is ezeknek értünk valo könyörgések min-
den-kepen ketseges.

MASODIK ELLENVETES ES REA- ja valo felelet.

Misodszor azt forgata ide fel Monozloi, hogy az O Tes-
tamentomban valo hívek az szent Atyáknak erdemekre kő-
nyörögtenek az Istennek, honnan azt hozza ki, hogy tehát mi
nekünk is szabad az Szenteknek erdemekre könyörögnünk.
De kőn-

De könyü erre az felelet.

135

Mert először, himis befed az, hogy az O Testamentom-
ban valo hívek az Szenteknek erdemekre könyörögtenek
volna. Nem talályuk mi azt sohul az irásban. Sőt inkább el-
lenkedő dolgot találunk, hogy mikoron könyörögésekben az
Isten eleiben folyamtanak, labok ala tőttek, mind magoknak,
mind az szent Atyáknak jo cselekedeteket es igasságokat.
Mely dolognak bizonyos volta, im-ez íráskbul es példák-
bul tetzik meg.

Daniel: 9. Vetkeztünk Ur Isten es alnoklagot cseleked-
tünk, Istentelenek voltunk es partot ütöttünk, es el haylo-
tunk az te parantolatidtul es írtetidtul. Sem nem enged-
tünk az te Prophetáidnak, es szolgáidnak, az kik szolottanak
az te nevedben az mi királinknak, fejedelminknek, Atyá-
inknak, es az földnek minden nepenek. Ismet: Hayts le Ur
Isten az te füleidet, néld meg az te szemeidet, es lásd meg az
mi puztaságinkot, es az Varost az melyre az te neved segit-
segül hivattartot. Mert nem az mi igasságinkban terjeztük
mi az te színed eleiben az mi imádságinkot, hanem bizvan az
te könyörületességidben. Ur Isten halgas meg. Ur Isten ked-
vez az te nepednek. UR Isten sügyelmezzel es cseleked azt,
hogy ne kessel. Tennen magadert en Istenem es az Urert, az
az, az Mésziasert, ver: 17. Es ugyan ottan ver: 7, 8, így szol.
O Jehova, te-neked igasság, mi-nekünk kedig ortza pirulas,
az mi királinknak, fejedelminknek, es az mi Atyáinknak,
&c. Hol amazya Daniel it az Atyáknak erdemet az Isten-
nek eleiben: Láska akar ki az kinek seme vagyon. Biruch:
3. 14. Halgásd meg Ur Isten az mi könyörgésinket, es kőve-
tesünkört, es Tennen magadert szabadits meg minket, ver: 15.
hogy mind ez eges föld esmerje meg, hogy te vagy mi Urunk
Istenünk, es hogy az te neved hivattartot segitsegül mi reánk,
&c. Ver: 19. Mert nem az mi Atyáinknak jo cselekedetek-
ben, sem az mi királinkban bizvan öntyük ki Urunk te ne-

lad az mi alazatos és könyöröltes könyörgésünket, hanem mivel hogy az te bosszunkodasodat és haragodat mi reánk bocsattad, &c. Lattya it-is Monozloi és akar ki-is, hogy imad, gabol az atyáknak erdemet ki rekezti az Propheta.

Esaia Propheta is hasonlokepen cselekedik irafának 64. resebén, holot az nepnek kepeben könyörögven az Ur Istennek így szól: Ur Isten mi mindnyajan tisztalanok voltunk, és minden mi igasságunk olyanok voltak, mint az havas asfonyalfatnak az ő veres ruhaja, és mint az fa level le hullottunk mi mindnyajan te előtted, és az mi alnokfágunk nem kútomban mint az szél el ragadtanak minket, &c. Im lattya Monozloi it-is mihez hasonlít az Propheta minden emberi erdemet és igasságot.

Esmer 63. resebén: Ur Isten te vagy mi Atyánk, Abraham nem tud minket, és Israel nem esmer minket, az az, nekünk nem használhatnak, sem erdemekkel, sem magok segítségével, mert azt sem tudgyak vagyunk ez világon.

Megh tetzik azért mind ezekből, hogy itt ez helyen is hitván és hamis fundamentomot vet fel Monozloi, azért nyakaban könnyen vissza fordíthatnánk Argumentomat ilyeneken.

Az O Testamentomban levő hitek az Atyáknak erdemet hatra rőttek, mikor Istennek könyörögtenek, és ő magokat is.

Azért mi nekünk is nem kel az Szenteknek erdemet, avagy mi magunkat könyörgésünkben Isten eleiben tamaztanunk. De vagyon mas feleletünk is az mellyet ez ellenvetes ellen igazan tamazthatunk.

MAS FELELET.

Mert az Iras ő maga megh magyarázza, mint kel azt erdünk mikor az O Testamentomban levő hitek az Szenteknek ne-

nek neveket Abrahamet, Isaket, Jacobet avagy Davidet tamaztottak az Istennek eleiben, és így imadkoztanak: Emlekezzel meg az te solgaidrul, Abrahamrul, Isakrul, Jakobrul, Emlekezzel meg Davidrul és az ő szelidsegrűt, &c. Mert ez ilyen szolásokkal az reghiek az Ur Istennek eleiben, az mint Calvinus és az több kereztyen Doctörök, igazan magyarázzak, az ő frigyét, kötelet és szövetséget, avagy esküvelletőt igéretit, az mellyel arra kötötte volt magát, hogy Istenök leljen ő nekik és az ő maradékoknak ő utanna, tamaztyak eleiben, ilyen ertelemben: Ur Isten halgas meg Abrahamert, Isakert, Jakobert, Davidert. Az az, azért az kötelet, az te irgalmas fogadisdort az mellyet töttel Abrahamnak, Isaknak, Jakobnak, Davidnak, &c. Mely magyarázatnak igassága im-ez irásokból nyilván meg tetzik. Mert Moses így szól Exodi 32: Meg emlekezzel Abrahamrul, Isakrul és Jakobrul, kiknek meg eskettel, tennen magadra, ezt mondvan: Megh sokostom ezeknek az ő magokat, &c. Deut: 26. Az mint meg eskettel az mi Atyáinknak.

3. Reg: 8. Mostanfigval Ur Isten tellyesit be azt az mit az en Atyámnak Davidnak szoltottal. Ismet: Legyenek alhatatosok az te beszédid, az mellyeket az en Atyámnak Davidnak szoltottal. Psalm: 89. El rendelttem az szövetséget azen valasztottamval: Meg esküttem Davidnak az en szolgámnak, ha vetkezni fognak is az ő Fiái, megh nem maslom az en szövetségemet. Egyször meg esküttem az en szentsegeben, azért nem hazudok Davidnak. Hol vadnak azért az te reghi irgalmasságid Ur Isten, az mint meg eskütet Davidnak az te igaz mondasodban?

Es innen vagy az hogy 2. Paralip: 25. Nem akarta az Ur Isten Davidnak hazat el vesteni, azért az szövetséget az mellyet szerzet volt ő vele.

Es Esaia 37. így szól az Ur: Meg oltalmazom és Vározt, en erettem és Davidert az en szolgamert.

Az ol-

Az olyan imádságokban azért az reghiek nem folyame-
nak az meg holt atyáknak közbenjárásokhoz, avagy erde-
mekhez hanem az Istennek igéreteihez és szövegségehez, az
mellyet tölt volt az szent Atyákkal. Noha azért ugy va-
gyon, hogy az Isten megígerte azt, hogy az jámbor Istenfe-
lő atyákért az maradekokkal is jól teken, kit bizonyítanak a-
zok is az irások, az kiket elő hoz Monoz: néhány helyből az
irásnak. Mind az által az mint megértünk az údőkorbéli hi-
vek, nem tamazottak az Atyáknak érdemeit, hanem az Isten-
nek ingyen való ígértét, eleiben, és soha sem mondottak:
Halgas meg az azoknak érdemekért, hanem: Halgas meg
mert ígérted, fogadtad és meg esküttél azoknak. Ez igaz
felelet ez ellenvetésre.

MONOZLOI FOGASA.

Holot kedig Monozloi az irásokat forgattya, az mel-
lyekben Davidnak szilidségeert, hogy mindent tölt mivel-
volna az Urnak fenei előtt, &c. mondattatik az Isten Jerusa-
lemet meg tartani, és Abiást az kirali sekben fel emelni. Ar-
ra meg feleltünk immar, hogy az jó cselekedeteknek Isten-
től jutalma vagyon, de nem erdem szerint, hanem az ő Atyái
kegyelméből. De mit hálnal ez arra, hogy az Szenteknek se-
gítésgül hívást abból bizonyítsa Monozloi: mert az Isten mon-
dattatik keves jökert gyakorta egész tartománynak kedvezni.
Valljon azért következike, hogy főképen és nevezet szerint
azokat kellyen mi-nekünk, avagy eltekben avagy holtak után
segítésgül hini: Bizony nem.

MAS TETOVÁZASA MONOZ-

loinak, fol. 238. 239. &c.

Azon is pantolodik itt Monozloi, hogy neműnemű ke-
reszten Doctörök, és az többi közöt Calvinus, Davidon ne-
hány ilyen helyeken az mellyekben Davidról holtá után emle-
kezet az iras, az Christust értetek. Mely magyarázator, harmo-
nyos

okvát akar fontani. Először, Mert David csak elteben viselte
Christus kepe. Másodszor, Mert sohul nincs az irásban, hogy
Davidon az Christust kellene értenünk. Harmadszor, Mert
David sohul fiúnak nem mondattatik, hanem mindenütt szol-
gának.

F E L E L E T.

De ezek is csak merő bolondságok és hazugságok: I. Mert
az mi az első illeri, micsoda ebelen agyaskodás ez. David
elteben viselte Christus kepe: azért sohul az David neveze-
tin nem értetik az irásban az Christus: Sőt inkább mivel hogy
Christus kepe viselte, azért holtá után is az David nevével
neveztetik.

II. Hogy kedig neveztessek arról, nyilván való irásnak vad-
nak, Ezech. 34. En az en juhaimnak egy Pásztor tamaztok,
az ki legeltette őket, Davidot az en szolgámat: Ő legeltetni
fogja azokat és pásztorok leszen. En kedig azoknak Istenök
leszen, és az en szolgám az David fejedelmé leszen ő közepet-
tek. En Isten szállottam ezt. Mely iras oly nyilván való, hogy
minden magyarázó Doctörök azt Christus Urunkra magya-
raztak. Kik Monoz: sem tagadhat igaznak lenni, ha minden
ortzját el nem vezette: mert mikor tamadot fel holtá után
David király, hogy az Isten juhait legeltete volna az mennyei
tudományval: Es hasonlokepen magyarázhatjuk am az he-
lyet is: Meg oltalmazom ezt az Varást az en szolgámat Da-
vidert. Mely mondasban az szolgálai nevezeten senki meg ne
tantorodgyek, hogy azért ezen az Davidon Christus Urunkot
nem érthetnek. Mert Esa. 42. és 53. azon nevezet tulajdoni-
tatik az Christusnak. Ez dologrul többet las oda alá az ne-
gyedik bizonyágra való feleletnek az vegeben.

III. Vegezeire holot tagadgya, hogy David fiúnak nevez-
tessek az irásban, abban is nagyot vet ez Israelnek mestere,
mert Pál. 2. David felől mondgya az Isten, Fiam vagy en-ne-
kem, ez mai napon sültelek en tegedet az királyágra, mid-
n állik.

ni illik. Mely mondas először, Davidra illik, példázás szerint Typice, es Christusra magyaráztatik. Mas az hogy ugyan soká az, az irasnak hogy az fejedelmeket es elő Szenteket Istennek fiainak nevezi, Psal. 28. es 81. kik között David is ki nem rekeztetik, sőt első az többi között. Eddig ezekre ez elő levetelekre. Lassuk immar az többit, az mellyek folio 237, es folio 238 vadtak.

HARMADIK ELLENVETES, es reaja valo felelet.

Mind az, O es Uy Testamentomban az szent gyülekezetek kerte azoknak esedezéseket Istenhez, kiket tudtak ősen fölsegének kedveben lenni. fol. 237.

Ha azért szabad most ez földön őket kerrünk, menivel inkább engedtetik azokat megh találnunk, kiket tudunk es esmerünk az bodogságban lenni.

F E L E L E T.

Nem illik es nem esik jól az elevenekről az meg holtakra az Argumentum, holot nem egy es ugyan azon alaptan legyenek. 1 Tim. 2. Jac. 5. Mert az elő Szenteknek imadtságokul ez jelen valo életben vadtak minekünk parantsolatink es igeretink az sent irasban. Vadtak példánk is az mint ő maga Mon: oda fel megh bizonyita. Mert miképen azzal hog esudakot eselekedtenek, azonképen könyörgéseknek megh halgatásával is az Ur Isten tanubizonyfogot tött, az ő Propheciának es Szenteinek, kik itt ez földön utalatosok voltak, tudományoknak igazságarul es életőknek artatlanságarol. Mint megh tetzik Gen. 20. Job 42. Aclor. 27. De az megh holt Szenteknek az mas vilagban valo könyörgésekről, sem parantsolat, sem igeret, sem pelda nintsen. Azert helye vagyon itt az sent Ambrus mondasanak: *Dens non nostris argumentationibus, sed suis asimandus est vocibus.* Az Isteni dolgokban, nem az mi agyazkodásinkor, hanem az Isten beszédit kel követnünk. Nem szabad te-

bad tehát minekünk iras kívül es annelkül az minnen fejünk töl ezfele kesleges dologbol valami hitnek agat törzenünk, az mint eselekedik az Papiak. Mert hogy hogy esmerhettyük, es-hihettyük azt Urnak szavának az mit nem szolot az Ur Deut. 18. Sőt az mire az iras nem tanit, arra ugyan nem vigyunk kötelesek hogy el hidgyük. Oztan ugyan nints nekünk semmi dolgunk az meg holtakval, az mint oda fet bőfegesen megh bizonyítottuk.

Tovabba, Itt ez vilagon elő Szentekkel az kiket ez vilagon kerünk, hogy velünk egyetemben Istennek esedezzenek mi erettünk, beszélhetünk, es az mi szükségünket ő nekik eleikben adhatyuk, es ők is az mi szükségünket megh halhatyuk, megh is ertik, kít az meg holtak felől iras szerint semmikepen nem mondhatunk, ugy annira hogy sőt inkább az iras azt bizonyitya hogy semmit mi felőlünk nem tudnak. Efa. 63. v: 16. &c. Levelet is kedig nem küldhetünk mi ezeknek. Azert ha szinte ugy volna is, hogy közönfegesen imadkoznak az Ecclesiast, az az, az kereszt alatt vitezkedő annyasent-egy-haznak mennyei modon jot kevanak: mind az által semmi bizonyos iras nintsen felőle imadkozzanak, mint imadkozzanak es minemű dolgokul könyörögjenek kiváltképen az Ur Istennek. Honnan az következik, hog az Szenteknek itt ez vilagon valo könyörgésekből az mas vilaghi esedezéseket nem bizonyithatjuk semmikepen. Mert nem halhatyuk, sem erthetik az mi könyörgésinket ilyen nagy közben-vetésben. Azert mondgya Christus Urunk is Matt: 6. hogy csak az Atya Iatya es hallya mennyegben az mi könyörgésinket.

Vegezetre bizony dolog az, hogy az Asziban es Afriában, Indiában es Szeretfen országban levő keresztények imadkoznak közönfegesen az egész Ecclesiast es az mi Ecclesiast inkert, mint hogy mi is az őveiekert: mind az által nem kerhettyük őket, sem elő nyelvel, sem szívünk fohazkodásával, hogy erettünk könyörögjenek. Miért? Mert mindig arst

balványozok lennünk, azt tulajdonítván nekik, hogy az mi
könyörgésünket hallják, és az mi szivünknek indulatit és fo-
hazkodásunkot értik. Így az Szenteknek is hasonlokepen va-
gyon dolgoz. Nem lehet azért balványozás nélkül semmike-
pen, hogy őket imádjuk és segítségül hívjuk.

NEGYEDIK ELLENVETES, es reaja valo felelet.

Negyedőzr így antalkodek Monoz: fol. 237. Ha imá-
doztanak itt egybekert, annal inkább imádkoznak meny-
országban. De itt imádkozhattanak: Azert meny-országban is
imádkoznak.

F E L E L E T.

Erre is könyű az felelet: mert egy másert imádkozni ez
világi életre nez, nem kedig az örök életre. Nem követke-
zik azért, ez világon könyöröghetnek: Azert most is kö-
nyöröghnek. Mert ha ez igaz, imez is igaz leszen. It ez vi-
lagon ettenek, ittanak, sirtanak, bankottanak: Azert az mas
világon is azont cselekedik. Nem igaz kedig sem ez sem am-
az. Mert ez világnak és az mas világnak allapattya közöt nagy
külömbfeg vagyon. Szinte olyan bolond elmelkedes azért
ez, mint az Sadduceusoké, Luc: 20. Ez világon hazafodnak
az emberek. Tehat az mas világon is hazafodnak, honnan az
Christust kerdik: Egy affonyallat, kinek het ferje volt it ez vi-
lagon, az mas világon mellik felesége leszen. De Christus U-
runk ez ő bolond velekedesekről meg feddi őket, hogy nem
ertik az irást. Mert az Moses csak ez világi embereknek az
ő hazafodokrul szol Deut: 25, nem az menyecjekről, holot
semmi hazafodul nem leszen. Az Szenteknek is azért így va-
gyon dolgok, hogy Istennek egy mas szükségéért könyörög-
nek. De holot: Csak ez földön eltekben, míg az Szentek ez
testi életben lattyak és értik az elő hiveknek szükségeket. De
innen nem következik, hogy az mas világon is értünk könyörög-
rögje.

rögjenek, és erdemeket mi köztünk és Isten közöt közben
vetnejek. Először, mert úgy az Christus tistiben hagnanak,
Másodszor, mert az irásbul semmi tanúságunk nintsen felőle,
ki mi-nekünk szövetnekünk az mi sötetlegünkben és tudat-
lanfagunkban. 2. Pet: 1. Proverb: 6. Harmadőzr, mert hogy
ez világon ilyen ször-tartas vagyon, nem következik abbul,
hogy az mas világon is úgy kellyen lenni.

Sőt ez ellenvetest mi könnyen nyakaban vissza vethet-
tyük Monozloinak. Mert ha ez világon ez így vagyon, tehát
az mas világon nints úgy, miért hogy semmi világi dolog-
nak és szer-tetasnak nints ot helye: kit bizonyit az Ellies cse-
lekedeti is, mert mikor tudna, hogy el vitetnek ez földről
Istentől, így sol Eliseusnak, kery valami túlem, az mit kívanz,
minek előtte el vitettem 3. Reg: 2, mint ha azt mondanaja,
most vagyon annak az ideje, ez után nem kerhetz semmit tú-
lem, minek utanna ez földről el vitettem. Nem imádkoz-
nak tehát erettünk az mas világiak, és mi is nem kerhetünk
azoktul semmit, hanem csak ez földön vagyon annak helye.

FOGASA MONOZLOINAK, fol. 250.

Az iras azt mondgya, hogy az Szentek örökke dicsirik
az Istent. Apocal: 6. 2. Esdr: 9. Azert az Szentek mi cret-
tünk imádkoznak.

F E L E L E T.

Nem következik, mert akar ki is lattya, hogy mas Istent
dicsirni, és mas mi erettünk resz erint imádkozni. Az elsőről
az iras tanu-bizonfagot teszen. De az másikról sohul sem em-
lekezik.

MAS TETOVÁZASA MONOZLOINAK.

Az reghi sent Patriarchakot azért nem kerte senki hogy i-
matkozzanak erette, mert azok nem Isten országban, hanem az
Limbusba voltanak, fol: 232.

Szabad tehát most az Szenteket kerrünk hogy imádkoz-
zanak,

zonak, mert nem az Limbusban, hanem Isten országában
vadnak.

F E L E L E T.

De ez is olyan jambor mint az előbbi. Mert bizony-
tan sőt hamis fundamentomra építetik, mely nem csak iras
kivül vagyon, hanem ugyan ellenkedik is az irással, kit bizo-
nítanak Enochnak és Elliesnek példái, kik között Enochot ez
világnak első idejében, Elliest pedig középső idejében ragada-
tata és veve fel Isten elevenen az eghben. Gen: 5. ver: 24.
2. Regum 2. ver: 11. hogy az más világi életből bizonyágok
lennének. Sőt Lazar-is, Christus Urunk kenszenvedése előtt,
holt meg, ki felől mind az által az iras tanu bizonyágot tesen
Luc: 16. hogy nem az Limbusban, hanem Abrahamnak kebe-
leben vitettet, mely dologról ez után az hul helye leszen bő-
vebb beáradat fogunk állani. (Lásd meg az Limbusról mit kel-
erteni ide alá, az Monozloi Nyolczadik bizonyágára való fele-
letben.) Azonközben fordítsuk vissza Mon: nyakában ezt is.

Az reghi Patriarchakot, nem imáda senki, noha az Isten
országában voltak. Azert nem elég ok az, az Szenteknek
imádasának bizonyágára, hogy Isten országában vadnak.

ÖTÖDIK ELLENVETES, ES

reaja való felelet.

Vegezetre Monozloi az prafatióban meg is így eskesedik.

Ha úgy mond az Szentek meny-országban nem
imadkoznak, vagy attul vagyon az, hogy ugyan
nem akarjak: avagy attul hogy nem imadkoznak:
avagy hogy nem tudhattak dolgainkot:
avagy hogy ne talam Isten ellen vagyon az hogy
ők kivülte, más hivattatik segítségül.

De egyik is nincs ezek között.

Mert hogy nem akarjak azt nem mondhattuk, mivel
hogy

hogy most nagyobb szeretettel vadnak hozzánk, hogy sem mi 140
dön az testben voltak.

Azt sem, hogy nem imadkoznak. Mert ha it imad-
kozhattak míg jövények voltak ez földön, menivel in-
kab esedezhetnek, midőn hazajokban jutottanak.

Azt sem, hogy nem tudhattak dolgainkot: mert vala-
mint tudhattak az bűnös embernek meg terefet az Angyalok,
mellyen ők igen örülnek Luc: 15: nem különben erthetik es
tudgyak az Szentek is imádságinkot, úgy mint kik Urunknak
mondásból hasonlok az Angyalokhoz, Matth: 22.

De Isten ellen szitfen az ő segítségül hívások, Mert így
nem engedtetnek, szabad sem volna az földön lakozokat ima-
dasra kényszeríteni, mely az eges iras ellen vagyon. Imadkoznak tehát
az Szentek meny-országban erettünk.

F E L E L E T.

Negy szárva vagyon ez ellenvetésnek, azert meg tetzik
hogy az Jesuitaknak kik negy farvu süveget viselnek, mihelyek-
ből költ ki. Azt tudgya pedig Monozloi, hogy el lötte immar
az targyat estellyellegvel szankot be dugta. De ha mind illye-
nek lesnek az több ellenvetési is, semmit egyebet magának nem
nyer, hanem veszet pórt, es meg ennél is inkább az mint most
ketsegelesse telzi az Szenteknek imádságát. Mely dolognak igaz-
sága ezennel meg tetzik, ha az ő ellenvetésének minden refeit
meg tekentyük, kik között csak egyik sem arra való, hogy az mi
iras szerint való tudományunkot az Szenteknek nem imádsá-
ga felől, nem hogy fel fordítsa, de csak ketsegelesse is tekesse.

Mert az mi az előt illeti, hogy az Szentek most nagyobb
szeretettel vadnak hozzánk, hogy sem midőn az testben vol-
tak, azert akarjak az erettünk való imádságot. Az csak sem-
mire kellő ok, jollehet, nem csak Monozloi, hanem az több Pa-
pisták is igen bíznak hozzaja. Mert ha szinte örönműt meg
engedgyük is azt, hogy az Szentek az Isten országában nincsenek
attyaíúi szeretet nélkül; azt mind az által hozza tesük, hogy
annak

annak az atyáíui szeretetnek, most nem ugyan azon erkölcsi és természetű, és nem ugyan azon tiszteí vadnak mint ez világon. Mert ugy sok egyéb dolgokat is tulaydoníthatnak az Szenteknek, az kiket most is cselekednenek avagy szenvednenek kiket mind az által sem cselekednek sem szenvednek. Mígh itez földön eltenek az szeretetnek erkölcsi szerínt, bannakodtanak, örültenek, imadkoztanak mi velünk és mi ereztünk: most minék-utánna ez romlando természetet le tótték és el hattanak minket, nem-is tudgyak az mi dolgainkot és semmi ez földi indulatok ő bennük nintsenek. Miért? Mert tudgyak azt, hogy az Ur Isten ő nálak nélkül is jó gondot visel mi rejánk. Azt is tudgyak, hogy az mi üdvösségünknek dolgot úgy rendelte el, hogy úk most nyugodgyanak az ő munkájakotul, és örvendgyenek az Christusban. Ez kedig az Ur Iesus Christus legyen az Atyánál itt ez földön elő nyomorult embereket egyetlenegy közben-jaro, mivel hogy ez minden-tudo és minden-hato, és sem meg nem farad, sem nintsen semmi el tirkoltatvan ő nála. Tudgyak hogy ez az dicsőség egyedül csak az Istennek Fiahoz illik, annak-okaert azt ingyen sem kívánnyak, hogy úk vegyek fel az közben-jarást az Christusnak helyette. Mert ez dologból ő bennük szerílyül haladgya az Isteni szeretet atyáíui szeretetet.

No azért Monozloival egyetemben vallást tesszünk mi arról, hogy az Szenteknek hozzánk való szereteti nem kissebedik. Az felől mind az által azt mondgyuk, hogy az szeretet ahhoz az Istennek akarattához sabja magát, melyvel bizonyos és meghatarozot tisztelet rendelt mindeneknek. Az kedig az Istennek akarattya, hogy az kik megh maradnak itt ez földön, egy-mást könyörgésekkel segítsek és Istennek ajánlyak. Az meg holtak felől kediglen nintsen sohol emlékezet, hogy az ő tisztelet ugyan azon volna. Iras-nélkül azért ez fele dologban semmit nem kel minékünk gondolnunk, hanem abban kel megh nyugodnunk és alannunk, az mit az iras minékünk előnkben ad és parantsoi.

Mafodfor, holot abbul, hogy it ez földön imadkozzhatanak, akarja bizonítani, hogy ot-is imadkozzhatnak és esedezhetnek, az-is csak gyermeki tetovazas. Mert nem következik, *A posse ad esse*. Tchetti, azért tessék. Meg-is bizonítottuk immar ez előt közben vetetlen, hogy ez világhí allapatrul, az másakra nem szolgál az argumentom. Mas az hogy Monozloi értelmeszerínt az Szentek meny-országban az Istensegnek túkőreben tulaydon bodogfogok szerínt mindeneket latnak, mit cselekedendő avagy nem cselekedendő az UR, és az ő akarattához rendelik az ő akarattyaikat. Hat mire való lenne az ő imadkozzások, ha az Istennek el változhataclan akarattyaertik és az ellen ők semmiben nem tőrekednek? Vegzetre nem-is tudhattyak it ez világon szemel szerínt való dolgainkot, azért hogy imadkozzhatának szemel szerínt mi ereztünk.

Harmadfor azt mondgya Monozloi, hogy tudgyak az mi dolgainkot, kit mi közönsegesen meg engedünk, az az, hogy tudgyak azt hogy it ez földön még emberek vadnak, és hogy az Istennek Anya-szent-egyháza kerezt alatt vitezkedik. De tessék szerínt semmikepen meg nem engedhetünk, az az, hogy egyenkent tudnak hennünköt, és egyenkent ertenek az nál könyörgésünket és szükségünket, mely dologrul oda fel egy nehanfor eleget szolottunk.

MONOZLOI BIZONITASA, HOGY AZ
Szentek tudhattyak dolgainkot, és arra
való felelet.

Holot kedig Monozloi azt forgattya, (Lásd megh oda ala 7. ellenveretést Monozloinak.) hogy az mikeppen az Angyalok tudgyak az bűnös embernek meg terefét, azonképen tudhattyak az Szentek is, mert hasonlok az Angyalokhoz Matth: 22. abban ketképen-is meg mutatya gorombaságot. Előfor, hogy az mit az Istennek Fia egy dologrul tudni illik, az nem hazasulástrul mond, azt ő egyéb Angyalí tulaydon-

Nn

laydon-

laydonlagokra-is magyarázza, mint ha mindenben az Szentek az Angyalokhoz hasonlóak lennének, maga Urunk ot így szól: Ot úgy, mond nem hazafodnak, sem fernek nem adnak, hanem olyanok lesnek mint az Angyalok, az az, hazaság nélkül, mert Isten az ő sent orfagaban az testi szaporodásnak veget. Mint hogy azért az Angyalok hazaság nélkül vadnak; azonkepen az emberek-is úgy lesnek. Egyeb-kepen ha kőzönfegessen kellene ezt az hasonlatosságot ertenünk, tehát te stiek sem volnaak, hanem lelki allatok. Masodszor, hogy az Szenteket az Angyalokkal ez dologban egyben veti, holot külömb legyen mindenikuek alapattya. Mert hogy az Angyalok ör vendeznek egy megh terő bűnösön, es tudgyak dolgainkot, az nem csuda: mert azok az elő Istének követei es szolgáló lelkek, kik folgaltakn okart kibocsattatnak az valasztottakhoz, kiknek az Isten akarattyal folgaltak-is, velük vadnak es őrizik őket, sőt ugyan tabort jarnak körülők. Heb, 1, v: 14. Pál. 91, v: 12. Tudhatyák azért az bűnös embernek meg terefet es őrvendezhetnek rayta. Mert az Isten az hiyekben egyet sem hadgy az ő Angyalinak őrizeti nélkül. Mas az hogy az Istennek jelenteseből-is meg erthetik azokat az dolgokat, az mellyeket nekik tudniok szükség az ő folgalatryoknak veghez vitelere. De nem úgy vagyon az meg holt Szenteknek dolgok. Mert ezek az eghekben avagy Paradistomban nyugoznak, es az oltar alatt feküven, varjak migh be tellyesedik az ő folgaltatásoknak száma. Luc. 16. Apoc. 6. Annak-okart, miképen hogy nem forognak ez világi embereknek az ő dolgokban, azonkepen nem-is tudgyak egyenként az mi dolgainkot, es azokban nem avattyak magokat, nem-is vesnek Istentől jelenéseket felőlők.

Vegezetre, Tagadgya Monozloi, hogy Isten ellen volna az Szenteknek imadása. Mert úgy ez földön sem engedtetnek, szabad sem volna egy-mást imadkozásra kerni. De ez az lelki esmeret ellen tagadgya. Mert tudgya hogy nem valami kerege-

keregetesről vagyon mi köztünk, es az Papisták között so, ha-
nem az Invocacionul, mely az Istennek tulajdon es saját tífte-
sege, es mellyet másnak senkinek nem szabad tulajdonítani, az
mint oda fel fok okokkal, es az után-is nehany feleletekkel
meg bizonítottuk. Ilyenek azért Monozloinak minden nagy
munkával kesíteret antalkodást, kiket ha ember probara von-
son fűtben mennek, es ő maga ellen folgalnak inkább, hogy
nem mi ellenünk, mint ez jelen valoból-is nil van megh tetzik,
mellyet mint egy korpas fát esmer így vonhatunk nyakabá.

Az Szentek sem nem akarjak, sem nem imadkozhat-
nak, sem nem tudgyak dolgainkot, Isten ellen-is
vagyon az ő segitsegül hivalk.

Azért nem imadkoznak, es mi-nekünk-is nem kel-
ket segitsegül hinunk.

Eddig ez. Lassuk immar rend szerint az Szent irasokat,
az mellyeket az ő tevelgesenek bizonítasára, nem külömben
mint egy Török avagy Tatar csigaz.

**AZ SZENT IRASOKNAK IGAZ MA-
gyarázattya, kiket az Szenteknek imadának bizoni-
tasára csigaz Monozloi Andras.**

Nem ok nélkül mondgyuk azt, hog Monozloi az irasokat
esigazza. Mert világon menni fő Papista vagón, mind egygyig
vallást tesen arról, hogy az Szenteknek segitsegül hivalk folul
nintsen megh írva az szent irashan, es folul nem parantsoltat-
tor, az mint ő maga-is vallyá, fol. 223, es fol. 344. Azért az
Coloniai Iesuitak minék-utanna fok Argumentumokkal szel-
lőztettek volna ezt az gyalazatos tudomant. Veghtere-is azt
concludáltak. es úgy folnak felőle, hogy jollehet folul az
Szenteknek segitsegül hivalk az iras nem tanitya: mindazáltal
az Ecclesiának alattomban es el halgatót (tárium) traditiojarr,
hog kezről kezre előb adta, meg kel tartani, holot kiválkepe

(quodam modo) neminéníken, (vél eledbe) meg mutatata
haslek az irasbul. Afotus es Eccius sem mond egyebet, ha
nem hogy nem tanítatik, sem az O sem az U Testamentom
beli irasokban. Mely vallas tetelek ha igazak, azt kerdgyük
tehat Monozloit, mitoda ortezaival es minemü lelki esmeret
tel, meri az szent irasokat az ő tevelgesenek bizonitására elő
hozni? Mert ha az Szenteknek segitsegül hívása, az mint ő
magok-is vallyak, nem tanítatik sem parantsoltatik az irasban,
következék tehát hogy mind ezekvel ez irasokkal az mellyek
ket elő hoz Monozloi es az több Papisták-is, annak bizonita
sára elő allatnak, semmit nem bizonitonak, sem nem akarnak
bizonítani, (mely dolognak igazsága abbul tertzik meg, hogy
ő magok sem hiszik valoba, hanem csak ketelkedes szerint, hog
azokban az irasokban az Szenteknek imadása bizonyoson es
nilvan be foglaltatnak) hanem csak esufollyak az kerezyene
ket, es az szegen egy-ügyő nepet arra akarjak venni, hogy azt
is hidgyek lenni es tanítatni azokban az irasokban, az mi ugyan
nintsen, es nem tanítatik, sem az O sem az U Testamen
tomban.

De, Istennek hala, jól vagyón az dolog: hogy erről ő ma
gok az Papisták vallást tesznek, mi ezt ő tölök nagy jó neven
vesűk. Mert ha *expresse* nilvan ez az tudomány nem talála
tik az irasban, mi azt melten es nagy könnyen meg vehetjük:
Mert az mint Hieronymus mondgya in Matth: cap: 23. *Quod
de scripturis auctoritatem non habet. eadem facilitate contemnitur, qua probatur.*
Az minék bizonyos nints az irasbul, olyan könnyen meg va
talatik az mely könnyen bizonítatik. Ismet ad Titum: *Sine au
thoritate scripturarum: garrulitas non habet fidem.* Az irasoknak melto
sága nélkül nints hitele az csacsogásnak.

Lasza azért Monozloi, es *expresse* nilvan minden terovi
zas nélkül bizonyítsa tudományt az szent irasbul, mert egyeb
kepen mi annak semmi hely nem adunk, nem-is tartozunk ke
dig adni, mert valami mi-nekünk erténünk es hinnünk kel az
ődvöl.

ődvöllegre, nilvan es vilagoson, nem kedig *per insinuationem* *et in* 143
mysteria, az mint sol Afotus, meg talaltatik az szent irasokban, mel
lyek azért vadnak meg irattatvan, hog azokat es azokban meg
irt dolgokat el híven őrók életünk legyen mi-nekünk az Christy
neveak általa. Mely dologrul az Paterek-is tanu-bizonilagot
tesznek. Azért írja szent Agoston *de doctrina et fide Christiana lib: 2.
cap: 9. Omnia quae continent fidem et mores, in illis inveniuntur, quae sunt, non
dico posita, sed aperte posita in scripturis.* Minden dolgok az mellyek az
hitre es jó erköltsre neznek, nem mondom be vadnak foglat
tatvan, hanem nilvan be vadnak foglaltatvan es be teteterven
az irasokban. Ismet Chrysostomus 2. ad Thessa: homil: 3.
*Nihil non est clarum et evidens et divinis scripturis. Quaecunque necessaria sunt,
manifesta sunt.* Semmi nints az mi vilagos es nilvan valo nem
volna az irasbul, mindenek az mik szükségesek, nilvan vadnak.

Ne csudallya azért Monozloi, ha mi az ő tudományak
hely nem adunk, mivel hogy azt az mint az Paterek szollanak,
aperte, clare, evidenter, manifeste, nilvan, vilagoson, lathato es tapaz
talhatókepen nem talalyuk az irasokban, s-őt meg csak homa
lyoson-is. Azt mondgya Hieronymus *contra Helvidium: Credimus
quia legimus, Non credimus quia non legimus.* Hiszük mert olvassuk:
Nem hiszük mert nem olvassuk. Mi-is azért azont felellyük
Monozloinak: hinnenk te-neked, ha az te tudományodat nil
van es vilagoson az irasban olvasnánk, de nem olvassuk, az
ért nem hiszünk. De nem elegendik meg ez mi feleletünkvel
Monozloi, hanem nagy munkával meg akarja bizonítani az
szent irasokbul mind segitsegeket mind ertünk való esede
zefeket. Lassuk annak-okaert rend szerint miképen teheti
annak szerint ez jambor.

ELSŐ LOCUS AZ MELLYET AZ

Szenteknek imadására csigaz Monozloi. Gen. 48.

Hivattaslek az en nevem ő reájok:

Sok beszédvel tractalya Monoz: azokat az locusokat,
az kiker az Szentek segitsegül hívásnak bizonyítására elő hoz.

Es felelte nagy es hoszu munka volna, ha mi igenkint az ő fok unalmas beszédit eleve számlálnánk. Azért itt ez helyen es ennek-utánna-is ilyen modot fogunk tartani az mi feleletünkben, hogy először Monozloinak fok beszédit meg számolva, hiven es igazan argumentumot ellenünk való erőseget csinálunk belőle, úgy hogy ő maga-is azt jobban es hivebben nem cselekedneje. Másodszor, igaz fundamentum szerint való feleletet adunk reaja. Harmadszor, ha az mi feleletünk ellen valamit mondot, mint hogy mindenűt inkább turkallya az mi feleletünket, meg hamisítjuk.

ELSŐ LOCUS ES ELSŐ ARGUMENTUM, toma, avagy ellenvetése Monozloinak.

Jacob Patriarcha Josephnek fiait, az ő onokait meg áldván Gen: 48. ezt mondgya ez többi közöt: *Invocetur nomen meum super eos, &c.* Hivattassék az en nevem ő reajok, Atyámnak Abrahamnak es Isáknak nevek, fol: 247.

De ez az beszéd ez értelemben mondattatott Jacobtól, hogy az ő onokai Ephraim es Manasses magok könyörgésekben Istenhez emlékezzenek meg Atyok neyerül, kikö-hez kepest Isten hamareb meg halgassa könyörgéseket folio 244. lin: 13. es hogy ötet Atyával holra után segítségül hinajak lin: 23. hogy továbbba neveknek emlékezetek könyörgésekben lehessen mindenha segítségül nekik folio 247. lin: 1, 2, 3. Vegezetre, hogy Istenhez való könyörgésekben Abrahamnak, Isáknak es Jacobnak nevekvel hijak segítségül az Isten, hogy ezeknek erdemekhez kepest, hamareb meg halgattassonak folio 249. Linea 1, 2, 3, 4.

Volt tehát az O Testamentomban az Istenhez való könyörgésekben az Szentekről es azoknak erdemekről emlékezet, volt azoknak segítségül hívások, & per consequens jó kövük.

vetkezéssel az Szentek nevere es erdemere most-is könyöröghetünk, es ő magokat-is segítségül hihattuk. Ez Monozloinak első ellenvetése, ha jól es igazan elzünkben vöttük. 441

REAJA VALÓ FELELET.

Erre az ellenvetésre igaz felelet az az mellyet reaja foktanak az mi keresztény atyáknak adni, tudni illik, hogy az Papisták tudatlanagbul vetkeznek nem ertven az írásokat. Mert ezek az igék, *Invocare es Invocatio*, háromkepen vetettetnek az szent írásban. Először, valamit tanu-bizonfagra elő szolítani avagy elő állatni. Így Invoallja Moses tanu-bizonfagbul az Isráel fiainak ellene az mennyet es az földet. Deut: 13. Másodszor Isteni íszteletert vetetik, mellyel Istentől avagy joknak meg adásat, avagy gonoszoknak el távoztatásat kívánunk, mint Joel: 1. Minden az ki az Urnak nevet segítségül hía meg tartatik. Psal. 50: Hiy segítségül engemet az te nyomorúságidnak napján, &c. Harmadsor: Invoallni valakinek nevet valakire, annit telen, mint annak az ő nevetől nevezeteni, es színe te tulaydon sajat az ővei köziben számlatani. mikeppen vetettetik, mint azokon az helyeken, az hul mondattatik, hog az nepre, az Varosra avagy az Templomra Invoalltatott az Urnak neve. Dan: 9. Mely helyeken az az ighe nem egyebet jegyjez, hanem hogy az nep, az Varos es az Templom Istennek nepenek, Varosának es templomának nevezetett es hivatott, mint Elaias-is cap: 4. az het áfonyallatok mondgyak az egy ferfinak: *Invocetur nomen tuum super nos*, az te neved hivattassék mi reánk, az az, te feleségidnek mondattassunk. Így azért itt ez helyen-is mikor Jacob Patriarcha ezt mondgya: *Invocetur nomen meum super eos*, hivattassék az en nevé ő reajok, nem azt akarja jelenteni, hog az ő onokai, holtok után ötet segitségre hijak, avag az ő erdemet Isten eleib: segitség nyeresnek okaert tamazak, hanem ezzel ez solaísl fiúva fogadgya őket, ug hogy kik ő neki Josephől onokai voltak, fiui számban es méltóságban le.

ban legyenek, ugyan azon successioban örökleg osztásban és birodalomban, mint az több fiait Jacobnak, és hogy ők-is mint az többi Gennearchak avagy Patriarchak, egy-egy nemzetsegnek eredeti legyenek, és az Canaanak földében egy-egy részt birjonak, és így Levi kívül-is tizenket nemzetseg tellyesedgyek, az mely Canaanak földével osztozzek. Mely aldas nem ktsin volt Jakobtól Manasse és Ephraimon, mert Joseph egybkepen maga személyében, csak egy nemzetsegnek lőt volna eredeti, és így csak tizen-egy nemzetseg lőt volna az Israelben: de holot Jacob Joseph helyet az ő ket fiait fogadgya fiuul magának, úgy tellyesedik ki az tizenket nemzetseg, az melynek az Isten rendelte volt Canaanak földet. Nem-is birhatot volna ket részt az igiretnak földében Joseph, de így Jacobnak aldasai és fiuval fogadgya szerint ket részt lőt reajok, Manasse és Ephraimra.

Nem szolgál azért ez az locus arra semmit az mire Monozloi csigazza: Mert ez az Jacobnak bevéde imadsg, melyben azon könyörög az Istennek, hogy az ő előinek Abrahamnak, Isaaknak, és ő magának neve hivattassék az Joseph fiaira, úgy mint *super duo capita tribuum* ket nemzetsegeknek eredetire, az mellyek ő tőle származandok volnanak. Mint ha mondotta volna: Enged meg U R Isten azt hogy Josephnek ez ket fiait Manasse és Ephraim, úgy famlaltassanak és úgy tartassanak az tizenket nemzetseg köziben, hogy ők-is fők legyenek, és miképen az több fiaimtul azonképen ezektől-is egy-egy nemzetsegnek legyen eredeti, mely egy-egy részt birjon, nem különben, mint ha en-nekem első izen való fiaim volnanak. Azért ez az Israhelnek módgya, nem egyebet jegyez, hanem Abrahamnak, Isaaknak, Jacobnak nevetül nevezetn, és legközelebb való nemzetsege köziben, számlaltatni, és az több fiaival egyetemben egyenlő garadicsban lenni.

Hogy pedig ez az magyarázat igaz legyen, bizonyos okokból nyilván megterezik.

Elsőből, ő magának Israhelnek magyarázatyából, ki mi¹⁴⁵ nek előtte az gyermekeket meg aldasaja, így szól Josephnek az ő atyóknak vert: 5. Az te ket fiaid az mellyek születtenek te-neked Egyiptomban, minek előtte en ide jünök, ennyeim lesznék, az Manasse és Ephraim, mint Ruben és Simeon olyanak legyenek ennekem, &c. Mely beszédekből nyilván megterezik, hogy ez az ket bevéde: Hivattassék az en nevem ő reajok. És, Manasse és Ephraim ennyeim legyenek, mind egyet telzen.

Másodszor, Az dolognak exitusából, avagy véghez meneséből: mert ezek az dolgok, mind be tellyesedtenek, hogy Manassétól és Ephraimtul, mint Jacobnak az több fiaitól egy-egy nemzetsegek származtanak, és az mint azok, ezek-is egy-egy részt vőtenek, de soha nem történt az az Istennek nepe között, hogy imadsgokban Abrahamot, Isaakot, Jacobot segítségül hitak volna, avagy Josephnek az ő fiaitól avagy kedig egyebakar mi renden való emberekert.

Harmadszor ketseg nélkül való dolog az, hogy ebben az imadsgban és aldasban valami singularit kiváltságon való dolgot kíván ezeknek Jacob Patriarcha. Nints pedig azok kívül az kiker elő számlalank semmi oly. Azért egyebre nem magyarázhattuk ezt az Locust. És ha több szinte nem volna csak ez egy-egy-ekből-is megterezik Monozloi magyarázatyának hamis volta, mert ha az igaz volna, miféle nagy aldas, *prærogativa* meltságon volna ez Ephraimnak és Manasseknak, holot az Monozloi értelme és magyarázaty egyenlő-képen szolgályn, az több nemzetsegekre-is: mivel hogy egyenlő-képen eltenek atyóknak nevekkel könyörgésekben.

Negyedszor és utolszor. Egyeznek ez magyarázatban velünk az Reghiék, kik között Lyranus ezt az Locust, minek előtte az őrdög toita Jeshuitak tamadtanak volna, így magyarázza: *Invocetur super eos nomen meum: quia vocati sunt filii adoptivi Isaac, et facti sunt capita duarum tribuum, sicut alii filii Jacob.* Az az, Azért szól így

szol így Iacob : mert ő neki fogadot fiának hívattattának, és ket nemzetségek feje, eredeti avag agha lőttének, az miképen az több fia Iacobnak. Nem bizonyíthat azért ez Locusból Monozloisemmit. De nem tétzik ez igaz es keresztény magyarázat Monozloinak, annakokaert néhány rendbeli csavargásokat gondolt ellene, kikre főkéleg rend szerint minékünk megfelelünk.

MONOZLOINAK EZ FŐLSŐ FE.

leleti ellen való csavargás. Első fol. 245.

Luther Marton Tom 1. Latino Vitember: folio 12. part. 1. ezt az locust az Szenteknek segítségül hívására magyarázza. Azert minékünk-is arra kel magyaráznunk es értenünk,

F E L E L E T.

Nem tartozunk vele, hogy Luther Martont mindenben mi kövessük, hanem csak abban az mit iras szerint szolot, es secundum Analogiam fidei, hitnek egyenessege szerint magyarázot, kiválteken kedig az első irasit, nagy itéletvel kel minékünk olvasnunk, mert minék előtt az Ur Isten ötet Papistai tevelgeseknek főtetsegeből tellyesen ki hozta es meg világsítottat volna, sok dolgokban egyezet velők, kiker annak-utanna mind hatra veret, minemű volt ez az Szenteknek imadása-is, az melyről most Monozloival disputalunk, mely felől ilyenekenből az Augustana confessioban, Artic. 21: Az iras nem tanit minket arra, hogy az Szenteket imadgyuk, avagy hogy tőlők segítséget kerjünk, mert csak az egy Christust adgya minékünk előnkben, hogy közben-jaro es erettünk törekedő legyen. Elmet Tomo 3. Ienen. folio 450. mint elyének az Szentek Istennel nem nez semmit mi reánk, mert az irasban nincs minékünk meg jelentetven. Igaz elegh ezt értenünk, hogy tudgyuk bizonyiat hogy minékünk meg holtanak. Azert minékünk segítségül sem kel őket hinunk, mint nekünk meg holtakat, &c. Ezeket írja betű szerint Luther.

De mi

De mivel hogy Monozloi Luther Martonnak mestofaga 146 val gyakor helyeken terhel bennünköt ebben az ő irasiban, azért ez ilyen locusokra az kiker mi ellenünk tamazt, nem lehet alkalmatlan dolog, ha ő magának Luthernek feleletit tamaztyuk Monozloinak es az Papistáknak elejekben,

LUTHERNEK AZ Ő MAGA IRASI

felől való itéleti.

Igy ir azért in praefatione Tomi primi folio, 1. part. 1. Mindeneknek előtt azon kerem az keresztény olvasot, kerem kedig ő magazert, az Ur Iesus Christusert, hogy az en irasimot itéletvel olvassa, sőt sok könyörületességgel, es tudva legyen mala, hog en ez előt barat es felette igen bolond Papista voltam, az mikor ehez ez dologhoz kezdettem, &c. Es egy keves vartatvat Meg talalod azért ezekben ez en első irasimban mely sokakat nagy alazatoslaggal meg engedtem az Papanak, az mellyeket az en utolsó irasimban es ez mostani üdöben nagy karomlasoknak es utalatoslagoknak tartok es atkozok &c. Ismet. En magom voltam először, es ez ilyen nagy dolgoknak forgatására alkalmatlan es felette igen tudatlan, &c.

Ezeket írja Luther: azért csak hejában akar minket Monozloi ennek az ő előbbeli irasival terhelni: Sőt ha szinte annak-utanna ugyan azon ertelemben maradot volna-is megh tudva legyen Monozloinak hogy mi egyeb ellene-mondas nélkül való Doctort nem akarunk esmerni az Istentől ki jelentet szent irasoknal, es azoknak igaz magyarázatnyal, mely nem ellenkedik az több szent irasokyal.

MASODIK FOGASA MONOZLOI.

nak, folio 245.

De mi szükség volt ugy mond, Jacob Patriarchának azt kívanni, hogy az aldas ereje által azok az gyermekek nemzetsége közze samaltattnak, ha aldomas nélkül-is nemzetségeből voltak, ugy mint onokai, Iosephnek magzatai. Ezenke-

Oo 2

pen A.

pen Abraham es Iszaaknak nemzetségebül valok voltanak föle 246. Azert nem szükség volt erre semmi aldafe, (azt mondgya meg-is Monozloi,) vagy kívánlaga Iacoknak, mert aldafe nekül-is Ephraim es Manassés, Abraham, Iszaak es Iacob nemzetségebül valok voltanak attyok Iosephnek általa, ki Iacob Patriarchának fia volt, &c.

F E L E L E T.

De vagyon erre-is mit felelnünk. Mert i-öt inkább felelte igen-is szükséges volt ez az aldafe ő reájok, bizonyos okokért, kiket szemlatomást es lelki esmereti ellen el akar it halolni es kerülni Monozloi.

Első oka. Mert ezek Aegyptomban az Iacob patriarcha haza kívül, es Aegyptombeli Pogan nembül valo affonyallattul születtenek vala ez vilagra, es ez okból akkor az üdöben, mayd lattatnak vala idegeneknek jes ki váltaknak lenni attul az szent magtul es nemzetségrül, az mellyet megh aldot volt az UR. Nagy hasznat tesen azert ezzel az ő imadással val nekik Iacob, mert azzal őket ahoz az nemzetséghöz csatolya es foglalya, az mellyet magának valasztot es meg szentelt volt az UR Isten, kit ha nem cselekedet volna Iacob, az több fia negedességben leledzethettenek volna, kiváltképen Isakobnak es Iosephnek holtok után, ezeknek ellene es magokat, ugy mint kik az ő edes atyoknak hazának születtenek vala, nagyobb meltofigra tarchattak volna, mely dolgoknak ezzel az aldafe mind eleit veszi Jacob Patriarcha.

Másodszor az mint meg jelentek, nem csak nemzetségeben valo szamlalást jelent ez az aldafe, hanem más dolgokot-is foglal be magában, tudni illik, hogy nem onoka hanem fiui szamban legyenek, es ez fiui meltofigához kepest, ket nemzetséghöz szarmazzék tőlök külön-külön, mely ket nemzetséghöz mindenik egy-egyrest vegyen es birjon az Canaanak földében. Mely meltofiga egyebképen Manassésre es Ephraimra nem

nem szállot volna. Mert az ő edes Attyokra Iosephre nevez- 147 ven csak egy rest illette volna őket, mely meg kettőztetik ez fiuya fogadásnak aldafe miatt.

Harmadszor. Jacob Patriarcha Iosephnek több fiáról szólván, az kik ezek után lőrttenek, így szól. Az te fiaid az kiket szülte Manassés es Ephraim után tieid legyenek, es az ő attyokfiának nevével neveztesse az ő örökségekben. Mely mondasnak értelme ez, hogy az több fia csak onoka szamban legyenek, es tőlök külön nemzetséghöz ne neveztesse, hanem Ephraimnak es Manassésnek nemzetséghöz neveztesse es örökséghöz is velek együtt vegyenek. Meg terzik azert innen-is, hogy Iacobnak nevével hivattatni, nem egyeb, hanem fiui szamban es meltofigában lenni, es örökséghöz is az Canaanak földében külön külön venni.

HARMADIK FOGASA, folio 246.

Ez az ige *Invocetur super vos*, hivattassék ti reatok, valanikor az irasban elő hozatik, minden-ha segítség kerest jelent. Azert ez helyen-is azt kívánja Iacob, hogy holta után az ő onokai, segítségül hijak őtet.

F E L E L E T.

Vágon erre-is ket rendbeli feleletünk-is. Először, ezt az helyet az vetus interpres nem tulaydon igevel fordította az Sídobul deakka. Mert ot nem *Invocetur* vagyon, hanem *vocetur*, az az, nem így vagyon az Sídoban, az en nevem segítségül hivattassék ő reájok, hanem csak az en nevem hivattassék ő benne az vagy ő reájok kit jól tudnak es értenek azok kik az Sídob nyelvet tanultak. Nem jegyez azert ot az az ige segítségül hivalt, hanem fiuya fogadalt.

Másodszor. Mert hamisság es tudatlanlag ilyen Israelnek mesteretül az-is, hogy ez az ige *Invocetur super eos* mindenkor segítségül hivalt jegyezze az sent irasban. Mert noha sok helyeken tulaydon es igaz értelemben ugy vetettek az mind az által

az által elmét vádlnak oly helyek, az mellyekben maskepen ve-
tettetik, mely dolognak igazsága, meg bizonyosodik Deut. 17.
holot invocalya Moles az mennyet es az földet, de nem segit
segül, hanem tanubizonfagul. Es hasonlokepen 2 Reg. 12. Joab
Davidnak orfag hadnagya az kiralynak azt izeni: Jöy el ugy-
mond, es te vedj meg Rabbat, (az Ammonitaknak kirali helyet)
ne ego capiam et invocetur nomen meum super eam, hogy en ne vegyem
megh, es az en nevem ne hivattassék reaja, az az, ne mondat-
tassam en az varasnak megh vevőjenek es hodoltatojanak len-
ni. Mely helyen, ha seme vagyon Monozloinak, lattya hogy
Invocetur nem segitseget jelent, hanem Nevezetet: hanem ha
az varasoknak romlása, pusztítása es meg hodoltatása is segitse-
g fog immar lenni azoknak, az kik olyan-kepen jarnak. Így ve-
tettetik azért ez Jacob mondasában is, es mind az több helyeké,
az kiket ugy mint Deut. 28. 2 Reg. 6. 3 Reg. 8. Es Efa. 4. Ie-
ki esmereti ellen megh pizkal Monozloi, mely dolognak igaz-
ságit mi az igaz keresztényen olvasora hadgyuk.

NEGYEDIK FOGASA, folio 248.

Vegezetre hogy nem fiuva valo fogadást, avagy nemi-
zettségben valo be vetelt jelentsen az mint mondgyuk, hanem
segidegöl hívást ebben az locusban ez ighe, azzal akarja Mo-
nozloi bizonyítani, hogy immar ennek előtte v: 5. fiaiva fogad-
ta volt őket.

F E L E L E T.

De ez is hasonló csavargas mint az többi: Mert első
szór mit art azon dolgot meg mondani avagy cselekedni
Mafodszor is, nagyobb erősségnek okaert, hogy abban min-
den kerelkedes távol legyen: Mas az hogy, nem hason-
lan repetitio ez: Mert az utolsó az első nilvan megh magya-
razza. Annak előtte Jacob így szolot vala: ezek enyém les-
nek. De mi módon: ugy hogy az en nevem hivattassék re-
jok, az az, en fiaimnak mondatassanak.

Ezek ez

Ezek ez ellenvetések az mellyekvel Monozloirontani 148
akarta az mi feleletünköt, de mely igazan, meg tetzik immar.
Nem szolgál azért ez az Locus semmit az Szenteknek imada-
sára, avagy azoknak segidegöl hívásoknak bizonyfagára. Sőt
ugy annira nem szolgál hogy rontya azt inkább, ha színte az Mo-
nozloi magyarázatot helyen hadnank is. Mert mas valaki-
nek nevére az Istent segidegöl hinni. Es mas esmet: Azt ő
magat segidegöl hinni. Ha színte azért az volna is, hogy az
szent atyak nevére imadtak az Sidos az U R Istent, ugyan
nem imadtak azért, es nem hittak őket segidegöl, hanem az
Istent, es az mikor azoknak neveket említették is, nem egye-
bertetettének rayra, az mint ő maga Monozloi magát meg es-
merven, vallást tesen felőle, hanem Istent arra kertek az fo-
gadásra, mellyet fogadot az Patriarchaknak (fol: 249.) mely
magyarázat, ha igaz, mint hogy igaz, hogy al tehat helyen az
atyáknak érdemek es azoknak segidegek, holot az Istennek
kötefe használt legyen azoknak maradékoknak.

ELLENVETES.

De mondanja it meg is valaki, mint hogy mondgyak is
az Papisták: ugyan nem tagadhattyatok azért ti az Szentek-
nek imadásának ellenzoit, hogy az reghieknak nem volt volna
szabad ugy imádkozni, hogy az Ur Istent Abrahamert, Isakert,
Jacobert, Davidert őket meg halgassa: Hat mi nekünk is mi-
ert nem volna szabad szűz Marianak es az Szenteknek neve-
k által könyörgenünk, hogy az Isten minket meg halgasson.

F E L E L E T.

Nem szabad minékünk: mert sokkal különbben vagyon
most az dolog hogy nem mint az O Testamentomnak ideje-
ben. Szabad volt az Reghieknak olyan formara imadko-
zni, minék előtte az Iesus Christus az ő magyokból minékünk
ajandekoztatnak, hogy az Istent az ő igiretiről ezeknek ugy
mint tanuknak általa meg emlekeztetnek. De most minék-
ünk

utanna az Abrahamnak magyabol el vöttük az Christust, ki
ben mint szent Pal bizonyítja, 2 Cor. 1. minden igereteknek
be kellett tellyesedni, nem szökölködünk immar azoknak az
igíreteknél tanui nélkül, sem egyéb Szentek nélkül, az kik
az ő eljöveteli felől avagy történetek avagy tejendők tanubi-
zonfigot, hanem azt az aldort magot az Christust, kiből mine-
denek be tellyesedtenek, kel minékünk az Isten eleiben be-
mutatnunk, ki felől az Atya-is mondgya, Matth. 3. Ebben
tőlt en-nekem be minden kedvem.

Es eddig legyen erről: mert az minemű bolond értelmet
tulaydonit Monozloi Calvinusnak es Kemniciusnak fol. 247.
es 248. arra nem érdemi hogy semmit felellyünk, mert merő
bolondfag, holot sem egyik sem másik ezt az Locust arra ne
magyarazta legyen, hogy Ephraim es Manasse, Abrahamnak,
Isaacnak, es Jacobnak neveztessek, hanem hogy csak nemzete-
segek közöttben sámlaltassék, es kiváltságon Jacobnak nem o-
nokainak, hanem fiainak mondattassanak, Mely dolognak im-
mar elegendő okaik adtuk.

MASODIK BIZONSÁGA MO- nozloinak, folio 251. Iobi 5.

Ha az O Testamentomnak idejében szabad volt segitsegül
híni az Angyalokat, szabad mostansággal-is, fol: 251. De
szabad volt akkor, folio 251, 252, 253. &c. Azert szabad
mostansággal-is.

Ebben az ellenvetésben az mit föl vesen Monozloi, úgy
mint bizonyos dologot, láttya ő maga-is hogy kétféles lehet
volna, tudni illik, hogy az Angyalokat szabad volt volna az
O Testamentomban imadni, azert irással akarja azt meghí-
zonítani.

Először, Iobi 5. ezt mondgya Iob patriarcha. Szólits úgy-
mond, ha leszen ki neked megh felellyen, es valamely Szent-
hez sies, De ebben ez mondasban az Szenteknek nevezetén az
Angyal

Angyalok értetnek: mert Eliphaz Iobot az Angyalokhoz ¹⁴⁹
igazítja, hogy egyik Szenthez, az az, az Angyalokhoz terife-
magat, az az, kerje segitsegül ne talan meg szolal, az az, segit-
segere leszen neki. Illik azert mi-nekünk mindnyajan az An-
gyaloknak es az Szenteknek segitlegekhez hietnünk es men-
nünk.

It ez helyen-is kedig kétféles dolog lehetet volna, hogy
az Szenteken az Angyalokat kellene ertennünk, azert ez do-
lognak bizonságára szent Agoston es Luther magyarazattat
hozza elő, nememű több irafokyal. Job 12. ha talaltatik úgy
mond, egy Angyal, &c. Job 15. Ime az ő szentí közzül, &c.
mely helyeken azt mondgya, hogy az mi együt Szentnek ne-
veztetik, masut ugyan azon Angyalnak hivattatik.

Masodszor, hozza elő ugyan azon Job mondasat cap: 19.
holot így efedezik segeny az Angyaloknak, az mint mondgya
insegeben: könyörüllyetek en raytam csak ti imar en baratim,
az az, könyöröjjetek en erettem ti Angyalok avagy Szentek.

F E L E L E T.

Erre az mi igaz es kereztyni feleletünk im-ez: Tagad-
gyuk azt, hogy valamikor avagy az O, avagy az Uly Testamen-
tomnak idejében szabad volt volna imadni az Angyalokat:
Mert örökke való Regula az, az mit mond az Isten Deut: 6.
Az te Uradot Istenedet imadgyad, es egydül csak ő neki
solgály. Nem-is talalunk sohul semmi példat az egefz szent
irásban, hogy az teremtet Angyalok imadtattanak volna, az
mint ez előt-is szolottunk, es ennek utanna-is az tizen-negy-
dik locusra való feleletben fogunk arrul solani. Az bizonsá-
gok-is kedig az kiket it Monozloi elő hoz, sinte úgy illenek
annak bizonsítására az mint az hot az tegezben, kit minden ke-
reztynen olvasó könnyen egeben vehet, ha az irafokot az kiket
ide csigaz, rend szerint meg tekentyük. Mert először az mely
locus Job cap: 5. vagyon, akar mint magyarazzuk, akar az

Angyalokra, az mint Monozi: akarja, akar kedig egyeb Szent-
tekre, ugyan nem allatty, sem nem erősi semmikepen, sem
egyiknek sem másiknak imádat, sem segítségül hívását,
hanem mas értelmet ad az keresztyen olvasónak, kit Eli-
phaz beáldoznak is minden czellja es tanatja megh bizonit, es
mind előbbeli, mind utoljoheli beáldozások megh tekintete.

Ha azért az Angyalokra magyarazzuk, kikről ennek előtte
szóla Eliphaz, igaz értelme im-ez lefent: Ennek előtte
az Isteni igazságot vette egyben az emberi igazsággal, es az Iste-
ni tisztaságot az emberi tisztasággal azt bizonítván, hogy az
ember igazságban es tisztaságban nem lehet hasonlo az Isten-
hez. Mindgyárt az Angyalokról szóla, hogy megh ezek is,
kik előtte szolgálnak, nem tőkeleletek, es Angyaliban is fogat-
kozást talált. Most azért immar esmet az Angyalokkal veti
egyben, es egyben hasonlítja az embereket, mely Angyalok fe-
lől azt mondgya, hogy annira fellyúl haladgyak tisztasággal az
embereket, hogy megh csak megh se felellyenek se megh ne
jelennienek nekik, ha túlők szótaitnak avagy hivattának.
Ez kedig azért cselekedti, hogy ebből megh mutassa mely
igen tavul esett igazságban es tisztaságban az ember az Ur Istentől,
ha nem ér meg csak az Angyalokkal is. Így szóla azért: Szó-
leits valamelyeket az Angyalok között, es kiált valamellyik
Szenthez, Istenhez, ha leg kisebbik is azok között meg felel
te-neked, es arra meltoztat, hogy vedel befelellyen? Nem taláz
bizon csak egyet is olyat. Csak ebből is azért, esedben vehet
ted mely igen tavul esett az Ur Istentől, holot meg csak az
Angyalok is, kik sokkal alább való renden vadsnak az Ur Istentől,
meg ne felellyenek te-neked, ha hozzájuk kiált az nagy
külömbözésért az mely vagy az ő közöttök es te közötted. Ez
ennek ez helynek igaz értelme ha az Angyalokra akarjuk ma-
gyarazni: mely ha helyen al, mint hogy helyen is al, rontya
inkább hogy nem mint allatty az Angyaloknak segítségül hi-
vását, Mert Eliphaz itt Jobot nem inti arra, hogy az ő nyomo-
ruságában

ruságában az Angyalokhoz folyamjon, hogy ötöt meg segít-
sek, hanem Ironia vagy az olyan értelmével az mint megh
magyarazánk. Te olyan tisztának es igaznak iteled magad
mint az Isten. Tavul eset az te túled, megh az Angyalokhoz
sem vagy hasonlo. Noza kezdhet ze hozzá. Szólithadza meg
valamelyeket, megh valik ha annira meg bőrtől tegedet, hogy
csak meg felellyen is te-neked, hat hogy hasonlitanád az Ur
Istenhez magadat?

Vagy az mind az által mas igaz feleletünk is erre ez lo-
culsz. Mert Eliphaz azt akarja jelenteni, hogy az igaz Isten,
senkit nem büntet, hanem ha büntetetre való okot talál benne.
Azért így szóla: kiált most es lassad ha valaki meg felel te-ne-
ked, es forduly valamely Szenthez. Az az, mutas en-nekem
világ kezdettől fogva csak egyet az Szentek között az ki il-
lyen nagy nyomorúságban ok-nélkül az mint te iteled, es flet
volna? Bizon nem mutathatsz. Ezt kedig azért mondgya E-
liphaz, mert arrul való vetelkedes Job között, es az ő baráti
között, az Isten Jobot büneért ostromoztat avagy mas valami
okért. Azt bizonítja azért, hogy senkit Isten bűn-nélkül nem
büntet, es ő magára hadgya Jobra, hogy lassa, mind az elő-
bbeli Szentek között, ha kit az Isten bűne serint nem büntet
volna, hogy innen azt bizonítja, hogy ő is bűne serint szenved
az Istennek ostromat. Hogy ez magyarazat igaz legyen meg
tetzik ennek előtte való igehéből ver: 7. holot nyilvánban így
szóla Eliphaz: kerlek elmelkedgyel csak felőle, kifoda volt az,
az ki aratlanul el veset volna, es mikor eset az, hogy az igazak
el töröltetnek? Sőt inkább azt látam en, hogy az kik alnok-
ságot szantonak, es gonoszságot vetnek, azt arattak. Mert az
Istennek lehelteti miát el vesznek, es az ő büfufának lelke
miát meg fogatkozna. Ismet, meg tertzik cap: 8. ver: 8.
kerd meg ugy-mond, az előbbeli üdőköt es tudakozzal az
Átyáktól. Vallyon tereme az kaka far nélkül es az fű viz
nélkül? Mint ha azt mondana: Tudakozzal bármely reghi
Szentek

Szentek példájából, de miképen az kaka sar nélkül, es az fű víz nélkül nem terem, azonképen senkit nem büntet Isten ok nélkül. Így azért it-is nem egyebet mond Eliphaz, hanem Jobot arra kéri, hogy az reghi példákat jól meg hannya magában, es holot meg lattyá, hogy senki bűn-nélkül nem ostoroztatot, az Istennek rayta való itéletit, mint-ha nem meltan szenvedne, ne vadolya, hanem főt inkább imadgya.

Ez magyarázati ennek ez helynek igazak, de hamis az Monozloie, akar honnan vőtte legyen azt, azért tartalma ganak ez jambor, mi az iras kívül nem akarunk feltébe érteni. Azonközben mind-az-által it mi meltan csufolhatjuk Monozloinak vakmerőséget, ki Chemniciust az mi kereztyen a tyankfiat azért ostorozza, hogy nem az Angyalokra, hanem az szent emberekre magyarázza ezt az Locust, holot Thomas Aquinas es Lyranus-is, jollehet mas Papista értelemvel, ugyan azont cselekedtek legyen, es ő maga Monozloi-is lattatik ugyan azont javallani fol: 253. holot így fol: Terűly valamely Szenthez, az az, oly meltan szenyvedez ez sanyarufagot, es oly hitetlen vagy, hogy az Szentek segítségével is meltatlannak talaltassal ez nyomorufagban, noha egellegedben tarsoknak akarttal talaltatni, &c. Mely befedit nem erthettyük az Angyalokrol, hanem az emberek közzül, vetetteter Szentekről, &c. De így szokot ő cselekedni, az mit egyfer mond, másodszor mindgyart agyban csapja, honnan könyvesünkben van nünk, mit kel mi-nekünk az ő magyarázatának tulaydonitannunk, es menire kel azokat bősűllenünk.

Eddig erről ez locustul. Következik az másik az melyben fol: 254. mondgya Mon: hogy Iob cap: 19. az Angyaloknak imadkozot, mikor így föla: könyörüllyetek en raytam csak ti immar en barátim: mert az Urnak keze illetet engemet. En barátim úgy mond, az az, ti Angyalok avagy ti Szentek könyörögjetez erettem, es az en töredelmességem mellet imadozoztatok,

De mi

De misfodá ez-is egyeb, hanem iras csufolas es martzon-¹⁵² gas: Mert ez helyen, nem fol semmikepen Iob Patriarcha az Angyaloknak, sem nem könyörög nekik, hanem fol az ő barátinak es tarsainak az kik vigasztalásnak okaert, hozza mentenek vala, illyen értelemvel: Mivel hogy es minek-utanna egyebektől el hagyattattam, avagy csak ti kik en-nekem reghi barátim es tarsaim voltatok, el ne hadgyatok engemet illyen nagy nyomorufagimban, hanem most mutatlatok meghogy igaz barátim voltatok. Mint-ha ezt mondanaja: kemeny es irgalmatlan szívű emberek vadrok, hogy en raytam ki mindenektől el hadgyattattam, nem tudtok könyörülni, okat jelenti: mert az Urnak keze illetet, vert meg, sebesítet meg engemet, az az, Felette igen nagy ostor, az mellyet az mindenhato Isten en ream botlatot. Elegedgyetek meg azért azval, hogy az Isten úgy sanyargatot meg engemet, es ne adgyatok sanyarufagot az en sanyarufagimhoz.

Hogy kedig ez az magyarázat igaz legyen, abbul tetzik meg, hogy az következendő igeekben azt tulaydonitya nekik, hogy ugyan azon szabadsagot veszik magoknak mint az Isten: mint-ha mondana: mivel hogy az Isten sanyargat engemet, azt alityatok hogy ti-nektek-is szabad engemet sanyargatatok, es csufolnotok, mint Istentelent, de hogy nem elegedtek meg az en husomval, az az, az en husomnak es temnek sanyarufagaval: mint ha mondana: Nem elege ti-nektek, hogy az en testem fekelyek es faydalmak mia gyötretetik, hanem ti-is annak felette nevettek es csufoltok engemet: Nem szolgál azért ez locus-is semmit, sem az Angyaloknak, sem az Szenteknek imadására, az mint akar ki-is lattyá, Honnan következik, hogy it ez helyen semmit sem bizonyított Monozloi. Azért az harmadikra kellene immar mennünk.

De egy locus vagyon meg Iob: 33. melyről Monozloi emlekezik fol: 251. mely az Angyalokrol fol, es melyből az

P p 3

Papistak

az Angyaloknak értünk való könyörgéseket akarják bizonyítani, hogy azért ez után reaja gondunk ne legyen, ugyan itt azt is megh magyarázzuk.

Az locus ilyenkepen vagyon. Ha leszen ő erette egy Angyal az ezerek között az ki szollyon, hogy hirdesse az embernek az ő igazságot, könyörölni fogh rayta es ezt foghja mondani: Szabadíts megh őtet, hogy az veszedelmre ne szaljon. Talaltam az kiből ő neki engedelmes legyenek.

Ezt az locust az Papistak fok-kepen csigazzak, hog az Angyaloknak értünk való esedezesekre magyarázzak: De keveset használnak vele: Először mert, ha binte meg engedgyük is, hogy az Angyalok értünk könyörögnek, ugyan nem következik, hogy őket imadnunk kel, mint hogy nem imadgyuk ez földi embereket, kik mellettünk es értünk imadkoznak.

Mafodör azért, mert ezen az Angyalon nem valami teremtet Angyal, hanem az Istennek ezereinek fő Angyalat es hadnagyat az Ur Iesus Christust kel értünk. Kité bizonyít az Paterék között Berno, azt így magyarázva: *Hic ille Angelus intelligitur*: Itt az Angyal értetik, az ki az Propheta által nagy tanítvánk Angyalának neveztetik: ki az testben el jöven az mi vetkűnkert rayta uralkodvan alaja vetette, es az mi bűntetűnkert könyörölven raytunk magara fel vörte. Es holot mindenben az ő hatalmanak nagy volta serint különböz mi tőlünk, csak az emberi testnek igaz voltában egyez mi velünk. Hónan az ő Átyának igazsága előtt közben-jarulvan azt mondgya: mentis megh őtet &c. Mert valtságot talaltam neki: mint ha mondanaja: Mivel-hogy senki az emberek között nem talaltat az ki igaz közben-jaro leven Isten előtt, az emberekért magat be mutatna: ennen magamot az embereknek megh engesztelése embere tölttem, es az emberseghben magamot megh mutatva, talaltam oly igazat az melyben az emberek könyöröltek, &c. Így magyaráza ezt az helyet Berno, melyre való

re való feleletünkre örömost fogjuk latni, mit szol ez után 152 Monozloi.

HARMADIK LOCUS PSAL: XXXI. MEL.

Ilyet az Szenteknek segitlegül hivására ültökenel

fogva vonzon Monozloi fo-

lio, 255, 256.

Szent David kiral Psalm: 31. így szol. Es ezen könyörögte előtte, avagy imadkozik minden Szent, folio 255. De ennek ez mondanak értelme ez, fol: 256. hogy az midőn fűköl-kódunk irgalmasig nélkül, akkor Istennek Szenté avagy Angyalé értünk es bűnünknek botlattanattyaert, velünk egygüt könyörögnek, az mint az Angyalul meg bizonyosodik Zachar: 1. hol Hierusalemet könyörög, az Isten meg halgattya őtet. Igaz tudoman tehát az Papistake az mikor azt mondgyak, hogy az megh holt Szentek, avagy az Angyalok értünk, könyörögnek: honnan következik, hogy őket segitsegül kel hinunk.

F E L E L E T.

Itt az Szent David kiraly, az mint Calvinus igazan magyarázza, az elő Szentekről fol, azt jelentven, hogy nem csak ő könyörög bűneinek bocsanattyaert, hanem egyeb itt ez földön elő Szentek is, es hogy ez leszen haszna, hogy ha az Isten neki bűncit megh bocsatta könyörgesere, hogy egyeb Szentek bűnben esven bizyabban könyörögnek Istennek. Hogy kedig ez igaz magyarázat legyen: meg tertzik, Először, am az igheből: Aikolmatos időben ugy mond. Mely alkalmatos idő micsoda legyen megh magyarázza Esaias, Cap. 55: Keressetek az Urat miigh megh talalyatok, es hjarok segitsegül az miigh közzel vagyon hozzatok. Ez világhi életre kel azért minekünk ezt az helyet értünk, es ez világhi Szentekről: mert itt talalyuk meg az örök életet, bűneink bocsanattyaert való könyörgéseknek általa, es itt vesztjük el is, ha azokert nem

nem könyörgünk. Másodszor, meg tetzik abból is, hogy az reghi szent Doctorok is hasonlóképen magyarázzák, kik közül Cassiodorus erre az Psalmusra irván így szól: Az szent David úgy mond, úgy ajánlja minékünk az bűn botátnak kereset, hogy azt mi-nekünk minden egyéb Szentekkel közönségesnek mondgya. Nem ok nélkül: mert senki nem idegen az büntől. Azert az bűnert való könyörgők közt mindennek ott kel lenni. Es ugyan ottan, David hozza tesí: Alakolmatos időben: az az, ez világi életben, migh megh terhetünk. Mert az pokolban senki bűnert hasonlóan vallást az Urnak nem tesen. Ezeket írja, nem Calvinus, hanem Cassiodorus, nem utolsó az reghi Paterek között, ki ezt az locust az elő Szentekre magyarázza, semmit csak egy gryt sem emlekezven az megh holt Szentekről, hogy azok eretünk könyörögjenek.

De nem tetzik ez az keresztényi értelem Monozloinak, azert egy-néhány exceptiókval akarja megh turkálni, kikre megh kel mi-nekünk is felelnünk.

ELSŐ FOGASA MONOZLOINAK.

Davidot az Ur Isten az önnön könyörgéseert halgatta meg. Azert hamis az Calvinus magyarázata, midőn ez helyet így magyarázza, hogy ha David megh halgattatik, egyéb Szentek is nagyob bizvaft fognak Istennek könyörgeni, hog megh halgattassanak.

FELELET.

Lasz mind ez vilagh mit mond itt Monozloi es neveffe. Nem igaz argumentome ezt: Az Isten az tolvayt, Maria magdalenat, Petert, mikor bűnökert könyörgenének megh halgatta. En is azert könyörgők, es megh halgattatom. Így az szent David könyörgesének es megh halgataának példaja, vallyon mire szolgál en-nekem egyebre, hanem hogy en is könyörgök es megh halgattatom.

MASO.

MASODIK FOGASA. folio 256.

Davidnak nem volt búkfegh az Isten atri tanítani avagy egyebeket, mi legyen hasna es gyümölte az Istenhez való könyörgésnek. Azert nem arrul föl itt ez helyen.

FELELET.

Isten David nem tanította, hanem az mi következendő volt az ő megh halgatafabul, arrul emlekezteri. Az mi dolgunk kedig más: mert mi reánk kepest igen is búkfeges volt, holot ha enni tanusagink, igiretink, példánk nem volnanak az megh terő bűnös embereknek megh halgatafa felől, nem csak tnyabbak es restebbek lennenk, hanem ugyan tellyesegvel elhadtunk az könyörgést es ketlegeben esnünk, kit most nem cselekedünk, mivel hogy az Ur Isten ennyi documentom, tanusagit adta az mi megh halgatafunknak.

HARMADIK FOGASA, folio 256.

Nem magyarázhattuk úgy mond, ezt az elő Szentekre, hogy azok imadkoznak bűnökert alkalmatos időben: mert az Szentekről föl David. Ez vilagon kedig senki Szentnek nem mondathatik valamigh az bűnben vagon, hanem azok az Szentek, kik immar az bodogfagban megh Szenteltettek, imadfogok is eretünk illatozik.

FELELET.

De micsoda ez is egyeb, hanem csavargas: Mert először, ha ezt az locust az elő Szentekre nem magyarázhattuk, tehát csak egy elő szent sem könyörg az Istennek bűneinek bocsáttaert: ki kel azert az Mi-atyánkól is tööltni am az rest, az melyben ezt mondgyuk. Bocsásd meg mi-nekünk Ur Isten mi az bűneinket. Másodszor, ő maga Monozloi ezen irasban elrontya ezt az ő jelen való cselesapafat: mert ha esben jutna föl: 223. nagy búkfegesen írt arrul, es meg is bizonyította irafokbul, úgy mint 2. Corinthe 1. Philip: 4. Colof: 1. hogy nem csak azok neveztetnek Szenteknek az kik az bodogfag-

Qq

dogfában vadnak: hanem az keresztyének-is kik hitben vis-
tezkédnek bűn ellen, ördög ellen es ez világh ellen. Mit
út vet tehát itt, avagy karomkodik lelki csmereti ellen az mi-
van megh elmert igasság ellen? De így sokot ő cselekedni, fel-
törölte homlokát, el vetette korzkáját, hogy semben es egy-
arant csufolya, mind az Ur Istent, mind az ő elő Szentit kiért ha-
mar való nap meg lefesz az ő itéleti. Es eddig elég volna er-
rűl-is, de meg egy dolog vagyon az melyről az egy-ügyű ke-
resztyen olvasot megkérdeztünk, tudni illik, hogy ha szinte
meg engednénk-is az meg holt Szenteknek es az Angyalok-
nak értünk való könyörgéseket, abbat ugyan nem következik
azoknak imádása, mint hogy ez világh embereket is nem imá-
dgyuk, az kik velünk együtt, es mi értünk könyörögnek. Ugy
annira nem következik kedig, sőt inkább ezeknek példája arra
int minket, hogy az miképen ők Istennek könyörögnek mi
értünk, azonképen mi-is nem egyebnek, hanem csak ő föl-
genek könyörögjünk.

NEGYEDIK BIZONSAGA MONOZLOI-
nak, Esai: 37. 4. Regum 19. 3. Reg: 11.
Folio 157, 158.

Ha az igazaknak érdemei Isten előtt oly allando hogy
örökke meg marad, es oly fogonos, hogy azokra való teken-
tetiből sokat cselekedzik irgalmasson az Isten az emberekkel
az kik meg ez testben vadnak: alko tehát mi-nekünk az azoknak
Patrociniomokhoz es értünk való könyörgésekhez folyam-
nunk. De igaz dolog az, hogy olyan Isten előtt az Szentek-
nek érdemei, mint meg tetzik az irasból, Esai: 37. holot Isten
azt fogada Ezechiáz királynak es az egész Hierusalemnek, hogy
az reghen meg holt Davidert es annak érdemeert (ved esed-
b) nints ot az ket ezikkal, meg holt Davidert: Annak érdemeert
meg tartando volna az Varost. Ismet 3. Reg: 11. holot Achias
Prophetának általa azt igéri az Isten Roboamnak, hogy egy

nemzetseget ad neki, az ő szolgáltaert Davidert; es hogy meg
maradna Davidnak eghő faklyaja Israelben minden ödöben,
86. Alko tehát mi-nekünk az meg holt Szenteknek értünk
való Patrociniomokhoz es könyörgésekhez folyamunk.

F E L E L E T.

Vötte ezeben Monozloi, hogy fel nem eri bizonyagival,
ha az előbbiekben-is valamellyeket uyjabban elő nem hozza:
De csak hasontalan minden ő es őam saporitása: kit joillehet
ez Cipriának kezdetiben ez ellenvetes felől meg bizonyitank,
most-is mind az által búkfele felőle emlékeznünk.

Hogy azért Monoz: megh erise, nints semmi ereje az ő
ellenvetésének annak bizonyítására, hogy az Szenteket imá-
dunk kellene. Mert nem elegendő ok az arra, hogy valakit
imádgjuk, avagy segítségül hívünk, hogy Isten azért avagy an-
nak könyörgésére velünk jól tessen. Holot az Isten-felő atyák-
ert meg eltekben-is az Isten jól tegyen az fiakval, de azért az fi-
ak ugyan nem imádgjuk az Atyokat. Így Moses Isten előtt való
jo forgolodásával es könyörgésével gyakorta hallította Istenek
az Sídok ellen való haragját, de senki nem imáda őtet, sem el-
teben sem holta után. Es bent David királynak-is az ő Isten előtt
való jo maga viselese hasznalt maradékának, az mint ez jelen
való irások bizonyítják, de ugyan nem imádtak azért őtet az ő
maradeki. Ismet, Job, Daniel, Ezechiél, sokakat mentetettek
meg, de hol olvassuk, hogy valaki őket terden alva imáda vol-
na? Ugy vagyon azért az dolog, hogy az Ur Isten az ő fogada-
sáert es igéretiert jól tessen az maradékokval az ő elejeknek en-
gedelmességekert, de azt nem érdem szerint cselekedni velük,
mint oda fel búsegesen meg bizonyitank, hanem irgalmassága se-
rint. (Exd: 20. *faciens misericordiam*.) melyből acceptalya es vési jo-
neven az ő valasztottaink gyarlo es meg fogyakozot engedelm-
ességeket, kit az Isten főkepen az ő igaz monda miatt cseleke-
dik, es hogy az maradékokot is az ő elejeknek követségére fel fer-
kentse.

kentse. Ebből azért, nem hog az meg holt Szenteknek imadási kövekeznek, hanem sőt inkább ellenkedő dolog jü ki belőle. Mert az igaz keresztény ember ezeknek példájokból, így elmélkedhetik magában: Az Szentek I S T E N T imádván es ő neki szolgálva, nagy fok jokat nyertének mind magoknak mind maradékoknak: En-is azért Istent imádom es ő neki szolgálom, hogy engemet maradékimval egyetemben meg aldgyon. Ez rövid felelet it szinte elegendő volna, de mivel hogy Monozloi es az Papisták igen vitattak ezeket ez locufokat az mellyekben, mondatatik az Isten Davidert Hierufalemvel es az ő maradékiyal jól cselekedni: azért szűkség azokra valamennire bővebben való feleleteradnunk. Mert azokból nagy torokval így kialtonak az Papisták.

ELLENVETES AZ ISTEN MONDASA- bul: Meg oltalmazom ez Varost Davidert.

Nem de meg tertzike úgy mond, az ilyen mondasok-
bul, hogy az Szenteknek imadtságokert es erdemekert, ked-
yez az Ur Isten az bünösöknek: es hogy ezeknek az ő Patro-
ciniumokert könyörgésekert tartya meg az Varasokert es or-
szagokat.

RAEJA VALO FELELET.

De vagyon Istennek hala mit mi-nekünk erre az ő ellen-
vetésekre felelnünk, ket avagy három-kepen-is.

ELSŐ FELELET.

Mert először az Papisták ez illyé Locufokból többet veznek
magoknak. 1. hogy nem mint avagy csekken vagyon. 2. avagy
egyeb szent irasokból meg bizonithatnak. 3. avagy Isten a-
karatya. 4. es az Szenteknek természetis el szenvedhetneje.

Mert nem mondgya it az Isten, oly nagy erdemes en elő-
tem David, avagy az ő imadtságival annit nyert es hasznalt,
hogy ezt az Varost meg tartom. Nints az az irasba fohtul-
noha Monozloi oda ragaztya semtelenül.

Nem-is

Nem-is bizonithattak semmi sent irasokval ezt az Szen- 155
teknek segítségül hivafokot.

Az Istennek-is sem természetis, sem akarattya nem en-
gedi, hogy ő nala es ő előtt az Salvatornak, meg tartanak ne-
vezetit ő maganal több viselye.

Es annival inkább nem fer az Szenteknek természetekhez
es erejekhez, hogy mindenüt jelen legyenek, es mindenhatok
legyenek azoknak meg halgarafokra es segítsegekre az kik ő-
köt segítségül hijak, &c. Mely okok nil van bizonityak, hogy
az ilyen locufok az ő segítségül hivafoknak bizonitására sem-
mit nem szolgáljak.

MASIK FELELET.

Mas az hogy az mint szent Hieronymus Efaiafra irvan
lib: II. ezt az helyet magyarázza: Ezek az igek: Davidert
az en szolgámet, nem erdemet, hanem Davidnak emlékeze-
tis jedzik, hogy az Ur Istennek emlékezetiert tartando volna
meg az ő maradékit es az Varost. Ioltehet ugyan ottan lat-
tatik azt-is tanítani Hieronymus, hogy az Isten az ő ajandekit
annira meg szokta bötülleni az őveiben, hogy azokrul meg
emlekezven, meg ő nekiek maradékoknak meg tartására is es
oltalmazására haylandob leßen. De ebből sem követezik, hogy
őket kel imádnunk, hanem az Istent az ki az ő ajandekit ő ben-
nek ennire meg bötüllti es meltoztattya.

MARMADIK FELELET.

Harmadfor, azt mondgyuk mi ez ilyen locufokra, hog
az Istennek igiretire, az mellyeket Davidnak töt, kel azokat
mi-nekünk ertenünk. Mely mi feleletünknek igazsaga meg ter-
zik az irasoknak egyben hasonlitasból, az mellyekben errül
vayon emlékezet, es kiváltkepen abbul az locusból, az mely-
ben ezt az ő fogadasat Josaphatnak Isten meg uytya, 2. Reg:
8. holot az historia így szol: Nem akara úgy mond, Isten az
Iudat el vezteni Davidert az ő szolgájaert, az mint meg igirte
volt

volt neki, hogy eghő faklyát adna neki és az ő fiainak mindennapokban. Mely locusból meg tétzik mint kel mi-nekünk ez igeket magyaráznunk, Davidert az ő solgajært, az az, az igiretért, az mellyel eghő faklyát igért volt az Ur Isten neki. Nincs azért it-is semmi helye az erdemnek.

NEGYEDIK FELELET.

Vegezetre azt felelyük, hogy noha ez ilyen locusok Davidot nevezik, mind az által saját és tulajdonképen az Christusra Davidnak fiara illenek, kit az Prophetak gyakor helyeken *per Antonomasiam* Davidnak neveznek: mint Ezechiel, melyről oda fel-is emlékeztünk. En egy pásztor tamazok az en juhaimnak, Davidot az en solgamot. Mely locus *in libro de 8 questionibus Dilecti. quest. 5.* az Christusra magyarázza, mint hogy több locusokot-is, Ezech. 37, és Osi. 1, mely locusok felől sent Agoston az ő sententiaját így mondja meg: Ime úgy mond, it-is az David neve alatt az Christus prophetatator, mert mikor ezek prophertaltattanak, sok idővel az előt meg holt volt immar David az Israelnek királya. Az Ur Iesus kedig az ő magyaból való jövődő ez világhra: azért az prophetai solásnak modgya szerint Davidnak neveztetik. Ezeket írja szent Agoston, mint hogy Pál, 54, esmet azt mondgya, hogy az Davidnak neve Christustert vetettetik az ő testének eredetiért, mellyet Davidnak magyaból vót fel, &c. Mely magyarázatok, ha igazak, mint hogy igazak-is ellene mondas nélkül, nem ő maga Davidnak semelyert avagy erdmejert, hanem az ő túle zarmazando Iesus Christustert tartotta meg Isten Davidnak maradékat és az varast: honnan az-is következik, hogy az Szenteknek erdeme csaprocíniumja innen semmi-kepen nem bizonitathatik.

ÖTÖDIK BIZONSAGA MO-

nozloinak. Jerem: 15. Ezech: 14.
Jeremie 15 így sol az Ur Isten; ha úgy mond, Mozes és Samuel

mucl előmben allanak-is, nem leszen szívem éhez ez nephez: 156
Következik azért innen, hogy Mozes és Samuel holtok után imadkozhatának avagy sokrak való imadkozni az nepert.

FELELET.

Ugy vagy on hogy nem csak Mon; hanem egyeb Papistak-is akarjak ebből az locusból az Szenteknek értünk való könyörgést bizonítani. Mert úgy mond, ha nem könyörögnének, az Isten így nem solana. De itt ez helyen az kel minékünk értünkben vennünk, hogy nem mondgya azt az Isten, hogy Mozes és Samuel az nepert imadkoznak, hanem *casu ab impossibili posito*, egyik lehetetlen dologból az másikat akarja bizonítani, ezt, tudni ilik: hogy ugyan lehetetlen dolog az, hogy ő meg h irgalmazon az nepnek, az ő meg mondhatatlan és el szenvedhetetlen bűneinek és gonosságnak miatta, ilyen argumentomval: Ha lehetséges dolog az, hogy Mozes és Samuel, kik regben meg holtak, ez földre, vissza terjenek, és en előmben vellek könyörögekben, az mint regenten is cselekedtek, magokat, ezért ez nepert, tehát az-is lehetséges, hogy en meg irgalmazzak az nepnek. De nem lehet az hogy most Mozes és Samuel ő erettek könyörögjenek és en előmben vellek magokat, mert úk ez világból reghen ki multanak. Azért ez-is lehetetlen dolog hogy en meg irgalmazzak ez nepnek. Szinte olyan solásnak modgya azért ez, mint mikor gyakorta oly dologban kit meg nem engedhetünk, sem nem akarunk meg engedni, ezt sokrak mondani: Ha az edes Atyam, anyam, és minden ferelmes atyámfiai ez világra jüven, könyörögenének-is, meg sem engednem meg ezt az dologot. És egyez ez az Istennek mondas, mellyet it Hieremias által sol, minden-kepen azzal, az mit Ezechiel által mondot cap: 14. Es ha ez három férfiak volának-is ez nep közőt, Noe, Daniel, és Job, ekek en az mondgya az Iehova, hogy sem fiakat sem leányokat nem szabadítanak meg, hanem csak magokat. Hogy kedig az Ur Isten az Prophetáink általi ez nep felől így solana, az nepnek hitfogos maga biztatása és batoritása ad arra neki al-

neki alkalmatosságot. Vala ez az nep utalatos balvanyozó és idegen Isteneknek tisztelője, annak felette minden telti, lelki fertelmességgel és undok bűnökkel telles, még is bizik vala az Istennek szent emberinek, kik közöttök találatnak vala, az nepért való imadtságokban, és ezt mondgya vala: Enni sok jambor Isten felő ferfiak vadnak Sidóságban és az szamkivátesben, avagy Babyloniai fogtságban. Enni szent aszfzonyallatok az kik minden napon gerjedetes szível könyörögnek az Ur Istennek az orszagnak meg tartásért és az foglyoknak szabadságáért, azért az Prophetáknak fenyegetésektől ne folyunk semmit, meg tart az Ur Isten bennünket. Így biztattyak vala ezek magokat, szinte úgy cselekedven az mint most az Papisták cselekednek. Minden helyeken enni bamtalan Templomok, Claustromok, Capolnak vadnak. Ezekben sok jambor börtörefek, ferfiak, aszfonyallatok és százek, kik Istennek meg maradásunkért bűntelen imadkoznak, és sok jokat cselekednek értünk hogy meg maradhassunk. Azert keség nélkül meg tart az Ur Isten bennünket. Az Ur Isten azért ezzel csufolya meg az ő hamis maga bízatafokat, hogy nem hogy azoknak az elő embereknek könyörgéseikert, kik közel sem ernek szentséggel az előbbiekkel, de még Mosesnek, Samuelnek, Noenak, Iobnak és Danielnek könyörgéseért, ha az földön az nep közöttök volnanak-is, soha az nepnek meg nem enged, oly nagy az ő haragja és busulása annak ellene. Nem fol azért, ez az Locus az mas vilaghi imadtságul az mint Monozloi hamissan akarja, hanem ez vilaghirul, még arról is kedig úgy, ha lehetne, de nem lehet, mert minek utanna az reghiek, az mint szent Davidrul Pal Apostol mondgya, Ahol 13. az ő idejeknek solgaltanak, most immar az Istenben nyugsznak és semmi szorgalmatosságok rolunk nintsen, tudvan azt, hogy az Ur Isten szent Fiamak közben jarafaert oly jo gondos viselőnk mi-nekünk, hogy az ő könyörgések nélkül nem falyköltődünk.

Ez igaz

Ez igaz magyarázattya ennek az helynek, melyen jellehet sokat csatfog Monozloi, akarvan ezt az Szenteknek mas vilaghi imadtságokra tekerni, de csak hasontalan minden csatfogása. Mert Hieronymus-is arra magyarázza, hogy az Ur Isten az balvanyozasert annira meg haragut az Izsrael fiaira, hogy ha szinte Moses és Samuel akkor az údóban ez földön volnanak-is, és az nepert könyörögenek, mint annak előtte gyakorta cselekedtek, és ellene allanak-is az Isten haragjának, még sem fordíthatnák el az ő hozzonkodását és bűnteteset. Azert Thomas de Aquino, és az ordinaria Glossa-is nem egyebre magyarázzak, hanem hogy az Isten az status, állapot szerint fol, az melyben ez életben Moses és Samuel voltanak: kik felől olvassuk, hogy mig it ez földön eltenek, imadkoztan az Isten haragjának ellene allottanak, és az reajok következendő sententiat el fordítottak. Helyen marad azért az Calvinus feleleti, az melyben azt mondgya, hogy az Ur ezzel ez mondasúl azt jelenti, hogy az nepnek bűnnek nem kedvezendő, ha szinte Moses avagy Samuel lenne-is Patronusok, és ezek fel tamadván allanak eleiben ő erette. Honnan az is tagadhatatlanul következik, hogy akkor ezek ez Propheták az nepert nem imadkoztanak. Ugyan-is kedig hogy imadkoztanak volna, ha meg csak állapotot sem tudtak: Mert meg akkor Isten országában sem voltanak, hanem az Limbusban az mint az Papisták mondgyak, holot nem lattak az Istent, és nem hogy egyebek felől, hanem főt inkább magok felől voltanak szorgalmatosok. Nints azért semmi helye annak az mit mond Monozloi, és ebből ez helyből akar ki hozni, hogy Moses és Samuel holtok után szoktanak volna az nepert imadkozni, mert az mint mondank, állapotot sem tudtak az nepnek, az Esaiás mondása szerint, Abraham nem tud bennünket, és Izsrael nem esmer minket, mely locust, Eccius-is az ő Enchiridiumjában az O Testamentomban az Limbusban lévő Paterekre magyaráz ilyen értelemvel, hogy azok azért nem hívattattak se

R r

nak segitsegi, hogy meg bódogok nem voltanak, es nem tudhattak az mi dolgainkot, kinek ertelmet azert hozzuk it elő, hogy lass Monozloi, mikeppen egyez Ecciusál, mert ez meg csak azt sem meri mondani hogy az Limbusban levő Paterék tudtak volna az nepnek allapattyat, Monozloi kedig meg imadkozat-is velek az nepert. Lassa azert mint kellik egyben Ecciusál.

MONOZLOI CSAVARGASA AZ MI es Calvinus feleletünk ellen,

De csuda sep mesterseges subter fugiomot maga mentseget talalt Monozloi ez mi keretzyeni feleletünk ellen. Mert azt mondgya folio 261, hogy ugy alhatna helyen ez az magyarázat, ha Isten azt mondotta volna, ha ugy mond elnenek avagy előttem allanak, de nem ugy szol, ha nem im-igy *si steterim*, ha előmben allanak-is: mely befzeddel ugy mond, nem lehetetlen seget, hanem lehető es szokot dolgot jelent az UR Isten,

F E L E L E T.

Ha ez mondaáll lehető dolgot jelent az UR Isten, tehát az-is lehető dolog, hogy ő az nepnek meg irgalmazzon, mely dolognak nyilván valo hamissagat es annak lehetetlen voltat latatik esmerni es vallani ő maga-is Monozloi folio 260. Nem oly dologrul szol azert, az ki akkor az üdőben lehető volna. Holot kedig azt forgatya, hogy nem így, *si steterim*, ha előmben allanak-is, hanem ha elnenek avagy előttem allanak, (egy syllabaval saporabban) kellet volna az Urnak bolani, ha az Calvinus es az mi sententianknak helyen kellene allani. Ezzel ez argutiaval semmit sem hasznal, hanem sőt inkább megmutatya porinek vesendő voltat, ha csak egy syllaban fordul az megh. De hogy egyebet reaja ne mondgyunk, ez bolond agyaskodast nilvan ki rekefci Chrysostomus *Tom. 1. Hom. 5. in cap. 2. Mat. 1.* *Quid miraris si non exaudiat supplicantes? Etiam si ipse, inquit, non audisset*

adesset atq. Samuel. me tamen eorum pro talibus deprecantium non placaret oratio. Mit csudalkozol ugy-mond, hogy Isten Hieremias meg nem halgattyar? Sőt ha ugy-mond, ő maga Moses jelen volna-is, es vele együt Samuel, meg-is ez illyen emberekert valo könyörgések engem meg nem engeztelne. Mit kivan it egyebet Monozloi? Ha Moses jelen volna, az az, az nep között ott volna, esfedezne eretők. Mert az Istenre ezt nem magyarázhattuk, holot Moses es Samuel mindenkor jelen volt legyen az Isten előtt. Annak-utanna Chrysostomus ezen Hieremias mondatat egyben veri az Ezechielevel. *Sed Ezechiel saltem si supplicet audietur: Verum ipse quog. dicit Dominus: Quoniam si assistat Noe, Iob & Daniel, filios suos & filias non liberabunt. Etiam si Abraham patriarcha pro his supplicet, qui in suis vitiis permanendo immedicabiliter aegrotant, abibit Deus relinquens rogamem ne vocem pro talibus intervenientis audiat. Az az, De ne talam Isten meg halgattya Ezechiel ha ő fogh könyörgeni? Nem. Mert ő neki-is ezt mondgya az Ur: Ha előmben alland Noe, Iob, es Daniel, az ő fiait leant sem szabadithatya meg. Sőt ha Abraham Patriarcha esfedezne-is azokert, az kik az ő vetkekben meg maradvan gyogyulhatatlanul betegeskednek, elmegyen az Isten hata mege hadgyvan az esfedezőt, hogy ez illyenekert valo közben-jaronak szavat meg ne halgassa. Meg tetzik azert hogy az reghi Paterék semmi külömbseget nem esmertenek ez ket mondas között, az mint lelki esmereti ellen Monozloi it vitattya, es hogy mi-nekünk-is nem kel semmi külömbseget tartanunk, mert semmi oka elegendendő nints, az melyert egyiknek külömb ertelmet tulajdonitanank hogy nem mint az masiknak.*

Ez elő feleletünk ez Monozloi ellenvetelere,

MAS FELELET.

De vagyon mas-is: mert közönseges es bizonyos Regula az az Dialecticaban, hogy *Conditionalis nihil probat, nisi conditio impleatur*: Haval valo befed semmit nem bizonyit, hanem ha az miről az conditio, az ha vagyon, be tellyefedik. Az-is bizonyos: *Condi-*

io impossibili nihil inducit, ha lehetetlen dolgot vet ember haul va-
lamiben, abból semmi nem következik. Haval való beszéd
kedig ez, ha Moses es Samuel előttem allana-is, &c. Hogy az-
ert az Mono: magyarázattya az más világi életre, es ezeknek
ez Szenteknek ot az nepert való könyörgésekre igaz legyen,
bizonyítsa meg, hogy valamikor be tölt ez az conditio, hogy
holtok után, Moses es Samuel az nepert Isten eleiben állotta-
nak volna, kit akkor bizonyít ő meg, mikor Romai Császára
leßen, avagy az kővek rantzot fognak jarni.

MONOZLOI FOGASA EZ ELLENIS.

Sőt ugy mond, (ved jól esedben kereztyen olvasso) nem
lehetetlen conditio ez: Mert az szent irásban valahul ezt az
íghet avagy conditiot, Ha, avagy, hogy-ha, talalom, lehetséges
dolgot jelent, mint midőn Isten ezt mondgya, tarts meg az
parantolatot, ha be akarz menni az életben. Mely Haval nem
jelenti lehetetlennek lenni az parantolatnak meg tartását ha-
nem lehetségesnek,

F E L E L E T.

De hogy most arrul ne disputalyunk, it ez romlando élet-
ben tarthatyae meg ember Isten parantolatyát avagy nem:
nilyan való hamisság az hogy, az Ha, avagy, Hogy-ha, az
hol az irásban találatik, mindenütt lehetséges dolgot jelent-
ne, kit sok példakval meg bizonyíthatunk, de elegendyünk
meg most egyvel avagy kettővel. Ezen Jeremiafai cap: 33.
így szól az Isten. *Si iratum facere potestis pactum meum cum die, & no-
ctem meum cum nocte, ita ut non sit dies & nox tempore suo, &c.* Ha meg ma-
solhatyatok az en kötésemet az napval es az etzakaval, hogy
az ő idejében nap es etzaka ne legyen, az en kötetem-is meg
máfoltatik az en solgamval Davidval, hogy neki az ő székén
öröglő fia ne legyen. It akar ki-is lattya hogy az si, az ha, le-
hetetlen dolog. Mert ki volna oly ember ez világon hogy ele-
lene alhatna, az mikor ideje vagon avagy az napnak avagy az
etzaka-

etzakanak, hogy meg ne legyenek? Ismet Psalm: 94. így szól 159
az Isten: Azert meg esküitem az en busulasomban ha be men-
nek az en nyugodalmamban. Mely mondasban az conditio
nem lehetséges, mert ugy az Istennek esküvefe heaban való
volna. Így sient Pal-is. 1. Corinch: 12. Ha az egész test ember-
nek sime volna, hat hol volna az fül? az conditio lehetetlen
dolgot jelent, mert lehetetlen dolog az, hogy mind az egész
teste embernek sime legyen, füle kedig ne legyen. Nem mond
reht igazat Monozloi, mikor azt mondgya, hogy valahul az
Ha, avagy, Hogy-ha, találatik, mindenütt lehetséges dolgot
jelent. It ez helyen-is azért az Hieremiafai való mondasban
lehetetlen conditio emlitétik, hogy meg tessék az Istennek
engeztelhetetlen haragja az nepnek ellene. Eddig elég erről.
Az mi feleletet erdemlet arra, meg feleltünk.

HATODIK BIZONSAGA MONOZLOI.

nak Baruch: 3. folio 265.

Baruch Propheta cap: 3. így könyörög az Istennek: Hal-
gásd meg Uram mostan az meg holt Israelnek, es fiainak imad-
sagit, kik előtted vetkeztenek.

De ebben ez könyörgésben azt kívannya az Propheta,
hogy egyfűtyon az megholt atyanak es azok fiainak kö-
nyörgésével az ő könyörgése.

Innen-is azért meg tertzik, hogy az reghieket vallottak az
megholtaknak ertünk való könyörgéseket, mert egybekpen
nem kívantak volna hogy azoknak könyörgéseket az ővekvel
egyetemben Isten meg halgassa.

F E L E L E T.

Minek előtte Monozloinak ez jelen való ellenvetése re-
meg feleltünk, lassuk meg ugyan valoban mint vagon az lo-
cus az melyre azt építi. Így szól azért Baruch: Mindenható Ur
Isten Israelnek Istene, halgásd meg kerlek az Israelnek holtai-
nak könyörgését, es az fiának az kik vetkeztenek te ellened.

R r 3

Igy va-

Igy vagyon ez az locus. Mely dologról azért intjük meg az keresztény olyafót, mert Monozloi így fordítja, az meg holt Israelnek, mely fordításban valami velekedes lehetne, hogy már, az meg holt Iacobnak, ki leg először is az Iehova Angyalul Israelnek nevezetét könyörgéste, az mellyeket akkor az neperert tenne, kívánnya Baruch hogy Isten meg halgassa. De nem úgy vagyon az locus, hanem, az Israelnek holtainak, az az, az kik az Israel között meg holtanak. Lassuk annak okaert im. már mit kel mi-nekünk reaja felelnünk es mitsóda annak igaz ertelme. Vagyon kedig három rendbeli feleletünk-is reaja, kik között mindenik igaz, es egyiket, de kivalteken az utol for elnem kerülheti Monozloi.

ELSŐ FELELET.

Mert mindeneknek előtte noha turkalya Monozloi fol: 266, 267, 268, de felette igen igaz az, az felelet erre az locusa, az melyet az mi keresztény atyankiai szoktanak reaja adni, tudni illik, hogy az Baruch: könyve Apocryphus, az az, oly könyv melynek az hitnek dolgaiban ellene mondas nélkül való ereje es meltsága az Ecclesiaban nintsen, hogy belőle ember valamit bizonyíthatna: noha azonközbe szép dolgok is vadnak benne, mint az többi között, az Christus Istenfege es emberfege felől való bizonyág cap. 3, &c. kiket nem kel meg vetni. Az dolog azért így leven, nem bizonyíthat Monozloi ebből ez könyvből semmit, es ha bizonyít is szabadok vagyunk vele, ha be vesük avagy nem vesük.

EZ ELSŐ FELELET ELLEN.

Monozloi csavargása, Folio 266.

Sőt merő hazugság az, hogy az anyaszent-egyház be nem vőtte ezt az könyvet, es igaz szent iras gyanant nem tartotta volna, vgy mint ki mind ez mai napiglan el vele, hirdeti az szent gyülekezetben enekli. Az szent Doctorok-is kedig eltenek vele, be vőttek es szent iras gyanant tartottak, úgy-
ként

szent Ambrus, Chrysostomus, Clemens Alexandrinus es ezek, 160
nek kívülőtte az szent Conciliomok-is úgy-mint Carthagobeli, Florentiai es Tridentumbeli, szent irasnak ítélték.

FELELET.

Sőt nem hazugság hanem merő igazság, mely dologban ha ki ketelkedik az Apostoli Patereket, es reghi Conciliomokot lassu meg ez dologról, kiknel az első időkben, soha sohol az Baruch könyvet in Canone az bizonyito es ellene mondas nélkül való könyvek között nem találod, hanem nilvan ki rekeztetik azok között. Hozhatnánk mi ennek bizonyágára nagy fok tanukot eleve, de elegedgyünk meg egy avagy ket reghi Paterekkel es egy Conciliummal.

Atanasius in Synopsi divina scriptura nagy forgalmazottsággal elő szamlalya az szent irasnak minden könyveit az kik Canonicusok, es azokat huson-kettőnek mondgya az Sido betűknek szama szerint, de azok között nintsen az Baruch, (lassu meg Monozloi, mert hozzu volna annak ez dologról való befedit ide írni) hanem annak-utanna az Apocryphusokrul emlekezven így fol: Apocryphi Ex veteri instrumento sunt isti, &c. Az Apocryphusok úgy mond, az O Testamentombul im-ezek. Enoch Patriarchae, Ioseph oratioja, Moses Testamentoma, Moses fel vetele, Abraham, Eldad es Modad, Ellies Prophetæ, Zacharias az Ianos atyae. Baruch, Ambacum, es ket könyv kit hamislan írnak Ezechiel es Daniel nevere, &c. Im-hol az Baruch az Apocryphus könyvek között. Hat nem hazugság az az mit mi ennek irása felől mondunk.

Masodik tanunk Cyprianus, ki az Apostoli Credonak magyarázattyat ad Laurentiū Papam írta, mely irasában az veghi fele az szent könyveket elő szamlalvan Baruchot ki hadgya es azok között nem szamlallya.

De mi szükség egyenkent való Patereket ennek bizonyágára citalhunk, ha eges Conciliomot-is találunk, tudni illik,
az Lao-

az Laodiceabelit, az mely egyben gyűlt Jovinianus idejében, Christus Uruk sületese után, három száz-hatvan-negy ezredő taiban, melyben ilyen vegezes találtak Art: 59. Nem kel úgy mond, parazt emberektől csináltatott Psalmusokat az Ecclesiaban mondani, *neg, libros, qui sunt extra Canonem legere*: sennem kel oly könyveket olvasni az kik az Canon kívül vadnak, hanem egyedül csak az O es U Testamentomban való Canonicus könyveket. Az kiket kedig olvasni kel, es az kiket *in auctoritate* sem oporteat recipi, meltsólagval bizonítasra be kel venni, im-ezek: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Nave, Iudicum, Ruth, Reg: lib: 4. Paralip: lib: 2. Esdras, Liber Psalmor: 150. Proverbia Salamonis, Ecclesiastes, Cantica Canticorum, Iob, Hester, Duodecim Prophetarum libri, *et est*. Osee & Amos, Ioel, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Abacuch, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias; Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, &c. Ezek mind az O Testamentumbeli Canonicus könyvek, kik között nintsen Baruch: honnan meg tétzik, hogy az mint az Concilium sol: *Non debet in auctoritatem recipi*. Nem kel bizonítasnak okaert be venni, az mint majd jobban meg lattyuk.

FOGASA MONOZLOINAK.

De ez ellen azt forgattya Agostonbul Monozloi folio 267. hogy az az oka, hogy az Szent könyvek közze nem barmintalattat, hogy az reghiek Hieremias Prophetanak irásával egynek tartottak, külömben sem neveztek, mely dolog innen eset úgy mond, hogy Baruch iro deakja volt Hieremias Prophetanak, &c.

F E L E L E T.

De vagyon ez ellen mit szollanunk: Először, mert mi meg ez ideig nem emlekeztünk, reaja, hogy sohul olvasottunk volna, azt az mit it Mono: mond, hogy az Baruch irása Hieremiasval egynek tartatott volna. Szent Agoston-is, kedig lib: 18.

lib: 18. de Civitate Dei cap: 33. nem mondgya azt hanem egy locust 161 hoz első az Christushnak Istenegerül; melyről ez első emlekezenk, es azt Hieremiasnal mondgya lenni, maga Baruchnal vagyon: de abbul nem következik, hogy Hieremias es Baruch irása mind egy legyen, hanem eshetet az, hogy egyiket az másikert nevezte Augustinus.

Másodszor, ha az igaz hogy Hieremiasval egynek tartottak az reghiek, miért samlallya tehát külön inter Apocryphus Athanasius, kinek bizon ellene nem szólhat Monozloi?

Harmadszor: Epiphanius in libro de Mensuris & ponderibus nilvan ír azokról az különdő könyvekről, az kik az reghi Ecclesiaban egynek tartattanak: de Baruchról es Hieremiasról nem emlekezik. Így sol Epiphanius: őt úgy mond, az szent könyvek között kétőztetik. Mert az Ruth könyve az Birak könyvevel egygyúve ragaztatik es egynek samlaltatik az Sidoknal. Az első Paralipomenon-is egyben ragaztatik az másikval, es egy könyvnek mondatik. Az első kirali könyv-is egyben ragaztatik az másikval es egynek mondatik, esmet az harmadik az negyedikvel es ez-is egynek mondatik. Es hasonlokepen az Esdras első könyve egyben ragaztatik az másikval es egy könyvnek mondatatik. Ezeket írja Epiphanius. De it nints arról semmi emlekezet, hogy az Hieremias irásával egyben ragaztatnak az Baruch irása, es hogy eg könyvet tenne, kik bizon ha tudot avagerttet volna Epiphanius soha el nem halgatta volna.

Ötödször. Legyen úgy hogy nemely Paterék egynek tartottak. Ugyan nem következik azért hogy Canonicus legyen, hanem inkább hogy azok az Paterék verkeznek ez könyv felől való itiletekben. Mert ez az könyv sem Hieremiasval sem Canonicus. Mert ellenkedik ennek irása az Hieremias irásával, es egyebbe vetetett szent könyvekkel. Holot ez Baruch azt írja cap: 1. ver: 2. hogy azon egy napon vőttek es egettek meg Jerusalemet maga Hieremias cap: 52. nilvan tagadgya azt ver: 6. es 12. es hasonlokepen az második kirali könyv cap: 25. Más

SI

az hogy

az, hogy Hieremias Sidoul irt mindent az mit irt. Baruch irafa kedig nem Sido hanem Görög Azert soha sem volt az Si do Canonban, kit bizonitonak az előbbi Paterek kívül, Euseb: lib: 3. cap: 10. Melito azon Eusebiusnal lib: 4 cap: 16. Origenes azon authornal lib: 6. cap: 18. Hieronymus in prologo Galeato. Hilarius praefatione in Psalms, &c. kik mind egyig Baruchot az szent könyvek között ki hadgyak. Nint azert semmi helye Monozloinak az jelen valo csavargásoknak-is.

MAS FOGASA MONOZLOINAK.

Bizonítottanak az reghi Paterek vele es szent irasnak tartottak, es az utan neminem Conciliumok be vettek folio 266; 267.

FELELET.

Legyen ugy bator, de nem következik mindgyarast, hogy Canonicus legyen, mert sokafok az, az Patereknek, hogy bizonitonak azert az Apocryphusokbul-is es szent irasoknak mondgyak azokat, de nem tartgyak azert egyenlo meltsogaban, mint az Canonicus igaz es ellene mondas nélkül valo könyveket, hanem magok-is olvassak epuletnek okaert, egybeknek-is meg engedik hogy olvassak, de mikor rea kel oztan, csak szinte azokra az mi hitunkot nem epitik: mely dogról, ha modunk volna reaja, it fokat szolhatnank, de mi szükség ha jól tudgya ezt akar ki, es ő maga-is Monozloi lehet. Eusebius lib: 4. historiae Ecclesiasticae: azt írja hogy, Hetero-
mesnek, (melyről szent Pal Romában irt levelenek végében emlékezik) irásával, *Nonnullos antiquissimorum scriptorum usque esse accepimus.* Ugy vöttük, úgy mond, hogy nehanyan az igen reghi Paterek között eltenek. De azert vallyon be vesie az Canonicusok közze ennek irását: bizon nem, hanem azt mondgya felőle, hogy nehanyan ellene mondottanak, azert nem samaltatik azok közze az kik bizonyosoknak tartatnak. Így vögyon az Baruchnak-is dolga. Holot kedig Monozloi nem

nem Conciliumokat utolbeliek említ, hogy ezt az könyvet 162
Canonizáltak, arra rövideden csak ez az felelet, hogy nintsen az utolbeli Conciliumoknak arra valo meltsogok, hogy ő az Conciliumoztak az mit nem Canonizáltak az reghi Apostoli Ecclesia: ha Canonizáltak-is kedig nem ket annak hely adnunk, mert mentül közelebb volt az, az Isteni könyveknek eredetihez, annal inkább tudta mellik honnan költ es mire valo. De az kik az utolbeli időkhben eltenek, kevesebbet tudtanak es erttenek felőle. Ez első feleletünk.

MASODIK FELELET EZ MONOZLOINAK hatodik ellenveretere.

Masodik felelet az mellyel erre ez locufra soktanak elni nemely kereztyen atyankfiai im-ez: hogy Baruch Prophetája jollehet az Israel meg holtainak könyörgésekről fol, nem erti mind az által azokat az könyörgéseket, az mellyeket holtok utan akkor történek volna, hanem az szent Atyának könyörgéseket, az mellyeket meg eltekben történek volt, az ő maradékoknak meg maradásokert es jo allapatt yokert, hogy azok az könyörgések jussanak most eseben es eleiben az UR Istennek, es azokról meg emlékezven tegyen jól az népvel. De ezt az feleletet is igen embertelenül turkalya Monozloi Chemniciusnak az ő szemelyeben, mint ha ez az ertelem ő magae volna es ő mindenkepen javalnaja, maga tudgya, hogy nem öve hanem Lyrae, ki ezt az helyet illyenkepen magyarázta. Az Patriarchak úgy mond, es Prophetak, midőn meg eltenek, könyörgötenek az következő maradékoknak bodog allapatt yokert, azt az imadfogot, az mellyel meg eltekben imadoztanak, kerit most az Propheták, hogy meg halgattassék. Chemnicius is azert ezt az feleletet hozza elő, de csak azert mert látgya, hogy ezzel be dughattgya az Papiistának bajokot, kik ez locust az Szenteknek holtok utan valo könyörgésekre akarjak magyarázni, holot illyen fő iras magyarázo Doctor, kit

az Papistak igen meg bősülflötenek, azt nem cselekedte legyen, maga egyéb ha es egyéb helyeken ahol alkalmazottaság volt az Szenteknek imadásának es erdemeknek bizonítasára, el nem halgatta, hanem emlékezett róla. Lyraval fegyedgyek azt ert Monozloi nem Chemniciusal, mert ő az az ki az Szenteknek holtok után való könyörgéseket, nem akarja esmerj, eből ez locusbul, mint hogy mi-is nem esmerjük.

MONOZLOI FOGASA Fol: 271.

Nam úgy mond, ti magatok mondgyatok, hogy az Szentek Isten országában könyörögnek közönsegesen es özvöléggel az Anya-szent-egy-haznak bekefeges állapattyaert: hat miért nem magyarázhatnánk ezt-is az Prophetának mondasat arra:

F E L E L E T.

Nem mondgyuk azt mi, sem nem vallyuk, hanem csak meg engedgyük es jó gondolkodásnak mondgyuk, hogy úgy itilünk az Szentek felől. De másról vagyon mi köztünk es az Papistak között az közben-vetes, tudni illik, az Szentek Isten országában, tudgyake egyenként az mi dolgainkat avagy nem: Es egyenként erettünk imadkoznak avagy nem: Es kelleket segitsegül hívunk avagy nem, kiket mi mind tagadunk, az Papistak kedig vallyak, de még sem ebből ez locusbul sem egyebekből meg nem bizonítottak. Ha mind-az-által az közönseges könyörgésre akarja azt Mon: erteni, am meg latyának tudását es egyenként ertünk való könyörgéseket kellene meg bizonítani, kit nem cselekedhet semmi-kepen, de ha meg cselekedhetne-is, ugyan nem következnek abbul-is az Szenteknek segitsegül hívása, mert másért való könyörges, nem leg arra, hogy en valakit imadgyak avagy segitsegül hívjak.

MAS FOGASA MONOZLOINAK Fol: 272.
Szent Peter-is azt mondgya, 2. Pet: 1. Azon ügyekezem úgy

úgy-mond, hogy gyakorlatossággal tudgyalak titeket, hol- 163
tom után-is, hogy ezekről meg emlékezzetek: Mely mondasal azt mondgya Monozloi, hogy szent Peter igirte magát, hogy meg holta után-is könyörgésében el nem felelkeznek róluk, es hogy mindenkor azon ügyekeznek ki mulása után-is, hogy el ne felelkezzenek azokról, mellyeket túle halottak,

F E L E L E T.

Szent Peter holta után sem nem imadkozik erettünk, sem nem viseli semmi gondunkot, hamis magyarázattya azért ez az szent Peter mondasának, mellyet corrupálnak meg veztegetnek az Papistak. Mert nem úgy, vagyon ez az locus, az mint az Papistak elő hozzak, hanem im-igy. Igaz es illendő dolognak itilem, hogy míg ebben ez sátorban vagyok fel serkentselek benneteket, intesimnek általa, tudván azt hogy hamar le teszem ezt az en sátoromat, az mint az Ur Iesus Christus meg mondotta en-nekemi. De azon ügyekezem hogy ti az en ki mulásomnak utanna-is ezekről meg emlékezhettek. Mely mondasrontya inkább hogy nem mint bizontiya ez Monozloi értelmet, mert nem azt mondgya szent Peter, hogy ő fog könyörgésben az hívekről holta után meg emlékezni, hanem hogy azt fogja cselekedni, hogy az hívek emlékezzenek meg holta után ő róluk, kit meg-is cselekedet jambor forgolodásával es mind elő nyelvel mind írási által való tanításokkal, úgy annira hogy meg mostanilag-is, nem felelkeznek el az kereztienek róluk.

HARMADIK FELELET.

Az Baruch Prophetá mondasára.

Ezek az feleletek jöllehet elegendendők volnának erre ez locusra, es abbul építet Monozloinak ellenvetesere, de ha ezek nem szolgáltatnak-is, vagyon mind-az-által más feleletem-is az mellyen inkább meg nyughatik az kereztien olvasó, es mellyen ketség nélkül Monozloinak-is meg kelleltik allani. Az kediglen im-ez, hogy az Israelnek meg holtain, avagy halottain, nem azokat erti az Prophetá az kik természet szerint

valo halálval meg holtanak és ez világból ki múltanak, hanem az éankivetésben való felőtte igen meg nyomorodot megpet, mely az nagy inségnek és megmondhatatlan nagy nyavalyának sanyarúságnak és keserves rabágnak miatta, az meg holtakhoz inkább, hogy nem mint az előkhöz voltanak háfolok. És nem ok-nélkül vagy az hogy ez ígevel el az Propheta, hanem hogy alázatosságot, és nyomorult allapatyat az népnek, az Istennek úgy mint színe eleiben terjesse, hogy ő sent földet azzal az irgalmasságra és könyöröletelegre inkább fel indítsa. Ertelme azért az Prophetának könyörgésének im-ez: U R Isten látod hogy az nagy rabágnak és nyomorúságnak miatta, az meg holtakhoz inkább, hogy nem mint az előkhöz vagyunk hasonlok, úgy annira hogy, magunknak az halált kívánunk inkább, hogy nem mint az életet. Annak-okaért, könyörül raytunk, és halgas meg minket, ments ki ez térsi halálal-is izonyub nyomorúságokból, vigy ki ebből ez rabágból.

Hogy pedig ez az felelet igaz legyen, im-ez okokkal bizonyítom. Először, mert az szent írásnak solásának modgya szerint azok mondattatnak meg holtaknak lenni, kik az bűneinek miatta az Istenről úgy mint el hagyattattanak, az ő keserves nyavalyákban és nyomorúságokban, honnan gyakorta az lo phrafsis solas ez az sent írásokban, hogy az kiket az Isten való lami nagy nyomorúságra vet, mondattatik azokat meg ölni, és az pokolra avagy koporsóra szállítani: és vizzont mikor az olyan nagy nyomorúságból ki menti, akkor esmet meg elveníteni mondattatik, és az pokolból, avagy az koporsóból ki hozni, Psalm: 29. 36. 21. 55. 1. Regum 12.

Másodszor, hogy ez ígeket az Irael fiairól kik az Babiloniai fogfagban tartatnak vala, kellyen erténünk, ő magának az Istennek bizonyos teteleből meg tetzik. Mert ő föllege ő maga akkor az időben az fogfagban levő Irael fiait az szaraz és aszu esontokhoz hasonlítja, Ezech: 37. és azt így írta nekik:

nekik, hogy bizonyos időben őket onnan ki szabadítja, ezt 164 mondgya: Lelket botlatok en ti beletek és elni fogtok, és inakot adok en ti reatok, és húst nevélek raytatok, és bűrt terjeztok ti reatok, és lelket adok ti beletek, és elni fogtok, és meg nitő az ti síreiteket, és ki hozlak tiktetek az ti koporsóitokból, és vissza vílel tiktetek az Iraelnek földében. Ezek az Istennek befedi, mellyekben az kinek seme vagy lattya hogy az Irael fiait, kik az fogfagban valanak és kiket onnan ki hozandó vala, nem csak az holtakhoz, hanem azoknak szaraz esontyaihoz hasonlítja. It ez helyen-is azért hasonlokepen kel erténünk.

Harmadszor. Ez magyarázatnak igazsága, meg tetzik ugyan ezen Baruch Prophetának magyarázatyából: mert nem sok idő vartatva, minek utána ezt az könyörgést tőtte volna ver: 4. így sol, oztan ver: 10. és 11. Mitfoda az oka Irael hogy az ellenségnek földén lakol? idegen földön avultal meg, az halottakval förtőztetel meg, és azok közze samlaltattal az kik az koporsóban szállanak. A böltsésegnek kut fejet el hadatad: mert ha az Istennek utat tartodtat volna, örökre való bekefegben laktal volna, &c. Mely befedekek nilvan meg jelentik, azok az meg holtak kifsodak. Az Irael, az ki az ellenség földén lakik. Miért neveztetnek holtaknak? mert meg avultanak, meg aggortanak és meg eptennek az nyomorúságuk miatta, és hasonlok az holtakhoz és koporsókban lakokhoz. Mivel tavoztathattak volna el azt az nyomorúságot, és mint maradhattak volna bekefegben? Ha az Istent, ki az böltsésegnek kut feje, meg esmertek volna. Ezek nilvan vadnak az Propheta befediből.

Negyedszor. Nints sohul semmi nilvan való iras, sem az Osem az U Testamentomban, az mely az Szenteknek az ő ki mások után való imadságokat bizonyitanaja, hanem sőt inkább azt erősítik, hogy nem tudgyak az mi dolgainkat és azokban semmiből magokat nem avattyak. Ezt az egy locust-is azért nem kel

nem kel arra csigaznunk, hanem az ő igaz es természet szerint
valo ertelmeben kel meg tartanunk. Ezek azért így levet-
nints tehát semmi helye Monozloi magyarázattyának, az
melyben azt mondgya folio 270. hogy azon könyörög az
Propheta, hogy Isten az meg holt atyáknak is könyörgést bil-
gatna meg akkor, midőn ő maga könyörögne. Hamis magya-
razat ez: Mert Elías is azt mondgya, Abraham nem tud min-
ket, es Israel nem ismer bennünköt. Nem kaphat azért ezzel
ez locussal is semmit raytunk Monozloi: Mert az mint meg
mondank, az elő embereknek, kik az nagy rabfagban es
nyomorúsagban csak nem bele holtanak vala, könyörgésekről
sól az Propheta. De ha binte úgy volna is, hogy az meg hol-
tak könyörögnének erettünk, abból ugyan nem következnék,
hogy őket imadnunk kellene: mert lattuk it, hogy Baruch
is nem őket imadgya hanem az Istent.

HETEDIK BIZONSAGA MONOZLOI nak Zachariasbul cap: 1. folio 274. 275.

Ha Christus Urunk mondá s szerint Matth: 22. Isten or-
szágban az Angyalokhoz hasonlok az Szentek es az Angya-
lok imadkoznak erettünk, kikvel nem vagyunk egy teszt-
ből, annival inkább imadkoznak az Szentek, kikvelegyek es
egy tesztből valok vagyunk.

De Isten országban az Angyalokhoz hasonlok az Sze-
tek, es az Angyalok imadkoznak erettünk, kikvel nem va-
gyunk egy tesztből. Annival inkább imadkoznak azért az Sze-
tek, kikvel egyek es egy tesztből valok vagyunk. Es mivel hog-
kedelmes lehetet volna az Angyaloknak erettünk valo imadgá-
sáért azt Zachariasbul cap: 1. bizonyítja, holott az Angyal kö-
nyörög az Istennek, hogy könyörüljön Hierusalemen es Iuda-
nak városán, es meg is halgattatik.

REAJA VALO FELELET.

Erre ez ellenvetésre jol lehet immar meg feleltünk oda
fel, köze

fel, közbe-vetetlen az első locussnak magyarázattyának előtte, 165
mind az által szükség it is valamit róla follanunk, mert mivel
hogy annisör repetálya, kétség-nélkül igen erős es tekenetes
ellenvetésnek itili. Az Angyalok úgy mond, imadkoznak e-
rettünk. Az Szentek hasonlok az Angyalokhoz. Azért az Sze-
tek is imadkoznak erettünk. De minfen semmi ereje, kit jól tud
ő maga is, de mivel hogy ismer fel rótt az egy-ügyű olvasok előtt
csak nem fent akar azzal vezteni. Lassuk azért mit kel felelni
reaja.

ELSŐ FELELET.

Mindeneknek előtte azért. Mi ez jelen valo ellenvetés
Monozloinak egy általyaban méltan meg vethettyük, úgy hogy
annak semmi hely ne adgyuk: mely dolognak ellene mondas
nélkül valo oka ez, hogy az mit az mi kegyelmes meg val-
tonk fölött az Angyaloknak es az híveknek avagy Szenteknek
az Angyalokkal valo hasonlatosságokról, azt önnön maga nem
az köz úddre, az mely vagyon ezeknek haláluktól fogva az
illet napjaig, hanem szinte az fel tamadának idejere magya-
razza, es nem úgy tanít minket, hogy most mindgyarast, mi-
helt ki mulunk ez világból, hanem hogy az fel tamadaskor le-
sünk hasonlok az Angyalokhoz, honnan ki tétzik, hogy Mo-
nozloi ezt az köz úddre nem jól magyarázza, sőt hamissan
tekeri, mert akar ki lássa, az kiből az okoságnak csak valami
kis sikraja vagyon is, mint illik ez özve:

Az Istennek Fia azt mondgya, hogy az fel tamadaskor ha-
sonlok lesünk az Angyalokhoz. Azért most mindgyart, mi-
helt ki mulunk, hasonlok vagyunk hozzájuk, es mindent az
mitők cselekednek, mi is azont cselekedgyük.

Nem esik Uram jól, es nem fer olyan nagy kaptara ez az
Christus mondása. Mert ő Szent föllege köz úddre hadgy, az kit
te nem akar z hadni, hanem mindgyarast az Seraphimokhoz
hasonló akarnak lenni. meg úgy, ha az Szent Ferencz barati azt
te-neked meg engednek.

T t

- Ez mi

Ez mi első feleletünk hogy igaz legyen, abból tétzik meg, hogy három Euangelisták írtak meg erről való befédit az Christusnak, de mind az harman azt az hasonlatosságot az fel tamadának idejére viűik es magyarazzak nagy nyilván, mint azoknak egyben hasonlításabul meg tétzik.

Szent Matthe cap: 22. ver: 30. így ír, ez dologrul: Az fel tamadaskor úgy mond, sem felefeget nem vesnek sem fennek nem adnak, hanem olyanak mint az Ur Istennek Angyalai az eghben.

Szent Mark cap: 12. ver: 25. hasonlóképén: Mikor úgy mond, az halálbul fel tamadnak, akkor sem felefeget nem vesnek, sem fennek nem adnak, hanem olyanok, mint az Angyalok kik az eghben vadnak.

Szent Lukacs is nem ír külömbet, s-őt nyilvánban besel ő az többinel cap: 20. ver: 34. 35. 36. Akkor úgy mond, felelven az Iesus monda ő nekik. Ez életnek fiai úgy mond, felefeget vesnek es hazafagra adattatnak. De az kik mestok lesnek, hogy el vegyek azt az életet, es az holtak közzül való fel tamadást, sem nem vesnek felefeget, sem fennek nem adnak, mert több meg sem halhatnak, mert hasonlok az Angyalokhoz es Istennek fiai, mivel hogy fel tamadának fiai,

Nilván való befédetek ezek, Hat honnan veszi Mont ezt az nagy megtöföget, avagy inkább vakmerőséget magának, hogy minden eise kedve ellen, s-őt tanatja es akarattya ellen Urunknak, az fel tamadának előtte való üdökre magyarazza ezt az ő mondatat: De jól vagyon az dolog, kün vagyon farka alnokságának, honnan eiseben veheti az keresztien olvasó, merit kellyen egyeb locufoknak magyarazattyanis ő neki himni, holot Urunknak, ilyen nyilván való mondatat meg veztegeti.

MASODIK FELELET.

De legyen úgy, adgyuk kezere Monozloinak, kit mind az által neki meg nem engedhetünk, Urunknak tanatja es akarattya

rattya ellen, hogy ez mostani üdörül fel Urunk: Vallyon vesie 166 annak valami hátnat: Bizon nem, mert ez az mi Urunk mondatára seírint való mondas, es az mint az Deakok folnak, Synecdoche vagyon benne. Azert mindenekben es mindenken nem tesi azzal az híveket az Istennek Angyalihoz hasonlók, hanem csak neminemű dolgokban es refz szerint, kit hogy az keresztien olvasó jobban meg ertsen, azt vegye eiseben, hogy három dolog vagyon az Istennek Angyaliban. Első, az ő lelki természetek. Masik az ő tisztek es hivatalok. Harmadik, az ő életeknek modgya es állapotja.

Az mi azert az ő lelki természeteknek dolgat illeti, tudgyuk azt hogy abban az Angyalokhoz hasonlok nem lehetünk: mert az szent Angyalok mindenkor es örökre azon egy lelki természetben test nélkül maradnak. Az Szentek pedig az örök életben lelkek seírint leven, onnan is az testvel egyesülni kívánkoznak, es annak utanna is testben lelekben lesnek bodogok az Isten orszagaban. Mas az hogy, hatalmasak is az Istennek szent Angyalai az bodog lelkeknel, es teremteskor is az ő természetek tökelletesb volt az emberekenel: Psal: 103. mert ők meg maradtanak, es el nem estenek, az emberek kedig, el estenek. Nem erről szol azert Urunk, mikor azt mondgya, hogy az Szentek az Isten Angyalihoz hasonlok lesnek.

Masodszor. Az mi az ő tiszteket es hivatalyokat illeti, az szent Pal így adgya előnkben. Hebr: 1. Nem-de mindnyajan szolgalo lelkeke, kik ki botfátatnak azokert, az kik örököszi az üdvösségnek: Mely mondasban nyilván meg jelentí, hogy az Angyalok Istennek oly szolgái, kik az ő akarattyat cselekedik, kit bizonit az szent David királ is Psal: 103. mondvan. Dicsírtetek az Urat minden ő Angyalai kik erőben hatalmasok vadtok az ő befzedit cselekedni, es az ő fájának havat hallani.

Ez tisztek szerint azert az Angyalok Lothot Sodomának veszedelméből ki mentek. Gen: 19.

T c 2

Iacobot

Jacobot táborral környül vevek Genesis 32.

Eliseust tózes sekerekkel meg környekezék 4. Reg. 12.

Hierusalemet száz-nyolctyán-öt ezer embert meg ölven meg mentek. 4. Reg. 19.

Es az Uj Testamentomban Iosephet az Christus fogantatásáról, es őrizéséről oktatnak Matth: 1. 2.

Az Christus születését es fel tamadását hirdetek Luc: 1. Matth: 28.

Az Apostolokat az tömlőtzből ki hozak Actor: 5.

Istennek követéseget viselik, ugy mint az Cornelius Angyalya Actor: 12.

Istennek haragját az emberekre ki öntik Apoc: 16.

Az emberekert imadkoznak. Zach: 1. De ezekben sem az Angyalok es bodog lelkek közöz valo hasonlatosság: mert ezek felől sohul nints az irásban, hogy szolgáló lelkek volnának, es hogy Istentől valami szolgálata ki bocsáttatnának, hanem csak az Angyalok felől mondgya az iras.

Harmadsor azért, az ő életnek modgya es allapattya következik, mellyet így ad mi nekünk az iras előnkben, tudni illik: Hogy ezek mindenkor az Istennek ortzáját nezik, mely nezesben foglaltatik be ő nekik minden bodogfagok. Matth: 8.

Hogy testi hazaság nélkül es szaporodás nélkül nem szükelődnek, Matth: 22. Marci 12. Luc: 20.

Hogy soha meg nem halhatnak Luc: 20.

Es innen tetzik ki az Szenteknek az Angyalokhoz valo hasonlatosságok. Mert sem természet a vagy állat berint, sem tized berint nem hasonlok hozzájuk, hanem csak életnek modgya es allapattya szerint, ugy, hogy az miképen az Angyalok nezik örökke az Istennek ortzáját, ugy nezik az Szentek-is. Mint hogy azok, testi hazaság nélkül nem szükelődnek, ugy az Szentek-is. Es miképen azok soha meg nem halhatnak, azonképen ezek-is halatlanok lesnek az örök életben, holot leszen az örökke valo öröm, Johan: 16. Mert Christussal együtt lesünk.

lesünk. Iohan: 17. Mint az nap ugy fogunk fenleni. Matt: 13. 167
Az Istent fogjuk lami. Iohan: 3. Az Christus abrazattyához hasonlok lesünk. Psálm: 3. 1. Corinthe: 15. Es ez leszen az Szenteknek az ő fejer ruhajok. Apoc: 3. 6. Barson öltözetek Apoc: 19. &c. Es egy summában akkor mind testben telekben bodogok lesünk, mint az Angyalok. Az Isten leszen or mi nekünk mindenkepen elegetünk, es ő leszen mindeneben mind. 1. Corinthe: 15.

Igy leszünk az Angyalokhoz hasonlatosok. Nem kedig természetekben a vagy tisztékben. Holot azért az Angyaloknak tisztéknek egyik része legyen, hogy imadkozzanak azokert az kikert szolgálata Istentől ki bocsáttatnak meg cselekedetik, ők azt tiszték berint, mint hogy meg-is cselekedetik. De az mi dolgunk kűtömben vagyon, kiknek az Isten, ugy rendelke dolgainkot, hogy ez világ szerint imadkozzunk egy másert, az mas vilagon kedig nyugodgyunk, az elő emberekert ualó közben-jarást az Ur Iesus Christusra hagyvan.

Meg tetzik azért immar ezekből, minemű legyen az Monozloi ellenvetése, es hogy annak semmi ereje nintsen: Mert az mi Istentünk az Ecclesiának gondviseletet es abban valo hiyeknek oltalmazását az Angyalokra bizta ebben ez életben. Azert it ez vilagon forgolodvan lattyak es ertik az mi nyavainkot, kiket nem latnak az Szentek, kikre Isten ezt az tisztit nem bizta, es mivel hog lattyak az Angyalok dolgainkot, azért sokakert ugyan nevezet szerint-is imadkoznak, kit az Szentek felől nem mondhatunk, mivel hogy semmi oly bizonyos irasunk nintsen, sem az felől hogy most nekünk szolgálának, sem hogy ertünk imadkozzanak. Nem esuda azért it-is hogy imadkozik az Angyal, mert akkor Sido orságnak nyavalyai mind Angyalok, mind emberek előtt nilvan voltanak. Honnan mind-az-által, ha valaki azt hozna ki, hogy az Angyalok egyenkent az embereknek minden sükségekert imadkoznak, es azért őket imadni kel, mi azt semmiképen meg nem enged.

gyűk, es ez jelen valo pelda sem fogal arra: mert ez közönse-
ges könyörges, mellyert senki mind-az-által akkor az üdöben
ezt az Angyalt visont nem imadta, sem segítségül nem hitta,

HARMADIK FELELET.

Harmadszor azt-is felelhetjük ez Locufra, hogy mivel
hogy az mi kegyelmes meg valtonk ezt az hasonlatosságot az
mas vilaghi eletben mondgya es mutattya mi-nekünk: olynak
kel ennek lenni, az kivel most nem birunk, es nintsen mi na-
lunk, hanem akkor jutunk hozzája, az mikor az fel-tamadas u-
tan az örök eletben az Angyalokval együtt leszünk. Nem oly
kedig az egy masert valo imadkozás, mert azt ez világ szerinte
is, ez romlando eletben meg cselekedgyük. Nem al tehar eb-
ben az Szentek es Angyalok között valo hasonlatosság, az mely
rül Christus Urunk sol, hanem mas egyeb dolgokban, az mint
ez előt valo feleletben bővebben meg magyaráztuk.

Eddig erről ez locufra-is, melyre valo feleletünköt az
ki jól meg ponderalya meretklí, esében veheti, hogy itt ez
helyen-is csak hasonlatlan Monozloinak minden cselesapasa, az
mellyel az Angyalok imadkozasaful akarja az Szenteknek er-
tünk valo imadkozásokat biznítani, mely imadkozások, ha
sinte olyan bizonyosok volnának-is az mint ő akarja, ugyan
nem következnek azért, hogy azokat segítségül kellene hi-
nunk: mert az mint immar nehanzor meg mondtuk hog va-
laki értünk imadkozik, nem elegendő ok az arra, hogy mi
őtet imadgyuk, es segítségül hijuk.

MONOZLOI FOGASA, Folio 176.

Nem tudom mitfoda az oka, hogy meg engedtek az An-
gyaloknak értünk valo könyörgéseket, azt Szentektől kedig
meg vonzatok, holot anni fogadasi Istennek az Angyalokhoz
nem lőtenek, mint az Szentekhez, &c.

FELELET.

Erts meg ha nem tudod, az Angyaloknak imadkozásoko-
rul va-

rol vagyon irafunk es peldánk, de az meg holt Szentektől nint. 168
sen. Mas az hogy az Istennek az meg halgatas felől valo igire-
ti arra az időre fogaltanak az Szenteknek, az mikor ők-is ez
vilaghi eletben magokert es egyebekert imadkoztanak, De
hogy az mas vilagon-is erettünk egyenkent imadkozzanak es
or-is meg halgattassanak, nem talalyuk mi arrul semmi igireti
az Istennek.

NYOLTZADIK BIZONSAGA MONOZ-

loinak 2. Machab: 15, folio 177, usque fol: 314.

Ha az O Testamentomban az meg lehetet az Szentektől,
hogy az földön meg maradot nepert ők meg halvan imadko-
hattanak: Bizony az U Testamontombeliek, most jobban
imadkozhatnak, kik tellyesbek bododssággal, es dicsőségvel
azoknal, &c. Fol: 179.

De meg lehetet az, az O Testamentumbeli Szentektől: mert
Iudas Machabæus az mint 2. Machab: 15. meg vagyon irva,
azt latta almaban, minek előtte az ellenségvel szemben menne,
hogy Onias Pap es Hieremias Propheta kezeket özve kotsol-
van az egesz nepnek szabadságra es meg maradafraert imad-
koztanak, Fol: 177.

Meg lehet tehát az U Testamontumbeli Szentektől-is,
hogy imadkozzanak erettünk. *Et per consequens* jo következes-
ből, segítségül kel őket hinünk, hogy mellettünk es erettünk
Isten előt törekedgyenek.

Ez itt Monozloinak, mi ellenünk valo ellenvetese, mel-
lyet sok beszedeivel tractal, de mi-nekünk ennek meg hamis-
sitasaban, ugy kel forgolodnunk, hogy az mi az dolgot valo-
ban illeti, arra rövideden meg felellyünk, az mi kedig az do-
log kívül vagon, mint neminemű sent jamboroknak meltatlan
ostorozasa, annak igaz iteletit es büntetese, az Istenre had-
gyuk. Mert ha minden Calumniakra az mint ez előt-is prote-
staltunk felőle, meg akarnak felelni, soha ez mi feleletünknek
vegere nem ernenk. La ssuk azért es kezdgyünk hozzája az fe-
lelethez,

felelethez. Vagyon kedig erre ez locufra-is mi-nekünk néhány rendbeli feleletünk.

ELSŐ FELELET.

Mert először miképen ennek előtte, azonképen ezen ez helyeny-is oly könyvre építi Monozi: az ő veendő pörít, mely nem Canonicus, hanem Ecclesiasticus f-öt Apocryphus, azért bizonítasra való ereje es meltofaga nintfen az Ecclesiában, kit jól efeben vót őnnön maga-is, azért kilentz egeß levelen valtig iparkodik rayta, hogy Canonicusfategye, de csak ha fontalan minden csacsogafa es faporitafa, mert constal mind az egeß világnal, hogy az *universalis Ecclesia*, az mely Hieronymus idejeig volt, soha azokat az könyveket az Canonicusok közze nem famlalta. Mely dologban ha ketelkedik Monozi loí, avagy akar mely kereztyen olvaso, lassá meg azokat az Patereket, es az Laodiceabeli Conciliumot, az mellyeket elő hoztunk az Baruch Propheta mondasára való feleletünkben, Monozloi hatodik bizonítasban.

De nem csak azok teßnek mi-nekünk arrul tanu-bizonítasgot hanem azok kívül egyebek-is, ugy mint Origenes, ki lib. 6. cap: 25. az O Testamentombeli Canonicus könyveket elő famlalvan az Machabeusok felöl nilvan azt írja, hogy azok kívül valok es nem közikben valok.

Hieronymus, *qui in praefatione libror: Salamonis* így fól. Az Joudit, Tobias es Machabeusok könyvet, jollehet olvasfa az Ecclesiá, *sed eos inter Canonicas scripturas non recipit*, de az Canonicus könyvek közze be nem veti. Miképen olvasfa kedig azt-is meg magyarul. *Legit ad adificationem plebis, non ad authenticationem dogmatum Ecclesiasticorum, confirmandum*. Olvasfa ugy mond az kößlegnek epületeire, de nem az Ecclesiában való tudományoknak bizonítására. Ved jól eszedben mit mond, mert csak ez-is eleg Monozloi fájának be dugására.

Athanasius egyez ezekvel, *qui in Synopsi scripturae sacrae* az veghe fele im-ez igekvel repetalya az Apocryphus könyvek mellyek le-

lyek legyenek: Szollottunk ugy mond, az O Testamentombeli könyvekrül, az mellyeknek ellene mondanok, azok kedig im-ezek: Sapientia Salamonis, Sapientia Iesu Syrach, Esther, Judit, es Thobias. Kikhez hozza famlaltatnak ezek-is, az Machabeusoknak negy könyvei, Ptolamaicusok, az Salamonnak Psalmusi es eneki, es az Sufanna historiaja.

Junilius sem mond egyebet lib: 1. cap: 3. ezek az könyvek, *ut sunt Paralip: 2. Iob: 1. Esdra 2. Iudit 1. Hesliber 1. Machab: 2. non in et Canonicas scripturas currunt*, nem famlaltatnak az Canonicus könyvek köziben, kit az Sidok famlalásából es az szent Hieronymus felebul bizonít.

Ez tanukhoz, ha hozza famlalyuk, Epiphaniust, Cyprianust es az Laodiceabeli conciliumot, kik közzül egyik sem famlalya az Machabeusok könyveit az Canonicus könyvek köziben, kerek sam ferint het tanuink tellyesfednek belöle, kiket ha ortzaja leszen bizony csak immel ammal megh nem vethet Monozloi.

De mi szükseg fok tanukot ennek bizonítasára elő hozunk, ha ő maga ez az author az ki az Machabeusok masodik könyvet írta, ketsegeßse teßi magat: mert utolfo refében az ő irafának az olvasot meg követi hogy meg botfálson neki, ha valahul irafában vetet, es vizzel elegyitet borhoz hasonlitya irafat. Mely befedek, ha finte töb nem volna-is, meltan ketsegeßse teßi ötet az Ecclesiának.

Mit karomkodik tehát Monozloi Calvinus es Chemnicius ellen, hogy csak ok verettek legyen meg ezeket ez könyveket, ha tudgya hogy merő hazulag az mit mond, es ugyan el fut előtte: Mert nem Calvinus vetette meg azokat, sem Chemnicius, hanem az reghi *universalis* kößönleges es Apoltoli Ecclesia, melynek errül való igaz itiletit annak-utanna megh nem vethettek, sem utolbeli Paterek sem conciliumok. Mert az Istennek telke, nem uyjításra adattat az Ecclesiának, hanem annak az igaz tudomannak meg tartására, az mely az szent Ca-

U u

nonicus

nonicus könyvekben vagyon be foglaltatvan, az kiket az ő bí-
zonfog tetelevel az Apostoli Ecclesia kezre adot, annak ta-
tanna valo Patereknek es Ecclesianak, mely tudományhoz, es
mely könyvekhez, nem tehetnek ezek semmit, es ha tehetnek,
szabadok vagyunk vele, hogy az mely könyven ők hozzája
tesik, mi-is olyan könyven meg vethessük, Erte meg ezt Mo-
nozloi, ha eddig nem ertette.

MONOZLOI FOGASA, EZ ELSŐ FE- leletnek ellene.

Nem tetzik ez az igaz felelet Monozloinak, azért nehan-
rendbeli exceptiokat gondolt, az mellyekkel azt erőtelenne-
akarja tenni, kikre meg kel rövideden felelnünk.

Első fogása azért ez fol: 280: Calvinus ezt az könyvet csak
azért vetette meg, hogy ellenkedik az ő hamis tudományával,
melyben tagadgya az Szenteknek segítségül hivasat, es az pur-
gatorium tüzet. Nem kel azért ez könyvekről el hinni az ő be-
fedet, mert ugyan ez sokasok az eretnekeknek, hogy jól lehet
ők csak az szent irást jaygattyak, de mikor belőle az igazságot
bizonyítjuk (igy szol Monozloi) azonnal ellenzik es mint az
bekak az deret nehezlik.

F E L E L E T.

Hazugfog az, mert tehát bekak, Athanasius, Cyprianus, E-
piphanius, Origenes, Hieronymus, Iunilius es az Laodiceabeli
concilium, kik mind egyiglen ellenzettek ezt az könyvet, es
nem akartak az Canonicus könyvek köziben samlálni, hanem
kívül valónak es Apocryphusnak mondottak.

Az mi kedig Calvinus dolgot illeti, igaz hogy ő-is azt ese-
lekedte, de nem azért, hogy ő neki valami magának valo tud-
mányaival ellenkedne, hanem hogy ez dolgokból az kiket em-
lit Mo: ellenkedik az több szent irásokval, es hogy az reghi Apo-
stoli Paterekről es Ecclesiatur tanulta, hogy ezeket nem kelle-
ne olyan meltsósgban tartani mint az többi, kik nem tagadhat
Monozloi-is semmikepen.

MAS FOGASA MONOZLOINAK.

170

Masodszor ez felelet ellen azt forgattya Monozloi, folio
281: Nem tudom ugy mond tehát miért helyheztettek az Bibli-
aban foglaltatot iras közze, ha hamis dologrul vagyon iratva.

F E L E L E T.

Ha egy altalyaban igazat kel mondani ez Machabeusok
második könyve nélkül, az mint az tudos emberek eleitől fog-
va írtetett történek felőle, az Istének Ecclesiája, tellyességgel el-
lehetet volna. Mert nints az Sidoknal, az kiktől az Canonicus
könyvek mi reánk szalottanak, es nem attul szarmazot az ki
az első írta. Kic jól eiseben vött szent Hieronymus-is, *in prae-
fatione libri Regum* ezt mondvan: Az Machabeusok első könyvet
Sidoul talaltam, de az másik ugy mond Görög, kit csak az
solisnak modgyabul-is, az mellyet követ meg bizonyithatni.
Mas az, hogy ez az könyv uy dolgokat nem ír, hanem Judas
Machabeusnak dolgait, mellyeket híven sеп rendvel őd se-
rint helyesen es bizonyoson meg irt Jonatának es Simónnak kik
Judának őtsei voltak, dolgaival az első könyvnek authora.
Harmadszor, mert nem egyez ennek ez könyvnek phrasissá
egyeb szent könyveknek folyásával, es gyakorta idegen sőt el-
lenkedő dolgokat fol az első Machabeusok könyvevel, kiket
nehez embernek egyben bekeltetni. Mert külömböz mind
az nevekben, mind az üdőknek fel jedzeseben. Negyedször.
Felette igen bővölködik ez az könyv csudakval, kiket magyo-
kor es sokakat samlal, hogy törtentenek az vijadalokban: mely
csudak ha igazak volnának az első könyvnek authora, azokat
semmi kepen el nem halgatta volna, es kétség nélkül Josephus-
is, ki semit el nem hagyot, valami nezet az ő nemzetsegenek, di-
csiretetre es tíftelességre, hanem forgalmatoson fel jedzet, el nem
kerülte volna. Cap: 3. Mineműk az többi közt őt imezek, hog He-
liodorusnak egy lovag Angyal aranyas fegyverben jelent meg
ket iffiakval egyetemben kik Helio forust oltoroztak, hogy O-

U u 2

niafiak

niasnak könyörgesere csudalatoson mindgyarast meg gyogita-
 tot. Hogy az eghben negyven napiglan csudak lattattanak, es
 az többi közöt lovag vitezektül valo viadalok, aranyas kopi-
 akval es egyeb szerzamokval. Hogy ot lovag Angyalok lattat-
 tanak aranyas zabolaju lovakon, cap: 10. Ismet cap: 11. hogy egy
 lovag jelent meg fejer ruhában es aranyas fegyverben. Mely
 csudak közöt, az sem utolsó az mit Rasiafrul cap: 14. kit az
 Sidok atyok gyanant tartottanak, besel, miképen ez fegyver-
 rel meg akarta ölni magát, es mikor az nem lehetet volna, ma-
 gas helyrül az sokaság közze nyakra főre vetette magát; mind-
 az által, hogy az sokaságon által menven egy kü fiklara fel ha-
 got, homman az belitki izagatvan az nepre hagigalta es ug holt
 oztan meg, &c. Mely csudakat mikor ebben ez könyvben ol-
 valluk, meltan csudalkozhatunk azonis, hog sem az első könyv-
 nek authora, sem Josephus nem tudtak azokat, sem nem írta-
 nak semmit felőle, mint hogy az Eleazar historiaja felől is, ki
 az dizno-hult meg nem akarta enni. Ötödőr. Az kiker Judas
 Machabéus külömb külömb hadakban az ellenseg közszöl le-
 vagot, azoknak fama-is ez másik könyvben ellenkedik az első
 könyvben valo szamval, es sok-kepen azt felyül haladgya,
 mint peldanak okaert, mikor Judas Machabéus Gorgiast meg
 győzi, azt írja az első könyv, hogy harom ezer embert vagot
 le, az másik kedig meg saporitya az samot, es azt írja, hogy
 mezőben 25 ezeret, ket Castelban kedig avagy toronyba, husz
 ezeret ölt meg. Ismet mikor Lysias meg veri, őt ezeret monda-
 gy a az első könyv hogy le vagtanak, az másik kedig tizen egy
 ezer gyalogot es ezer hat szaz lovagot samlal. Hatodőr. Az
 is nagy csuda dolog ebben ez könyvben, az mit ír az kutban
 meg taltatot tűz felől, kit mondgya hogy Hieremias az Isten
 oltararul töt volt el, Nehemias talalt kedig meg. Mely histor-
 anak rese ha igaz volna, bizon ezt az Isten dicősségnek es
 hatalomnak csudajat; sem Nehemias, sem Esdras az ő irafok-
 ban el nem halgattak volna, es ő maga Hieremias-is irt volna
 vala

valamit felőle. 2. Machab; 2. Vegezetre, Vallast tefen cap: 171
 2. ez az author, az ki ez könyvet írta felőle. Nem, hogy Isten
 befedit írja ő, az mint az töb Prophetak, hanem hogy egy Ias-
 son Cyrenéus őt könyveit abbrevialya röviditi meg, kikkül az
 mint mondgya csak azokat fedegerte ki, az kiker itelt hogy
 az olvasoknak sziveknek gyönyörűlegere es hasznokra lenne.
 Honnan az következik, hogy ha ezt az könyvet Canonizalni
 akarja Monozloi, ezt bizonitfa meg előőr, hogy Iason Cyre-
 néus az ő irafival valamikor Canonicus author volt az Ec-
 clesiaban.

Ez okokra kepest annak okaert es az többire az mellyek-
 rül ide fellyeb emlekezenk, meg-is ugyan azont mondgyuk,
 hogy Apocryphus könyv ez, melynek bizonitasara valo ereje
 es meltosaga nem volt nintsen-is az Ecclesiaban.

Holot kedig Monozloi mi tülünk kerdi azt. Miert
 helyhezrettek be az Bibliaba foglaltatot irafok közze, ha
 hamis dolgokrul vagyon.

Arra mi ezeket felellyük. Előőr. Ne fogja azt mi reank
 hogy mi egy altallyaban ezt az könyvet egésen hamisnak mon-
 danank, mert senki azt mi közszölünk nem mondatta nem-is
 mondgya, hanem az Ecclesiatul be vetettetet igivel Ecclesia-
 sticusnak avagy az mint egyebek nevezik Apocryphusnak es
 ketsegesnek mondgyak. Masodőr, Iollehet ezeknek ez köny-
 veknek bizonitasara valo erejek az Ecclesiaban nintsen, vagyon
 mind-az-által mas ufufok es hasznok. Mert sok sеп dolgok
 es peldak vadnak benne, az kikkül epületeset vesnek az ke-
 reztyenek, mint az többi közöt az Martyromoknak peldai,
 mely peldak netalam csak szinte ő magok okai, hogy az utol-
 beli Ecclesiatul ez masodik könyv kivaltkepen, az Canoni-
 cusok közze samlaltatot.

Hogy ez felelet igaz legyen bizonitya Cyprianus in exposi-
 tione Symboli, holot betü serint ezt írja. *Sciendum tamen est, quod et alii
 libri sunt*

libri sunt, qui non Canonici, sed Ecclesiastici à maioribus appellati sunt, az az, Tudunk kel ugy mond, hogy mas könyvek-is vadnak az kiket az mi eleitink nem Canonicusoknak, hanē Ecclesiasticusoknak neveztenek, mint Sapiētia Salamonis, Sapiētia Iesu Si-
nak neveztenek, mint Sapiētia Salamonis, Sapiētia Iesu Si-
rach, az az könyv az mely az Deakoknal, tulajdon nevel
Ecclesiasticusnak neveztetik, kik köziben valo az Thobias
könyverskeje, Iudith es az Machabeusok könyvei &c. *qua omnia
legi quidem in Ecclesia voluerunt, non tamen proferrī ad auctoritatem ex his sibi
confirmandam, kiker azt akartak ugy mond hogy olyasmitnak,
de nem az veghre, hogy azokbul az mi hitünknek meltofigat
avagy igazsagat bizonyitanak. Hat mi veghre meg monda
gya nilvan Hieronymus: Iudith & Thobiam & Machabeorum libros
legi quidem Ecclesia, sed inter Canonicas scripturas non recipit, sed & hoc duo vo-
luntaria, Sapiētia & Ecclesiasticum legit ad adificationem plebis, non ad aucto-
ritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Iudithot, Thobiasit ugy
mond, es az Machabeusok könyveit, jollehet olvasni az Ec-
clesia, mind-az-által az Canonicus könyvek köziben be nem
veszi. Es hasonlo-kepen ez ket könyvet, az Böltséget, az
az Ecclesiasticust, olvasni az kölségnek épületire, nem kedig
az Ecclesianban levő tudományoknak igazsaganak bizonyitá-
sara. Mit kíván egyebet Monozloi? Hieronymus mondgya
ezeket, ki jollehet az Szenteknek, az mas vilaghon erdők
valo imadsagokat Vigilantius ellen igen aileralya, allattya,
mind-az-által ezt az könyvet ugyan nem Canonizalya. Mivel
job tchar Monozloi annal, hogy ő azt meri cselekedni, es eb-
bül ez könyvbül mer bizonyítani?*

MAS ELLENVETÉSE MONOZLOI nak Folio 184.

Az kik tagadgyak ugy mond az Machabeusok könyve-
nek igazsagat. Azoknak ellene tamaztom az reghi sz. Doctoro-
kat, kik özvesegel az Machabeusok könyvet be vőttek, sőt
es búcsületes könyvnek tartottak, elven velek es azokbul ta-
nultak.

nitván, mint az többibül. Ellenek tamaztom tovább az Car. 172
thagobeli Conciliomot, melyben jelen volt sent Agoston, In-
nocentius, Augustinus, Cyprianus, Leor &c, kik sent irasnak
nevezik ezeket az ket könyveket.

F E L E L E T.

Legyen ugy bator hogy annak nevezik es hogy eltenek-
is vele nemely Paterek, nem követkőzik mind-az-által, hogy
Canonicusok legyenek hasonlo meltofigat mint az többi:
mert egy altalyaban es közönsegesen jollehet az Paterek mind
szent irasnak es szent könyveknek nevezik azokat az mellyek
az szent es Isteni dolgokrul meg vadnak irataván, mind-az-
által ő magok oztan az szent könyvek es irasok közöt va-
lasztat tesznek, es nemelyleket Canonicusoknak, nemelyleket
Ecclesiasticusoknak az mint sol Cyprianus, avagy az mint egye-
bek Apocryphusoknak nevezik. Meg-is mondgyak, mellik
renden valo könyvek mire valok legyenek, es hog csak az Ca-
nonicusokbul bizonyithattyuk az mi hitünknek igazsagat, nem
kedig az Ecclesiasticusokbul avagy Apocryphusokbul, az mint
ide előb közbe-veretlen meg ertenk. Holot kedig oztá nemely
Paterek eltenek ez illyen könyveknek bizonylagaval, az nem
derogal semmit az Ecclesianak ez könyvek felől valo iteleri-
nek, mert nem ugy eltenek azzal hogy csak arra főkepen es ki-
valtkepen epitettek volna az kereztyeni tudomannak valamel-
lik resenek igazsagat, hanem az többi közöt, es mikor immar
az az tudomant az mellyet bizonyítani akartanak az Canonicus
könyvekbül elegge meg bizonyítottak, hasonlokepen mint hog
az Sybillakbul, Platobul, Orpheusbul, es egyeb reghi authorok-
bul, gyakorta vőrttenek bizonyagokat, kiker mind-az-által
Canonicus authoroknak nem tartottanak. Ugy annira nem
tamazkodtanak kedig az Paterek ez illyen könyvekbül veret-
teret bizonyagokra, hogy-hi valaki ellene soltot, ugyan nem
oltalmaztak azoknak meltofigat, sem kardot nem vonta-
nak e.

nak erettek, hanem mas Canonicus könyvből való írást fordítottanak elő, mely dolognak igazlagarul, ha ketelkedik Monozloi, lassa meg csak bator szent Agoston, *de predestinatione sanctorum, lib: 1. cap: 14.* holot meg talallja, hogy mikor neminemű atyafiak meg vetettek volna azt az bizonyagot, az mellyet nem Canonicus könyvből hozot volt, tudni illik, az bőltsefegről itt könyvből, nem oltalmazza annak az könyvnek meltofagot, mint ha Canonicus volna, hanem Ezechielből hoz mas bizonyagot, es az többi közöt így szól. Akar ki mondotta legyen ugy, mond ezt, ki volna oly igaz hitű ember, hogy ellene szállna, &c. Meg tertzik azért, hogy ha eltenek-is nemely Paterek ezek, vel ez könyvekvel, kiválkepen az utolbeli üdőkben, de nem következik azért, hogy *eodem gradu, eadem dignitate* azon meltofagval eltenek velek, hanem *in eo casu*, mikor az Canonicus könyvből bizonyítottak először meg az mit bizonyítani akartak,

MAS FOGASA ISMET MONOZLOI.

nak Folio 285.

De ez ellen lattatik szállani szent Agoston lib: 18. *de Civitate Dei cap: 36.* Az Machabæusoknak könyveit ugy mond, nem az Sidok, hanem az Anya-szent-egyház *pro Canonicis habet*, tartja meltofagosoknak, neminemű Martyromoknak nagy es csudalatos szenvedeskert, kik minék előtte Christus az testben eljöne, mind halálig viaskodtanak az Isten törvényeert.

F E L E L E T.

Ebben az Agoston mondasában, hogy igen bizzek Monozloi, abbul tertzik meg, hogy masodszor elő hozza: Fol: 299. de könyű erre-is az felelet. Mert az mint immar meg ertettük az Apostoli Ecclesia Hieronymus idejeig, soha ezeket az Canonicus könyvek köziben nem famlalta. Hogy kedig Augustinus, ki kisseb idejű volt Hieronymusnal, Cyprianusnal, &c. oda famlalya, az nem abbul esset hogy ezeket-is hasonlo meltofagban tartana mint az igaz Canonicus könyveket, hanem hogy ő

hogy ő az Szent könyveket, mas kepen distingualta oztotta, hogy nem mint az reghiék. Mert holot nemelleyek az reghiék közzül, harom refre oztottak legyen az Szent könyveket, in Canonicos, Ecclesiasticos, & Apocryphos, ő csak ket refre oztya, es az Ecclesiasticusokat az Canonikusokkal egyűve famlalya, nem egy meltofagval mind-az-által az mint mondan, es az mint Monozloi akarja, hanem nagy külömbfegvel, kit bizonyitok ő magabul Agostonbul, ki nilvan valo igekvel illyen valasztat tefen az Szent könyvek közt. Nemelleyek ug mond, ez könyvek közzül be vetettetnek minden Ecclesiaktul, nemelleyek kedig nem mindeniktul, hanem csak nemelleyektul. Azert az irafokat az mellyeket minden Ecclesiak be vesnek inkab meg kel bőtsülleni, hogy nem mint azokat az kiket nemelleyek be nem vesnek. Ezek közzül-is kedig az kiket csak nemelleyek vesnek be, fellyeb kel azokat bőtsüllenünk, az kiket töb es nagyob Ecclesiak vesnek be, hogy nem mint az kiket keveslebbek es kissebbek, &c. Mely beszedekekből megh tertzik, hogy az sent könyveknek meltofaga felől, ha finte ő közönfeges nevezettel Canonicusoknak nevezi-is, nem egy arant sol szent Agoston. Sőt nilvan meg jelenti hogy nem egyenlő mindeneknek meltofaga es bizonyos volta, kit mi-is az reghi Apostoli Ecclesiával egyenlőkepen mondunk es valunk. Igy azért nem tagadgyuk hogy Agoston, az Machabæusok könyvet az Canonicusok köziben nem famlalta volna, de az dolog így leven, az az kerdes, ha egyenlő es ugyan azon meltofagot tulaydonite ezeknek az könyveknek, mint az többinek avagy nem? kit ha jo lelki esmereti vagyon, semmikepen nem mondhat Monoz: es ha mondgya-is, azon sent Agostonbul meg hamisithattuk. Mert ez sent Agoston *contra Gaudentii epist: irvan lib: 2. cap: 23.* mikor az Raziasnak, ki magat meg ölte, példajat, minden-fele igen meg forgatta volna, nem meri mind-az-által azt oltalmazni avagy javallani, hanem ez könyv felől, így szól vegtere: *Hanc quidam scripturam, quæ appellatur Machabæus*

Machabæorum, &c. Ezt az írást, úgy mond, az mely Machabæusok-
nak nevezteik, nem tartják úgy az Sidok mint azt törvent es
Prophetakot es az Psalmusokat, kikről úgy mint tanúrol bizon-
sagot tesen Christus Luc: 24. *Sed recepta est ab Ecclesia non inutiliter, &
sobrie legatur vel audiat.* De úgy mond be vetettetek az Ecclesiától ha-
gyozanul olvasstak es halgattak, gyozanul úgy mond: Így
nem szokot szent Agoston az igaz Canonicus könyvek felől
szólni. Legyen Canonicus azért bator Communiter közönse-
gesen szólva, de az kereztienekül itéletvel es gyozan érte-
lemvel olvasstak, es az többi közt it kiáltkepen, holot
oly dolgot állíral, kit sohul egyebül az egez sent írásban nem
találunk.

MAS FOGASA MEGIS MONOZLO-
inak Folio 288.

Szent Hieronymus úgy mond, ezeket ez könyveket Tho-
biast, Sapientiat, Ecclesiasticust es az Machabæusoknak ket
könyvet Apocryphusoknak, meg vettetteknek nevezi, de nem
magatul, hanem nemely Sidoknak velekedésekből. Nem tar-
tya azért ő maga Apocryphusoknak, hanem mas könyvek ő na-
la az Apocryphusok, tudni illik, az kikben (folio 289.) nem
csak hamis dolgok irattatnak es talaltatnak, hanem Istentelen
es ektelensegek-is tapaztaltatnak.

F E L E L E T.

Sőt ezt az Sidoknak értelmeiket javallja nem csak Hi-
eronymus, hanem az egei Ecclesia, az mint magának Hierony-
musnak befédiből meg tertzik, ki így szól ez dologról, az mint
immár ez előt is citaltuk. Az Judit, Tobias, es Machabæusok
könyvet jollehet olvasni az Ecclesia, *sed eos inter Canonicas scripturas
non recipit*, de őket úgy mond az Canonicusok közze be nem ve-
szí. Lae hogy mond. Nem szól it semmit az Sidokról, hanem
mind az kettőt az Ecclesianak tulajdonitya, azt is hogy olvas-
sa es ezt is, hogy mind az által az Canonicusok közze nem
samlalya. Az kedig hogy azon Hieronymus mas rendbel
könyve

könyveket is, az kik nyilván hamissak, az Apocryphusok kö-
zibe samlal, semmiben Monozloi dolgot nem segeti, mert ő
nala esmet az Apocryphusok ket felek: Nemellyek az kik az
reghi Ecclesianal velekedesben es kecsgeben voltak, mine-
mük azok az kikről immár ennifőrről szoltunk, nemellyek az
kik mindenekül hamissáknak tartattanak es meg vetettek,
úgy mint azok az kiket ennek előtte való oknak meg feytese-
ben Athanasiusbul elő samlalank. Holot azért meg tiltja eze-
ket, es azt írja hogy ezeknek botondfaghi halgassanak, &c: A-
zokról szól az kik nyilván hamissak es mindenekül meg vetet-
tenek, nem kedig az első rendbeliekről, kik be vetettek,
jollehet nem egyenlő meltofsággal.

MEGIS MAS FOGASA MONOZLOI-
nak, Folio 293.

Az Machabæusok könyvei úgy mond, az Ecclesiától az
be vót könyvek köziben samlaltattanak az mint Hieronymus
mondgya, *Machabæorum libros in Canone Hebræorum quidem non haberi, at
vero ab Ecclesia inter divinarum voluminum historias annotari.* Azert ezeket
az könyveket Canonicusoknak kel tartanunk csak az Ecclesia
iteltiert is, mert csak ez tanit bennünköt az Bibliában való
könyveknek igazságokról.

F E L E L E T.

Mínemű legyen Hieronymusnak ezekről ez könyvekről
sententiaja, arról mi csak ez előb szoltunk. Ez az locus ke-
dig az kit elő hoz Monozloi, nem bizonyitya azt, hogy ez az
könyv Canonicus legyen, hanem f-öt inkább, hogy nem Cano-
nicus, mely mind az által az Szent könyvek köziben samlal-
tatik, de ne egyenlő meltofsággal, az mint ez előt meg latánk.

Holot kedig Monozloi az Anya-sent-egyhaznak melto-
fságot forgattya, hogy az vette be, es az samlalta az Canonicus
könyvek közze, mi azt az előbbeli Apostoli Ecclesiától sem-
mikepen el nem hívuk. Mert az mint oda fel emlékezenk fe-
Xx 2 121c

lőle, constal, nilvan vagyon, mind ez feles vilagnal, hogy Hieronymus idejeig soha ez az Canonicus könyvek közze nem samlatatott. Immar ha annak-utanna valo Ecclesia, Paterék, avagy conciliumok, mint hogy emliti Monozloi, az Carthagobeli, Tridentumbeli conciliumok, be vőttek, es Canonizáltak az ne-talam meg lehet, hogy meg cselekedtek, de it mindgyarast ket kerdes tamad,

ELSŐ KERDES.

Ha az Laodiceabeli concilium mely regyeb volt az Carthagobelinél harminzt-ket avag harminzt eztendővel, azt megvetette, hogy hogy Canonizalta tehát az Carthagobeli es Tridentumi concilium. Mely kerdes nem hasonaltan sem ok-melkül valo. Mert az Laodiceabeli conciliumot, mikpen az hatodik Constantinapoli közönfeges concilium Distinctio 16. Canoniam: confirmalta; azonkepen Adrianus Papa-is, Distinctio eadem. Can: Sextam, meg erősítette. Honnan következik hogy változhatatlan igaz az Laodiceabeli conciliumnak az szent könyvek felől valo vegezese. Avagy ha nem igaz: Hogy tehát vetkezet mind az concilium mind az Papa az Romai Ecclesiával egyetemben, kit nem alko csak meg gondolni is annál inkább meg mondani. Es ez finte elég volna az Carthagobeli concilium meltofaga ellen, hogy ez az Laodiceabelinak reghib es igazab vegezest fel nem bonthatta volna. De vagyon mas feleletünk is az mellyet Monozloi ellen tamaztatunk. Tudni illik, Hogy ezt az Conciliumot, mi ellenünk mondkül forgattyak az Papisták. Mert azt ő magok is meg nem bősülltik sem nem hadgyak tellyességvel helyen. Mert megvetik az 26 Canont az mely így vagyon: *Nullus Episcopus vocatus Princeps sacerdotum vel summus sacerdos.* Egy Püspököt sem kel hini Papistáknak fejedelmének sem fő Papnak. Holot az Romai Papisták annak tartfak. Honnan az következik hogy minket is annak meltofagával az kinek ők nem allanak nem terhelhetnek.

MASODIK KERDES.

175

Ha azokat az irafokot, az mellyekről *antiquissima* az legreghib Ecclesia sokaknak ellenzéseknek miatta ketelkedet, mivel hogy az *primitiva* elsőbeli Ecclesia nem egyezet felőlők; ha mondom annak-utanna valo Ecclesia, Paterék, avagy Conciliumok tehetike Canonicusokká, es egyenlőkke az igaz Canonicusokval avagy nem?

Mely kerdesre, ha Monozloi es az Papisták feleletit megkerdgyük, ketseg nélkül, nem csak azt felelik, hogy ugy, hanem de facto es egy altalyaban ugyan vesik-is magoknak azt az meltofagot, mint az Tridentumbeli conciliumbul Sessione 4. meg tertzik, melyben ezt az reghi Apostoli Ecclesianak distinctiojat tollalvan minden ketleges irafokat az ő tevelgeseknek es balvanyozafoknak allatafara Canonizalának. De mi ez kerdesre ezt felellyük, hogy nintsen az utolbeli Ecclesianak arra valo meltofaga, mert ha vagyon hogy ő mast vegezhesen, hogy nem mint az antiquissima es primitiva Ecclesia, tehát ha azt meg cselekedheti, hogy az Apocryphusok Canonicusok legyenek, azt is meg cselekedheti, hogy az Canonicusok legyenek Apocryphusok. De maskepen vagyon az dolog.

Mert az szent könyveknek meltofagok, nem fűg az utolbeli Patereknek, Conciliumoknak es Ecclesianak bizonsag teteleből, hanem *ex certissimis documentis & testificationibus ejus Ecclesie, qua tempore Apostolorum fuit.* Az Apostolok idejeben valo Ecclesianak tanitafabul es bizonsag teteleből. Azert valamely könyvek felől az első Ecclesia es abba levő Paterék tanu-bizonsagot nem tőtenek, hogy ellene mondas nélkül es ketelkedes nélkül igaz es Canonicus könyvek, semmi annak-utanna valo emberi meltofag es Decretum azokat Canonicusokká nem teheti, sem adhat azoknak ellene mondas nélkül valo meltofagot. Ha ad-es kediglen csak ortodox tanfagat es semtelenfeget jelenti meg azzal; Mert milehet nagyob bolondgsag es kevelség avagy vakmerőség, mint ez ilyen könyvek felől azt vegezni,

gezni, hogy noha az primitiva es antiquissima Ecclesia, az mely azt követte, sokaknak ellene mondafelet ketelkedet-is a zok felől, mivel hogy bizonyos tanu-bizonyságok felőlök nem voltak, mind az ellen-is, mi azt vegezzük, hogy senki felőlök ne ketelkedgyek, hanem mindenek be vegyek es ellene mondas nélkül Canonicusoknak tartfak: Így cselekednek ke dig az Papistak most az Apocryphus könyvekvel, kiket Canonizálni akarnak az Apostoli Ecclesianak meltofsága ellen. Mert ugy mond, vagy on az Ecclesianak arra valo meltofsága most-is, hogy nemely irafoknak Canonica authoritast adhat son, ha finte magoktul es azoktul az kik irtak semmi meltofságok nem volna-is. De azt eb hidgye: mert ha ez igaz, tehát az Aëopos fabulait, Lucianus Dialogusit, es az Ovidius könyvet de arte amandi, avagy Metamorphosissat-is, Canonizalhatya. Holot kedig azt mondhatna Monozloi, hogy Isten az ő szent leiket nem csak az első es reghi Ecclesianak adta, hanem az utolbelinek-is adgya. Mi azt nem tagadgyuk, De az az ő Lelek az Apostolokat es Apostoli Ecclesiát ugy meg tanította mindenekre, hogy annak-utanna mindenekröl bizonyos er telmet es tudomant hadgyhattanak az következendőknek: a hoz tartfak azért ezek immar magokat: mert az Isten nem a karja hogy ő magoktul sapiallyonak böltselkedgyenek es erő nek, mely dologrul nints it helye, hogy most többet bollyunk. Azert ellegge meg oltalmaztuk immar az mi első feleletünkét ez könyv felől hogy Apocryphus legyen, es mindent vala mit ez ellen folot Monozloi, meg hamisítottuk, semmit hara nem hadgyvan az mi az dologhoz tartozot, es az mire melto volt hogy meg felellyünk.

MASODIK FELELET UGYAN

azon locufra.

Masodfor, Kemnícus es az mi keresztien atyankfiat azt fok tak erre ez locusra felelni, hogy ha finte ugy volna-is, hogy az meg holt Szentek ertünk imadkoznak, abbul ugyan nem követ

következik, hogy őket segitsegül kellene hinunk, mint hogy 176 ez vilaghiakot-is nem imadgyuk az kik mi erettünk imadkoznak. Sőt az mi atyankfiat ugyan ezen locusbul bizonyitak, hogy az Szenteket nem kel imadni es segitsegül hini. Annak bizonyos erősege kedig ez, hogy noha it az iras az Hieremi asnak az nepert valo közönseges könyörgésefűl tanu-bizonyságot tesen: De mi azt it nem talalyuk, hogy az mi erettünk törekedő Szenteket segitsegül kellene hinunk, hanem sőt inkább ellenkedő dolgot. Mert jol lehet Judas, Onias es Hieremiast, kik az nepert esedeztenek, latta, de azért ugyan nem könyörgöt neki ez, hanem inkább ő-is mind az nepvel egyetemben azon Istennek könyörög az kinek Onias es Hieremias, Így vagyon kedig meg irvan ot az ő könyörgések: Uram, ugy mond, ki el bocsáttad az te Angyalodot Ezechias királnak idejében, es vele az Senacherib taboraban le vagattal szaz nyoltyan öt ezer embert, mostan-is egheknek Uralkodo Ura, bocsásd el az te Angyalodot mi előttünk az te erős karodnak rettenetessegevel, es remits meg ezt az nepet, kik karomlással jűnek az te ő neped ellen: Így könyörge akkor Judas, mikor azt az latast lata. Ennek azért cselekedetiből azt hozzak ki az mi feleink, hogy ha szinte könyörögnek-is az meg holt Szentek mi erettünk, abbul ugyan nem következik, hogy mi őket imadgyuk, hanem inkább, hogy mi-is az ő példajok szerint ő velek egyetemben könyörögjünk az Istennek es nem másnak. De nem tetzik ez-is az keresztien felelet Monozloinak, azért ez ellen-is valami exceptiókat gondolt, az mellyek te szükség rövideden meg felelünk.

ELSŐ FOGASA MONOZLOINAK EZ

mi feleletünk ellen For: 298. 299.

Ha imadhatnak erettünk es imadkoznak az Szentek, következik legottá, hogy segitsegül is kel őket hini. Imadhatnak kedig es imadkoznak.

Követ

Következik azért, hogy őket segitsegül kel hinunk.
De látta ő maga hogy erőtlén fogas ez: Azert ilyen
okval akarja esmet erősíteni.

Az ki bennünk segethet, segetsegül kel azt hini.
Az Szentek, az mint ez helyből meg terzik, imadla-
gokval segethetnek bennünkör.
Azert az Szenteket segitsegül kel hinunk.

F E L E L E T.

Igaz felelet ez Monozloinak ez jelen valo fogasara, hogy
sem az elsőnek sem az másinak semmi ereje nincsen. Mert az
másért valo könyörgés és imadlag, az sem elég ok arra, hogy
valakit imadgyuk és segitsegül hijunk, az mint fokszor immar
arrul emelekeztünk.

Az-is kedig csak gyermeki eztelenségből tamado, bo-
londlag, hogy az mi bennünket segethet azt mindgyarast segit-
segül kellene hinunk.

Ezt mi semmikepen nem engedhetjük meg, sem Monoz-
loinak sem egyeb rendbeli Papistaknak, kik igen sürgetik for-
gatyak, hogy az termeset tanit arra ugy mond, hogy az ki en-
gem segethet attul segitseget kerjek. De az Szentek segethe-
nek minket segitenek-is imadlagokval: Azert őket segitsegül
hihatom. Mert igen lenne az, ha mi azt ő nekiek meg engede-
nenk, kit fok példakval meg bizonyithatunk. Segiti az mag-
vető embert az ókor minden arra valo munkajaban, de nem
következik hogy az mag vető az ókrót segitsegül hija. Az ó-
tfot-is az bekertze, feise, furo: de nem imadgya azokat. Es ha
fonlokepen az Csatazo vitezeket-is segetheti, es segiti-is az p-
lo, mert mikor kergetesben esnek el eri az ellenseget rya-
mikor kedig izesben el hozza az török előt, es meg menti az
halaltul. De ki, volna mind-az-által hogy ez ilyen segitsegül
azt hozna ki, hogy az vitezeknek az lovat kel imadni? Bizon-
senki

senki nem, mert arra hogy valakit imadgyunk és segitsegül hi-
junk, nem elég ok im-ez avagy am-az segitsege. Hanem azt kel
imadni az ki minden segitsegnek kut feje, mindenűt és min-
denkor és minden ügyekben mindeneket meg segethet, kit az
Szentek felől nem mondhatnak semmikepen. Így azért az
Szenteknek-is ertünk valo imadlagokból, ugyan nem követ-
kezik, hogy őket imadgyuk.

De vesük esünkben ezt az ő bizonyitását, Monozloi hon-
nan vőtte, tudni illik, az órdógnak oscholajából az Pogany-
októl: mert azok mindent Istennek tartottak és Isten gyanant
imadtak, valami őket segethette, és használható nekik, mint,
az Napot, Holdot, Csillagokat, egheket, forrasokat, halakot,
ókrókat, sőt az mint az Poeta az Egyptiusok felől mondgya,
hagymat és parhagymat. Honnat, az mint oda fel meg bizoni-
tánk, minden orságoknak, varasoknak, sigeeteknek, faluknak
külömb külömb Istenek volt, az kiket imadtak, kiknek ez
dologból valo balvanyozásokval egyben vetették az Papista-
kot oda fel az Monozloi harmadik caputyanak meg hamisí-
tásában. Itt azért arrul többet nem szólunk: hanem mind Mo-
nozloi, mind pedig az Poganyok ellen csak azt mondgyuk az
szent Davidval Psalmo 123: *Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui
fecit caelum et terram*: Az mi segitsegünk az Urnak nevében, az
ki az mennyet földet teremtetete.

MÁSİK FOGASA MONOZLOINAK

Folio 299.

Ez ugy mond nilvan valo példa az Szenteknek segitse-
gül hivaforul hogy Hieremias, imadkozot az nepert, &c.

F E L E L E T.

Ha azt erti es mondgya Monozloi, hogy ez az latas pel-
da az meg holt Szenteknek az nepert valo imadkozásokról,
azt ne-talam el szenvedhetnénk. De ha az Szentek segitsegül
hivaforul valo példának nevezi, az szenvedhetetlen dolog eb-
búl ez

Yy

ből ez locusból, mert ez helyen senki sem Oniast sem Hieremiaszt nem imadta. Mas az hogy közönséges imádság ez mind az egesz nepert. Mi köztünk kedig es az Papistak közt mas dologrul vagy az vetelkedes. Tudni illik, az Szentek tudogya ke egyenkint az mi dolgainkot, es egyenkent imadkozna. ke erettünk avagy nem, kit mi ragadunk, az Papistak kedig vallanak, de meg nem bizonyithatnak, sem innen sem masonnan az sent irafokbul.

HARMADIK FOGASA Folio 299.

Oly közönséges volt ugy mond, az Szenteknek erdemekre könyörögni, hogy semmi nem volt közönségesb, mely csak onnet-is meg tetzik, hogy mikor Urunk az keresztan kenelod nejek, es nagy epefegeben szent Atyának ezt mondana: Eli, Eli, lama sabachthani, az környül altok küzzöl ezt halvan legottan így kiáltanak: *Eliam vocat, Elieft hja.* Lassuk azert ha eljü Elies, hogy meg sabadiusa üt.

F E L E L E T.

Az mint meg mondottuk ez előt, es búsegefen meg bizonyítottuk, hamis befed az, hogy az reghi Sidok az meg holt Atyaknak erdemekre könyörögtének volna az Istennek: Azert most arrul többet nem szólunk. Az mi kedig illeti az vitezek befedit, csak egy altasság ez, hogy Monozloi mi tölönk azt kívánnyá, hogy az Isten telen vitezektől kik az Poganfogban nevekettének volt fel, tanulljuk meg az igaz segitsegül hivásnak modgyat. Mas az hogy Sarcasmus ez, nevető es csufulo beszéd, melyet ezek az első igekből, Eli, Eli, kapatanak es formaltanak, kiket ök, nem ertven az Syria nyelvet, Eliefre magyaráznak, mely dologra mind-az-által, nem az hogy az Szentek akkor imadtattanak volna, hanem az Sidoknak közönséges velekedések adot nekik alkalmatosságot, kik azt hirdettek, hogy az Mesiának idejeben Elies esmet vizsgálja jövendő volna. Az szerint szólnak azert, honnan

honnan nem következik az, az mit belőle akar ki fassalni 178 Monozloi.

HARMADIK FELELET AZON

Locustra.

Monozloi hogy maganak tagas kaput nisson az Limbus felől valo disputatoria, harmadik feleletet-is fog Kemnicusra, az melyet írja folio: 299, 300, hogy ez locus ellen tamaztot, tudni illik, hogy lelki esmeretek ellen cselekednejek az Papistak, midőn az Szenteknek erettünk valo segitseget inset akarnak bizonyítani, mivel hogy ő magok vallanajak azt, hogy Christus Urunk menyben meneteli előt, egy sem volt volna nyenyorságban Isten előt, hanem Limbusban tartattanak az hiyeknek lelkek. Mely felelet ellen, azt vallyá es allatya Monozloi, hogy ha ott voltak-is ugyan erthettek avagy Istenről avagy Angyaloktól ez világhi dolgokat es imadkozhattak-is az nepert.

Jollehet kediglen it ez helyen ezt az feleletet hamissan fogja Monozloi, mert nem elt vele (mint valaki akarja meg lathattya) mind-az-által mivel hogy netalam lehettenek oly atyankiai az kik vele eltenek, es Monozloi ezek ellen it ez helyen igen disputal az Limbus es abba levő szent atyának ez világhi dolgokrul valo tudományokat, az ő maradékokert valo imádságokat, sok nyaka tekert szent irafokval akarvan bizonyítani, azert netalam nem leszen hasonlatlan, ha mi-is valamennire búvebben fogunk ez dologrul szollani, hogy az keresztyen olvaso eszeben vegye, mely igen mod-nelkül legyen mind az Limbusról mind abban levő szent Atyaknak Lelkekről valo tudományok, es imádságokrul valo velekedések: mely dolgokrul hogy job modval es rendvel szolhassunk, ezeket kel mi-nekünk itt ez helyen eszünkben vennünk.

AZ LIMBUSRUL.

Először, Mitsoda az Papistak Limbusa, es honnan tamadot legyen.

Másodszor. Ez Papistak Limbusa felől mit kel valoba es igazan az keresztény embernek szent iras szerint érteni.

Harmadszor. Az szent irásokat kel meg tekintenünk az kiket ide csigaz Monozloi, bizonyítake az Papistak Limbusat avagy nem?

Ezeket meg tractalvan ki tertzik oztan itt Monozloinak minden foga fejeze, hogy jegen avagy fővenyen épít hazat, azért csak hasonlalan es hejaban valo minden csacsogasa, Lásuk azért rend szerint mindeniket.

AZ ELSŐ DOLOGRUL, MITSODA ES honnan tamadot legyen az Papistak Limbusa.

Az mi az első dolgot illeti: Mitsoda az Papistak Limbusa es honnan tamadot legyen, Monozloi arrul így tractal, hogy az Limbus sem menyország nem lehet, sem az pokol fol: 302, hanem oly hely, az melyben fogfagban tartattanak az O Testamentombeli szent atyak, es mind Christus Urunk fel meneteleig nem lattak az Istennek dicsőségeit fol: 303, mely hely az föld alatt vagy on, holot mint valami tömlőtben tartattanak az hievek, de ot az igazak kent nem szenvedtenek, mert igazaknak talaltattanak Isten előtt, csak hogy még az Istent nem lattak, fol: 303, 304. Ismet fol: 305. Neha az ördögöknek nem volt tellyesleg vel raytok hatalmok, mind az által az pokolnak egyik részében tartattanak, Istennek dicsőségeit nem látvan, mig nem az mi erős bainokunk el jöve az Ur Jesus Christus. Es elmet az Abrahamnak kebele az Limbusra magyarazvan folio 307, azt mondgya hogy ravul valo nyugodalomnak helye, es magának valo ertetik azon az holot vala Abraham.

Ezeket írja Monozloi az Limbusrul, kinek beszédében, mig többet folunk rula, ved esedben az ellenkedő beszédet.

Nints

Nints ugy mond, az pokolban, avagy nem lehet az pokol fol: 179 302. mind az által az pokolnak egyik része folio 305, mert am nem egy az foba az kementzevel, avagy pityarral.

Az okat is ved esedben az mellyeket az szent Atyak, az Limbusban tartattanak, mert ugy mond folio 305: nem jut volt meg el az Christus.

Thomas Aquinas in libro Job cap 10. így fol ez dologrul. *Ad infernum anima omnium hominum descendebant etiam iustorum, ante Christum, licet iusti penas ibi sensibiles non paterentur, sed solum tenebras, alii vero et penas et tenebras.* Minden embereknek, még az igazaknak is lelkék az Christus előtt az pokolra szállanak vala, jol lehet az igazak e rezhető büntetést ot nem szenvedtenek, hanem csak fötettségben voltak, Egyebek kedig mind e rezhető büntetést mind fötetseget szenvedtenek.

Albertus Magnus így fol cap: 16. *super Lucam: Dicendum quod Limbus Patrum erat in tenebris, &c.* Azt kel mondanunk, hogy az atyaknak Limbusa fötettségben volt, enniben, hogy nem volt náluk az Istennek latafa: mind az által volt valami belső kegyelemnek vilagossaga náluk az ő bodog hitökert es remenlegökert, az mellyel vartak az meg valtót.

Aegidius Romanus illyenkepen ír in tracta: de Inferno. Cap: 13. *Ante Christi passionem erat clausa janua regni Coelestis, quia nondum solutum erat precium pro peccato, pro ut fuit infectio totius humanae naturae, pro quo satis facere purus homo non potuit. Ideo ibant in Limbum sanctorum patrum, quem Christus expoliavit, ducens secum in Caelum captivos. Nunc autem nullus ad talem locum accedit.* Az az, Az Christus ken szenvedesének előtt be volt rekeztetven az menyorságnak aytaja, mert nem volt még meg fizettetven az adósság az első embernek vetkeje az mellyel mind az egei ember is termesetet bündösse tötte vala, es mellyert egy csupa ember is meg nem fizethet vala. Azert az szent atyaknak Limbusaban mennek vala, kit az Christus meg fozta magaval az eghben viven az foglokot, most kedig senki nem megyen arra az helyre.

Yy 3

Igy

Igy irnak ezek-is az Limbusról, kiknek beszédek
bűli könnyen eszünkben vehettyük, minemű volt ez do-
logról ezeknek értelmek, tudni illik, hogy az Limbus
pokolban vagyon, az melyben ala kellett szállani az O Te-
stamentumban valo Szenteknek, az főtetsegre az melyben
Istent nem láttak.

Fundamentomat-is, az melyre ez az Limbus epitetet, nyilván
meg jelentik, tudni illik, hogy nem jút volt el az Christus, es
meg az ő kenszivedesével es halálával nem fizetet volt meg
az emberi nemzetnek bűneert, azért zarva volt az menyország-
nak kapuja, es abba senki be nem mehetet, miglen azt Christus
el jüven meg nitotta.

bic
scol
Codi
mormant
ang

Ez az Papistaknak ez dolog felől valo értelmek, melyet
lyet hogy jobban meg erts, azt ved eszedben, meg-is, hogy az
Papistak negy contignatiokra, botozatokra avagy kamorakra
oztyak az Poklot. Az belső az mely az földnek közepette va-
gyon, tartya örökre valo kenokban minden remeseg nélkül
az karhoztakat, az kik halalos bűnben innen ki multanak.
Az másik azokat tartya az kik botlanando bűnben multa-
nak ki, mely az belső pokol körül fekszik, hogy az pokol-
beli tűznek lángya ezeket erje, es koholja tisztítsa az ő bo-
sanando bűnöktől, hogy azoktól meg tisztulvan üdvözöl-
lyenek, ez Purgatoriumnak nevezetik. Az harmadik bo-
tozatban az Purgatorium körül vadnak azok az kik eredet-
dő bűnben multnak ki, úgy mint az keresztetetlen gyerme-
kek, kik büntetettek *poena damni, non poena sensus*, az az, karvással.
fal, mert az ISTE^NT nem fogjak latni, de nem erezhed
büntetessel, mert kímökat nem fognak szenvedni. Es ezt az
gyermek Limbusának hijak. Vegezetre az negyedik bo-
tozatban, az melyet Atyaknak Limbusának nevezetnek,
helyhezettek az reghi szent Atyákat, kik jó hitben es re-
messegeben multanak volt ki ez vilagból, miglen az Chri-
stus el jáne ez vilagra. Ezt most immar őrefnek mondgyak.
Mely

Mely dologról meg láthatod az többi között Bonaventurat-is 180
in 2. part: cap: 3.

Ezt az sententiat oltalmazza azért Monozloi-is itt az he-
lyen, melyről immar meg kel mi-nekünk latnunk alhate he-
lyen avagy kedig nem alhat: eggyeze az sent irásokval, avagy
nem eggyez.

AZ MASODIK DOLOGRUL, MIT

kel valoban az keresztyen embernek az Pá-

pistak Limbusáról erteni.

Nem alhat kedig ez az ertelelem helyen semmikepen, ki
mi győzhetetlenül im-ez erősségevel bizonyitunk.

E L S Ő.

Mert sohul az szent irásokban az Limbus felől semmi bi-
zonlag nintsen, es egyebkepen-is semmi oly fundamentoma
nintsen, az melyert azt be kellene vennünk. Mely dologról
ezennel bővebben szólunk.

M A S O D I K.

Mert az egefz szent iras azoknak az Lelkeknek az kik
innet ki multnak, csak ket helyet mutat es rendel. Az egyiket
az örök eletet, paradicsomot, Abrahamnak kebele. Az ma-
sikát kedig az Gehennat, Tartarumot, poklot. Harmadik he-
lyet kedig sohul nem talalunk az irásban.

H A R M A D I K.

Mert Salamon Sapient: 3. az O Testamentumban ki mult
igazaknak lelkekről így szol: Az igazaknak lelkek Istene-
nek kezében vadnak, es semmi ken nem illeti azokat. Nem
voltanak tehát az Limbusban, hanem az Istennel, s-nem vol-
tanak örök kezében avagy ennek őrizeti es hatalma alatt, az
mint monda Monozloi fol: 306, hanem Istent kezében.

N E G Y E D I K.

Ugyan azon Salamon in Ecclesiaste cap: 12. így szol: Az por
úgy mond, földre leszen, mint hogy az volt annak előtte-is:
Az Le-

Az Lelek kedig Istenhez megyen az ki azt adta volt. Istenhez ugy mond, hat nem az pokolban, sem Limbusban az örök dögökhöz, hanem az eghekben az holot ő szent főlége lakozik, az UR Istenhez.

O T Ö D I K.

Ketseg nélkül az több sent Atyáknak Lelkek-is oda gyűjtettének az-hova az Enoche es az sent Eliese, mert az UR Isten ezeknek által vivésevel az mas világi eletről es annak helyéről akart minden Szenteknek jelentest tenni, es remenfeget adni. De Enochot az Isten magához vitte Gen: 5. Ecclesiastici 44. Tetzet Enoch Istennek, es által vitetek inner. Hebr: 11. Hit által vitetek innen által az Enoch. Es hasonlokepen Elies-is, az mint meg vagyon írva 2. Regum 2. az tűzes békében, *adscendit in Caelum*, fel mene az eghben. Ketseg nélkül tehát egyéb szent Atyáknak Lelkek-is oda gyűjtettének, nem kedig az Limbusban.

H A T O D I K.

Az-hol az Abraham es Abrahamnak kebele volt, ketseg nélkül oda gyűjtettének egyéb Szenteknek-is az ő lelkek; Abraham kedig es az Abrahamnak kebele nem egyebütt vagyon hanem az eghben Isten országában, kit bizonyit Christus Uruk Matth: 8. azt mondvan: Sokan fognak júni Nap keletről, es Nap szallatrul, es le fognak ülni az hű Abrahamval az Isten országában, Ketseg nélkül tehát oda gyűjtettének egyéb Szenteknek-is az ő lelkek.

H E T E D I K.

Ha volt valamikor Limbus az mint az Papisták mondogyak, tehát avagy az O Testamentombeli, avagy kedig az Uly Testamentumbeli Szentekert volt főkfeges.

De soha sem azokert, sem ezekert nem volt főkfeges, mert minden hívő Szentek világ kezdettől fogva az ő ki mufafoknak utána, mindgyarast Isten országában oda fel az eghben gyűjtettének,

Hamis

Hamis tehát az Papistáknak az Limbus felől való tudományok. Az Uly Testamentombeli Szentekről nintsen kérdés. Hogy kedig az O Testamentumbeli Szentekert-is nem volt főkfeges, hanem ők-is ki mufafoknak utána oda gyűjtettének legyen, azt im-ez nilvan való okokkal bizonyítjuk, 131

E L Ő S Z Ó R.

Mert az-hul egy az Isten előt való meg igazító hit, egy az meg igazulátnak dicsőffége-is. Egy volt kedig az reghi sent Atyáknak meg igazító hitök, az Uly Testamentumban levő Szenteknek meg igazító hitökvel, kit bizonyítanak imez irafok, Heb: 11. holot sent Pal elő szamlalvan az reghi Szenteket, Abeltől fogvan ver: 4. David kiraly es Samuelig ver: 31. azt allatya hogy ezek mind egyig hit által vittek elő minden dolgokot, es azzal voltanak kedvesek az Istennek előtte. Ismet Actor: 15. holot így sol sent Peter: Az törvennek igazat ugy mond, sem az mi atyáink, nem viselhettek el, sem mi nem viselhettyük, hanem hisfűk hogy az UR Jesus Christus kegyelmenek általa tartunk mi meg, az miképen meg tartattanak azok-is. Nilvan való es tagadhatatlan irafok ezek. Egy volt azért az meg igazító hitnek dicsőffége-is, mely az örök élet. Honnan győzhetetlenül következik az mi sententianknak igazsága, hogy az reghi sent atyak lelkek érint, nem az Limbusban, hanem Isten országában mentenek.

M A S O D S Z Ó R.

Ha az mi Uruk Jesus Christusnak üdvözítő érdeme, világ kezdettől fogva egy-arant szolgal üdvösségekre minden Szenteknek: tehát egy-arant es egyenlőkepen üdvözítőte mind azokor. De az Christus Iesusnak üdvözítő érdeme világ kezdettől fogva egy-arant szolgal üdvösségekre minden Szenteknek: kit bizonyítanak im-ez irafok: Heb: 11. Az Jesus Christus regnap es ma, ugyan azon es mind örökre. Apoc: 13. Az baran kezdettől fogvan öltetett es aldoztatot meg, nevezven az ő hűlalanak es érdemének erejere. Következik tehát, hogy az UR Je-

Z z

fus

Iesus Christushnak üdvözítő érdeme egyenlőképen üdvözítet mind-
den Szenteket.

H A R M A D S Z Ö R.

Ha mi ugy üdvözülünk az mint Abraham, tehát Abraham is ugy üdvözült az mint mi. De mi ugy üdvözülünk, hogy mindigarast az mi ki mulafunknak utanna Isten országában vite-
tünk. Tehat Abraham sem üdvözült külföldben, hanem ő is mind-
gyarast Isten országában vitétet, nem pedig az Limbusban. Ez
ellenvetefnek igazlaga bizonyitatik szent Palbul Rom: 4. holot
mikor bű befedekvel disputalt volna arról, hogy az Abraham-
nak az ő hiti üdvösségre es meg igazulafra tulaydonitator ő ne-
ki, az utan, ver: 23, 24, így szol: Nem csak ő erette egyedül
volt, ugy mond, meg irattatvan, hogy az ő hiti meg igazulafra
tulaydonitator ő neki, hanem mi erettünk-is, kiknek hasonlók-
pen fog tulaydonitadni, az kik hinni fogunk abban az ki az mi
Urunk Iesust halottaibul fel tamaztotta. Meg tétzik azért hogy
az miképen az meg fésítetett Iesus Christushban valo hit igazlaga-
gunkra es bodogfagunkra fogal most mi-nekünk, azonképen
fogalt akkor Abrahamnak es egyéb Szenteknek.

N E G Y E D S Z Ö R.

Ha az O Testamentomnak idejében volt az bűnnek botla-
natya, volt tehát az örök dicsőség es bodogfag. Mert szent
David Psalm: 31, ez kettőt el valhatatlanul együve kötelezett
mondvan: Bodogok az kiknek meg vadnak alnokfagok bot-
fattatvan, es az kiknek bűnök földözttetven vadnak: Bodog fer-
fi az, az kinek az Ur nem tulaydonitya bűnet.

Volt pedig az O Testamentomnak idejében az bűnnek
botlanatya, kit bizonyitonak azon irások, es az Nathan Prophe-
tanak-is Davidnak valo mondása. 2. Samuel: 10, 11. Az Ur el-
vötte te rufad az te bűnödöt. Tovabba azont bizonyitya szent Da-
vid azon soltarban Psalmo 31, így solvan. Vallast tesek magam
ellen az en bűneimről az Iehovanak, es te meg botfattad az en
bűnömnek alnokfagat.

Volt tehát az O Testamentomnak idejében-is az Atyák lel-
keknek dicsőségek es bodogfagok.

Ö T Ó D S Z Ö R.

182

Christus Urunk így sol Johan: 3, es 5, az ki hisen az Fiuban
meg nem itiltetik, az ki pedig nem hisen immar meg itiltetett. Iff-
met. Bizon bizon mondom ti-nektek, az ki az en befedemet hal-
gattya, es hisen annak az ki botfator engemet örök elete vagón,
es itilletben nem megyen, hanem az halál által elete megyen.

Abraham pedig az ki minden hívő keresztényeknek atya,
es kinek kebeleben gyűytetnek minden ez vilagból ki mult
Szenteknek lelkek, hit az Fiuban, es annak-is hit az ki az Fia el
botfatta, kit bizonyitonak az irások kiket az első okban elő famla-
lank, es Christus Urunk-is Iohan, 8: Abraham kívanta hogy lat-
naja az en napomat, latta es vigadot rayta. Mifsoda nap ez:
Christus fűtetefenek, kenfenyvedefenek, es fel tamadafának nap-
jai, mellyeket látot telekben Abraham, es bizonyos-kepen el hit,
hogy magának es mind ez vilagnak üdvösségre lenne.

Innen-is következik azért, hogy Abraham meg nem itil-
tetet, sen Limbusra, (mely ha volt volna, Isten itilletének helye
volt volna,) nem fallot, hanem az testi halál által örök elete
ment. Mert esmet azt mondgya Christus Urunk Iohannis 17.
Ez az örök élet, hogy tegedet elmerjenek es az Iesus Christust,
kit te el botfattal, &c.

H A T O D S Z Ö R.

Ha az szent atyáknak lelkek az O Testamentomnak ideje-
ben az Limbusban avagy valami földözttben tartattanak, tehát
az egyeből nem eshetet, hanem hogy meg azok engeztele-
nek voltanak az Istennel, es az Christus Iesusnak engeztelő e-
leg tevő, tífító halála, es érdeme erettek nem volt jelen es seme
előt az ő mennyei sent Atyának.

De soha sem volt az, hogy az Szentek engezteletlenek vol-
tanak volna az Istennel, mert ezeket, az mint sent Pal, Ephes: 1.
bizonyitya, meg ez vilag fundamentominak fel vetefenek előtte
valaztotta magának Fiaban ő fölsége. Az Christus Iesusnak is ke-
dig az ő engeztelő, elég tevő, tífító halála es azzal nyert érde-
me mindenkoron jelen es seme előtt volt az ő mennyei sent A-
tyának.

Z z z

tyának

ryanak, kit bizonítanak im-ez irások, 1. Pet. 3: Egy nap az Isten-
nel mint ezer eztendő; es ezer eztendő mint egy nap. Apoc.
13: Az barany eleitől fogva meg ölettetet. Heb. 13: Iesus Chri-
stus tegnap es ma, ugyan azon es mind örökke. Ha ugyan azon
mind örökke, tehát az miken udvözítő az Új Testamentom-
nak idejében-azonkepen az ő el jóvetelinek előtte-is.

Nem igaz ertelelem tehát az, hogy az O Testamentomnak
idejében az Atyáknak lelkek Limbusban avagy valami tömlőz-
ben tartatának volna, hanem mindgyarast Isten országában
mentenek.

H E T E D S Z Ö R.

Ha az Ur Iesus Christus mind az egész Ecclesiának kezdé-
től fogva annak fő Papja, egyetlen egy közben-jaroja, erde-
mevel való főbóloja, egyetlen egy es örökke való kiralya es Pro-
phetaja volt: általán veggel ezt az ő tiszti es hivataly, ugy
veghez vitte, hogy világh kezdettől fogva az mint szent Pal
mondgya 1. Corinth: 1. ver: 30. mind ez ideiglen, böltsége,
igassága, szentsége, es valtsága volt, minden Szenteknek es ennek
utanna-is az leszen.

De igaz dolog az, hogy az Ur Iesus Christus mind az egész
Ecclesiának kezdettől fogva fő Papja, egyetlen egy közben-
jaroja &c, volt. Az is tehát minden ellene mondas nélkül igaz,
hogy világ kezdettől fogva (effective) ő volt es leszen böltsé-
ge, igassága, szentsége, es valtsága minden Szenteknek, es így
az Limbus csak merő tevelges, mert ha annak helye volna, nem
vott volna az Christus az O Testamentumban levő híveknek
igasságok szentségek, es valtságok az ő idejekben.

NYOLTZADSZÖR.

Azhol az Christus halála es erdeme vagyon, ott az menyör-
ságnak kapujának meg nitafais jelen vagyon. De az O Testamen-
tumnak idejében, az mint meg bizonítánk, volt az Christus hi-
vála erdeme. Akkor-is tehát nitva volt menyörságnak kapuja
az hívő Szenteknek: *Et per consequens* igaz az, az mit mondanak az
hetedik

hetedik bizonításkunkban, hogy az O Testamentumban levő szent 183
atyáknak lelkekert nem volt szükség az Limbus.

NYOLTZADIK ERŐSSEG.

Ha az reghi szent atyáknak ugyan azon Sacramentomí vol-
tanak, az kik mi-nekünk vadnak: tehát kefének nekül ugyan a-
zon ufusra, hasonra solgaltanak azoknak-is, az melyre mi-ne-
künk, tudni illik, az Christus halálával nyert érdemenek es az
örök életnek rebelieterefere.

Igaz dolog kediglen az, hogy ugyan azon Sacramentomí
voltanak azoknak-is: mert azt mondgya szent Pal 1. Corinth: 10.
Az mi Atyáink, ugy mond, mindnyajan az kód alatt voltak, es
mindnyajan az tengeren által jűttenek. Es mindnyajan az Moses
által meg kereztelkedtenek az kódben es az tengerben: Es
mindnyajan ugyan azon lelki eledelt öttek, es mindnyajan azon
lelki italt ittak, mert isnak vala az lelki kő-fiklabul, az mely ő-
ket kőveti vala. Az az kő-fikla kedig az Christus vala.

Az is tehát kefének nekül való dolog, hogy ugyan azonra
solgaltanak azoknak-is, az melyre mi-nekünk solgálnak, tudni
illik, az Christus halálával nyert érdemenek es az örök életnek
rebelieterefere. Mert az mi Urunk Iesus Christus-is, szent Iano-
nak harodik rebelieben azt mondgya, valaki esí az en testemet, es
isza az en Veremet, örök elete vagyon annak.

K I L E N T Z E D I K.

Az Limbusban sem öröm sem faydalom nintsen, az mint
az Papistak mondgyak. Lazar kedig Abraham kebeleben-leven,
vigaságban volt Lucz 16. Nem egy tehát Abraham kebele es
az Limbus.

Ezek az mi fundamentum serint való győzhetetlen erőf-
segink az melyekre kepest, mi, noha az Paterek közzül-is azt
fokan javaltak, helt nem adhatunk semmiken az Limbusnak
míg Monozloi ezekre elegendő feleletet nem ad mi-nekünk.
De míg az az felelet elő kéből, jer Iassuk meg azonközben mi-
nemű heltelen irásokval akarja azt Monozloi bizonítani.

AZ HARMADIK DOLOGRUL MINE.
mü irafokval bizonyíták Monozloi es az Papistak
az Limbust, es azokra igaz keresztényi fele-
let rend szerint.

Elő bizonysága Monozloinak folio 302.
Christus Urunk felől az Apostoli Credoban azt vallyuk, es
az sent iraf-is ugyan azont mondgya, hogy ala fallot az Pokolra,
De az az Pokol menyország sem lehet, mert az felyül va-
gyon, nem alát. Az karhozatra valo poklot sem erthettyük kedig
rayta, mert nem Urunk Christusnak valo volt, holot ingen sem
senvedhetet, es melyből senkit ki nem szabaditor.

Hat mas harmadik hel volt, honnet kel vala meg sabadi-
tani az üdvösségre valokat.

F E L E L E T.

Minek előtte mi ez ellenvetésre meg felelnék az kereszt-
yén olvafot arrul sükség meg intenünk, hogy ezt az czikkelt,
Szalla ala pokolra, az *antiquissima, primitiva*, az leg reghib es első
űdőkorbelt Ecclesia az Apostoli Credoban nem mondotta, sőt
meg az Romai Ecclesianak Symbolumjaban sem volt az első ű-
dőkben, kit nilvan bizonyít Cyprianus ezt mondvan. *Sciendum sunt
est, quod in Ecclesia Romana Symbolo non habetur additum, Descendit ad inferna;
Sed neq, in Orientis Ecclesia habetur hic sermo.* Tudnunk kel ugy mond,
hogy az Romai Ecclesianak Symbolumjaban nem tetetet oda.
Szalla pokolra: De az nap keleti Ecclesiakban szinten ez az be-
fed. Azert sent Agoston-is, *in libro de fide & Symbolo*, az hitnek Ro-
gulai közze nem teszi sem nem magyarázza.

Ez dolog így leven, nagy könnyen azt mondhatnánk mi ez
Mon: ellenvetelere, hogy igen erőtelen fundamentoma vagyom,
mert az mit az Apostolok az Credoban oda nem ragasztottanak,
es az mit sem az nap állati, sem nap keleti Ecclesiak benne nem
vallottanak es nem mondottanak, nem kellett volna az után-is sen-
kinek oda ragasztani, es az keresztényekneknek valami parantfolni.

De hadjaron, nem akarunk elni ezzel, ez feleletvel, mert
veszünk esünkben, hogy iras vagyom ez dolog felől, Azert vala-
mikor

mikor es valakiktől tetettet az Credoban, ugyan az mi hitünk-
nek aghai köziben valo, hogy hidgyük azt, hogy az mi Urunk
Iesus Christus pokolra ala fallot. Azt kel azert meg latnunk,
mitfoda legyen igaz értelme ennek az articulushnak, mely dolog-
nak könnyen veghere mehetünk, ha meg magyarázzuk ez az ighe
Pokol, hanykepen vetetessék az irasban. Fel forgatvan kedig
mind az egész O Testamentum es Uj Testamentumbeli sent irafok-
kat, sohul meg mi ez ideig meg nem talaltuk, hogy az pokol va-
lamikor Limbust jed zene, hanem ennek ez igenek negy rendbeli
értelmet talallyuk.

Először, Koporfort jegyez, es az földben valo temetefert ve-
tettetik, mint Gen: 42. holot iacob az fiainak ezt mondgya:
Nem botfatom en, ugy mond, el Beniamint ti veletek, mert ha
megh halna az uton az mellyen el mentek, az en ven fejemet
nagy keferűségvel állitanatok ala az Pokolra.

Másodszor, Az karhoztaknak helyet jedzi, mellyet mas nevel
Gehennanak nevez az iras, mint Lu: 16. Az pokolban ugy mond,
fel emelven az gazdag az ő semeit, mikor az kenokban volna.

Harmad: Vetettetik nagy es meg mondhatatlan faydalmak-
ert, mint Psal: 18. Az pokolnak faydalmi környűl vöttek engem.

Nedgyedő, azert az allapatert, az mely az koporfoban
vagyom, es azt követi, az az, az veghő földalmas es gyalazattal
tellyes allapatert, mely miat az kik meg holtanak, az halaltul
lataznak ugy mint el nyeletteknek es el törölteknék lenni, mint
Esaie 14. ver: 11, 15, 16, 17. El le vonatek az pokolra az te ke-
vellesged &c. Pokolra el le vonattatol, &c.

Ezek ennek ez igenek, Pokol, az ő iras szerint valo jedzesi, mi
többet az mint mondánk nem talalunk. Lassuk azert imar ezt az
Articulust mellik ertelemben kel vennünk. Ugy itilyük kedig
hogy az tudos es bölts embereknek értelme szerint mindenikre
vehettyük. Mert nemelylek ezen ez poklon az melyre Christus a
la fallot egyebet nem ertenek hanem az koporfort, es az ő temetefert.
Mely ertelem né mostani, hanem igen reghi es közel az Aposto-
li űdőkben tamadot, míg meg az reghi Paterék semmit nem, avag
igen

igen keveset tuttanak az Limbusról, hanem az Apostoli együ-
tudománhoz tartottak magokat. Ebben volt Cyprianus, kinek
elére esik Christus föltetele után ket száz ötven eztendőre, ki mi-
nek utána, az mint meg mondánk, meg jelentette volna, hogy
ez az czikkel, sem az Nap keleti, sem az Nap állati Ecclesiának
symbolumjában nintsen, az után így szól: *Vñ tamen verbi eadem vi-*
detur esse cum eo, quod sepultus dicitur. Ennek úgy mond, ez igenek la-
tatik hogy ugyan azon legyen értelme, az mit ez előt monda,
hogy el temetettek. Ez felelet igen által ut, az Monozloi ellen-
vetesének meg hamisítására. Mert ha ez magyarázat igaz, hol
vagyon tehát az Limbus? De ha szinte annak helt nem adna-
is, ugyan meg tetzik azért ez magyarázatból, hogy az reghi Apo-
stoli Ecclesia nem építet ebből az articulusból Limbus, hanem
egy-ügyű-kepen azt csak az koporfora magyarázta: honnan az-
is meg tetzik, hogy vakmerőkepen magyarázza tehát Monoz-
loi azt az Limbusra, es sokval job volna, ha ő-is azt csak az ko-
porfora magyaráznája, holot semmi oly fő ok nintsen az melyert
azt nem cselekedhetneje.

FOGAS EZ FELELET ELLEN.

Mert holot nemelleyek azt mondgyak, hogy nem soká az,
az irásnak, hogy az mit egyfőrl nyilván valo befedvel meg mon-
dot, azt mindgyarast főreteb igivel meg homolyosítá, hanem
főrl inkább, hogy az mit előfőrl homalyoson mondot azt nyilván-
ban meg magyarázza.

Arra könyű az felelet. Mert noha úgy vagy az, hogy
közönfegesen azt az modot sokra az iras tartani, talalunk mind-
az-által példát benne, es oly helyet az melyben nyilván valo ighe
után, homalyosbat veret, mely mind-az-által igen sepen foglalt
elsőnek magyarázatyára, minemű az többi közöt Matth: 3. ho-
lot keresztelő Janos így szól Christus Urunk felől: Ez úgy monda
keresztelni fog sent Lelekvel es tűzzel, mely mondasban az tűz
ugyan azon Istennek lelket jedzi es annak tulajdoniságit meg je-
lentí, hogy miképen az tűz emeztő es tiszteto alat, azonképen
az Istennek lelke az o emberfeget mi bennünk megh emezti, es
az mi

az mi bennünkben uyonnan fűlven meg tisztet bennünköt. Ez el-
ső magyarázattya ennek ez czikkelnek. Mely jollehet igaz es
helyen maradhat, mind-az-által en azt nem vitatom, hanem e-
lőb megyek.

Masik értelme azért ennek ez igenek Pokol, az az mely-
ben az el karhoztaknak helyeert az Gehennaert vetettetik. Eb-
ben azt mondgya Mon: hogy nem ment ala az Christus. Mert
az után ingyen sem szenvedhetet, es onnan senkit ki nem saba-
dítot, &c.

De ezek nem eleg okok arra, hogy tagadgyuk az Christu-
nak erre ez Pokolra valo ala állását: mert ezek kívül mas okai
lehetnek, az mellyekert ő szent főllege ala szalhatot, kik kö-
zül leg főbbek im-ezek.

Előnezi az karhoztakban levőket, kikre kepest lelkeben
azert állot ala pokolra, hogy nálak nyilván lenne, hogy az im-
mar el jut, az kinek el jöveteli felől etetekben sokat hallottanak
volt, es kit nagy utalatossággal meg vetettek volt mind-az-által,

Masik. Az Sathantul-is kedig ugyan voloban meg kellett
esimertetni, hogy tudnaja, hogy az az Christus az mellyet az pu-
taban meg kefertet, es kit az Sidoknak csalárdságok es Istente-
lenések mia fel febitetet, az igaz Mészias legyen, es az asfőnyal-
lának magva, az kinek az kigyónak fejet meg kellett törni, az
az, az őrdőgne minden cselekedetét fel feyteni, es el rontani.

Harmadik. Az valasztottakra neze-is meg kellett ennek
lenni, hogy az Christus lelekben az földnek alsó részeire men-
ven, es onnan ki jüven, meg bizonyítatnak hogy ott-is tellyes
hatalma volna ezeknek testeknek az földnek gyomrából ki ho-
zafára.

Negyedik, Melyről az Romai Catechismus szól, es kit mi-
is helyen hadgyhatunk, hogy az pokolban-is (az miképen az
eghben es az földön) az ő erejet es hatalmat meg mutatnaja, es
hogy az ő nevében meg hajolnnak minden terdek, mennyen,
földön, es pokolban. Philip: 2.

Ezek lehetnek azért igaz okai az Christushnak az kenok-
nak he-

nak helyeré való alá szállának, kik az Limbusra nem solgalnak
es azt nem erősitik semmikepen.

Harmadik es negyedik értelme volna hatra ennek az ighe-
nek Pokol: de mivel hogy ezekről nilvan való irafok vadiak
es Mon: sem tagadhattya, hog az Christus mi erettünk az Pokol-
nak es az halálnak fydalmat nem szenvedte volna, es hogy vegső
sidalmat, gyalazatot nem vifelt volna, hogy ezeknek szenved-
sevel mi-nekünk az Pokolnak kinnyatul való szabadulást, es az
Istennek fiainak dicsőséget meg hoznaja. Azert ezekről most
fok szót nem szaporitunk, mert elég eddig való feleletünk ar-
ra, hogy ez mi hitünknek agazattyabul ezelenül bizonyitya Mo-
nozloi az Limbust.

MASIK BIZONSAGA MONOZLOINAK

az Limbusról Folio 302.

Monozloi őt rendben állattya elő az ő nagy elmelkedő fe-
jéből tamadot Ratiokat, erősseget, az mellyek vel az Limbust
akarja csufolni inkab hog nem mint bizonyitani. De az kerektyen
olvaso, meg botfálson, ha mi azon rendet az mi feleletünkben
nem tarthattuk, mert azon közben együt-is, masut-is sok he-
telen irafokat zagyval egyben az kik binte ugy illenek az ő sá-
dekara, mint az vörös nyereg az sámar hatara. Rend szerint aka-
runk azert minden locufokra meg felelni, hogy az ő hamis tu-
domanya es az mi igaz vallásunk nilvabban meg tessék.

MASODIK LOCUS AZ MELYBŐL MO- nozloi akarja bizonyítani az Limbust.

Ezt vesi hatvan-hetedik Psalmusból es sánt Palbul, Ephes:
4. holot az iras ily szol. Fel menel magasságban, fogva vived
az fogfagot: melyből azt mondgya folio 302, hogy kőverkezik,
hogy midőn Urunk fel mene mennyegben, foglyokat vived fel
magával, az az, Az O Testamentumbeli sánt atyakot, kik fog-
fagban tartatának vala, es mind Christus Urunk fel meneteleig
nem lathattak Istennek dicsőséget, fol: 302.

FE

F E L E L E T.

186

Mely hamis tudomány legyen az, hogy az O Testamentum-
beli sánt Ayak menyorságban nem mentenek es Istent nem lat-
tak, arrul immar solottunk, Most azert ennek ez locufnak csak
igaz magyarázattat mondgyuk meg. Nem solgal kedig ez az
Limbustnak bizonyítására semmikepen, sem nem szol singalaviter
nevezet szerint az O Testamentumbeli sánt Atyakról, hogy azo-
kot mentette volna ki Urunk az Limbusnak tömlötzeből, ha-
nem közönséges mondas ez, mely magasztalya es dicsiri az mi
kegyelmes meg valtonknak jo tetemenyet, az mellyet tőt mind
az O es mind az Uj Testamentumban löve hívekkel, kiket, mi-
kor az bűnnek miatta foglyai volnának az ördögnek es karho-
zatnak, ezeknek fogfagabul őket ki mentette, es mind az ördö-
göt, az halalt, az törvennek atkat es karhozatot, kik fogfagban
taryak vala az embereket, meg győzte es meg kötözte, hogy im-
mar ne arthassanak mi-nekünk. Hogy ez magyarázat igaz legyen
bizonyityak az reghi Paterek, kik közzől Theophilactus Epbe 4. így ír:
*At, quam hic narrat captivitatem? Nimirum, Diabolus Diabolum namq. & mortem, ma-
ledictionem insuper & peccatum in servitutem subacta Christus abduxerat. Quorum
ex ditione & nos liberavit, qui illis eramus obnoxii.* Az az, De misoda fog-
fagot beűt: Az ördögöt tudni illik: Mert az halalt es ördögöt,
az atkot es az bűnt rabbat teven, vitte volt el az Christus, kiknek
az ő birtokabul minket-is meg szabadított kik ezeknek valank
kötelesek. Nem ert külfömbet. Primasius sánt Agoston tanitva-
nya Ephes: 4. *Captivam duxit captivitatem. &c. Quos diabolus captivos tenebat
in morte, Christus captivavit ad vitam, caput nostra natura sursum velendo.* Fog-
va vived az fogfagot, az az, az kiket az ördög fogva halatra
tart vala, Christus azokat el fogta az elette, az mi termeűtünk-
nek fejet oda fel vived. Nem solgal azert ez locus az Limbusra.

HARMADIK LOCUS 1. Pet: 3. Folio 303.

Szent Peter tömlötznék nevezi azt az helyet, kiből az hí-
veket ki szabadítvan szentseges verevel Urunk, es meg talalt e-
demének alata, Atyához mene: Volt tehát Limbus az mely-
ben az reghi sánt atyak tartatának.

AA

FE

FELELET.

Ez sem solgal az Limbusra, mely dolognak igazsága, hogy nyilván meg tessék, az egész locust ide írjuk. Így sol sent Peter. Az Christus úgy mond, meg elevenítet az lelektől, az mely által el menven, predikallot az lelkeknek, kik az tömlőzben vadnak, es kik engedetlenek voltak, mikor egyőrt varja vala az Istennek türe az Noe idejében, mikor az barka csinaltatik vala, &c.

Ebben ez mondasban azért sent Peter leg előőr-is azt je lenti meg honnan lőt az, hogy Christus fel tamador. Lőt kedig az lelektől, az az, az ő Istenfegetől, ennek erejétől es hatalma tul. Ezen Istenfege serint mondgya azért hogy Christus Urunk az víz özönnek idejen el ment, es Noe által avagy ennek bája által, predikallot poenitentia, es meg terelt azoknak az lelkeknek az kik most immar pokolnak tömlőzében úgy mint engedetlenek tartattnak. Nem az Atyáknak lelkekről szelhet, Mely dolognak igazsága ezekből-is meg tertzik: Előőr hogy az Noe idejéről emlékezik, melyben mondgya hogy az Christus el menven predikallot.

Masodőr: Mert nyilván az engedetlenekről sol, kik az víz özönnek miatta el veztenek es az Pokolnak tömlőzere alá lőttnak. Nem voltak kedig az Szent atyak engedetlenek, sem nem veztenek el az ar víz miat.

NEGYEDIK LOCUS Michea 2. Fol: 303.

Micheas Propheta által így sol az iras. Fel megyen úgy mond, utat nitvan ő előttök. Urunknak kellett azért előőr-is be menni az bodogságban, es így mindeneknek meg nitva az menyországot, honnan az következík, hogy Christus Urunk el lőt az szent Atya az bodogságban nem mentenek, hanem az Limbusban tartattnak.

FELELET.

Ez az locus nintsen úgy meg irattatvan az mint elő hozza Monozloi, *Ascendit viam parans ante eos*, hanem, *Ascendit peremptor, velis*

fratris ante eos: Az az, előttök fel megyen az kapu törő avagy ronto. Nem az ennek igaz értelme, hogy senki Christus Urunk előt, nem ment be Isten országban, hanem sol az Christus országul, es annak bodogságos ki terjedéséről ez világhon, es egy altaliban közönségesen az mi erős bainokunknak az Christusnak győzödelmet celebralya magasztalya, kit effraetornak, meg törőnek avagy meg rontonak nevez, hogy az ő győzhetetlen erejét jelentse, az melyvel az őveit oltalmazza, es az ő anyasent egy hazat egben gyűyti: mert ez az erős vitez az ki be tört az őrdögnek hazában, es azt akarattya ellen meg győzte es meg kötözte, es ennek edenit el praedalta, szabadtságban hozvan az ember nemzetet, az kit az ő kegyetlen urasága alatt fanyargat vala: Es ugyan azon ez, az ki az köz falt el rontya, az mely az Istennek országul tartoztat vala bennünköt, Ephel: 2. Ezeknek felelte az őrdögnek országot, es annak minden cselekedetét meg rontotta, es az ő országot mind ez feles vilagra ki terjeztette, el törven es el rontvan minden akadályokat az mellyeket ez világnak fejedelme az ő tagjainak általa eleiben tamaztat. Mely dolgokat mind az mi kegyelmes meg valtonk az ő halálával, fel tamadafával es menyben menesével vit veghez, Mellyek jol lehet üdő serint löttének, mind az által erdem serint es erejék serint világ kezdettől fogva solgaltanak minden Szenteknek. Ez ennek ez helynek igaz magyarázattya. De ha sítte úgy volna is az mint Monozloi elő hozza: Fel mene utat nitvan ő előttök, ugyan nem keferitetünk hogy azt az Limbusban levő Paterekre magyarázzuk. Mert mas igazab es közeleb valo magyarázatot találunk hozzaja. Tudni illik, hogy ezt az locust avagy am az Sámos Szentekről ersük, kik Christus Urunkval együtt fel tamadtattnak es vele egüt az Apostoli Ecclesianak értelme serint fel is mentenek, Isten országban, az mint Eusebius írja lib: 1. cap: 13. hogy Christus Urunk sok seregéről keferterven az kiket fel tamaztat vala, ment fel. Avagy kedig az Uly Testamentumbeli Szentekről, kiknek az mi Urunk sent halálával szabad utat nitot az ő sent atyának országban.

ÓTÓDIK LOCUS Ecclesiast: 24. Folio 303.

Az böltséln így szól Urunk; Altal jarom úgy mond, az földnek also reseit, es meg latogatom az el nyugottakat, meg vilagossitom az Urban bizakodokat. Ezt az mondasit igy magyarázza Monozloi. Hogy holot az Ur, az földnek also reseitől emlékezik es azoknak vilagossitafokrul, kik remenkednek az Urban, nilvan jelent egy bizonyos helyt, holot mint valami tömlőzben tartattanak az hívek, mely hely az Pokol nem lehet, mert az kik ott vadnak, azok az Urban nem bizakodnak, szent David Psalmo 113. mondafa szerint. Az holtak Uram tegedet nem dicsirnek, sem azok az kik az Pokolra szállanak. Mas az hogy meg sem vilagossitattanak az Christustul azok, úgy mint kik Istennek igazságbul méltan fényvedtek azt az kent, &c.

F E L E L E T.

Ezeket az igheket az Sapientia az böltséseg, kin mi az Istennek Fiat ertyük, solotta. De ezek sem solgalnak semmit az Limbusra, avagy egy bizonyos helynek, avagy föld alatt való tömlőznek allatafara az melyben az atyáknak lelkek tartattanak volna. Mely dolognak ha több jelensege nem volna is csak abbul is meg győztetetik Monozloi, hogy ez az iras nem így vagyon az mint ő elő hozza, altal jarom az földnek also reseit. Hanem, altal jarom az földnek minden also reseit: mely ighe Minden, ki rekezt egy bizonyos helyet. Mint hogy az is, hogy az földnek nem reseitől, hanem reseitől, emlékezik. Igaz értelme annak okaert, ennek ez locusnak imez: Az Istének böltsése az Ur Iesus Christus sol az ő cselekedetiről az mellyet az fel tamadaskor cselekedendő leßen, es ezt igéri, hog mindeneket, valakik valaminemő helyeken leßen az földben el temetteten, avagy akar minemő kepen, meg ölettetven, fel tamaztya, kit bizonyit elmet imez czikkel. Es meg tekintek minden, (ezt az particulat ellopta Mon:) alnokat. Meg tekintek úgy mond, hogy őket fel tamaztyam. Mikor kedig azt mondga, es meg vilagossitom minden az Urban bizakodokat, sol arrul az fenyelegről, dicsőségről es Isteni böltségről, az melyvel akor meg vilagossitattak minidene

denek az kik az Urban bizvan ki mustanak ez vilagbul. Ez en-187 nek ez helynek igaz magyarázatty. Iollehet ugyan azont magyarázattyuk arra az vilagossitafra is, az melyvel meg vilagossitattanak az Christus Euangeliumanak altala minden emberek, kik it ez földnek also resein az tevelgesekben es bűnökben a luttanak, kiket az Christus az ő szívekben, hogy azokbul ki felsínenek, meg vilagossitot. Mert ennek az ő tudománya ki terjed es most is terjed mind az egei földre, minden jora intven az embereket es az ő lelkeket az Isté elneretire meg vilagossitvan.

HATÓDIK LOCUS, KIT HARMADIK

Fundamentomul vetet Monozloi Osec 13.

Az Ofes mondafa, melyre meg is akarja Monozloi az Limbus epitenim Folio 304. illyenkepen vagyon: Az halálnak markabul meg szabaditom es az halalbul meg mentem őket. Azert halál halálod leszek en te-neked, Pokol mardosfod leszek te-neked. Mely mondasnak azt mondgya hogy ez igaz magyarázatty, hogy az halálnak szükség volt tellyességgel meg emeztetni, de az Pokolnak csak meg mardosztatni, es egy reßenek, az az, az Limbusban levő Patereknek el vetetni, Mely magyarázator Agostonnak mondgya.

F E L E L E T.

Lehet talam hogy Agoston azt úgy magyarázta, de mas erselemben hogy nem mint ide csigazza Monozloi. Mert holot azt mondgya hogy azert foligy az iras, halál halálod leszek en te-neked &c, hog az halálnak szükség volt tellyességgel meg emeztetni, de az Pokolnak csak egy reßenek el vetetni. ha ezt az Christus fel tamadasanak idejere erti, mi ezt az magyarázatot nilvan es minden kerengő beszéd nélkül hamisnak mondgyuk: mert akkor az halál tellyességgel el nem vetettet, kit bizonyit sent Pal. Corinth: 15. ver: 55. holot ezen helyet elő hozvan az itelenek napjara magyarázza, es azt mondgya, hogy az halál akkor veterik el tellyességgel. Es ugyan azont bizonyitgya az is hog most is mind joknak gonozoknak meg kel halni, Mas azert ennek ez

lagh végezetiglen, minden valasztottakat megh mentet.

De nem tetzik ez az igaz keresztényi értelem es magyarázat Monozloinak, hanem ez ellen-is az ő sokasá ferint farka val csavar. Lassuk azért mit mond rend ferint ellene.

MONOZLOINAK ELSŐ CSAVARGASA

ez felelet ellen.

Először azért, folio 304 így gunyolodik: Nem lehet úgy mond, semmikepen, hogy ezt az locust az Babyloniai foglagról ertenenk. Mert:

Az iras psalmo 17. 65, 68, 123. az vizeken az nagy inset, az mellyet ember testben avagy lelekben tenyved, folio 304, es keferüveget jelent, folio 305.

De az Babyloniai foglagban az nepnek testben lelekben elegh insege es keferülege volt, kit bizonit iz David psál: 136.

Azért ezen az Ton avagy víz nélkül való kuton az Babyloniai foglagot nem erthetjük.

Ez Monozloinak it az ő csavargasa az mint mi az ő homalyos bebediből ki vadazhattuk. Lassuk azért mit kel reaja felelni.

F E L E L E T.

Mit kel kedig egyebet felelnünk, hanem hogy Monozloi finte olyan mint az vízben halo ember, ki mind vízhez, sühez, eghez hasonlatlanul kapdos, hogy az vízben ne haljon:

Itlyen megh mind ez egész világh. Tudgyuk mi azt Monozloi tanitasa nélkül-is, hogy az vizek gyakor helyen az fante irasokban meg monhatatlan nagy insegeket, nyavalyakat, nyomorufagokat, testben lelekben való keferülegeket, mint kivalkepen psál: 124, avagy az mint nemelylek distingualyak. 124 jegyznek. Ebben semmi kerelkedes es keres nincse. De vifont hogy nem vesi eszeben, avagy ertven es tudvan, lelki elmetellen miért halolya es titkollya el, hogy ugyan azon vizeknek az mint az dologh hozza *pro subiecta materia*, az mint az Deakok szollonak, mas jedzei-is vadnak. Mert jegyeznek neha nepeket

es nemzetsegeket, mint az többi között Esa. 8: Sok vizeket hoz read az Isten, az Assyriai kiralt es annak minden dicsősöfeger, mely helynek alkotmányaga meg mutattyá, hogy itt az vizek nemzetsegeket kel erteni. Azonkepen Apoc. 17: Az vizeket az mellyeket lattal, az kiken ül az fertelmes femely, tudgyak azt az kereszténynek kifodaja nepek es sokaságok, nemzetsegek es nyelvek &c. Neha az bent Leleknek ajandekit, kiket nem küllomben mint az vizeket Isten az ő híveire ki ontot. Esa. 43, v: 3, 55. v: 11. Ioel: 2, v: 18. Ioan: 7, v: 38, 39. Act: 2, v: 17. Neha az Iltének hozzánk való veghetetlen szerelmet, mellyet fiabá mi reánk ki öntöt, adyan minekünk az ő s. Lelek az örök életre, loh. 4. ver: 10. Es hogy most az töb jedzefekről ne emlekezzünk, az vizek vigasztalt-is jedzenek, mint Luc. 16, az-hol az gazdag csak egy csöp vizet kíván, hog Lazar az nyelvere csöppentfen. Ez dolog azért így leven, hog az vizeknek nevezeti enni es többkepen-is vetettetnek az irasban, azt kel immar meg latni *pro subiecta materia*, mellik illik ahoz az irashoz, az mellyet kel magyarázni. Mint it az Zacha: mondasában mellik illik hozzája: Bizony az utolso. Miért: mert ez előt kutrul veremről emlekezet, az mely keseg nélkül inseget, foglagot, keferüveget jegyezt. Ezt immar víz-nélkül, az az, vigasztalas nélkül valonak mondgya, mert nezven emberi segitsegre, sohónan az Sidoknak semmi remensegek nem lehet vala, hog abbul ki menekednenek. Helyen marad azért ennek ez helnek igaz magyaráztya, az mellyet mi reaja adtunk. Azonközben az keresztény olvasó vegye esebé, mely igen eles es bölts elmetkedes legyen ez Monozloit, az nep sok keferüveget szenvedet es inseget Babyloniában: Azért nem kel ezt az locust az Babyloniai foglagról erteni. Nem következik: mert az elfo semiben nem oka az utolsonak, sőt inkább ellenkedő dolog következik belőle, tudni illik, hog ezen ez kuton az foglagot kel ertenenk, mely keferüleg es inseg nélkül nem lehet semmikepen.

MASIK CSAVARGASA MONOZL: fol: 305.

Az olyan foglagból való szabadulatul fol itt az Propheta, az mellyert Christus veret ki ontotta.

De az Babyloniai foglágert Christus ki nem ontotta
veret.

Azer nem szol it az Propheta az Babyloniai foglágbul
valo szabadulástrul.

F E L E L E T.

Nem mondgya it az Propheta, Az te Testamentumodnak
vereben, az mellyet ki ontottal, hanem csak, az te Testamen-
tumodnak vereben. Monozloi azert hozza ragaztya azt az
czikkelt. De nints semmi haszna ez jelen valo csavargasnak.
is: mert nem igaz befed az, hogy az Christus halála es vere hula-
lása az mi testi büntetelinknek könnyebsegere is es abbul valo
szabadulásunkra nem szolgál, mert az mi Christusunk kettőrt
tőrt mi kepünkben eleget. Az bűnert es az büntetelert, az mellyet
testben lelekben ez világ serint es az mas világ serint érdemle-
tünk az mi bűneinkert. Noha annakokaert megakkor az üdöb-
Christus Urunk *actum*, valoban veret ki nem ontotta valo, mind-
az-altal *efficacia*, ereje es haszna serint előtte volt az ő mennyei
szent Atyának, es arra valo kepezt szaditotta onnan meg az nepet.
Nagy okert kediglen, mert meg az Mefsias el nem jūt volt az
melynek test serint ő tölők kelle szarmazni. Azert nem hogy
az foglágbul nem kelle volna őket ki hozni, de ha mind meg
holtak volna is, fel kelle volna őket az Istennek ramazzani,
hogy nem mint az ő igiretiben es fogadásiban valami hatra ma-
radas lenne.

NYOLTZADIK LOCUS Coloss: 2. Folio 305.

Szent Pal Coloss: 2. ezt mondgya: Az Christus ugy mond
az Istennek Decretomanak kez irasat el törölven, az mely mi
ellenünk valo, közbül ki vőtte az keresztfara segezven, meg
foztvan azonban az fejedelemségeket es hatalmassagokat, mi-
van is az őveit ki hozvan dicsőílegesse tevé ő magában.

Ezzel azert azt jelenti hogy Christus halálával hozta ki az
szent Atyakot, az kik az Pokolnak egyik részében az Limbusban
az hatalmas ördögnek birtokában tartatnak valo.

FE

F E L E L E T.

191

Ezt is az sent pal mondasat corruptalya meg veztegeti
Monoz: hozza ja teven az mi ot nintsen: mert nints ez az czik-
kel sent Pálnal, nilvan az őveit ki hozvan, hanem maskepen sol
az Apostol: Az Christus ugy mond, meg foztvan az birodal-
mokat es hatalmassagokat (*traxit*) által vive, az az, ugy mint
győződelmes fogva vive ezeket, nilvan diadalmaskodvan ray-
tok az ő halalanak általa. Nem sol azert az O Testamentum-
ban valo Paterekről, hogy ezeket hozta volna ki az Limbusbul,
hanem celebralya magasztalya az Christus győződelmet az me-
lyet vőt halalanak általa, az ördögön, Poklon, bűnön, halálalon
es karhoozon, az mellyeknek birodalma es hatalmassága ala va-
la vetteten az emberi nemzet. Es egyez ez az sent Pal mon-
dása am-azzal az mit mond, Hebr. 9: Az Christus ugy mond,
az ő halalanak általa el törölte azt az kinel az halálnak valo bi-
rodalma, az az, az ördögöt, es meg szaditotta egyenkent azo-
kot az kik az halaltul feltekben eges életekben az szolgalt ala
valának vetteten, mely sent Pal mondasat, folio 306, jolle-
het az Limbusra csigaz Monozloi, de csak hasontalanul: mert
ebben is, mint az előbbiben az eges valtságul es az ördögnek
győződelmerül, annak meg rontasatul es hatalmanak el vete-
lerül sol az sent Pal, kit agnoscalnak esmernek az Paterek is,
kik közöttől Theophilactus Coloss: 2. ezt az helyet magyarázvan
igy sol: *Christus in cruce demum & principatus a se abegit procul & potestates,*
unde nos in libertatem, qui ab his eramus adversarii circumventi, tanquam natura
eiusdem participantes vindicavit. Az Christus ugy mond, az keresztfa-
n szte el magatul mese az fejedelemségeket es hatalmassagokat.
Honnan minket is meg szaditot ugy mint vele egy termes-
ben levőköt, kik ezektől ez ellensegektől valank környül ve-
teten. Ismet: *Traxit confidenter, hoc est, demonem ipsum confudit,* az
ördögöt meg segyenitette. Mely magyarázattal egyez minden-
kepen Primasius Coloss: 2. Nem szolgal azert ez is az Lim-
busra semmit.

BB 3

KI.

KILENTZEDIK LOCUS Matth; 12. folio 306.

Christus Urunk így szól Matth 12. Senki nem mehet az erőszakhoz, és nem tehet marhájában ragadomant, ha az erőszak meg nem kötözi az ellenző hatalmát. Ez az erős az ördög; Az marha az hívek, az kiker nagy hatalomval őriz vala az ördögnek anyekában. Az Christus kedig az erősebb vitéz az ki az ellenséget meg győzte. Meg tetzik tehát ez mondasbúls, hogy volt Limbus, az melyből Christus Urunk az reghi bűnt aryakot az ördög hatalma alól ki hozta.

F E L E L E T.

Ha ez az locus az Limbusra fogal, es csak az reghi bűnt aryakra, kiker az mint Monozloi mondgya, Urunk onnan az ördög birodalma alól ki hozot, tehát mi raytunk meg most-is hatalma vagyoni az ördögnek, es mi az ő birodalma alól ki nem szabadultunk, mely ertelem nistyan valo hamislag sőt hazugság. Ebben-is azért arra tanit minket Urunk, hogy ő legyen az Pokolbeli ördögnek es annak orszaganak rontoja, az őveinek kedig ennek hatalmabul erős szabaditoja, mert hatalmassab es erősebb az ördögnel, kit ezzel-is meg bizonyitot, hogy az ő parantfolattya meg nem maradhattanak, hanem ki kellett menniek az szegény el foglalt embereknek testekből az ördögöknek.

TIZEDIK LOCUS Luca 1. folio 306.

Zacharias Pap azt mondgya, hogy Christus azoknak valagosságra lenne, kik az sötetsegben es halálnak anyekában ülnek. Az az sötetseg es halálnak anyeka az Limbus; Abul szabadítottotta tehát ki Christus az szent aryakot.

F E L E L E T.

Először erre-is ugyan azont feltehetjük az mit az előbbire. Masodszor. Hamis magyarázat ez, az melyet it telen Monozloi: Mert az az sötetseg es halálnak anyeka nem az Limbus. Hat misoda; Igen szepen meg magyarázza Theophilus

philactus in Lucam Cap: 21. Apparuit itaq; humana natura Christus, ut eos, qui in tenebris, hoc est, Dei ignorantia, et umbra mortis, hoc est, peccato, (est enim peccatum umbra mortis) sedebant, illustraret. Ideo autem etc. Az az, az emberi természetben azért jelent meg az Christus, hogy azok az kik az sötetsegben, az az, Isten felől valo tudatlanságban es halálnak anyekában, az az, az bűnben, (mert az bűn az halálnak anyeka) ülnek vala, meg világossájanaja. Azt itelem kedig, hogy azért mondgya az bűnt az halálnak anyekának, hogy az miképen az anyek az testet követi, azonképen az hol az halál, ott vagyoni az bűn-is, &c. Ezeket írja Theophilactus; ki ebből ez helyből semmit nem tud az Limbusról. Monozloi-is azért idegenül es tudatlanul tekeri arra.

TIZENEGYEDIK LOCUS Hebr: 9. folio 306.

Megh masut azt írja szent Pal, hogy az O Testamentum fő Pap az Szenteknek szent helyere csak egyfő megyen vala be verrel, jelentven azzal az szent Lelek Isten, hogy az O Testamentumnak idejében meg nem nilatkozot volna az szent helre valo ut, az az, az menyországba, hanem Christus halálának es kensenyvedésének általa kel vala fel nilatkozni es terjedni az menyországban valo utnak.

F E L E L E T.

Nem mondgya azt szent Pal, hogy az O Testamentumbeli szent Artyak Isten orszagában nem mentenek volna, es hogy akkor tellyességgel ugy volt volna az meny-országban ut be rekesztetven, hogy senki Christus Urunk halála előtt, oda be nem ment volna. Mert ha itt azt mondanaja, ellenkednek magával. Actor: 13. holot azt mondotta, hogy az reghi szent aryak szinte ugy üdvözöltenek az CHRISTUSBAN valo hívek általa az miképen mi. Hanem mas az szent Pal czelja. Szol ott az helyen az O Testamentumban levő Caeremoniákról es aldozatokról, es azt jelenti, hogy az reghi aldozatok által az meny-országnak uta meg nem nittarot, es azok által nem üdvözül: senki, sem be nem ment Isten orszagában, hanem csak az egy Iesus Christusnak verének es aldozattyanak erejének általa,

altala, kit példázot az O Testamentumbeli fő Pap, ki egyszer ment be verrel az ſent helyre, hogy azzal jelentenek hogy az Chriftusnak egyſör valo aldozattyanak erejenek altala menne nek be mindenek, világ kezdetül fogva vegezetig Isten or szagaban.

TIZENKETTÖDIK LOCUS Luc: 16.

Folio 307.

Lazar Abrahamnak kebeleben vitettetet. Az Abraham kebele menyország nem lehet, mert az mint ez előt ſzent Pal monda, meg ot nem volt Abraham: Az karhozatra valo pokol sem lehet, mert azt monda Abraham az kazdagnak nagy köz va gyon közöttünk es köztetek. Volt tehát harmadik hely, tudni il lik, az Limbus, mely nem egyéb az ſent Agoston magyarázattya ſerint, hanem *remota sedes quietis et secreta ubi erat Abraham*: Tavul valo es magának valo nyugodalomnak helye, holot vala Abraham, &c. Es itt Monozloi folio 307, 308, usque 313, egy-néhany Pate rekert zagyval egyben, az kikből ebből ez locusbul es egyebke pen-is azoknak meltsággal akarja bizonyítani az Limbus,

F E L E L E T.

Az Abraham kebeléről nagy vetelkedes volt reghen az Doctorok között es azt nemelylek az eghben, nemelylek kedig az Pokolban helyeztettek. De ſent Agoston kit elő hoz Monozloi, jollehet nyilván tagadgya hogy ez az hely az Pokolban volna, mind-az-által holot es mifoda legyen lattatik ketelkede ni felőle Epi: 99, ad Enodium, es lib: 9. Confess: cap: 3, mely helyen ilyen ketelkedéssel ſol felőle: Most ugy mond, az en Nebridiusom az Abrahamnak kebeleben el. Valamifoda az az mit az kebel jegyez, de ot el az en Nebridiusom, az en edes barátom, te nek kedig Ur Isten fogadot fiad. Most az ő ſőle nem figyelme s az en ſámhoz, hanem az ő lelki ſajat az te kut fejedre tes, es on nan ísik az mennit ihatik, bőséget az ő kívánsága ſerint, veg nelkül valo bódogságban leven, &c. Mely befedek nyilván meg jelenik, hogy Augustinus ez hely felől valoba ketelkedet mifoda le

tfoda legyen, mind-az-által oly ertelemben volt felőle, hogy ez. 16; valami magának valo hely legyen, az hol az bódog lelkek el nek es az Istennek latsával bővelkednek. Mely ſententia az Monozloi ertelmevel nem egyez semmikepen; mert ő azt vala ly hogy az Limbusban az Isten nem lattak sem az ő dicsősé get az reghi ſzent Atyak, Folio 303. Lin: 2. Agoston kedig az ellen ezt az Abraham kebele oly bódogságos helynek es alla patnak nevezi, az melyben az Szentek Isten lattak, hallyak, es az ő bőségségsével ki ki az ő mereteke ſerint meg tellyesednek. Honnan meg tetzik hogy az ſent Agoston Abraham kebele nem egy az Monozloi Limbusával. Nem-is lehet kedig, hogy egy ezen, mert ez Abraham kebele nem Limbus, hanem az mi ke gyelmes menyei ſzent Atyának haza, az melyben az mi Chri stusunk minékünk haylekotot ſőrzöt, kit bizonit ő maga, Math. 8. v. 11: Sokak ugy-mond, Nap kelletről es Nap ſállat rul el jönnek, es le ülnek az hű Abrahamval, Isaakval es Iacob val az mennyeknek országában. Mely mondasbul meg tetzik hogy az Abrahamnak kebeleben vitettetni semmi nem egyéb, hanem azoknak gyülekezetiben egyben gyűjteni, az kik az A brahamnak hitit követven az meg való Chriftus felől valo igi reteknek hittének. Igazat mond azért enniben Monozloi, hogy ez az hely, pokol nem lehet, de hamissat mond, mikor azt mond gy hogy mennyország sem lehet: mert világ kezdetül fogva ott ſőrzöt mind Abrahamnak mind mi-nékünk helyet az Chri stus. Ez magyarázat mely igaz legyen, esmerik ő magok az Pa pſtak, kik között Magnús Albertus az Scholasticus Doctorok között igen nevezetes, így ír felőle *super Lucam cap: 16. Sinus Abrahæ est regnum Cælorum, in quo beati collocantur, in mansionibus ibi à Christo paratis*. Az Abraham kebele ugy mond, az mennyeknek orſága, az mely ben az bódogok helheztenek az haylekokban az mellyeket ott keſítet az Chriftus. Es egyez Albertussal Theophylactus, ez en locust magyarázvan, Luc: 16. *Sinus Abrahæ vocatur continentia bonorum quæ reposita sunt iustis, qui à tempestate huius maris ingrediantur in portas cælestes*. Az Abraham kebele ugy mond, hivattatik az joknak tarto helye, az

CC

helye, az mellyek le tetetven vadnak az igazaknak, kik ez vilá-
g tengerének haboruibul az menyörbágnak rebeiben be men-
nek. Nem szolgál azért ez locus-is Monozloinak semmit, ha-
nem sőt inkább rontja az ő velekedéset. Az miben kedig szent
Palra igazít Monozloi, annak mondaí ide semmit nem szolgál-
nak, az mint ez előt meg latánk.

TIZEN-HARMADIK LOCUS Matth: 12.

Folio 309.

Christus Urunk Matth: 12. maga felől így szól.

Mikepen Ionas az Ceth halnak gyomrában három nap és
három etzaka volt, nem különben az embernek fának harmad
napig es eyel kellek az földnek síyében lenni.

De Urunk ez mondasat temeteférül nem erhettyük, mert
szentseges teste az földnek sínin kőből csinált koporsóba volt
helhezterve.

Az ő lelkerül kel tehát ertenünk, hogy az földnek bel-
ben az Limbusba szállot az szent Atyának lelkehez, hogy on-
nan azokat ki hoznaja.

F E L E L E T.

Ezt az mondasat közönsegesen az Christus temetefere, es
harmadnapi fel tamadasára magyarazzak. De ha sítte az ő le-
kere magyarazzuk-is, nem bizonyitya az Limbust, mert az csak
semmi, hanem ezen az földnek belin kellek az Poklot es az
karhoztaknak helyet ertenünk, az melyre Christus Urunknak
valoban bizonyos okokert, kiket elő samlaltunk az első locust
valo feleletünkben, ala kellett szállani. Így magyarazza Theo-
philactus-is ez helyen, nem az Limbusra, hanem az leg első
Pokolnak helyere, mely dologrul lásd meg Matth: 12.

TIZEN-NEGYEDIK LOCUS Ephes: 4.

Folio 309.

Christus Urunk, úgy mond szent Pal, Ephes: 4. Le fel-
lot az földnek első refeire,

F E L E L E T.

194

Erre-is ugyanazon az felelet, mely dologrul így ír Theo-
philactus. *At quem in locum descendit in infernum nimirum, quem profundissi-*
ma terra partes pro communi hominum opinione appellat. De misoda helyre
szallot ala? Az Pokolra, mellyet az embereknek közönseges,
velekedések szerint az földnek leg mellyeb részének nevez.
Iolleh az földnek az első részit az földő egekhez kepest ne-
vezi itt az szent Pal ilyen ertelemvel hogy az Christus ala sa-
lot ez földre, mely ez vilagnak első része.

TIZENÖTÖDIK LOCUS PSALMO 85.

Folio 309.

Szent David Psalmo 85. így szól, az en lelkeket ki raga-
dad Uram az első Pokolbul. Volt tehát Limbus az holot Da-
vidnak es az szent Atyának lelkek tartatot Christus el jöveteli
előtt.

F E L E L E T.

Ez sem bizonyitya az Limbust: mert szent David első Po-
kolrul emlekezik, nem engedik kedig az Papistak hogy az
Limbus az Pokolnak első refe, hanem földnek mondgyak, az
mint oda fel búven meg magyarazánk. Mas az, hogy ez szent
David mondasába, ez az első Pokol sem koporsót sem Limbust,
sem az Gehennat nem jedzi, hanem felette igen nagy vesze-
lemert verettetik, az melyből őtet az U R. Isten rementelen ki
mentette es ki szabadította, holot immar attul mint valami kopor-
sótul avagy Pokoltul csak nem el nyeltetnek. Mely dologrul
oda fel több befedekvel emlekeztünk, az-hul az Baruch monda-
sat meg magyarazánk, az harmadik feleletbē. Azert it most eleg
legyen erről es mind az egész Limbusnak dolgarol, mely fe-
lől valo tudomány ha egyéb okert nem volna-is gyűlöfseges es
utaltatos az kereztyeneknek előtte, csak ezert-is nagy meltan
meg kel vetni, hogy ezt az Pokolbeli őrdög az Poganfagbul
toita es költötte ki az Ecclesiaban, az Christus Iesus egybör
valo aldozatyanak erejenek megh homalofsítására tagadva
azt, hogy az O Testamentumban levő szent Attyak az Chri-
stus kö-

stus következendő aldozattya való hitnek általa vöttek volna el bűnöknek borfanattyát, mint hogy az Uj Testamentumnak idejében megh. holt híveknek-is az Purgatorium tűzet gyújtotta ugyan azon veghre, hogy az Christus halálát megh. üresíteneje, es az ő ken-senvedesét az bűn borfatainak ereitől megfoztanaja az szent Iános monda ellen. 1. Iohann 1. Az Christus vere engezteles az mi bűneinkert, sőt nem csak az mi bűneinkert, hanem mind ez egész vilagnak bűneert. De legyen hala az Ur Istennek, az ő sent igejéből meg esmertük immar mind az kétőnek, mind az Limbusnak mind az Purgatoriumnak hamiságát, azért hejában akarja esmet nyakunkra kötni Monozloi, mert meg nem bizonyíhatta semmikepen. Az is azért az vetelkedes csak hejában való, az melyben folio 33. arul tudakozik, honnan tudtak meg az Limbusban az szent Atyák ez világi dolgokat, mert ha Limbus nem volt az mint megbizontank, es ott senki az sent Atyák közzől nem tartatott, hasonlatlan arról tudakozni, mint tudhattak ott, avagy nem tudhattak ez világi embereknek dolgokat. Vakmerőleg pedig es tista bolondfag azt vallani, hogy ott egyebekert imadkoznak, holot inkább nekik magokert kellett volna forgalmatolónak lenni, es imadkoznio, hog nem mint egyebekert. Mi azért ez dologbul nem Monozloival, sem az Paterekvel, hanem az szent irásokval tartfuk. Mert nints semmi oka hogy azoktól el tavozzunk.

NEMINEMŰ PAPISTAK ELLENVETÉSE

az melyre építettek az Limbus.

Holot pedig nemelleyek az Papistak közzől így argumentálnak: *Impossibile est effectum priorem esse causa.* Az valtság nem lehet hogy előtte járjon az meg való ok előt, avagy valtságnak cselekedeti előt.

Az leleknek szabadulása az Pokolbul valtság, mely lőtt az Christus halálával. Azert ez az valtság előb nem lehetett, míg len az Christus meg nem holt.

FE

FELELET.

195

Erre könyű mi-nekünk meg felelnünk: mert nagy külömb-ség vagyon az Isteni es ez világi avagy emberi cselekedetek között. It semmi nem lehet, míg az oka jelen nintsen, mert ha hazat akarz csinálni, sükség hogy atfod, avagy kő-mívesed legyen, te-is ha tisztellegesen akarz áporodni, sükség hogy hazas tarfod legyen. De az Istennek minden dolgai az kiket cselekedendő, mindenkor előtte vadnak: azért ezeknek oly nagy az ő erejenek es fogonatoságok, mint ha immar reghen veghez mentenek volna. Noha azért Christus Urunk-is bizonyos el rendelt időben szenvedet, mind az által az Istennek vegezese serint, ennek halalanak aldozattya fogonatos volt az első időben is az ő születesének es meg jelenésének előtte, kit bizonyít sent Iános Apocal: 13. Az barany világ kezdettől fogva ölettetet meg. Mely mondasnak ketség nélkül ez az ő értelme, hogy az barrannak érdemeert, ki ne zven Istennek rendeletere, világ kezdettől fogva ölettetet meg, üdvözültenek minden hívő kereztyenek, kit bizonyít Urunk-is Iohan: 8. Abraham latta az en napomat es örült rayta. Es Luc: 16. Az halala előt mondgya: Az Lazar most vigasztalásban vagyon. Es sent Pal-is Heb: 13. Iesus Christus ma, holnap es mind örökke ugyan azon. Mely irások nilvan bizonyítják, hogy az Szenteknek lelkek minden időkbén az Christus aldozattyanak erejenek általa tartatának meg, az mellyet ők-is nem külömben az mint mi, hittel kapoltanak hozzájuk. Act: 15, így szol erről sent Peter: Az törvennek igáját úgy mond, az mi Atyáink nem viselhettek, sem mi nem viselhettyük, hanem hisük hogy az Iesus Christusnak kegyelme által, tartatunk mi meg, az miken azok-is, &c. Edig el elegendyen az Limbusról, mellyet hisük hogy ennek előtte való disputationknak általa úgy jart immar mint az porban az lo ganei.

NEGYEDIK FELELET, AZON MACHABEUS ALMARA.

Ennek előtte való feleletünk, jolt lehet elegendendő erre ez

CC 3

locus:

locusfra: vagyon mind-az-által Negyedik feleletünk-is, tudni illik, hogy az hitünknek agait nem szoktuk alom által erősíteni, hogy ne mondassunk almot hívelezní. Az Onias es Jeremias könyörgéset kedig az elő Szentekert Judas Machabeus csak alomaban látta volt. Csak abból-is azért, meg tétzik hogy ennek nints bizonyításra való ereje: mert lehet az-is, hogy ezt Machabeus magatul, úgy mint eses fejedeleni gondolta, az feleletet vitezeknek sziveknek batorítására.

EZ ELLEN MONOZLOI FOGASA, fol: 278. 279.

Nam úgy mond el híűnk egyeb alomban való jelenéseket. Mint sűz Marianak, Iosephnek almában meg jelent sűzesseget. Matth: 1. Herodesnek dűhűsseget es Iosephnek Aegyptombul való haza terefet. Matth: 2. Iacobnak láitorját. Gen: 28. es Pálnak tört jelenéseket. Act: 23. es 27.

F E L E L E T.

Nagy külömbseg vagyon az dologban, az melyert azokat el kel hinnunk, ha sinte ezt az almotjel nem híűk-is. Először. Mert ez almoktul, nem valami bizontalan, hanem minden időkorbeli Ecclesiastul es Paterektul be veteret sene iras tesentanu bizontagot. Nem olyan kedig az Machabefok könyve, hanem meg vettetet. Mas az hogy ezek az almok semmi oly egyeb Uly tudomant nem hoznak be az Ecclesiában az melyet Isten az előt Prohetai által megli nem jelentet volna. Mint Marianak sűzesseget Esai: 7. ver: 14. Herodesnek dűhűsseget Psalmo 2. Christus Urunk meg oltalmazat. Esai: 44. En Ichova igazságban hitalak tegedet kezen foglak es meg oltalmazlak tegedet. Vissza terefet. Ose: 11. ver: 1. Aegyptombul hitutam az en fiamot. Iacobnak almat. Ha, az mint az Sido Rabbinusok magyarázzak, Istennek onnan fellyűl való vezetése es gondviselése ertűk rayta, meg bizonyitya Moses minden irasában es közönsegessen egyeb szent irások-is. Ha kedig Christus-ra, hogy ő legyen az láitorja, ő maga értelmet ad arról. Ioh: 10. En vagyok az ayto. 14. en vagyok az ut. Ioh: 1: ver: 52. Megláttyatok nitva az eghet, es az Istének Angyalic ala s-fel jarni az ember

embereknekfián. Vegézetre az mi sene Pal dologat illeti az ő lá-
tása sem hoz Ulytudomant be. Mert hogy Isten az gonosakval-is
egy, avagy több jamborett jól tegyen, arról-is iras vagyon. Gen: 18. ver: 24. & sequent: Ezech: 22. ver: 30. De hogy az megholt Szentek erűnk könyörögjének es hogy ezek könyörgéseire Isten valami jót mi velünk cselekedgyen sohol nem találjuk in Canonica scriptura, hanem Uly tudomany ez melynek semmi helye nem kel adnunk.

ÖTÖDIK FELELET AZON LOCUSRA.

De ha sinte ugyan meg engednenk-is, hogy az Isten mutatira ezt az almot neki, mely dolog felől meltan ketelkedhetünk, mert ez könyvet be nem vette az Apostoli Ecclesia, es sohol hozza hasonlo peldat nem találunk, mind-az-által-is nints annak semmi ereje az dolognak bizonyítására, az melyet innen ki akar csigazni Monozloi. Mert tudgyuk azt, hogy az Isten gyakorta látsokat vet az Prophetaknak elejekben, es gyakorta tanításnak okaert peldak tamaztatnak ezek által mi-nekünk előnkben, de nem úgy mint historiak avagy lőt dologok, hanem hogy az mit a karnak mondani az Istének el vegezet tanatla felől, azt világosban es nilvabban előnkben adhatlak es mi-is megli erthetűk: Mint Micheas, Achab, es Iosaphat kiralynak előtte Prophetalva így sol. Latam úgy mond. űlni az Urat az ő sekiben, es az eghenek mindē seregei állonak vala ő körülötte, job kez felől es bal kez felől, es monda az Ur, ki fogja rea haytani sivet az Achabnak, hogy el mennyen es el essen Ramoth Gileadval: Es egyik egy-kepen sola, mas kedig maskepen. Ki menven kedig egy lelek meg allapek az UR előt es monda, En úgy mond, rea haytom őtet. Es monda az Ur ő neki, Mi modon az kedig monda, ki megyek es hazug lelek leslek minden Prophetainak az ő szajokban: Es monda az UR, Rea haytod úgy mond, es meggyőződ őtet. Menny-el es úgy cselekedgyel &c. Ez ilyen peldakat az Deakok hypotypofisnak szoktak nevezni, hogy az dologot úgy mint irvan idgyak mi-nekünk előnkben. Ki volna mind-az-által az ki az Prophetának ez illyen beszélgetése bűl azt

ből azt hoznaja ki, hogy az Isten az Angyalokkal avagy örökdöggökkel így befelget, es így közli tanácsát, az mint it decretum jelenteni az Propheták avagy hogy emberi módon az ő decretum mit es vegezest haladékkal es kerdezkedésekkel mondgya ki. Eleg azért ha ebből ez példából, mint valami eleven képből, csak azt vessük esünkben, hogy az Isten meg haragut Achabban, es haragjából igaz ítélési szerint el vegezte hogy az ő hamis Prophetái által meg csallattavan az veszedelemnek helyére el menynyen es ott gonozul el vesen. Így ez Machabeusnak jelen való almalból elég azt mi nekünk meg erténünk, hogy az Isten könyörülni akar az Sidokon, es meg akarja őket Machabeus által segiteni, es győzödelmet akar nekik adni az Pogányokon. Nem kel azért az dolgában bellyeb menni, hogy innen avagy az Szenteknek ertünk való könyörgéseket, avagy segítségül hívásokot allassuk, mint hogy Machabeus is, sem Oniaszt sem Hieremiaszt nem imadgya, hanem az Istent, az mint ennek előtte immar bővebben megh lattuk

KILENTZEDIK BIZONSAGA MONOZLOI

inak az kazdag példajából Lucz 16. Fo-

lio 315. usque 324.

Ha az Pokolban levő lelkek tudhattyak ez világi dolgokat, es imadkozhatnak mind magokert mind egyebekert; tehát annál inkább tudhattyak az Istennek szent, az bodogságban es annál inkább imadkozhatnak erettünk.

De az Pokolban levő lelkek tudhattyak es imadkozhatnak, mind magokert, mind egyebekert, mint meg tertzik az kazdag napkel dajából, hogy meg it ez földön atyafiai voltanak, tudta az pokolban, es imadkozot először magaert, az után atyafiaiért.

Annál inkább tudhattyak tehát az Istennek szent, es annál inkább imadkozhatnak ezek erettünk, mint hogy Abrahamus tudta, hogy ő utanna Moses es Propheták volnanak, kik hirdetnejek az Isten akarattat: Tudta tovább az Lazárnak ez világi nyomorult állapotát, es az kazdagnak frissen való lakását.

ELSŐ FELELET.

297

Szinte rea talalt immar Monozloi: mert az Szenteknek imadása felől irvan Erasmus Sadoletusnak epist: 1530, azt meri milvan mondani: *Constat nullum esse locum in divinis voluminibus, qui permittat invocare divos, nisi fortasse detorquere hoc placet, quod dicitur in Evangelica parabola implorat opem Abrahā.* Tudva vagy on úgy mond, es bizonyos dolog mindeneknél, hogy csak egy hely is nintsen az Isten könyveiben az mely meg engedne az Szenteknek segítségül hívását, hanem ha azt tekeri valaki rejaja, hogy az kazdag az Euangeliumbeli parabolában pelda befedben az Abraham segítséget kevanya. Ez lesen azért immar az locus az melyvel Monozloi helyre allattya vesendő pörít, meg úgy ha igazan reaja illenek, de ez sem fer olyan nagy kaptara, hanem csak iras martzongas, avagy az mint Erasmus nevezi, iras tekeres es csigazas lesen: kit mi ezennel az mi másik feleletünkkel meg bizonitunk, melyet minék előtte ki mondgyuk, arra intyők az keresztien olvasot, hogy az Pokolból tamadot Szenteknek imadása felől való tudomant, ugyan onnan tamadot bizonysággal akarja it Monozloi erősiteni, azért lassá mit kel tulaydonitani az ő bizonitásnak. Mert az igaz keresztieneknek az Pokolbeliekhez semmi közök nintsen. Hat mit bizonit Monozloi azokval: holot illetlen dolog legyen az, hogy mi azoktól tanulnank. Mert azt mondgya sent Pal 2. Corinth: 4. hogy az veszedelemnek fiainak az ördög ki tolta semőket, es nem lathattyak sem nem erthetik az igazságot. Azért abban az vaktságban vadnak es abban halnak meg is, es abban maradnak mind örökké. Hat hogy lehetnenek minékünk igtságnak mesterei: Nem lehetnek semmikepé: mert mivel hogy lattyak ezek, hogy az Istentől el hagyattatának es el vertetének, akár hol keresnek inkább kesegben esésekben vizgatalst magoknak, hogy nem mint ő nafa, de csak hejában es hasonlatlanul, az mint ez kazdagmak is példajából meg tertzik, ki mikor pokolban könyörgesével bolondoskodnek, ily feleletet vesen, hogy az meg holtak között. senki nem mehet az más világra, hanem az előknek tanito Doctorok, Moses es Prophe-

DD

gak, nem

tak nem az holtak. Azert csak innen is meg tétzik, hogy az Pokokbeliektől es azoknak cselekedeteiktől, az mint akarja Mo. nozloi Folio 319, mi sem tanúságot sem bizonyítást nem vehetünk. Ha vennenk-is kedig, semmim helye nem lenne, mert az Isten Mozes, es Esaiás által, Deut: 18. Esaiás 8. meg tiltotta, hogy az ő nepe csak ő tőle tanuljon, nem kedig az holtaktól. Es ugyan nem is illik, az mint csak az ő okossága is meg mutatja, hogy mi szentek az Istenül fakattaknak peldákat kövessük, kik semmi jót sem gondolhatnak, sem cselekedhetnek Pokolban. Az Istennek Fianak peldája sem botlat minket arra, ki felől jollehet igaz vallas vala az, mikor ötet az őrdög Istennek Fianak es Istennek Szentének kiáltotta: Mar. Lu: 4. nem veve mind-az-által annak bizonyág tetelet, hogy az ő hivat meg tanítanaja hog semmi dolgból ő tőle, es az ő tagjaitul ne függenének, hanem csak az Isten től ki jelentetett sőt irasoktól. Es sinte eddig elegendő felelet volna Monozloinak ez jelen valo ellenvetése: de hogy ezután is ne panaszkodgék felőlünk, jer menyünk közele bimmaz az dologhoz, es mutassuk meg gyermeki esztelenseget, hogy írt attul marka, hogy illyen csekel vízben olyan nagy halat foghatna, es hogy innen az Szenteknek avagy minden tudafokata vagy ertünk valo könyörgéseket, es azoknak segítségül hivalkat ki hozhatnaja.

MÁSODIK FELELET.

Ez előt valo befedinket azert mi fundamentumul vetvén először erre ez locusta es bizonyágra azt felellyük, hogy Parabola az, pelda befed es hasonlatosság. Azert az Papistak azokat az dolgokat az mellyeket Urunk ebben mond, tulaydon erselemben nem vehetik, hanem Allegorizmat, az az, az mint nevezzik, lelki értelmet kel azoknak kerefni; mert ha mind ezeket tulaydonkepen vessük, im-ezek következnek belőle, hogy az lelkeknek az mas vilagon kebeleik vagyón, az melyben egyik az másikot be fogadgya: hogy semek, bajok legyen az kikvel beszélnek es folyónak: hogy bajokban nyelvek legyen, kik somnyuság mia meg faradgyonak, hogy kezek, uyok legyen, kik az vilá-

ben be martónak: hogy továbbá az eghből az Pokolban, es az 198 pokolbul az eghben egy massal befelegellenek. Mely dolgok ha keptelenek, es nem tulaydonkepen, hanem hasonlatossággal íerint mondattatnak, az többit-is igaz es illendő magyarázat íerint kel mi-nekünk ertenünk. Azt kedig könnyen meg tanalljuk, ha azt mondangyuk, hogy az mi kegyelmes meg valtonk testi dolgokról veien az lelkiekre hasonlatosságot, nem hogy ezeket mindenkepen az testiekhez egyenlőkke tegye, hanem hogy az ő befedet az mi értelmünkhöz fábyan, minket az Isten felőknek es Istenteleneknek különöző allapattokról bizonyosít tegyen, hogy az Isten-felők őrdomben es vigasságban vadnak, ez világhi dolgokról nem forgalmatoskodvan, az Istentelenek kedig lelki esmereteknek gyótródéseken, büntetéseken es kenokba. Summaja azert es igaz értelme ez hasonlatosságnak im-ez, hogy ebben az Istennek Fia, ugy mint egy tablában mi-nekünk az következendő elernek allapattat előnkben adgya, es először arratánit bennünköt, hogy az hiveknek lelkek, minek utánna az testektől el valtanak, örvedetes es bodog életben elnek az eghben: Az hitetleneknek kedig őrdökre valo kenok kesítetteneik, mellyekben erzhetőkepen gyótréttetnek, es sohonnan semmi vigasztalást nem vehetnek, mert három-kepen-is kenoztatnak. Először, mert előttök forog ő nekik Istentelen es nem jambor életök, mely mia lelki esmeretekben veghetetlenül gyótréttetnek. Másodszor, mert az hiveknek jelen valo bodogfágok is előttök forog, melyvel egyben hasonlítvan az ő nyavalyajokot, annal inkább gyótródnak es kenlodnak. Harmadszor, mert remenység nélkül valo es veghetetlen az ő kenok. Másodszor, arra tanít, hogy kik az nyavalyáknak es nyomorúságoknak Istentől reájok vettettetett terhet, bekefegelt viselik, es az Istennek ostroma ellen vakmerőkepen nem rugodoznak, hanem az süntelen nyomorúságokban job életnek remenfégevel tapallal magokot, azoknak mikor az ő vitezkedéseknak idejek el tellyesedik, nyugodalom kesitetet az Isten országában: az ellen kedig, hogy az kik Istentelenül eltenek, meg vetven es meg utalván ő fölfeget,

és csak testi gyönyörűségeket élvezvén, magokat hizlaltak, felebarattyókhoz kedig kegyetlenek és irgalmatlanok voltak, azoknak viszont az ő ki mulások után öröke való kenek kecsítettének, mellyekben vesékedvén, minden ez világi gyönyörűségekről el felekezzenek. Harmad: és utolsó, ez kazdagnak és Abrahamnak semelyeben arra int minket, hogy holot az Isten az ő szene igejében meg tanítót legyen bennünket, mint ellyünk és mint kereszűk az ő orságot, nem kel azt varnunk, hogy halottak ta. madgyonak fel avagy hogy ki mult lelkek jűjőnek onnan vissza, mi nekünk intesünkre és tanítasunkra. Mert azokat onnan az Isten most vissza nem bocsátta. Azert valaki nem hisen az sent írásoknak, el kel annak vesni. Ez, es enni resben all főkepen nek ez parabolának magyarázattya. Ezekben kel azert meg allanunk, es nem kel azt Christus Urunk sandeka kívül imerre avagy am arra csigaznunk, kiáltkepen kedig arra, az mire Monozloi huzza, hogy az meg holtak avagy pokolban, avagy menyországban imadkoznak erettünk. De nem tetzik ez az keresztényi felelet Monozloinak, hanem csavarog előtte. Meg kel azert latnunk mi fódakót sol ellene.

ELSŐ FOGASA MONOZLOINAK Folio 164.

Először Concessioval el, engedelemvel: Am bator ugy mond, legyen parabola, pelda beszéd, de ha az leszen-is, lehet ez leszen igaz magyarázattya, hogy miképen az kazdag ember az kenokban meg nem halgattatek, sem könnyebseget nem nyerte magának Abrahamtól: azonkepen most-is valaki az kenra vetteik, ha szinte vala-mely sent könyörgene erette-is, meg nem halgattatik, mivel hogy ki advan vagyon az sententia, &c.

F E L E L E T.

Itlye meg az keresztény olvasó, mellik magyarázat járion közeleb az Christus tanatsához. De ha ez magyarázatot Monozloinak szinte meg engednek-is, semmit vele nem háznak: mert szinte arrul vagyon az kérdés, az Szentek könyörögneke egyenkent erettünk avagy nem, es kiáltkepen azokert az kik el-

karhoz

karhoztanak, kit ez peldabul Monozloi meg nem bizonyit. 199
hat. Mert Abraham it nem könyörög az kazdagert, hanem sőt inkább meg veti őtet. Nemis hihető dolog az, hogy az Szentek az el karhoztakert könyörögjenek: mert mivel hogy ertik az Istennek akarattya, az ellen nem törekednek. Tudgyak azt-is, hogy az Pokolbul semmi valtság nincsen, azert hejában való munkat fel nem veznek. Bizontia meg azert először Monozloi hogy az Isten országában levő Szentek, valamikor könyörögjenek avagy könyörögtenek legyen az el karhoztakert, es maradgyon helyen az ő magyarázattya. Ha kedig meg nem bizonyit hatya, miért mondgya azt hogy az Christus oly dologrul ad ebentanaságot az ki soha sem volt sem leszen-is. Nincsen azert helye ez magyarázatnak, ugy annira hogy sőt inkább mi ellenkedő értelmet hozhatunk sokval igazban ki belőle. Az Abraham nem könyörög az el karhozor gazdagert. Azert az meg holt Szentek nem könyörögnek az el karhoztakert. Az másik kérdés marad azert közben, ha az üdvözülő Szentekert könyörögjenek, kit meg ez ideig, sem ez pelda beszédből, sem egyéb írásokbul meg nem bizonyitot, es ez utan sem bizonyit.

MASIK FOGASA MONOZLOINAK Fol: 174.

Másodszor azt mondgya Monozloi, hogy hamisságot üz valaki ez historiat pelda beszédnek vitattya lenni, ket okaert. Először, mert valahol pelda beszéd hozattatik elő az sent írásban, senki ott neven nem nevezetik, hanem csak közönséggel egy ember, egy cseledes ember, egy kirali ember. Itt kedig halljuk hogy meg nevezetik az Lazar. Másodszor, mert sent Ambrus vera narrationnak igaz historianak mondgya, mint hog sent Irenęus Doctor-is, továbbá Euthymius ki meg nevet-is meg írja az kazdagnak, es azt írja hogy Ninensisnek hivattator.

F E L E L E T A Z ELSŐRE.

De ninc ezeknek-is semmi helye: mert ha csak az egy felnek meg nevezeseert mondgya ezt Mo: historianak, es tagadgya parabolának; Mi viszont az mas felnek meg ne nevezeseert parabola-

DD 3

nak es

nak es pelda befednek mondhattuk, mert nem neveztetik meg az kazdag, hanem csak közönségesent: vala ugy mond egy kazdag. Mas az hogy, nem egy igéből kel mi-nekünk ez egész Narratorul befederül Christus Urunknak itéletet tennünk, hanem *ex maiore parte*, job reből es befedenek mind az egész rendből. Lattuk kedig, hogy minden egyeb, valami benne vagyon, *parabolicum*, pelda serint valo, mint hogy neminemű kazdagot nevez, az mas vilagon az lelkeknek kebele, semet, bajat, kezét, felnezezt, ala nezezt, somisagot, egymással valo befeletget, fűtet, hallast, feleletet, feleletre valo feleletet, &c, tulaydonit, mellyek az meg holtakhoz semmikepen nem illenek. Ha azert az egy igert, historianak meri mondani Mon: hat mi enni sok dolgokert, miért nem mernenek parabolának mondan: Harmadzor, az sem igaz, hogy valahul hasonlatosság vagyon az irasban, ott semelynek nevezeti nintsen, mert keresztelő Ianos, hasonlatosság serint mondatik Elliesnek Matth: 11. de ugyan meg neveztetik azert. Vegezetre ezt az argutiát agyaskodast, nem tudta Theophilactus, ki magyarázvan ez pelda befedet így szól, befet serint: *Parabola enim est & hac, & non, ut quidam opinati sunt historia*; pelda befet ugy mond, ez is, nem kedig historia, az mint nemeltyek veltek. Hogy kedig Lazar abban meg neveztetik, mas lelki értelmet adgya ő annak, tudni illik, hogy az igazaknak nevek az életnek könyveben be vadnak irattatvan, es örök emlékezetbe vadnak az Istennel.

FELELET AZ MASIKRA.

De sent Ambrus, Irenæus es Euthymius vera Narrationak mondgyak. Am mondgyak ez jamborok, ha mondgyak, maga Irenæus nem föl ugy, hogy vera narratio es igaz historia, hanem csak azt mondgya hogy nem fabula, nem valami hitfagos agy befet, kit mi is vallunk, meg teczik mind az által irasabol, hogy ő is parabolának tartotta, mert ugyan ott az helyen az kit Monozloi meg jegyez, lib: 4. cap: 4. fep lelki értelme magyarázza. Az Christus ugy mond, az kazdagnak es fegének helyeben arra tanitor bennünköt, előőr hog senki gyenge életben ne

ben ne ellyen, se ez vilagi gyönyörűségekben, dobzodásban, es re-
 200
 segségben hogy az Istent el feleltse, hog az kazdag val egyenlő bűntese ne legyen. Masodőr azt jelenti, hogy hinni kel ő benne, mivel hog Moses es az Prophetak ő felőle tollottanak &c. Ez Irenæusnak az ő értelme, mely Monozloinak nem fogal semmit. Az többi ellen kedig, ugy mint Ambrosius es Euthymius ellen, tamaztuk mi az töb Patereket, ugy mint Theophilactus, ki az mint meg latank, nyilván meg veti ezeknek az ő értelme: Iustinus, ki reghieb volt mind az kettőnel, mert ennek az ő ele-
 te első Christus születése után, 164. eztendőre, töb ket haz ezten-
 dővel Ambrus Doctor előt, ki az mint irjak, negy haz eztendő-
 ben holt meg: mert ez is ketseg-nelkül az Apostoli Ecclesianak es ezeknek közben vetetlen successorinak tanitasabol in lib: *Quest: & Respons: Quest: 60.* pelda befet serint magyarázza ezeket irvan felőle: *Narratio de divite & Lazaro doctrinam hanc habet, Post divortium animæ à corpore, providentia & studio nullo homines opem aliquam consequi posse.* Az gazdag rol es Lazarrul valo befetben ez az tudomány vagyon, hogy az leleknek az testől valo el valasának utanna, semmi gondviselet-
 sel es semmi forgalmatossággal nem nyerhetnek valami segitse-
 get az emberek. Mely Iustinus magyarázattyat mi-nekünk jól esünkben kel vennünk, es kivaldkepen az Papistaknak, hogy tanuljonak belőle. Mert ha ebben ez narratiojaban benne vol-
 na az mas vilagbon az Szenteknek értünk valo könyörgése, es az következnek belőle, avagy az Apostoli Ecclesia ugy ertette volna, bizony az jambor el nem titkolta volna, hanem mi-nekünk tudafunkra adta volna. De soha nem ertettek ugy ezt az reghi keresztzenek, azert ő is nem tapogattya az Circumstantiakot, ha-
 nem csak az mi az veleje igazan es jamborul adgya előnkben, hog az mas vilagra az meg terelt ne hadgyuk, mert it nyeri meg ember, es ha vezti it vesti el örök életet, az ki mulas után kedig késő oztan arra gondot viselni, az mint mi is ez előt meg mon-
 dank, hogy remenség-nelkül vagyon oztan az mas vilagbon dol-
 gok azoknak, az kik ez jelen valo vilagbon jól nem kerestek Masodőr, azert kel az Papistaknak ezt az Iustinus magyará-
 zattyat

zatyat jól eűekben venniék, mert eűzel rontya es az földhöz ver
 az meg holt embereknek lelkekert valo mife mondasokat, ala
 misiaikodasokat, barandoklag jarasokat es minden egyeb sorgat.
 marossagokat, az melyeket ő erettek az elő emberek fel veznek,
 mellyek mind hasonlalanok: mert az mint Christus Urunk is az
 Euangeliumban mondgya: Nints oly valtság az ki mulatnak u
 tanna, az ki vel ember az ő lelket meg valthatnaja, Matth: 16.
 Harmadfor, meg is sent Ambrus ellen Chrysostomust tamaz
 ejuk, ki azon időben elt szent Ambrus Docttorral, mert csak
 nyoltz eűzendővel holt meg utanna Anno 408. ki által az Istent,
 hogy Ambrosius botrankozast ne szörözne, mint hogy inkab
 minden botrankozasok az Romai es Nap szallati Ecclesiakbul
 tamadtanak, vissza hiuta az ő velekedeset, az Görög orsági Ec
 clesiakban ez Arany saju szent Ianos által, ki, *in Comment: ad Galat:*
cap: 2. így ír ez dologrul. *Christus ipse in parabola loquentem Abra*
ham, declarans se velle plus fidei habendam esse scripturis, quam si mortui mini
scant. Az Christus ugy mond, ő maga hozza be pelda beűedben az
 Abrahamot solyan, azt jelentvő es magyarazvan mi-nekünk, hog
 inkab kel hinni az szent irasoknak, hogy nem mint az meg holo
 taknak, ha űinte fel tamadnanak is. Hol vagyon itt is az hiltorű,
 avagy vera narratio: hol vagyon az Szenteknek ertűnk valo
 imadfasat: Bizon nagy esuda az, hogy enni illyen reghi es neve
 zetes Paterek semmit nem tudtak felőle, tudot kediglen Mo
 nozloi: kinek mind az által az ő ortzatlanfasat, hogy űent Am
 brust meri előnkben tamaztani mint ha ő is javalna az mi ő
 mond az Szenteknek ertűnk valo könyörgese felől, ugyan ezen
 űent Ambrusbul meg hamisithattjuk, ki ír van *in 1. capite Epist: ad*
Rom. segyen vallot roű embereknek nevezi. az kik ő magaval
 az Istennel nem merven imadfasok által beselleni, es ke
 ben lenni, egyeb által akarnak ő föllegehez menni, ezt mon
 van: Nam ugy mond, az kiralyhoz is fő emberek által megűnk
 kiknek bolondfasokat neveti űent Ambrus, hogy ez világi
 dolgot az Istent dologhoz hasonlityak. Es okat adgya, *mert*
megűnk ez világi fejedelmekhez az Urak által, mert ők ugy

mond emberek, es nem tudgyak kire mit kel bizni, hanem azok ²⁰¹
 commendatioja által mehet ember ő hozzájuk. De az Istent ugy
 mond, nem űűkölkedik, mert ő mindeneket tud, az fele *suffragator*
 be ajánso nélkül, hanem csak ahitatos elmet kíván, &c. Ezeket
 írja ű. Ambrus. Mi is azért könyörűgűnk ahitatos elmevel, s had
 gyunk beket az meg holtaknak, mert nem hog ezek erdemek vel
 nekűnk hasonhatnának, de ők is az Christus erdeme által űűd
 zűttenek, &c. Meg tetzik azért mind ezekbűl, hog hasonlalan it
 Monozloinak, minden esacsogafa. Azert valamit ezeknek utána
 sol, mind semmi: Mert ez egy fundamentumbul, kit meg ez ide
 ig meg okalmaztunk, hog parabola legyen ez, mind könyű meg
 felenni reaja: Terűnk azért immar az ő ellenvetesre. Ha az Po
 kolbeliek tudgyak ez világi dolgokat, inkab tudgak az Szentek,
 es ha azok imadkoznak, ezek inkab imadkoznak. De tudgyak
 az Pokolbeliek es imadkoznak, Azert inkab tudgyak es imad
 koznak az Szentek.

Sok-kepen beteg ez az ellenvetes. Először mert az pelda
 beűed, az mellyet elő hoz annak bizonyitafara, hog az Pokolbe
 liek tudgyak ez világi dolgokat, es imadkoznak, nem beűű fe
 rint vetetik, hanem pelda űerint, melyben Christus Urunk akar ja
 előnkben adni mi-nekűnk, *sub his figuris verborum, cogitationes affectus, cru*
ciatus, et statum impiorum in penis harentium. Ez beűedeknek abrazattya
 alat az Pokolban tevő Istenteleneknek gondolkodasokat, indur
 lattyokat, kenokat es minden allapattyokat, hogy ha lehetne es
 reghen el nem hagtak volna, őrdműst mas gondot vifelnének
 mind magokrul mind hazok neperűl, es az kenokbul is őrd
 mest ki feytenejek magokat, de nem lehet semmikepen, mert el
 mulataz az kegyelem keresesnek idejet, azért minden reimen
 seg nélkül az Pokolnak tűzeben kel immar kentodniok. Ma
 sodszor, mert az mint ő maga is vallya Mon: Folio 320: Nem
 egyenű allapattban vadnak mind az ket rendbeliek, hanem nag
 különbseg talaltatik közöttök. Mert az Pokolbeliek futnak
 es rettegnek az Istentűl. Az mennyei Szentek kedig hozza fut
 nak es ragazkodnak, mint hog ez világi Szentek is. Az Po
 kolbeli

kolbeliek Isten akarattya felől nem tudnak semmit: Az mennyei Szentek tudgyak es ertik Istennek akarattjat, es abban nyugoznak meg, az ellen semmiben nem tőrekedven. Az Pokolbelieknek nincs Isten előt rendeltetet főolajok, kire az közbenjárásnak tífít minden tars nélkül bista az Attya. Vagyon kedig az mennyei es ez földi Szenteknek; azért mint hogy ezek az Christus kívül mas főolot es közben-jarot magoknak nem emelnék, azonkepen az Isten orfagaban levő Szentek-is, sem az főolast, sem az közben-jarast magoknak nem veszik, hogy az Christus tíficiben ne hagjanak. Nem illik tehát az Pokolbeliekről az mennyejekre semmikepen az argumentum. Harmadfor, azért is helytelen ez az argumentum, hogy ez két dolgokat, tudni illik: Tudni valakinek dolgot: es az imadkozást, Mon: ugy egyben foglallya, mint ha egyik az másik nélkül nem lehetne. Az tudomány imadság nélkül, es az imadság esmet tudomány nélkül. Maga ugyan meg lehet az imadság ha valakinek dolgot nem tudgyak-is, es viszont tudhatyuk valakinek dolgot, de nem imadkozunk erette. Azert ha szinte úgy volna-is, hogy imadkoznak az Pokolbeliek avagy az mennyei Szentek-is, ugyan nem következik azért, hogy bizonyoskepen tudnák egyenekent ez világi állapotunkot, mint hogy az sok mifeknek es lelek valtságoknak mondasabul nem következik hogy az mife mondó Pap, avagy az kik azokat mondattyak, tudgyak annak, az kiert azt cselekedzik, állapotjat. Es viszont *dato, sed non concessit*, ha tudnák-is kiválteken az mennyei Szentek az mi állapotunkot, ugyan nem következik hog imadkozzanak, mint hogy egyenekent ertünk ugyan nem-is imadkoznak, mert tudgyak hog az Isten őnalok nélkül-is jo modval elrendelte állapotunkot, es jo közben-jarot főrző, az melynek általa minden dolgaink veghez mehetnek őelőtte. Mifoda befed tehát ez, mind az mennyejekről, mind az Pokolbeliekről: Ha imadkoznak, tudgyak dolgainkot, avagy ha tudgyak dolgainkot, imadkoznak. Nem tudta ezt az nag es es melyfezes *consequentiat* sent Agoston, ki az az sententiat oltalmazvan, hogy az mas világiak nem tudgyak ez földi

ez földi embereknek dolgokat. *In libro de cura pro mortuis cap: 14.* ugyan ezen gazdagnak peldajat hozza elő es ezt mondgya: Az gazdagnak ugy mond, ugy volt gondgya az ő elő atyafiaira, noha mit cselekednenek ugyan nem tudnaja, az mint mi forgalmatoskodunk az meg holtak felől, noha mit cselekedgyenek nem tudgyuk, &c. Mely befedek ha igazak, mint hogy igazak-is, es az Pokolbeliekről jo az mennyejekre az következes, az mint Monozloi akarja fol: 319. tehát mi innen ilyen argumentot csinálunk. Az Pokolbeliek nem tudgyak ez földieknek dolgokat. Tehát nem tudgyak az menyorságbeliek-is, Felelyen meg ezekre Monozloi.

MONOZLOI FOGASA Folio 321.

Ha az Abraham tudta ez világi Prophetakot, ugy mint Mofest, es az többit, tudta tovabba mind az gazdagnak mind az Lazarnak állapotjat, tehát egyeb mas világi Szentek-is tudgyak ez világi dolgainkot, Tudta kedig Abraham, Tudgyak tehát egyeb Szentek-is.

F E L E L E T.

Erre az Deakok csak azt felelnek, hogy, *A particulari ad universale non valet argumentum.* Egynek az mi adatik, masnak avagy mindennek nem adatik. Azert ha szinte úgy volna-is, hogy Abraham ugyan historia szerint, az mint akarja Monozloi, tudta volna-is ezeket ez dolgokat: nem következik mind az által, hogy tudot egyeb dolgokot-is, es annál inkább nem következik, hogy minden Szentek tudgyanak mindeneket. Nem bizonyítottatta azt meg soha Mon: mert holt Elifas peldajat forgattya hogy elteben ez földön mindeneket meg esmert, egykepen az himisfig, mert hogy gazdaja affonnak gyermeke meg holt, azt sem tudta 2. Regum 4. Es egyeb dolgokot-is nem tudot, hanem csak az kiket az ő Prophetai tífitihez illendöket es főkfeseket meg jelentet az Isten neki, minemő tífist most az megholt Szentek nem viselnek. Azert az sem következik: It ez világhon nemely Prophetak tudtak nemely embereknek gondol-

ködásokat avagy dolgokat. Tudgyak tehát az más világon is minden Szentek, &c. Ez ilyen elmelkedes, mely igen bolond és erőtlén legyen, arrul immar ennek előtte szólottunk Monozloi írásnak hatodik refenek meg hamisításában, az negyedik rendbeli locufoknak meg oltalmazásában. Azert oda botfattyuk az keresztény olvasót, mert ott elegendendő-kepen meg hamisítottuk azt is erős okokkal, hogy az Isten ez világi dolgokról jelenéseket nem tessen az Szenteknek,

M A S F E L E L E T.

De vagyon más feleletünk is reája. Mert meg mondtunk immar hogy nem historia hanem parabola ez. Azert csak ez annak értelme, hogy az meg holtak ha valami közben-vetések volna is velünk az üdvöslégre vezető dolgokból, nem egyeből hanem Mosefre, az Prophetakra és egyéb szent írásokra igazítanak bennünköt.

MONOZLOI FOGASI Folio 323, 324.

Azert csak csavargas az is, midőn Abraham felől azt mondgya, hogy nem egyéb által, hanem egy általlyan Istentől esmere meg az gazdagnak és Lazárnak allapattyat, &c. Mint hog az kazdag felől is ugyan azont lattatik mondani, hogy azon Isten jelenéséből esmerte meg atyafiainak dolgokat. Folio 319, &c.

F E L E L E T.

Mert tudgyak azt hogy az el karhoztaknak Isten jelentett nem tessen, és az Szenteket is az mi dolgaink felől bizonyosít nem teszi. Az Angyalok példája sem ide való, mert mivel hogy ezek szolgáló lelkek, ez világhon forognak mi közöttünk, és tudgyak dolgainkat, de nem olyanok az Szentek, és az Angyalok és az Szentek között való hasonlósága is nem abban al, hog mint az Angyalok tudnak valamit ők is tudgyonak. Az mint erről is ennek előtte búsegefen szólottunk az Monoz: hetedik bizonyoságának meg fejtésében. Az mi kedig az huson-negy veneknek dolgot illeti, hogy meg ertek és meg latak (Folio 323, 324) mi-

nemű dolgok törtennek vala ez földön, és imádk Istent: 203 Nints az az szent Iánosnal cap: 11. ver. 19. hogy megh latak. Hogy kedig meg ertettek, nem csuda: mert az Angyal kiált az eghben ezt mondvan: Ez világhnak országi az mi Urunk Christus Iesuse történek, ki orszagolni fog mind örökkön örökké, kiert halat adnak az UR Istennek. De nintsen ott hogy azok az venek egeb refert és az embereknek egyenkent való dolgait tudtak volna. Emlekezik továbbá Mihaly Archangyalulis hogy ez oltalmazója volt az Istének nepenek. De hogy arról ne folyak, hogy ezen ez Michaelen az Istennek Fia ertetik közönségesen, Hogy hogy verheti ezt avagy az több Angyalokat egyben Monozloi az Szentekkel: holot az Angyalok, az mint mondanak, szolgáló lelkek legyenek, az Szentek kedig nyugovo lelkek, az mint szent Iános mondgya Apocal: 14. Bodogok az kik az Urban meg halnak, mert nyugoznak az ő munkajoktól, és az ő cselekedeteknek jutalmat vesik. Nyugoznak ugy mond. Hat ez világi dolgokra nem forgalmatoskodnak, sem gondot nem viselnek.

TIZEDIK BIZONSAGA MONOZLOINAK

Apocal: 2. Folio 324. usque 337.

Christus Urunk azt mondgya Apoc: 2. Valaki győződelmes leßen és veghig meg oltalmazza az en cselekedetimet, hatalmot adok annak az Poganyokon, birnia fogja őket vas veszővel, és el rontya mint az cserepedent, az mint en is vőtem az en Attyamtul, és ő neki adom az hynál csillagot, &c. Mely mondaissal Urunk aldor Szentinek színtén azt igiri, valamit az Attya ő neki ajandekozot, (folio 326, 327.) az az, ez egefsz világnak birodalmat, annak vezertését, mindeneknek cselekedetét tudni, hogy nemelleyeket fel emellyenek, nemelleyeket ilyenek és meg rontsonak.

De ez az igiret itt ez világ ferint be nem tellyesedet, folio 327. mert it vitezkedtenek, és szent Pal monda sa ferint el vettetenek, moslekoknak tartattanak, cheztének, somiuhoztanak, földalmi voltanak ez világnak, ugy mint kik faggattattanak, fel-

deltettének, verettettének, nyomorgattattanak. Világ vegeze-
tíre sem mondhattya igazán, nem-is magyarázhattya senki ezt
az ígretet, mert akkor egy akol es egy Pastor lehen. Nem-is
lehen búkség, hogy ők akkor veső által vezereyenek, mivel
hogy Christus sent Pal mondasa szerint 1. Corinth: is. mindene-
ket sent Attya birtoka ala fog vetni, magat-is embersege szerint,
tehat akkor az Szenteknek nem lehet hatalmuk az Poganyokó,

Ketseg nélkül azért ez jelen valo údóre szolgal ez az fo-
gadas, hogy valamint Urunk vezérli ez egész vilaghot mostani-
ban, őket raplálvan sent igejevel nem külömben most az Sze-
teknek-is ez egész vilagra gondgyok vagyon es vezérlik egye-
temben az nepet, mert hatalmuk vagyon raytok, &c. Ez fo ar-
gumentoma itt Monozloinak melyből ő oztan, az mint neki ter-
zik, jo következezzel bizonyitja az Szenteknek minden tudaso-
kot ilyen-kepen Fol: 328.

Az kiknek mindeneken hatalmuk vagyon. hat ketseg
nekül tudniok kel minden dolgokat, mert egyeb-
kepen keves avagy semmi hatalomnak es Vrakoo-
dálnak mondattatnek birodalmok.

Az Szenteknek Vrunk igireti szerint, most mindene-
ken birodalmok vagyon.

Azert ketseg nélkül tudniok kel minden dolgokat.

Tób dolgokat-is zagyval itt egyben Monozloi sok unale-
mas besedekvel, de azok mind ezeknek bizonyitására szolgnak,
kiket az feleletben az hol helye leszen mi-is el nem kerüllyük,
hanem igazan elő hozzuk. Lassuk azért leg elősör-is ezeket.

FELELET EZ MONOZLOI ELLENVE- tesere.

Ezt az argumentomot avagy ellenvetett Monozloi az első
caputban-is fol: 2, 3, rebesgette, de ilyen nyílván ki nem merie
mondani. En azt hiszem, mert elősör job agyat, es fundamen-
tot akart annak vetni, nem-is akarta ez ilyen az Ur Iesus Chri-
stusnak

stusnak es az Szenteknek ellene valo utalatos karomlással az ke-
reszyen olvalot irafatul el idegeniteni, mellyel az Szenteket az 204
mi Urunk Iesus Christushoz birodalomban, ez vilaghnak veze-
releben es gondgya viseleleiben, mindenkepen egyenlőkke teszi,
es ketseg nélkül az imadasinak, segidégül hívásnak es közben jara-
snak tisteletibenis. Mert ahol eg az hatalom es birodaló ez egész
vilaghon, lehetetlen dolog az hog ot az tistelet-is egy ne legyen.
Honnan azis következik, hog ha egy az birodalom es az tistelet,
tehat az Szentek ingyen sem emberek immar, hanem Istenók,
avagy az mint az Christus, Isteni es emberi természetből allo-
nak, es jo következezzel esmet nem egy az Isten, az ki három se-
melyben tisteletetik, hanem az meni Szentek anni Istenek lesze-
nek, Ez lehen hasna Monozloinak ez jelen valo ellenvetesének,
kit mi soha ő felőle el nem hittük volna, az mint oda fel sabo-
dek, hogy ő az Szenteket, csak ugy tistelet, mint ember embert,
solga solga tarsat, es hogy nem Latriat, hanem Duliat tulaydonit
nekiek, mely besedenek hamissagat itt nyílván ki mutatya. Mert
ki volna az az ki, ez vilagh vezereinek, gondviselőinek, kik
Christussal birodalomban es hatalomban egyeznek, Latriat nem
tulaydonitana? Avagy mifoda inkab egyeb az Latria, mint eze-
ket egy altalyaban egyenlőkepen Urunknak es az Szenteknek
tulaydonitaná? Tovabba az-is meg tertzik Monozloinak ez jelen
valo ellenveteséből, hogy valoban es egy altalyaban erősíti eb-
ben ez ő irafaban az Papistaknak minden balvanyozafokat es lel-
ki fertelmessegeket, az mellyet üztenek az Szentekkel mikor
közöttök, az mint oda fel ket helyen-is búsegesen solottunk ru-
la, tistartofagot, udvarbirofigok, espanfigot rendeltének, orfa-
goknak, tartományoknak, Varasoknak, faluknak, Istennek elő-
teremetet allatinak, sőt meg az földi termeseknek-is gondvisele-
set reazok biztak, ketseg nélkül azért, hogy az Isten mivel hogy
az gondviselesből ki faradot immar, csak hívokodnek.

De mint hogy az tób ellenvetesivel semmiben nem segit-
tette az Szenteknek imadasat, es ez vilaghi állapotunk felől va-
ló tudományokat, azonkepen ezzel-is nem segiti semmikepen,
kit az

kit az kerezyen olvaso ezennel eszeben vehet, ha az mi reja
valo feleletunket meg erti.

Elsőször azért nem tagadjuk mi azt, hogy az igheket az
mellyeket Monozloi elő hoz, az Istennek Fia nem solotta; mert
ő befeledi azok es ő igireti, az mellyekkel alharatosságra akarja
inteni es az igaz tudomannak meg őrizesere az kerezyeneket.
Azt mondjuk mind-az-által, hogy ez mi Urunk Christufnak
mondafat, ugy keltenünk es magyarazunk mi-nekünk, hogy
az több szent irásokval ne ellenkedgyek, hanemfőtt inkább min-
denben egyezzek. Ellenkedni fog kedig, ha ugy kezdgyek
magyarazni az mint Monozloi akarja, az az, ha ez világhnak or-
szágának es nemzetsegének vezeresleben es gondviselésében az
Szenteket tarful adgyuk az Christufnak melleje, ugy hogy ő-
is mindeneknek cselekedeteket tudgyak, mindenekkel birja-
nak, es nemelyleket fel emelleyenek, nemelyleket meg rombo-
nak. Mert örökre valo Regula az, az mit mond Esaiasz az Ur
cap: 48. Elek en Ichova, az en dicsőségemet másnak nem a-
dom. Ismet az mit mond Daniel cap: 2. Isten az az ki az or-
szágokat rendeli es el változtattya. Tudgyuk kedig az sentsas-
bul hogy örökre valo országot es minden nepeken valo fejede-
lemseget, olyat az mineműről sol Monozloi, csak egyedül mi-
nelkül Christus Urunknak tulajdonit az iras, Zach: 9. Ihol jő
az te kiralyod, ki bekefseget fog szállani az nemzetsegeknek, az
ő birodalma kedig ki terjezti magát tengertől fogva tengerig,
es az folyo víztől fogva ez földnek minden hataraig. Ismet
Psalmo 2. En az en kiralyomot Sionban helyeztettem, kery en
tűlem es nemzetsegeket adok öröksegtől te-neked, es az te bí-
tokod ez földnek hatari lesnek. Ismet Psalmo 110: Mondá az
Ur az en Uramnak, ily az en jobomra, &c. Uralkodgyal ellen-
segidnek közepette. Ismet Hebr: 1. Kísoda volna az Angya-
lok között, az kinek ezt mondotta az UR, ily az en jobomra,
míg az te ellensegidet labad alatt való sekül tesem teneked. Ac-
tor: 2. Urra es Christusa csak ezt tőtte az Isten. Actor: 5. En
azlefult, az ő job keze által fel emelyen, tőtte az Isten fejede-
lemme

lemme, es meg tartova. Philip: 2. Ezt magasztalta fel az Ur Isten, oly nagy fölségre, hogy az ő neveben hajolnak meg minden
terdek mennyieiek, földiek, es Pokolbeliek. Ismet: Hebr: 1.
Az te kirali beked Ur Isten, mind örökkön örökke, egyenes ve-
ső az te országodnak veseje. Szereted az igazságot es gyűlölsd
az alnokságot. Ennek-okaert meg kent tegeder Isten, az te Iste-
ned az te tarsaidnak felette, &c. Ezeket azért az sents iras tars
nelkül tulajdonitja az mi kegyelmes meg valtonknak, kikre
valo kepest ugyan Christufnak-is neveztetik, az az, Istentől meg
kenettetet semelynek. Mert ezt kente es szentelte fel az ő men-
nyei sents Attya, kiralyfagra, Papságra es Prophetai tistire, hogy
az ő kiralyi hatalmaval minket meg tartana, es mind ellenegi-
vel, sőt minden teremtet allatokval, birna, Papsagához illendő
aldozattyaval minket Attyanak meg engezzelne, Prophetai tist-
ti serint pedig Attyanak minden akarattyat mi-nekünk meg je-
senteneje, es ezeket az ő tistieit mind addig gyakorlanaja, míg-
len az Anya-szent-egyházat dicsőséggel es örök életvel megh
Coronazza. Iohan: 6. ver: 27. cap: 10. 18. Psalmo 45. ver: 7.
Hebr: 2. ver: 8. 9. Mindeneket ennek labai ala verettel, &c. Hebr:
5. ver: 45. Azert ha ezek ez dolgok igazak, mint hogy kefség
nelkül igazak, lehetetlen dolog az hogy ez ilyen kiralyfagban
az mellyvel birattatnak, vezerttetnek, fel emeltetnek, rontat-
nak országok, tartományok, nepek es nemzetsegek, es mellyel
az Istennek Fia uralkodik az ő ellensegin es minden teremtet al-
latokon, az Szentek tarsok legyenek ő mellete az mint Mont
nagy karomlással ite ez helyen mondgya es bizonitani-is akarja.
De csak hejában es hasontalanul, mert az, az iras az melyre ma-
gat epiti, es az többiis az kiket elő hoz, nem bizonityak azt sem-
mikepen, holot üdvözitőnk szent Ianosna, nem ez mostani je-
len valo üdvőről folyon, hanem sinton az itiletnek napjarul, az
mely itiletnek napjan az mint az több szent irások-is bolonak, az
Szentek Christus Urunkval együtt nagy meltofsággal meg fogjak
itilni ez világhot, es akkor ő- is biroi meltofságok serint ura-
kodnak az hitetlen nemzetsegeken, kiket vas véső ala vetnek.

holot v^{is}a hihatalan sententiával őket az örök veszedelemre és karhozatra sententiazzak. Ez ennek ez helynek igaz értelme, nem kedig az az kire Mon: nagy Istentelenül és tolvayul meghoztván az Christust az ő királyi meltságotul, esigazza: kit miim-ez irafokval győzhetetlenül bizonyítunk. Sapien: 3. Az igazaknak lelkek Istennek markában vadnak, &c. Annak-okaert az ő meg latogatafoknak napjan, fenyeskedni fognak, mint valami lang adazo nad közöt való bikrak. *Iudicabunt gentes*, itilni fogjak az nemzetsegeket, es uralkodni fognak az nepeken, es az Ur fog ő benne orfagolni örökke, &c. Ebben ez mondasban Solumon ugyan azont tulaydonította it az igazaknak, az mit Christus Urunk az ő alhatatos híveinek. De mikor lehen az, nyilván meg jelenti: Az meg latogafnak Napjan. Mely napon az itilet napjat erti, az mikor az Isten az fel tamadással, es az iteleletes, veghez ment örökke való dicsőségvel meg latogattya az lelkeket. Dan: 7. Latam ugy mond, hogy az bestianak egyikik harva hadakozik vala az Szentek ellen, es meg győzi vala őket, miglen el jöve *Aniquis dierum*, az napok mia meg venhűt, (az az, az Atya Isten, ki ven ember abrazatban mutatya megh ez jelenesben magat Danielnek) es itilet adattatik az főlleges Istennek Szenteknek, es el jöve az üdö, es bírak az orfagot az Szentek. Itt-is az itilet napjarul fol Daniel, melyre az Atya el jövendő az ő szent Fiával, es akkor mondgya hogy az itilet es az orfaglas adattatik az Szenteknek. Matth: 19. ver: 28. Bizonybizon mondom ti-nektek, hogy ti kik követtetek engemet *in regeneratione* az uyonnan való búleteskor, az mikor az embernek Fiailni fog az ő dicsőségének bekiben, ti-is tizenket bekeken fogtok ülni, itilven az Israelnek tizenket nemzetseget. Mely Christus Urunk mondasában az mint az betű-is meg mutatya az uyonnan való búletesen az fel tamadas erretik, kit bizonyit Theophilactus is irvan ez locusra: *Per regenerationem autem resurrexerunt in seculum*. Az uyonnan való búletesen ugy mond, az fel tamadást ért fed. Matth: 15. Jöjete el en Atyámnak aldottai, birjakok dőlkül az orfagot, az mely vagyon nektek kezitvetven, világ *damen*

amentominak fel vetesétül fogva, &c. Nem mostani üdöre fol 206 itt-is, hanem az itilet napjara, az mikor az hívek az orfagot el veszik. Rom: 8. Szent Pal-is azt mondgya, hogy Istennek Fiai vagyunk, es az Fiui meltságot serint örökösök, az Christus Iesusnak kedig örökös tarfai, de nezyen *ad futuram gloriam nobis revelandam*, nezyen az jövendő nekünk meg jelenendő dicsőségre, Mely dicsőség, mikor jelennek meg, meg magyarazza s. Ianos. 1. Iohan: 3. Szerelmeresim ugy mond, most fia vagyunk az Istennek, de nem jelent meg meg mitfodak lesünk. Tudjuk mind-az-altal, hog az mikor ő meg jelenik, hozza hasonlok lesünk. Az mikor ő meg jelenik ugy mond, az kedig az itilet Napjan lehen. 1. Cor: 6. Nem tudgyatoke, hogy az Szentek ez világot, *Iudicabunt*, meg fogjak itilni. Ismet: Nem tudgyatoke, hogy az Angyalokot *Iudicabimus*, fogyunk meg itilni? Fogyuk ugy mond itilni, jövendő üdöre, hat nem itilnek most az Szentek.

De mi búksége fok több irafokot elő hozunk, ha mind az egész sent iras az dicsőségnek veghez ment tökelletes állapotnak meg adafat, es az mire menendők vagyunk, annak tellyes el vetelet az utolso napra halaztya? Ez mostani üdöben kedig sejedelemségben es Urafagban, avagy ez vilagnak vezeteseben, nem hogy Christus Urunkhoz tenne őket eggye avagy hasonlatosok va, hanem megh azt-is hogy az Angyalokhoz hasonlok legyenek, az fel tamadafnak idejere halaztya Matth: 22.

Mit antalkodik tehát avagy inkább mit bolondoskodik Mon: az mostani üdöre nyaka segve tekervén az irafokot, hog nem tartja magat az hatarban, az mellyet az Isté ünnön maga hararozot, es miért nem varja az üdöt az mellyet az híveknek meltságotok es dicsőségeknék meg adafara ünnön maga az Ur rendelt?

Ez elegendő felelet Monozloinak ez jelen való ellenvetesének meg feytesere, az melyben ebben verkezik Mon: hogy az Paterek Regulaja serint, *Distingue tempora et concordabis scripturas*. Tegy valaszt az üdök közöt, es gyakorra egyben bekeltedhet az irafokat. Nem tehen ő az üdök közöt valaszt, mellyek, közöt, az ki itt ez locusba valaszt tehen, mindgyarast könnyen

meg fele'het az ő ellenvefere, ilyen kepen. Azt mondod te Mon: hogy az Christus igireti nem fogalt ez jelen valo elete az ő hitveinek, mert it nem uralkodtanak, hanem nyomorufagot szenvedének. Az üdöre sem fogal az mikor ez vilagh el vegeződik, mert akkor eg' akol es egy Paztor lefen. Azert az mostani üdöre fogal az Isten orszagaban levő Szentekre. Tagadgyuk mi ez következest; mert ez három üdő közöt. Ez vilaghi elet, mostani, mas vilaghi elet, es itilet utan valo elet, avagy üdő közöt, meg egy vagyon az mellyet el titkol Mon: tudni illik, az itiletnek napja, es ideje, mely vilagh veghe elöt lefen, es az melyre igazitonak minket minden irafok, es arra tanitonak, hogy nem az elött, hanem akkor mennek veghben az Istennek es az mi Christufunknak az telketes melto'fag, dicső'sseg es bodoglag felöl minden igireti. Arrul fol azert ez jelen valo iraf is, honnanyozhetetlenül következik, hogy nem jól accommendalya es sabja ezt az mostani üdöre, mely üdöben az Szentek az oltarat egy-eg' fejer öltözetben az dicső'ssegnek csak valami reiben leven, nem ök itilik mostan ez vilaghot, hanem söt inkab az Istennek igaz itiletit varjak es kivannyak ezt mondvan, az mint ugyan ezen sent Ianos írja Apocal: 6. Latam ugy mond, az oltar alát azoknak lelkeket az kik meg öltetettének az Isteni igerejeert, es az bizonsag tetelert az mellyet oltalmaztanak: kiáltanak vala kedig nagy fel sóval mondvan. Meddig Uram, ki Szent vagy es igaz nem itiled es meg nem bosulod, az mi verünk az azokon az kik az földön lakoznak: Mely ighek utan ezt mondgya Ianos: Akkor eggyenkent nekik adatanak fejer ruhák, es meg mondatek nekik, hogy nyugodnanak megh egy kevet ideig, mig be tellyesednenek az ő szolga tarfok es arcyoklirak, az kiknek hozza'jok hasonlo'kepen megh kellene öltetenni. Eze Ezeket írja sent Ianos, kikbül megh tetzik, hogy az Martyromok most az Istennek itiletit kivannyak, ök kedig senkit nem itilnek, sem nem uralkodnak, honnan mi Monozloi ellen illyen ellenvefere' epitünk.

Ha valakik az Szentek közzül most uralkodnak ez vilaghot

vilaghot itilik, tehát főkepen az Martyromok ural-
kodnak es itilik, kik hamis itiletekvel az Istenle-
nektül megh öltetettének.

De ezek most, ugy az mint akarja Monozloi, nem ural-
kodnak, hanem az ő uralkodafok nyugodalom,
sem nem itilik ez vilaghot.

Annal inkab nem uralkodnak tehát az szerint egyeb
Szentek, sem nem itilik most ez vilagot. Kít meg akar-
tunk vala Mon: ellen bizonyítani, mint hog' meg is bizonyítottuk,
Hamis tehát az ő ellenvefere, az mellyet it formalt mi ellenünk.

De it meg ket kerdes tamad, az melyre meg kel felelnünk
szükség-kepen. Christus Urunk így szol itt ez helyen: Az ki
ugy mond győzödelmes lefzen es meg oltalmazza az en csele-
kedetimet, hatalmat adok neki az Poganyokon, birnia fogja
őket vas veszővel, es el rontya mint az cserep edent. Azert it
azt kerdehetne valaki.

E L Ő S Z Ő R.

Mitfoda birodalom es hatalom ez, az mellyet fog-
nak az hivek venni az itiletkor.

Meg mondgya Christus Urunk Matth: 19. Itilnie fogja-
tok az Israelnek tizen-ket nemzefegit. Es sent Pal-is 1. Cor:
6. Az Szentek ez vilaghot es az gonoz Angyalokot fogjak
meg itilni. Ismet Rom: 8. Galat. 4. Istennek Fiai es örökös,
az Christufnak örökös tarfai leszünk, mely birodalommal soha
nagyob nem lehet.

M A S O D S Z Ő R.

Mitfoda itilet lefzen az, az melyvel az Szentek megh itil-
lik ez vilaghot es rontani fogjak az Poganyokot?

Az, itilet nem olyan lefen, mint ő-magának az Isten Fia-
nak itileti, mely felöl azt mondgya az iras, hogy az Atya min-
den itile.

den itiletet ő neki adot. Azert az Szentek nem egyenlő met-
tosággal fognak ő vele itiletet tenni, hanem külömbfeg lefzen
az ő itiletek es az Christuse közöt. Mert Christus Urunk *amb-
rative* metosag serint, ugy mint Istennek Fia, ez világhnak ki-
ralya, fejedelme, itilő biraja, joknak es gonozoknak jutalmok-
nak meg fizetője, fog itilni. De az Szentek Christus utan es ő
tőle vőtt hatalomval fognak itilni. Christus Urunk esmeret be-
rint, es kinek kinek fiaveinek által latsa serint fog itilni minde-
ket. Az hívek kedig bizonyag serint, hogy az Istén Fiauk itil-
lő feki előtt bizonyagok lefnek, hogy az ő tanításokra nem vő-
tek az Euangeliomot, sem meg nem tertenek. Christus Urunk
valóban es allattya serint, de az hívek *exemplum* es pelda szerint,
mikor az itilet napjan az ő példajokval őket meg szegyenik,
meg győzik, es minden maga mentlegre való okot el vesznek
tőlök. Minemű ertelem az sent Mathe Euangeliomjanak tizen-
kettődik rebeben vagyön irattatvan, hogy az Sabanak kiralyne
asszonya, es az Ninivebeliek az itiletkor az Sido nemzetseget
karhozzatni fogjak, mert az Ninivebeliek az Ionas Predikacio-
jara meg tertenek, az kiralyne asszony kedig Salamonnak bölse-
seget halvan, nagy költseggel es fáradsággal hozza ment hogy
űtet halgatnaja. Az Sidok kedig az Istennek öröкке való Fiat
megh mikor köztök volna is, nem hogy kerestek es halgattak
volna, hanem meg utaltak. Mely ertelmet Chrysostomus is igen
sepen meg magyarazza Homil: 33. in Mattheum, holot ezeket ír-
ja. Az Sidok ugy mond, az itiletnek napjan fogjak mondani.
Uram, nem esmertünk tegedet az testben leven Istennek Fiaunk
lenni. Mert kifsoda lathatta volna az földben be asot es az föld
közben el titkoltatot napot? Es ki remenlette volna, hogy az
asszonyallat az ki paradisiomot be zarta vala, lenne az paradisi-
omnak aytaja, es hogy az által jűne elő az világhoz, az ki ala-
tal az földre jűt vala be ez világhoz? Azert hogy teged bűn-
val illemlenk, nem vakmerőseggel vit minket arra, hanem az te re-
stednek meg tekintese esalt meg minket. Akkor az Apostolok
es egyeb hívek az itiletben űlven ezt fogjak mondani, Mi is em-
berek

berék voltunk, az miképen ti is, es egy világban űltünk az go-
noz lelkeknek kefertetiala vettettetven. Sőt ti enniben volta-
tok nálunknál jobbak, hogy mi bűnös emberek voltunk, paraz-
tok es az köllég közöt nemtelenek es nevetlenek. Ti kedig,
Papok, es iras-tudok, Papifejedelmek, es az nep közöt fejedel-
mek, Mi azert meg esmerhetők űtet bűnösök ez paraztok-le-
ven, Es ti nem esmerhetetek Papok es iras-tudok leven holot
kiválteken az irasok is az ti semeitek előtt forganának. Mi mi-
nek előtt csudait latnánk jó ertelemben voltunk felsőle. Ti
mind enni csudakbul is nem voltatok jó ertelemben. De legyen
ugy hogy nem hittetek neki, nem tudvan hogy Istén Fia volna
hat miért őtettek megh űtet meg is mikor semmi bűnt nem talal-
tatok hozzaja, &c. Ezeket írja Chrysostomus, arrul, az hívek
az őnnön példajokot az itiletkor az Istenteleneknek elejekben
advan, mint fogjak őket, meg itilni. Vegezetre Christus Urunk
es az hívek az itiletben első lefnek, mert ő általa először is az
jok itiletnek meg: Az hívek kedig először Christus Urunktul
absolutionalt veyen mindgyart vele egyűt le űlnek es ugy mon-
dattatik ki az sententia, mely mia öröкке megh rontattatnak es
el karhoznak az Istentelenek.

Ezekből is azert, meg tetzik hogy semmi ereje nints az
Mon: jelen való fundamentomanak, es jó következzel az is
merő hamislag az mit abbul az birodalombul akar ki hozni, hog
most ez világhon egyenkent, minden embereknek, nepeknek
es nemzetsegeknek latnajak es ertenejek dolgokat, es hogy eze-
ket megh itilven nemelleyeket fel emelnenek, nemelleyeket el-
vetnenek: Mert nem az Szentek tistí ez, hanem az Istene, es az
ő Szent Fia. Mas az hogy az Szenteknek itiletekre, az mellyet
tejdők, eleg kinek kinek, hogy az ő eleteben törtent dol-
gok ebeben jussanak. Iollehet arrul ugyan nem akarunk senki-
vel vesékedni, hogy az fel tamadaskor az megh dicsőült Sze-
tek az Isteni böltségtől es világhoz tartul fenyeffen meg vila-
gossitavan, világ kezdettől fogva, világ vegezetik meg nem
esmernenek minden embereket, es nem tudnajak azoknak alla-
pattyokat,

pattykot. Mert olvassuk az Eumgeliumban hogy az tanítványok is Peter, Iacob es Andras, annak az bodogfagnak valami rešet erezyen es meg kostolvan, meg esmerik Mofest, es Ellia est, az Tabornak hegyen, mikor Urunk az ő sinet el változtatva volna. De nem erről vagy on most az keres, hanem arról: Ha, most, míg megh az Szentek, jöhet az bodogfagnak valami rešetben leven, remenleg es varokodas alatt tartatnak, es rešet érint vešnek jelenest az Ur Istentől, az menire az ő bodogfagokra sűkleg, nem bírjak kedig tőkelletesen es tellyesen azok, az miket Isten nekik igirt: Tudgyake egyenkent ez világi emberek dolgokot avagy nem tudgyak, es forognak azokban avagy nem. Kit mi tagadunk, Monozloi kedig erősen vall, es meg is it ez helyen is több okokból akar bizonyítani, kikre meg kel neki felelnünk.

MONOZLOI ELLENVETESE.

Nam azt mondgya Christus Urunk. *Sicut mihi dedit Pater*, az mint ennekem Atyam adta. Nincs tehát semmi különbség Christus között es az Szentek között az itéletnek es birodalomnak dolgában.

F E L E L E T.

Vay igen is vagy on. Mert Christus Urunk itil es Uralkodik mint UR es az Szenteknek feje. Az Szentek ugy mint tagok. Christus Urunk tulajdon es saját meltoſaga szerint. Miaz ő érdemből es kegyelméből. Ő maga semelyeben: Mi ő általa. Ő neki saját es tulajdona az ő itilő hatalma, mely nekünk az ő benne valo hitnek általa közöltetik. Holot kedig Monozloi ellen Urunk befedit forgattya. Igaz hogy így szól Urunk. *Sicut mihi dedit Pater*: Az mint ennekem Atyam adta. De az az *sicut*: Az mint, nem jegyez az irásban mindenkor egy arant, hanem gyakorta csak rešet érint es bizonyos dolgokban valo hasonlatosságot, az meniben az dolog melyből vagy on az egyben hasonlított hozzájuk illik azokhoz az kik egyben hasonlítottak. Mint Christus Urunk mondgya azt is: *Sicut me misit Pater*: Az mint engem bocsátot Atyam, en is ugy bocsátlak titeket. Mely mondan

mind az által az *Sicut* nem jegyez minden nemű hasonlatosságot. 209 Mert így az Apostolok meg váltok is lennének. Így azért itt is az itil es birodalom különbségvel tulajdonítatik Urunkul az Szenteknek hogy nem mint magának, az mint meg ertenk,

MONOZLOI FOGASA Folio 328.

Isten előt az huson-negy venek tudgyak es lattyak menyországban minemű dolgok lesznek itt ez földön es ahöz kepeſt dicsirik az Istent. Apocal: 11. ver: 19. Tudgyak azért az Szentek minden mi dolgainkot.

F E L E L E T.

Erre meg feleltünk immar közbevetetlen ez előt valo eltenvetésnek feleletinek az veghiben, mely feleletet itt is elő hozunk. Hamissan hozza elő Monozloi ezt az locust: mert sőt hül ot nintsen, hogy az huson-negy venek latnajak ez világi dolgokot es abbul az latasbul tudnajak, hanem Apocal: 11. azt írja bent Ianos hogy az hetedik Angyal kűrtölesere szózatok hallatának az eghben, (kiktul az Angyaloktul) kik ezt mondgyak vala: Ez vilagnak minden orſaghi az mi Urunké lőtenek, es az ő Christusae, ki orſagolni fog mind örökkön örökre. Mely ſora mondgya oztan Ianos, hogy az huson-negy venek, az az, az Szentek dicsírték az Ur Istent. De ez nem illik az Monozloi fändekara, mert egy az hogy az venek hallasbul nem latasbul ertik meg ezt az dologot. Mas az hogy nem egyenkent az embereknek dolgoknak valo tudasa ez, hanem közönſeges es az egész Ecclesiara néz. Harmadör, ugyan magoktul is nem csuda ha tudtak azok, hogy az mi Christusunknak orſaga ki terjedet minden orſagokban, mert ő is orſag szerte ez vilagyon annak tagjai voltak, es innen ki multyan arról el nem felelkeztenek. De azt bizonyitſa meg Mon: hogy azok az venek es az Szentek egyenkent valo dolgainkot tudnajak, kit mi nem hiszünk, ő is kedig megh nem bizonyithat.

MAS FOGASA MONOZLOINAK Folio 329.

Ha az meg holt ember holtá után jövendőlni tud, inkább meg tudhatya az jelen valo dolgokot.

De Samuel Prophetarul olvassuk 1. Reg: 28. hogy Saul kiralynak holta után jövendőlt.

Anníval inkább tehát az menybéli Szentek latyan az Istent az egész világnak tellyes fenyes tükörre, menyországban mindeket meg lathatnak és esmerhetnek.

F E L E L E T.

Az mi az mennyei fenyes tükörnek dolgot illeti, arról meg mondtuk és meg-is bizonyítottuk, hogy merő bolondság, és csak valami korfagos avagy hagymazban fekvő barátnak almodozása; mely dologról lássa meg az keresztény olvasó, az mit Gergel Papa és Monozloi ellen disputáltunk oda fel, az Mon: írásának hatodik részének meg hamisításában, ahol az negyedik rendbeli locustokot ő ellene megh oltalmazánk. Az mi kedig egészen illeti ez ellenvetésnek dolgot, igen beteg és femmire kellő. Mert először az egy Samuelnek példajából, ha fínte igaz Samuel volt volna-is az, és az egy jövendő dolognak, tudni illik, az Saulnak halálának tudásából, nem következik minden Szentek felől, az mint Monozloi akarja közönséges értelem, hogy minden Szentek mindent tudgyonak. Mert ő egy semely leven az egy dolgot Istennek jelentéséből, ha Isten akarta meg tudhatta. De azért ő-is egyéb dolgokat ugyan nem tudot. És ez egy embernek példajából nem következik, hogy minden Szentek, mindent tudgyonak. Azert az Deakok ellenvetésre azt felelnek, hogy, *A particulari ad universale non valet argumentum.* Es mivel hogy nagyobb az feneke az hordójanál, azt is mondanak hogy *Plus est in Conclusionē, quam fuit in pramissis.* Mert nem az következik ebből ez egy példából, hogy minden Szentek tudnak mindent, hanem csak az hogy, ha Samuel tudta az jövendő dolgokat, inkább tudta az jelen valokat.

Malodszor, méltan csudalkozunk rajta, hogy ezzel ez locussal nem általlya bizonyítani Monozloi: mert ott az ördögös áfonyallat az ördögöt hja elő az Samuel kepeben, és az Prophetal az hitetlen Saulnak veszedelmere, mert immar őtet az Isten az gonoz lelkek kezében és hatalmában adta vala, az mint ő

mint ő maga Saul mondgya, hogy el tavozot ő tőle az Iseho²¹⁰ 1. Regum 28. Immar azért az ördögöknek mint hohereknek nem csuda ha veszedelme felől ertelmek volt, az mint fent David-is mondgya Psalmo 78. hogy Egyptomot Isten engedelmeből az gonoz lelkek el vezettek. Innen-is azért akar ki lássa mint következzen az ördögökről az mennyei Szentekre.

Az ördögök ugy mint az Istennek hoheri, az Saulnak büntetéseben tudtak annak következendő veszedelmer.

Azert az mennyei Szentek tudnak mindeneket,

Nem efsik jól az argumentum: Mert az ördögök gyakorta executori ki foglaltatol és veghez vivői az Istének ki mondatatot sententiajanak. Azert azt az sententiát meg tudhattak avagy Istentől avagy az Angyaloktól. De az fele tisztet nem bizot most az ő Szentire az eghekben.

HARMADIK FOGASA MONOZLOINAK

Folio 329.

Az írás, 1. Regum 28. és Ecclesiast: 46. azt az ki meg jelent Saulnak, Samuelnek nevezi.

Azert nem ördögi jelenes volt az, hanem az igaz Samuel, kit az Limbusból hozot ki az áfonyallat, az ő mestersegevel.

F E L E L E T.

Nem tagadgyuk, hogy az írás azokon az helyeken Samuel nem nevezi: ugy vagyon, azt meg engedgyük Monozloi-nak: De azt az nevezetet tagadgyuk elegendő oknak lenni, hogy az az ki meg jelent az igaz Samuel lőt volna: Mert az mint mondanak ördögghi val, szem-fen vesztes es jelenes volt az: Mely dolognak igazsága, ha több nem volna, csak abból is megh tertzik, hogy az Magiát, ördögghi tudomant erőssen meg tiltotta Isten az ő szent törvényében, kit mivel hogy eltekben mindenkpen utaltanak, és tavoztattanak és karhoztattanak az hivek, és kiváltkepen tisztek berint az Prophetak, Azert lehetetlen dog, hog

log, hogy ki mulafoknak utanna azoknak meg bodogult lelkek
annak engertenek volna.

Hat miért nevezi az iras Samuelnek?

Az hasonlatossagert, es az Samuelnek kepeert, az mellyet
fel vót es vifelt az ördög, mely dologrul mayd többet folunk,

NEGYEDIK FOGASA MONOZLOINAK

Folio 329.

Szent Agoston-is libro de Cura pro mortuis cap. 5. igaz Samuel-
nek mondgya, Azert ugyan az volt.

F E L E L E T.

Legyen ugy, hogy azt mondgya sent Agoston, Mas mond
Tertullianus, ki ő nalanal reghie es közeleb jart az primitiva
előbbi Apostoli Ecclesiához, melynek értelme ez dolog fe-
löl in libro de Anima im-ez: *Alsit ut animam, cuiuslibet sancti ne dum Pro-
pheta à demonio credamus extraham. etc.* Tavul legyen az, hogy akar
mely Szentnek, nem hogy Prophetanak lelket, hinnek hogy
az ördögtől ez földre vifszá vonattat, holot azt meg ta-
nultuk legyen, hogy az Sathan meg vilagossagnak Angyal-
va-is tñtetni magát, nem hogy vilagossagnak ferfiya nem
tñtetneje. Sőt Istennek-is mondando volna magát es nagy
csudakot cselekedendő, hogy ha lehetne az valasztottakat
is, fel forditanaja, &c. Ezek Tertullianusnak az ő befze-
di, kivel egyeznek, Iustinus, Chrysostomus, Athanasius,
&c. Kiknek értelmeket az lelkeknek vifszá nem tere-
sekről oda fel meg talalod az negyedik rendbeli locufoknak
megh oltalmazaban.

Az mi kédig immar kivaltkepen illeti sent Agoston dolga
ennek irasanak kit elő hoz Mon: meg tekentenk mi, mit irjon
ez dologrul, de semmit ott ollyat nem talaltunk az mit mond,
es az mit reaja fog, hogy nylvan bizonitonaja, hog az igaz Samu-
el Propheta volt volna az ki meg jelent Saul kiralynak. Sőt in-
kab ellenkedő dolgot talalunk: mert mikor eg által befedvel az
Samuelről ket avagy három igével emlekezet volna ezt mon-
dan:

van: Nam & Samuel Propheta defunctus vivo Sauli Regi futura pradixit, Az 211
megh holt Samuel-is ugy mond, az eleven Saulnak jövendőt
mondot, mindgyart utanna veti, *quamvis nonnulli, non ipsum fuisse, qui po-
tuisset magicis artibus evocari, sed aliquem spiritum, tam malis operibus congruentem,
illius existimant similitudinem figurasse.* Iollehert, ugy mond, nemelylek
oly iteletben vadnak, hogy nem ő-maga Samuel volt az ki az
ördögi tudományval ki hivattat, hanem valami ez illyen go-
noz cselekedethez illendő lelek kepezte az ő hasonlatossag &c.
Es ezt az sententiat lattatik javalni Augustinus: mert közbe
vetetlen mindgyaralt, meg felel arra az locufra, mely vagyon
Ecclesiastici 46: es azt mondgya, hogy nints helye annak az
könyvnek bizonfaganak, mert ellene mondonak neki, es nint-
sen az Canonban. Hogy kedig ez volt legyen tokelleres értel-
me sent Agostonnak ez Samuel felöl, mas irasibul nylvabban
meg tetzik, es kivaltkepen lib: 2. ad Simplicianum Qnaest: 3. holot fan-
sandezval tractalya ezt az kerdest. Az tistalan lelek az mely
volt az ördöngös affonyallatban cselekedhetee azt, hogy Sa-
muel Saul lathataja es befelhetne vele: Mely kerdest, mind
ket kezre meg forgat. De minek utanna kessegesen disputalé
volna arrul, Hogy az meg lehetet, mint hogy az-is mikor az
ördög Istennek befellett, az lobot es az Apostoloktól tüle az ke-
sertetre ki követven, es mikor Urunkval befelle az puztában,
nem csak befelle kedig, hanem egyik helyről elevenen mas
helyre hordoza, es oda helyhete az-hova akara. Sőt az Sidok
altal veghre ugyan meg ölete, &c. Ezeknek utanna, az masik
sententiat vési fel, es azt javallya így folyan. *Quaquam in hoc facto
potest esse alius facilius intellectum & expeditior exitus, ut non vere spiritum Samulis ex-
citatum à requie sua credamus, sed aliquod Phantasma & imaginariam illusionem
Diaboli machinationibus factam. Quem propterea scriptura nomine Samuelis appel-
lat, quia solent imagines rerum earum non inibus, quarum imagines sunt appellari &c.*
Iollehert, ugy mond, ez cselekedet felöl, mas könnyeb értelme-
is lehet, melyből hamareb ki befelhetünk, hogy ne hidgyúk azt,
hogy igazan az Samuelnek lelke költetet volna fel, az ő nyug-
dalmabul, hanem hogy valami latís es ördögi mesterseggel esí-
nalt es

nalt es elmeben formalt családfag volt, kit azért nevez az iras Samuelnek; mert sokas az, hogy az kepeket azoknak nevekvel nevezik, az kiknek kepeket viselik. Ez sient Agostonnak igaz es javalt sententiaja. Azert nem igazan fogja reaja Monozloi, hogy ő azt igaz Samuelnek lenni hitte es bizonitotta volna. Nem igaz befed ez, mert külömben vagyon az dolog, az mint az ő irasabul meg latank, melyben az töb kerdesekre-is, az kik innen soktanak tamadni, meg felel, mellyeket mi mind azon alt itt elő nem hozunk, hanem az kinek kedve vagyon hozzája ott az helyen meg ol vashattya.

Ó TÖDIK FOGASA MONOZLOINAK

Folio 329, 330.

Moses es Ellies Urunknak meg jelenven az Tabornak hegyen, meg jelentek ő sient föllegenek, avagy solnak vala azok, mellyeknek be kel vala rayta tellyesedni, es Hierusalemben magan viselni. Maga reghen meg holt vala Moses, meg-is meg jelenik Christushnak, ugy annira hogy Peter-is meg esmeri.

Valamint azért ott akkor az meg lehetet, azon hatalomval most-is nalok vagyon az esmeretseg, &c.

F E L E L E T.

Ez-is nem segiti Monozloit semmibül. Mert hogy ezek Moses es Ellies ez vilagha vissza júnék, es Christus Urunkval az ő kenősevedese es halala felől solonak, Istennek rendesebül es cselekedetibül vagyon ez, az mely Istennek mivel hogy minden embereknek mind testek lelkek hatalmaban vadnak, fel tamazhattya es elő hozhattya azokat valamikor akarja, es az mire őket ki bothattya, sükséges dolgokrul jelenest-is tehet nekik. Ioltehet itt ez helyen, ugyan nem volt sükséges arrul valo jelenes: Mert Moses es Ellies, az Christus el jöveteli, sevedese es halala felől Prophetának volt, azért magoktul-is tudhattak ezt az dolgot. Hogy kedig meg esmerik az Christust, az-is nem csuda, mert littyak az ő dicsőséget az melytől meg vilagosítottak, es mikor Istentől hozzája botlittatnak-is, értelmet vesnek

es ratio

es tanusagot fetőle, hogy el jút immar az az ki felől ők Prophe-²¹² taltanak, es hogy ahoz botlittatnak ő föllegetől. De ez az pelda mindenkepen *singulari exemplum*, kivaltkepen valo cselekedeti az Istennek, hogy őket ez földre botlittya ilyen esmeretsegvel es követségvel, azért innen Mon; semmit nem bizonithat: mert noha Moses es Ellies hozzá jüttenek az Christushoz az Tabor hegyere Istennek inditafabul es jelentesebül: de innen ugyan nem követezik, hogy az mennyeiek tudgyak dolgainkot. Mert hi Isten egynek avagy kettőnek valamit meg jelentet, tulaydon es kivaltkepen valo dolog az, es az többivel azt nem cselekedte. Sőt az egynek vagy kettőnek-is nem az mi világi dolgainkot jelentette meg. Az mit azért szent Lukacs es az több Euan- gelistak mondonak, hogy bizonoyos okert Isten ez földre botlitta az Mesiashoz Mosest es Elliest az Tabor hegyere, azt hívűk. De hogy az mennyei Szentek tudgyak ide ala ez földre az mi dolgainkot, es ertsek könyörgesinket, nints az itt az irasban. Azert ahul vőtte oda vigye Monozloi, es ha akarja, hogy ez peldának valami hasznat vegye, azt mutassa meg, mint követezheffek ez igazan.

Egynek avagy kettőnek az Szentek közzül az Isten meg jelentet valamit csudakepen, mint Mosesnek es Elliesnek az Christus jelen letet az Tabor hegyen kihez le-is szallitja őket.

Azert minden Szentinek meg jelentette mind ezt, mind kedig ez világi minden dolgainkot.

Nem következik kedig, mert: *A particulari ad universale non valet argumentum*. Egy peldabul nem sabhatunk közönfeges törvent. Es az mit Isten egyvel kettővel cselekedet, nem cselekedte azt egyebekvel. Mint Daniel: 2. Az Nabugodonozor almat es annak értelmet meg jelentette Danielnek, de az több böltsékeknek nem. Eliseus-is lattyá 4. Regum 6. az Syriai királnak akarattat es tickon valo tanatsat Isten által. De azért egyebek ugyan nem tudtak, Ezek-is kedig egyeb királyoknak almat es akarattyo-
kot nem

kot nem tudtak es nem lattak. No azért akar mint huzza von-
nya es csigazza Mon: ezt az példát, ugyan nem lehen olyan hoz-
zu mente belőle az mint ő akarja. De mivel hogy ez dologrul
oda fel bővebben folottunk, az negyedik rendbeli locufoknak
meg oltalmazában, azért innét oda borsfattyuk es igazattyuk
az keresztény olvasót. Ezeknek utanna Mon: azt forgattyá fol:
330, 331. hogy az miképen az Angyalok az embereknek gond-
gyokot viseltek es viselik, nem külömben az menyországbeli
Szentek-is szorgalmatosok az mi dolgainkra, &c. De erre-is
meg feleltünk immar ez előt az hetedik bizonságra valo felelet-
ben. Nints azért immar itt semmi oly derek dolog az kire meg
nem feleltünk volna.

TIZENEGYEDIK BIZONSÁGA MONOZ.

loinak Apoc: 6. Folio 337, 338, 339.

Ha az Martyromoknak lelkek Isten előt bosú állást kíván-
nak azok ellen, az kik az ő vereket ki ontottak, annival inkább
kívannyak irgalmaságot az jokert.

De lattuk azt, hogy az Martyromok bosú állást kívannak
Apocal. 6. az oltar alat kiáltván es ezt mondván: Uram, val-
lyon midőn allod meg bozzujat az földön ki ontott verűnknek.

Következik azért, hogy annal inkább kívannyak irgalmasá-
got az jokert.

Itten kedig Monozói azt mondgya, hogy erre, az mint
ugyan ottan nem mese írja sient Iános, az negy allatok, mellye-
ket látot vala, es huszon-negy venek artzul le borulának az Ba-
rany előt, kiknek mindeniknek hegedűje vala es arany csebeje,
tellesz illatozással, mellyek az Szenteknek imadtsági valának &c.

F E L E L E T.

Ez ket locufok, az mellyeket Mon: it elő hoz, nem ille-
nek össze. Mert utolsó Apocal: 5. előbbi latas ennel, az mely
meg irattatik Apocal: 6. Azért Monozóitúl, nem igaz befűl
az, hogy az Martyromoknak könyörgésekre, az negy allatok
es az huzson-negy venek borultanak le ortzajokra az Barany
előt, &c.

előt, &c. De valamint, vagyon az dolog, ezt mi feletteb gyűlö- 213
segesen nem ragalmazzuk benne: mert ugyan sokasá ő neki,
hogy illetlenül hozza elő az szent irafokat, hanem rövideden
mind az ket locufokra meg feleltünk, es leg először-is az elsőre
az mellyet elő hoz, Apocal: 6.

AZ ELSŐ LOCUSRA VALÓ FEL: Apo: 6.

Az mi azért az elsőnek dolgot illeri, csak latas ez, mely-
bül valo dolgot nem bizonyíthat Monozloi: mert ha it ez vilá-
ghon az Szentekhez nem tért es nem-is cselekedtek az mint
ő maga Monozloi bizonyitya folio 338. hogy meg szenvedések-
nek idején-is boszu állást kívantanak volna Istenűl: annival
inkab nints most ő benne olyan *imperfectio*, oly fogyatkozásbul
valo vetkes indulat, az melyvel valóban es egy általlyaban, ki-
áltananak es bosú állást kívannának, hanem sőt inkább, ha ez vi-
laghon imadkoztanak, ha ott-is helye volna az ő imadtságotnak,
könyörögnek inkább erettek az Christus tanítása szerint Marth:
5. Imadkozzatok azokert, az kik öldöznek es haborgatnak
tikteket. Hat mitfoda egyeb ez az kiáltas: Hanem, mivel hogy
az Martyromoknak verének ki ontása meg megh nem büntet-
tetet, mindenkor előtte forog az Ur Istennek, nem felelheti el
azt, hanem bozzut allando erette. Ezt mutattyá ez az latas Ia-
nósnek es nekünk-is. Nem kel azért mi-nekünk innen valami
sóval valo imadtságot formálnunk, es az Martyromokra-is ol-
lyat fognunk, az mi az eghben, ugy mint minden tökellestesseg-
nek helyen nintsen. De ha ugyan valóban meg engednenk-is,
hogy az Martyromok az ő verekek bosú állásért könyörögte-
nek az Istennek, ugyan nem hálnál ez az locus Monozloinak
semmit, mert nem arról vagyon az keres, magokert könyör-
ögneke avagy nem az Szentek: hanem mas egyeb dolgokrul:
Tudni illik, Tudgyake az Szentek mi-nekünk eggyenkent va-
lo dolgainkot ez vilaghon. Es ha eggyenkent imadkoznak mi
erettünk avagy nem. Es ha mi-nekünk-is, kelle őket segítségül
hinunk avagy nem. Mely dolgoknak bizonyítására ez az locus
sinte ugy illik, mint az arany peretz az dízno orrában. Nem bi-

HH

zoníthat

zoníthat azért ezzel is semmit Monozloi, egyebet hanem csak azt, hogy az Isten országában, az Szentek kívánnak az Isten országának veghez ment tökéletes állapotat, mely az Istentel- neknek büntetésevel és az igazak meg Coronázásával lehen meg, kit mi ennek előtté immar rehanőr meg engedtünk neki, hogy köszönségefen az Szentek az egész Ecclesiának jót kívánnak, De az mint mondank, nem arról vagyon az kérdés.

AZ MASIK LOCUS: VALO FELELET Apo: 5.

Következik az másik, de ezt is akar ki láttya hogy nem ar- ra valo, mert azok az imadtságok, az mellyeket az venek az A- rany csehekben be mutatnak az Istennek, nem egyenkent ez földi emberekert valo imadtságok, hanem Isteni dicsiretek az mellyeket az Szentek az egekben tesznek. dicsirven és magyaz- talyan az Barant, az UR Iesus Christust, az mint ő maga Iános meg magyarázza mindgyarast. És eneklenek, úgy mond, úgy ene- ket, ezt mondvan: Melto vagy te Barany az ki el vegyed az könyvet és annak pótletit meg oldgyad, mert meg ölettetel és meg váltottal minket, Istennek, az te verednek általa, minden cseledekből, nyelvekből, nepekből, és nemzetsegekből. És tőtel minket az mi Istenünknel királyokká és Papokká, és országolni fogunk ez földön: ertsed ezen ez földön az előknek földet, La- sa azért immar akar ki is miképen következnek:

Az Szentek az eghben dicirik és dicsőítik az Vr Isten, és az Vr Iesus Christust.

Azert tudgyak ez földi dolgainkot, és mi erettünk imadkoznak.

Nem következik: mert hogy Istent dicsí- jek tísek az, az menyei Szenteknek; De hogy az mi dolgainkot tudgyak és er- tünk egyenkent könyörögjenek, nem ő tísek az, hanem az Christus közben-jarásához illik.

TIZENKETTŐDIK BIZONSAGA MO- nozoinak folio 329, usque 355.

Az Szentek imadságokat az Istennek Angyala arany temi-
nezőben

nezőben, nagy sok jó illatu befamokval aldozza és mutattya 214.
be az arany oltaron az Istennek, Apocal: 8.

Imadkoznak tehát az meg holt Szentek mi erettünk, és ezeknek imadtságokkal aldoznak az Angyalok Christus által Isten sine előtt.

F E L E L E T.

Hogy ez locusra job modval felelhesünk meg, szükség először azt az mint vagyon ide írunk, ezokert kiváltkepen: Mert Mon: hamissan hozta elő, az egy Angyalbul vegtere sok Angyalokot csinálvan. Így írja azért meg ezt az dolgot szent Iános: Akkor egy más Angyal el jövő, és meg alla az oltar e- lő arany temienőző leven az kezében, és adattatának ő neki sok jó illatu allatok, hogy aldozza minden Szenteknek imad- ságokkal az arany oltaron, mely az őek előtt vagyon. Fel mene az- ert az jó illatu allatoknak fűsti az Szenteknek imadságival az Angyal (nem Angyalok az mint Monozloi mondgya) kezéből az Istennek színe eleiben. Ezek az szent Iános befedi, kikből nem lehet abban semmi kétség, hogy az Angyal keze által nem menne az Szenteknek imadságok az Isten eleiben, de kettő itt az kérdés. Először ez az Angyal kifőda legyen. Másodszor, e- zek is az imadságok kifőda Szentek imadságai legyenek, ez földiekeje avagy menyeieke. Mely kerdeseket ha igazan meg magyarázunk ennek ez locusnak igaz értelme mindgyarast ki- terzik. Nem nehez kedig, mind kettőre az felelet: mert mine- mü Angyal volt legyen ez: Ha erre azt felelyük is, hogy az nagy tanatnak Angyala az Ur Iesus Christus volt, ki gyakor helyeké az sent irásban Iehovanak Angyalának nevezeték, semmit nem vetünk benne, sőt ugyan így kel ezt mi nekünk ertenünk, mert az Ur Iesus Christus az, az ki az Istennek sine előtt mi erettünk magat be mutattya Rom: 8, ver: 24. Herb: 9, ver: 24. és en- nek általa aldozunk mi dicsiretnek aldozattat, az az, hálada- sokat, az mi Istenünknek. Hebr: 13, ver: 15, és ő ad jó illatot az mi imadságainknak, hogy mint valami meg gyűjtöt jó illatu al- dozatok fel mennyenek az Istennek eleiben. Azert az imad- ságok is

gok is, nem az megholt Szenteknek értünk való imádsági, hanem minden valasztottaknak és vitézkedő Szenteknek imádsági, az mellyeket az UR Iesus Christusnak kezében adnak az hivek és ő általa bocsáttyak fel az Istennek eleiben. Psalm: 14. mert ő erette hálgtattatuk meg az mi imádságunk az Ur Istentől. Igaz ertelme azért ennek ez helynek ez, hogy az Ur Iesus Christus, ki külföldre tekentettel, Angyalnak, Oltárnak, és aldozatnak is neveztetik, ez földre jött az fel vő emberit testben, és az oltar eleiben állott tökéletes aldozatra advan magat az mi bűneinkből való tisztulatlankert. Ennek arany temienőző vagyion kezében, mely semmi nem egyeb, hanem az ő tökéletes és örökke allando eleg tetele sent Attyának előtt. Ennek fok jo illata allatok aduttatnak, az az, tellyes tökéletes jo akarat és kedű, az Istennel: mert ebben nyugot meg az Attyának kedve, Ez kegyelemmel azért és jo akarrattal, az mellyel az Isten hozza ja vagyion, mutattya be az Szenteknek imádságát az ő s. Attyának, &c. Ez az latas azért az eghben jedzi az Christusnak az keresztan való eleg tetelet, mely által immar, mind mi magunk, mind az mi könyörgésünk kedvesek és kellemetesek az Istennek előtt. Nem szolgál azért sem az megholt Szenteknek értünk való könyörgéseknek, sem azoknak segítségül hívásoknak bizonyítására.

Hogy kedig ezen az Angyalon az UR Iesus Christust kell mi-nekünk értenünk, azt nem csak mi magunk találjuk, hanem az reghi Patarektól tanuljuk kik hasonlokepen magyaráztak ezt az helyet. Mint az többi között sent Agoston, kinek becsézi ilyenkepen vadnak erre ez locufra: *Alius Angelus ipse est Iesus Christus, habens Thribulum aureum, quod est corpus sanctum, Ipse enim Dominus factus est Thribulum, ex quo Deus odorem suavitatis accepit et propitius factus est mundo, quia obtulit semetipsum, in Odorem suavitatis.* Am az Angyal, ugy mond, ő maga az Iesus Christus. Ennek arany temienőző vagyion mely az ő sent teste: mert ő maga az Ur Isten temienőzőve, melyből edessegnek és gyönyörűségnek illattyat veve az Isten, és meg kegyelmeze ez vilagnak, mert meg aldoza magat gyönyörűség

ges jó illattal, &c. Nálvan való bebedek ezek, kikben meg je-
lenti sent Agoston, hogy nem teremő Angyal volt ez, hanem az UR Iesus Christus. Hasonlo ertelemben vadnak az többi is, mint Ansbertus, ki írvan ez helyre lib: 4. cap: 8. in Apocal: igen bep okat adgya ez magyarázatnak. *Non autem in ihm, si orationes vel lachryma nostrae, non per nos, sed per summum pontificem nostrum Deo offeruntur, cum Paulus exhortetur, dicens: Per ipsum offeramus hostiam laudem semper Deo.* Nem csuda, ugy mond, hi az mi imádságunk avagy könyu-hullatafink, nem mi általunk, hanem az mi fő Papunk által mutattatnak be, holott s. Pal is arra intsen bennünket, hogy ő általa mutassuk be Istennek az dicsiretnak aldozatát. Nem ert külföldet *Calius Pannonius* ki az ő irását in Apocal: *Ex omnibus omnium, cum veterum, tum Neotericorum castissimis commentariis, minden reghi és uy Doctoroknak tisztalagos magyarázatiból bebedgette egyben, kinek az ő ertelme im-ez ighekben vagyion be foglaltatvan fol: 130. Quis iste Angelus sit, facile erit agnoscere, si sequentia diligentius considerabuntur. Certe Dominus noster Iesus Christus, de quo in Malachia dicitur: Et statim veniet ad templum suum dominator, quem vos queritis, et Angelus Testamenti, quem vos vultis, &c.* Kifele legyen ez Angyal könyű Isten meg értenünk, ha az következőket forgalmatofon meg tekentyük. Bizon az mi Urunk Iesus Christus, ki felől az Malachiasban mondattatik: Es mindgyarast el jő az ő templo-mahoz az uralkodo, az kit ti kerestek, és az Testamentumnak Angyala az kit ti akartok. *Ipse enim est nuntius Paterna voluntatis:* mert ő követte Attya akarratyanak, mely dologert Angyalnak, az az követnek mondattatik. Ez azért el mene és az oltar eleiben áll, az arany temienőzővel, hogy meg mutatnája, hogy ő igaz fő Pápia, az következő joknak. Mert az Papnak tisti az, hogy az oltar előtt álljon, és sent illatokval forgalmatofon fűstőllyon &c. Ezeket írja ez az jambor, kinek magyarázatya, noha uy auctor, nem vetheti meg Mon: Mert nem Luther tanitvanja volt ez, hanem Velentzei barát, Remete s. Pal szerzetiből, kinek irását ugyan ot Velentzeben nyomtatnak ki An: 1547. és ollyan tanubizonfagot tesnek felőle, hogy in divinis literis fuit vir eruditissimus, az Isteni irásokban igen tudos ferfiu volt. Ezen *Calius* továbbba, az jo illatu allatokot, és az Szenteknek imádságát, eg dologra erti, ve-

Si es magyaraza, de nem erti azokon az megholt Szenteknek most mi értünk menybē valo könyörgéseket, hanem az elő Szenteknek imádságokat. Azert így szól ez jámbor: *Incensa ergo sunt igne sanctorum orationes, quas fideles offerunt Christo Mediatori Patri offerendas. & id quid super altare aureum, hoc est, Ecclesiam preciosam, quae placet Deo ideoz, ante Thronum eius, etc.* Az meg gyuytot jo illatok, ug mond, az Szenteknek, gerjedező imádságok, az mellyeket az hieyk adnak be az közben, ja ro Christushnak, hogy be adgya s. Attyanak, azt is kedig az arany oltaron, az az, az dragalatos Ecclesian, mely mivel hogy kedves az Istennek, azert mondattatik az ő feki előtt lenni, &c. Megh tertzik azert ezekbül, hogy ezek, ez Doctörök egyet ertenek mi velünk, errül ez Angyalrul: hogy mind-az-által az arany teremőzöt, egyik egykepen, mas, maskepen magyarazza, az nem csuda mint illyen homalyos dologban, melyben ki ki azt követi az mi ő neki jobbnak latzik, elég ha az derek dologban egyveznek, es mi velünk egygetemben Monozloi ellen tanu-bizonlagot tesnek hogy hamissan csigazza az szent irafokot, es ki valtkepen ezt az helyet hamissan magyarazza fok Angyalokra, holot egy Angyalrol folyon, mely, az mint meg ertenk, az Christus. De nem tertzik ez is az kereztyeni felelet es magyarazat Monozloinak, hanem nehan-kepen akar az ellen csele veteni. Azert lassuk meg azt is, es hamisitsuk meg az nit szol ellene.

ELSŐ FOGASA MONOZLOINAK fol: 340.

Hamis magyarazat az, az mely egy Christusból hetet csinál. De ez magyarazat, egy Christusból hetet csinál: hamis magyarazat tehát, mert csak egy az Christus. Hogy kedig ez magyarazat, het Christust csináln, abból bizonyitya: mert úgy mond, Angyalrul szól ott szent Iános, es het Angyalrul, kikent tehát ez magyarazat ferint het Christust kellene ertennünk.

F E L E L E T.

Ez illyen czelesapást, es csavargást az Deakok azt foktak mondani, hogy *Fallacia compositionis & Divisionis*, abból tamadot esv lardfag,

tardfag, hogy külön külön valo dolgokat egyben akar zürni 216 zavarni, ot az helyen külön szól az iras az egy Angyalrul, es külön visont az het Angyalul, es mindeniknek az tistit hivatalyat meg jelent, ki mit cselekedet, es mi veghre. Nagy bolondfag azert Monozloitul, hogy őket egy-mástul meg nem tudgya valasztani, es ez az ő ellenvetese finte annit tesen, mint ha en azt mondanam: Monozloi az Posoni templomban az oltaron miset mond, es het barát halgattya. Azert Mon: es az het barát mind egy. Mely ellenvetest, ha méltan nevetneje Mon: miért nem csufolnank mi is ezt az ő antalkodását? Szent Iános Apoc: 8. egy Angyalul emlekezik, es esmet het Angyalul. Azert az eg es az het mind egy. Ismet az egy Angyal Christust jedzi. Azert az het Angyal is het Christus. Ez oly nagy bolondfag, hogy ugyan feleletet sem érdemlene.

MASIK FOGASA MONOZL: Folio 341.

Nem lehet az, sőt keptelen dologh, hogy az Christus ő maga magán aldozek. De ott az arany oltar az egy tista sepleges lelki oltart az Christust jedzi, Heb. 13. Azert ha az Angyal is az Christust jedzi, az Christus magán aldozot.

F E L E L E T.

Sőt nem maga semelyet jedzi, hanem az mint meg ertenk ennek előtte, avagy az Ecclesiast, avagy az Christushnak papi tistit es meltosagat: mert azert mutatattik is ez Iánosnak, hogy abból meg tanuljuk, hog az ő halafakor, avagy menybe menekkor, nem sünt meg az Christushnak az ő Papfaga, hanem most is, az eghekben vagyon, azon tistit vifeli Attyanak előtte közben járulvan mi ertennünk. Mas az hogy nem *absurdum*, nem keptelen dolog, hogy az Christus ő-maga, magán aldozzek, sőt az irafok azt nagy nitvan bizonyityak, hog ő-maga legyen mind Pap mind aldozat. Hebr. 1. ver. 3. bűneinkbül valo meg tisztulást *per semet- ipsum facta*, ő-maga avagy ő-maga által bűrözven, fel ült az Isteni fölségnek magossagos jobbara. Iohán: 1. Ihol az Istennek banja (ez az aldozat) az ki el veszi, (ihol az Papfag) ez világnak bűnt

EZ

11

inak, Hogy ez az Angyal ugyan valoban teremtet Angyal, es az-is legyen ugy, hogy az oltar Christus. Az sem fog mind-az-
 által Monozloinak semmit segiteni, Mert az hitnek Analogia
 ja egyenlősege serint ez leszen ennek ez locustnak igaz értelme,
 hogy az Angyalok aldozzak, az az, viszik be az elő Szentek-
 nek könyörgéseket az Istennek eleiben. Kiknek megh halga-
 ras felől gyakorta valazt-is hoznak mint megh tétzik, Dan: 9.
 Tob: 12. Luc: 1. Act: 10. hogy mind-az-által az Szenteknek
 könyörgéseknek jo illat adattatik, az nem az Angyaloknak mel-
 tosfagokból sem erdemekből leszen, hanem attul az oltartul, az
 mely az Isten neki előt vagyon, az az, az Christus erdeméből
 es meltofsagából. Mert az mint ez előt megh mondank, ő maga az
 Christus mind az Pap, mind az oltar, mind kediglen az aldo-
 zat, azért ő mutatja ő maga be, az ő eleg-teteert az mi könyör-
 gesinket. Nem sol azért, ez az locus az megh holt Szenteknek
 értünk valo imadfsagokrul, hanem az elő Szentekerül, kiket az
 Angyalok ugy mint solgak be visznek Isten eleiben.

EZ FELELET ELLEN MONOZLOI FO- gafa Folio 142.

Nem tétzik ez-is Monozloinak, hogy mi ezt az elő Sze-
 teknek könyörgésekre kik itt ez földön vadnak, magyarázzuk.
 Azert ez ellen-is így sol:

Ha az földön lakozo embereknek imadfsagok volnának e-
 zek, nem következet volna az földön lakozoknak vesedelmek,
 menydörgések, kialtasok, vellamasok, es föld indulafok. Ezek
 következzenek kedig az Angyalnak fűstelese utan. Tchat ez az
 fűsteles, nem ez földön lakozo embereknek imadfsagok.

F E L E L E T.

It mindeneknek előtte az kereztyen olvaso azt vegye esze-
 ben, hogy nintsen az irasban, hogy ez egy Angyal aldoztatya-
 vagy tömienezese es az Szenteknek könyörgéseknek be mutat-
 sának utanna ez földön vesedelmek következhet volna az em-
 bereknek, Nem talalod azt ot; hanem Monozloi ragasztotta
 hozza.

hozza. Es csak ezert-is semmi helye nintsen az ő ellenvetese-
 nek, sőt mi ebből ig tanulunk ő ellene, argumentalni; Ez könyör-
 gesek utan nem következet vesedelmek ez földi embereknek
 Azert az elő Szenteknek is it ez földön levőknek könyörgesi le-
 hettenek ezek, kiknek imadfsagokert Isten megh mentette az ret-
 tegéstől es vesedelmétől ez földet. Az mi kedig illeti az men-
 dörgéseknek, kialtasoknak, villamasoknak es föld indulafoknak
 dolgot ezek-is mind allegorice értetnek, es mas ertelemben ve-
 tetnek. Azert nem vesedelmet jedzetenek, sem nem vesedel-
 met hoztanak ez földi embereknek, hanem sőt inkább nagy sok
 jokat. Mert ezek az mint *Caelius Panninius* az szent Atyakból ma-
 gyarazza, voltanak *Fortissima predicationes Apostolorum. aliorumq; facta ad*
missionem Spiritus Sancti in igne, qua missio cum tonitru etiam cum facta est, clavis
designans, quia Apostolorum predicationes cum tonitribus celestium doctrinarum sien-
da erant et acclamationibus consentientis vulgi et miraculorum fulgentis ad quae terra
motum magnum fieri, etc. Az Apostoloknak es egyebeknek erős pre-
 dikallafok, kiket törttenek az sent leleknek el botafatara, mely
 tűzben lőt menydörgések, azt jelentven nilvan, hogy az Aposto-
 lok predikallafinak mennyei tudományoknak menydörgésivel
 kellene lenni, es az egyet értő nepnek hozza valo kialtasokkal,
 es az csudaknak villamasival az mellyekre nagy föld indulafok-
 nak kellett lenni, &c. Ezeket írja *Cotlius*, kikből megh tétzik,
 hogy semmi helye nints az Mon: ellenvetesének. Helyen marad
 azért az mi feleletünk, hogy ezt az locust, ez földön elő Sze-
 teknek imadfsagokrul kel ertenünk, avagy egy altallyaban, (hogy
 ezt-is megh engedgyük Monozloinak) mind az mennyei Sze-
 tekre, mind ez földiekre kel magyaráznunk, mely dolognak
 igazsaga abbul tétzik megh, hogy *universalius* közönségefen sol az
 sent Ianos, *ut offerret, cum precibus sanctorum omnium super altare aureum*, hog
 az arany oltaron aldozna, minden Szenteknek könyörgésekvel.
 Minden Szenteknek ugy mond: Tchat nem csak az mennyei-
 kevel, hanem ez földiekekvel-is. De ez sem hafnal Monozloinak
 semmit: mert az mennyei Szenteknek könyörgések, nem egyen-
 kent mi erettünk valo imadfsagok, hanem Isteni dicsiretek, az

mint ennek előtte való locustának magyarázattyában meg bizonyítunk. Mas az hogy ha ugyan egyenként imadkozzanak is mi erettünk, ugyan nem következnek hogy őket imadgyuk, hanem hogy velek egyetemben mi-is az Istent imadgyuk.

MONOZLOI FOGASA, Folio 345.

Sőt következik azt mondgya Monozloi, mert az ki engem segíthet, segítségemre kel azt hinom: Az Szentek kedig segítik az embereket imadfogok által, következnek tehát, hogy az Szenteket segítségül kel hinunk.

F E L E L E T.

Ha ez világi oly bizonyos segítségül es segítség keresni valna mi köztünk es az Papisták között az so, igen könnyen meg alkhatunk egy-mással, mert mi-is vallyuk azt, hogy az keresztényeknek it ez földön egy-misert való könyörgések felelte igen hasznosok, azért ugyan illik hogy egy más könyörgést ki-vannak. De mivel hogy az más világi Szenteknek mind könyörgések egyenként mi erettünk mind segítsegek, nem csak bizonytalan hanem ugyan hamis, (mert egy szöszönk vagy az Atyanal az Christus, es az mi segítségünk az Urul vagy az ki az mennyet földet teremtette,) mind addig meg vettyük mi Monozloinak ez ilyen antalkodást mig valoban es egy általyban nilvan világoson az snt irásokbul meg nem bizonyítja, hogy az Szentek egyenként tudgyak dolgainkot, egyenként könyörögnek erettünk, es egyenként segítenek bennünköt, kit akkor vízfénz o veghez az mikor az ördögök üdvözölnek. Ne csudalya azért ha az Szenteknek segítségül hívását mi nem akarjuk fel venni: mert az segítségül hívásnak, tellyes bizodalomval nem ketelkedő fízel kel lenni. Hogy bizhatunk tehát mi az Szentekhez, avagy kerhetünk valamit ketelkedes nélkül tőlük, ha sem azt nem tudgyuk: tudgyake dolgainkot, sem kedig általban nem vagyunk bizonyosok, hogy az mi könyörgésinket hallanak avagy meg segítenek bennünket. De erre ez ellentetestre oda fel búsegefen meg feleltünk.

MAS

MAS FOGASA MONOZLOINAK Folio 345. 219

Ha az Angyaloknak ezt meg engedgyük, hogy ők felve-
ven könyörgésinköt, segíthetnek bennünköt, miért ne kellen
az Szentek felől-is azt velnünk?

F E L E L E T.

Vay nem kel, mert nagy heja vagy az dolognak, Először, mert az Angyalok felől vadnak irások es példák, de az Szentek felől az kik az eghben vadnak nintsen sem bizonyos sem pelda, hogy az mi könyörgésinket Istent eleiben vinnejek. Masodszor, Az Angyalok szolgáló lelkek, kik Istentől ki bocsátatnak szolgálatra azokert kik örököszi az üdvösségnek. Az Szentek felől kedig sohul nem tanítja az iras, hogy szolgáló lelkek volna-
nak, hanem sőt inkább azt bizonyítja, hogy az bodogfagban le-
ven nyugoznak minden munkajoktul, es az ő cselekedeteknek jutalmat veszik. De erről-is immar ennek előtte nehanfor szol-
lottunk.

MAS FOGASA MONOZLOINAK Fol: 346.

Sok dolgok vadnak az snt irásban az kiknek mi mod-
gyat jol lehet nem tudgyuk, el hisük mind-az-által, mint az test-
nek fel tamadása, Christus maga ereje által menyben való mene-
se, Atyának jobban való ülése, Szent lelektől fongatatafa, szü-
től való születése, &c.

Ázert ha snt nem tudgyuk-is az Szentek mi-kepen tud-
hassak dolgainkot, mint könyörögjének erettünk es mint segít-
senek meg minket, ugyan el kel azért hinnünk.

F E L E L E T.

Nem következik azokbul az kiket elő famlal Monozloi,
hogy az Szentek felől-is el hídjuk mind ezeket, mert azokat
melto el hinnünk mivel hogy az snt irások adgyak előnkben,
ha snt mint lóttanak, avagy mint lésnek meg mi annak ve-
gere nem mehetünk-is. De hogy az Szentek tudgyanak minket,
hogy egyenként ertünk imadkozzanak es meg segítsenek min-
ket, sohul nintsen az snt irásban. Avagy mutassa meg gyözhe-
tedenül

II 3

tetlenül es tapasztalható-kepen Mon: az mint igire, hogy ezek is ez czikkelek az irásban tanítatnak, kit ha meg cselekezik, mint es hogy lehessenek azok, nem fogunk mi-is tudakozni fölöle, hanem minden ok vetetlen el hívük.

MAS FOGASA MONOZLOINAK Folio

348, 349, 350, 351.

Ketseg nélkül való dolog az, hogy az Angyalok Isten eleiben visik az mi könyörgésinket es imadkoznak értünk.

Az Szentek kedig Urunk mondása szerint hasonlok az Angyalokhoz, Matthi: 22. Tehat az Szentek-is Isten eleiben bevisik könyörgésinket es imadkoznak értünk.

F E L E L E T.

Erre ez előt-is az felső levelen meg felelünk, rövid befejevel meg mutatvan, hogy nem egyenlő az Angyaloknak es az Szenteknek dolgok: Minemű dolgokban allyon kedig az Angyalok es Szentek között való hasonlatosság, arrul büfegesmin-denkepen elégedendő feleletet talál az kerezyen olvasó az Monozloi hetedik bizonyágra való feleletben:

MAS FOGASA MONOZLOINAK

Az kisdédeknek Angyali, azt mondgya Urunk Matthi: 18. hog' latyak es nezik az Istennek sinet ki menyorságban vagyunk, Azert, az mint az lehefeges, azonkepen lehefeges az-is, hog' az mennyei bodogságban levők-is latyak es nezik az földön lakozóknak dolgait, es innen indítanak értünk való könyörgésre.

F E L E L E T.

Nem lehefeges: mert mas az Angyal, mas az Szent, mas az Istennek szininek látsa, es mas ez világi dolgoknak értéke es tudása. Azert az mint az Deakok szollanak, *Sunt quatuor termini in argumento*. Negy nem egyben illendő dolog vagyunk ez ellen-vetésben, es szinte annit teszen, mint ha azt mondanam: Az bot az ayto megert vagyunk: Azert Monozloi Romai Papi teszen. Mert miképen ebben, hogy az bot az ayto megert vagyunk

gyon, nem lehet semmi oka az ő Papafaganak: azonkepen hogy az Angyalok az Isten szinét latyak, nem lehet semmi oka annak hogy az Szentek ez világi dolgainkot tudgyak es értéke. El hívük azért hog' az Angyalok az Isten sinet latyak, mert arról iras vagyunk, de hogy az Szentek ez világi dolgainkot értéke es tudgyak, azt nem hívük, mert az ellenkedik az irással, az mint az hol helye volt büfegesen megh bizonyítottuk.

MAS FOGASA MONOZLOINAK Folio 349.

Calvinus azt bizonyítja hogy az Szenteknek oly Szeretetek es hozzánk való kívánságok vagyunk menyorságban, hogy kívánságok es ohaytyak az menyorságnak velünk való be tellye fedeset, es velünk való leteket.

Tudgyak tehát az mi dolgainkot es könyörögnek értünk

F E L E L E T.

Meg felel ugyan ottan lib: 3. cap: 20. sectio: 24. Calvinus erre: Nem hihető dolog, ugy mond, az hogy res' szerint való könyörgésektől im-ide am-oda hordoztatnak, hanem al-lando es mozdulhatatlan akarattal az Istennek orfágot ohaytyak, mely nem külsőben al az Istenteleneknek veszedelméből mint az hiveknek üdvösségéből. Ismet: Ha szinte meg engednem-is, hogy illyenkepen imadkoznak értünk, nem tavoznak mind az által ugy el, az ő nyugodalmoktól, hogy ez világi gondviselesekre vonyattatnak. Nem-is kel azért mi-nekünk őket segitsegül hinunk, &c. Mely befedekből nyilván meg tetzik hogy Calvinus res' szerint való könyörgésinknek meg halgatását, es res' szerint való gondviselet nem tulaydonit ez világra az Szenteknek, hanem csak azt jelenti, hogy ha imadkoznak-is menyorságban az Szentek, az csak annira terjed ki hogy el jűjön az Istennek orfága, mely dolog akkor viterik tökéletesen veghez, az mikor Christus Urunk iteletnek napján jokot es gonosokot egy-mástul el valaszt, es ezek örökke való kinokra mennek, az jok kedig örök dicsőségre es bodogságra. De nem ez illyen közönfeges könyörgésről vagyunk az keres, hanem mas egyéb dolgokról

dolgokrul az mint immar sokszor meg mondtuk. Ez Calvius concessioja engedelmis azért nem fogal arra, sőt nyilván ki rekezti azt, hogy az Szentek reá íerint es egyyekent az mi dolgunkot tudnajak, es azokra gondot viselnenek, es tiltja-is az Szenteknek segítségül hívását.

MAS FOGASA MONOZLO: Folio 351, 352.

Lam semmi parantfolattyok nem vala az Rechabitaknak kikrül Hierie: 35. vagy onlekezet, hog földet ne fantanának, földöt ne kapálnanak, bort se innanak es mindenha fatorban laknak: mellyeket attyoknak parantfolattya nélkül örömöst meg cselekedven az Istennek nem csak kedvesek lönnek, de sőt meg is aldata öket Hieremias által.

Nekünk-is azért ha sinter parantfolatunk nintsen-is rub, szabad az Szenteket imadnunk, es ha azt cselekedgyük Istentul azért aldaft veszünk.

F E L E L E T.

Monozloi azt hissem hogy gonoszságbul, akarvan meg vezetgetni az irafokot, mondgya azt is, hogy az Rechabitaknak nem volt semmi parantfolattyok, es hogy attyok parantfolattya nélkül cselekedtek meg az elő samlaltatol dolgokot. Mert mi Ieremiasnal ellenkedő dolgot talalunk, holot így solonak vert: 6, 7, 8, az Rechabnak onokai: Nem iszunk ugy mond, bort, mert Ionadab Rechabnak fia az mi Atyank meg parantfolta mi nekünk ezt mondvan: Ne igyatok bort ti es az ti fiaitok mind örökke, se hazat ne epitetek, se ne vessetek, es földöt se plantallyatok, semmi ez fele ne legyen ti-nektek, hanem fatorokban lakjatok minden ti napjaitokban, hogy sok napokot ellyetek az földnek sinin az mellyen jövementek leztek. Engedatunk azért Ionadabnak az mi Atyanknak sávanak, &c. Mely befedek nyilván bizonytyak, hogy nem parantfolat nélkül, hanem nem parantfolatbul cselekedtek azt az Rechabitak, kiknek az ő engedelmeffgek kedves leheret az Istennel, es aldaft-is törözhetet, mivel hogy Isten parantfolattya, hogy attyankot, anyakot

anyankot tisztelyük, hogy hoßu életök legyünk ez földön, es jól legyen dolgunk, es mivel hogy ezek *Remedia*, oly dolgok voltak, kiket bün nélkül el hadgyhattanak, azonközben egyeb tífesleges munkaban es marha keresesben foglalvan magokot. De sokval külömben vagyon az meg holt Szenteknek imadafinak dolga, mert ez felöl igazan mondhattyuk azt, hogy semmi parantfolat, sem Istene sem Aryainke az kiket ellene mondas nélkül be vessünk minemük az Prophetak, Euangelistak, es Apostolok, nintsen felöle, sem kediglen *Remedia* szabadsg alatt valo dolog ez, az ki nem nezne az üdvösségre, hanem oly dolog az ki felöl Istennek nyilván valo tilalma vagyon, es mely, mind az Prophetaknak, Euangelistaknak es Apostoloknak irafoktul karhozattatik, az mint az mi irafunknak kezdetiben sok irafokbul veretettet erősegekvel megh bizonyitottuk. Ezt az példát azért Monozloi ide nem sábhattya semmikepen.

MAS FOGASA MONOZLO: Folio 352.

Az kisedet gyermekek keresztelése felöl sinter példánk az irásban, meg-is meg keresztellyük azokat, tudvan hogy Istentül nints meg tiltva, es hogy ellene nintsen.

Azért holot enni példánk legyenek az Szenteknek ertünk vislo könyörgegek felöl, ha sinter parantfolatunk felöle nintsen-is, szabadon meg cselekedhettyük azt.

F E L E L E T.

Erre oda fel immar meg feleltünk, az mi az kisedet gyermekeknek dolga illeti, ezen caputnak mindgyart az kezdetiben. Minemü példák legyenek kedig az kiket ez ideig elő hozot Monozloi, meg bizonyitottuk immar, hogy azok-is semmit nem solgalnak azoknak az dolgoknak bizonyitására, az kik felöl mi köztünk es az Papiatik közzöt vagyon verelkedes ez causaban.

MAS FOGASA MONOZLO: Folio 352.

Az Szentek ez földön licozvan-is esmeretek es tudtak az embereknek fiveket: mint Daniel Nabugodonozornak megh alma-is meg latta, Samuel Saul kiralynak sivet jól latta, &c.

K K

Ha azo

Ha azért azok esmerhettek, most az mennyei Szentek inkább esmerhetik, &c.

F E L E L E T.

Mely igen bolond ellenvetes legyen ez, arrul-is immar bölsegesen bolottunk az Mon: irasanak harmadik részének meg hamisításában, az-hol az negedik rendbeli locufokot ő ellene meg oltalmaztuk, azért innen elegendő valasert oda igazítjuk az keresztyen olvasót, mert mi szükség azon dolgokat uyobban re-petálni?

MAS FOGASA MONOZ: Fol: 353.

Szent Pal ezt mondgya 1. Corinth: 13. most, ugy mond, csak res serint valo esmeretem vagyon, de akkor megh esmerem, mint hogy en-is meg esmertetem.

Az Szentek azért Istenben ugy meg fogjak magokat esmerni mint az Isten magát, es mivel hogy az Isten nagy bölsegesen, nagy mellegesen esmeri magát, es megh foghatalan hatalmassagval tud, lat-is, mindeneket, azonkepen az Szentek-is mind magokat mind egyebeket nagy bölsegesen, nagy mellegesen es megh foghatalan hatalmassagval tudgyak es latyák.

ELSŐ F E L E L E T.

Azt tudgya Mon: hogy it igen nagy bölts ellenvetest csinál mi ellenünk. De merő bolondfag: mert itilye meg minden az kinek valami okossaga vagyon, miképen következzek az embernek tökeltes magának meg esmeretiből minden ez világi dolgoknak Istenhez illendő, bölseges, melleges, megh foghatalan esmereti. Mert meg lehet az hogy magunkot, mivel hogy meghatarozot természetűek vagyunk, kiváltképen Istenbenünk körmeg világoztat, megh esmerjük, de mint hogy megh eskü azon az Isten, hogy az ő dicsőséget másnak nem adgya, azonkepen az ő Isteni, bölseges, melleges, megh foghatalan minden dolgoknak latat, tudat, es esmereti senkinek nem enged: mert nem akarja hogy ő nalanál több Isten legyen. Több lenne kedig ha az Szentek, bölseges, melleges es megh foghatalan böltségesben hasonlok lennének ő hozzája, Azért nem olvassuk sohol az

irásban hog ez ilyen böltségesnek melleges kintsei senkinek tud laydonitatanak, hanem csak annak az kiben lakozik az Isten: segnek minden tellyesége, es az kiben az Isteni böltségesnek es tudomannak minden kintsei el vadnak reitettetven. Colos: 2. es ezokert Istenfegben egyenlő az ő mennyei f. Attyaval: az kediglen egyedül csak az Ur Iesus Christus. Lésen azért az Szenteknek-is ertetek es tudafok az mennire az ő bodoglagokhoz illik, de ugyan nem lesnek Istenek azért, hanem alab valok ő f. bölsegenel, es sem több, sem fenyessebb jelenéseket tüle nem vesnek, hanem az menit meghatarozot természetű teremtet allatok tüle vehetnek, es az ő természetek be foghat. Mert miképen egy poharban az eges tenger vizeit be nem tölthetik: azonkepen az ember elme az Isteni veghetetlen es határ nélküli valo böltségetet soha meg nem foghattya, hanem el buritatnek tüle, es ez világi dolgoknak tudasában-is az Istenhez hasonlo semmiképen nem lehet, most kiváltképen az mikor meggh nem jelent meg miszadák leszünk, mind addig míg Christus Urunk el jár az itéletnek napjara. 1. Iohan: 3. de akkor oztan ez világi dolgokra valo gondviseles szükséges nem leszen.

MASODIK FELELET.

Mas az hogy Mon: it-is corrupalya meg veztegeti az ő sokaza serint az irast, mert nines ugy az Szent Pal mondasában az mint ő magyarázza, hogy az Szentek Istenben esmernek magokor. Az sints kedig, hogy azoknak tudafok, latafok, esmeretek, bölseges, melleges, megh foghatalan volna. Né talalya azt it Mon: hanem el hagyvan az iget (magamot) csak azt mondgya: Most res serint esmerek, akkor kedig esmerni fogok az mint megh esmertetem, Mely mondasnak nem az ertelme, hogy az mint az Isten veghetetlen böltségesű es esmeretű, ő-is olyan leszen az ő öök eleiben, (mert őt-is fűkseg hog külömbfeg legyen az Isten között es az teremtet allatok között) hanem az Isten esmeretiből bol kiváltképen, az mely serint ez földön esmerte Isten az ő hiveit, hog teremtet allati, hogy az Christusban valasztot fiait es örököit.

KK 2

Es az

Es azt jelenti hogy az hívek-is magokat akkor ismerik meg,
hogy az Isten valoban edes atyok és ők-is Istennek fiai az Szent
Iános mondata szerint, mely dolog derek-kepen mind addig ha-
laztatik el, míg az dicsőíléges fel tamadasnak napja el juvén
meg jelenik az Christus. 1. Iohan: 3. Most-is Istennek Fiai va-
gyunk, de nem jelent meg meg mineműk lesünk, tudgyuk ke-
dig, hogy az mikor meg jelenik, latni fogjuk őtet az mint vagón,
Nem fogal azért ez az locus az mostani esmeretre, mert meg az
Szenteknek dolga veghez nem ment, hanem az utolsó napul
kel varnunk. De Mon: it, és mind ez egez irásban ugy esle-
kedik, mint az kinek tele vagyon az hafa, mintha az Szentek in-
mar mindent az mire menendők, el vőtenek volna, de továb-
vagyon meg az határ és az tellyes tökéletes bodogfagnak el ve-
tele kit ő maga sem tagad iralanak második részében.

HARMADIK FELELET.

De mi fűkleg sokat erről szollanunk: az Szent Atyák sem ma-
gyarazzak ezt az locust, az Isteni főléges, melleges meg fog-
hatatlan esmeretre és tudásra, hogy ebben az Szentek hozzája
hiszónok lennénk, sőt tagadgyak azt. Miért magyarazza tehát
Mon: arra? Nem tehet erről tagadást. Mert lássa meg Theo-
philactust erre ez helyre. *Nec tamen, inquit, quod ita profusus Dei cognitionem
simus habituri, sed tantum ad eius cognitionem progrediemur, quantum ipse sui usen-
di facultatem attulerit.* Nem kel, ugy mond, ezt ugy ertenünk, hogy
ugyan binte azon Isteni esmeretünk lenne, hanem az Isteni esme-
retben csak annira mehetünk elő az mennyere az ő esmeretre
elegseget ad az Isten, &c. Miért tulajdonit tehát az Szentek-
nek, egyenlő főléges, melleges, meg foghatatlan böltséget,
holot csak az Isten legyen főléges és meg foghatatlan? Primasius
sem ert külömbet, ezt az helyet magyarazvan folio 219. kinek
bebedi ilyenkepen vadnak: *Tunc autem cognoscam sicut cognitus sum: hoc
est. Cognoscam tunc Deum et quia sunt Dei: tamen in quantum potest, de Deo menti
humana cognoscere. Nam quis potest Deum, ut est, scire?* Szól az örök élet-
ben való allapatrul. Akkor ugy mond, esmerni fogom az mint
meg esmerettem, Az az, Akkor esmerni fogom az Isten, és
az mik

223
az mik az Istene. Csak ug mond mind az-alta az meniben az em-
beri elme esmeretet vehet az Isté felől. Mert ki tudhatnaja meg
az Isten az mint vagyon, &c. Mely magyarazattyan Primasius
az Szenteknek nem az emberi, hanem Isteni dolgoknak esme-
retit tulajdonitja, azt-is kedig ugy az mennyere az Isten adgya
és engedi, az az, az oly dolgoknak esmeretit az mellyek Isten-
ben való bodogfagokra elegsegek.

MAS FOGASA MONOZLO: Fol: 353.

Nem külömben vagyon az meg dicsőült lelek az bodog-
faghoz mint az örökre való Isten, mert az Szenteknek meny-
orágban való bodogfagok semmi nem egyeb hanem az Isteni
dicsőségben és bodogfagban réseltetni, mint Szent Pal-is mond-
gya Róm: 8. Örökösli vagynak Istennek, és Christusnak örökös
tarfai, az az, hogy Atyankval egy jószágval fogunk oztetni.

Nilyan vagyon kedig az hogy az örök bodogfagban terme-
set szerint latja és esmeri Isten magát és magában mindene-
ket.

Nem külömben tehát ez természet szerint való esmeret-
sége, és az bodogfagban való réselkedésből latvan Isten az
igazak, az Istenben lathattak magokat és mindene-
ket, mert a-
zon bodogfagban résések ők-is, melyben vagyon az Isten, és ő
velek nem más, hanem ugyan azon dicsőséget közlőtte mely-
ben ő maga talaltatik.

FELELET.

Isten vesesse és el ravezassa ez ilyen karomlásokot, az
mellyek mia az Istennek semmi Isteni dicsősége, meltsága, bo-
dogfaga, böltsége nem marad meg, hanem az Szentek ő bölse-
gevel egyetemben egyenlő Istennekke tetetteknek, mely ka-
romlások, ha az mint akarja Mon: igazak, hova lesnek tehát az
Isten mondata? Ne legyenek te nekéd idegen Istenid en elő-
tem. Exodi 20. Arkozt az ki emberben bizik. És, el vesenek
az Istenek, az kik az mennyet, földet nem teremtetek, Hier:
17. és 10. Ismer: Az en dicsőségetemet másnak nem adom. Efa:
42. Hova lesnek azok-is, az kik csak az Angyalokhoz Matt: 22.
KK 3 avagy

avagy az Christushnak meg dicsőült testehez tesznek hasonlatosok.
ka minket, meg kedig akkor az mikor fel tamadunk. 1. Ioan. 3.
Mind meg hamisítatnak ezek Monozloinak az ő Istentelen er-
telmetül, mely ha igaz lehen, most-is anni Isten vagyon, az meni
Szent, kikben sabad bizni, noha sem mennyet sem földöt nem
teremtettek, es Isteni dicsőséget, meltságot kel nekik tulaydo-
nitanunk, meg az Angyaloknak, sőt meg az Christushnak felet-
te-is, embersege serint, mert ugy tanit sent Pal, hogy ő fölsege-
nek-is az ő embersege nem egy garaditsban vagyon tellyesleg-
vel Attyanak es maganak-is Istensegevel, mert nem egeb az Fi-
Istensege mint az Atyae, mely fölül így fol sent Pal, 1. Cor. 15,
hogy jol lehet, mindenek labai ala vadnak vettettetven, de az
kivül az ki ő neki laba ala vetet mindeneket, az az, az Istenleg
kivül. Es ugyan azon sent Pal azon helyen azt-is mondgya, hog
meg Christus Urunk-is embersege serint az utolsó napon az or-
ságot szent Attyanak adgya, es ő magat-is sent Attyanak ala-
ja veti, hogy az Isten legyen minden mindenekben, az az, az
mint Theophilactus es Primasius magyarazzak, hogy mindenek
az Atyatul függőnek, es mindeneken ő uralkodgyon, honnan
meg tetzik hogy az Szentek meg sinte az dicsőséges fel tama-
dásnak utanna-is nem lehenek egy-arant valo bodogságban az I-
stennel: mert az Istennek veghetetlen es megh foghatatlan az
ő bodogsága-is, es oly kit sem az Angyalok, sem semmi teremtet
allatok meg nem foghatnak. Hanem az Szenteknek az ő bo-
dóságok az ő mertekek es meg határozot természetek serint,
az menire meg foghattak es az mennire elegendő dicsősé-
gekre az Isten jelenéseket tesen nekik, lehen. Hamis azert, sőt
karomlo beszed az az mit it mond Mon: Hogy nem külföldben
vagyon az megh dicsőült lelek az bodogsághoz, mint az örök-
ke valo Isten,

Először, mert az Isten magatul természet serint bírja az bodog-
ságot. De mi nem magunktul sem természet serint, az mint ő ha-
misan mondgya, hanem Istennek ajándekoza fabul Christus által.
Másodszor, Az Isten veghetetlen es meg foghatatlan, az-
ert meg

ert meg foghatatlan es veghetetlen az ő bodogsága-is. Mi hata-
rozot természetek vagyunk. Azert bodogságunk-is, az mint
meg foghattuk, az serint lehen. 224

Harmadszor. Az Isten az bodogságban felső fejedelem es
ur mindeneken: Mi kedig ugy mint udvara nepe, alaja vetet-
tünk engedelmelegre neki.

Vegezetre. Az Istenben az ő dicsősége ugy mint eleven
ki merhetetlen kut-főben vagyon. De mi bennünk annak, jolle-
het búsegesen, de ugyan csak folyása lehen, ugy-hogy az Isten-
nel maradgyon annak urasága. Holot azert mind ezek illyen-
kepen legyenek, az az, hogy nagy külömbseg legyen az bodog-
ságban Isten között es az teremtet alatt között, nilvan valo ka-
romlás az-is, hogy az miken az Isten természet szerint esmeri
az bodogságban magat, es magában mindeneket, azonkepen az
Szentek-is latnanak az Istenben mindeneket, Mert az Isten az
veghetetlen böltsége es természeti szerint be foghat es tud-
hat mindeneket; az Szentek kedig az ő megh határozot okos
lelkek es elmejek szerint be sem foghatnak, sem nem tudhatnak
mindeneket. Ez nilvan valo igazság. Noha azert az Szentek
az Isteni bodogságban részeltetnek, ugyan nem következik
hogy mindent tudgyanak es latsanak mint az Isten, hanem azzal
elegednek meg az mit az Isten, elegendő bodogságokra ne-
zőt, mutat es jelent ő nekik. Nem olyanok kedig az mi ez
világi dolgaink. Azert ezekről sem az Istentől sem az Angya-
loktul nem vesznek jelenéseket, mert nem az ő gondviselések
ala tartoznak. De ez dologrul immar, tudni illik, az Isten-
ben valo latafrol, es az menynei túlkörül, továbbba, tegyene Isten
az menynei Szenteknek jelenéseket ez földi dolgokrul, szinte
eleget solottunk oda fel az negyedik rendbeli locufoknak meg
oltalmazaban, holot az sent Gergely sententiaja felső-is miso-
da ertelemenben kel lenni búsegesen meg talalod. Azert innen az
kereztyn olvasot oda botfattyuk.

MAS FOGASA, MONOZ: Folio 345.
Christus Urunk Iohan: 16. ezt mondgya, Azon az napon
semmit

semmit nem kerdetek, avagy semmiről nem tudakoztok en tti-
lem. De az nap az bodogfágnak es dicsőflegnek napja. Sem-
miről nem tudakoznak azért most az Szentek az Isten orfaga-
ban, hanem mindent tudnak.

F E L E L T.

Ha mindent tudnak es semmiről nem tudakoznak, hat az
Martyromoknak kik közzül sokak Apostolok voltak, lelkek,
es kik az oltar alit fekűznek, miért kerdik az Istentől, mikor
al bõst ez földön lakozokon az õ vereket? Miért nem tud-
gyak õk-is es az fent Angyalok-is az itéletnek napjat, Matth: 24:
Apocal: 6. De vagyon mas feleletünk-is erre ez helyre. Mert
Christus Urunk nem foll ot, az mint Mon: magyarazza, az men-
nei dicsőflegnek napjarul es allapattyarul, hanem az õ fel tama-
dafa utan valo üdörül. es kiváltképen arrul az üdörül, az mikor
õket meg latogta Pünkõlt napjan, az fent lelket reajok fallit-
van az eghbül. Nem továbba mennyei esmeretrül, hanem ez
vilaghi vilagos esmeretrül, az mellyet az Tanitványok veje-
dők valnak. Ertelme azért Christus Urunknak im-ez. Azon
az napon semmit nem kerdetek, az az, az mint Theophilactus-
is magyaraza: Az mikor fel tamadok akkoron el jü az fent Lo-
lek tizeatok, es kezen fogva visen tiketeket mindenigalligra
es en tőlem semmi oly dolgokat nem fogtok kerdezni mint ez
előt. Hova megy? Es mutasd meg nekünk az Átyat? Mert
mindeneket fogtok tudni lelekben, &c. Nem nez azért ez lo-
cus az mennyei bodogfagos esmeretre, es ez az Minden-is, nem
egyeb dolgokat foglal be, hanem csak az üdvösségre es az A-
postoli tistire valo búkfeleges dolgokat, kikvel az fent Lelek az
Ecclesianak epületire es hasnara fel ekefbiti õket. Vegezetre
ha ezt az locust az mas vilaghi életre akarnánk-is magyarazni,
maga nem bõst arra az Christusnak czelya, az mint akar ki
az textusban meg lathattya: ugyan nem igr azért egyeb tud-
mint sem az Apostoloknak sem egyeb híveknek, hanem azt az
minden tudomant, az mellyel az Istent az õ bodogfagokra ele-
gedendõ-kepen fogjak esmerni, mely bodogfagokra, nem nez
ez vi-

ez vilaghi dolgoknak tudafa, sőt ellenkednek sok-kepen az õ ²²⁵
bodogfagokkal, mikor tudnak es ertenek minden res szerint
valo életeteket es meg mondhatatlan nagy nyomorúságokat az hi-
veknek, kiket ugyan nem akar az Isten, hogy most lassanak, sőt
ugyan azért hja ki idejen imien õket, hogy azokat ne lassak, az
mint Iosias kiraly felől õ maga az Isten mondgya 3. Reg: 2. Nem
magyarazhattya azért ezt az locust Mon: ez vilaghi dolgaink-
nak tudafara, hogy azokat tudnak es azokban foglalnak az
Szentek magokot. Es fent Agoston sem asseralya azt, hanem
kerelkedest tamazt felde, es az utan közben hadgya kinek ki-
nek itéletire, mely dologrul lisd meg oda fel az mit irtunk az
harmadik rendbeli locustnak meg oltalmazafaban, holot fent A-
gostonbul meg bizonitottuk, hogy az mas vilaghiak nem tud-
gyak ez vilaghi dolgainkot. Az Eliseusnak töt jelenestre kedig
elegedendõ feleletet talaz, az negyedik rendbeli locustnak meg
oltalmazafaban.

UTOLSO FOGASA MONOZLOINAK

Folio 354, 355.

Az ördögök, mikor õket nemeltyek segiflegre hijak, leg
ottan jelen vannak, es mindent cselekeznek az bündöfök az ö-
dög hatalmaval, es azon ördögnek jelentesebül minden dolgo-
kot meg esmernek, es mas orfagban törtent dolgokat-is meg
nezik rosta avagy úveg által.

Annival inkább azért az Szentek Isten ereje mellet es az
Angyalok által, meg tudhattyak ez földieknek búkfegeket, es
segiflegekre is lehetnek azoknak az kik segiflegeket kívannak,
mert nem tömlörtzben tartattanak, melyben semmit nem tudna-
nak, hanem Istennek jelenesebül esmernek es tudnak mindene-
ket az mi búkfegek.

F E L E L T.

It immar Monozloi (kit csak hogy ki mondunk-is alazato-
fon követtyük õ fent fõlfeget erette) az Pokolbeli ördögökkel
az Istent egyben hasonlittya, es az Szenteket-is az ördög ragjai-
val, hog

LL

val, hogy az mit az ördög cselekedik az öveivel, abból azt bizonyítja, hogy az Isten is azt cselekedik az öveivel. Ugyan-is kedig ördög által találatot tudomannak, ördög által-is kellett bizonyítani, az Poeta mondása ferint: *Fletere si nequeo superos, Acheronta movebo*. Ha az Isten nevében nem lehet, legyen az Pokolbeli ördögnek nevében. De lefén oly üdö, az mikor ez ilyen undok, utalatos karomlasoknak jutalmat az igaz Isten, kit nem fegnel az undok lelkekvel egyben vetni, azon undok lelkekvel megh fizetteti neki az örök Pokolnak tűzeben. Azonközben az mi az dolgot illeti, azt kerdyük nii Monozloitul. Az hazugságnak lelkerül, az ki hazug volt eleitül fogva, sőt ugyan attya az hazugságnak Iohan: 8. kelle az igazságot tudakozni: Nem tanulunk mi az ő scholajában: Ojon minket Isten attul: mert megh tanultuk mi az mi Mesterünkül, kit az Át্যা az eghből ajánlot mi-nekünk, hogy ötet halgassuk, es ő tüle tanuljunk, hogy az szent irásokban kel az igazságnak lelkerül minden igazságot mi-nekünk keressünk, es tanulunk, az kik mind ő rula, mind kedig az üdvösségre nező minden dolgokrul tanu-bizonyságot tesznek mi-nekünk. Iohan: 5, 16, 20. Marth 3, 17. Az ördögnek kedig megh igaz dologban-is, nem kel tanu-bizonyságot avagy példaját be vennünk. Marci 3. Luc: 4. ver: 35. Ne ezzel azért avagy ennek cselekedetivel bizonyítsa meg, vagy azt hogy az Isten ő maga semelyeben, avagy hogy az Angyalok által tesén jelentefeket az Szenteknek ez földi dolgainkrul. Nii van mondom ez földi dolgainkrul, ugy mint sükségeinkrül es azokert valo könyörgesinkrül: Mert mi-is vallyuk azt hogy az Isten, nem valami tömlötzben, hanem az sabad eghben ott fen az ő szent orszagában tartya az ő Szentéinek lelkeket, es most kiváltsépen az itélet napja előt, míg az ő bodogságok tökkeltesen veghez nem ment, jelenefeket-is ő maga tesén nekik, de azok oly jelenefek az mellyek azoknak az ő üdvösségre es bodogságokra tartoznak, es az mellyek mia nem külsőedik az Isteni dicsőség es meltság. Bizonyítsa meg azért az mint mondam

mondam, valamellyiket ez kettő közzül mi-nekünk, es bator ²²⁶ ugy legyen. De nem bizonyíthatya soha, mert az szent irások mind ellene kiáltonak, es mind az minden-tudást, mind az megh halgást, mind az segítseget az elő Istennek tulaydonityak, az segítsegtől hivaáll egyetemben, kit mi sok okokkal meg bizonyítottunk irásunknak első részében. Tartsa magának azért es az ördögnek ezt az Isten karomlo tudomant, mi-nekünk nem kel. Mert mi lelekből es igazságból akarjuk imadni az U R. Istent, Iohan: 4. az ő szent Fianak az Christus Iesusnak nevében. 16. Es nem akarjuk ő szent fölseget az ő dicsőségenek leg főb részeitül megh foztani, mellyek im-ezek, hogy sziveket által lasson, mindent tudgyon, az mi sükségeinket meg mi nálunknal-is jobban ertse, minden helyeken jelen legyen es megh halgasson, minden sükségeinket meg adgya, es mind mennyen földön egyedül orszagoljon, az ő szent Fiaival es szent lelekvel egyetemben, mely Isteni dicsőségnek mindenik részeit nagy karomlással az Szenteknek tulaydonította, es tulaydonitya Monozloi, maga azok nem tudnak semmit az mi dolgainkrul, azért nem-is segitenek bennünköt, kit sok helyeken immar eddig való irásunkban megh bizonyítottunk. De talám im-igy job lenne ez az ellenvetes, az mint csinálta volt Leleši Iános Pater, ki Erdelyben pironkódek Erratorval egyetemben.

MAS FORMAN UGYAN AZON EL- lennvetes.

Az Satanok, meg csak süfogva hijak-is az ördögösök öket, mindgyart meg hallyak es elő jünek.

Azert inkább meg hallyak az mi könyörgesinket mennyegben az bodog lelkek, es jelen lesznek az mi segítsegeinkre.

F E L E L E T.

Ez ellenvetes meg-is tíftelegeseb, mert az Istent az ördögökvel nem egyveleiti sem nem hasonlítja egyben az mint az előbi, De ennek-is semmi helye nintsen; mert külsőmben

vagyon az ördögök, és külfömben az bodog lelkek dolga. Az ördögök mindenkoron környülők vadnak az hitetleneknek, sőt azokat ugyan nyakon kötve hordozzák az ő kívánságok szerint minden gonoszságra, és hogy az ő hísegekben őket meg tartsák, kötelesség szerint szolgálnak ideig nekik, de nagyban al az az szolgálat, mert örök veszedelmekre következik. Az mennyi lelkek kedig még is vadnak mi körülünk, nagy köz és nagy kő fal vagyunk közöttünk, és közöttök, nem tudunk itt ez világhon hogy halhatunk sönket. Mely dologrul lásd meg az mit Hieronymus ellen irtunk az negyedik rendbeli locufoknak megholtalmazásában.

Es eleg legyen eddig Monozloinak tizenkettődik bizonyítágra való felelet, melynek búsegesnek kellett lenni, hogy semmit, az mire melten meg kellett felelnünk, el ne hadnánk.

TIZENHARMADIK BIZONSAGA Monozloinak, az melyvel meg-is bizonyítja az Szenteknek értünk való könyörgéseket Isten országában, az Szenteknek egyességebül Fol: 355, 356, 357.

Az vitezkedő anya-szent-egyház egy az meg dicsoítetvel, az mint írja Szent Pal, Hebr: 12. Ephes: 2. Galat: 4.

Ez pedig az közönséges egyesség azt kívánja hogy az tagok egymásért szorgalmazatok legyenek és egymást segítsek: mert az volna kíváltképen való természetek az egy fő alatt való első tagoknak az mint búseggel bizonyítja Szent Pal, Rom: 12. 1. Corinth: 12.

Ha azért egy varasbul valok vagyunk, egy testből, egy főből, egy anyatúl, kesseg-nélkül fayunk az mi atyánkfiának, kik immar az bodogságban vadnak, és rolunk szorgalmazatok, sőt ohaytyak üdvösségünköt, segítven bennünköt, az mint mondgya Szent Agoston lib: 20. Civit: 9. *Nes, enim pia anima mortuorum separatur ab Ecclesia, quia etiam nunc est regnum Christi, &c. nisi dum isti mille anni decurrunt.*

F E L E L E T.

Hogy mindeneknek előtte az Szent Agoston befedire felelyünk,

lyünk, abba semmi nintsen, hogy ő ot az helyen ezt mondaná, 227 hogy az Szentek segitenenek bennünköt. Nem mondgya azt Mon: igazan: mert ezek az ígek, az kiket ő arra corumpal, és csigazni akar: *Nes, enim pia anima mortuorum separatur ab Ecclesia, quia etiam nunc est regnum Christi.* Hi tulaydon-kepen meg magyaráztatnak, nem azt jedzik, hogy az anya-szent-egyházról, az mely it ez földön vagyunk, el nem távoznak az Szenteknek lelkek, mert azt mondani merő hazugság, sőt ugyan ebtelen bolondság volna: hanem hogy nem szakadnak el ennek. (nem segítsegetül) hanem tarlafagatul. Mert csak egy az Christushnak anya-szent-egyháza, azért ők-is az első Szentekkel ennek tagjai, az mint azon Agoston mondgya, hogy az Ecclesia az Christushnak orága &c. Honnan meg terzik, hogy Mon: ezt az Szenteknek segítsegetere nem magyarázhattya.

Az mi kedig illeti az Szenteknek egyességeinek dolgat, az annál-is inkább nem bizonyítja, sem értünk való könyörgéseket, sem egyeképen való segítsegetere az Szenteknek. Mert ezek nélkül-is, az az, ha értünk nem imadkoznak, és nem segítnek-is bennünköt, meg tarthattuk vele való egyességünket. Mely dolognak igazsága meg terzik: Mert az O Testamentumban való Szentek egy-mást soha segítsegetül nem hitak, de azért az mennyi Szentekkel, ugyan egyessegek volt. Es az Apostolok-is meg tartottak az Szenteknek egyességet, kik mind az által, soha az meg holt Szenteket segítsegetül nem hitak. Mivel jobbak azért ezeknél az Papisták: Es ki hídgye azt el, hogy ő nekik nagyobb szorgalmazatoságok legyen az Szenteknek egyességeik meg tartására, hogy nem mint az Apostoloknak: kik közöttül Szent Pal nagy nyilvánból, azokról az kik ki multanak, és vigasztalya az Thessalonicabelieket felőlők. 1. Thess: 4. De az ő allapattyok felől csak anniszol, az menit szükség mi-nekünk tudnunk. Arrul kedig semmit nem emlekezik, hogy az mi dolgainkat tudnajak, értünk imadkoznak, és nekünk segítseggel lennenek, mely dolgok ha igazak volnának, az Szent Pal többet tudot volna az Papistáknál felőle: hanem ott az helyen az

Ilyen az Szenteknek egyessége felől azt tanítja, hogy azoknak egyességek fel nem bomol, de nem azért, hogy az megholt Szentek értünk imadkozzanak, hanem az köszönleges fel támaszának reményeért, és hogy az Isten minket az Christussal együtt hozvan vele egyesít bennünköt. Lásd megh ver: 13, 14, 15, 16, 17. Azonkepen azon szent Pal az Szenteknek egyességet meg írja Hebr: 12. Mely helyet citál Monozloi-is, de ott-is így szól ver: 22, 23, 24. Hozza járultatok úgy mond, az Sionnak hegyéhez és az első Istennek hazához, az mennyei Hierusalemehez, és az meg számlálhatatlan Angyaloknak seregehez, és az első főletteknek gyülekezetekhez, kik be vadnak irattatvan az eghekben, és az Istenhez az ki mindeneknek biroja, és az tökéletes igazaknak lelkekhez, és az Új Testamentumnak közben-jarójához az Iesushoz, és az ő *(sanguinem aspersioni)* har-matozo verehez, az mely jobbakot szól (Isten előtt) hogy nem mint az Abel vere, &c. Mely beszédekben az szent Pal, nem helhezeti az Szenteknek egyességet, sem az Szenteknek értünk való könyörgésekben, sem hozzánk való segítésekben: hanem az Ecclesiaba levő Szenteknek és Angyaloknak tarsafagában. Mely annak az hitnek köteleivel egyben vagyon köttetven, az melyvel mind az mennyei mind ez földi Szentek és Angyalok, egy Istent, egy közben-jaro Christust vallanak, azon dicsőséget és bódoglagot varjak. Nints azért it ez helyben semmi az Szenteknek értünk való szorgalmatosságok, könyörgések és segítések felől, hogy ezekben allana mi-nekünk, velek, és önék velünk való egyességek. Mas dologban al az, kit elmernek az Paterék-is, kik közzül Primausius ezt az accessiót, hozzá járulást magyarázvan, így szól: *Accessisti, conficiendi illi in fide, conficiendi iterum in gloria.* Hozza járultatok úgy mond, Hogy hogy hitben tarsók leven ő velek, hogy az dicsőségben-is tarsók legyetek.

Ezen szent Pal, Ephes: 2. azt mondgya, hogy mi az mennyei Szenteknek Polgar tarsai vagyunk, de ő maga meg magyarázza ugyan öt minemű dolgokban allyon az az tarsafag, tudni illik, ver: 4.

ver: 4. hogy az Isten az ki kazdag az irgalmasságban az ő sok 228 szeretetért, az mellyel szeretet minket ver: 5. mikor az bűnnek miatta megholtunk volna, meg elevenítet minket Christus által, kinek kegyelméből vagyunk meg tartattatvan ver: 6. Hogy együtt az Christussal fel támasztot, és az eghekben helheztetet, ver: 8. Hogy kegyelméből hit által tartot meg minket ver: 10. hogy az Christus által, jó cselekedetekre vagyunk teremtetven az kikben jarnank ver: 13, 14. hogy az Christus vere által Istenhez közeleb lennenk, ő lenne mi-nekünk bekecségünk ver: 16. ki által az ő szent Attyával meg bekeltetnenk ver: 18. és ki által szabad menetelünk lenne az egy lelek által az Attyához, &c.

De itt ez helyen sem emlekezik az mennyei Szenteknek értünk való szorgalmatosságok és könyörgések felől, hogy azokban allana velek való egyességünk.

Harmadik helyen-is, kit első hoz Mon: Galat: 4. igaz hogy szent Pal azt mondgya, hogy egy anyank vagyon az mennyei Hierusalem, de ott nincs csak egy betű-is, hogy az ott való Szenteknek valami szorgalmatosságok volna reánk, és abban allana az Szentek egyessége.

Hit miben al az: hogy egy Istenünk, egy hitünk, egy reményünk, egy üdvösségünk, és az egész Ecclesianak az egy főnek az Ur Iesus Christusnak alatta egy teste vagyon: kit bizonyítanak im-ez iratok-is. Ephes: 4. Egy az test és egy az lelek, az miképen hivattattok-is, az ti hivatalatoknak azon egy reményegekben. Egy az Ur, egy az hit, egy az keresztség, egy az Isten és mindeneknek attya, &c. Ez volt az Istennek jó akarattya, hogy mindenkett mennyen földön egyben gyűjtene az Christusban, &c.

De nem tetzenek ezek Monozloinak, hanem azt mondgya, hogy az köszönleges egyesség azt kívánja, hogy az tagok egy másért szorgalmatosok legyenek, és egy másért segítsek, &c, az mint bizonyítja szent Pal-is Colos: 1. Ephes: 5.

Nem tagadgyuk hog az nem volna tisztek mikor együtt vadnak: de mikor egymástul el távoznak, nem lehet akkor-is ugyan azok tisztek és hivatalok. Mig azért az Szentek it ez földön vadnak, segítik

segítik egy-mást könyörgéssel, az egy-mas terhenek viseletével, de az után az nem lehet, hanem elég ha az derek dolgokban, az kiker elő csalálank, meg marad köztek az egyesség. És innen meg tertzik, hogy az egy-masert valo imádság es egy mas segitsege, az többihez kevelt leg kisebb része az Szenteknek egyességének: mert ezeknek veghe leßen, de az többi öröкке megh maradnak.

Az Szenteknek egyességebül is azért, nem hozhattya ki Mono zloi, az bodog lelkeknek értünk valo könyörgéseket es hozzánk valo segitsegeket: mert ezek ez világi életre illenek; es annál is inkább nem bizonyíhattya innen az ő minden tudalokat. Mely dolog mia mind-az-által, fel nem bomol velünk valo egyességek. Mert ha csak ez világ szerint is vagyunk minékünk egyességünk nagy mese földön levő Szenteknek, az kiket soha sem láttunk, sem semelyekben nem esmertünk, sem forgalmatosok felőlők nem voltunk, az hitnek kötelenek általa, melyvel egyben vagyunk köteleztetve. 1. Iohan: 1: annál nagyobb egyességünk es tarsaságunk vagyunk az meg holt Szentekkel, noha most őket sem nem láttuk, sem mi ő erettek, sem ők mi erettünk nem imadkoznak.

TIZENNEGYEDIK BIZONSÁGA MONOZLOINAK

Gen: 32, 48. Fol: 358, ad Fol: 369.

Ha az Angyaloktól szabad aldaft, es segitseget, imádság es könyörges által kívanni, szabad az Szentektől is. Mert az Christus Urunk mondása szerint (Folio 365.) olyanok leßen az igazak menyországban mint Istennek Angyali, ugy mint kik elni fogunk, mint ők, egy dicsőségben, es az örök életben.

De az Angyaloktól szabad aldaft es segitseget kívanni. Mert Iacob Patriarcha az Angyaltól, az kívül meg küzdőt, Gen: 48. ugy imadkozik, hogy az Angyal az ki őtet minden veszedelemtől meg mentette, adgya meg Manassét es Ephraímot az ő onokait.

Szabad tehát az Szentektől is ugyan azon aldaft es segitseget kívanni, es így jó következzel szabad azon Szenteket segitseget hinni.

F E L E L E T.

Mikor olyanok leßen az Szentek mint az Istennek sent Angyali, am meg láttya Mont akkor oztan, ha őket segitsegűl hiya, de meg most szinte hozzájuk hasonlokka nem lőttének, hanem az illetnek napján az fel tamadaskor leßen az, az mint oda fel az hetedik bizonyának, melyet Zachariasbul cap: 1. vót vala, meg hamisítatában, búsegefen meg bizonyítottuk. De akkor az egy-masert valo könyörges nem leßen búskéges, sem nem hasznal: mert az mint talal bennünkör az Ur Isten, ugy fog meg itelni. Honnan meg tertzik hogy ez jelen valo ellenvetese nek is semmi helye nintsen. Mas az hogy nem minden dolgokban leßen az Szentek hasonlok az Angyalokhoz, hanem csak bizonyos dolgokban, kikről az megh mondot helyen eleget lőttünk.

IACOB MINEMŰ ANGYALTUL KI.

vant aldaft Gen: 32 es 48.

Az mi kedig illeti az Angyalnak dolgot az kit Iacob Patriarcha imador, es kívül mind magának, mind onokainak aldaft kívant, tagadgyuk mi azt, hogy teremtet Angyal lőe volna, az mint Mono zloi mondgya, es igen ügykezik rayta, hogy meg is bizonyítsa, hanem az teremő Angyal volt az, az Istennek sent Fia, az UR Iesus Christus, kit mi im-ez győzhetetlen fundamentomokból bizonyítunk.

Először. Mert Iacob azt az helyet, az holot az Angyaltól meg küzdőt, Penueknek nevezi, mely dolognak ő maga okat adgya: mert ugy mond, sínűl sínre latam az UR Istent. Mely befedekben azt az ki meg jelent neki, es az kívül meg küzdöt, nilvan Istennek nevezi.

Másodszor. Mert Oseas Propheta is cap: 12. kinek írasat corrupallya Mono: (fol: 363.) ezt az historiat rövideden elő hozvan, nilvan meg magyarázza ez az Angyal kitűdota volt, tudni illik, az Iehova. Így fol Oseas: Iacob, ugy mond, az ő erejében erősebb lőn az Istennel, es erősebb lőn az Angyaltól, es győzedelmes lőn, sira es kere őtet, Bethelben talala meg őtet

MM

es ott

es ot sola vele. Ezeknek utanna nagy Emphasiſſal terhes ertelem-
vel meg magyarazza ki volt az, Iehova ug mond, az seregeknek
Iſtene, Iehova az o emlekezete. Mely mondasban az kir elöſſér
Elohimnak es Angalnak nevez az utan seregeknek Iehovajanak
nevezi, mely nevezet teremtet Angyalhoz nem illik ſemikepen.

Harmadszor. Mert Jacob ezen Angyalnak az kívül meg kü-
zödött Gen:33. Oltart építet ilyen Titulussal: Erős Iſraelnek Iſte-
ne. Ketteg-nelkül arra nevezzen az mit hallot vala az Angyaltul:
Iſraelnek hivatottal, ugy mond: mert ha erős vottal, Iſten ellen
annak inkább győzôdelmes lefez az embereken,

Negyedször. Az Isten ő maga is meg magyarazta ki volt az az
Angyal, mert cap: 35. ig ír arról Móses; Es monda Elohim Jacob-
nak, kely fel meny fel Bethelben, es ott lakjal, es csinal oltart (Le-
el) az Istennek az ki teneked meg jelent, mikor Esau elöt futnal.

Ötödik. Ó maga Iacob, az Ágyalt az ki neki meg jelent
volt, Istennek mondgya ezt mondvan: kellyetek fel es mennünk
fel Bethelben, hogy oltar csináljunk ot az Istennek, az ki meg
halgatot engemet az en fanyarufagomnak napjan.

Haroldizor. Mofes es kifizoda volt legyen az Angyal, meg magyarazza ezt mond van: Es ott oltart epite, es az helynek nevevet hiva Bethelnek. Mert ott jelent volt meg neki az Elohim, az Isten. Holot azt ved eszedben, hogy az szent irasban egy Angyal *in pluralis* Elohimnak nem nevezetik, hanem ez az nev avagy az szent Haromlagot, avagy az szent Haromlagban valamelly bemelt jedzi, nevezzen az egy Istenszegr, az melyben elvalhatatlanul vadnak ez harom bemelyek.

Hetedikr. Mert ugyan azon capi 35. ver 9. így íol Móses: esmet meg jelenek az Elohim Iacobnak, mikor viſſa terne Padan Aranbul, es meg alda ötet. Es monda ő neki az Elohim: Iacob az te neved, ez utan nem hívattatik az te neved Iacobnak, hanem Israel leſen az te neved. Es esmet ſola neki az Iſten: En vagyok az mindenható, mindenre elegeſes Iſten (El Saddai) ſzaporodgyal es nevedgyel, &c. Mínd ezekbűl azért meg teztik nap fennel világosan, hogy az Ángyal az ki eleitűl fogva meg jelenik

jelenet Iacobnak, es az kivel ő küzdött, nem teremtet Angyal, 230
volt, hanem igaz Isten. Soha sem neveztetik kedig Angyalnak,
sem az Atyát, sem az szent Lelek, hanem csak az Fiu, az ki ből-
fesege es követte az ő szent Attyanak. Ketszeg-nelkül valo dolog
azert az, hogy az Christus volt az, az kitől az aldaft kivanta Ja-
cob. Immar azert lassa Mon: mint fog következni es egyben
illeni. Iacob az Iehova Angyalul aldaft kivant: azert nekünk is
szabad az Szentektől es az tőb Angyaloktól aldaft es segitseget
kivannunk. Nem következik, es nem illik egyben. Mert az
Christus bizony es örökke valo mindenható, mindenre elégse-
ges Isten. De nem olyanak az Szentek es Angyalok.

Ez az felelet szinte elegendő az afilli locufra-is, melyye
elő hoz Gen; 48. hol az aldaft kíván Iacob az ő onokainak az
Angyalul, az ki minden veszedelméből meg mentette őtet, mert
ot-is az Angyal ugyan azon Iesus Christus volt, nem kedig vala-
mi teremtet Angyal, kit bizonítok im-ez nilvan való okokkal.
Elsőőr, mert teremtet Angyalul mas nevében nem fábad
senkinek aldaft kívánni.

Mafodó, mert Iacob ezt az Angyal egyenlővé teszi az Isten-
nel, holott ugyan azon aladt kívánnya mind az kettőtől, kit ege-
ben nem cselekedhetet volna, ha ez teremtet Angyal lőv
na; mert az Isten teremtet allitnak nem engedi az ő dicsőíseget.

Harmadszor, mert az ki Iacobot ki mentette minden ő veszedelmiből, az mint ez előb meg latánk, nem teremté Ángyal volt, hanem teremő Isten, kic bizonit szent Pal-is. 1. Cor: 10, ver: 4. &c, ki Christusra magyarázza es ő felsőle mondgya azt, hogy ő volt legyen az, az ki az puztaban mindenkor követte es oltalmazta az nepet. Mert ha mind az eges nepet követte es oltalmazta, hat miért nem követte es nem oltalmazta volna Iacobot-is, kitől az nep vő eredetet?

Negyedősr. Mert Jacob kettőket tulaydonít ez Angyalnak,
Egyiket hogy minden veszedelmiből meg mentette őtet. Másikot
hogy meg adgya az gyermekeket. Mind az kettő kedig az Chri-
stulnak tulaydona, azis hogy az gonoztul, bűnűtl, halatlul, őrdögöl,
MM 2 örök

örök veszedelemtől es karhozattul még mentsen, és az-is hogy meg aldyon, minden kegyelmet, es bekefeget sörözven mi nekünk.

Ötödös. Mert egyenlő ez az imadság az Apostolokhoz, kik kegyelmet, es bekefeget kívannak az hiveknek Istentől es az Ur Iesus Christustul.

Vegeztre, ugyan fűkseg volt hogy ebben ez imadságban Jacob az Christusrul emlekezne; mert ő annak az sörvetsegnek es kötesnek, mellyet az mi meg engeztefünk felől tőt Istent sőt Atyakval, authora, közben-jaroja es meg tarroja, es ő egeydül adgya abban az kötesben meg igert jokot, mint hogy az gonozokot-is csak ő egyedül tavoztattya el.

Ez-is azért az locus nem fogal semmit Monozloinak kü lömben, hanem ha immar az Szentek-is tistán Istenek, es Christusok leének.

Az harom Angyalokrul, kikrül Mon: emlekezik fol: 361, hogy meg jelentenek az Abrahamnak, eleget folottunk oda fel, mint hogy az Angyalrul-is, ki az csipke bokorban meg jelent Mofesnek. Lassa meg azért az kereztien olvasó az heredik locustnak meg oltalmazasaban.

MONOZLOINAK CSAVARGASI EZ MI feleletünk ellen.

De nem tetzik ez az kereztieni felelet Monozloinak: sőt az igen gyűlöfegesen traducallya ragalmazza, es szidalmazza. Meg kel azért latunk mit tud ellene mondani ez Arriusnak edes fia, es meg kel reaja felelünk, hogy az kereztien olvasót semmi dologbul kesfegben ne hadgyuk.

ELSŐ FOGASA MONOZLO: Fol: 360.

Iacob elősör-is az Istentről tehen emlekezetet, annak utána az Angyalrul, Azert ez az Angyal nem Isten hanem teremtet Angyal.

F E L E L E T.

Nem következik; mert ez külön valo emlekezet, nem de rogalya,

rogalya, ala nem salitya ennek az Angyalnak Istenseget, hanem az Atyanak semelyet distinguishalya az Fiunak semelyetül az sőt Haromságban. Miert emlekezet legyen kedig az ő imadságban Iacob az Angyal Christusrul, arrul mi ez előt közbe vetetlen szoluttunk. Miert neveztessek kedig Christus Urunk Angyalnak, tudni illik, az követsegnek okaert, azt-is immar egy nehany helyeken meg magyaraztuk.

MASODIK FOGASA Folio 362.

Valahul az irasban Angyalt emlitenek, nem Istent, hanem Angyalt kel azon erteni. It kedig Angyalt említ Iacob Patriarcha. Nem kel tehát ezen Istent, hanem ugyan valoban teremtet Angyalt ertenünk.

F E L E L E T.

Ez merő nilvan valo tapaztalható hamisság, sőt hazugság. Mert hamis regula az az kic itt Mon: formal, hogy az Angyalon mindenkor teremtet Angyalt kel ertenünk, soha sem kedig Istent avagy az Christust, es nem az sőt irasbul, hanem az Pokolbeli ördögnek oscholajabul tamadot. Mely dologrul mivel hogy büfegesen disputaltunk ő ellene, az hetedik locustnak meg oltalmazasaban, es az ő tizenkettődik bizonyására valo feleletben: azért arrul itt uyabban sőt nem saporitunk. Azonközben vegye efeben az kereztien olvasó, mely igen fő Patronusa legyen Mon: az Erdeli, es Lengyel-orfaghi eretnekeknek, holot mind ki akarja markunkbul azokat az locustokat tekerni, az kikbül mi azok ellen ez ideig győzhetetlenül oltalmaztuk az az Christusnak bizony Istensegit.

MAS FOGASA MONOZLO: Folio 363.

Oseas cap 12. Angyalnak nevezi azt az ki Iacobval küzdött. Azert nem Isten volt az, sem Christus, hanem teremtet Angyal.

F E L E L E T.

Errül immar ennek előtte harmadik levelen folottunk, holot ugyan ezen Oseasbul bizonyitunk megh hogy nem teremtet

MM 3

Angyal

Angyal volt ez: mert minek-utanna Angyal említet volna, mindgyaralt ezt az Angyal lehoynak, feregeknek Istenének nevezni, es azt mondgya felőle, hogy Iehova ennek az ő emlekezete, &c. Lásd meg.

MAS FOGASA MONOZLO: Fol: 364.

Az Chaldaei nyelven valo Bibliában Angyalnak neveztetik, Iacobnak küzdője es bainoka, kitől segítségül ugyan sírvan keert vala: mert holot mi az deak irásban azt olvassuk. Latam ugy mond az Urat sínűl sínre, az Chaldaeusok irásában így olvassuk, Latam ugy mond az Urnak Angyalat sínűl sínre.

Nem volt tehát az Angyal Christus, hanem ugyan természetet érint valo Angyal.

F E L E L E T.

Nem mondgya azt Onkelus Chaldaeus, hogy természetet érint avagy teremtet Angyal volt az, hanem, *indefinite* egy általvalóban Urnak Angyalának nevezni. Immar pedig megértettük, hogy Christus Urunk-is Urnak Angyalának neveztetik, nevezven az követkegre. De mi szükség volt Monozloinak, idegen tanut előt állatni, ha ezen helyen-is az Sida es deak textusban nehanfor Angyalnak neveztetik, de az az nevezet, ugyan nem teszi ötter teremtet Angyalla, hanem csak az ő tisztit az mellyet visel, adgya mi-nekünk előnkben.

MAS FOGASA Folio 364, 365.

Ez az Angyal peldazta az Christust; Nem volt tehát ő maga, az Christus, hanem csak annak kepe es peldaja.

F E L E L E T.

Tagadgyuk mi azt, hogy az Angyalok valamikor Christust kepet avagy peldajat viseltek volna, es sohonnan azt az irasból Mon: igazan meg nem bizonyithatya. Hogy pedig ez az Angyal az igaz Christus volt legyen, azt immar ez előt elegsegesen meg bizonyítottuk.

MAS FOGASA Folio 365.

Igaz Angyal volt az, az kinek Tobias az ő fiát ajánljat. Azert egyeb helyeken-is valahol Angyal neveztetik, teremtet Angyal kel rayta errenünk.

F E L E L E T.

Ra, ra, mint jü ra, latzik hogy el veset ese Monozloinak, hogy ez helyből, es res érint valo irasból közönseges regulat akar epiteni, maga tudgya, hogy, *A particulari ad universale non valet consequentia*. Res érint valo pelda, nem szab közönseges törvent. Nem tagadgyuk azert mi hogy ez Angyal az kirül Thobias föl, természetet érint valo Angyal nem lőt volna: De tagadgyuk hogy az elő hozot locufokban azon teremtet Angyalról volna az emlekezet, kit ez előt immar meg-is bizonyítottunk.

MAS FOGA: AVAGY ELLENVETESE Fol: 365.

Ha mi egy-masert imadkozhatunk, az bodogságban levő Szentek kedig nem imadkozhatnak eretünk, tehát mi hatalmasbak vagyunk azoknal.

De keptelen azt mondani, hogy mi hatalmasbak volnánk az bodogságban levő Szenteknel.

Hat ha mi imadkozhatunk egy masert, ők-is imadkozhatnak mi eretünk.

F E L E L E T.

Ez szinte annitese, mint ha valaki így antalkodnek, Ha mi hazafodhatunk, es az által saporodhatunk, ehetünk, ihatunk, vigadhatunk, sírhatunk, az mennyei Szentek kedig ezeket nem cselekedhetik, hat mi hatalmasbak vagyunk azoknal. De mi nem vagyunk azoknal hatalmasbak: Azert ők-is hazafulnak, saporodnak, eznek isznak, sírnak, vigadnak es talam neha tanzolnak is. Mely elmelkedes ha merő bolondság, hat miért nem mernenk mi-is bolondfagnak mondani, ezt az Mon: ellenveteset: Ertse meg azert Mon: hogy nem az ertünk valo könyörgesben, hanem egyeb dolgokban al az Szenteknek hatalmasfagok es bodogsagok, mellyekről mivel hogy ennek előtte bolottunk it most többet nem fölunk.

MAS FOGASA Folio 366.

Az Szentek Istennek kedveben vadnak, szeretetvel tellyesek, hozzánk-is jó kedvel talaltatnak, rulunk es üdvösségünk-ről sorgalmatosok. Azert egyenkent imadkoznak mi eretünk.

F E

F E L E L E T.

Igaz hogy az Szentek Istennek kedveben vadnak, de azért abból nem következik, hogy tudgyak dolgainkot, és egyenként erettünk imadkozzanak. Az ő szereteteknek pedig más tífai vagyon most az más világhon, hogy nem volt it ez földön, kit meg bizonítottunk ez Mon: bizonítasanak előtte harmadik levelen. Az is legyen úgy bator, hogy jó kedvel vadnak hozzánk, rolunk és üdvösségünk körül forgalmatosok, de mint hogy az mi meg holtainkhoz való jó kedvünk és rúlok avagy üdvösség körül való forgalmatoságunk nem főzi azt, hogy mi azoknak alapattokat tudgyuk, és ha igaz keresztények vagyunk sem imadkozunk sem forgalmatoskodunk ő felőle, s ínten úgy az meg holt Szenteknek is ha mi vagyon hozzánk való jó kedvek és üdvösségünkért való forgalmatoságok nem főzi azt hogy egyenként tudgyak dolgainkot, és egyenként imadkozzanak erettünk, hanem elég arra, hogy ha közönfegesen tudgyak, hogy meg emberek vadnak it ez világhon, kik közt Ecclesiát gyűtőget magának Isten, kik-ért lehető dolog talam, hogy közönfegesen imadkoznak maga ez is kétféle, de hogy rés szerinti egyenként tudni dolgainkot, és egyenként imadkozzanak, az lehetetlen dolog. Lásd meg az mit ez dologról írtunk az negyedik rendbeli locufokat meg oltalmazvan, holot meg bizonítank, hogy az Szentek nem tudgyak ez világhí dolgainkot, és ez okból nem engedhetjük azt meg ő nekik hogy egyenként erettünk imadkozzanak.

MAS ELLENVETESE Folio 366, 367.

Az Szentek vagy imadnak erettünk az hódoltságban avagy nem. Ha imadnak tehát erettünk is esedeznek, és így szabad is lenni ki ki mind magával hjae az Szenteket segítségül avagy nem. Ha pedig nem imadkoznak: avagy azért vagyon az, hogy hozzájuk nem illendő dolog, de így az imadkozás Christus úrunkhoz sem illenek: avagy hogy oly nagy fő dolog az egy másért való könyörgés, hogy csak az egy Christust illeti, és senkit nem egyebet, de így senki az elevenek között is nem imadkozhatnak, &c.

F E L E L E T.

Ez meg is jó dolog hogy Mon: szabadságban hadgya az Szenteknek segítségül hívását, és immar vakmerőkepen nem vitatya, mely dologval csak ez egyvel is ő maga meg mutatya, hogy annak az tudomannak igazságot mind ez ideiglen való munkával is es faratfágyal meg nem bizonította, hanem csak orrával fogva mint egy bolondot úgy hordozta az keresztényen olvasót. Mert ha hinne je magában hogy azt meg bizonította, hát miért hadnája azt kinek kinek szabadságra? Szept kellő tudomány az, és igen jó fundamentoma vagyon, az mely szabadság alatt vagyon. El mehet Mon: vele, és szabadon dicsékedhet immar azzal, hogy mindenk ellen meg oltalmazta az Szenteknek segítségül hívását. Az mi pedig illeti ez jelen való ellenvetésnek dolgot, ez is semmivel nem job az többinél. Mert ha ínté meg engedjük is, hogy az Ecclesiáért közönfegesen imadkoznak és esedeznek, kit mi nem tudunk, mert nyilván való iras felőle nincsen: mint, hogy, és menire esedekedik. Abbul ugyan nem következik hogy kételkedő lelki csmeretből őket segítségül hívjuk. Mas az hogy nem elegendő okait sámlállya elő Mon: az Szenteknek erettünk való nem imadafoknak. Mert az, hogy nem imadkoznak, nem csak azért lehet, hogy hozzájuk nem illendő dolog, avagy hogy oly nagy fő dolog az egy másért való könyörgés, hogy csak Christushoz illik, hanem ez okok kívül ez dolognak más okai is lehetnek, tudni illik, hogy Isten nem akarja hogy ez világhra szorgalmatoskodgyonak, hanem hogy nyugodgyanak az ő munkajoktól, és hogy nem tudgyak is az mi dolgainkot. Harmadszor azt is meltan mondhatjuk, hogy most nem illendő ő hozzájuk, az erettünk való imadtság, mert annak it ez világhon vagyon helye, az mint meg mondanak. De abbul nem következik hogy tehát az Christushoz is nem illenek. Mert az Ur Iesus Christus örökre való Papfagot visel, Melchisedek Papnak rendi szerint, mely tíf és tífessleg nem adattatott senkinek az Szentek között. És továbbá az Christushoz mostani erettünk való imadtsága semmi nem egyeb, hanem az ő egy fő

NN

való al.

valo aldozattyanak es annak erejenek hasznanak be mutatata, sent
Attyanak elötte, melynek örökre valo böcsülleti es fognattya
vagyon: de ez az tisztesség sem engedtetet az Szenteknek, hogy
ök vagy aldozattyokat, vagy erdemeket mutatnajak be magok-
ert vagy egyebekert: mert semmi az fele nem volt ö nekik,
hanem ök-is Isten kegyelmébül üdvözültenek az Christus alal,
Negyedör es utolsor. Az-is igaz dolog, hogy az minemü imad-
kozástul mi köztünk es az Papistak közöt vagon közben vetes,
fokval főb, es nagyob dolog hogy nem mint az Szentekhez ille-
nek. Mert mellik sent erdemlette, avagy erdemli meg az UR
Istentül, avagy egyik, vagy mindnyajan hogy erdem szerint az
UR Isten ő erette, avagy erettek valakire tekintsen, es ötet meg
segitse: Egyedül csak az UR Iesus Christus tisztessége ez, mely-
ben az Szentek nem egyvelitik semmikepen magokat, ha-
nem vallyak nem csak egyéb közönséges Szentek, hanem az mi
Urunk Iesus Christusnak szent annya-is, hogy Isten ő nekik-is
üdvözítőjök es meg tartojok. Hogy kedig az Szentek egy-más-
ert it ez földön imadkoznak Isten parantolattya ferint, mas fe-
le imadság ez: mert mi kik ez földön élünk az Christus érdeme-
ert kerjük, hogy Isten minket meg halgasson. Az Papistak kedig
az mas világi Szenteknek meg fogyatkozot, es rondgyos erde-
meket tamasztak az Istennek eleiben, kik semmit nem értenek
magokert-is, ha Isten azokat sent Fiaert be nem venneje.

MAS FOGASA Folio 367.

Szent Ianos Apocal: 1. így imadkozik: Attul legyen kegye-
lem, (malaztnak mondgya Monozloi) es bekefeg, az ki vagyon,
az ki volt, es el jövendő. Es az het lelkektül, melyek az ő se-
ki elöt vannak. Es az Iesus Christustul, &c. De it az mennyei se-
regeket erti az het lelkeken. Azert nem csak Istentül es az ő
szent Fiatul, hanem az mennyei seregektül-is kívannya az ke-
gyelmet, es bekefeg, & per consequens, jo következzel szabad mi-
nekünk-is az mennyei seregeket az Angyalokat, es az Szenteket
imadnunk,

FE.

F E L E L E T.

Erre ez helyre ezeket írja Cœlius Pannonius, ki felől ez
elöt emlekeztünk: *Palam à vero aberrant, qui per hos septem Spiritus, septem
Angelos intelligunt, quasi à Creaturis sit pax & gratia. Alia ergo ratione enarrandus
est scriptura locus: Quia enim à Patre, Filio & Spiritu Sancto, uno Deo vivo, & ve-
ro & ab eo, solo quidem & gratia & pax datur. necesse est ut dum de septem Spi-
ritibus meminit, donatorem spirituum intellexerit, ut scriptura veteris vultum hac di-
cens respexerit: Sic enim habet Esaias, Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spi-
ritus sapientia, & intellectus. Spiritus Consilii & fortitudinis, Spiritus scientia, &
pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini cap: 11. Sepiformis ergo gratia da-
trix divinitas intelligitur. &c.* Nilvan el tavoznak avagy vetkeznek
az igazságtul, az kik az het lelkeken het Angyalokat ertenek,
mint ha teremter allatoktul volna az bekefeg es kegyelem.
Maskepen kel azert ezt az irásnak helyet magyaráznunk. Mert
mivel hogy az Attya, Fiu es szent Lelek egy elő es igaz Istentül
csak egyedül adattatnak mind az kegyelem mind az bekefeg:
szükség hogy holot sent Ianos az het lelkekrül emlekezik, erte
fe az lelkeknek ajandekozojat, nezzven az Esaias mondasara cap:
11. Es meg nyugzik ő rayta az Urnak lelke, az böltsésegnek er-
telemnek lelke, tudomannak es Isten tisztelesnek lelke, es meg
tellyesiti ötet az Urnak felelmenek lelke. Erti azert ezeken az
het lelkeken az Szent Lelket, ki ez het fele ajandekokat ad-
gya. Lásd megh őt az többit. Meg tetzik azert ezekbül, hogy
semmi mennyei seregeket, sem Angyalokat, sem Szenteket nem
ert ezeken ez lelkeken sent Ianos, hanem az ajandekoknak ozto-
gatojat az, sent lelket. Miert: Azt mondgya Cœlius: mert az ke-
gyelem, es bekefeg csak sinte ő magatul az Istentül vagyon. It-is
azert csak hallucinal, es estelesen kabogyaskodik Mon: azoknak
meg adafat teremter allatoknak tulaydonitvan.

MAS CSAVARGASA Folio 167, 188.

Az Patriarchának erdemekre szabad volt az reghieknak
könyöröginek Istenhez. Azert nekünk-is szabad így könyörö-
günk: Uram Isten emlekezzel megh affonyunk szűz Mari-
atul az te szerelmes Fiadnak az UR Iesus Christusnak szepítőre-
len bűz

NN 2

len sűz annyarul , es az te Szentidről , kiknek sok fogadafokot
es igireteket tőttel it ez földön.

F E L E L E T.

Erre ez ellenvetésre torkig elég feleletet adtunk ez capu-
nak praefatiojanak ellenvetésinek meg feytesiben, hol meg mu-
tatank hogy az O Testamentumban levő Szentek attyoknak er-
demekre nem hogy könyörögtenek volna, hanem sőt meg tagad-
tak azt az Istennek előtte , es könyörgésekben egyedül csak az
ő irgalmasságra , igiretire es könyörületességere tamazkodta-
nak. Azt is kedig meg bizonyítottuk, es okat adtuk, miért nem
szabad az Szentek nevében es erdemekben könyörögni az Isten-
nek, az első írásnak , avagy bizonyítani meg feitesenek szinte
az végheben. Itt azért ezekről semmit nem szólunk , hanem az
kerezyen olvasót az meg jedzet helyekre igazítjuk,

MAS ELLENVETES Folio 368.

Ő maga az Isten sűz Mariat Gabriel Angyal által üdvöz-
lőtte. Hat szabad nekünk is ötet tistelnünk.

F E L E L E T.

Szabad tistelnünk fő, de illendő, tistelellettel, az mint írásunk-
nak kezdetiben arrul nyilván solottunk, sőt ugyan tudomant-
tőttünk, hogy mind emberek, mind Angyalok között fő bősű-
letre es tisteleltre melto, de nem szabad imadnunk, es segítségül
hinunk, sem nem szabad ertünk való esedezést kívánnunk; mert
az mint Epiphanius mondgya: *Non est ad adorandum nobis data*, nem
imadásra adattatott mi-nekünk, es az imadas avagy segítségül hi-
vas csak szinte tulaydon es saját tistelelti az Istennek. Lásd meg
Epiphaniust lib. 3. Tomo. 2. harseli 79: *Revera sanctum erat, &c. ho-*
lot az többi között ezt mondgya: Sit in honore Maria, Pater, & Filius &
Spiritus Sanctus adoretur, Mariam nemo adoret, non dico mulierem, imo neq. virum.
Deo debetur hoc mysterium. Tistelelben legyen, ugym ond, az Mariat
De az Atya Fiu es sent Lelek Isten imadással. Mariat senki
ne imadgya, nem hogy asszonyallatot, de meg ferfiat is. Istene-
nek tartozunk ez tistelellettel. Esedezést sem kel ötet mi-ne-
künk

künk imadnunk , mert vagyon egy közben jaronk az Christus. 235
Tovabba masodszor, ha az Angyal sűz Mariat üdvözlőtte, ugyan
nem imadra azért: mert az üdvözlez nem imadas, sem segítségül
hivas, hanem csak vigasztalas es vigasagos öröm mondas, es jo üd-
völleg avagy egesleg kívanas. Azert így sol az Istennek Angyala
χαίρε κεχαρισμένη, az az, örül, üdvözül, jo egeslegben legy, Isten-
től ingyen meg kedveltetett femely. Nag bolondság azért az Pa-
pistakul, hogy ezt imadásra fordityak , avagy ha csak valami
köszöntésnek tartják is, annal nagyobb bolondság, hogy most is
sűz Marianak naponkent mondgyak, mint ha ők is Gabriel An-
gyal volnának, es az Christus sütleterül uyab követeget hoz-
nának neki, maga az meg sőt immar, es Isten azt ő reájok nem
bizta. Az Apocalypsibul cap: 11. ver: 19. az mit első hoz Mont:
arra immar ez előt meg feleltünk az tizedik bizonyágnak meg
feytesében, az derek felelet után mindgyarast az első exceptio-
ban fogásban, avagy igazabban folyan, csavargásban, es annak
előtte is. Lásd meg az helyeket, az kiket mind it, mind ot meg
jedzettünk.

UTOLSO FOGASA AVAGY ELLEN- vetese Folio 369.

Az Augustana confessio azt mondgya, hogy mindnyajunk-
nak sűklegeinket esmerik az Szentek, es közönséggel imadnak-
is ertünk. Lehetetlen dolog azért, hogy egyenkent való vet-
keinket, es dolgainkot is nem tudnjak, es ertünk nem imad-
koznak,

F E L E L E T.

Tagadgyuk mi ezt res sirint: mert nem igaz beszéd az,
hogy az Augustana confessio, avagy annak Apologiaja azt mon-
dana, hogy az Szentek mindnyajunknak sűklegeinket esmerik.
Nem találly az sohol Mont: abban, hanem csak azt, *quod sicut vi-*
vi orant pro Ecclesia in genere: ita in caelis orant pro Ecclesia in genere, hogy az
mikepen az első imadkoznak az Ecclesiart közönséggel: a-
zonkepen menyorságban is imadkoznak az Ecclesiart közön-
séggel. Sőt ha az oculart fel tőtte, es meg nezte volna, nyilván
NN 3 tagadgya

tagadgya azt hogy mindnyájunknak bűköseinket esmerik. Mert így szól az többi közöt: unde scimus sine testimonio scripturae, quod sancti intelligent singulorum preces? Hogy tudhatnok meg ugy mond irasnak bizonylaga nekül, hogy az Szentek ertik mindnyájunknak könyörgéseket? Mint ha ezt mondanaja: keszeges dolog ez, mert nint iras felöle. Azert ugyan nem tudhattuk mi azt. Azt kedig az sententia nilvan karhoztattya az Augustana confessio, qua quidam plane tribuunt divinitatem sanctis, videlicet quod tacitas mentium cogitationes in nobis cernant. az melyvel nemelylek oly Istenfeget tulaydonitónak az Szenteknek, hogy meg az mi biveinknek el reitet gondolatokis lattak. Meg tertzik azert ezekbül, hogy it ez helyen csak arnyekaval hartzol Mono: oly dolgot tulaydonitvan az Augustana confessioanak, az melyben sem hire, sem tanatja nintsen, söt az mellyet nilvan meg vet, es tagad. De mint kel azt erteni, hogy az mennyei Szentek tudgyak köszönsegesen az Ecclesiának allapattya, es köszönsegesen imadkoznak-is erette, arrul immar oda fel, az mi okainknak conclusiojaban be rekeztö befediben elegt folottunk. Azert innen oda igazityuk az kereztyen olvasot: mert ott meg magyaráztuk miken legyen az, hogy köszönsegesen tudgyak az kerezt alat vitezkedö Ecclesiát, es köszönsegesen imadkoznak-is erette, ugyan nem tudgyak mind az alal egyenkent valo dolgainkot, es egyenkent nem-is imadkoznak erettünk. Mely tudomany nintsen sem az egesz szent iras, sem minden okosság, es az egesz Dialectikanak Regulai ellen is az mint Mon: fol: 369. mondgya, es nem-is ellenkedik magyval: mert az mint az Dialecticusok folonak, diversorespectu különbteketettel mondattatnak es ertetnek: mert az mikor azt mondgyuk, hogy tudnak köszönsegesen, azt így ertyük hogy tudgyak az Szentek, hog meg emberek vadnak it ez földön, kik közzül az Christus Ecclesiát gyüitöget maganak, mely kerezt ala vagon vettetetyen, es annak mennyei modon az Ur Istenül minden jokot kivannak. Mikor kedig azt mondgyuk, hog mindnyájunknak dolgokat nem tudgyak, azt mi ertyük kinek kinek az b magá semelyeben ez vilaghi allapattya, es elekedetire, dolgait

ra, kiket hog ne tudgyonak az Szentek lok helyeken meg bizonyítottuk ez mi irasunkban. Azert az Istennek nevet aldvan es discirven, az ki minket az igazságnak meg oltalmazasara vezert legyen, veghe immar az Mon: bizonylaga valo feleletünknek, az mellyeket elő bamlalt nagy negedesen, de keves hasonnal irasnak nyoltzadik rebeben, kikerült hogy ily bű befedvel folottunk az kereztyen olvasó mi-nekünk meg botfásson: mert mivel hog semmi feleletre melto dolgot, el nem akartunk kerülni, ugyan nem lehetet egyeb benne. Az többiben ennek utanna vilagos rövid feleletekvel fogunk elni. Lassuk azert es tekintfuk megh irasnak több reseit-is, minemü okokkal akarja im-it am-ot azokban-is az Szenteknek segitsegül hivasa felöl valo tudomanyanak hamislagat bizonyítani.

MAS ELLENVETESI MONOZLOINAK

kikvel irasnak több részeiben az Szenteknek segitsegül hivatat akarja bizonyítani, &c.

AZ ELSŐ CAPUTBAN MELY KEZDETIK Folio 1. im-ezek vadnak.

ELSŐ ELLENVETES Folio 1.

Psälmo 115. ezt mondgya az sent David: Dragalatos az Urnak sine elöt az ő Szentinek halala. Hat mi-nalunk-is dragalatosnak kel lenni, es az Szenteket ugy meg kel böcsüllenünk, hogy öket segitsegül-is kel hinunk.

F E L E L E T.

Lassa, es itilye megh az kereztyen olvasó: az első caputot Monozloi oly nagy zurzavarral irta, hogy ember sem fejet sem farkat es semmi connexiojat, rendit nem lathattya. Mert mint az refzeg ketske tetova ugrandoz benne, es az szent irasokban csak szellel kapdos, kiket minden itelet nélkül todoz fodoz egyben. Mi-nekünk azert külön külön meg kel latnunk azokat az irasokat, hogy megh tessék mikepen szolgalyonak, arra, az mire Monozloi csigazza,

Az mi

Az mi azért illeti az első ellenvetésnek dolgot. Nem tagadgyuk mi az szent David mondatát, hanem azt mindenkepen igaznak vallyuk. Azt is tudgyuk minemű dolgokert legyen az ő halálak olyan dragalatos. Mert ezeknek az ő halálakat bősűletellel teszi az mint szent Bernhard Doctor is mondgya, az ő munkajoktul valo nyugodalmok, az meg uyulás felől valo őrvendetelegek es az örökre valo élet felől valo batorlagok. Ser-mone 25. parvorum. Avagy az mint ezen Doctor mondgya Ser-mone de Transitu Malachie Episcopi: *Pretiosa est mors sanctorum, tanquam finis laborum, tanquam victoria consumatio, tanquam vita ianuæ, et perpetua securitatis ingressus.* Dragalatos az Szenteknek halála, ugy mint munkajoknak veghe, ugy mint győzedelmeknek veghez menete, ugy mint életnek aytaja es örökre valo batorfagnak be menete-li. Tovabba azt sem tagadgyuk hogy mi nálunk-is, mind haláloknak, mind emlékezeteknek bősűletetnek nem kellene lenni: detagadgyuk azt hogy az Invocatio, mely színt csak az Istennek tulaydon es saját bősűleteti, ő nekik kellene tulaydoni-tanunk. Mert ha ezért bősűletek az Szentek, hogy mi őket segitsegül hijuk, tehát az Isten-is kincz dragalatosok imadgya-
ket, mely dolgot keptelen csak meg gondolni-is. Ha kedig az Isten őket nem imadgya, es meg-is dragalatosok ő nálá, tehát mi-nálunk-is dragalatosok lehetnek, ha színt őket segitsegül nem hijuk-is, mint hogy ugyan nem-is kel segitsegül hinunk. Mert mi reánk kepest, más dolgokban al az Szenteknek meg dragalatosok es bősűletek, az mellyekről immar ez előt eleget bolottunk az mi okainknak conclusiojában, es kiváltkepen az okoknak előfamlalásának előtte, az hol igaz es keresztényi értelmünköt szűz Maria es az Szentek felől meg mondottuk, es egyeb helyeken-is, azért ot olvasson többet erről az ki akarja.

MASIK ELLENVETES Folio 2, 34

Sapientie 3. meg vagy on irattatvan, hogy az igazaknak le-
kek Istennek markaban vannak, bekefegben vadnak, itilni fog-
jak az nemzetsegeket, es uralkodni fognak az nepeken. De e-
ben ez mondasban az bősűts nem ez világi eletről szól, hanem
az más

az más világhiről, es ot jelenti mind ezeket lenni: mert ez vi-
lág szerint az Szentek ugy mint valami moslekok voltak, 237.
ehetnek, földihozának, veretteten kergettettének, es öldöz-
tettének. Most vagy on azért az hogy az Szentek az Istennek
markaban, es bekefegben leven, itilik az nemzetsegeket, es ura-
kodnak az nepeken, *et per consequens* tudgyak dolgainkat. Mert
mifoda birodalom lenne az, ha dolgokat, allapattokat, es súk-
segeket nem tudnak: Honnan esmet az következik, hogy őket
segitsegül kel hinunk.

F E L E L E T.

Nem következik sem egyik, sem másik. Sem hogy az mi
dolgainkat mostan tudnjak, sem hogy segitsegül kellene őket
hinunk. Mert az minemű itilletet es urafogot tulaydonit az Sa-
lomon az igazaknak, ő maga az meg latogatásnak napjára re-
stringalya, az az, arra az napra az mely napon az Istennek Fia
velek egyút meg fogja itilni ez világhot, az mely napon ki ki az
ő idejében levő emberekről bizonylag szerint itilletet fog tenni,
es pelda szerint-is, az mint immar ezt az Szenteknek itilleteket
es uralkodásokat bősűletek meg magyararaztuk, ennek előtte
valo caputban, melyben az Mon: derek bizonyagit meg hamis-
sítank az tizedik locufra valo feleletben. Nem tagadgyuk az-
ert hogy az Szentek most-is Istennek markaban ő fölsege őrize-
ti alat nem volnanak, de ebben ez mondasban Salomon nem
csak ezt az allapator complectalya foglallya be, hanem azt-is
meg jelenti, az itillet napjan mire menendők. Hogy kedig mind
az itilletet, es uralkodást, mind az fenyeskedést az itilletnek nap-
jára kellyen mi-nekünk errenünk, azt Salomon magyaraztattya,
kivől-is több irafokval megh bizonyithattuk. Mint Daniel: 7.
Matth: 19. ver: 25. Rom: 8. 1. Iohant: 3. 1. Cor: 6. &c. Mely
irafokot az meg jedzet helyen az ki akarja meg lathattya, es a-
zokbul efeben veheti, hogy akkorra igiri azt az itilletet, es ura-
figot az Isten es az ő szent Fia az Szenteknek. Az mi kedig az
fenyeskedésnek dolgot illeti, azt Christus Urunk ugyan azon ú-
döre magyarazza, Matth: 13. ver: 43. Akkor ugy mond, *mi-
kor az*

kor az embernek Fiát elbotfattyá az ő Angyalit, kik minden bostankozásakat, és alnokságnak cselekedőit egyben sedik az ő országából, és az eghó kementzeben vetik, holot lehen síras, és fogoknak csigorgatással akkor azért az igazak ug fognak fenyeskedni mint az Nap. Az kinek főle vagyon az hallásra, hallja meg. Ezeket főlyá Christus Urunk nilvan az itélet napjára magyarázvan az híveknek uraságokat és fenyeskedéseket, hat mit czigankodik Mon: azokat ez mostani időre minden irafok kívül, sőt azoknak ellene magyarázvan. Arra kedig az itéletre eleg lehen, hog ki ki az ő idejeben törtent dolgokat jól tudga, löllehet akkor, *piè credimus*, igazán, és Isten szerint hisűk, hogy az hívek az ő veghez ment tőkellertes allapattok szerint mindnyájan egymást és mindeneket fognak esmerni, az mint az tanítványok Mofest, és Elliest az tabor hegyen meg esmertek. De innen nem következik, hogy most az Szentek minden dolgainkat tudgyak; mert meg most nintsenek sítte abban az veghez ment tőkellertes állapotban, és bodogfagban, &c.

HARMADIK ELLENVETES Fol: 3.

Gonoz emberek azok az kik meg vetetteknek akarjak tenni, és kik nem akarjak bősülleni azokat az kiket az Atya tisztelet, Ioan: 12: az kiket Urunk atyafiaiának és baratinak hi, Ioan: 15: kiket sient Pal Christus Urunk örökös tarsainak nevez Rom: 8: De olyanok az Lutherok, azért gonoz emberek, &c.

F E L E L T.

Oja az Ur Isten attul az mi fejünköt, hogy mi az Szenteket meg vetnenk, és ne akarnank bősülleni: Nilvan valo hazuglig ez az Papistakul, mi ellenünk, kit mi soha sem nyelvünkkel ki nem mondottuk, sem hivünkben nem gondoltunk: azért hamisan fogja ezeket mi reank Mon: Bősülllyük mi, és tiszteljük az Szenteket modgya szerint az mint illik, és az Istét az ő tiszteleteket mi-nekünk meg engedte, az mint ez előt-is emlekezenk rula, de nem imadgyuk, sem segítségül nem hijuk. Mert az ő tiszteletekből egyik sem következik, hanem mas dolgokban al az ő tiszteleteket, &c. Az sient irafok-is, az kiket Mon: elő hoz, nem foglalkoznak

gálnak arról, hogy őket imádnánk, és segítségül hinánk; mért ha Isten meg tisztelneti, és az Christus baratinak, sient Pal kedig azon Christusnak örökös tarsainak mondhatya őket, az kívül-is, hogy sem Isten sem az Christus, sem sient Pal őket segítségül nem hita: miért nem lehetne az mi bősülltetünk, és tisztelünk-is meg hozzájuk az ő segítségül hívások nélkül? Igen-is meg lehet. Helyen h idgyuk azért Monozolnak ez jelen valo ellenveteset, nezen az tiszteletre az kik Isten az Szenteknek meg enged, és mind az baratságot, körül söl Urunk, mind az örökösleget, kit bizonyít s. Pal, de ug hog az Isten tiszteletre helyen maradgyon; mert meg vagon mondatatvan: Azen dicsőséget meg adom, az tisztelet kedig az melyről söl Urunk s. Iánosnak, nem egyeb hanem az örök dicsőségnek és bodogfagának meg adása, mellyel egú jar az halaltalaniság. Mert az Isten maskepen tiszteli az Szenteket, mas kepen akarjak az Papistak tisztelni, és maskepen mi-is. Tiszteletti őket Isten, mikor dicsőséggel, és halaltalanisággal megh ajandekozza. Az Papistak kedig tord haytallal, és segítségül hívással akarjak őket hogy tiszteljük, kit mi nem cselekedhetünk semikepen: hanem az mi tisztelünk az, hogy az Isten ajandekit ő ennek dicsirjuk, és mind hitőket, mind atyafiai szereteteket követjük. Az baratság-is oly mely nem közli velek az Isteni tisztelet, hanem kívannya az Isteni szolgálatot. Mert így söl Urunk: Baratinak mondtak ugy mond, tiktiket, ha meg cselekeditek az kiket parantoltam ti nektek. Ioha 12. Sőt az örökösnek is nem szabad elteben annak az kinek örökösgeben refeltetik, minden tiszteletet, és hatalmat magának venni, hanem csak az menire elő botfatatik benne. Nem következik azért sem abból, hogy Isten örök elettel fel tiszteli, sem hogy Christus Urunk baratinak, sient Pal kedig ennek örökös tarsainak mondgya az Szenteket, hogy őket imádnunk kellene, és segítségül hinunk.

NEGYEDIK ELLENVETES Folio 3, 4.

Ismet s. David Psal: 138, így söl: Nalam Uram igen tiszteletessék az te baratid, mert feletté meg vastagodot az ő fejedelmiségek. Azok az Istennek barati az meg holt Szentek. Azért s. David-is tisztelte az meg holt Szenteket,

F E L E L E T.

Mi ezt az argumentomot teljességgel meg engedhetnénk. Mert ellenünk semmit nem szólal, mivel hogy mi-is illendőképen tiszteletűk az Szenteket. De más tiszteleter akarja innét Monozloi allatni, tudni illik, az segitsegül hívast, mely dolognak bizonyítására nem szólal ez az locus. Mert sicut David soha az Szenteket segitsegül nem hívta. Azert az magyarázó Doctörök is arra ezt nem magyarázzak, hanem ki ki az ő értelme szerint egyikre-is másikra-is. Lyra az Angyalokra magyarázza ilyen értelemmel, hogy azok az Istennek barátságában és társaságában vadnak, kiknek Isten stabilialta meg-is erősítette az ő fejedelemségeket. Azert David-is tiszteletűket, úgy mint Istennek barátait. De nem mondgya Lyra, hogy őket segitsegül hívja. Calsiodorus az Patriarchakra, és Apostolokra magyarázza, és az mondgya, hogy az ki ezeket tiszteletű, az Christust tiszteletű, ki őket barátinak mondotta. Iohan: 15. De ez sem szólal, az segitsegül hívastul semmit. Az fejedelemséget pedig ezen Calsiodorus nem az más világhinepeken, és nemzetsegeken való uraságra, fejedelemségre, és itiletre értette, hanem így szól erről: *Confortatos vero principes, Apostolorum Episcopales Cathedras dicit, quas in Ecclesiis instituendi diversorum mundum sedibus, sanctorum predicationum opete fundavit, &c.* Az meg vastagított fejedelemségről szólvan úgy mond, erti az Apostoloknak Püspöki székeket, mellyeket az Prédikallásnak munkája által fundaltanak, az ő székeket ez földön el osztván, &c. Mely magyarázatok közzül valamelliket véli Mont: de egyik sem bizonyítja, sem Angyaloknak sem Szenteknek imadását, avagy segitsegül hívast, hanem csak tiszteleter, mely megh lehet mind az kettő nélkül.

M A S F E L E L E T.

De vagyon más feleletünk-is erre ez locusra. Mert az *interpres*, meg nem tekintven az szent Davidnak czelyat, idegen értelemben fordította az Sido iget, az mely ez helyen vagyon. Mert az nem csak Tarlot, avagy Baratot jegyez, hanem gondolkodafokot, Azert így kellett volna fordítani: Nalam Uram

ram igen dragalatosok az te gondolkodast, és igen erősek annak sámai. Így fordította ezt az locust az Chaldaicus paraphrastes, és egyebek-is sokan. Ertelme azert sicut Davidnak ez: *Disce, és magaztala ennek előtte az Istennek csudalatos és titkos gondviseletet és böltséfeget, az melyvel őtet formalta az ő annyának meheben, izekről izekre, és tagokról tagokra, látván és veghez viden az ő kezületlen tagjainak naponkent való nevedeset, abban az reyték helyben. Most azert el almelkoldván, felkiált, és egyéb minden dolgokban-is az Istennek böltséfeget és gondviseletet csudalya, kiknek számaik erősekknek mondgya: mert az emberi elmenek erőtelen és gyarló voltat el burityak, és azoknak vegere nem mehet az ember semmikepen. Ez ennek ez locustnak igaz értelme.*

Ó T Ó D I K E L L E N V E T E S Folio 4.

Ha Isten dicsekedik az Szentekben kik immar meg dicsőítetnek, tehát mi-nekünk-is kerestyeneknek kel azokban dicsekednünk.

Dicsekedik pedig Isten az Szentekben, kit bizonyít ő maga Proverb. 8: Az en dicsekedem az embernek fiaival lennem. Es sicut David Psalm. 67: Dicsőítes Isten az ő Szentiben.

Mi-nekünk-is kel tehát ő benne dicsekednünk, és kel őket dicsőírnünk, az mint meg vagyon ír van Ecclesiast: 44: Dicsőíjék úgy mond az dicsőítes ferfiakot, és az mi atyainkot az ő nemzetsegekben, kik az ő idejekben dicsőíseget nyertek magoknak, és idejekben dicsőírefek voltak, az kik túlsók sarmaztanak-is, dicsőírefre való nevet hadtanak magoknak.

F E L E L E T.

Először az locustokat lassuk meg az kiket elő hoz Mont: az után ug feleletünk meg reaja. Proverb: 8. így vagyon: *Delitia vel delectationes mea cum filiis hominum.* Az en gyönyörűségim az embereknek fiaival vadnak. Az David mondása pedig így vagyon: *Admirabilis Deus in sanctis suis.* Csudallatos Isten az ő Szentiben. It mi nem talalyuk, hogy az Isten dicsekedik az Szentekben. Nem mondgya az

gya azt az iras, hanem csak hogy gyönyörködik benne és csudalatos ő benne, miért tekeri tehát Mon; idegen értelemre Bizon nem egyebert, hanem hogy az egy-ügyű olvasor ezekvel megh csallja. De kün vagyon alnoklaga, azért nem arthat semmit vele: mert holot az irafokot, hamissan hozza elő, akár ki is immar ezében veheti, hogy az ő ellenvetesének semmi ereje nincsen. De ha finte úgy volna-is, hogy az Isten dicsekedik az ő Szentiben, es nekünk-is dicsekednünk kel velek, ugyan nem következik azért, hogy imadnunk, es segítségül kel őket hinunk: hanem csak az, hogy tisztellegesen meg kel az ő emlékezeteket tarenunk, az mint az bőltsnek irasa-is int bennünköt arra, es az Ur Istent kel ő erettek, es az ő ajandekokert dicsőitenünk, az mellyeket adot volt nekik, es az csudakert az mellyeket cselekedet ő általok, &c.

HATODIK ELLENVETES Folio 5.

Szent Agoston, *libro de vera religione cap. 55.* ezt mondgya: *Hominandi sunt sancti propter imitationem, non adorandi propter religionem.* Tisztelni kel az Szenteket követésnek okaert, de nem kel imadni Isten tisztelésnek okaert. Igy mi-is (azt mondgya Monozloi) ezent tanityuk, Nem imadgyuk őket, hanem csak segítségüket kívánnyuk.

F E L E L E T.

Ez az Agoston mondása mi-nekünk fogal, nem kedig az Papistáknak. Mert mi vagyunk azok az kik követéssel tanityuk tisztelni az Szenteket, nem kedig imadással. Az ellen kedig az Papisták azt tanityak, hogy Isten tiszteltetik az Szentekben, mikor őket segítségül hívják: mely dolog merő hamisság: mert az Isten nem tiszteltetik az Szentekben oly tisztelettel, az melyet csak finte magának foglalt, minemű az Invocatio, hanem sőt inkább karomlaltatik, mikor az ő tisztelege mas teremtetálatnak tulajdonítatik. Azonközben az kereztven olvassovegye ezében Monozloinak szemtelenseget, ki tagadgya hogyők imadnak, Adoralnak az Szenteket, maga nyilván tanityak azoknak imadafokot, az mint büfégefen megh bizonitank ez mi irafunk-

irafunknak kezdetiben, az-hol az Romai Ecclesianak reghi 240 meg rögzöt tudományarul szollank, articuli: 1. Mas az hogy híszem az segítségül hívás egyik része az imadafnak, sőt nagyob az imadafnak-is.

HETEDIK ELLENVETES,

Folio 5.

Ha szabad az Szenteket dicsőíteni, szabad tisztelni-is, Szabad kedigh őket dicsőíteni.

Tehat szabad tisztelni-is. Azert jól cselekedte az Ecclesia hogy az ő tisztellegőkre üdnepeket rendelt,

F E L E L E T.

Az Szenteknek igaz dicsőiretekről, es tiszteletekről, nints mi köztünk, es az Papisták köztöt feletteb nagy pórtódes, az az, hogy az minemű dolgokat mi elő szamlalunk arra nezőket, az Szenteknek igaz tiszteletit nem volnanak. De az Papisták megh nem elegendnek azokval, hanem Adoratiot es Invocatiot, az Imadalt es segítségül hívalt, es üdnepek szentelest-is az ő tisztellegők köziben akarjak szamlalni, kiket mi megh tanultunk az Isten igejéből, hogy nem kel senkinek egyebnek tulajdonitanunk, hanem csak az Istennek, Dicsőirjük azért es tiszteljük az Szenteket, de modgya szentint, ne imadgyuk kedigh, segítségül ne hívjuk, üdnepeket-is ne szenteljük nekik: mert megh vagyon irattatvan: Az te Uradot Istenedet imadgyad, es egyedül csak ő neki szolgaly. Ismet: Ne legyenek te neked idegen Istenid en előtem, Ismet: Atkozot az, az ki emberben bizik. Deut. 10. Exod. 20. Hierem. 17. Mely irafok közönsegefen tiltak mind segítségül hívafokat, mind üdnepeket az Szenteknek,

AZ SZENTEKNEK NEM KEL

üdnepeket tartani,

Az meniben kedig kiváltskepen az Szenteknek üdnepeinek dolgas

dolgot illeti, annak bizonyos okai vadnak, az mellyekert mi azokat nem javallyuk, hanem karhoztattyuk.

Első, Mert az első tablan való parancsolatok, az mellyek között az üdnepeknek személyekre, hanem magára az első Istenre nezek. Honnan következik, hogy az mi nemű tisztelteket azok kevanak, es az üdnepeket is nem szabad az Szenteknek tulajdonítani, hanem csak az első Istennek.

Másik, Mert megh vagyón irvan: Deut: 6. Az te Uradat Istenedet fellyed, es ütet egyedül tisztellyed, Matth: 4. Ez az ighe kedigh Tisztelet, az üdnepet is magaban be foglallya. Mert az üdnap semmi nem egyéb, hanem az Istennek tiszteltire rendeltetett üdő: Nem kel tehát az Szenteknek üdnepeket szentelni, hogy az mi az Istene töl el ne vegyük.

Harmadik, Mert az üdnapoknak vege, az melyre szenteltetnek, semmi teremtet allathoz nem illik. Az mint megh tesszik imez irásokból. Exod: 31: Megh látlatok hogy az en szombatimat megh tartlatok. Mert jegy az en közötttem, es ti közöttetek, az ti nemzetsegekben, hogy tudgyatok hogy en vagyok az Ur, az ki meg szentellek titeket. Ismet: Ezech: 10. Az en szombatimat adtam ő nekiek, hogy jegyek lennenek en közötttem, es ő közöttök. Ismet ugyan ottan: Az en szombatimat meg szentellyetek, hogy jegyek legyenek, en közötttem es ti közöttetek, es tudva legyen hogy en leygek ti Uratok, es Istenek. Mely mondasok nyilván tanítanak bennünket, mi esoda veghe, es jedzese az üdnepeknek, tudni illik: hogy jegy, es neminemű Kötes, az között az ki az üdnepet tartja, es az között az kinek tisztességre azt cselekebi, mellyel egymással úgy mint egyesülnek, es egy masnak kötelesek lennek. Mire kedigh: Arra hogy az kie az üdnap, az mellyet megh tartunk neki tisztességre, megh szentellye azokat, az kik azt

meg

megh tartják. Es viszont ezek is azt ő Isteneknek ismerjek, 240 es tisztellyek. Honnan megh tesszik, hogy sem Angyalokat sem Szenteket ez az tisztelet nem illet.

Negyedik, Azt mondgyak az Papistak nemellyek, hogy nem üdnapokat, hanem csak emlékezeteknek napját tartják az Szenteknek. De ez is heaban való mentseg. Először, Mert szent irasból megh nem bizonyíthatják, hogy arra való napokat kellene rendelni. Másodszor, Mert valamely napot ember munkatul meg tiltani, es valamely embernek emlékeztetire szentelni, imadságokkal, böjtölésekkel tisztelni, nem egyéb semmi hanem balvanyozas. Harmadszor, Mert üdnepeket szentelni senkit nem illet, hanem csak színte az Isten.

Ötödik, Mert tudgyuk azt, hogy ez ilyen Szenteknek tiszteltekből, következet az Istennek igaz tiszteltinek foggyakozasa, az lelki fötettség, es minden balvanyozások ez vilagra, az mellyekben voltanak az mi Atyaink ennek előtte való üdőkben, míglen az Isten az ő igazságnak fenyés napját fel tamasztotta, &c.

NYOLTZADIK ELLEN-

vetes, Folio 5. 7.

Hieronymus, es Cyprianus azt lattatnak bizonyítani, hogy az Szentek az mas vilagbon imadkoznak erettünk.

Igaz tehát ez az tudomány, es így jo következezzel szabad mi-nekünk őket segítségül hinunk.

F E L E L E T.

Az mi az Paterok dolgot illeti, arrul immar prosteztaltunk, hogy mi az ő irásoknak meg feytelében nem fogjuk magunkat farasztani, mert tudgyuk, hogy ez az tevelyes ő altalok kezdetet es propagaltatot, sok szaz eztendőktől fogva az Ecclesiaban. Mind az által, az-hol helye leszen, egy közönséges valazt, es feleletet fogunk adni ezeknek is az ő irásokra,

005

-KILEN-

KILENTZEDIK ELLEN.

vetes, Folio 7, 8.

Ha az Szentek erettünk nem imadkozhatnak, sem nem láthatják süklegeinket, vagy azért vagy, hogy meg megh nem nyertek az bodogfagot, es nintsenek az dicsőségben, mert ha abban vadnak, az Isteneknek tüköreiben latnak mindeneket, vagy azért hogy abban mint valami tömlőztben tartatnak, honnat nem lehet őnekiek semmi hírek az ide ala valokrul.

De megh nyertek az Szentek immar az bodogfagot, es az dicsőségben vadnak, melyben nem tartatnak ugy mint valami tömlőztben.

Latnak tehát az Szentek az Isteneknek tüköreiben mindent, es imadkozhatnak-is erettünk.

F E L E L E T.

Monozloi it szinten ugy szol, mint az ki eleget őt, es teli vagy az hafa. De tudgyuk mi az szent irasokbol, hogy noha Isten orszagaba, az mint az Paterék szolonak, *in secreta regnie*, magoknak valo nyugodalomban, *in abditis receptaculū*, titkos haylekokban vadnak, es tartatnak az Szentek, es az dicsőségben-is refz szerint az mint Isten akarja, benne vadnak; Mind az által megh benne nintsenek abban az bodogfagban es dicsőségben, az melyre az utolsó napon be menendők, mikor Christus Urunk őket be mutattya szent Attyanak, kit Monozloi-is vall irának egész második refzeben. Ha azért meg nintsenek benne mindenkepen az tökéletes veghez ment bodogfagban, es dicsőségben, mit bolondoskodunk mi oly dolgokat tulaydonitvan őnekiek, az kik felől semmit nem tudunk, mivel hogy az iras azokrul nem ad tanufagot? Nagy vakmerőség azért Monozloitul, hogy mint ha Menippullal most jūt volna ala menyorszagbol, az Isteneknek tüköréről ilyen nilvan, es ilyen batran mer csacsogni, hogy az Szentek
abban

abban mindent latnak, maga az tisztatalan hazugfag, es merő boldogsag, es semmi nem egyeb, hanem csak valami korfasagos barát-²⁴¹nak almodozasa; mely dologrul búsegefen solottunk az negyedik rendbeli locufoknak meg oltalmazasaban, az veghe fele ott az helyen az-hol Gergely Papi ellen disputalank. Azert innen oda botfattyuk az kereztyen olvasot. Azonközben eleg azt ittemi-nekünk tudnunk, hogy az Isten nem mutogat tükört az Szenteknek menyorszagban, hanem csak anni, es oly dolgokrul tesen jelenefeket őnekiek, az menit meg foghatnak, es eleg őnekiek, nem ez vilaghi gondviseleste, hanem az ő dicsőségekre, es bodogfagokra.

TIZEDIK ELLENVETES Folio 8.

Mi tudgyuk az szent irasbul, mely nagy dicsőséggel legyenek, es dicsirettel Istenhez az Szentek, es az Angyalok.

Hat ők az dicsőségben leven inkább tudgyak az mi esetinket, es nyomorufaginkot, mert ha nem tudnajak, nyomorultabban volna dolgok menyorszagban, hogy sem ez földön lakozó embereknek.

F E L E L E T.

Sőt az Isten, önön maga az Szenteknek bodogfagokat nem az mi nyavalyainknak, es esetinknek tudasaban helyezetteti, hanem inkább azoknak nem tudasaban, hogy ez vilaghi életből az bodogfagban által költöztetven, ők ott nem fogjak latni, erteni, es tudni ez vilaghi nyomorufagokat, az mint Iosias kiralynak peldajabul meg tetzik, kinek az Ur Isten nagy, es draga ajandekul igire azt, hogy ki mulnek ez vilagbul. Az Urnak bebedi ilyenkepen vadnak, 2. Reg: 22. ver: 20: Meg halgattalak en tegedet, ezt mondgya az Ichova, azért ime en az te Atyaidhoz gyűtlek tegedet, es be tetettetel az te koporsodban bekefegben, es nem fogjak az te semeid latni mind azt az gonozt, az mellyet en hozok erre ez helyre. Ezeket mondgya az Ur, hat kicsoda Monozloi, ki azt meri mondani, hogy lattyak es tudgyak az megh holt Szentek az mi nyavalyainkot es esetinket? Merő hazugfag ez. Nem al azért az Szenteknek dicsőségei
P P es bo

es bodogfagok ez világhi nyomorúfagoknak, es eleteknek tit-
dálában: mert Isten azokat ű velek nem közli, hanem más dol-
gokban es kiváltságon, hogy örömben, haláltalanfágban, vad-
nak, es az Istentől mostani bodogfagokra elegendő jelenese-
ket vesznek. Az mi kedig illeti az mi dolgunkot, hogy mi
tudgyuk az Szenteknek az más világhi dicsőfésleges állaptyo-
kot, es az miképen az Istent dicsírik, az nem csuda: mert ar-
rúl nyilván való írásink vadnak, kiket fel jedzet Monozloi-is,
Esaia 6. Apocal: 4. 2. Corinth: 12. De abból nem követke-
zik, hogy az Szentek viszont az mi dolgainkot latnák es
tudnák: mert arról nem tanít sohul az írás, es mindeneke-
tudni, latni, csak az Istenhez illik, az mely Isten jelenese-
ket sem teszen nekik, sem maga, sem Angyalai által ez vilá-
ghi dolgainkról, az mint azt búsegesen meg bizonyítottuk az
negyedik rendbeli locufokot oltalmazván. Eleg eddig az
első Caputról: Következnek az másik, de mivel hogy ab-
ban csak arról disputal Monozloi, hogy az Szenteknek lel-
kek nintsenek menyország kivül, hanem ottfen vadnak az
Christussal az Istennek országában, kit mi-is nem tagadunk:
azert azt közben hagyom mostanfággal, es az derek dol-
gokra sietek.

AZ NEGYEDIK CAPUTBAN VALO EL- lenvetések, &c.

Ez negyedik Caputban való disputatioja, es ellenvetés
Monozloinak, nemelylek arra neznek, hogy az Szenteknek se-
gítségül hívatat bizonyíták: nemelylek az mi értünk való efe-
dezésekre, avagy fofolásokra neznek abban az resben, az mely-
ben pírongattya az kereztien Doctörökot, (el kezdven fol:
79, usque ad 100.) nagy embertelenül, es meltatlan, hogy oly
dolgokot fogtanak reajok, az kikben sem hírek, sem tanítások
nintsen. De mivel hogy azokat az dolgokot az kiker ő hie-
zugfagoknak mond, mind reajok bizonyítottanak az mi kereze-
tyen atyankái, Philóph Melanchton in *Apologia Confessionis Augustanae*,
es nem

es nem reghen az Virtembergai Doctörök-is abban az könyben²⁴²
az mellyet irtanak közönfésleges akaratból Robertus Bellarminus,
es Petrus Hansonius Jesuiták ellen, Anno. 1587. kik az Virtem-
bergai Concordia ellen irtanak volt, es mi-is ez után írásunknak
második resében reajok bizonyítjuk. Azert azokról most it nem
solok: hanem ez caputnak első reszet hamisítom meg, az
melyben azt allattya, hogy az mi tudományunk, melyben azt
mondgyuk, hogy az Szenteket nem kel segítségül hini, nemi-
nemű eretnekeknek személyekben reghen karhoztattat az
Ecclesiától.

MONOZLOI ELLENVETÉSE Folio 71. usque ad Fol: 79.

Ha az Ecclesia, az sent Doctörök, es Conciliumok eleitől
fogva eretnekeknek tartottak es karhoztattak azokat, az kik
az Szenteknek tífteleit, imadákat, es segítségül hívatat tiltot-
tak, es meg vetettek: tehát most-is meltan eretnekeknek tart-
hattjuk azokat, az kik azon dolgot eselekedik. Igaz kedig az
első, hogy az Ecclesia, Doctörök, Conciliumok, eretnekeknek
tartotta az olyanokot. Igaz tehát az-is, hogy mi-nekünk-is azo-
kot eretnekeknek kel tartanunk.

Hogy kedig eretnekeknek tartotta legyen az Ecclesia, bi-
zonitya peldákkal.

Először Folio 72. Eustathius peldájával, kit anno 320, az
mint írja Alphonius de Castro, Constantinus Császár, es első
Sylvester idejében, egykört ezert karhoztat az Ecclesia, hogy
az mint írja Socrates lib: 2. cap: 33. az Szentek teteminek tíftelei
ellen rugodozot, es az Martyromok emlékezetit csufolta, &c.

Másodszor. Eunomiuséval Folio 72. ki anno 350. Con-
stantius Császár, es Liberius Papa idejében az Szenteknek tete-
mivel lő csuda teteleket őrdőghí varaslásnak nevezte, az
Szenteknek tetemét meg vetette, segítségül hini meg tiltotta.

Harmadszor. Vigilantiuseval, Folio 73. ki az Szentek te-
temivel való ahítatos vigyazást karomlotta, az kepeknek es
Szenteknek tífteleit rutította,

Negyedősr. Az Iconomachusokéval Folio 73. kik azért karhoztattanak az második Niceabeli Synatban, hogy meg vetettek az Szenteknek értünk való közben-járfákat. &c.

Örődősr. Az Petrobusianusok, es Henricianusokéval kik az kepeket mindenütt egettek, es az Szenteknek hozzánk való jó akaratyokat, es értünk való esedezéseket tagattak, Anno 1220.

Hatodősr. Az Valdensisekéval Anno 1170. kik azt tanítottak, hogy az Szenteknek nem volna semmi közök mi hozzánk; azért nekünk-is nem sükségük őket tisztelettel illetnünk, úgy mint kik nem tudgyak mit cselekedünk, Folio 77.

Hetedősr. Vicleph Janoseval, ki azokat karhoztattya az kik az Szenteket bocsúltek es tisztelek, Folio 78. Ezeket írja itt ez helyen Monozloi, kikre minekünk-is sükségük meg kel felelnünk, Vagyon kedig rajok cgyechany rendbeli feleletünk.

ELSŐ FELELET.

Mert mindeneknek glótte az mit Mon: az Ecclesia, Conciliumok, es Doctorok felől közönségesen, es minden valasztas nélkül mond, ellenvetéseinek első részében, mi azt cum distinctione valasztással vesük. Nemis akarjuk minden rendbeli Ecclesianak, Doctoroknak, Conciliumoknak itéletire magunkot bizni, hanem azt mondgyuk, hogy ket felek ezek. Egyik felek az melyek epitettenek az Prophetaknak, es Apostoloknak fundamentomara az Christusra, es kik az ő vő legyeneknek az Christusnak szavat halgattyak, idegen utan nem indulnak, hanem minden dologban őket követik. Másik felek kedig, az melyek nem építik magokat az Prophetaknak, es Apostoloknak fundamentomara, Ephes: 2. sem nem halgattyak az ő vő legyeneknek beszédet, hanem idegen utan indulnak, es emberi avagy őrdőgi talalmányokat követnek, es ezeket az Istene köziben egyvelítik. No azért immar az mit mond Mon: valamit az Ecclesia, az szent Doctorok, es Conciliumok karhoztattanak azt most-is kel karhoztatni, ezt mi meg engedgyuk, de nem közönségesen, hanem csak az első rendbeli Doctorokról, Conciliumokról es Ecclesiaról, kik ha valamit az Prophetaknak, Christus Urunknak, Euangelistaknak es Apostoloknak, egyenes, es igaz tudományokból karhoztattanak, mi-is karhoztattuk azt, es búvunk szerint utalyuk, nemis akarunk azzal elni. De neha az Ecclesia, az Doctorok, Conciliumok el tavoznak az Prophetaknak, Christushnak, Euangelistaknak, es Apostoloknak tanításától, (az mint hogy többről most ne emlekezzünk csak az Ariminumbeli Conciliumbul-is meg terzik, melyben az Arius tudománya be vetetettek) es az őnnön agyaskodásokat követven emberi talalmányok avagy őrdőgi tudományok utan indulnak. Ez ilyen Ecclesiaról azért, Doctorokról, es Conciliumokról nem engedgyuk semmikepen meg, hogy az mit karhoztatnak, most-is kel karhoztatni: mert mivel hogy ők el tavoznak az Prophetaknak es Apostoloknak fundamentomától, es nem halgattyak az ő vő legyeneknek szavat, sem nem követik mindenben őket, hanem az ő értelmekhez-is bíznak, es gyakorta helt adnak emberi talalmányoknak, avagy őrdőgi tudományoknak, azért nem tartozunk azzal, hogy ez ilyen Ecclesiat, Doctorokat, Conciliumokat, itélet nélkül kövessük, hanem az sent Iános Apostol tanításához kel magunkot tartanunk, 1. Io: han: 4. ki azt mondgya: Meg probálatok úgy mond az lelkeket ha Istentől legyenek. Es az sent Palehoz, ki így ír: 1. Thess: 5. Mindeneket meg probálatok, es az mi jo azt tartátok. Miért: mert az mint ezen sent Pal mondgya: Az utolsó időkben fókán el szakadnak az hittől, es őrdőgi tudományokat fognak követni, az csalárd lelkeket halgatvan, &c. 1. Tim: 4. Ez dolog azért így leven, tagadgyuk mi azt, hogy soha az igaz Ecclesia, Doctorok, es Conciliumok az kik emberi talalmányok utan nem indultanak, hanem az Prophetaknak, Christushnak es Apostoloknak szavához tartottak magokat, azokat karhoztattak volna, az kik az Szenteket nem imádtak, úgy annira tagadgyuk, hogy sőt inkább azt vallyuk ezek felől, hogy ők voltak leg nagyobb ellenfelei azoknak, kik az Istent kívül egyeb idegen Isteneket, embereket, avagy bálványokat imádtanak, mely dol-

log mŕa az Apostoli Ecclesiába levő ſent Doctörök ő magok val
az Apostolokval, nem csak haboruságokat es ſamkivetéseket,
hanem ifonyu, es rettenetes halalokat ſzenvedtenek. Ezek ſoha
sem imadtak az Szenteket, sem azoknak az ő tetemeiket, sem
segítségül nem hitak őket, mint hogy az O Testamentumban
levő ſent Atyák-is. Ezekről tanultunk azért mi-is. Immar ha
az utolbeli Ecclesia, Doctörök, Conciliumok az előbbiektől el
tavozyan, mást valamit hoztanak hg, az mit azok nem tanítot-
tanak, arról mi ugyan protestalunk, hogy mi be nem akarjuk
venni, sem követni. Lassa azért, es bizonyítsa meg Monozloi,
hogy az igaz Ecclesia, Doctörök, Conciliumok, kik emberi, es
öröghí talalmányok nélkül meg tartottak az Istennek ígejét,
es igaz Fundamentomra építetnek, karhoztattak azokat az
kik az Szenteket, es ezeknek ereklejeket nem imadgyak, sem
segítségül nem híjak, es ha meg bizonyítja bator nyertes le-
gyen. De nem bizonyíthatja meg: mert sem az O Testamentum-
ban levő Doctöröktől, es Ecclesiától, sem Chriſtusól, sem az
Apostoloktól nem karhoztattanak, ſőt ugyan nem-is tudnak
ezek ſemmit az Szenteknek imádása felől: az mint ő maga Ec-
cius nyilván vallya az ő Enchiridiumjában. Sőt az Apostolok-
nak tanítvani-is nem tudnak ſemmit ez dologról. Az reghi
ſzent Conciliumok-is kedig, az mellyeket közönſegesen el-
ne mondas nélkül be vőtt az Ecclesia, ſemmit felőle nem ve-
geztenek: mjnemük voltanak, im-ez hat Conciliumok *ab uni-
versa Ecclesia recepta*, kiket mind ez egész világhon levő Ecclesia
be vőtt.

Elő, az Niceabeli Sylvester Papa, es Constantinus Császár
idejében Arius ellen, melyben 318 Püspökök voltak.

Másik. Constantinopoli Damasus Papa, es Gratianus Császár
idejében, Micedonius es Eudoxius ellen, melyben 150 Püspö-
kök voltak.

Harmadik. Ephesumbeli, Celeſtinus, es az nagy Theodoſi-
us idejében Nestorius ellen, melyben egyben gyűltenek volt
200 Püspökök,

Negyed-

Negyedik Chalcedonbeli Leo, es Marcianus idejében 244
Eutyches ellen, melyben voltanak 630.

Ötödik. Iſmet Constantinopoli Vigilius, es Iuſtinianus ide-
jében Theodorus ellen.

Hatodik. Iſmet más Constantinopoli Agatho Papa, Con-
stantinus, Heraclius es Tyberius Csásároknak idejekben.

Ezeket ez Conciliumokat, mind ez egész Ecclesia be vőtte,
es mi-is be vőtte az hitnek dolgában, de ezekben sem nem
tanítatik az Szenteknek imádása, sem nem karhoztattak azok az
kik annak ellene ſolottanak, &c. Ezeknek utánna, mikor az i-
gaz tudomány meg veztegetődött volna, es az Istennek ígeje es
az igaz tudomány helyet, emberi tudományok, es talmányok ta-
madtanak volna fel az Ecclesiába, lehet hogy voltanak oly Do-
ctörök, es Conciliumok, az kik az balvanyozást erősitettek
es az Szenteknek imádását tanítottak es oltalmaztak, karhoz-
tattak-is azokat az kik annak ellene ſolottanak. De mi ezek-
nek csak azt mondgyuk az mit mond ſent Pal, Gal: 2: Ha ki
más Euangeliumot prédikál az kívül az mit az Apostolok præ-
dikáltaknak, ha ſzinte eghbeli Angyal-is, Atok legyen. Es
az mit mond Cyprianus: Fattyu dolog, Iſtentelen dolog, es
ſzentſegh töres, valami emberi dühölleghből rendeltetik hogy
az Istennek rendeleſe meg ſertessek. Olyan kedig az Szent-
eknek ſegítségül hívása. Mert meg ſerti az Istennek rende-
leſet, ki ezt mondgya Deut. 6: Egyedül csak az te Uradot
Iſtenedet imadgyad, es ő neki ſzolgalgy. Iſmet: Hi ſegítségül
engemet, &c. Pfalmo 50. Nem kel azért annak hált adni
ſemmi kepen, hanem fattyu dolognak, Iſtentelenſegnek es
ſzentſeg töresnek kel azt tartani, &c. Ez az mi első ſeleletünk,
melynek ſummaja csak ez, hogy az Ecclesiát, Doctöröket, Con-
ciliumokat halgatni kel, míg az Iſten ígejétől függőnek, de ha
attul el tavoznak, nem kel halgatni. Mely dologról eleget
ſzolottunk oda fel az Monozloi bizonyágitra való ſelele-
tünknek kezdetiben, holot meg magyaruluk mennire kel
mi-nekünk be vennünk az Ecclesiának, Szent Doctörök-
nak es

nak, es Conciliumoknak meltsagot, &c. Ott lassá meghaz ke-
rezyen olvaso.

MASODIK FELELET.

Masodszor azt felelyük mi ez Mon: ellenvetesere, hogy
nagy injuriat bosu beszeder sol mi ellenünk, mikor bennünköt
Eustathius, es Eunomius eretnekhez hasonlit. Es az-is hason-
lo injuria, hogy Vigilantiust, az Iconomachusokot, Petrobusi-
anusokot, Henricianusokot, Valdensiseket, es Vicleph Ianost,
az Szenteknek nem imadafart ostorozza, eretnekezi.

Mert ha csak ez volt az ő tudományok, az mellyet karho-
zattanak, nem hogy karhoztartat érdemlettenek volna, hanem
sőt inkább dicsiretet, es coronat. De maskepen vagyon az dolog.
Nem azért karhoztattanak azok kivaltkepen Eustathius, es Eu-
nomius, hanem mas rendbeli eretneksegekert, kiket mi fel jed-
zünk, hogy az kereztyen olvaso eseben vegye, mi jarunké kő-
zeleb azokban ő hozzajok, avagy az Papistak.

EVSTATHIUS ERETNEK:

Az mi azért Eustathius dolgat illeti ki Armenianak vara-
sabban Sebastianban Püspök volt, Socratesbul mer ő hazugsagot ir
felöle, hogy ő az Szenteknek teteminek tisteleti ellen rugodo-
zot, es az Martyromok emlekezetit csufolta, es hogy azért kar-
hoztartot volna. Nem talalyuk azt mi sohul Socratesben, es ki-
valtkepen ot az helyen az mellyet fel jedzet Mon: tudni illik,
lib: 2: cap: 33, holot meg csak emlekezet sintsen Eustathiusul
nem hogy azt írja ő felöle Socrates. Meg talaltuk mind az-al-
tal mas helyen azon könyvnek negyven-harmadik reseben mi-
nemü eretneksegi voltanak neki, de ot sintsen, sem az Szentek
imadafa, sem az Szent tetemek felöl semmi emlekezet, hanem
mas eretneksegeket tulaydonit ő neki Socrates, tudni illik:

Hogy az hazafutast tiltotta, es sokakat, az kik meg haza-
sodtanak volt, egy mastul el valasztot.

Hogy az kik az Ecclesiaban nem akartanak menni, otthon
hazoknal communicálnanak meg engedte.

Hogy

Hogy Isten tisteletnek fine alat az solgakot Uroknak hü-
segetül, es solgalattyatul el fakaztotta. 245

Hogy ő maga-is idegen stolaban ruhában avagy palastban
jart, es az ő követőit-is ugy jartatta.

Hogy az aszszonyallatoknak hayat el nirette.

Hogy az rendelt böytököt karhoztatta.

Hogy Vasafnapon böytöltetet.

Hog az imadfagot az hazas embereknek hazokban tiltotta.

Es hogy az olyan Papnak az kinek felesége vagyon, adafat
es az ő vele valo nyajasagot, nem különben mint az utallatof-
sagot el kellene tavoztatni azt tanította, &c.

Ezek voltak Eustathiusnak az ő eretneksegi, nem kedig-
len az, az kit reja fog Monoztoi. Lassa azért immar minden
az kinek seme vagyon, kioldak jarnak közeleb az elő famlalt
eretneksegekben Eustathiushoz: Mie, avagy az Papistak
Bizon nem mi: mert mi azokat nem tanityuk, hanem az Papistak.

Mert ezek azok az kik az hazasagot tiltjak, es kik soka-
kot, mihelt egy mast meg unyak, es valami szerzetben akarnak
menni az Claustrumban, egy mastul el valasztjak.

Ezek azok az kik az haznal valo misezeft, es Communica-
tast-is meg engedtek, es kik Monstranciakban hordozzak, az
mint ő mondgyak beteghez az Urat.

Ők azok az kik nem csak az solgakot vonjak el Uroknak
hisegetül, es solgalattyatul Isteni tisteletnek fine alat, hanem at-
tyoktul es annyoktul fiokot es leanyokot, es feleségeket-is sokak-
nak az Claustromokban be csallyak, hog legyen kikvel oblecta-
lyak magokot. Sőt az kik hatalmas kiralyokot es Csaszarokot
labok ala tapodnak, es az ő fekekből el le vetnek.

Es kik az ő szörzeteknek meg famlalthatatlan sokasaga be-
rint, idegen stolakban es öltezetekben jarnak.

Kik tovabba az sepp szüzeket fel nirik, mikor matkasagra,
sestrasagra avagy apasztasagra akaram mondani, az Claustro-
mokban be visik.

Kik az Apostoloktul szabadsagaban hagyattatot böytö-
ker kar-

QQ

ket karhoztattak, es köteles böytökre keszeritnek mindeket.

Kik az hazasagban levöknek könyörgéseket, nem tartyak kedvesnek Isten elöt, es azért parantoljak meg az Papoknak, hogy meg ne hazafodgyanak, hogy minden napon tista kezze imadkozzanak.

Kik vegezetre az hazas Papoknak tanitafokot, aldafokot, es velek valo nyajassagokat tiltak.

Nem tagadhattya ezeket Monozloi semmikepen. De azt Eustathiusra nem bizonithattya, hogy öt az Ecclesia azért az okert, az kit ő mond karhoztatta volna. Mind-az-által Istennek jo tanitaful esset ez az dolog, noha nints calumnia nélkül, hogy Monozloi it errül emlékezet, hogy az Bika kent ő maga, maga fejere port kaparna, es meg jelentetnek, hogy nem mi vagyunk hanem az Papistak Eustathianusok. Azert job volt volna neki ha csak ingyen sem emlékezet volna felöle.

EUNOMIUS ERETNEK.

Eunomius felöl is az mit ir Monozloi, azt en sent Agostonnal, *libro de heresibus* sem Epiphaniusnal, sem Damascenusnal nem talalom, hanem mas eretnekségeket, az mellyekben igen felelek, hogy az Papistak ne legyenek inkab job refre minalunknal, hasonlatosok ő hozzaja. Mert Eunomius Aëtiuszal, es az ő követőivel, im-ezeket tanította.

Először, Hogy Istent az ember tökelletesen, estelleyesen megfoghattya valaminemű, es valameni ő magaba, kit Monozlois tanitot, kivaltkepen az bodog lelkekrül egy nehany helyen ez irasba, az mint meg lattuk. Irja ezt az Eunomiusok felöl Damasc: *libro 1. de orthodoxa fide, cap: 13, in Græco.*

Másodszor, hogy az Istennek Fia mindenben külömböz az Atyatul, es az sent Lelek is az Fiutul. Irja sent Agoston *de heresibus, etc.*

Harmadszor. Az sent Lelek felöl is azt tanityak, hogy az Fiutul formaltatot, es teremtetet. Theodoretus es Epiphanius.

Negyedszor az igaz kereztyenektül kerezeltetett gyermekeket, vissza kereztelik. Sozom: lib: 6, cap: 26. Epiphanius. Így sokakat, az kiket kereztyenek kereztelnek vissza kerezte-lik az Papistak.

Ötödik, az sent kereztfegnek, Christustul töröztetett formajat, meg veztegetik, es meg változtattak. Meg cselekedik azt az Papistak is, sok külömb külömb fele additiokval, szövegei todozafokval, kiket nem rendelt az Christus, Sozome: lib: citato.

Hatodszor, hogy az Christusnak csak teste volt, nem volt kediglen lelke. Theodo: Dial: 2, Inconfusus.

Heredször, azt is tanítottak, hogy nem artana senkinek semmi latorfagnak megh cselekedese, es abba valo maradasa, csak hogy azt az hitöt az mellyet ő tanitot vallanaja. *Augustinus de heresibus*. Mely tevelgesbül, hisük hogy tamador az Papistaknak is az ő hamis velekedések, az mellyel azt tanityak, hogy nem kel mas pœnitentia az nyilvan valo latoroknak is, csak az kapat rantak nyakokban, es az Claustromban menyenek.

Ezek az Eunomius eretnekségi, kik között nem talallyuk mi azt az melyrül Monozloi emlékezik. Mind-al-által nem tagadjuk, hogy Hieronymus azon az helyen az mellyet Monozloi notat, *libro contra Vigilantium* azt neki nem tulaydonította volna, hogy az Szenteknél löt csudakat ördögih varaslafnak nevezte, es az Martyromoknak tetemetek meg vetette, tiltotta is azoknak imadafokot: mind-az-által ez dolgokból minket Eunomiuszal semmikepen egyben nem hasonlithat. Mert külömb okból cselekedte ő azt, es külömb okból cselekedgyük miis. Azert helye vagy on it am-az regulanak: *Duo cum faciunt idem, non est idem*. Ketten mikor egy dolgot cselekednek, nem mind egy azért. Eunomius az pokolbeli ördögnek tagja volt, es Ariusnak tanitya-nya. Tagadta ez az Christus Iesusnak bizony es örökke valo Istenfeget, mely fundamentomot fel vetven lehetetlen dolog volt oztan, hogy megh nem utalta es meg nem vetette volna

az Apostoloknak es Martyromoknak, Christus felől való bizonyítgatásokat, sőt az Szenteknek testeket-is, es az csudákat az mellyeket az Szentek teste mellett Christus hatalma cselekedik vala az ő Istenfegének bizonyítására. Christus Urunk ellen-is, könyveket irt volt ez az Eunomius, es egy altallyaban az Apostoli csudákat őrdöggi erőnek tulajdonította. De oja Isten az mi fejünköt attul, hogy mi ezekben Eunomiussal, egyezzenek. Vallyuk mi az Christus Iesusnak bizony es őrdöke való Istenfeger, es az Szenteket-is meg nem utallyuk sem meg nem vettyük, sőt tisztelyük oly tisztelteinek modgyaval az minemű Isten nekik meg engeder. Ezeknek tetemeiket-is tisztellegetesen el takarjuk, es az földben tartjuk az dicsősfeges fel tamadásnak remenfegealat. Nem imadgyuk, sem nem hjuk segitsegül mind az altal. Miért Bizon nem meg utalásbul, es meg vetésbul: hanem hogy meg tanultuk azt az irasbul: Hogy az imadásnak es segitsegül hívásnak tisztelési, egyedül csak az Isten illeti. Nagy semtelenség azért Monozloitul, hogy Eunomiushoz hasonlít bennünköt, holot ugy különböznek tőle mint az egh az földtől.

VIGILANTIUS.

Ezt-is az eretnekek közze samlalta Monozloi, maga tudgya azt ez világ, most kíváltképen az sőt Euangelionnak enni világozlágában, hogy nem eretnek volt, hanem igaz Isten felől kereztyen, es jambor ember, kinek az ő tudománya-is mind ez dologbul, mind egyebekből nem ellenkedet, hanem egyeztet az sőt irással. Mely arra tanít bennünköt, hogy az Szenteknek testeket az dicsősfeges fel tamadásnak remenfegealat az földbe kel be tennünk, nem kedig az ortonokra imadásnak es tisztelteinek okaert fel emelnünk, es nilvan tiltja, hogy se Szentekkel, se Angyalokkal, se kepekkel balvanyozo: képen ne förtelmesskedgyünk: az sőt hazafisigot kedig mindeneknek nem csak meg engedi, hanem tanítfollyas-is. 1. Cor: 7. Az paraznalságak el tavoztatásert, ugy mond, minden férfinak egy felesége legyen, es ugyan ottan: Ha az szűz ferhez megyen nem verkez-

zik, lol.

zik. Jóllehet kedig Monozloi ez dologbul Hieronymusékö-²⁴⁷ vette, ki hasonloképen úter eretnekeknek mondotta, hogy az Szenteknek tetemeiket tisztelni tiltotta, mind az altal, hogy Hieronymus az cselekedte, az Monozloit nem menti semmikepen, sem nem tefi Vigilantiust eretnekke, holot Hieronymus ir van ennek ellene, semmi sőt irásokval nem hamisította legyen meg az ő tudományat, sem kedig erős argumentumokkal, hanem csak sádalmazaással, rutolással, emberfeget felet való pirongatásokval es gunyolodásokval, kit nem csak mi mondunk Hieronymus felől, hanem egyebek-is, kik között Erasmus illyen itéletet tesen Hieronymusnak irásáról, az mellyet irt Vigilantius ellen. *In Vigilantium ita debacchatur Hieronymus, ut plusculum in eo modestia eorum desiderare. Utinam dantaxat argumentis egisset, et a convitiis abstinuisset:* Vigilantius ellen-ugy mond, oly dühöslőn fegyedik avagy haraglik Hieronymus, hogy több emberfeget kefertietem benne kívanni. Bátor argumentumokkal disputált volna inkább ellene, es az sádalmaznak beket hagyot volna. Ez dologbul azért nem allunk Hieronymusnak Vigilantius felől való iteletének, hanem az sőt irásokra provocalunk, kik mivel hogy Vigilantiustnak foglalkoznak inkább, hogy nem Hieronymusnak, azért tisztelleget helyen maradván ez jambornak, mi őter eretnekeknek nem tartjuk. Az mi kedig az tetemekeknek fel vételenek es tisztelteinek dolgot illeti, jóllehet egyeb sok okai-is vadnak az mellyekert mi azt az dolgot melten karhozhatjuk: mind az altal az többi között az nem utolsó, hogy ez illyen fel vetel es ki afas, az politikbeli őrdöggtől indicator, es ő adot legelőfő-is arra való alkalmatosságot, am az Istentelen Iulianus Csásarnak idejében, ki felől azt írjak Theodoretus lib: 3. cap: 11. es Sozomenus lib: 5. cap: 19. 20. 21, hogy mikor az Persák ellen hadban menne, jóvendőt kerde attul az őrdöggtől az mely Daphnaban tiszteltetik vala, abban a hadban ő mint jarna: meg felele az őrdög neki es ezt monda: Hogy nem szolhatna, sem jóvendőt nem mondhatna az halottak miat az kik ott közzel fekűnnek: mind az altal, ha azokat onnan el vinnejek, arra igire magat hogy

QQ 3

hogy jóvendőt mondana. Valának kedig ott az erdőben el te-
mettetven Babylas, es egyeb Martyromok. Iulianus azért eze-
halván meg engede az kerezyeneknek, hogy az Babylasnak te-
temeit maluva vinnejek, kit meg is cselekedének. Innen ama-
dot azért az Szenteknek tetemeinek ki asafa, es tiszteletti is, az
ördög ilyenkepen akarván lassan lassan, ezt az fel asáft, esti-
teletet be hinteni a tatomban, az Ecclesiaban. Mert holot az
Istentől akkor az időben meg tiltatnejek nyilván hitegetni az
embereket, így alnokul, hazugságnak es családságnak általa
ezt az erőt tulajdonítá az megh holt Szenteknek, hogy azok-
nak tetemeknek tiszteletit be hoznaja. De ki mutata nem sok
időre az Isten annak hazugságot, es családságot. Mert nem sok
idővel az után, hogy Babylas, onnan el viték, az Isten meny-
tő kövekkel, es eghebeli tűzzel el rontotta, fel gyuytotta, es az
ördögnek arannyal be burított kepet hamuva tőtte. Mely csele-
kedetivel az igaz Isten tanu-bizonyságot tőrt annak az idegen I-
stennek, es az ő balvanyának hitfagarul: es hogy nem az megh
holt Szentek, hanem az Isten az ki az eghekben lakozik az, az
ki az őrdögöt meg zabolazza, es annak erejét el veszi.

AZ ICONOMACHUSOK, PETROBUSIA- nufok, Henricianufok, Valdenisfekről es Viklephről.

Ezeket is az eretnekek közze szamlalya Monozloi, de
nem igaz ok szerint mindeniket. Mert az kiket ő Iconomachus-
foknak nevez, azok egykepen ez dologbul jambor es Isten-
fő keresztyenek valtanak, úgy mint kik az balvanyozást, es an-
nak minden elsőzeit, tudni illik, az kepeket, azoknak elsőze-
tit, es imádatát, sőt csak külfő tiszteletit is meltan karhoztattak,
az Istennek sent igejéből. Ezeket kedig az ő értelmekert, sőt
sem karhoztatta senki, hanem csak az Romai Antichristus, es
annak Synagogajanak tagjai. Honnan megh tertzik, mely mel-
to oka legyen annak, hogy ezek eretnekeknek mondattak, sőt
nak, mert holot az balvanyozást karhoztattak, es azt tanítottak,
tak, hogy

248
tak, hogy sem Istennek, sem az Szenteknek nem kellene kepe-
ket az ő tiszteletre csinálni: ugyan nem tagadtak azért, sem
az Istennek, sem az Szenteknek igaz tiszteletit. Sőt megh
anniból az Papistakról dicsíretet érdemlenének hogy az Szen-
teknek, es kiváltképen alazonunk szűz Marianak, értünk
valo esedezefetűl is, az az, hogy szűz Maria, es az Szentek er-
tünk Istennel törekednének, nem voltanak idegenek, az mint
megh tertzik azokbul az articulusból, az mellyeket az maso-
dik Niceabeli Conciliumban irtanak, Artic: 15 es 17. Azert esu-
dalkozunk inkább rayta, hogy ezeket karhoztattya Monozloi,
holot velek kellene inkább bizonítani, mint hogy nagy alhatatlan
bizonít is Folio 473. Alhatatlanul, mondgyuk: mert írt
ezt az Conciliumot atkozza, ott az helyen kedig erősen bi-
zonít vele.

Petrobusianufok felől az mit mond Monozloi, hogy az-
ert karhoztattanak volna, hogy az Szenteknek hozzánk valo
jo akarattyokat, es értünk valo esedezéseket tagadtak volna:
Az mit tagadgyuk, sőt merő hazugságnak mondgyuk lenni:
mert senki ezért őköt nem is karhoztatta, nem is talalta-
tik ez dologrul, megh csak emlekezet is az ő tudományok-
ban, az mellyet Petrus Cluniacensis nekik tulajdonít, hanem az
kerezt felől Artic: 10, azt tanítottak, hogy nem kel imádni
sem tisztelet, sőt hogy enni balvanyozásra valo kerezteteket ki
kellene az templomokbul hanni, de az Szentekről, mit értette-
nek legyen, arról Cluniacensisnel csak nagy halgatas vagyon,
maga ez ugyan ex professo, nagy forgalmatos buzgósággal refuta-
ta ezeknek az ő tudományokat, Benne marad azért itt Mo-
nozloi az calumniában.

Az Henricianufok, Valdenisfelek, es Vickleph dolga mast
mert ezek ugyan valoban tagadtak, hogy az Szenteknek suffra-
giumhoz, értünk valo könyörgésekhez kellene folyamunk,
es karhoztattanak is erette, de kitől: bizon nem az igaz Ec-
clesiától, hanem az antichristusnak Synagogájától, melynek
az igazság ellen mi-nékünk helt nem kel adnunk semmikepen,
sőt hogy

Így hogy ők az igaz tudomant ezekben karhoztattak, melto vi-
sont mi-nekünk őket ez dologert karhoztatnunk, mint hogy
karhoztattyuk-is az Isten igejéből.

Meg tetzik azért ezekből-is, hogy semmi helye nincsen
Monozloinak az ő ellenvetésének, az melyet it ez helyen az
szent Doktoroknak, Conciliumoknak, es Ecclesiának meltofaga-
tul vesen mi ellenünk: mert soha az igaz Ecclesia, igaz Do-
ktorok, es Conciliumok ezt az tudomant nem karhoztattak,
hanem az Antichristusnak Synagogja, az mint ez előt-is meg-
mondottuk. Eleg legyen azért, most erről, es mind az eges Ne-
gyedik caputul, melyben az utan mi semmi oly dologot nem
latunk, az kire most melto volna felelni: hanem Monozloi,
az ő sokaságerint, mint am-az allat, az kit sepulchralis Canis-
nak hinak, az meg holt sánt jámboroknak, Calvinusnak, Lu-
thernek, Philópnak, &c, koporsojokot rontogattya fel, ezek-
nek husokot, tetemeket ragja, es jo hireket neveket szidalmaz-
za, de csak hasontalanul, mert tudgya mind ez eges vilagh,
kitlodak voltak ezek, azt-is kedig tudgyuk mindnyajan Mo-
nozloi, es az Papistak Papok kitlodak legyenek.

Es eddig legyen irasunknak első része, melyet hogy nagy
munkaval, es elmenkben valo törődéssel es saratfagval veghez
vihettünk, az Ur Istent, az ki minket arra segitet, aldyuk es
dicsirjuk, az ő sánt Fiaval es Szent Lelekvel egyetemben.

kiknek egyedül minden tars nélkül tulajdonitassek,
dicsőség, birodalom, háladás, segítségül hi-
vas, most es mind örökkön örökre,

Amen.

MASODIK RESZE EN- NEK EZ IRASNAK, MELY VA- gyon az masodik kerdesről.

Rendie irasunknak ennek előtte meg jelentettük. Az-
ert az masodik kerdesről kel immar szolanunk: tudni illik:
Egyedül csak az VR Iesus Christusnak verevel veghez
ment valtsagban, annak ertünk valo erdemes közben-já-
rasaban, esedezeseben, szofzolasaban, ertünk valo töreke-
deseben, es engezteleseben, kelle mi-nekünk biznunk, es
csak ő altala minden mi imadsagunkot az mi kegyelmes
Aryanknak eleiben fel botlatnunk, avagy ő melleje
szükségelek ezekben ez dolgokban az Angyalok-is, es az
Isten orszagaban levő Szentek?

ERRE VALO FELELET.

Ez kerdes felől, mely fundamentoma lehen az mi irasunk-
nak masodik resének, nem tartjuk mi az keresztien olvasot sok
besedvel, hanem egy altallyaban mind az Papistaknak, mind az
Pokolbeli ördögöknek ellene azt vallyuk, hogy csak sánt egye-
dül minden tars nélkül, eleg mi-nekünk Isten előt valo meg-
szulafunkra, es az üdvösségnek meg nyeresere az UR Iesus
Christusnak vereben veghez ment valtsag, es hogy egyedül
csak ennek az ő erdemeben, közben-jarasaban, esedezeseben, so-
folasaban, ertünk valo törekedeseben, es engedelmessegeben kel
biznunk, es csak ő altala minden mi imadsaginkot az mi ke-
gyelmes Atyanknak eleiben fel botlatnunk.

Ez az mi nem maga gondolatilin, sem versenfelegbül tama-
dot, hanem az Istennek szent igejéből epitetet tudományunk,
ez dolog felől.

RR

De ez-

De ez-is Monozloinak, es az több Papistaknak nem tétzik, hanem ők azt mondgyak es azt tanítgyak, hogy

Az Iesus Christus kívül szűz Maria, az szent Angyalok, es az valasztottaknak lelkei Istent előt mi ertettünk erdemes közben-jarok, esfedezők bűsölök: es ez okert segítségül hívandók.

Mely sententia mivel hogy hamis, de az mint Epiphanius mondgya, reghit tevelgesbűl tamadot, azért bűkség mi-nekünk ezt-is győzhetetlen erősegekvel meg hamisítanunk, az veghre kival: kepen, hogy az mi kegyelmes meg valtonknak az ő tífte-sege helyen maradgyon, es meg segyenűllyőnek mindenek az kik emberben biznak.

Vesűk mind-az-altal eűnkben, hogy Monozloinak sok külömb külömb fele csavargásnak meg hamisításnak miatta, ez ideig ugyan nagyra nevedet akarunk ellen ez az mi irasunk: azért, nem akarunk immar az első resben fel vetven az fundamentomot, olyan bűseges bizonítasokval, es feleletekvel eleni, hanem csak rövideden kezdünk ellene disputálni, it-is epiteven az igazságot, rontyan kedig az hamisságot. Mely dologra, ugyan azon Istent, az ki eddig minket vezetlet, ennek utanna is adgyonsegitseget. Lassuk azért, es bizonítsuk meg:

Hogy Istent előt az UR Iesus Christus kívül, nintsen több erdemes közben-jaro, esfedező, szofzolo, engeztelő, es hogy ezekben az dolgokban az mint az Papistak asseralyak, sem aszfzonyunk szűz Maria, sem az több Szentek nem tarjai az Christuskak.

ELSŐ GYŐZHETETLEN BIZONÍ-

tasá ez dolognak.

Csak annak erdemének, közben-jarasának, egyben bekeltetéseinek altala, &c. kel mi-nekünk az Istennek eleiben jarulnunk:

Az ki bizony Istent es ember leven, fő Papja, közben-jaroja, es procatora az Ecclesianak az Atyának. 1. Tim. 2: 5. Ioh. 1: 1.

Az ki az mi bűneinkert aldozot, az ki irgalmas es bűsfeget mi-nekünk az Istent előt meg szerző dolgainkban. Heb. 2: ver. 17.

Az ki ő magához hi mindeneket, hogy hozza jűjőnek. Az ki Matth. 11: Iohan. 6.

Az ki azt ígiri, hogy az kik hozzája mennek, ki nem ha- 250 galya, es az ki síveknek indulatit, gondolkodasit, fohazkodasit által lattya, könyörgesinket megh halgattya, es az Atya Istennek, eleiben botlattya, Matth. 9: ver. 4. Iohan 2, 15, 16, 30: 21, 17. Colof. 2, 3. Apocal. 2, 23.

Az ki be mutattya magát az Istennek sine előt, es közben-jarul mi erettünk az eghben. Heb. 7, 25. 9, 24. Rom. 8, 34.

Az kinek altala jollehet, megtanlanoknak vagyon szabad-menetelünk az Atyához Rom. 5: 2. Heb. 4. 16. 7: 25. Ioh. 14: 6. 16: 13.

Az ki ajandekokot vőt az emberekert Psalm. 68. Ephes. 4.

Az kinek kezében adot az Atya mindeneket. Matth. 11. 27. Iohan. 3, 35.

Es az ki jelen vagyon minden ötet segítségül hívoknak, az ő mindenűt valósága serint. Matth. 18: 20. 28: 20. Iohan. 3: 13.

Veghtere az ki meg segithet mindeneket, az kik őtet segítségül hijak az ő Istent es mindenható ereje serint. Iohan. 5: 19. Psalmo 3: 2. Apocal. 1: 8. Psalmo 68: 15.

Olyan kedig nintsegyeb senki, sem szűz Maria, sem az Szentek, hanem csak az UR Iesus Christus.

Nem kel tehát ő kívülőtte mi-nekünk több erdemes, közben-jaro, esfedező, bekeltető az Atyának előtte, Kit akartunk vala meg bizonítani.

MASODIK BIZONÍSÁG.

Masodik ugyan ezen elsőbűl tamad, es ebbűl bizonitatik.

Az Istent es ember között valo közben-jaro oly személy, az ki Istent es ember, es mind Istennel, mind mi velünk egy természetű, az ki az mi Istennünknek es Atyánknek, mindeneknek felette oly kedves, hogy ő erette csak minden emberek, az kik az őrók életre vadnak valasztatvan, engezteltetnek megh, es ő nekik kedvesek. Es ki az Ecclesianak kezdetűl fogva az ő erejenek, az mi imadtságinknak megh halgatasának, es Szent lelkenek ki botatasának altala megh bizonította magát leni kiralyanak, Papjanak, Prophetajanak az Ecclesianak.

RR. 2

es ki

es ki jelen volt, jelen vagyón és jelen lehen, világ végezetiglen
az Ecclesianak, sőt az kiben az Ur Isten el vegezte magában,
hogy helyere alásson mindenekeket.

Ollyan kedig csak az UR Iesus Christus.

Csak egyedül tehát ő maga közben-jaroja, es engeztelője
az Ecclesianak, Kit akartunk vala meg bizonítani.

HARMADIK BIZONSAG.

Csak az egyedül, Isten, es ember között való engeztelő es
közben-jaro, az kiben semmi vetek es bűn nintsen, veghetetlen
kedig az ő erdeme.

De minden teremtet allatok közzül nints több ilyen az
Christusnal.

Tehat csak ő egyedül engeztelő, es közben-jaro,

NEGYEDIK BIZONSAG.

Az kik ő magok vetkekert közben-jaro nélkül, sűkölkö-
nek, nem lehetnek azok mas egyebek vetkekert közben-jarok.

Nilvan vagyón kedig az, hogy minden Szentek akar mine-
mük legyenek azok, Christus Urunk kívül az ő vetkekert mas
közben-jaro nélkül sűkölködnek.

Nem lehet tehát senki az Christus kívül közben-jaro,

ÖTÖDIK BIZONSAG.

Az melytisítesleg csak az főnek tulaydona, nem illik az ta-
gokhoz.

De az közben-jaras, es engezteles, avagy erdemes meg
bekeltetes, csak az mi fejünknek az UR Iesus Christusnak tu-
laydona.

Nem illik tehát az tagokhoz, es Szentekhez.

HATODIK BIZONSAG.

Az közben-jaronak sűkölség resz szerint, es egyenkent való
dolgainkor az kik ez vilagbon cselekedtetnek tudni.

Nem tudgyak kedig az eghben levő Szentek, az mi resz
sérint, es egyenkent való dolgainkor.

Nem lehetnek tehát értünk közben-jarok,

HE

HETEDIK BIZONSAG.

Hogy ha az szentleges sűz, az mi Urunk Iesus Christusnak ²⁵¹
sént annya, jollehet aldót leven minden affonyallatoknak kö-
zött: mind-az-által nem erdem szerint, hanem *νοχαριστων* Istē-
től ingyen meg kedveltetet szemelynek neveztetet az Angyal
altal, Luc: 1. 28. nem az önnön erdemeert, es szentlegeert, es ha
csak ő-is nem Isten hanem ember, oly kedig az ki fának vere-
vel megh váltattatot: ő sem lehet tehát Isten es ember között
közben-jaro.

Ollyan kedig az szentleges sűz Maria. Nem lehet tehát
mi-nekünk Isten, es ember között közben-jaronk.

NYOLTZADIK BIZONSAG.

Hogy ha egy, az Isten es ember között való közben-jaro
az Ur Iesus Christus: csak ennek az ő nevében kel mi-nekünk
az Atyának imadkoznunk.

Igaz az első, hogy az Isten, es ember között, egyetlen egy
közben-jaro az Christus Iesus.

Igaz tehát az másik-is, hogy csak ennek az ő nevében kel
mi-nekünk az Atyának imadkoznunk, es eledoznunk.

KILENTZEDIK BIZONSAG.

Az kik az Istentől menyorságra be vezelő meg mutatta-
tot utat el arulyak, es magoknak be gatolyak, Isten ellen-is hala-
datlanok, es magoknak-is kar tevők, kiert meltan az örök kar-
hozatra vettenek.

Azok kedig az kik nem az uy es első uton, mellyet mi-ne-
künk az Christus az ő emberre letenek, es sént verenek ki onta-
sának általa sűrözöt, es meg szentelt, es nem csak egyedül ennek
ez nagy Papnak, es Istennek hazának tisztartojának általa akar-
nak be menni menyorságaban, mint Mon: es az több Papistak.

Haladatlanok azért ezek az Istennek ellene, es magoknak
kart teven az örök pokolra szállnak.

TIZEDIK BIZONSAG.

Ha az kereztyneknek egyedül való dicsekedések önön
maga

RR 3

maga csak az Ur Isten. Hier: 9: 23. 1. Cor: 1: 31, es az Ur Iesus Christusnak kinvenvedese, halala, es azzal nyert érdeme, Galt: 6: 14. Nem illendő tehát az Christus hiveihez, hogy sem Angyalokat, sem Szenteket hjonak segítségül, sem kedig hogy azokban dicsekedgyenek.

Igaz kedig az első, az mint megh bizonitank,
Igaz tehát az másik-is.

XI BIZONSAG.

Azt kel csak mi-nekünk közben-jarásnak okaert Isten eleiben tamaztanunk, az ki ő fölfegetül mi-nekünk böltsésegül, meg igazulatul, sentsegül, es valtságul rendeltetett.

Olyan kedig egyedül az Ur Iesus Christus, 1. Corinthe: 1.
Ő maga tehát csak egyedül az közben-jaro.

XII BIZONSAG.

Ha az meg holt Szentek fajat erdemekvel, nem csak testi, hanem lelki jokat, es mentül előb es fellyeb, bűnnek borfanattyat es örök életet sörözhetnek mi-nekünk, tehát őket is meltan mondhatjuk szabaditoknak es meg váltoknak.

De meg váltoknak es szabaditoknak nem mondattathatnak.

Nints tehát az Szenteknek oly fajat erdemek, melyvel testi lelki jokat, bűnnek borfanattyat, es örök életet mi-nekünk sörözhetnek.

XIII BIZONSAG.

Az egyedül csak az erdemes közben-jaro, az ki ő maga nyomta az fajtót, es senki ez földi emberek között ez dologban nem volt ő vele, es ő mellette.

Olyan kedig egyedül csak az Iesus Christus, Esai: 63.

Nints tehát ennél több erdemes közben-jaro.

XIII BIZONSAG.

Az ki által Isten ez vilaghot teremtetett azon által váltotta meg, es azon által üdvözíti-is az hiveket. Hebr: 1: 2.

Nem senki egyeb által kedig, hanem sent Fia által teremtetett ez vilaghot, Iohan: 1. Colo: 1: 1.

Ugyan

Ugyan ezen által váltotta tehát meg, es ezen üdvözítő je-is 252 az hiveknek.

XV BIZONSAG.

Az fő ad életet es üdvölleget, sőt testi, lelki jokat az tagoknak, Ephes: 5: 23.

Az Christus kedig Fejünk mi-nekünk.

Ő tüle vagyon tehát az üdvölleget, es mind testi, lelki jokat, vagy ajandekok.

XVI BIZONSAG.

Egyedül csak az megh váltoja es közben-jaroja az egész Ecclesianak, az ki világ kezdettől fogva mellette volt annak kegyelmével, szent lelkevel, es érdemeivel.

Csak az Ur Iesus Christus kedig az, az ki ugyan azon tegnap, ma, es mind örökre, az ki mindenkoron jelen volt az Ecclesianak, es erette esedezet, es ki lelki eledellel legeltette az öveit. Es ez volt egyedül az kiben minden időkorbeli hiveknek lelkek, meg nyugot, meg nyugzik, most es ennek utanna-is, Heb: 13: 8. Ioan: 8: 56. 1. Cor: 10: 4. Apoc: 13: 8.

Ő tehát csak egyedül meg váltoja, es közben-jaroja az Ecclesianak.

XVII BIZONSAG.

Csak egyedül az erdemes közben-jaroja az Ecclesianak, az ki az valtságat arat azért fizette meg erette, hogy útter megh sentelne, az veghre hogy immar valasztot Nem legyen, kirali Papsag, sent nemzetleg, oly nép kit az Isten úgy mint tulajdonat magához foglalt es fogadot, 1. Pet: 2: ver: 9.

Olyan kedig az Ur Iesus Christus, az ki ő magát az veghre adozta meg, az Ecclesiaert, hog azt meg sentelne, meg tisztítván vízbe való mofogataffal az ighenek általa Ephes: 5: 26, es ki magát erettünk adta, hog minket meg voltana, minden mi alnokfaginktul, es meg tisztítani magának tulajdon népül. Tit: 2: 14.

Ő tehát egyedül erdemes közben-jaroja az Ecclesianak.

XVIII BIZONSAG.

Az Ecclesianak, es minden hiveknek Istennel való megh bekeltet-e.

bekeltetése három dologban al. Elsőör, engesztelő áldozatban, mely Istennek eleget téizen, es mely miá az közben-jaronak mindenkoron fogonatos erdemeert Istē az Ecclesiának meg engeszteltetik. Másodör, az meg bentelesben, mely lehen az igazságnak; az az, az igaz tudomannak általa. Iohan: 17. ver: 17. ugy hogy tanítás, vigasztalas, intes, es egyeb épületre valo dolgok nélkül meg ne fogyatkozzek az Ecclesia. Harmadör, az Ecclesiának örökke valo vezetlefeben, es gondviselefeben es mellette valo törekedeseben. Mind ezeket kedig nagy hűségvel es szeretetvel, világ kezdettől fogvan mind világ vegezettiglen, csak ő maga az Christus Iesus cselekedte, es ennek utánna-is cselekedendő.

Mert ez mi-nekünk fő Papunk, es áldozatunk, ki az ő erdemevel, sent atya előtt mindenkör esedez mi erettünk, minden tars, avagy tarsok nélkül, kit bizonitonak im-ez irassok. Te örökke valo Pap vagy Melchisedek Papnak rendi szerint. Ismét: Mivel hogy örökke meg marad (az Christus) örökke valo Pap sága-vagyon. Annak-okaert tellyesfegvel meg-is tarthattya azokat, az kik ő általa mennek az Istenhez, mindenkoron eleven, hogy főszolo legyen ő erettek. Hebr: 7, 21, 24, 25. Ismét: Az barany, világ kezdettől fogvan őltetett meg. Apoc: 13: 8.

Ugyan azon az igazság-is Iohan: 14. es annak Doctora, Matth: 23. ver: 8. es 10.

Harmadör. Ő az Istennek fiai-is, es az Israelnek, az az, az Ecclesiában levő minden Szenteknek, valakik ő neki útja sibiől foglalnak, kiralya. Iohan: 1, 50. Psalm: 71. Ő az ki orfagol ellenfeginak közepette, meg rontvan azokat: az ő hieit kedig oltalmazvan sent igejenek palziájával, es az ő Istent hatalmával. Psalm. 45. ver: 5, 6, 7. Es vegezetre, ki kint, es halalt szenvedyen, mindeneket veghez vit, valami nezet az Ecclesiának valtságara es üdvössegere.

Következik azért, hogy csak egyedül Christus az, az ki az Ecclesiát Istennel megh bekelteti, nem sűz Maria, sem kediglen egyeb Szentek,

XIX

XIX BIZONSAG.

Ha az Szenteknek erdemének bator csak resz szerint kel tulaydonitanunk, az mi bűneinknek botfanattyat, es testi, lelki joknak megh nyereset, tehat ugy nem egyedül csak az Christus Iesus, az az, meg valto, es babadito.

Csak egyedül az Istennek Christusa az Iesus, az ki meg babaditya az nepet az ő bűnetül, Matth: 1, 21.

Nem kel tehat csak resz szerint-is az bűnnek botfanattyat, es testi lelki joknak megh nyereset, sem sűz Marianak, sem egyeb Szenteknek tulaydonitanunk.

XX BIZONSAG.

Ha egyedül csak az Iesus Christus az meg kenettet es Istentől fel szenteltetett kiralya, Prophetaja, es Papja az Ecclesiának, kinek kiralyi birodalma, tanitásra valo hatalma, es közben-jaro meltofaga vagyon az Ecclesiában: tehat nem kel ezekben ez dolgokban, mi-nekünk ő melleje senkit tarsul adnunk, sem sűz Mariat sem az Szenteket.

Ollyan kediglen egyedül csak az Christus. Nem kel azért ezekben ez dolgokban, sem sűz Mariat, sem az Szenteket tarsul ő melleje adnunk.

XXI BIZONSAG.

Ha egyedül csak az Christus fesitetten fel mi erettünk egy ször valo áldozattyának erejevel, örökke Istennek foglalta az meg sentelendőköt, es minket az törvennek atkatul meg babadito, senki kedig egyeb, sem sűz Maria, sem Apostol nem fesitetet fel mi erettünk: tehat hasonaltan minden emberi erdemben valo bizodalom, es mind azokban az dolgokban valo remenseg, az mellyeket az Szentek it ez vilagyon avagy szenvedtenek, avagy cselekedtenek. Hebr. 10. 14. Galat: 3. 13, 14.

Egyedül kedig csak az Christus az, az ki fel fesitetteten mi erettünk, &c.

Hasonaltan tehat minden emberi erdemben valo bizodalom, &c.

SS

XXII

XXII BIZONSAG.

Ha az mi lelki esmeretünk az mi bűneinkből külföldben meg nem tisztítottak, hanem csak az Iesus Christus egyfőző megálldoztatott veres áldozattának általa: semmi oka nincsen tehát, hogy azt itéljük, hogy az megálldolt Szenteknek avagy könyörgések, avagy érdemek használnak mi-nekünk bűneinknek bocsátatottanak, és üdvösségünknek megnyerésére. Igaz kedig az első, Hebr. 9: 14, 26. Igaz tehát az másik-is, az az, hogy az Szenteknek sem könyörgések, sem érdemek ott most mi-nekünk nem használnak.

XXIII BIZONSAG.

Ha az Christus minden rendbeli kínokat, és mind az halálnak, mind az pokolnak fájdalmait mi erettünk azért viselte, hogy minket az Istenhez kezen fogva vinne, tehát sem egy sem más Szenteknek érdemek által nem vitetünk mi, és jutunk az Istennek eleiben, hanem csak ezen Christus által.

Igaz kedig az első.

Igaz tehát az másik-is.

XXIV BIZONSAG.

Ha egyedül csak az Christus tamadt fel az mi megálldoztatunk, az veghre hogy mi-is most lelkben fel tamadván új életben élünk, és azt-is ő érdemlette mi-nekünk, hogy az utolsó napon-is, az örök életre fel tamadgyunk: nem kel tehát mi-nekünk semmi Szenteknek, sem ezeknek érdemeknek, sem iga-zolatunkot, sem megálldoztatunkot, sem fel tamadzatunkot tulajdonítanak.

Igaz az első Rom. 4: 23, és 6: 4. 1: Corinth. 15: 20.

Igaz tehát az másik-is.

XXV BIZONSAG.

Ha csak azt kel mi-nekünk közben-járol, és ertünk való bocsolójul tartanunk és segítségül hinunk, az ki szent Attyának jobban ülven el mindenkor, hogy interpellator bocsol, és közben-járol legyen erettünk: nem kel semmi Szenteket közben-járolnak, és bocsoloknak tartanunk, sem segítségül hinunk.

Olyan

Olyan kediglen csak az Christus, kihez sem hozzánk való: 154
feretben sem ez világi dolgunk tudásában melleje nem vet-
hetjük az Szenteket, Hebr. 7: 24, 25. Isaia 63: 16.

Örök kel tehát közben-járolnak, nem szűz Mariat, sem az Szenteket tartanunk.

XXVI BIZONSAG.

Valami az Szenteknek bocsolokra, és gyalazatokra kö-
vetkezik, azt nem kel nekik tulajdonítanunk. De azt tulajdo-
nitani nekik, hogy ők most közben-járol, és bocsolok mi eret-
tünk, bocsolokra és gyalazatokra következik: mert így az es-
telen emberektől bálványokká tetettetnek. Nem kel tehát, sem
az bocsolást, sem az közben-járolást nekik tulajdonítanunk, sem
nem kel ezekertől segítséget hinunk.

XXVII BIZONSAG.

Nem kel mi-nekünk annál más egyéb utat, igazságot, és ele-
tet kívánunk, mint az mely által bizvaszt, és batorlagoson me-
hetünk az mi Istenünknek fine eleiben.

Olyan kedig egyedül csak az Christus, Iohan: 14: 6. En
vagyok az ut, az igazság, és az élet, senki nem megyen Átyam-
hoz hanem csak en általam.

Nem kel tehát, más utat igazságot, és életet kívánunk.

XXVIII BIZONSAG.

Ha az Christus veghez ment tökéletessége, az mi üdvössé-
günknek, és Istenel való egyben bekeltesünknek egyedül oka,
és valaki ezt magának igaz hitnek általa megálldoztat, nincsen annak
semmi fogyatkozása: estelen emberek azok az kik az kivülötte
avagy melleje más üdvözítőköt, és más egyben bekeltesítőköt
keresnek.

Igaz kedig az első, hogy az Christus veghez ment tö-
kéletessége az mi üdvösségünknek és Istenel való egyben be-
keltesünknek oka, kit bizonítanak im-ez írálok. Achor. 4:
12. Nincsen másban az üdvösség, és nem adattatott egh által más
nev az embereknek, az mely által üdvözülnek, hanem

SS 2

csak az

csak az Ur Iesus Christusnak az ő neve. Esmet, Math. 3: 14. Luc. 3: 22. Marc. 1: 11. Johan. 1: 33. Ez az en Fiam, kibem en meg nyugottam. Efa. 53: 5. Az mi bekefegünknek fenytette ű rayta, az az, azért fenytette es verte meg erettünk Isten az ő Fiar, hogy nekünk bekefegünk lenne. Elmet, Az ő keresztan ki onatort verenek általa engeftelte meg magának az Atya, mind menyieket, mind földieket, Col. 1: 20.

Eztelen emberek tehát azok, az kik ű kívülötte mas id. vőzítőköt, es mas egyben bekeltetőköt keresnek,

XXIX BIZONSAG.

Ha mi ellenségi voltunk az Istennek, minden Szenteknek erdeme, közben-jarafa, es fosolafa nélkül megbekeltethettünk Istennel, csak finte az ő egy sülöt Fianak halalanak, közben-jarafának, es fosolafának általa: most immar meg bekeltetven annival inkább meg tartathatunk azon Christusnak eletenek es dicsősleges közben-jarafának általa, az melyvel mi erettünk örökre sent Attyanak sine előtt be mutattya magat.

Igaz dolog kedig az hogy az haragnak, es ellenkedesnek idejen csak finte az Christus halalanak, es közben-jarafának erejenek általa tartattunk meg, Rom. 5: 8. 9: 10.

Igaz tehát az-is, hogy most annival inkább meg tartathatunk, ezen Christus Iesusnak eletenek, es dicsősleges közben-jarafának általa,

XXX BIZONSAG.

Ha egyedül csak Isten az, az ki meg igazít minket, meg kedig egyedül csak az ő egy sülöt Fianak halalanak, es eletenek általa, nints tehát sem az elő, sem kediglen az meg holt Szentekben az az erő, hogy vagy erdemek, vagy közben-jarafának általa igazíthatnak meg minket Istennek előtt.

De egyedül csak Isten az, az ki meg igazít minket, Rom. 8: 33. 34. &c. Fianak halalanak es eleg tetelenek általa.

Nints tehát arra valo erő az Szenteknek erdemekben es közben-jarafokban,

XXKI

XXXI BIZONSAG.

Hogy ha az Istennek örökre valo Fia az emberi testet felveven azért löt hasonlova mi hozzánk, hogy lehetne irgalmas, es hű fő Papunk azokban az dolgokban, kiket Isten előtt kel vala meg cselekedni az mi bűneinknek meg tisztítására: tehát ezt az Christusnak kegyelmet meg üressítik, hasonlatanna teszik, sőt labok ala tapodgyak azok, az kik az ő bűnököt meg esmerven, inkább folyamnak sűz Marianak, es az Szenteknek irgalmaságokhoz, erdemekhez, es közben-jarafokhoz, hogy nem mint az Christushoz.

Igaz kedig az első, kit bizonyít sent Pal betű szerint, Heb. 2: 17.

Igaz tehát az másik-is, hogy az Christus erdemet es közben-jarafat el arulyak, es labok ala tapodgyak, az kik nem ő hozzaja folyamnak, hanem az Szentekhez.

XXXII BIZONSAG.

Valakik az Christusnak erdeméhez es közben-jarafához kevesebet bíznak, hogy nem mint az Szenteknek erdeméhez es közben-jarafához, tagadgyak az Christus emberre letenek minden erejet es hasnat.

Az Papistak kedig azt cselekedik. Mert ha nagyobb bizalmok volna az Christus erdeméhez es közben-jarafához, könnyen tudhatnák hogy sűkség nélkül valo dolog ennek erdeme es közben-jarafa kívül masunnan segítséget keresni az údvőlségre. Tagadgyak tehát az Papistak az Christus emberre letenek erejet es hasnat.

XXXIII BIZONSAG.

Hogy ha az menynek földnek teremő Isten: es ennek az ő sent Angyali, minden Prophetakval es keresztelő laóssal, ki előtte jaro volt az Christusnak, annak felette, mind az sent Euangelistak az Apostolokval egyetemben, egyenlő nyelvel, es soval azt bizonyíttyak mi-nekünk, hogy csak egyedül az Christus Iesusnak közben-jarafának, erdemének, foganatos erejének es hatalmanak általa, az melyvel az őrdögöt es annak minden cselekedetét meg rontotta, tisztulunk mi meg minden bűneink.

SS 3

neinkbül, Istennel megh bekeletetünk es üdvözölünk: tehát nyilván ördöggi dühöslegstől hordoztatnak azok, kik ez ilyen ellene mondas nélkül való fő tanuknak bizonyág teteleket be nem veven, teremtet allatokhoz fordulnak, es ezeknek erdemekhez avagy közben-jarásokhoz folyamnak, hogy az ő bűnök közül ezeknek erdemek, avagy imadtságok által meg tisztulynak es üdvözüllyönek.

De azokból az dolgokból az Christus felől tanu-bizonyságot tesznek mind azok az ellene mondas nélkül való fő tanuk.

Mert az Isten az ő Fia felől így szól. Gen: 3. Az asszonyalattak magya az kigyónak fejet meg rontya, kit megh magyaráz szent Iános, 1. Iohan. 3. Azert jelent megh, ugy mond, az Istennek Fia, hogy az ördögnek minden cselekedetét megh rontanaja.

Az Angyalok azont vallyak: Gabriel az szűz Mariának mondvan: Jესusnak hívod az ő nevet: mert megh szabadtya az ő nepet az ő bűnétől. Matth. 1. Es az mennyei seregeknek sokasága is ki az Christusban hirdet bekeletet ez földi embereknek, Lucæ 2.

Az Prophetak tudomanyának summáját be foglallya egy summában, szent Peter Ađtor. 10: 43. Ennek ugy mond, minden Prophetak tanu-bizonyságot tesznek, hogy bűnnek botlanyat veti az ő neve által valaki hisen ő benne.

Kereztelő szent Iános is ezt nyilván mutatvan így szól felőle. Imhol az Istennek baranya, az ki el veti ez világnak bűneit. Iohan. 1: 29. Ismet ugyan ottan: ver: 12. Valakik útét vevék hatalmat ada nekik hogy Isten Fiai lennének azoknak az kik hisnek az ő nevében.

Az egei Apostolok kepeben kedig azon szent Peter az Hierusalembeli Conciliumban Ađtor: 4: 12. így szól: Nints másban az üdvösség. Es nints más nev egh alat adattatvan emberek között, az mely által kellene üdvözölünk.

Szent Iános Apostol nem mond külömbet. 1. Iohan. 5: 5. Azert jelent megh az Christus, hogy az mi bűneinket el verne,

neje. Ismet 1. Iohan. 4: 9. Ebben jelent meg Istennek hozzánk való szerelme, hogy az ő egy szűlőt Fiat botlata ez világhra, hogy ő általa ellyünk. Ismet: Apocal. 1: 5. Az Jesus Christus szerezet minket, es megh mosot az ő szent verevel, &c.

Ezek azért így leven, nyilván megh tertzik, hogy ördöggi dühöslegstől víseltetnek az Papistak, kik ezeknek ez nagy meltofagos tanuknak bizonyág teteleket be nem veven, teremtet allatokhoz fordulnak, es ezeknek erdemekhez, avagy közben-jarásokhoz folyamnak, hogy az ő bűnök közül ezeknek erdemek avagy imadtságok által meg tisztulynak.

XXXIV BIZONSAĞ.

Győzhetetlen fundamentum ez, hogy nem mi hozzánk illik szofzolokot, avagy prokarokot rendelnünk, hanem ez dolognak meltofaga csak az elő Istennek tulajdona: mert útudgya ki által, es ki nevében akar megh engezteltetni, es heaban tiszteltetik ő főlsége emberektől rendeltet es valasztat tisztelteivel. Matth. 15.

Az Isten kedig az egyetlen egy Jesus Christust rendelte, hogy procarokunk es szofzolunk legyen, ezt kiáltvan felőle: Ez az en szent Fiam, &c.

Nem illik tehát mi hozzánk hog miz prokarokot, szofolokot törőzzünk es rendelyünk. hanem ha az elő Isten tisztiben akarunk hagni, es az ő tüle rendeltet szofolot gyalazattal akarjuk illetni,

XXXV BIZONSAĞ.

Egyedül csak az, az ki erdemével es közben-jarásával Isten előt segíthet, bűneinkből, es halálbul meg szabadíthat minket, az ki az mi testünkben, verünkben relesztetven, halalanak általa el törötte azt, az kinel az halálnak birodalma vala, az az, az ördögöt, es szabadossokka tötte azokat az kik halaltul való feltekenben egei eletekben szolgálata kötelesek valának.

Olyan kedig egyedül csak az Ur Jesus Christus, Hebr. 2: 14, betű szerint.

Ennek-okaert csak az ő maga erdemeiért minden tars nélkül, szabadulunk meg az bűntől es halaltul, es semmi fele Szentek ezekben

ezekben ez dolgokban, minket Isten előtt nem segíthetnek. Honnan az-is következik, hogy dühöskepen karomkodnak az Papisták, mikor im-ezeket mondgyak: Maria kegyelemnek annya, Te az ellenfejtől (ördögtől) oltalmaz minket, es halálunknak orajan vagy hozzád. Ilmet: Vdvoz legy sent Apostol, es halalomnak orajan ved kezeden lelkemet.

XXXVI BIZONSAG.

Ha csak az lehet Isten előtt mi erettünk közben-jaro es esfedező, az ki kegyes, artatlan, förtőzetlen, az bűnösök között ki valasztatot, es minden egheknek felette fel magasztaltatot, ez ezek ez tulajdonfogok, lenkihez nem illenek az Szentek között, hanem csak az Christushoz: főkéleg tehát, hogy csak ő egyedül tegyen mi közben-jaronk, es ertünk valo esfedező. Igaz az első, Hebr. 7: 26, betű szerint. Igaz tehát az másik-is, hogy csak az Christus legyen ertünk valo esfedezőnk, es közben-jaronk.

XXXVII BIZONSAG.

Ha az mi kegyelmes Christusunk azért ment fel az eghekben, hogy most az Istennek sine előtt jelen legyen mi erettünk, es az ő halálával nyert érdemeivel patrocinalvan, gondunkot viselven, őrizzen, es oltalmazzon minket, bolondoknál bolondabbak azok, az kik ez kívül mas Patronust, tutort, es oltalmazot keresnek.

Azert ment fel kedig az Christus, Hebr. 9: 24.

Bolondságok azért azok az kik ő kívül tötte mast keresnek.

XXXVIII BIZONSAG.

Az-is győzhetetlen fundamentum, hogy az mi könyörge-sinknek hibából, es Isten ighejéből kel rendeltetni, Rom. 10.

Sohal kedig az egész Bibliában hogy az Szentekben kellene hinnünk, avagy hogy ertünk prokatorokodnanak, nintsen.

Azert minden ez fele hit nélkül valo velekedések, pogán dolgok, es nem kedvessek Istennek előtt.

XXXIX BIZONSAG.

Csak az, Isten előtt az Ecclesiának erdemes procatora es közben-

közben-jaroja, az ki által az valasztottak úmón magának az Istennek megvadnak engedeltetven, es ki által az ő bűnösök ő nekik karhozatra nem tulajdanítanak.

Olyan kedig nem bűz Maria, sem az Szentek, hanem ő maga az Christus Jesus, kit betű szerint bizonit sent Pal, 2, Corinth. 5: 18, 19.

Csak ő maga tehát az Christus erdemes procatora, es közben-jaroja az Ecclesiának, nem bűz Maria, sem egyéb Szentek.

XL BIZONSAG.

Nem kel annak az tudomannak helt adni az Ecclesiában, az mely az Isten országában levő Szenteket bősűséggel illeti, es raytok gyalazatot tesen.

Olyan kedig az az tudomány, melyben az mi bűneinknek el fedezéseert az Szenteknek erdemekhez tanítanak bennünköt folyamni az Papisták. Oka ez dolognak: mert nem bősűsége az, az Szenteknek hogy mi ő tőlők, es az ő erdemek által varunk hiedelmet, holot ő magokis magokkal jo tehetetlenek es meg magok semelyekben-is erdemletlenek voltak, es ha mi jot cselekedtenek-is, soha azt Isten eleiben nem tamaztottak, hanem sőt inkább meg tagadtak. Mint meg tetzik az szent David peldajabul, ki így könyörög az Istennek, Psal: 143: 2: Ur Isten ne sály itéletben az te fogadval, mert meg nem igazítatik te előtted egy elő ember-is. Es Psalmo 16: 2, azon panaszkodik, hogy az ő jo cselekedeti meg csak Isten eleiben sem jutnak. Meg tetzik tovább az nagy Abraham semelyéből, ki magat por-nak, es hamunak mondgya Istennek előtt, Gen. 18: 27, es ki felől sent Pal-is azt írja, hogy semmi jo cselekedet benne nem volt, az melyvel dicsekedhetet volna Istennek előtt, Rom. 4: 2, 3. Mely sent embernek peldái nivan bizonityak, hogy az mi bűneinkert valo elegtetelre hasonlalan mi-nekünk az Szentek erdemeket Isten eleiben tamaztanunk, holot az Szentek-is, nem egyebűe folyamtanak, hanem az Istennek irgalmaságához, mely meg engedeltetett mi-nekünk az Christus Iesusnak általa.

Ezt azért az tudomant úgy mint az mely bőséval illeti az Szenteket, nem kel be vennünk az Ecclesiaba.

XLII BIZONTSÁG.

Ha volt valami érdemek az Szenteknek (kitűk tagadnak mind-az-által) annak jutalmat immar az ő személyekben elvőtek. Orvátalan dolog azért azokat most-is Isten előtt mi-nekünk mutogatnunk, mind ő erettek: mert ők immar az bódóságban benne vadnak: mind mi magunkert: mert az igaz ember az őnnön hitiből és annak gyümölcséből el, nem kediglen az masebul. Habac: 1, 4. Rom: 1: 17.

XLIII BIZONTSÁG.

Ha az meg holt Szenteknek érdeme háfnal valamit mi-nekünk, az úgy lehetmeg, ha anni érdemvel bővelkedtenek hog nem csak magokval, hanem egyebekvel is jól tehettének, és mind magoknak mind égebeknek minden jokat bővözhettenek.

De nem hogy érdemvel bővelkedtenek volna, hanem magok-is háfontalanolgak voltak Istennek előtte, az mint Christus mondgya, Lu: 17: 10, és az Istennek csak leg kisebb irgalmasságára is érdemlettenek, az mint Iacob Patriarcha mondgya, Gen: 32: 10: Kiseb vagyok, úgy mond, minden te könyörűse te flegednel.

Nem háfnal tehát az meg holt Szenteknek érdeme semmit mi-nekünk.

XLIV BIZONTSÁG.

Az is következik hogy ha az Szentek tartozas nélkül és búkseg felet való érdemekvel bővelkedtenek: Először, hogy nem mond igazat az iras, mikor azt bizonyitya, hogy az törven cselekedeti által nem üdvözöl csak egy ember-is, Rom: 3: 20. Másodszor, hogy tehát az Szentek nem szűkélkedtenek az Christus halálával nyert érdem, és igazság nélkül. Mert azt mondgya szent Pal, Galat: 2. hogy ha az törvenyből vagy az igazság, ok nélkül holt meg az Christus, ver: 21.

Legyen igaz azért az Istennek lelke, hazugok az Papisták, és maradgyon helyen az Christus érdeme, hogy nema mine azt mond-

mondgyuk, hogy az Szentek tartozas felet való érdemekvel, bővelkedtenek magoknak, és egyebeknek Istennek való be ajánlásokra.

XLV BIZONTSÁG.

De ha sítte meg engednenk-is hogy az Szentek érdemvel bővelkedtenek, kérdés lehet it meg-is: Minemű juttat, és igazsággal velhesűk mi azt avagy hihesűk el, hogy mi hozzánk-is tartoznak, és nekünk-is folgalnak azoknak az ő érdemek: Mert ha iras nélkül csak magunkban gondoljuk azt, hogy úgy vagy: az csak alom, és bizonytalan dolog. Ha kedig azért gondoljuk, hogy háfnolok, hogy penzen azokat meg vesűk: felő hogy az Isten azt kezdi nekünk mondani, az mit mondot Peter Simon Magusnak, mikor lelki dolgot penzen akarna venni, Acto: 8. ver: 10. Az te penzed veled együt vesen el, úgy mint ki azt iteled, hogy az Isten ajandeka penzen vetettetik.

XLVI BIZONTSÁG.

Bolond, és tellyessegvel es-nélkül búkélködő ember az, az ki meg mondhatatlan summával, mának ados leven, az ő adossával semben búkven, ugyan valoba azt mondana, és vitatna elle-ne, hogy nem ados neki semmivel: mert almban azt látta, hogy avagy ő maga, avagy mas meg fizetet erette neki.

Nem cselekednek kedig kűlőmben az Papisták az Isten-nel. Valamikor az Christus eleg teteleben meg nem nyugosnak. Mert valami az kívűl vagy, annak semmi fundamentuma nints, hanem csak hitűagos emberi alom, melynek semmi tekinteti Isten előtt nintsen.

Hadgyunk beket azért ez fele bolond almadozásoknak, és az Christus mondasához tartuk magunkot, Matth: 15: 7. Hejaban tisztelnek engem az kik emberi parantolatokat meg tartanak. Mellyet erősit az Esaias cap. 1: 12. Az mikor en előmben jötök, ki kivanta ezt az ti kezeitekből: Mert mi tölünk-is, (hol kivanta az Isten, hogy az Szentek érdeme által mennenk ő eleiben) azt fogja kerthetni,

XLVI BIZONSAG.

Akozot ember az, az ki az Istennek üdvözítő kegyelmei kissebeti, hogy avagy maga, avagy kedig mas egyeb Szenteknek erdemet, es eleg tetelet magasztalya. Mert azt mondgya, Hierem. 17: 5: Akozot az az ki emberben bizik.

Ollyanok kedig az Papistak, kik az menit tulaydonitonak magoknak, avagy egyeb Szenteknek erdemeknek, annival kevessebet tulaydonitonak az Istennek üdvözítő kegyelmenek, mellyet ki jelentet Christusban.

Nem ohattyak azert ezek sem magokat, sem tudomanyokat az Istennek atkatul.

XLVII BIZONSAG.

Emberi erdemet, avagy mienket, avagy egyebeket az Istennek eleiben tamastani, mint ha azert mi-nekünk kötelesegből valami joval tartoznak: semmi nem egyeb hanem az Istent tökéletes igazsagatul es iteletitől meg foztani.

Az Papistak magok, es egyeb Szenteknek erdemeket tamaztyak kötelesegg szerint Istennek eleiben.

Meg foztyak tehat az Istent tökéletes igazsagatul, az sent David mondasa ellen: Psalm. 143: 2. Ur Isten ne faly iteletben az te fogadval. Es az Esaiase ellen, ki minden mi igazsaginkot az hayas asfonyallatnak ruhajához hasonlitya Esaiæ 64. 6.

XLVIII BIZONSAG.

Oly közben-jarot, es ertünk esedezőt, kel mi-nekünk az mi Istenünknek eleiben allatnunk, ha azt akarjuk hogy meghal-gatassunk,

Az ki minket-is kíváltkepen szeret.

Az ki melfotaga szerint Istennek előtt kedves.

Kinek ertünk valo törekedest meg nem vetheti az Isten.

Es ki az mi könyörgesinket, mellyeket súvúnkel es bankval tessünk, jól tudgya es erti.

De ezeket egy Szentben-is ugy megh nem talallyuk, hanem csak az Christusban: Mert ez ugy szerete minket, hogy megmikor ellenfeji valank-is, eletet le teve mi erettünk.

Ked-

Kedves-is az ő melfotaga szerint: mert ű, az ő mennyei sent Atyanak jobban egyenlő hatalomval orszagolvan ő vele. Meg sem vetheti kedig Isten ennek közben-jarását, es esedezetet: mert szerelmes Fia ő fölszegenek, Ephes. 1: 6, az kiben meg nyugozik, es az kiben az őveit-is mind egyenkent szereti.

Es vegezetre ő az-is, az ki az mi könyörgesinket, mellyeket mind sível, szaiival tessünk, jól tudgya, es erti, kit az Szentek fölől nem mondhatunk: mert ezeknek testek az dicsőséges fel tamadastnak remenlege alatt nyugoznak. Lelkek szerint kedig, sem veghetetlenek avagy mindenűt tevők, hogy az mi dolgainkban jelen lennemenek: sem kedig által latoi az mi síveinknek titkos fohazkodastnak, es gondolkodastnak. Mert az csak Istenhez illik, az mint az első resben meg bizonyítottuk.

Ezokokert-is azert, nem kel mi-nekünk az Christus kívül, mas közben-jarot es esedezőt tamasztanunk az Istennek eleiben, ha azt akarjuk hogy meghal-gatassunk.

XLIX BIZONSAG.

Szemtelen balvanyozok azok az kik az Szenteknek tulaydonityak azt, az mi az Christushnak tulaydona.

De az Papistak, az mi az Christushnak tulaydona, tudni illik, irgalmazni, közben-jarati, segelleni &c, az Szenteknek tulaydonityak.

Meg tetzik azerte, hogy az Papistak szemtelen, es Istenetlen balvanyozok. Mon: fol: 103.

L BIZONSAG.

Ha csak az egy Christus mi-nekünk Isten előtt valo közben-jaronk es foholonk: nem lehet tehat annal több közben-jaronk, sem több foholonk, nem-is súkölködünk az Szenteknek segítségnek nélkül: mert nag töseletlensegvel illetnenk Christust, es az ő büfeges erdemet, midőn mas közben-jarokot keresnenk magunknak.

Csak az egy Christus kedig mi-nekünk Isten előtt valo foholonk, es közben-jaronk, kit bizonyitonak im-ez irasok. 1. Tim. 2.

TT 3

Egy az

Egy az közben-jaro Isten, es emberek között az ember Iesus Christus, Hebr: 9. Az Christus az Uj Testamentumnak közben-jaroja. Isinet: 1. Iohan: 2. Ha bűnt cselekedendünk, vagyon bűsölonk az Atyának, az Iesus Christus.

Nem lehet tehát annál több közben-jaronk, es szösolonk, nem-is búkülködünk, Mon: Folio 126.

LI BIZONSAG.

Ha az Christus nevében mindent meg nyerhetünk az Atyától, nem kel tehát egyebeknek alatta az mi könyörgésinket ő eleiben fel borsátanunk.

Mindent kedig az mit kerendünk az Christus nevében meg adgya mi-nekünk az Atya, Iohan: 16.

Nem kel tehát egyebeknek alatta ő eleiben az mi könyörgésinket fel borsátanunk, Mon: Folio 162.

LII, ES UTOLSO BIZONSAG.

Ha az Ur Iesus Christus oly kegyelmes közben-jaro mi ereztünk es esedező, hogy mentül bűnösöbbek vagyunk, annál inkább hozzaja hi minket, es ha hozzaja menendünk, az az, ha hittél az ő erdemet hozzánk kapszöllyuk, nyugodalmat igit az mi lelkeinknek; Istentelen tudomány az, az mely ettől ez kegyelmes Christustul egyeb Szentekhez, mint ha azok ennél kegyelmesbek volnának, igazgatty az bűnös embereket.

Nem lehet kedig oly utalatos bűnös az kit hozzaja nem hi az Ur Iesus Christus, es kinek, ha hozzaja megyen, nyugodalmat nem igit, mint megterezik Math: 11: Jüjete en hozzam ti mindnyajan, az kik az bűnnek terhevel meg vattok terheltetvé, es ti en nálam az ti lelketeknek nyugodalmat talaltok, Luc: 5. Nem jüttem az igazakat hini, hanem az bűnösöket.

Istentelen tehát az Papistának az ő tudományok, kik az fegegy bűnös embernek megtatlanságot forgatvan, ez kegyelmes Christustul teremtet allatokhoz, es Szentekhez igazgattyak az bűnös embereket, mint hi ezek nálam irgalmasbak volnának, kit akartunk vala ez felyül elő famlaltatott okokkal megh
Conclusio.

Conclusio, ez okoknak be rekeztése.

Ezek azért az mi fundamentum szerint való győzhetetlen okaink, es erősségink, az melyek vel mi az Papistának ellene soktuk oltalmazni az Ur Iesus Christusnak ertünk való mediatiojat, Intercessiojat, Interpellatiojat, Advocatiojat, közben-jarását, esedeztet, bűsölását, procatorkodását, es mindenkepen való erdemes törekedet, az ő mennyei fent Atyának előtte, kikhez mi úgy bizunk, hogy nem hogy az Papistának, de meg az őrdögnek-is, es az Pokolnak minden kapuának, es erejének ellene, nagy bátorsággal merjük vetni, es tamasztani, bizonyosok leven abban, hogy soha sem egyik, sem másik az mi markainkbul ezeket ki nem tekerheti es szíveinkbul-is ki nem törölheti: mert az Ur Isten, ezt az igaz tudományt mi belénk úgy be oltotta, hogy az Istennek szeretetül az mellyel szeretet minket ez közben-jaro, es ertünk esedező Iesus Christusban, el nem szakaszt minket, sem nyomorúság, sem fanyarúság, sem haborgatás, sem ehfé, sem meztelenség, sem veszedelem, sem fegyver, sem élet, sem halál, sem Angyalok, sem fejedelmek, sem jelen való dolgok, sem jövőndök, sem földiegh, sem mellegh, es semmi egyeb teremtet allat. Rom: 8: 35, 38, 39.

Megh bizonitator azért immar, hogy az Iesus Christus kívül Isten előtt mi ereztünk nints több erdemes közben-jaro, esedező, szöszolo, es hogy ezekben ez dolgokban, sem szüz Maria, sem az Angyalok, sem az valasztottaknak lelkei, sem egyenlő, sem kisseb meltsággal, nem tarfai az Christusnak, sem alát sem felette, sem melleste, honnan az-is következik, hogy nem kel tehát őket imadni, es segítségül hini, &c.

De az mint ez okok előtt-is meg mondam, nem tetzik ez az igaz tudomány Monozloinak semmikepen, hanem sokkepen ellene veti magát ebben az ő egesz irasaban, es együt-is masut-is igen turkallya, mind raytunk tetetteret szidalomval es gyalazattal, mind ellenünk inditator vetelkedésekvel, mind kedig Patereknek, Conciliumoknak, es az Szenteknek segítségül hívására tetetteret csudaknak meltsággal,

Megh

Meg kel azért it ez helyen-is hitnunk mit tud ellenünk kótani, es meg kel neki reaja felelnünk, hogy semmi dologbul az mi Christufunk tisztelge meg ne kissebbedgyek, es az mi bo-trankozast irasaval az gyarlo kereztyenek közöt tehetne, annak mindenkepen eleit vegyük.

Harom rendben allanak azért az dolgok, az mellyekkel irasban az Christus közben-jarása felől valo tudomanbul akar minket terhelni Monozloi.

Először, tökéletlen, es ortza-pírulatlan hazugoknak mond bennünköt, Folio 79, hogy olyakat fogunk ő reajok az kiben sem hitek, sem tanatok nintsen, es soha sem tanittattanak az Római Ecclesiában.

Másodszor, az első samlaltatot okok közzül nemelyleket piskal, hogy nem igazan bizonyítók azokbul az Christufusnak, egyetlen egy közben-jarását, es főolafát.

Harmadör, mivel hogy sent irasokval dolgot fel nem ere, Paterekvel, Conciliumokval, es csudakval akarja gyamoltalan veset porit helyere allatni. Mi-nekünk-is azért ez harom dolgokra kellettük rövideden meg felelnünk. Rövideden, mondanak, mert ha semmit it reajok nem felelnek-is, irasunknak első reseben mindenikre elegendő feleletet talalna az kereztyen olvasso. Lassuk mind-az-alta rend ferint.

AZ ELSŐ DOLOGRUL, az az, Minemü hazugságokat mond Monozloi, hogy mi kereztyenek az Papistakra fogunk az Szentek közben-jarásának dolgabul.

Itt kedig meg bizonyitatik, hogy az mit mi ő felőlök irunk es mondunk, nem hazugság hanem merő igazság.

Első dologh kit hazugságnak nevez Mon: Fol. 90.

Philöp Melanchthonnak mondgya ezt lenni, ki felől azt mondgya hogy igen nyakas: mert ez azt mondotta, hogy Gergel Papa előt emlékezetben sem volt az Szentekhez valo könyörges, maga ugy mond, sent Ambrusnak, Agostonnak, Hieronymusnak.

ronymusnak, Basilusnak, Irenaeusnak könyvök rakvak ez fele tudomannyal. 261

ERRE VALÓ FELELET.
De könyű erre az felelet. Mert constat az, nilvan vagyom mindeneknel, hogy ha az egeő es Uj Testamentumot fel forgattuk-is, de soha mi azt meg nem talallyuk, hogy avagy az Prophetak az Patriarchakot, avagy az Apostolok az Prophetakot es Patriarchakot, avagy az Apostoloknak tanitványi es az *primiiva, antiquissima*, első legh reghib Ecclesia, az reghi Szenteket imadta, es segítségül hiva volna. Mely dologh ha illendő volt volna, soha bizony ezek-is el nem hadtak volna, hanem meg cselekedtek volna. Annak-utanna igaz dologh az, hogy nemely Paterek irasban löt emlékezet az meg holt Szentek felől. De azt mondgya Philöp, hogy az Paterek egyebeket az Szenteknek segítségül hívására intetnek volna, az előt valo üdőkben olyan veledésekkel, hog azoknak erdemeket magokert Istennek be mutatnajak, hogy arra valo kepest Istent üker inkab meg halgatnaja, azt soha nem talallyak az előt valo Paterekből. Nem tagadta azért Philöp *simpliciter* egy altallyaban azt az dolgot, hanem modgyaval, az mint meg mondank. Mely dolognak igazsága ugyan onnan meg tertzik, az honnan ezt az czik-kelt ragja, es ragalmazza Monozloi. Mert közben-vetetlen Philöp (ugy mint *optimus suorum verborum interpret*, maga befedinek jo magyarazója) így bol: *Certe hac invocatio, cum his opinionibus, quas nunc docent adversarii de applicatione meritorum, non habet testimonia veterum scriptorum.* Bizonyara, ugy mond, az Szenteknek ez illyen veledésekkel valo segítségül hívásarul, az mint most tanítják az mi ellenző ink az Papistak, hogy ezeknek erdemek mi hozzánk kaptolattsek, nintsen semmi bizonyág az reghi iro Doctorokban. Így szol Philöp. Könnyen hadgyuk azért Monozloit. Bizonyitá meg az contrat, es ha meg bizonyithattya, am mennyen el vele.

MÁSÍK HAZUGSÁG MONOZ: TETZESE
szerint, hogy Hieronymus semmit nem tanítot az Szenteknek segítségül hívásokrul. Fol: 91.

U U

Ezt-is

Ezt is nagy gyűlöfegesen traducalya ragalmazza Monozloi, es ugyan azon Philópenek mondgya: Hogy Hieronymus, Vigilantius ellen az Szenteknek segitsegül hivafa felől semmit nem irt volna.

F E L E L E T.

Igaz hogy azt írta Philóp, es az Papistakot samaroknak nevezte, hogy az Hieronymus irasabul *contra Vigilantium* akarjak bizonyítani ezt az gyalazatos materiát, az Szenteknek imadafat. De azért ugyan nem illik, hogy ötöt Monozloi avagy hazuttolya, avagy szamaroknak nagy annyának nevezze. Mert valaki meg tekintti Hieronymusnak egész epistoláját, az mellyet irt Vigilantius ellen, tapasztalhatóképen eszeben veheti, hogy ez két ember közt nem volt vetelkedes az Szenteknek segitsegül hivafokrul, hanem azoknak koporfojokhoz való szarandok-jarasokrul, azoknak tetemeinek, es porainak tisztelgetésül. Mely szokas akkor tamadot vala fel az Ecclesiaban, de az mint Erasmus írja akkor ön kinte esmet hamar le szállot. Hieronymus is azért sohul abban az irasban az Szenteknek imadafat nem bizonyítja, sem segitsegül hivafat, hanem sőt inkább rontya: mert ilyenképen szol abban: *Nos autem non dico Martyrum reliquias, sed ne Solem quidem et Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim, et omne nomen quod nominatur et in presenti et in futuro seculo, colimus et adoramus, ne serviamus creatura potius quam Creatori. Honoramus autem reliquias Martyrum, ut enim, cuius sunt Martyres, adoremus.* Mi ugy mond, sem az Martyromoknak tetemeiket, sem Napot, sem Holdot, sem Angyalokot, Archangyalokot, sem semmi nevet az mely nevezetik, avagy ez vilagbon, avagy az mas vilagbon nem szolgallyuk, sem imadgyuk, hanem csak tisztelgetet reszünk nekik, hogy ne szolgallyunk inkább teremtet allatnak mint az teremtonek. Hanem tisztellegvel illeryük az Szenteknek tetemeiket, de ugy hog az Istent az kinek Martyromi voltanak imadgyuk. Ismet: O te bolond ember, kitsoda volt az, az ki valamikor az Martyromokot imadta volna. Ezeket írja Hieronymus nyilván karhozatyan az Papistakat, kik az Szenteket mind adoralni,

ralni, mind invocalni parantoltak. Ez kívül ugy vagyon az is ²⁶¹ hogy Hieronymus ez vilaghi példakbul azt allatja, hogy mint it ez földön, azonképen az mas vilagbon is az Szentek imadkozhatnak, mely dologrul nem volt kiváltképen az kerdes. De hogy az Szenteket azért segitsegül kellene hini, azt csak egy betuvel is nem tanította Hieronymus. Mert nem is következik, hogy az ki imadkozik erettem, azt en visont imadgyam es segitsegül hijam, Mas az, hogy ez vilaghi cselekedetekbül az Szenteknek, nem bizonyíthatjuk azt, hogy az mas vilagbon is ugyan azont cselekedik. Mert mas ott az állapot, mely dologrul, az-hol helye volt eleget szoltunk. Itt is azért igaz Philóp mondafa, es Monozloi marad calumnian.

HARMADIK HAZUGSAG, KIT LUTHER

Martonenak mond, hogy az Szentek tiszteleti miat az Papistak Christustul el hatytak az kösseget, Fol: 91.

Philóp után, Luther rantya elő Mon: es ezt oltorazza, azért hogy azt hazudta volna, hogy az Szentek tiszteletivel Christustul, es sent erdemetül az segeny kösseget az Papistak el hatytanak, mely dologert balvanyozasnak nevezi az ő tiszteleteket: kit felette tagad Monozloi, es az ellen így sol. Miken tartjuk, ugy mond, Isten gyanant az Szenteket, ha malaszt csak Istenstul kerünk, noha segitseget kívánunk tőlök. Ismet Folio 93. Tudgyuk, ugy mond, hogy az mi valoban való szofolonk, nem több az egy Iesus Christusnal, de az Szenteket csak arra kerjük, hogy Uroknal, ki igaz szofzolo az Atyanal, erettünk esedezzenek, es kerjek búkfegeinknek meg nyereset.

F E L E L E T.

Mást hazuttol Monozloi, de ő nagyobb hazud ez dologbul, hogy nem mint Luther Marton: mert holot azt mondgya, hogy Isten gyanant nem tartjuk az Szenteket, es csak segitseget, nem malasztot kernek tőlök, mely hamis beszéd legyen az, nagy bölsegesen megh bizonyítunk irasunknak első reszeben, Monozloi irasának harmadik reszenek megh hamis irasában, az-hol az első paran-

parantolatnak igaz magyarázattal oltalmazánk meg, az ő te-
kergő, és hamis magyarázatának ellene, holot meg hahatya az
keresien olvafo, hogy az Papistak az Szenteket ugy tartjak
mint Istent, ugy tisztelik mint az Istent, és mind malasztot, mind
valami ez vilagira, mind kedig az mas vilaghelethez, ezek-
től kerik. Ott lassa meg azert az keresien olvafo, holot oly
dolgot talal, az kikeret ne-talam ennek elotte, nem olvafo,
sem hallot, az veghe fele kivaltkepen. Az mi kedig az malik
dolgot illeti, hogy az Szentek tisztelivel az Papistak Chri-
stustul, és az ő erdemetül el vonjak az embereket, jollehet arrul
is az meg jedzet helyen folottunk: mind az által az utolso ha-
zugfagban, kit semünkre vet, mayd ismet bőven, es nilvan fo-
gunk folani.

NEGYEDIK, AZ MELLYET CALVINUS.

ra fog, hogy az Litaniakban semmi emlekezet Christu-
sul nem volna, és hogy az Papistak mint Istent
ugy imadgyak az Szenteket, &c.

Calvinust sem kerülheti el, kit bőnyűken hazuttol, hog
azt irta, *in sua Institutione lib. 2. cap. 20. sectione 20. 21.* hogy az Papistak
az Litaniakban és hymnufokban ingyen sem emlekezzenek meg
az Christus felől, holot de maga az Christus által kellene min-
den imadfogokot, felbotlatni az Atyahoz. Arul is pirongat-
tya, holot azt írja, hogy nem különben imadnak az Papistak az
Szenteket mint Istent, és hogy varasoknak samok serint tart-
nanak Istenekeket: kikeret mind tagad Monozloi, mért azt mon-
gya hogy az Litaniak is Christuson kezdetnek és vegeztenek
el, és hogy az Szenteket is ő közzőlők senki nem mondgya Iste-
nekek.

F E L E L E T.

Hogy az utulsón kezdgyem el: meg bizonítottuk immar
az meg jedzet helyen, hogy az Papistak Istent gyanant tartjak
és tisztelik az Szenteket, ha binte őket Istennek nem nevezik is.
De mi szükség ez dologbul is esavargani Monozloinak? holot
az Szenteket is Divusoknak nevezik, mely nev az Istent neve-
zettül

zettül vetettetik. Mas az hogy nem arrul vagyon mi köztünk
és az Papistak között az kerdes, minek nevezzek őket az Szent-
ket, hanem mint tarsak, és mint tisztellyek. Azt is búfégefen
meg bizonítottuk, ugyan ott az helyen az első parantolatnak
magyarázattában, hog az Papistak orszagokot, tartományokot,
falukot, varasokot, az Szentek közzé osztottanak, és az ő gond-
viselesekre biztak. Az mi kedig az Litaniak és hymnufok dol-
gat illeti, kesseg nélkül azokrul fol Calvinus az kik *in summo flore*
Papismi, az Papistágnak leg főb idejében voltak, mikor az
Christus mayd ugyan el temettetven volt az Ecclesiában, és az
emberek meg csak hozza sem mertek folyamni, ötet haragos és
isilő biroknak tartvan, az mint ennek utanna jobban meg tar-
tyuk. Az Angyalok kedig mint imadkozzanak, avagy mint mu-
tassak be imadfoginkot, arrul az hol helye volt folottunk, ho-
lot meg mondtuk azt, hogy az Angyalok szolgáló lelkek, az-
ert tiszték serint be visik az eghben Istent eleiben könyörgesin-
ket, de nem közben-jarok azert: mert az ő erdemeket mi eret-
tünk sem hannyak, sem mutogattyak, sem nem halgattatunk
meg ő erettek, hanem az közben-jaro Christusert, az ki mi es-
rettünk esedezik, és kiert az Istent eleiben fel vitetteter imad-
fog kedves, és kellemetes.

ÖTÖDIK AZ REGVELI, ES ESTVELI esmeretről.

Ötödör-is Philöp Melanchthont ostorozza, hogy az Szen-
teknek Regveli, és Estveli esmereteket, az melyrül disputálnak
az Papistak, nevette és csufolta, ezt irvan felőle in Apolog:
Confess: August: Vetelkednek ugy mond, az Reggeli és Est-
veli esmeretről, ne talam, mert ketelkednek felőle, Regvele
avagy Estve halgassonak meg. Es ezt az ket fele esmeretet igen
dicsiri és meg magyarázza Mon: Folio 96, 97, és azt mondgya
szent Agostonbul, hogy az Regveli esmeret az, az mellyel az
Angyalok, és az Szentek az Istentben, mihelt az Istentre tekint-
nek, mindent latnak és esmernek. Az Estveli kedig az melyvel
az dolgokot ő magokban ertik és tartjak, Lásd meg Fol: 97.

F E L E L E T.

De erre-is könyű az felelet. Philöp Melanchthon meltan csufolya ez dologert az Papistakat. Először mert, az mit sent Agoston csak az Angyalokrul irt, azt ők az Szentekre-is egyenlőkepen magyarazzak, holot Agoston, nem az Szentek esmereti felől irta legyen ezt, hanem az Angyalok esmereti felől, kik most Istenhez közeleb vadnak az Szenteknel. Hogy ez igaz legyen meg tetzik abbul az locusbul, de Genes: ad literam lib: 2. cap: 8, az mellyet elő hoz Monozloi: *Duplex, inquit, in Angelis cognitio, matutina, & vespertina, &c.* Kettő úgy mond, az esmeret az Angyalokban, nem mondgya az Szentekben. Ezt azért alnokul es cziganul tekeri Monozloi, es az Papistak az Szentekre. Mas az, hogy sem az ilyen regveli, es estveli esmeretnek, az Szentekre neze, semmi helye nintsen, mert az Istenben nintsen az teremtet allatoknak es egyeb ez földi dolgoknak kepező tüköre, es abrazattya, az mint az Papistak hazudgyak es magokban-is most ez vilaghi dolgainkot nem ertik. Azert csak hasonaltalan arrul disputalni. Mely dologrul mivel hogy eleget szolottunk oda fel az negyedik rendbeli locusoknak meg oltalmazaban: holot *ex professo* ugyan voltakepen meg bizositottuk, hogy az Isten semmi ez vilaghi dolgokrul jeleneseket most az Szenteknek nem teszzen, nem-is latnak mindeneket ő benne. (Lásd meg ot az helyen.) Azert irt többet arrul nem solunk. It azt is efebzen vegye az kereztzen olvasso, hogy senki nem elt az reghí Paterek között ezzel ez distinctioval sz. Agoston előt, az mint Ludovicus Vivefis annotalta, *irvā in lib. 11. de Civitate Dei cap: 7.*

UTOLSO KIT NEM CSAK HAZUGSAGnak, hanem karomkodasnak nevez Mon: Fol: 79.

Ez az karomkodas, úgy mond, az Apologiabul tetzik meg, mely azt mondgya:

Hogy mi Christushoz hasonlityuk az Szenteket. Es őket közben-jaroinknak tartjuk, nem csak az erettünk valo könyörgesben, hanem az valtságban-is.

Annak felette, hogy nem csak segítségül hívjuk, hanem hogy

hogy meg h erdemeket-is egyebekhez kaptssollyuk, mint hogy 264 Christus Urunk erdemet magunkhoz csatollyuk.

Annak-utanna, hog azt tanityuk, hogy az Szentekben kellessék biznunk, nem Christushoz es sent erdemeben: mint-ha az Szenteknek erdemekben igazitatnank meg h, es nem Christus erdeme által.

Ezeket Monozloi, mind egyiglen karomkodasoknak, es hazugsagoknak mondgya.

Mert úgy mond, Fol: 98, kezdettől fogva nem talaltatot senki, ki egyenlőnek mondotta volna Christushnak erdemet, mely veghetetlen, az Szenteknek erdemével, avagy hogy hasonlatoskepen kaptssoltassék mi hozzánk erdeme az Szentek erdemével: mert mi, úgy mond, az Szentekben nem hiszünk, &c.

Mikor kedig, úgy mond, nemelylek azt mondgyak közöttünk hogy az Szentekhez kel sietnünk, hogy erdemek által meg igazitassunk, nem azt ertik rayta, hog azoknak erdemekert üdvözülhetnénk, miért hogy egy altallyaban Christus erdemeert igazitatunk meg, hanem hogy erdemekert Christus Urunknak, es az Atya Istennel legitethetünk sent allapattokhoz kepest, &c.

Ismer Fol: 99. Az Concilium, úgy mond, jonak itili, es hafi-nosnak az Szenteknek segítségül hivat. De az Romai Catechismus meg magyarazza meniben: mert könyörgünk, úgy mond Istennek, hogy jot adgyon, es az gonoztul meg szabaditson. Az Szentektől kedig kerjük hogy igyünköt fel vegyek Isten előt, es könyörgések által, minden bűköseinket meg nyerjek, &c.

F E L E L E T.

Az karomlasnak vetke mely igen nagy bűn legyen, tudgyuk mi azt, mindenkepen. Mind-az-által am lenne úgy bator, hogy viselnénk mi ezt az gyalazatos nevet, csak hog az Papistak ter-nenek meg az Ur Istenhez, es az elő famlaltatot tevelgesekben torkig ne ulnenek. De külömben vagyon sokval az dolog hogy nem az mint Mo: sepengeti, es földözni akarja az Papistaknak az elő famlaltatot dolgokbul valo lelki fertelmességeket, es balvanyozasokat, It allyunk meg annakokert, es egy altallyaban lassuk meg ha:

Igaz

Igaz befede az, hogy az Papistak Christushoz hasonlityak az Szenteket, őket közben-jaróknak, jóknak meg adóinak, gonoszoknak el távoztatóinak tartják, és érdemeiket is mint az Christust, magokhoz és egyebekhez csatolják, és vagy kapcsolják meg igazulásokra és üdvösségekre.

Tagadja ezeket felette igen Monozói. De mi könnyen reájok bizonyíthatjuk az Papistakra. Nem csak azt, hogy az mennyei Szenteket, és ezeknek érdemeiket töttek hasonlokka az Christushoz, és az ő érdemehez: hanem hogy ez földi emberek-is, mind semelyekben, mind érdemekben, tarful adának ő fent fölségének melleje. Sőt azt-is meg bizonyíthatjuk, hogy az Christus közben-jarását, és Istennek előtte ennek általa való meg igazulást, ugyan meg vetettek, és hogy az Szentek között nemelleyeket nagyobb meltságra emeltenek ő fölségének.

Nem tudom mint tetzenek ezek Monozóinak. De mely igazak legyenek, az következő bizonyításokból ezennel meghetjük.

ELSŐ BIZONÍTASA EZ DOLOGNAK:

hogy valami az Christushoz hasonlító volt, személye, tisztis, érdeme, tisztelése, mind azokat az Papistak avagy elő embereknél, avagy az Szenteknek tulajdonítottak, ezek

ket minden dolgokban hasonlítván hozzája, és tarful adván ő melleje.

Nem lehet ebben semmi kétség ha az Christust, az mint mi-nekünk az irások előnkben adgyak, megh tekintjük, és azt is meg látjuk mind azokban az dolgokban, miképen avagy az földi embereket, avagy megh holt Szenteket adtak ő fölsége melle tarful. Lassuk azért rend szerint mint vagyon ez az dolog.

I. Először, azért az UR Iesus Christus felől az iras azt vala, hogy semelyenek egyességeben csak egyedül legyen Isten és ember: Iohan. 1. Hebr. 1. 1. Tim: 3.

Ezt pedig az Papistak egyedül csak az Christushoz nem engedik, mert az Papa felől is azt írják, hogy semelyenek egyességeben Istenegből, és emberfegből, Iohan: Andr: in gloss: Clementia.

mentiam in processu, folio 3. Colum: 1. littera K, Szűz Maria felől sem érte 268
tenek különbet, mikor színte azt tulajdonítják neki, az miből az iras erősbül az UR Iesus Christushoz bizon és örökre való Istenesget, és azt mondgyak ő fölsőle, hogy ő benne is nem különbben mint az Christushoz lakozik az Istennek ereje, és mind böltségenek, mind tudományának minden kintsei. Anshelmus in Homil.

II. Azé is valya az iras, hogy egyedül csak az Christust tars nélkül töte az Arya mindenható Isten kirallya, és uralkodo Urta. Psal: 2. és 132. Zacharia 9. Luc: 1.

Az Papistak el veszik tőle Uri es kiraly birodalmat, Mert szűz Marianak nagy orditással azt kialtyak: O felix puerpera, Nostra pians sceleris, Jure Matris impera, Redemptoris, &c. O bodog gyermek fűlő, Bűneinkből tiszto, Parantsoly anyai meltsággal serint, Az mi üdvözítőnknek, &c. Ha az anya parantsol neki, bizon nem csak tarfa, hanem fellyeb való is nálana, Mely dologról esmet így enekelnek in Horario:

Sed ut docet Lex divina, Az mint, úgy mond, az Istennek törvénye tarta-
Tu ipsius es Domina: Te vagy Maria az Christushoz hasonlító, (niti
Nam jus habet et ratio Mert az törvény, és okosság azt tartja
Matrem praesse Filio, &c. Hogy az anya felleb való az Fiunál,

Tovább az is kiralyi, és Uri meltsága ellen vagyon az Christushoz, hogy ez világhnak vezérlefeben, gondgyaviselefeben, és el rendelefeben, melleje adgyak tarful az Szenteket, mint ha maga arra eleg nem volna.

Annak felette az is hogy az Romai Papanak mennyen, földön, poklon, tellyes birodalmat adnak (Antonius Florentinus in sua summa) azt mondvan fölsőle, hogy az ő birodalma felső birodalom, melyben senki hozzá hasonlo nintsen (Baldus) annira hogy meltsággal és hatalommal meg az ő Angyalokatis felyül haladgya (Antonius) és parantsolhat nekik, hogy az lelkeket kiket akar, mindgyart menyországban avagy pokolban vigyek. (Hatodik Kelemen az arany ezendő felől való Bullájában) ha pedig parantsolattyában el nem jarnának avagy az ellen valamit eslekednének, tehát mind.

hat mindgyart menyorságbul, es az Ecclesiabul ki atkozhattya,
Gundisaluvi de villa Diego, contra hereaticam pravitatem quest. 7. numer; 5.

III. Azt is mondgya az iras, hogy az Christus mind örökre imadando Isten legyen, Psal. 72. Ioan. 5. Heb. 1. es hog ennek hajollyonak minden terdek, mennyen, földön es pokolban, Phil. 2.

Az Papa-is Istennek mondgya magat nilvan, minden kereszt-
gő befed nélkül, holot azt írja, *Distincti: 96, satis evidenter*. Az Papat
ez vilaghi fejedelmeg, sem meg nem terhelheti törvennyel,
sem meg nem mentheti, az az, meg nem itilheti: mert Istennek
mondattatik az Papa. Az Istent kedig ember meg nem itilheti,
Mely mondat, nem ugy kel erutenünk, mint-ha tiszviselefr
mondana magat Istének az Papa, mert ugy az az nevezet egyeb
tiszviselefr emberekvel közenseges volna, Psalm: 81. kik mind-
az-alral fellyeb valo fejedelmeknek tisztviselefrkül gyakorta
saniot adnak, hanem ugyan valoban Istennek mondgya magat,
Azert nem csak az köz nepvel, hanem hatalmas kiralyokkal es
Csaszarokkal imadtattya magat, es labait csokoltattya. Sőt mikor
Romaban processiot jar, hadseri elotte mennek es nagy torok vala-
kiatdig, Abasso, Abasso, esletek terdre, esletek terdre, valaki
kedig terdre nem esik, avagy erőssen meg verik, avagy tomlöt-
re viszik.

IV. Továbbá, az iras csak az Christus Iesusnak tulajdonít oly ítélő békét, azmely előt minden embereknek talpra kelallaniok, es annak igazságos törven tetelen appellatio nélkül meg kel allaniok, es elegendniek, 2. Corinth: 5.

Ezt is az Komai Papanak tulaydonityak az Papistak, kife-
löl azt irjak, hogy az ő feki elől megh az Isten feki eleiben sem
habad appellálni. Mert, ugy mond, az Papa feki mind egy az I-
sten, es az Ur Iesus Christus itöl fekivel, azért az mit el veger-
az Papa, Isten is azt fel nem bontya. Iacobatus.

V. Azt-is mondja hogy az Ur Iesus Christus Papja az Ecclesianak, oly Papja pedig hogy kinek egybör valo örökre megmaradando aldozattyaival, ez egész vilagon minden hívő embernek bűnök lefallitator, es az Atya Istennel feledekességben jár.

Ben jutatot. Esa: 53. Psalm: 109. Ioan. 1. 1. Ioan: 1. Heb: 10, &c. 268
Az Papisták az Christusrak Paraszat: B. 1. B.

Az Papiſták az Chriſtusnak Papſágát az Rómái Papára ſá-
lityák, ſőt ennek erejét az Chriſtus ereinel ſeſſeſſebben ki terjez-
tik; mert azt mondgyak, hogy Chriſtus Urunk az Purgatorium
tűzéből ſenkit ki nem ſabadítot, holot az Papa, naponkent ſoka-
kor ſabadítſon. Nem-is elegendnek meg egyſő'r való aldozat-
tyával, hanem naponkent uyityák. Oztan az-ís mondgyak, hog
nem tellyeſſegvel, hanem csak reſ ſerint tőc eleget az mi bűne-
inket, az eredendő büntől halálával, es vere halálával meg tíf-
tíván bennünket. Az mi kedig az bűnököt nezi az mellyekben
naponkent élünk, azokról azt tanityák, hogy magunknak kel-
eleget tennünk, miſe valtságokkal, böyteleſſekvel, teſtünknek
ſanyárgatásával, es egyeb emberektől találatot tiſzteletekvel,
Propoſit. Lovan. 16.

VI. Hímet az iras arra tanít, hogy az Christus aldozattyanak
anni ereje, es hat hatóságalegyen, hogy tellyességgel az által min-
den kintül, bűntül, meg menekettenek az emberek. Ierem: 31.
Ezech: 18. Esai: 44. Miche: 7. Psalmo 52.

Az Papisták azt mondgyák, hogy csak az bűnnek ereje, az az, az örök pokolra való körelesség vetetet el, az bűnnek üdö se-
rint való kinyya kedig meg marad, melyet kinek kinek avagy
tulaydon eleg-retelevel, avagy az Purgatorium tűzenek fanya-
rufaganak él szenvedesevel kel le szállítani, es meg váltani,
Articul: Loyan: Propo: 6, & 30.

VII. Arra is tanít, hogy mind az váltagnak, mind az fofolának közben-jaroja egyedül csak az Christus legyen tars nélkül. 1. Tim: 2. Egy az közben-jaro, Isten, es ember között, az ember Iesus Christus. Galatt: 3. Az Christus váltott meg minket az törvennek arkaful. Rom: 8. Christus az, az ki meg holt, az ki fel tamadott, az ki Istennek jobban vagyon, es az ki efedez mi e-rettünk 1. Ioan: 2. Ha kibünt cselekedend, fofolunk vagyon az Atyannal az igaz Iesus Christus.

Az Papistak mind az valtsagnak (kit ez után meg bizoni-
tunk) mind az szoszolafnak, közben-jarafat szűz Marianak, es

az Szenteknek tulaydonityak, es az ünnön cselekedeteknek, ha-
loc erdemek által akarnak Istent elöc meg igazolni es üdvözülni.
Articul: Iohan: Prop: 27. & passim.

VIII. Azt-is vallyá az iras, hogy az Christus Iesus legyen
az, az ki az kigyónak fejet meg rontotta, az halálnak utat be ar-
koltá, életnek aytojat meg nitotta, az veszedelmes kötelesség-
nek földvetéget fel feytette, es az nyavalyas bánki-vetet embere-
ket esmet menyorszagnak örökösive tötte. Gen: 3. Oseá 13.
Heb: 4. Iohán: 13. 14. Colos: 2. Galat: 4.

Az Papisták mind ezeket-is ugyan ezen igékvel, es erte-
lemvel szűz Marianak tulaydonityak, az Istennek Fianak nagy
szídalmará, es gyalazattára. *Giselbertus libro Altercationum cap: 20.*

IX. Az iras egyedül csak Christust hija az embereknek
közben-jarójanak, nyavalyafoknak bizonyos remenfégenek, üd-
vőségnek főzözének, arvaknak attyanak, betegeknek orvosa-
nak; nyomorultaknak könnyebfégenek, es csak ennek tulaydo-
nitya azt-is, hogy ő legyen, mindeneknek elegege. 1. Tim: 2.
Psalmo 2. Actör: 4. Iohan: 14. Matth: 11. Colos: 3.

Az Papisták mind ezektől meg forzván az Christust, Mari-
anak nagy ordítással kialtyak: *Salve decus virginum, Mediatrix hominum,
Salutis puerperá, Tu spes certá miserorum, Vera mater Orphanorum, Dedicamen in-
firmorum, Et levamen oppressorum, Omnibus es omnia.*

X. Ugyan azon iras nevezi az Christust az mértatlansá-
gunknak fel építőjenek. 2. Cor: 5. Colos: 2. Isten es ember kö-
zöt való bekefének főzözének. Colos: 1. Ephes: 2. Ördög-
nek rontojanak. 1. Iohan: 3. Hebr: 2. Colos: 2. erőteleneknek
vigasztalojanak. 2. Corinth: 1. foglyoknak szabaditojanak Esait:
52. Zach: 9. 1. Cor: 1. Ephes: 1. Karhoztaknak váltságának. 1.
Thes: 1. mindeneknek üdvösségenek. Actör: 4. kinek az ő tíf-
tellegének főlgallyanak mindenek, föld, meny, es tenger, Phil: 2.

Az Papisták betű szerint ugyan ezeneket tulaydonityak Ma-
rianak mondván: *Per te Maria innocentia reparatur: Per te Deus homini paci-
ficatur & unitur. Per te diabolus vincitur & conteritur: Tu es Consolatio infirmorum,
Redemptio Captivorum, Liberatio damnatorum, Salus universorum, cuius honori sa-
mulantur omnia, Terra, pontus, & arbor. Idem 4. cap: Contemplationum de Maria
virgine.*

virgine. Giselbertus lib: Altercationum cap: 16. De mire való az Christus, 267
ha ezek Maria felől igazak?

XI. Ismet az iras az Christust nevezi bűnösöknek tífutafának,
es ez el veset világhnak fel építőjenek. 2. Pet: 2.

Az Papisták az kettőt Marianak adgyak, mert az első fe-
lől azt kialtyak: *O Felix puerpera, Nostra pians scelerá.* O bodog gyer-
mek süts, Mi bűneink tífutó. Az másik felől kedig nilvan írjak,
hogy Maria ünnön tulaydon bentségevel, es bentséges tífutafagyal,
melyvel ez világon minden teremtet allatoknak tífutafagat felül
haladgya, erdemlette hogy ez el veset világhnak fel építője es he-
lyere allatoja lenné. Írjak felőle ezeket *Berno. in Sermon: Nativitatis
Mariae. Anselmus de excellen: Maria virginis.*

XII. Továbbá az iras csak Christust nevezi az életnek őf-
venyenek, üdvösségnek csillaganak, es csak egyedül ennek sze-
kít nevezi kegyelemnek bekinek, Iohan: 14. Numer: 24. 2. Tim: 1.

Az Papisták ez ellen-is im-ezt mondgyak: *Accedamus ad ipsum
thronum gratia. &c.* Íarullunk szűz Marianak kegyelemnek beki-
hez: Mert Maria az az csillag, kinek vezérlefeből, es közben-já-
rásból által evezünk ez világhnak hájaiból az mi edes hazánk-
ban. Ő sedez az Atyanak es könyörög az főlgakert, Fiat imad-
gya az főlkert. *Giselbertus lib: Altercationum cap: 6.*

XII. Ugyan azon Christust hija menyorszagnak kiralyanak, pa-
radicsomnak kapujának, gyönyörűseges elerünknek, kegyelem-
nek kents-rattojanak, bűnösöknek gyamolának. Matth: 28. Io-
han: 14. Iohan: 1. Matth: 11.

Ezeket-is nagy bentség töréssel Christustul el loptak. Ma-
rianak tulaydonítottak. *In Presa: Salve Regina. &c.* Ki felől azt-is ír-
jak hogy fő es egyetlen egy mennyei asfönkodo kiralyne asföny,
kinek birodalma ki terjed ez földiekre, es az Angyalokra-is.
Ansel: de excellen: Maria virginis cap: 9.

XI V. Azt-is mondgya ugyan azon Christus felől, hogy tars-
nelkől csak egydül ennek adattatot oly nev, az mely mindenk-
nek felette vagyon, es hogy ennek az ő nevében hajolnak meg
minden terdek, menyben, földön, es pokolban, Philip: 2.

XXX

XX 3

Az Pa-

Az Papisták azt vallyak, hogy az Christussal egyentő me-
tofogyal adottatot szűz Marianak oly nev, mely minden nevek-
nek felette vagyon, es hogy az ő nevében hajolnak meg minden
terdek, menyben, földön, es pokolban. *Idiot. cap. 5. Contemplat: Es
in Cantico: Benedicite omnia opera Domini, Domina gloria.*

XV. Ugyan azon iras serint az-is csak az Christusnak tulay-
donlaga fellyeb magasztaltatot minden fejedelemségeknél es U-
rasagoknál, Angyaloknál, es Archangyaloknál. Colof: 2. Hebr:

Az Papisták ebben-is nem bötfullóttek meg az Christust
Mert Maria felől azt mondgyak: *Quoniam elevata est, super omnes prin-*
cipatus, etc. hogy fellyeb magasztaltatot minden fejedelemségek,
Uraságok, Angyalok, es Seraphimoknál, es hogy az Istennek
jobbjára ül az Cherubimokon, es Seraphimokon. *Psalterium Maria,*
Psalm 96, 98.

XVI. Azt-is az iras mondgya, sőt únnón maga klatya az
első Isten az eghekből, hogy egyedül csak az ő Fiat kel halgatni,
kinek mind tanitasi, mind szörzest elegetendők az üdvösségre,
es hogy nem kel egyebet tanítani az ő tudománya kívől, az mely
meg vagyon irattatvan az sent Euangelionokban, Matth. 3:27.
Marc. 1:9. Luc. 2. Ioan. 1. Matth. 28.

Az Papisták azt mondgyak, hogy nem eleg az Christust hal-
gatni, es az Euangelionot tanulni es tanítani, hanem hogy az
Papatul-is, es Conciliumoktul kel függeni, es azoknak talalma-
nit, szinte ugy mint az sent Euangelionot avagy annal-is inkább
meg bötfulleni. Azert mondgyak: *Fuissa servat Euangelium, qui non
servat Canones.* Hasontalan az Euangelium az Papa szörzestinek meg
tartasa nélkül. Lásd meg Distinct: 9. Can. *Sic omnes.*

XVII. Azt-is mondgya, hogy csak az Iesus Christus az, az
ki az munkalkodo, es bűnnek terhevel meg sullyosítatot embe-
reknek könnyebseget ad, Matth. 11.

Az Papisták viőnt egymást illyenkepen solitgyak. Jertek az
Mariához ti min nyajan, kik munkalkottok, es fanyargotok, es
ő nála könnyebseget, es vigasztalást talaltok, az ti lelketeknek.
Psalterium Maria,

XVIII. Tovabba arra-is tanit az iras, hogy csak az Christus 268
hozot üdvösségre es bűnnek botlanattyara valo tudomant az ő
nepenek, es hogy ő általa, solottanak az sent Prophetak, Aposto-
lok, es Euangelistak. Luc. 1. 2. Petri 1.

Ezek elmet Maria felől mondgyak: Te Maria Istennek
Prophetájának hivattatol, mert te általad adot Isten üdvösségre,
es bűnnek botlanattyara valo tudomant az ő nepenek. Te vagy
az Prophetaknak igazsága, az Apostoloknak tanitoja, es az E-
uangelistaknak mestere. *Psalterium Marianum.*

XIX. Imet azt-is mondgya, hogy mikor az bűnnek sulya-
gos terhetül meg rettenven, az Istennek igaz itélő feki eleiben
jarulunk, akkoron az mi szűvünknek bekefeg, es lelki esmere-
tünknek esendessege nem egyebtul fűgh, hanem csak az Iesus
Christustul, Rom. 5. Ephes: 2. 2. Corinth: 5. 1. Ioan: 1.

Az Papisták ezeket-is szűz Mariara, es az több Szentekre kenik,
kiknek közben-jarasokban biznak. Tovabba az Papa, pœnitent-
iarius, kintul bűntul oldozo, bullainak ereire, bötötelekre, sa-
randokfag-jarasokra, alamisnalkodasokra, zolofma olyasfokra.

XX. Okat-is kedig bekefegünknek, es lelki esmeretünknek
esendessegenek, mely vagyon az Christusban, ugyan azon ira-
sok meg jelentik azt hirdetven, hog mind közönseges, mind res
serint valo oka az mi üdvösségünknek ű legyen, *Elaix 93. Ioan:*
1. Hebr: 1.

Ezek az Christust, csak közönseges okanak mondgyak az
üdvösségnek, melyhez res serint valo okoknak-is hozzaja kel
jarulniok, tudni illik, kinek kinek az ő érdemenek, Biel lib: 4.
Distinct: 19.

Azt-is erősiti az iras, hogy Christus Urunk az ő kin-senvede-
sevel es halálával, nem csak az első ingyen adattatot kegyelmet,
az az, az szenteknek belenk töltetett erdemlette mi-nékünk, ha-
nő egyebet-is mindent, az mi nez az mi üdvösségünkre, Ephes: 2.

Az Papisták ez ellen-is azt vallyak, hogy csak az első kegyel-
met es seretetet, az mellyel az utan kereskednenk, erdemlette
nekünk az Christus: az kegyelemnek kedig es üdvösségnek ne-
vekedé.

vekedeset, azt mondgyak hogy az mi tulaydon es saját cselekedetinkből kel erdemlenünk. *Biel de Merito congrui.*

XXII. Ismet azt-is mondgya, hogy csak egyedül az Ur Iesus feje, es vő legénye az anya-szent-egyhaznak, ki az ő elevenítő lelkevel jelen leuen, mindeneket bir jon, igazgasson, es hog csak ő egyedül tars nélkül, uralkodgyek az embereken, es azoknak lelki esmereteken. Ephes. 1: 45. Col. 1: 2. Actor. 4. Iohan. 3: 1. Corinrh. 15.

Az Papistak az jelen valo mindenható Christus melle, mint ha jelen valóságat es mindenhatóságat akarnajak tagadni; az Római Papat tarsul attak, hogy az lenne másik feje, es vő legénye az Ecclesianak, az ki sábad akarattya serint uralkodnek az embereken, es azoknak lelki esmereteken. *Concilium Florentinum. Iohannes de Turricemata.*

XXIII. Tovabba az Christushnak tulaydonityak azt-is az irafok, hogy csak egyedül ő legyen az igazságnak elő kut feje, ki az emberi elmenek főtesfeget meg világossitya, es hogy ő legyen az hitnek fővedneke, világos napja, es az igazságnak feanyessége. 1. Corinrh. 1. 2. Corinrh. 5. Iohan. 1.

Ezeket-is az Papnak tulaydonityak, ki felől Baldus azt írja, hogy ő legyen az igazságnak elő forrása, ki nem külbmben mint az fel el őslattya az emberi elmenek főtesfeget: hogy tovabba ő legyen az hitnek fővedneke, az igazságnak világos napja, es fenyelege. *Antonius de Resellis.*

XXIV. Azt-is hogy embereknek halalok idejen az Ur Iesus Christushnak, es az ő mennyei sánt Attyanak kezeiben kel a janlaniok lelkeket, Luc. 23. Actor. 7.

Az Papistak kedig Marianak kezeiben ajanlyak im-ezt mondvan: *Mater gratia, Tu nos ab hoste proteges; In hora mortis suscipe.* Kegyelemnek annya, őriz minket az őrdögűl, es vegy hozzád halálunk oraján.

XXV. Vegezetre hogy csak egyedül az Christus által mehetünk be az mi edes hazunkban az Istennek orságában, Ioan. 14.

Ezt-is nem engedik az Papistak csak egyedül neki. Mert az Pa-

az Papa felől azt hirdetik, hogy ő hordozza az menyorságnak kuldát, lib: 1. Ceremon: Es szüz Maria felől-is hogy ő legyen paradicsomnak kapuja.

Meg tertzik azért ezekből, hogy nem házugságok az melyeket az Augustana Confessionak Apologiaja főmökre vet az Papistaknak, hanem merő igazság minden czikkeliben, es resei-ben, kit ezennel ismet jobban meg bizonyítunk.

MASODIK RENDBELI BIZONÍTASÁ:

hogy az Papistak minden dolgokban az meg holt Szenteket nem csak hasonlokva, hanem sokakban fellyeb valokka tőttek az Christushal.

Mert ha ugyan valóba meg tekintyűk az dolgot, az Papistak nem csak egyben hasonlityak az Szenteket Christus Urunk-val, hanem egy általlyabin ezekvel ő sánt főlsfeget ugyan meghcsufolyak, mind az ő sánt Euangelionjával es mennyei tudományával egytemben, kiváltkepen az sánt Domonkos es sánt Ferentz szerzetin való barátok, kik sántelen eb ortzaval minden dolgokban ezeket az Szenteket Christushal egyben vetik es egyben hasonlityak, nemely dolgokban kedig nagy őrdögi es pokolra melto karomlással fellyeb valoknak tartyak, mely dolognak igazságarul, hogy az kerezyen olvasso semmit ne ketelkedgyek, főkseg azt mi-nekünk valamennyere fővebben es világosban eleiben adnunk, De folyunk rendvel mindenikrűl.

MIKEPEN AZ PAPISTAK DOMONKOST

nem csak hasonlova, hanem fellyeb valova tőttek az Ur Iesus Christushal.

Az mi azért Domonkos dolgat illeti, ezzel az Papistak, mikepen csufoltak legyen meg az Christushatkozottules Isten-telenűl, meg vagyon irattatvan Antoninus Florentiai Erseknel, in *Historiali parte* 3. Titul: 23. es 24. holot im-ezek talalcának.

Domonkosnak, ugy mond, nagy hasonlatossága az Christushoz meg tertzik, ha mind kettőnek etetenek es eselekedetiek folytat meg tekintyűk, *Itaq, quia Domino Christo similis est, apissime deum.*

denominatus est Dominicus. Azért mivel hogy az *Dominicus* Ur Christus. hoz hasonlo, igen illendőkepen neveztetet Dominicusnak.

Ezeknek utanna az hasonlatosságokat ilyen rendvel számlallya eleve.

Először. Az Christus felől minden Prophetak tanúbizonyságot töltenek. Actor: 10.

Dominicus felől is, es az ő szerzeti felől Zacharias Prophetát tizen-egyedik rekeben, így szolyan az Isten kepeben: Ket veső szalat yertem en fel magamnak. Egyiket neveztem sepegnek, az másikat mazzagnak. Az szépleg az Pradicatörök szerzeti: az mazzag kedig az Minorok, az Domonkos szerzetin való barátok: mert ezek mazzagval övedzenek.

Másodszor. Az Ur minék előtte születtenek, jövőendőkepen példakban kepeztet, es arnyekoztatót.

Igy Domonkos is minék előtte születtenek, immar az ő kepe irvan lattat Velentezen, az *S. Mark* templomában, ilyen alatta való irással. *Hagios* az az: *Sanctus Dominicus*, sent Domoncos.

Harmadszor. Az Ur mezítelen, földre születtenek, de hogy felettek az hidegtől meg ne banrássék, az jafolban helyeztetetik szűz Mariától.

Domonkos kedig kisdéd korában születten, es daykaja örizeti alat leven, mint ha megk akkor az testnek gyönyörűseget utalta volna, ki ment bűdöjéből, es gyakorta az földön fekkenni talaltat. Ebben nagyobb tehát Christusnak.

Negyedszor. Az Ur hogy születtenek, fenyes csillag jelenek meg, mely az böltséket ő hozzája vezerte, azt jelentven, hogy ő általa kellene ez eges vilagnak meg világossítani.

Domonkos is hogy születtenek, mikor keresztelésre vitetett volna, az ő kereszt anyja egy csillagot lata az homlokán, mely azt jelente, hogy ő ez vilagnak ny világossága lenne.

Ötödszor. Az Ur tizenket-estendő korában, az születéstől az templomban fel vitetetten, ő maga ot maradót, gyermek leven.

Domonkos is, aryaistul gyermeki ez tendekiben az Ecclesiában hogy Isteni titire tanítatnak es ugyan ottan hagyattat. Ebben

Ebben is nagyobb, mert Christust megkerestek es haza vittek 270 az szűlei.

Hatodszor. Az tizenkete ztendőtől fogva mind iffiuságának idejeig, Urunk felől semmi bizonyos dolgot nem találunk, hanem csak azt, hogy nevedik vala idejében, úgy mint igaz ember, böltségekben es malasztban, Isten es emberek előtt lathatokepen.

Domonkos is, nem csak testben, hanem elméjében is, *virtualiter*, nevedik, vala nagy jószágoson.

Hetedször. *Ap. ti R.* mikor tanult meg kereszteltet az Jordan vizeben, le száll az bent Lelek galamb kepeben reaja, jelentven az kegyelem ajándékának tellyes voltat. Es az után az puztában mene.

Domonkos is szent Lelekkel, úgy mint ugyanon es lathatokepen meg tellyeseden, minden marhajt el adyan, es az segenyekre költven, mindgyart ezt az Regulatörzeter kapa, mint másik keresztelget es lelki puztat, mely meg valasztat az gyönyörűsegektől, es minden ez világi dolgoktól.

Nyolczadszor. Annak utanna, Urunk keves tanítványokat gyűjt, es rövid időn meg többet, ketten ketten ki bocsátván őket az Isten orvágat pradicálni.

Domonkos is kezelekből kiket fel vót vala az bent szerzetes, nagy bűseges sokaságra nevedek, kiket az Euangelium pradicallatara ki bocsata, es betegeknek gyógyításra.

Kilencedször. Az Ur segenységet valaszt magának es Apostolinak, úgy mind az által, hogy erősenye volt, melyet Iudas hordozot, kibén tartotta azt, az mit az hívek adtanak neki.

Domonkos kedig igaz heretöje volt az segenységek, es az ő Fraterit, tanítvanit is arra intette. Nem volt, en azt hűzem olyan az Christus, hogy im erősenye volt.

Tizedször. Az Ur gyakorta, oly chen hordozza vala az ő tanítvanit, hogy az vereseken által menven buza főket, faggatnak vala, es kezek között meg törven, azt ebik vala. Es mikor immar del volna, meg faradyan, az Ur el küldte őket Sicharban, hogy etkeket vennenek, es innen eset, hogy neha netalam mostan kezzele ennenek.

Domonkos-is ki kenyérrel es vízzel egész negyven napi böjtöt szokt vala tartani, az ő tanítványinak meg merrekle es meg könnyebbíti életnek kemeséget, az bort es teyes etkeket meg engedven nekik.

Tizen-egyedőőr. Az Dominus, az Ur, es az ő tanítváni neha faruban, neha faru nélkül jarnak valí, mely dolognak igazsága az Ur felől innen tetzik meg: mert keresztelő Iános így szól: Nem vagyok, úgy mond, melto, ennek faruja köteleit meg oldani. Az Apostolok felől pedig, hogy ő is farut viseltenek, abból bizonyosodik meg, hogy Marcus Peternek jó követője az ő faruját fodozni az fodozo varganak vitte. Es egyebképen is olvassuk *in Actú*, hog Peternek nadraga volt. Honnan következik, hogy faruja-is volt: mert szokatlán dolog az, hogy embernek nadraga legyen, faruja pedig ne legyen.

Igy Domonkos-is városokban faruban, mezőben kedig uton gyakorta faru nélkül járt.

Tizenketődőőr. Az Urat, mikor sületet volna, nem más semely, hanem az ő sent Anyja polalta be, es mikor fel nevedet volna-is, ő maga keze munkájával csinált varratlan kötőt, es egyeb fele ruhákat neki.

Domonkosnak-is es az ő szörzetinek az bodogfagos szűz Maria mutatta meg az ő szeretihez való öltözetit, es annak sinet. *Cappam videlicet magnam, et tunicam cum scapulari in Albi*; tudni illik, nagy kapat, es kötött fejer valra vetővel.

Tizenharmadőőr. Az Ur, szűz volt elmejében, testében, es felette igen alazatos.

Domonkos-is tisztafagos szűz volt, testében lelkeben, es felette igen alazatos.

Tizen-negyedőőr. Az Ur, tulaydon agyval nem bírt.

Domonkosnak-is nem volt tulaydon agya, hanem keserves könyhullatásnak utanna, meg csak az földre-is elig fekteti vala az ő testet.

Tizenötődőőr. Az Urnak könyörgése mindenkor meg halgattator, valamikor akartá,

Domon-

Domonkos-is, soha semmit az Urtul nem kert, az miben akarattya érint meg nem halgattator volna.

Tizen-hatodőőr. Az Ur, maga példajával ket fele életre rendele az Apostolokat: Tanításnak munkajára, es Tanulásra. Szűz sent Annát es Magdalenát csak tanulásra, Mariát kedig külföld munkalkodásokra, (*ad vitam activam et contemplativam*) es elmelkedésre.

Igy Domonkos Patriarcha-is, úgy mint másik Noe, az ő szörzetinek barkáját szeretnek enyvevel egyben enyveztetet fakul három kamorából szörzette, az egyikben magával helhez tetven azokat, az kik vele együtt elmelkednenek az mennyei dolgokról, kiket annak-utanna az údvösségre hánsón prädikálnak. Az be rekeztet Apatzakot csak tanulásra es elmelkedésre rendelte. Az harmadikban, mind férfiakot mind asszonyokat helhetet, kik munkalkodnanak, es penitencia tartó fatereknek, Neneknek, es Christus vitézinek nevezetnenek.

Tizen-hetedőőr. Az Urnak tanítváni, tudni illik, az kik hetven-ketten valának egyőőr meg botrankozvan Christus tanításán, kit nem ertenek vala, el tavaozanak ő túle: kik mikor el mentek volna, monda Christus azoknak az kik meg maradanak: Ti is el akartoke menni: Peter kedig mindnyajokert felvén monda: Uram kihez menyünk, ha őrók életnek beszedi vadnak nálad?

Bodog Domonkos-is, mikor tanítváni vele volnanak, egy napon kesertetben esven, mind el menenek túle az többi, csak harman maradanak, kiknek Domonkos monda, Ti is el akartoke menni: kinek egyik felvén monda: Tavul legyen az Atyánk, hogy az főt el hagyván az labakot követnenk.

Tizen-nyolczadőőr. Az Christus tanítváni, kik el mentenek, elmet víssa tertenek hozzája.

Igy az Domonkos tanítváni-is, mikor Istennek könyörget volna, hozzá víssa tertenek. *Vincens lib. 30. cap. 77.*

Tizen-kilenczadőőr. Az Ur sok csufolásokot, ragalmazásokat, haboruságokat szenvedet mind halálig, azoktól az kik kerélsik

keressék vala útét, beszedeiben megh fogni, kövezni, es magas kősziklarul ala vetni.

Domonkos-is, földalmakval, csufolásokval, es ellene valo solásokval, avagy ragalmazásokval semmit nem gondolt, ugy hog nemelylek hátul csufálnak okaszt semetet, kötöttenek re-
aja, nemelylek farral, es egyeb ala valo dolgokkal hagigaltak.

Husadfor. Az Ur ferete minket, es az mi bűncinkbűl meg mofa minket az ő szent verevel.

Domonkos-is minden napon háromszor ostorozta magát. Nem kardal, hanem yas lantzval, vere ki ontasáig. Elsőször, az ő maga vetkeert, kik leg kissebbek voltak. Másodszor: az Purgatoriumban levőkert. Harmadszor: azokert kik ez világhon vadnak.

Huson-egyedfor. Az Ur mikor Hierusalemben menne látvan az varost, sira rayta.

Igy Domonkos, mikor varosokhoz közelgetne, lelekben látvan azokat sira vala raytok.

Huszon-kettősdfor. Az Ur halottakat tamasztot, de csak harmat, az özvegy asszony fiat Luc: 7. Az Synagoga fejedelmének leányát, Luc: 8. Es az negyed napi Lazart, Iohán: 11. (hat hova lóttek azok az kik vele együtt fel tamadtanak?)

Domonkos-is harmat tamaftot fel Romaban, egy özvegy asszony fiat, egy kő művest, kire az kő fal szakado volt, es Neapolí Cardinalt. Tamasztot fel ezek kívül negyven jövevényeket, kik Tholosa varos mellett hájjal merültének volt el, kik mikor fok ideig az vízben állottanak volna, az ő szent imadsága által egessegefen jűttenek onnan ki.

Huszon-harmadfor. Az UR fok szízeknek tickait megh mondotta, es követközendő dolgokat-is eleve megh jelentet, mely dologert ezt mondgyak vala felőle: Nagy Propheta tamadt mi köztünk.

Domonkos-is ugy mint, igaz Propheta fok titkos es jövőndő dolgokat jelentet meg. Mint az Arragoniai kiralynak halálát az hadban, Egy Adiu nevű eretneknek, avagy az mint Vincencia

zentius lib: 3. cap: 77. nevezi Raimundusnak meg terefet, kit 172 ez okert az egetestől meg-is mentet.

Huszon-negyedfor. Az Ur meg sokastot kenyerral ketfor elegitette meg az ehözöket.

Domonkos-is ketfor szörzör Istentől kenyeret az ő Fraterinek, Romaban, es Bononiaban, mely kenyér mennyei volt, kit az Angyalok hoztak ala, es igen edes gyönyörűleges.

Huson-ötödfor. Az Ur egyfor az vizet borra változtatta, Domonkos-is egyfor azt forzotte, hogy az üres korso borral tele lenne. Es masor az vizet edes borra változtatta.

Huszon-hatodfor. Urunk az Peter Apostol Napat az hideg-lelesbűl meg gyógyította es egyeb fok betegeket.

Domonkos-is, Negyed napi hideg lelő afizonyallatot teljesen meg gyógyított.

Huson-hetedfor. Az Christus parantolattara ki mennek vala az ördögök fokakbűl, kiáltvan es ezt mondvan: Te vagy Istennek Fia.

Azonkepen Domonkos-is fokakat, kik testben lelekben ördögűl gyötrettettek, meg szabadított.

Huszon-nyolcadfor. Az Christus az fel tamadas utan, halitalan feyen, aytok be zarulvan ketfor ment be az ő tanítványi köziben.

Domonkos kedig meg halando ember leven, nagyob csuára ment be etzaka, az be zarlot templomban, hogy az ő Fratereket fel ne költeneje.

Huszon-kiéltzedfor. Az Ur, minek előtte ez földrűl el menne, megh számlalhatatlan embereket hozot az igazlagnak esmeretire.

Domonkos-is, jollehet fok ezer eretnekeket teritet megh az ő tevelgefekbűl elteben, holta utan mind az által fokval többeket, mert meg igitte volt, hogy holta utan többet használha az fratereknek, hogy nem mint elteben.

Harmintadfor, es utolfor, Vrunk ezt mondgya: Adattatot ennekem minden hatalom, mennyen es ez földön.

Ezz

Ez az hitalom is meg adattat Domonkosnak, menyee-
ken, földieken, es pokolbelieken. Mert az Angyalokkal az ő sol-
galatjára birt, kik emberi abrazatban főzödtének eledelt neki,
es az ő fraterinek. Az elementumok is engedtenek neki: mert
az tűz, mikor az ő könyvet háromszor bele vetettek volna, meg
nem egette. Az első mikor mind az egész tartományban nagy
bűséggel esne, egy kerezt vetesere ő rea abban csak egy csöp
sem eslett. Es mikor egy folyó vizen által menne, es könyveit
bele eytette volna, az víz meg nem nedvesithette az könyve-
ket, hanem nehan napval az után farrazon adra meg neki, mi-
kor az halások belőle ki fogtak volna, nem különben mint ha,
farraz taskában allottanak volna. Az föld is az melyben az ert-
zek vadnak, penzt szolgaltatott neki sükségeben, mikor az Re-
vesz reu penzt kerne tőle: mert az földre tekintven, penzt tala-
la, kit neki ada. Es az minagyob, az tisztalan síveket meg tísti-
totta, mikor egy Clericus ki magát meg nem tartoztathattya va-
la, kezeinek meg csokolafával az ő erejet síveben gyönyörűse-
gesen beleje öntven, oly nagy búzze tötte, hogy magát annak u-
tánna könnyen meg tartoztathatnája. Az mi kedig az pokolbeli
dolgokat illeti. Ennek bizonyára, csak hunyorítására is rezket-
tenek az ördögök, es valamit parantsolt, mindenben engedel-
messek voltak.

Igy azért ezekből is immar nap fennel világosban meg-
tetzik, mely undokul, utalatoful, Istentelenül es atkozot sentség
törőjül, az Papistak az ördögvel is kefebbek leven, az Istennek
öröкке való Fianak nevenek csufolasára es karomlására, az
csuklyas Domonkos barátot, úgy mint valami balvart imadni,
fel töttek az Ecclesiában, ezekben nem csak egyben hasonlít-
van ötöt az Christussal, hanem fellyeb valóva teven.

Nem mondhattya kedig azt Monozloi, hogy ez csak va-
lami *privata opinio*, magának való vélekedes volt, mellyet az Do-
monkos főzetin való barátok magoknak tartottanak titkon az
ő Szenek felől, hané világ főrté való karomlás volt ez, mellyet
az mint írja Volaterranus lib: 21. *Antropologia*, Honori Papa, ki e-
zeket

zeket confirmalta, atok alatt parantsolt hinni mind ez vilagnak. 273
Ne csudalya azért Monozloi, ha ezekből az Papistak felől azt
mondgyuk közönsegesen, hogy Domonkost Christushoz hason-
loya tetszik, avagy igazban ezzel ez Domonkossal Christusnak
mind bemelyet, tístit, erdemet, csudait, Isteni megtöfogat, es ha-
talmat nevetik es csufolyak, kit az Isten, ha meg nem ternek ő-
rök pokolnak tűzevel fizet meg nekik. Es ez leesen ezért az ő
Aureolajok. De jer lassuk immar Ferentz barátot.

FERENTZ BARATOT AZ PAPISTAK mikepen hasonlítottak avagy nagyobbítottak az Christushoz.

Ezt az Ferentzet az Papistak Typicus Iesusnak nevezik, az
az, az Christus Iesusnak ki metzet kepenek es abrazattyanak,
ezokert, hogy az mikepen az petet nyomo rea nyomja az jelt
az vászra: úgy az Christus az ő sent sebeingk jegyeit rea nyom-
ta Ferentzre. Mint az Christus Iesus abrazattya sent Attyanak,
azonkepen Ferentz is az Christusnak: es egy summában, hogy
ennek ez Ferentznek testéb nem különben jelent meg az Chri-
stus mint az tűkörben. Mely dologrul, az Papistak egy könyvet
írtanak, mellyet az materiát az mellyet tractat *librum conformita-
tum Christi & Francisci* neveztenek, melynek mindgyaralt az kezde-
tiben im-ez karomlo atkozot versek találtnak.

Francisce Iesu Typice, dux, norma, Minorum,

Sedes perpetuo nobis da regni Calorum.

Te Ferentz Abrazatot Iesus, az Minorita barátoknak vezere,
es Regula főzöje.

Adgyad mi nekünk öröкке az menyorságnak sekit.

Mi kellene több ehhez? Ferentzet Iesusnak nevezik. Az
menyorságnak sekit öröкке tőle kerik. Nem hasonlítottak, hat
meg is az Papistak ötöt hozzaja? De jer lassuk azt az hasonla-
tostígot, es nevéssünk rayta.

Meg vagy on ez irvan abban az könyben az kit neveznek
Folio 228. ilyen formán. Ferentzre Christus az ő sebeit úgy
rea nyomta, az mint magan voltanak,

ZZ

Elő

Először, mert az kezei nem csak likatvány voltak, hanem szégefek, úgy hogy az fegek benne meg tetzettnek.

Másodszor. Az fegeknek az fejek feketek voltak, holot hushoz, és inakhoz kikből csináltatván valának, kellett volna hasonlónak lenni.

Harmadszor. Az fegeknek az feje hófatska volt, és meg lapult, maga nem verővel vertek volt.

Negyed. Csontos, nem húfos helyen voltak, az jegyek.

Ötödik. Noha husbul állottanak az jegyek avagy inbul: mind-az-alta, mint az vas olyan kemények, vastagok, és erőssék voltak.

Hatodszor. Az fegek nem voltak rövid, és csak fejessék avagy hegyessék, hanem hosszúak voltak, hogy az más fele-álta lertének.

Hetedik. Belől az tenerben nem állottanak az fegek hófán, hanem horgasson, úgy hogy az ujjodot az görbejében be tethetné.

Nyolczadik. Holot az fegek, husbul avagy inakbul voltak csináltatván, és mind ket felől ki allanak, meg sem rútítottak meg, sem nem vontak egyben, sem az kezét, sem az labát.

Kilencedik. Az fegek mind környül egyeb hullt el valának valasztatván, úgy hogy az vernek ben tartasáért, ruhassakat tehetnének mellejek.

Tizedik. Az szégek mozognak vala, mind-az-alta azokat senki ki nem veheti vala, az mint Clara, és egyebek megh kiserették.

Tizen-egyed. Az szégeknek, és oldalának febei, enni nagy időig megh nem rothattanak, úgy mint ket ezteideig és többig.

Tizen-kettődik. Az oldalan való seb, finte oly nagy volt, mint az Christus oldalán. És ez volt az nagy csuda, hogy miképen bodog Ferentz, mikor nagy faydalmi volnának, az ő testének, kezeinek, labainak, oldalának meg liggatási miat, és kóroskent

roskent ver volna belőle, meg-is enni ideig elhetet, tudni illik, 274 ket ezteideig ez febeknek fel verelenek utanna. (Ez előt azt monda Art: 11. ket ezteideig és többig, ved eledben az ellenkedest.)

Ezeket írja Ferentz febei felől Antoninus, kiket ha az Christus febei vel egyben verünk, az helyek talám meg felelnek egyik az másiknak, de az mit az után mond, mint, és hogy volt az szégeknek allapattya Ferentzen, az husbul, avagy inbul, csináltatott fegek, és az vas fegek közt semmi hasonlatosság nintsen. Honnan meg tetzik, hogy Ferentz ezekben Christus kepet nem viseli, és hogy ez az narratio merő hazugság, noha azt egy nehan Papak igen bizonítottak, és hinnie parantfolyak az keresztényeknek, úgy mint negyedik Sandor, harmadik Miklos. tizenkettődik Benedek: Sőt meg az Pokolbeli ördögök-is, az mint azon könyvben folio 234. Col:3. meg találod, De valamint vagyon az dolog, az Papistak ezt igaznak hiszik. (noha Antoninus lib: 3. Titul: 24. Section: 10. azt írja, hogy meg akkor-is negyedik Sandor idejében azt sokak hazugságnak tartottak, és le-is törölttének az templomokban ez ilyen utalatos kepekben, úgy mint Genuaban az Szűz Maria, és Xistus templomában.) Azert elég mi-nekünk annak bizonítasára, hogy Ferentzet az Christushoz mindenben hasonlótva tettek: mert ha az ő kinnya és febei egyek az Christus febei vel és kinnyával, az hasna-is egy mind az kettőnek. Azert-is kiváltsághoz, hogy az miképen Christus Urunk minden bűn nélkül volt, azonképen sánt Ferentz-is, kic bizonít az ő inscriptioja, feje felet való irása. (Blasi celebris Gallie Civitate.) Blasaban Gallianak nevezetes városában, holot az templom kapuja felet ezt találod felőle: *Quaeritur peccatum ejus et non invenitur.* Keresni fogják az ő bűnet, de nem találják: mert ugyan-is csak ilyen meg valto, és közben-jaro kellett az emberi nemzetnek, az ki ő maga igaz, és minden bűn nélkül lenne, &c.

De mennyünk előb: mert szent Ferentzről meg többet-is találunk, minemű privilegiomokat adott az Ur Isten ő neki, és

az ő főrzetinek , kikhez hasonlot nem adot, sem az ő szent Fia-
nak, sem egyéb Szenteknek. Elő famlallya azokat rend serint,
Erasmus in colloquiis, az mint az sent Ferentz főrzetin valo barátok
elnek, es dicsekednek vele.

SZENT FERENTZNEK ES AZ Ő SZŐR-
zetin valo Baratoknak Istentől adattat
privilegiomí.

Elő jelenest vő Istentől, hogy az Seraphicusoknak sza-
ma (igy nevezik az sent Ferentz főrzetir) mentül inkább fápo-
rodnek, annal bőveb életet lenne adando ő nekik.

Masik. Azt-is meg jelentette neki, hogy az neki szentel-
tetet üdnap napon, minden lelkek az kik testekben az ő fő-
zeti ruhajat viseltek, es kik jot akartak az ő főrzetinek, es ahoz
tartozando tarfágnak, avagy azzal jól tőttének; az Purgatori-
um tűzetül meg menekednenek.

Harmadik. Azt-is meg ígerte, hogy világ vegheig az ő fa-
talpu, es mazzag övü frateri el ne fogyatkozzanak.

Negyedik. Sőt azt-is meg nilatkoztatta neki, hogy senki,
az ki Istentelenül elne az ő főrzetiben, ha finte *sceleratus* fűlt
lator volna-is, el nem karhoznek, ha az ő főrzetinek ruhajat,
holtig el nem vetneje.

Ötödik. Azt-is meg jelentette, hogy az kik az ő főrzeti-
nek gonozt akarnanak, Istentől rendeltetett eleteknek felet meg
nem elnejek, hanē hirtelenséggel gonoz halálval el vesnenek.

Hatodik. Meg esküt neki az Ur, hogy az kik az ő főrzeti-
nek fautori lennenek, ha finte Istentelenül elnenek-is, üdövel
mind-az-által Istentől irgalmassagot nyernenek, es az ő lator
eletőket jo veghel vegeznejek, ha finte parasztságban talaltat-
yan meg őltetnenek-is.

Hetedik. Azon-is meg esküt az Ur neki, hogy senki gon-
zul meg nem halna, valaki az ő főrzetinek őltőzetiben halna
meg, ha finte lelkenek az tester el hadgyvan, mindgyarast egye-
nellen pokolban kellene vitetni-is, az holot semí valtság nintsen.

Nyoltzadik, Sőt az-is meg engedtetett, hogy halálának
orajan,

orajan, ha mely főrzetin valo barát, az még halo embernek az 275
kezet, csak kapajának az ujjában be vesi-is, üdvözül: mert mi-
kepen az kigyok futnak az kőrös fanak arnyekatul: azonkepen
az őrdögök-is az sent Ferentz őltőzetinek csak fottyatul-is, főt
arnyekatul felnek.

Vegezetre. Ez privilegiomnak oly nagy erejet mond-
gyak: hogy ha az Török avagy ő maga az pokolbeli őrdög en-
gedneje-is meg, hogy az sent Ferentz ruhajában fel őltőztet-
nek, minden ketleg nélkül, üdvözülne, &c.

Ezek sent Ferentznek es az ő főrzetinek Istentől avagy
az Christul adattatott privilegiomí, kiknek elő szamlalásában,
jollehet Erasmus az ő fokafa serint jatzik, de az jatek közben
ugyan valo dolgot befel, mely dolognak igazsága csak abbul-is
meg tertzik, hogy fok fejedelmek es kiralyok, meg az Magyar
orbaghiak közzülis, es fok fő emberek ez fele főrzetnek kapja-
ban, es őltőzetiben tőmettetek el magokat, hogy holot magok
erdemek vel, fel nem ernejek, sem az Christus erdemével, az sent
Ferentz őltőzeti, es annak erdeme keferneje be őket az Istennek
orbagában, kit nem egyeb okbul cselekedtenek, hanem az bo-
lond persuasiobul, az mellyet ezek az barátok az ő főrzetek
felől el hitetnenek volt jo rebevel ez világnak.

Meg tertzik azert innen-is, hogy az Papistak sent Ferentzet
nem csak hasonlova, hanem fellyeb valova-is tőttek Christus
Urunknal, mert megh ő neki-is es az ő tanítványinak nem olva-
suk, hogy mind ezek ez privilegiomok meg adattattának vol-
na, ilyen nagy meltsággal. Hogy ő maga es az ő tanítváni so-
ha meg ne fogyatkozzanak, es ehleget ne szenvedyenek, hogy
az ő üdnapin, minden lelkek pokolbul ki menekednenek,
hogy az ő vallása mellett, az kik latrul elnenek, üdvözüljenek,
hogy az kik az Christus híveinek es ő magának-is gonozt akar-
nak, fele eleteket meg nem elnejek, es hogy az kik latrul ve-
geznejek eleteket, meg-is Istentől kegyelmességet nyernenek,
&c. Mely jelenések mind-az-által, ha igazak lennek, ki adna
azokat az sent Euangeliomokon, es az sent Iános Apocalipsifen-
is, ho-

is, holot ez könyű es tagas utat mutasson, az mellyen minden-
nek szabad, minden vereitek, bantás, es poenitentia nélkül, az ö-
rök halalt el távoztatni, elven azonközben minden ez vilaghi
gyönyörűségekből, &c.

Es eddig ez dologbul eleg volna sent Ferentzről, De meg
egy dolog vagyon ő felőle hatra, kit hogy az kereztienekkel
ne közöllünk, nem cselekedhettyük semmikepen. Az kedig
im-ez, hogy az Papistak, mind kereztelő sent Iánosnal, mind az
sz. Apostoloknal, sokkal nagyoknak es meltofigasbniak tartyak
az sent Ferentzet. Mert azt írjak felőle lib: Conform: Folio 12.

SZENT FERENTZ NAGYOB KERESZ- telő Iánosnal.

Először. Mert kereztelő Iános csak praedikatora volt az
poenitentianak.

Szent Ferentz kedig azon poenitentianak praedikatora-is
volt, es annak felette poenitentia tarto főrzetet-is rendelt.

Másodszor Iános Christushnak előtte jaro volt.

Ferentz Christushnak praedikatora, es zazo-tartója, mely
dologban fellyül haladgya Iánost.

Harmadszor. Iános keveseket, es csak Sidofagban teritet
meg az Christushoz.

Ferentz sokakat, es mind ez feles vilagban.

Negyedszor. Iános ket ezrendeig, es kevesse többig praedi-
kallot. Ferentz 18. estendeig.

Ötödször. Iános az poenitentia felől valo iget az Urtul
vötte. Ferentz az Urtul, es az Papatul, mely dolog többet es
nagjobbat teszzen.

Hatodszor. Iános minemű lenne, az Angyalul attyanak az
sent Lelektől, es Prophetakul meg volt mondattatvan. Ferentz
kedig, az Prophetakul, Christul, es az Isten Angyalatul az
annyanak es az boldagnak, sarandok kepeben jelentetet meg
minemű lenne.

Hetedször. Iános az Annyanak meheben belől es kívül is
Prophetalt, Ferentz-is *(in uero, id est in carcere apud Perusinum)* az ő me-
heben,

heben, az az, az Perusiumi tömlőtben fogva tartvan, nagy ő. 176
rómvél meg jóvendőlte, hogy ő nagy ember lenne.

Nyoltzadik. Ferentz hasonlo volt az Ur Jესus Christushoz,
Iános ez földön nevezetes egy semely volt szentsegeben.

Kilentzedször. Ferentz *excellentissimus fuit ad Christum*, leg felsőb
fellyeb valo volt az Christushoz, az ő sebeinek hasonlatosságit
viselven. Iános azokat nem viselte.

Tizedször. Iános az Seraphimok rendiben fel magasztalta-
tot. Ferentz-is hasonlokepen.

Tizen-egyedször. Szent Ferentz azon rendben, az Lucifer-
nek sekiben ültetettet, (azt hisem pokolban.) Iános kedig ab-
ban nem ültetettet.

Ezeket sem tagadhattyá Monozloi, kiket az kereztien ol-
vaso-is jól efeben vegyen: mert ezekben az Papistak ő magat
emendalyak meg, (hogy tisztelgessen boldyok) az U R Jესus
Christust, ki Iános felől azt mondotta, hogy az asszonyallatokul
ülőttek között nem tamadot nagyob kereztelő Iánosnal.

De még ezzel-is nem elegendnek meg, hanem az Aposto-
loknal-is nagyobnak mondgyak ütet lenni.

HOGY SZENT FERENTZ NAGYOB mind az Apostoloknal.

Mely dologrul így irnak azon könyvben Folio 39:

Franciscus melior Apostolis: Ferentz job az Apostoloknal: mert
azok csak az hajot, es egyeb aprokokat hadtanak el, nem had-
tak mind-az-által el ruhajokat, kit hatokon hordoztanak.

Ferentz kedig, nem csak minden ez vilaghi marhanak el-
lene mondot, de ruhajat, es bőrhojet, es gattyajat el vetette, es ti-
tan mezitelen, testben lelekben az meg fesítet Christushnak ad-
ta magát, kit egy szent felől-is nem olvassunk. Azert szaba-
don mondhatta Christushnak: El hattam mindeneke, es követte-
lek tegetet, &c.

Eddig Ferentzről, ki felől valo rettenetes hazugsagokon
meltan bosszankodhat az kereztien olvaso. De nints kötöm-
ben az

ben az dolog. Megh bizonyítatot azért másodszor-is hogy az Papisták az ő sentséit, nem csak hasonlokka teszik az Christushoz, hanem ő fölségeit, ugyan gunyolják, és csufolják-is veleik.

HARMADIK BIZONSAGA AZ DOLOG.

nak hogy az Papisták az Szenteket Christushoz hasonlokka teszik, engesztelő, közben-jaroknak tartják, ezeknek erdemeket hozzájok kapcsolják, és hogy inkább biznak ezekhez, hogy nem mint ő magához az Christushoz.

Harmadik rendbeli bizonságinkot ez dologra vezetük az Papista Doctorokbul, kiket Canonizáltak, és be vőtt az Romai Ecclesia. Ezek azért az Szenteknek nem csak értünk való törekedésekről, hanem erdemes közben-jarásokról illyenkepen tanítanak.

Lombardus lib. 4. distinct. 45. Intercedunt ergo: Efedeznek azért mi erettünk az Szentek Istennel: erdemek vel-is, mikor ezeknek erdemek suffragálnak, használnak, és be vetettetnek erettünk: és jó indulatok val-is, mikor azt kívánnyak, hogy az mi keressünk be tellyesedgyenek. Imadgyuk azért őket hogy efedezzenek erettünk, az az, hogy az ő erdemek mi-nekünk használnak, és hogy az mi javunkot akarják. Mert az mit ezek akarnak Istent is akarja, &c. Ihol mind az erdem, és annak hozzánk kapcsolása: mind az törekedés, mely jó akaratbul lehen.

Alexander ab Ailliacó az Scholasticus Doctorok között első, és leghe reghib, ki elti Christus föltele után 120. ezendőtáiban, harmadik Honorius Papa idejében. (*Facit Tempore*) ez három okert tanítja hogy kel az Szenteket segítségül hívunk. Először, az mi fogyatkozásinkert, mely három-kepen eshetik. Először, mikor erdem nélkül meg fogyatkozunk, hogy holot magunknak nintsen erdemünk, más Szentek erdemi pátrócinálynak. Másodszor, mikor Isten felől való elmelkedésben fogyatkozunk meg, hogy ha az felső világosságra magában nem nezhetünk, nezzünk csak az Szentekben reája. Harmadszor, mikor az szeretethe fogyatkozunk meg: mert ugy mond

az imat.

az imádságnak haszná, az ahítatosságbul fűgh, és koroskent az 277 gyarló ember inkább erzi Szentekhez való indulattat, hogy nem az Istenhez. Ihol itt-is az hozzánk kapcsolattat, hogy nem Szentekhez való nagyob ahítatosság, hog nem mint az Istenhez.

Másodszor, ugy mond, imadgyuk az Szenteket az ő dicsőségeiért, hogy mikor az ő erdemes efedezések által meg nyerjük az mit kerünk, őket magyztalljuk, és dicsőségeken dicsírjük.

Harmadszor, Istenthez való reverentiáert bocsúlletert, hogy az bűnös ember az ki Istent meg bantotta, maga semelyében nem merven hozzá járulni, az Szentekhez folyamjek, ezeknek Patrociniúmat kívánvan.

Ismer ugyan azon: *Sanctos oramus, ut mediatores:* Az Szenteket ugy imadgyuk mint közben-jarokat, hogy általok mindent meg nyerjünk.

Bonaventura nem mond külömbet, sőt nyíltabban szól az Szentek erdeméről, im-ezeket írja: Noha most az Szentek, nem oly állapotban vadnak hogy erdemelhesseken: mind az által, mivel hogy eltekbenfok tartozas felet való jokat, kikvel Istennek nem tartozanak, cselekedtenek, oly helyet nyertenek magoknak erdemekvel, hogy nem csak magoknak erdemlettenek dicsőségeit, és bodogfagot: hanem egyebeknek-is immar használnak.

Thomasnak-is hasonló az ő értelme: mivel hogy, ugy mond, az Istennek minden javait, az Szentek ugy mint előzők által vesők: azért tesők az Szenteket Intercessorok, és Mediatorokká mi erettünk, hogy vagy imadkozzanak erettünk, vagy az ő erdemek Istent előt leven az mi dolgainkban suffragallyonak, mellettünk fogyak.

Azon Thomas arrul-is disputál, hogy nem kel most ezt mondani: *Christe ora pro nobis.* Christe imadgy erettünk, az az, hogy nem kel könyörgenünk, hogy Christus közben-jarásert halgattalunk meg, és ő erette vegyűk el, az mit kerünk.

Gabriel Biel írva *super Canonem Missae:* Ő-is azt mondgya hog mi-nekünk Istentől törőztetet rendvel kel az Szentek segítségéhez

A A a

gehez folyamunk, hogy üdvözítsünk, ezeknek érdemek és könyörgések által. Ihol az üdvözülés-is immar az Szentek érdeme által.

Ísmet ugyan ottan azt is mondgya: hogy az mennyei Atya orszaganak felet adta az hodogfagos szűz Marianak, ugy mint mennyei kiralyne affonyrak. Es mivel hogy kettővel bir: Igassággal, es irgalmassággal, az igasságot magának tartvan, az irgalmasságnak gyakorlást szűz szent anyara bizta. Honnan Bernhardinus azt hozza ki *in Mariali*, hogy az Isten igasságának törven feki elöl, az Marianak irgalmasságának ez ki eleiben kel appellalni.

Antoninus Florentiai Ersek előb megyen az dologban, es ez is *parte 3. Summa Tit. 3.* azt mondgya, hogy minden jok, az Szentek, es Angyalok által szarmaznak onnan fellyül, ki reank ugy mint ezeközök által. Ezt kedig egy arant erti az kegyelemnek javaira is: mert azt mondgya, hogy nezyen ezekre is az Angyalok, es az Szentek esközök mi közöttünk, es Isten közöt. Ísmet: *parte 4. Titul. 15.* így szol szűz Mariarul: Szükség ugy mond, hogy azok az kikre forditya szemeit szolvan erettek, meg igazultyonak, es üdvözüllyönek. Ha kedig mi ez ellen azt mondanank, az mit mond sent Iános. 1: Ioán: 2. Ha valaki bűnt cselekefik, vagyon bösölonk az Atyanak, az igaz Iesus Christus: Arra így felet meg Antoninus.

Christus, ugy mond, nem csak szofzolo, hanem mindent megh itöl biro is, ugy hogy semmi büntetes nélkül el nem marad. Holot azért meg az igaz is alig lehet ő előtt batorfagos: hogy hogy menne az bűnös ember ő hozza, ugy mint bösölonhoz: Azert az Ur Isten mas bösölot rendelt mi nekünk, az ki kegyes, es edes, es kiben sem mi kemenség nem találatik. Ihol az is, hogy az Christusnak ugy mint kemen itöl bironak bösölotul, es közben-jarastul, el vonnak es el idegenitük az embereket.

Ísmet: Maria ugy mi nekünk bösölonk, es esedezök, hogy az Atya Istent meg engeztelye, es az meg terőket az dicsőségben be vigye.

Am-az

Am-az draga sententiat is Hebr: 4: *Accedamus ad thronum gratie.* 278
igy veztegeti meg: Maria az Christus Iesusnak feki, az melyben meg nyugot. Ez okert nagy bizodalomval jarulyunk ő hozza, hogy tőle segideget nyerünk alkotmatos üdöben. Maga ot sent Pal, az mi Papi fejedelmünkről az Christusrul bol, ki által mehetünk bizva az kegyelemnek feki eleiben.

Ísmet: Maria azért mondattatik kegyelemvel tellyesnek: mert esköze, es oka minden kegyelemnek, ki öntven azt az ember nemzetre. Ísmet: Mariat menyországnak kapujának mondgya hivattatni, ez okert, hogy valamikor, valami malazt avigy ajándek jut az eghből le ez földre, Maria által jut az ki, es valami az eghben be megyen, Maria által kel be menni. Ísmet: Az Szentek felől azt írja, hogy ezek is menyországnak kapujának mondattatnak: mert az ő suffragiomok, érdemek nekünk tulaydonitások által vilznek be minket az eghekben. Ísmet: *De assumptione Mariae* azt írja, hogy mikor Maria fel vitettet, az Seraphim Angyalok közöttök akartak megh irtani: de az Maria nem akart köztök maradni: hanem az Fi felől szolvan, ki ül szent Atyanak jobban, ezt mondotta nekik: Nem jo, ugy mond az embernek, (az en fiaimnak) egyedül lenni, azért segitsegül adattam en neki: hogy megh valto legyek együt valo szenvedesem által: megh dicsőtő legyek közben-jarastom által, hogy az mikor el vesztessél fogja az földöt fenyegetni, mint az vízözönnek idejen, en mint egy szivarvan előtte allyak, hogy az ő frigerül, meg emlekezven, megint megh engeztelődgyek. Ezeket írja Antoninus, es innen tamadot az Papistá Templomokban am-az kep, mellyel ez ő tudományokrul vallast tesznek az Papisták. Irjak az Christust rettenetes tekintettel lövődözni az embereket. Es hogy az emberek szűz Marianak irgalmasságához folyamnak, ki ugy mint közben-jaro, közben veti magát, es mutogatvan az Fianak az emleit, palastyával fogja megh az nyilakot, &c.

Bernhardinus következik az Marialeval, mellyet *publica auctoritate* confirmalt az Romai Ecclesia. Abban im-ezek találattak ez dologrul,

AA 1 2

Maria

Maria fuit adiutrix redemptionis nostrae: Maria volt, úgy mond, segítője az mi valóságunknak. Es Maria most segítője az mi megigazulásunknak is. Mert az Ur Isten, minden malasztokot, minden kegyelem berint való ajándékokot (*gratias*) ő kezében bizot, kiket ő hűlegesen oztogat. Szükség azért hogy az ő bűnfelekben mindenek hozza foglyamjanak. Ismet: Maria meg világossítunk mi-nekünk, kiket meg világossít hitben es jószágban. Ennek mikor bültetetek ezt monda az Isten: Nepeknék világossággal adtalak en tegedet, hogy üdvözítő legy ennekem ez földnek minden határig. Ő rula mondhattuk, hogy világosság legyen nemzetfeleknek meg világossítasára.

Ismet. Maria közszolunk mi-nekünk, az mi dolgainkot Isten előtt futvan közben-jarásával, es fenséges érdemevel. Mert ha egyéb Szenteknek érdemi közben-jarulnak mi erettünk: annival inkább annak érdemi, az ki minden malasztoknak, es érdemeknek tellyesleget vőtte, meg nyerhetik mi-nekünk az Istének kegyelmet. *Dicitur collum*: Maria nyaknak mondattatik. Mert miképen az nyak az test, es az fő közöt vagyon, *sic ipsa est mediator*, úgy Maria közben-jaro Isten közöt, es ember közöt. Ismet: Semmi gratia malaszt nem jár az eghbűl ala ez földre, hanem csak Maria keze által. Mert minden malasztok Mariában mennek be, es ő tüle közöltetnek mi-nekünk. *Est enim Mediatrix salvationis, Conjunctionis, Iustificacionis, reconciliationis, intercessionis, communicationis*. Mert közben-jaroja, az mi üdvösségünknek, Istennel való egyesülésünknek, meg igazulásunknak, meg engesztelésünknek, erettünk való esedezesnek, es Istennek javainak való közléseinek.

Lassa, es olvasa meg ezeket az keresztény olvasó, es igaz lelki esmerettel írlye meg az dolgot immár, ha nem igaze az, az mit mondunk az Pápiáknak felől: hogy az Szenteket Christushoz hasonlítják, hogy őket közben-jaróknak tartják, nem csak az erettünk való könyörgésben, hanem az valtságban is. Es hogy nem csak segitsegül hívják, hanem érdemeket is magokhoz es egyebekhez kapcsollják, meg inkább hogy nem mint az Christus érdemet. Es vegezetre ha nem igaze az is, hogy azt tanítják hogy

meg igazulásért, es valtságért, sőt az örök életnek elveteleért. 279 is az Szenteknek érdemekhez, folyamjunk inkább, hogy nem mint az Christus érdemehez.

Nem mondhatta kedig azt is Monoz: hogy úgy volt regenten, de most különben vagyon az dolog. Mert az uyab Pápiá Doctrok is ugyan azon értelmet, es sententiát oltalmaztak mostanságval is. Mint Sotus, az Catholica Confessioban, ki azt írja, hogy az Szentek együtt való fegedek, es együtt munkálkodok, az mi üdvösségünkre nező cselekedetben.

Az Coloniaiak, kik az Antididagmaban azt mondgyak: hogy az Szentek menyországban, úgy mint Patronusink, segitven minket esedeznek Isten előtt mi erettünk, úgy hogy az Isten meg engedé azt, hogy irgalmasságon meg engeszteltelek az Szenteknek érdemekert es esedezesekert, es ezekert az ő ajándek is mi nekünk adgya.

Lindanus azt javallya, hogy az Szentek erettünk supplálnak, hogy az ő közben-jarások által Isten nekünk meg engeszteltelek, es nekünk ingyen bűneinknek bocsánattat adgya.

Saltzgerius két okaert mondgya, hogy kel őket segitsegül hinunk, hogy Isten előtt erettünk esedezzenek, es hogy a vagy lathato, avagy lathatatlan-kepen minket meg segitsenek.

Dietenbergius kedig magyarázvan, mi legyen az Szenteknek intercessioja, erettünk való esedezése: azt mondgya, hogy az semmi nem egyéb, hanem hogy az Szentek az mi causánkot agalyak Istennel, nem anniban az mienket mint az ő érdemeket, es az ő könyörgéseket Istennek be mutatyan az mi üdvösségünknek meg nyeresere.

Clichroneus nyílvabban szól. Az Szenteknek, úgy mond, cselekedetek oly kellemetesek Istennel, hogy nem csak ő magok nyernek azokbul magoknak örök életet, hanem hogy azoknak es az kik az ő segitsegeket kívannyak, sok jokat nyerhesse. Ugyan ezen azt is tanítja, hogy miképen az eghben különb különb haylokok vadnak: azonképen mas Szentnek mas ajándeka vagyon, az kik ez földi emberekkel közölhesse, &c.

Ezek azért mind constálnak, es nyilván vadnak az Papisták-
nak írásokból, melyek jöllehet eleg utalatos karomlasok az Ur
Iesus Christusnak semelyenek es tistinek eltene: mind-az-által,
merem mondani, hogy ezeknél írásokban, mayd ugyan nagyob-
bat-is találunk, az melyvel az Ur Iesus Christust, az ő emberre
letevel, halálával, fel tamadafával, menyben menesével, es ott
ertünk való közben-jarásával tellyelleggel megh vétettek, sőt
Iabok ala tapodtak, es semmire kellőve, avagy csak igen ke-
vesre itiltek, es örök bídalomokra, meg-is irtak háfnosnak lenni.

HOGY-AZ PAPISTÁKNAK SEMMIRE

nem kel az Christus.

Mert abban az Postillában az melynek ez Titulusa: *Sermo-
nes Thesauri novi de tempore*, es melyvel elt, es el az eges Romai Ec-
clesia, im-ez pokolra méltó karomlas talalom az en exem-
plaromban, melyet Argentinában nyomtattának, 1483. es-
tendőben, *Sermone quinquagesimo litera F. Major honor erit electis propriis me-
ritis gloriam acquisuisse, quam gratis accepisse, Et ideo pueri post baptismum de-
cidentes, in minimo premio erunt, eo quod de propriis nihil habent, quam quod habent
de meritis Christi.* Az az, Nagyob tistesség lehen az viláztottaknak
tulaydon erdemekvel, az dícsőtséget meg nyerni, hog nem mint
ingyen venni. Es ezokert az gyermekek az kik keresztleg utan
meg halnak, leg kissé jutalomban lehenek, mert semmi tulaydo-
nok ninszen az kívül az mi náluk az Christus erdeméből való.
Mely karomlasnál soha ez vilagon utalatosb, es könyvatosb nem
lehet. Mert ha ez igaz, miért jüt ez vilagra, miért holt meg az
Christus? Es hova lehen mind az eges sent iras, mely arra tanít
bennünköt, hogy minden erdem, es törven cselekedeti nélkül iga-
zitatunk meg Istennek előtte, ingyen az Christus Iesusban való
hitnek általa. Es hova lehen az sent Peter mondasa-is Actort
4. Nints misben az üdvösség. Tovabbb az sent Pal-is, ki azt
allattya, hogy mikor az Sidok az önnön igazságokot akarnak
allatni, ki elstene az Istennek igazságabul, melyet ki jelentet
az ő sent Fiában. Rom: 10. Mind ezek merő hazugságok lehenek
mint hogy am-az-is: Az örök élet Isten ajandeka, *per Iesum Chri-
stum.*

sum, az mi Urunk Iesus Christusnak általa. Rom: 8. ver: 23. 280
Az többi közöt kedig azt jól eszeben vegye it az kereszt-
tyen olvasó, az mit mond ez az Postillator, hogy *minimum premi-
um*, leg kissé jutalom adattatik az Christus Iesus érdemere az
keresztleg utan az meg holt gyermekeknek. Mert ez így lehen,
az mi magunk jo cselekedetink, es az Szenteknek érdeme, töb-
bet nyom fokval, es bőcsülletesb tehat Istennek előtte, hogy nem
mint az ő szent Fiáé? Mely tevelgesnel vilagbon soha pokolra
méltob eretnekleg nem lehet.

Ez azért az Romai Ecclesianak reghi meg rögzöt tudoma-
nya, az Szenteknek értünk való közben-jarása, es efedezése fe-
löl-is, melyet az Triden: Concilium-is nem hogy meg jobbitot
avag alab állitot volna, hanem mindenkepen confirmalta. Jölle-
het azt Mon: igen tagadgya fol: 99. Mert azt alleralya, hog nem
csak értünk való könyörgésekhez hanem ugyan segítsegekhez-is
kel mi-nekünk folyamunk. Mely sententiat nyilvánban megh
magyaraz az Romai Catechismus (1603) folio 404. An-
nival inkább, ugy mond, segítsegül kel az Szenteket mi-nekünk
hinunk, hogy az embereknek üdvöslegeert koroskent imá-
koznak, es az ő erdemekre kepest az ő kedvekert nagy fok jok-
kal latogat megh bennünköt az U R. Mert ha önm vagyon az
eghben egy meg terő bünös emberen: nem-de az mennyei pol-
garok meg-is segítike az poenitentia tartokot: es ha kerjük ö-
köt, nem-de bostonatot nyerneke mi-nekünk? es nem-de megh
engeztelike mi hozzánk Isten kegyelmet?

Ezek ez befedek mind be foglallyak magokban ennek e-
lőtte elő szamlaltatott karomlasokot, azért ne lapogassa, es ne
sepengesse azokot Monozloi bator: mert merő hamisság az, az
mit mond, Fol: 93. hogy az valoba való fosolónak úk az Chri-
stust tartyak, de az Szenteket csak arra kerik, hogy Uroknál,
ki igaz szoszolo az Atyánál, erettünk efedezzenek es kerjek
bűklegünknek meg nyereset. Bellyeb mentenek, es melyebben
ennel az Papisták, az mint megh litank, es az mint ő maga-is
Monozloi fok csavargas utan vallast tehen oztan rula, folio 98,
es 99.

es 99. holot jolleshet, először azt mondgya, hogy egy altalljaban Christushnak erdemeert igazitatunk meg: oda tefi mind-az-által, hogy az Szentek erdemekertis Christus Urunknal segitethetünk sent allapattyokhoz kepest. Sőt folio 99. linc 13, hogy azoknak erdemeert üdvösséget-is nyerhetünk, kit mi tagadtunk es tagadunk míg világ fen al. Mert megtanultuk hogy mints mas az kiben be tölt az Atyanak kedve, es kiben az üdvösség volna, hanem csak az Christus Iesus. Meg tetzik továbbha az-is, hogy merő hazugság, mikor im-ezeket írja folio 102: Mikor, ugy mond, valaki mi közzölünk azt mondgya: Maria könyörül raytunk, ad meg im-ezt am-azt, nem ugy ertyük hogy ök adnak mint Isten, hanem im-igy, könyörül raytam, ad meg im-ezt am-azt, az az, könyörgesed, es imádságod által. Ismet: Mikor segitsegül hijuk az Szenteket, hogy törekedgyenek mellettünk, csak azt ertyük, hogy Christus erdeme által megh nyerhessenek nekünk mindeneke: de meg mutatok ez előt azt, hogy mint jokenak meg adoit, es az únnón tulaydon erdemekre hijak segitsegül az Szenteket, &c.

Es eddig elég legyen az előről, tudni illik, az hazugságokul az mellyekről minket pirongata embertelenül Monozloi.
MONOZ: ELLENVETÉSE HOGY MIN-
den imádságokat az Papistak az Christuson kezdik, es azon vegeznek el-is folio 94. 101.

De egy dolog vagyon, az kívül mi-nekünk it előnkben tamadhatna Monoz: melyre megh kel felelnünk. Nem tagadhattya ő azt semmikepen, hogy az Szenteknek erdemeket Isten eleiben nem tamasztanajak, mind külső joknak, mind bűnnek borlanattyanak, mind az üdvösségnek meg nyerefre. Azt mondgya mind-az-által: hogy ők semmi imádságokban, es az Litaniákban-is, az mellyekben az Szenteknek erdek valo könyörgéseket kivannyak, el nem hadgyak az Christust, hanem elől-is őtet emlitik, utol-is, sőt minden könyörgésekert ezzel rekeztik be: *Per Christum Dominum nostrum*. Az mi Urunk Iesus Christushnak általa, &c.

FE

FELELET.

Erre most rövid befeddel csak ez az felelet, hogy ha igazat mondana Monozloi, maga jo refre mast kiáltanak az szentek nevekre valo collectak, kikben az Christus felől semmi emlekezet nintsen, tehát azért az jo dologert senki őket nem karhoztatnaja. De ebben vagyon az fogyatkozás, hogy az ő imádságokban, ha emlitik-is az Christust, elől avagy utol, tehát az Szenteket-is közből, es ezeknek erdemeket tarful vetik az Ur Iesus Christushnak, es az ő sentseges, elegseges erdemenek mellete: mely dolog, az az, mikor az senteknek közbén-jarafa, es erdeme egyvelittetik az Christus erdemével, es közbén-jarafa-val, fínten olyan nagy prophanatio, utalatos balvanyozas: mint ha az Christus nevet es erdemet meg vetven, csak fínten az megholt Szentek ő magok volnanak az Papistaknak bajokban. Mert mivel hogy az mi kegyelmes Christushunk, az mint föl Esaiás 63, ő maga nyomta az saytot, es ez dologban senki segitő tars nem volt ő mellett, csak egyedül ő maga holt meg, az magas kereztan az mi bűneinkert, es csak ő maga mofogator megh minket az mi bűneinkből az ő sent verevel, nints-is masban az üdvösség: azért nem szenved semmi erdemestarfot, ő sent fölsege mellett, hanem ezt az tisztelget, csak magának vendicalya, vefi, hogy ő legyen egyetlen egy közzén-jaroja, esedezője, es fölözoja az el veset emberi nemzetnek, az mint az előt bűsegesen meg bizonyítottuk. De, (kit hogy meg mondunk, az Istent es az ő sent Fiat alazatoson követtyük) az Papistaknal csak olyan az Christus, mint az hatas lovon az fűgelső, es az farmatring, ezek-is tartyak elől es hatul az nyeret, de azért az heveder botiya meg kivaltkepen: Igy az Papistak főkepen magok erdemeben, es az Szentek erdemeben biznak, holot kedig aranzak, hogy azzal fel nem ernejek, ugy vetik oztan oda todaleknak es valami kútsin, (az mint ide fel meg latank) gyamolnak okaert az Christust, avagy elől avagy hatul. Mely dolog innen esik, hogy nem hisik azt el, hogy az Christus tellyesfleggel eleget tőtem-nekünk minden mi bűneinkert, es bűntetesünkert, hanem az

BBb

ő ke

ő kerezt fan való halálat, csak az eredendő bűnnek el törlesere mondgyak hasznosnak lenni; az mi kedig az cselekedendő bűn-
ket illeti, azok ellen azt mondgyak, hog az mise fogal, es az mi
magunk poenitentiaja, mellyet űk Christus, es az ű bene valo hit
nelkül, három dologban helyheztenek: Gyonasban, mely leßen
az Pap fűleben: Tőredelműleßen; Es avagy mi magunknak, a-
vagy az Szenteknek elég tetelekben, kit kuldulvan, avagy pen-
zen vesűnk meg magunknak. Mely dologrul így bol *Compendium
Theologiae veritatu lib. 6. Cap. 22: Duplex est Naufragium: scilicet, peccati originalis
& actualis, &c.* Kettő ugy-mond, az embernek romlafa: Egyik az
eredendő bűn, Masik az cselekedendő. Az elsőből az kereksűg
altal menekedűnk meg, mely erőt, es fognatollagot vesen az
Christus kinsenvedeséből. Az masikkul, az poenitentia altal, &c.
Eggyez ezzel Thomas, ezeket irvā: *Corpus Christi semel oblatum; in cru-
ce pro originali peccato, &c.* Az Christus teste ugy-mond egyűer aldoz-
tatot meg az eredendő bűnert, &c. Kűtűl nem ert kűlőmbet,
Bernhardinus de Bussi parte, 1; Sermone 8.

Ez sem segiti azert semmit, sem Monozloit, sem az Papistakat.
AZ MASODIK DOLOGRUL, MIKEPEN

*Monozloi ez mi okaink között meg piskalt nemellyeket, ugy mint 49, 50, 51.
mellyek itt ez helyen meg oltalmaztatnak ő ellene.*

Az Papistak, es Monozloi-is azokkal egyetembē, mely igen
keveset, avagy igazban bolvan, mayd csak ugyan semmit ne tu-
laydonitsanak az Christus ertűnk valo közben-jarasanak, esede-
zefenek, es halálaval nyert érdemenek; arrul immar az menire
sűksűg volt eleget bollottunk, es meg bizonitottunk, hog mi ez
dologból semmi hamissagot, avag hazugsagot reajak nem kűltűt
tűnk, Most azert az masik dolog kűvetkezik immar, az az, hog
az mi okainkot, kikkal bizonitank az Christus Iesufnak ertűnk
valo egyetlen egy közben-jarast, esedezeset, es erdemes szo-
szolasat, kik közöttűl nemellyeket meg piskalt Monozloi, el-
lene meg oltalmazzuk. Lassuk azert rend szerint ezeket-is.

Az negyven-kilentzedik oknak meg oltalmazasa.

Az mi győzheretlen argumentomink es okaink között, az kik-
vel mi

vel mi soktuk bizonítani az Christus Iesufnak ertűnk valo egyet 282
ten eg erdemes közben-jarast, utolban helyheztetűk mi azokat,
az kiket ebben ez ő irasaban Monoz: meg piskalt, es sok-kepen
meg akart rantorgatni, avagy inkab hamisítani: Egyik azert a-
zok közöttűl az negyven kilentzedik, mellyet im illyen forman
vetettűnk vala Monozloinak eleiben.

Szemtelen balvanyozok azok, az kik az Szenteknek
tulaydonityak azt az mi Christusnak tulaydona.

De az Papistak az mi az Christusnak tulaydona, tudni
illik, irgalmazni, közben-jarulni, ertűnk esedezni,
segelleni &c, az Szenteknek tulaydonityak.

Meg tetzik azert, hog az Papistak szemtelen, es Isten-
telen balvanyozok.

EZ MI ELLENVETESŰNK ELLEN MIT
felelyen Monozloi.

Ez ellen azert Mon: disputal ez ő irasnak eges 5. reşeben,
melyben azt akarja bizonítani, hog a szentekhez valo könyörge-
sűnk ninsen az Christusnak es az ő érdemenek ellene. Meg kel
annak-okaert minekűnk-is latunk minemű dolgokval bizonitsa
azt ez jambor, es ez mi ellenvetesűnket, mivel akarja rontani.

Jollehet kedig az ő sokasa szerint, nagy sok bot saporit it ez
helyen-is Mon: hog azzal semfent vesellen, es az kereztien ol-
vasot meg csallya: mind-az-altal, az mi valoba az dologt illeti,
harő rendbeli feleletekvel akarja rontani ez mi ellenvetesűnköt.

ELSŐ FELELETE MONOZLOINAK.

Mert elsőben azt mondgya fol: 103, kit annak utanna esmet
repetal, fol, 109, hog az sent iras ellen valo káromlas azt mon-
dani, hog az Szenteknek nem kel semikepen tulaydonítani, az
mit az iras Istennek, es Christusnak tulaydonit. Mely fundamen-
tomot azert vet fel, hog az mi ellenvetesűnknek első reşet azzal
fel forditsa, es oztan azt hozza ki belőle, hog semmit nem vete-
nek, ha szinte az mi Istének, es Christusnak tulaydona-is, ők mind-
az-altal az Szenteknek tulaydonityak.

BBb 2

Nem

Nem bizik kedig könnyen ez felelethez, hanem sok nevezeteket es tulaydonlagokat samlal elő az sent irasbul, mellyek mind Christushnak, mind az Szenteknek ugyan azon es egy dolgot lattatnak tulaydonítani: mint az többi közötszent Pal Christust kő siklanak nevezi, 1. Corinth. 10. de maga, massut Urunk Petert kő salnak nevezi, Matth. 16. Ismer: Urunk magyarul azt mondgya, Iohan. 8: En vagyok ez vilagnak vilagossága. Masut ismer: Matth. 5. igit fol az öveirül: Ti vadtok ez vilagnak vilagossága. Ismer: Christus azt mondgya: En vagyok az jo paztor Ioan. 10. Massut azt mondgya, hogy egyeb paztorokat adot: Ismer: Christus Urunk juhoknak nevezetetik, Esai. 53. Aet. 8. ő maga kedig Urunk hieit juhoknak nevezte. Es sok egyeb effeleket hoz elő Mon: Folio 104, 105, 106, 107, 108, 109, hogy az soka-figyal az keretzten olvasonak elmejet meg csabista es elburitisa, mi modon, tudni illik, az Ur, Fundamentomnak, Christushnak, Istennek, halatalannak, egyedül dicsirendőnek, es dicsőítendőnek egy Urnak, csudak tevőnek, bűn botfatonak, egy Atyának, egy Istennek, egy Mesternek, ez földnek birajanak, üdvözítőnek, elet adonak, remensegünk, es dicsőségnek Coronajanak, Isten es ember közöt közben-jaronak &c, mondatatik: mely nevezetek mind egyiglen ez földi embereknek-is, ugy mond Monozloi, tulaydonitnak, ugy mint mas helyeken az irasban, az kiket fel-is jedzet. Honnan oztan azt hozza ki, hogy nem bűn az mi az Istene, avagy az Christuse az Szenteknek tulaydonitanunk, es hogy Isten azzal meg nem bantatik, ha külsőmbsséggel adgyuk azon egy dolgot az Istennek, es az Szenteknek. *Et per Consequens*, es jo következzel ezekből azt concludalya, hogy az sem bűn, mikor az Szenteket sósoloknak, remensegeknek, segitsegeknek mondgyak: Mert ugy mond, mikor Urunkot sent Ianosnal sósolnak nevezzük, es segítőnek ugy hívjuk annak, mint ki tulaydon erejéből es erdeméből, nyerte meg azt, hogy szószolónknak, segitsegünknek nevezzessek. Holot kedig aszonyunk sűz Mariat is azon nevel nevezzük, *spes nostra, advocata nostra*, annibul nevezzük, az menniből Christus Urunktól sügh, es hozza

es hozza valo könyörgése által, nyeri nekünk azt, az mit kívánunk. Ezeket írja it ez helyen Monozloi el kezdven folio 103, mind *usque* folio 110. Kikre, minek előtte előb mennyünk, meg kel mi-nekünk rövideden felelnünk.

MONOZLOI ELSŐ FELELETINEK meg hamisítása.

Az mi feleletünk kedig im-ez: hog meg az mi argumentink, legyen az jo Istennek hala, sen allonak. Mert noha nagy sok nevezeteket, tulaydonlagokat, es cseleketeket samlal elő Mon: kik felől azt mondgya, hog mind Istennek es az Christushnak, mind kedig teremtet allatoknak tulaydonitnak, noha nem egykepen, hanem Istennek előőr, es annak-utanna teremtet allitnak-is, kit mi-is nem tagadunk: mert rakva azzal az egei sent iras, mind-az-által arra mi azt mondgyuk, hogy sem az mi Istenünknek, sem az mi Christushunknak, minden nevezeti, tulaydonlaghi es cselekedeti nem tulaydonitnak teremtet allatoknak, sem nem közösök azzal, hanem csak nemelleyek, az kik az ő természetekhez illenek es ahhoz fernek. Ket felek azert az Istennek, nevezeti es tulaydonlaghi (az mint az Deakok szollonak: *Quadam incommunicabiles, & qua de solo Deo dicuntur non etiam de creaturis. Quadam vero communicabiles, qua de Deo partietur & creaturis, propter Analogiam quandam dicuntur.*) Nemelleyek közölhetetlenek, mellyek ugy tulaydoni az Istennek, hogy teremtet allatokval nem közösök, sem azokrul nem mondattatnak, mint ezek: Iehova, mindenre elegseges Isten, örökke valo, veghetetlen, mindenható, minden-tudo, minden bűnek alral lato, mindenűt jelen valo, mindenűt segítő, es sok egyeb az felek. Nemelleyek kedig közösök, kik leg előőr, es felő modon, főkepen az Istenben vadnak: mind-az-által, mivel hogy az ő természetinek jo volta kiarrad az teremtet allatokra, ezek vel-is modgya, es rendi ferint közölhetnek, de sokkal alab valo graditson, hogy nem mint az Istenben vadnak, mint az többi közöt, igazsag, irgalmasag, josag, feretet, segitseg, sentisgaratlanlag, halatalanlag, &c. Es hasonlokepen az mi Christus Urunk semelye dolgot-is illeti, ő sent sóssegenek-is, ket rendbe-

liek az ő nevezeti, tulaydonfagi, cselekedeti. Nemellyek közölhetetlenek es csak ő magaje, mint hogy Isten es ember, teremő, meg valto, közben-jaro, erdemes esedező, es so-bolo, az Ecclesianak papja, kiralya, Prophetaja, minden teremtet allatoknak ura, &c. Nemellyek közösök, mi velünk mi-nemük az többi közöt, hogy irgalmas, kegyes, jo teyő, juh pásztor, es minden egyeb tulaydonfagi avagy cselekedeti, az mellyekben ő fient fölsége követésre adattatott az ő mennyei szent Attyatul mi-nemünk.

Ez dolog azért így leven, meg engedgyük mi azt Monozloinak, hogy az Istennek, es az Christushnak fok nevezeti, tulaydonfagi, cselekedeti tulaydonittatnak teremtet allatoknak-is, de csak azok, az kik közölthetnek velek, mi-nemük jo reiserent azok az kiker Monozloi elő famlal. De nem olyan nevezet, tulaydonfagi, es cselekedet, az valtság, bűnből való meg tizítás, megh igazítás, közben-jaras, erdemes esedezés, es so-bolas, az ki köz lehetne az teremtet allatokval, hanem oly, az mely soha vilagh kezdettől fogyan semmi, sem Angyalnak, sem Szentnek nem tulaydonittatik, egyebnek az Ur Iesus Christushnak kivűlőtte. Honnan azt hozzuk mi ki, *irrefragabiliter* ellene mondhatatlanul, hogy Istentelenül, es fentfég lopoul cselekedik az papistak, hogy ezeket szűz Marianak, avagy egyeb Szenteknek tulaydonittyak, kit nem cselekedhetnenek semmi-kepen, mert ezek egyedül csak az Ur Iesus Christushnak cselekedeti es tulaydonfagi, Az mint Elaias Prophetana ő Fölsege, ő maga mondgya Esa; 63:3: Az saytot en magam nyomtam, es nem volt en velem senki az nepek között. Es az mint mi-is immar ötven-ket győzhőtetlen fundamentomokkal megh bizonyítottunk. Sőt azt mondgyuk, hogy ugyan ez volt annak-is az oka, hogy Urunk nem akarta, hogy az ő halalakor, sem szent Peter, sem szűz Maria, sem szent Iános, noha környűlőtte forgottanak az kereft az alat, vele egyűt szenvedne, hogy az valtságnak, avagy erdemes közben-jaralnak valami refze ő reajok neharitatnak, hanem annak minden dicsőssége, es tistessége egyedül csak őnnön maganak maradna,

Nem

Nem jól tesik annak-okaert az Papistak, sőt hálá-adatlanul 284 es Istentelenül, hogy ő fölseget ez ő tistének reiseritül meg fogtyak, es az teremtet allatoknak tulaydonittyak, kit hogy cselekedgyen Monozloi-is, az locufok es nevezetek, avagy tulaydonfagok nem adnak ő neki arra elegendő okot: mert nem azok közöttben valok az kik közölhetetlenek, hanem olyanak az kiker Isten, avagy teremtet serint, avagy tist serint, avagy szolgaltat serint, hogy azokat ki szolgaltallanak es veghez vigyenek, nem az ő erejeknek, hanem Istennek mellettek cselekedő erejenek általa, közöl az ő teremtet allatival. De sohol sem olvasuk azt az fient irásban, hogy az valtság, bűnből való meg tistitást, (mert mas az bűn megh botafafának hirdetése, melyet az az tanito tesen) közben-jaralás, erdemes esedezés, es so-bolasat soha semmi teremtet allatnak tulaydonította volna, sem tulaydon erejéből es erdeméből, sem kedig az Christus erejéből es erdeméből, az mint Mon: Folio no. es az Papistak hamisan es nem igazan vallyak. Hanem egy alkallyaban az Christust mondgya az fient irás mi-nemünk valtságunknak, igazságunknak, fentfegünknek, közben-jaronknak, erdemes, esedezőnknek es szofzolonknak. Honnan az következik, hogy el szenvedhetetlen injuriaval, bozzuval illetik Urunkot az Papistak, mikor mind ezekben, az mint ide fel megh bizonyítottuk, az Szenteket tarsul ő melleje vetik, es hogy azért el nem kerülük az ő Istennek büntetést, melytől megh nem menti őket az Monozloi csavargasa, hogy nem magok erejéből, hanem Christus erejéből tulaydonityak ezeker nekik. Mert vagy im-így vagy am-így, de ugyan nem tagadhattyak azért hogy mas erdemes közben-jarot nem allatnak Istennek eleiben az Christus kivűl, avagy ő mellette, mely dologgal felette igen megh fogyatkozattyak az Christust az ő dicsősségeben es tistességeben, sőt ugyan mas Christust emelnek magoknak, az mely mas Christust, nem csak úgy emeltetik avag akkor, mikor valakinek tulaydon erejenek avagy erdemének tulaydonityuk, hogy valami testi lelki jo nyer mi-nemünk Istentől, hanem akkor-is, mikor Christus erejével es mel-

és melfogával mondgyuk, hogy az Szentek erdemlik meg
mi-nekünk azokat az jókat, az mellyeket egyedül csak az Ur Ie-
sus Christus érdemejert igért meg mi-nekünk az Atya: Mert
az mi az Szenteknek dolgat illeri, Istennek előtte meg ma-
goknak-is semmi jót nem erdemelhettenek, ez okbul, sem ök
sem kedig senki más, ez urai-is sem magának, sem egyebeknek
engedelmessegevel, es közben-jarásával nem erdemelhet sem-
mit az Christus kívül. De kerlek ved esedben kereztven olva-
so, Monozloi mely igen esesen forgolodik it az ő veset pörinek
oltalmazának. O maga fel fordittya azt az mit oltalmazni a-
kar, tudni illik, az Szenteknek érdemeiket es közben-jarásokat.

Mert ha az mint mondgya Mon: kedvessek es meg halgat-
tatnak az Szenteknek könyörgések, es ertünk valo esedezések
az Christus Iesusnak érdemenek, es közben-jarásának jo illatu
erejenek altal: következik tehát, hogy az Szentek nem lehet-
nek kedvessek, sem nem nyerhetnek meg mi-nekünk semmit
Istennek előtte, az ünnönszentsegekert es érdemekert, az mint
ez ideiglen tanítottak az Papistak. Mert az ki ő maga főkö-
ködik közben-jaro nélkül, nem lehet másnak közben-jaroja,
ha sinte imadkozhat-is másert. Mert az közben-jaro oly személy,
az ki az ő eleg tetelenek es könyörgésének melfogával, es ked-
ves voltaival főrdözhet kegyelmet, es lelki testi jókat valakinek
az Istenül: Igy azért lae hejaban valo Monozloinak minden
ez ideiglen valo munkaja es faraslaga. De egy locus vagyon, az
melyre kiváltképen az többki között meg kel felelnünk.

MONOZLOI ELLENVETESE.

Azt mondank ide fel, hogy az közben-jaras oly tulaydon-
saga az Christusnak, az mely sem mennyen sem földön, ő kívü-
lőtte senkihez nem illik. Hat az iras miért nevezi Mofest köz-
ben-jaronak Isten között es az nep között, Galat: 3. Az törvény
ugy mond, rendeltetek az Angyaloktul az közben-jaronak ke-
zeben, az az, Mofes által, az mint Monozloi magyarázza. Sőt
ő maga-is Mofes közben-jaronak nevezi magát, Deut: 5. En
közben-jaro voltam, ugy mond, az Ur között es közöttetek.

F E

F E L E L E T.

285

De ezek ez locusok nem rontyák semmikepen az mi fele-
lünköt. Mert az első Galat: 3. az Paterék, ugy mint Hiero-
nymus, Theophilactus, Primasius, az Ur Iesus Christusra ma-
gyarazzak, nem kedig Mofesre. Igy bol Hieronymus. *Manum Me-*
diatoris, potentiam et virtutem Christi debemus accipere. Qui cum secundum Deum,
unum sit ipse cum Patre, secundum Mediatoris officium, alius ab eo intelligitur.
Az közben-jaro kezen, az Christusnak hatalmat, es erejet kel
ertünk, ki holot Istensege szerint egy legyen az Atyával, köz-
ben-jarásának tősi szerint másnak ertetik ő tőle. Theophilactus
kedig így bol: *In manu Mediatoris, id est, Christi.* Az közben-jaronak
az az, Christusnak kezében. Honnan meg tetzik, hogy ezt az
locust Monozloi Mofesre nem igazán magyarázza. Az mi ke-
dig az másik locus dolgat illeri, nintsen ott, hogy Mofes köz-
ben-jaro volt az nep között, es Isten között, hanem bősű szerint
igy bol Mofes, v. 5. *Ego vero stabam inter Iehovam et vos eo tempore, ut renun-*
tiarem vobis verbum Iehovae: En ugy mond, allok vala az Iehova kö-
zöt es ti közöttetek az időben, hogy hirre adnam ti-nektek az
Urnak besedet. Nem tulaydonit azért közben-jarast magának,
hanem csak azt jelenti hog az Isten követseget hordozta az nep-
hez. Mely dologrol ha ketelkedel, az Sido textus kívül lasd
meg az Chaldaica paraphrasist, es az Görög translatot-is.

Eddig az első felelet, melynek summaja csak ez, hogy az
Ur Iesus Christusnak közölhetetlen tulaydonfagit, minemű az
valtság, meg igazítás, közben-jaras, erdemes esedezés, es főstolas
helyen kel hadnunk. Mert ha ezektől ötet meg foztgyuk, bator
csak res szerint-is mindgyarast balvant, es idegen Christust for-
malunk magunknak ő helyette az Szentekből, avagy az min-
nen erdemünköl.

M A S O D I K F E L E L E T.

Ez jollehet elegendő felelet Monozloinak, az ő első
piskalására, az mellyel erőtelenne akarja vala tenni az mi bizoni-
tasunkot: vagyon mind az által mas felelünk-is, mellyet, im-
mel immal meg nem vethet, tudni illik, hogy azok az locusok
joretre,

C C c

jo refre, mind it ez földi emberekről szólnak, míg it ez vi-
ghon eltenek, es míg az ő tistekben, es hivatalokban foglaltak
magokat, az mellyet reájok bizot volt az Ur foglalt szert, azert
külömb külömb tekintettel reájok illetenék azok az ne-
vezetek, de külömben vagyon az meg holt Szenteknek dolga,
mert ezek mi közzülünk mind ki multanak, es semmi közben
vetetek most mi velünk nintsen, sem nem foglaltak mi-nekünk,
hanem az Urban nyugoznak. Azert mind ezeket Mo: külömben
reájok nem applicalhatty, nem sabhatty, hanem ha meg bizo-
nittyá előfő, hogy mostanlaggal-is az eghben, ugyan azon dol-
gokba gyakoroltyak magokat, az mit it ez földön cselekettenek,
kit akkor bizonit ő meg az mikor az őrdög idvőzül. Nints azert
semmi helye az ő feleletinek az elevenekről az holtakra,

MAS FELELETE MONOZLOINAK.

De mas feleletet-is ad Monozlo erre, tudni illik (folio, m)
hogy az valtságot, es engeztelest tüle el nem vesik az Christu-
stul, sem az bűnnek botfanattyat: mert ezeket ez dolgokat, so-
ha űk csak egy Szentnek, sem sűz Marianak, nem engedtek, sem
mondottak soha-is hogy Christus Urunk kívül töb engeztelünk
lenne, es bűneinknek botfőtoja volna, hanem tudgyuk, ug mond,
hogy valamit ez földön kertenek Urunkul, meg nyertek azt,
míg ez romlando testben voltanak: annyival inkább azert most re-
menkedünk, hog űk az dicsősségben leven, mindeneket könyör-
gepek által könnyen meg nyerhetnek nekünk, es csak azon re-
menkedünk, hogy ő sent főlsegenel efedezzenek erettünk,

ERRE VALO FELELET.

Adnaja Isten bator hogy igaz volna, az mit mond Mont: mi
azt felette igen akarnánk, de meg bizonyosodot az immar, hog
mind valtságot, engeztelest, bűnnek botfanattyat &c, sűz Mari-
anak, es az Szenteknek tulajdonityak, es hogy nem csak könyör-
geket kívannyak erettek, hanem ugy hiyak segítségül, mint
refti lelki, ez világi, es mas világhi joknak meg adoit, kit győz-
hetetlenül megh bizonitottunk immar ez masodik részben-is
irafunknak, es az elsőben-is az hol az első parantolnak magya-

razat-

razattyaban az Latriaral, es Daliaral bűsegefen folvan, az Papi: 286
staknak minden lelki fertelmességeket az Szentekkel tapasztal-
hato-kepen meg mutattuk, mely helyen azokra-is az kik megh
hatra vadnak ez őrdök részben Mon: irafának, elegendő-ke-
pen meg feleltünk, es meg bizonitottuk hogy ez illyen Szentek-
kel valo balvanyozas nem csak valami egy-űgyű goromba em-
bereke volt, hanem hogy ugyan ez volt az Romai Ecclesianak,
reghi meg rőgzöt, es el tőkeller tudomanya, hogy mind Isten he-
lyet, mind Christus helyet, sűz Maria, es az Szentek voltanak ő
nekiek minden dolgokban, es mind ő szükségekben mindenek, az
mint mondottak-is sűz Marianak: *Omnibus es omnia*. Mindeneknek
vagy mindene, mely tistessleg csak az Istene. 1. Cor: 15. It azert
ez dologról most többet nem szólunk.

AZ ÖTVENEDIK OKNAK MEG OLTALMA-

zása, mellyet meg piskalt Mont: ebben ez ő irasban fol, 163.

Az többi közöt az első famlaltatott okokban 6. Pal, es 6. Ia-
nos drag: bešedit kapja első, mert azt itili hogy ha azokat már-
kunkbul ki tekerheti, az többit könnyebben esigazhatty idegen
ertelemre. Azok az locufok im-ezek, mellyeket mi első hoztunk
vala az mi ötvenedik bizonitafunkban. 1. Tim: 1. Egy az közben-
járó Isten közöt, es ember közöt, az ember Iesus Christus, ki ő
magat adta valtsagra: arat mindenekert. Heb: 9. Az Christus
az Uj Testamentumnak közben-jaroja. 1. Iohann: 2. Ha ki bűnt
cselekedend, vagyon mi-nekünk bűsölünk az Atyanal, az igaz
Iesus Christus. Es ő engezteles az mi bűneinkert, sőt nem csak
az mi bűneinkert, hanem mind ez vilagnak bűneiert.

Ezekből ez locufokbul mi azt bizonitottuk vala, hog ha
az sent Pal, es sent Ianos mondaša šerint, mind közben-jaronk,
mind szofzolunk csak egy az Atyanal, az Ur Iesus Christus,
nem kel tehát ő nalnal többet ezekre ez dolgokra Isten e-
leihen allatnunk, es hogy ezekert ugyan nem-is szókölködünk
az Szenteknek sem közben-jarok, sem szofzolasok, sem egyeb
segidsegek nélkül. Mely mi bizonitafunkot igen piskalya Mont
Megh kel azert latnunk, mit tud ellene szollani, Lattyá kedig
CCc 2 hogy

hogy győzhetetlen bizonyság ez; azért nem a egy rendben megfeleleti, (mint hogy mindenkor, *multiplex* az *mendacium*, sok aga vagy az hazugának) hanem hat rendbeli feleleteket ad reaja.

ELSŐ FELELETI MONOZLOINAK.

Első feleleti fol: 127, 128, 129. az mint esünkben vehettyük imez: Hogy az sent Pal mondása, az Szenteket az közben-jarásból ki nem rekeztí, hanem az mint Cyrillusbol, magyarázza, csak külömbfélet mutat az közben-jaro Christus, es az közben-jaro Szentek között, tudni illik, hogy holot az Szentek csak szinte emberek legyenek, az Christus bizony Isten, es ember legyen. Hogy kedig ki ne rekeste sent Pal az Szenteket az közben-jarásból, azt három más okokkal bizonyítja.

Első for, mert ő maga kívánta felebarátinak erette való könyörgéseket, kik bizony külömböztek Christustul. Es ugyan ezen helyen-is, holot sent Pal azt mondotta, hogy egy volna az közben-jaro ki értünk esedeznek Atyánál az Christus: mindgyarast kíványa az hívektől, hog könyörögjenek az királyokért, fejedelmekért, es minden tiszt-viseelő emberekért.

Másod for, mert az iras több közben-jarokról is emlékezik, mint Mósesről, Deut: 5: Ő magokról az hívekről, 2. Corint: 5. holot űköt azon kéri sent Pal, hogy meg engesztelődgyenek az Istennel: Hieremiáról cap: 18. hol Hieremias közben-jarast veszen magának, holot azt mondgya, hogy Isten előtt állot az népnek javaért; Azelevel, kinek az ő vere Isten eleiben fel kiáltot: kik jöhetnek világból ki multak immár, de azért elnek Istennek, es azért ha it ez világhon az testben leven egyebekért imadkozhattanak, most immár annival inkább imadkozhatnak es közben-jarok lehetnek lelekben.

Harmad for, Mert az reghi sent Atyák is közben-jarokat támasztottanak az Istennek eleiben. Mint Iacob unokáját megáldván, azt mondgya nekik: hogy Abrahamnak, Isáknak nevek hivattatnak reaiok, Genes: 48. es hasonlókpen Móses, Exo. 32: Megh emlékezzel Uram az te szolgadról Abrahamról &c. Es Daniel is, Cap: 3. Mi Urunk Istenünk, ugy-mond, ne

ved el tőlünk irgalmasságodat Abrahamert, kedveltedert, Isák 287
szolgadert, Iacobert, az te sentedert, &c. Kikről azt mondgya Monozloi, hogy regen meg holtak vala, meg-is azoknak erdekemre emlékeztetik Istent az hívek. Honnan ismet azt hozza ki, hogy ha az romlando testben esmertek valamit, es imadkozhattanak, most kétség-nekül inkább esedeznek az dicsőségben errettünk, es effele cselekedetekért közben-jarok lehetnek.

Ez Monozloinak első feleleti.

ERRE VALO FELELET.

Emlekezetre méltó az Esdras mondása, 3. Esdr: 4. Az igazság ugy-mond, meg marad es előb nevededik, el, es győzödelmes leben mind örökkön örökre. Ennek ez mondásnak tökéletes bizonyos voltat, ha valamikor esemben vettem-is, de soha nem inkább, mint ebben az irásban, az mellyet ennekem Monozloinak undok, es Istentelen karonlasi ellen, az mellyekvel az egy örökre való Istennek, segítségül hívásat, es az Ur Iesus Christusnak egyetlen egy közben-jarását, es értünk való erdekemre fosolását akarta rontani, es balvanyozo tiszteleire fordítani, kellett irnom, es az ő sok külömb külömb fele hazugsági ellen támasztanom. Mert meghis zamlalhatatlan sok dolgok azok az mellyekvel akarta támogatni az ő hamis, es hazug tudományt, rohtani kedig az igazságot, de meg ez ideig, az jo Istennek legyen hála, nem hogy arthatot volna valamit annak, hanem sőt inkább meg maradt, eleb nevededer, el most-is, es ez után-is meg marad, mind örökkön örökre, kit jöllehet immár ez ideig is jo modon eseben vehet az keresztyen olvasó, mind az által ezeknek-is az locufoknak meg általmazásában, ugy eseben veheti, hogy ugyan semmi ketelkedese nem lehet felőle. Mert ha az ő egész irásában egy-ferbeli locufokat akart több hamis es im-ide am-oda tekert magyarázatokkal meg veztegetni, es idegen ertelemre fordítani: tehát bizonyára ezek voltak főkepen azok az kikben sent Pal, es az sent Iános illyen nyilván bizonyítottak az Ur Iesus Christusnak egyetlen egy közben-jarását, es fosolását, Mellyekre, ha elegendő-kepen meg felőlünk Isten

velünk leven, ki volna az, az ki oztan győzhetetlennek nem mő-
danja az igazságot? Lafluk annak okaert leg először ezt az első,
es vonnyuk az igaz proba köre, tudni illik, az Istennek sent igé-
jere, mely bővedneke, es vilagossága az mi főtet elmeneknek.

Nem találunk kedig mi meg ebben semmi oly nehez okot,
ez mellyert Monozloi melle kellene haylanunk, es az mi edes
Iesus Christusunknak egyyetlen egy közben-jarasatul, es ertünk
valo esfedezefetül avagy fő-sólasatul el kellene allannuk. Mert
noha sokat zagyval, es kerenget egyben az ő szokása szerint, de
csak hifontalan, es hejában valo minden csatfogása, Hogy azért
meg ertse, es efeben vegye magat, azt úrúle nagy jo neven ves-
sük, ha főve szerint vallyá, hogy az Ur Iesus Christust, bizony
Istennek es embernek mondgya: mert az iras szerint valo erte-
lem, es mi-is tellyes szível, lelekkel es rekelletes hittel ugyan
azonat vallyuk. De hogy csak Istenfégere es emberfégere ne ve-
mondina, sent Pal, ütet egynek, es egy közben-jaronak, úgy-mint
per excellentiam: nem kedig azért, hogy egy altallyaban ő mellőle
minden Angyalokat, minden Szenteket, es minden teremtet alla-
tokat ki rekesse: azt mi felette igen tagadgyuk: meg semen-
gedgyük Monozloinak, hogy ezzel ez mondatul az Szenteket
ki nem rekesse: hanem főt inkább, az ellen azt erősttyük,
hogy mind az ket okert mondgya ütet közben-jaronak. Először
azért hogy bizony Isten es ember. Másodszor, hogy az közben-
jarasnak meloftagostistiből ki rekedgyenek ő mellőle, mind An-
gyalok, Szentek, ez földiek, es az mas vilaghiak, es egy summa-
ban minden teremtet allatok. Mert sokkal nagyob az közben-
jaronak az ő tisztá, hogy nem mint abban ő mellelte avagy ő
alatta tarsok lehetneken ez világi emkerek, mennyei Szentek, es
az Istennek sent Angyali-is, kit mivel hogy ertyen, es tudvan
titkol el Monozloi, az Isten ellen karomkodik, Azért miez
dolog felől ilyen ertelemben vagyunk, hogy ez kettő: Először
valakinek Istennek es embernek lenni: Másodszor közben-jaro-
nak lenni, úgy egyben vadnak köteleztetven, hogy egyyk az
másik nélkül meg nem lehet. Mert az ki Isten es ember, lehe-
tetlen

tetlen dologh az hogy Isten es ember között közben-jaro ne
legyen, es az ki közben-jaro viszont lehetetlen dologh, hogy
Isten es ember ne legyen. Mely dologhnak elegendő oka-
it szamlallyak elő az tudos emberek mikor arról szollanak:
Miert kellett az közben-jaronak bizony Istennek es ember-
nek lenni? Kik között nem utolsó az többi között, hogy ha
csak Isten volt volna, meg nem halhatott volna, ha kedig
csak ember volt volna, az halat meg nem győzhette
volna. De el megyen Monozloi, es kit csak oskolababeli gyer-
mekben-is, az ki valamenire proficiált, el nem szenvedne-
k: az közben-jarast, es az könyörgest ő mind egynek tartya, ma-
ga igen nagy külömbseg vagy on ez kettő között: mert az kö-
nyörgeshez valtság, es eleg tetel nem kívantatik, de az köz-
ben-jaras, az melyről szól az iras, es az mely felől mi közöttünk
es az Papisztak között az vetelkedes vagy on, valtság es elegtetel-
nélkül veghez nem mehet semmikepen. Honnan az következ-
nek, hogy ha az Szentek közben-jarok, tehát hozzájuk ter az
mi bűneinkert valo valtság-is, es eleg tetel. Avagy ha ez hoz-
zajok nem ter, tehát az Szentek nem közben-jarok semmi-
kepen.

Ez erre valo igaz es, mindenkepen elegendő felelet,
kit bizonitonak mind azok az ötven ket okok, az mellyeket
elő szamlalunk, es minden szent irasok, főt meg az Paterok-is,
kiknek az ő irasokot ez dologrul nagy bú befzeddel elő hoz-
hatnunk, de mivel hogy mondottunk immar arról, hogy csak
az szent irasbul akarjuk az mi igaz tudományunkot epíteni,
es az hamisságot rontani, azért az kerestzen olvasot fok Pate-
reknek bizonlag tetelevel, nem terhelyük, hanem csak az egy
Chrysostomust allattyuk elő, ki irvan ezen szent Pal levelere,
1. Timoth: 2. Homi: 7. ezt az helyet így magyarázza, Folio
105, linea 11, *et sequentibus*, Enimvero Mediator utriusq; en debet societate con-
jungi quorum mediator est. Id quippe mediatoris est proprium, utrorumque par-
ticipem fieri, quorum fuerit mediator, *etc.* (Lásd meg az többit.) Az az,
Bizonyára az közben-jaronak szükség hog mind az kettőknek car-
sifaga

fáságban egyetűlőn az kiknek közben-jaroja. Mert ez talay,
 dont az közben-jaronak, hogy mind kettővel rekes legyen, az
 kik között közben-jaro lehen. Mert ha egyikkel tartalkodik,
 az másikkal pedig külömböz, közben-jaronak nem mondhat-
 tik. Az Christus-is azért, ha rekes nem lehen Attyanak termese-
 tiben bizonyara nem közben-jaro; mert az ő Attyának allattya-
 tul külömböz. Mert miképen az emberi természetet fel vötte,
 mikor az emberekhez jött; azonképen az ő Isteni allattatul-is
 el nem tavozott; mert az Istentől jött; mert mivel hogy két ter-
 metet között volt közben-jaro, бүкфег volt hogy mind az kettő-
 ben rekeslehen. Mert miképen minden helynek az közepi, az
 két mellette való helyeket бүкфег hogy meg erje, így az két
 természetnek-is, (erted az Isteni es emberi természetet) az köz-
 ben-jaronak mind az két természethez kellett erni, es magában
 azokat egyben berkeztetni. Miképen azért hogy emberre lőt; a-
 zonképen Isten-is volt, *Homo quippe purus Mediator nunquam penitus fuerit*.
 Mert csak az puzta ember soha közben-jaro nem lehetett volna.
 Mert бүкфег volt ez illyen közben-jaronak Istennel beelleni,
Deus item solus Mediator esse non posset, neq. ipsum suscepissent hi quorum mediator ac-
cederet. Az Isten-is kedig ő maga közben-jaro nem lehetett volna,
 nem-is vöttek volna őtet azok, az kiknek közben-jarójok lehen
 hozzájuk járult volna. Ezeket írja betű berint Chrysostomus. Hő-
 nan az következik, hog az közben-jarásnak tisztiből ki rekednek
 mindenek valakik csak puzta emberek. Azért két dolog al Mo-
 előt, Vagy az hogy az Szenteket Deificalia, Istenneke tegye, az
 miképen Isten az közben-jaro Christus: vagy az, hogy őket
 közben-jaroknak ne mondgya: mert az közben-jaras, nem em-
 bert, hanem bizony Istent, es embert illet.

MONOZLOI FOGASI EZ ELLEN,

ELSŐ FOGASA.

Nam kívanta sent szent Pal felebaratinak erte való könyör-
 geset, es ugyan ez helyen-is hadgya, hogy az hívek könyörög-
 jenek az fejedelmekert, es minden melfóságban levőkert, Mind

egy

egy kedig valakinek könyörgeset, es bőzben jarását kívanni. 289

F E L E L E T.

Vay nem egy: mert az mint meg mondank az közben-jaras
 nem lehet valóság es eleg tetel nélkül: az könyörgeshez kedig
 egyik sem kívantatik бүкфегes kepen, nintsenis kedig senkiben,
 hanem csak az Ur Iesus Christusnak semelyeben, kinek az ő kö-
 nyörgesével, egyűt jar az valóság-is, es az engezteles avagy eleg
 tetel. Meg lehet azért az eg mást való könyörges mi közöttünk,
 kik emberek vagyunk, de az közben-jarásnak tisztit, sokkal kü-
 lömben írja meg az sent iras, es adgya mi-nekünk előnkben, hog
 nem mint avagy it ez földön, avagy az Isten országában levő, es
 elő Szentekhez ferne, avagy illenek. Mert arra tanit bennünköt,
 hogy az közben-jaras, es ertünk való esedezés az Ur Iesus Chri-
 stus Papfának dicsősleges hivatalya, mellyet az Atya Isten ő
 maga vetet ő neki vállara. Mert mivel hogy az mi búneink miat,
 mi megtalnak valank arra hogy az Isten sine eleiben mennenk,
 imadságinkkal eleibé botlatatnank, meg halgattatnank, be veter-
 tetnank, irgalmaságot, es kegyelmet nyernenk alkalmasos idő-
 ben. Annak-okaert az Ur Isten ő maga tötte, es rendelte az Chri-
 stust Papi fejedelemme, közben-jaroja, fősolova, es esedező-
 ve. Heb: 7, ki az eghekben magát mi erettünk Istennek be mu-
 tatta. Heb: 9, es ki irgalmas es hű Papi fejedelem legyen az Isten
 előt meg szerző dolgainkban, hogy nekünk bűnösöknek Istent
 meg engeztelye. Heb: 2, hogy ő általa szabad jarasunk es menete-
 lünk legyen az Istenzhez. Ephes: 3. Heb: 7, az veghre hogy en-
 nek az ő közben-jarásert es erdemeert, irgalmaságot nyerjünk,
 es kegyelmet talalyunk alkalmasos időben. Heb: 4. Es hogy ez
 az közben-jaras elegendő. Istennek kedyes, nekünk háños,
 fogonatos, bizonyos es batorlagos legyen. Arra tanit szent Pal
 Heb: 7, es 9, hogy az valtságnak es ertünk való esedezésnek tisz-
 ti mind egyűt jar, ugy hogy az Christus ertünk való esedezese-
 nek, minden melfóság, ereje, es hatatósága az valtságnak erde-
 meből fűgjön. Es ezért mondgya, hogy az mi közben-jaronk-
 nak avagy fősolonknak Istennek Fianak-is kellett lenni, es az fel-

DDd

vót

vót emberi testben-is, minden egheknek feletté az Istennek jobbjára fel kellett magasztaltatni, és az fent helyre be menni, hogy mi ereztünk Istennek színe előtt mindenkor jelen lenne. Látta azért Monozloi ha ezekben ez dolgokban valakit talal hozzá hasonlót az Christushoz: és ha talal, am legyen közben-jaroja neki: ha kedig nem talal, mint hogy nintsen-is hozzája hasonló, sem mennyen sem földön semmi teremtet allatok között: tehát ne fossa meg őtet az ő Papi meltofigatul, és dicsősfegetül: Ez az felelet, mely igen igaz legyen, ismerte fent Agoston, ki ír van *Contra epistolam Parmeniani*, lib: II. Cap: 8. rutul pirongatty Parmenianust, hogy az Püspököt az ki az nepert könyörög vala, Mediatornak közben-jaronak nevezte volna Isten között és az nep között. Es ugyan ezen fent Pal locusat hozzá elő ilyen ígekkel: *Homines omnes Christiani invicem se commendant orationibus*: Minden keresztény emberek, ugy mond, egy mást ajánlyak Istennek könyörgések által. Az kiert kedig senki nem könyörög, ő kedig mindenekert, *Hic unus verusq, Mediator est*, az csak egyedül igaz közben-jaro. Ismet: Pal Apostol-is ug mond, jollehet az fő alát, (*præcipuum*) fellyeb való tag: mind az által, mivel hogy tagja az Christus testének, és tudta, hogy az Ecclesianak igazlagos Papja az Christus az belső eghekben ment be, ő-is ajánlya magát az híveknek könyörgéseknek. *Nec mediatorum se facit*: Nem teszi kedig közben-jaroya magát Isten között és ember között, hanem azon kerí, hogy egy másert imádkozzanak az Christus testének minden tagjai, (mivel hogy az tagok egyik az másikert forgalmatos, és hogy ha egyik tag szenved, az többi vele együtt szenvednek) hogy így minden ez földön munkálkodo tagoknak egy másert való könyörgések fel mennyenek az főhöz, az ki előttök fel ment immar az eghekben, és kiben az, mi búneinkert való engesztelés vagyon. Mert ha Pal közben-jaro volna, az több Apostolok-is azok volnának, és így sok közben-jarok lenneek: *Nec constaret ipsius Pauli ratio*: Es nem állana helyen ez f. Pal erősfége, *unus enim Deus*, egy az Isten, és egy Isten és ember között való közben-jaro az ember Iesus Christus, kiben mi-is egy vagyunk, ha az

ha az híenek egge ffeget meg tartjuk bekefegnek köteleben &c. 290 Ezeket írja Agoston, kikben az egy-másert való könyörgesert, nem mondgya sem fent Pal, sem az híeket közben-jaroknak, az mint gyermekül, és csetelenül cselekedí Monozloi: hanem nyilván meg valaktya ez kettőt egy mástul, és csak az Ur Iesus Christust mondgya egyyetlen egy közben-jaronak, és igaz szolónak lenni mi ereztünk Istennek előtté.

MAS ODIK ES HARMADIK fogási Monozloinak.

Hat miért mondgya Moselt közben-jaronak az írás? és az reghi fent Atyak-is, miért tamaztotrak közben-jarokat Isten eleiben, mikor Abrahamnak, Isaknak nevere és érdemekre könyörögtenek.

FELELET.

Ezekre ennek előtté immar meg feleltünk, az mi az Moses dolgot illeti, ennek előtté való okunknak meg oltalmazaban az masodik feleletünk előtt. Az Atyak imádkozasáról kedigh mint, és hogy tamaztotrak az regí patriarchákat Istének eleiben, arról nagy bölgeissen fel ltunk az Monozloi ellen-vetesre való feleletünknek kezdetiben, és az első ellen-vetesre való feleletben, innen azért oda bocsáttuk az keresztény olvasor,

MAS FELELETI MONOZLOINAK

azon locusokra, Folio 130.

Masodszor, ugy-mond Mon: azt felelem hogy nagy kútömbseg vagyon fent Pal mondasaban, midőn Christust, és az Szenket közben-jaronak nevezi. Mert Urunk azért neveztetik meltan közben-jaronak, mivel hogy közönségesen mindnyajunkert esedezik Atyának, és hogy ő fent főlfégeert senki né könyörög, az mint Agoston-is mondgya, (ezt az locust az eleb círalank) hanem ő könyörög mindjáz egész emberi nemzetert, és az Szenketert-is.

FELELET.

Tagadgyuk mi azt, hogy sohul soha fent Pal az ő írásiban az Szen-

Szenteket közben-jaroknak nevezte volna, sohul azt nem találja Monozloi, azért ezt meltatlan fogja reája: könyörgéseket azoknak kívánta, de az mint megh ertenk, mas az könyörges, mas az közben-jaras.

It-is mind az által jo neven vesük Monozloitul, hogy az mi edes Iesufunkat mind az eges emberi nemzetnek, es az Szenteknek-is közönseges közben-jarójanak vallyá.

Mert ez így leven inniar, azt kerdem en ő tüle, Mitoda hejat aranzod Monozloi, avagy mit kívánt többet az Ur Iesus Christusnak közben-jarasában? Ha semmi hejat nem aranzod: hat te-is ehhez jaruly: mert nem sükség mas so-solo, sem Attyának előtte, sem maga előt, holot mind magának, mind Szent Attyának ő engefelt legyen meg tegedet. Ha kedig valami hejat aranzod: tehat hamis az te hitöd. Azert valakihez folyamol, de az idegen esedőzők, es so-solok, meg nem halgattatnak te eretted. Lassad azért mit cselekedzel. De en az tanats kövesséd inkább, es fogadgyad az sent Pal beszédet, ki az Christushoz igazit tegedet, es az sent Agoston tanatit, *qui in libro de visitatione infirmorum lib. 1. cap. 2. így szól, Tuius et iucundius loquor ad meum Iesum, quam ad aliquem Sanctorum spirituum Dei.* Bizvabban es gyönyörűsegesben solok az en Iesulomhoz, hogy nem mint valamellikhez az Isten Szentei között, &c. Ehez folyamy azért te-is, ha megh nem akarz esalatni, &c.

Az mi kedig Hieremias semelyet, es Abelnek verének dolgat illeti: Hieremias azzal magat közben-jaróva nem teszi, hanem az nepert valo imadságat, it ez földön kedig, nem az eghben, jelenti. Az Abel vere kialtá kedig nem jegyez egyebet, hanem hogy Istennek mindenkor előtte forog az ő Szentinek meltatlan halalok, az veghre hogy erettek bösüt allyon.

HARMADIK FELELETE MONOZLOI-nak, Folio 131, usque 136.

Szent Pal, nem az Szenteket hanem az Angyalokat rekeztí ki az közben-jarasnak tisztibül, mert akkor Asaban tamadtanak vala, oly tevelgő emberek, az kik Christust el hagyvan, az velik

velik vala, hogy az Angyalok által kellene az Attyához jarulni, kik ellen sol az sent Pal, Meg lehet tehat, hogy az Szenteket közben-jaroknak tartfuk Isten között, esmi közöttünk.

F E L E L E T.

Ezt-is az többi között Monozloitul nagy jo neven vesük, hogy az Angyalok közben-jarasat, tagadgya, maga ha az maffert valo könyörges, es az közben-jaras az mint az előb Fol: 127. monda, mind egy, es az sent Angyalok könyörögnek erettünk, az mint sok helyeken mondotta es bizonította-is ez ő irasaban, tehat bizon ezeket-is az közben-jarasnak tisztibül, Ki nem vehetneje. De azt gondollya, hogy had jarjonak az Angyalok, csak legyenek az Szentek: megheri ő szinte vele. Mely dologban mind az által ő felette igen ellenkedik, mind magaval mind az Papistak val: mert sok helyeken ez ő irasaban az Angyalokat közben-jarokká tötte Isten előt, az mi imadságinknak fel viteleben, es bemutatásban. Es az Papistak-is közönsegesen az Szentekkel az Angyaloknak-is, kiváltkepen Michael Archangyalnak templomokat csinálnak, es ezeknek-is az ő közben-jarókat által, Isten eleiben akarnak jutni, az régi Apostoli Ecclesianak tudománya ellen, mely karhoztatta az Angelicus eretnekeket, kik az Angyalokat imadeak es azokat-is kik templomokat csinaltanak nekik. Kiket nilvan Sacilegusoknak sent segitöröknek es lopoknak nevez Agost: sőt Anathemat, atkot mond nekik, ezeket irvan felöldök, *contra Maximum Ariarorum Episcopum lib. 1: Nonne si templum Sancto Angelo excellentissimo, de lignis et lapidibus faceremus Anathematizaremur à veritate Christi et ab Ecclesia Dei? Quoniam creatura exhiberemus eam servitutem, quæ uni tantum debetur Deo &c.* Nemde, ugy mond, ha valamely Angyalnak leg fellyeb valonak-is templomot csinálnank fabul avagy köböl, meg atkozattatnanke mindgyarast az Christusnak igazságatul: Miert? Mert teremtet allatnak tulaydonitanank azt az bolgalator, az mellyel csak az egy Istennek tartozunk. *Si ergo sacrilegi essemus faciendo templum cuiusq. creature: quomodo non Deus verus est Spiritus Sanctus cui non templum facimus, sed nos ipsi templum sumus? Ha azért szentlegitörök leannek templomot csinalyan a karmi*

kar-mi teremtet allatnak: hogy volna az, hogy az Szent lelek Isten nem volna, kinek nem templomot csinálnak, hanem mi vagyunk ennek templomai. Ezeket írja Agoston, bizonyítván abbul az Szent Leleknek Istenfeget, hogy senkinek nincs Temploma hanem csak Istennek. Lassak azért az Papisták kik templomokat csinálnak az Angyaloknak, és az Szenteknek, hogy Isten előtt utalatos Anathemák ne legyenek, és az mellet Sacrilegusok is.

Az mi kedig valoban az dolgot illeti: Nem tagadjuk mi azt, hogy Szent Pal ezzel az ő mondatával azokat is nem karhoztatnaja, az kik az Angyalokat töttek Isten előtt közben-jarova, de hogy csak singulariter, kiváltképen az egy fele eretnekekről szólva, azt mi felette igen tagadjuk. Mert oly közönséges ez az ő Pal mondat, hogy minden fele eretnekeket, és hittől fakat embereket egyenlőképen karhoztat, valakik meg nem elegendnek csak színe egyedül az Úr Iesus Christusnak közben-jarása, val, hanem ez helyben, avagy ez melle másit keresnek, akár Angyal, akár ördögöt, akár kediglen valamely meg holt Szentet, vagy sokat, vagy keveset. Mert az ki egyet mond, ki rekezt egyebeket mindeneket. De it is vegye észben az kereztien olvasó, hogy Monozloi maga gondolatlanul ő maga rontja az mit építeni akar, tudni illik, az Szenteknek közben-jarásokat, kit mi ő reaja ilyenképen bizonyítunk meg az ő maga írásából.

Az Angyalok nem közben-jarok mi erettünk Istennek előtte. Ezt it az helyen állerálja.

De az Szentek, az mint fok helyeken az ő írásában bizonyítja untigh Monozloi, hasonlok az Angyalokhoz.

Azert az miképen az Angyalok nem közben-jarok ugy az Szentek is nem azok. Akarom látni ez ellen is mit fog mondatni. Mert semmit gyakortab nem repetál ez írásban mint hogy az Angyalokhoz az Szentek hasonlok, ugyan ezen könyörgések dolgában kedig.

MAS LOCUS AZ MELLYET IT MEGH

pizkal Monozloi, Fol: 133. Ephesi: 1.

Ugyan itten Monozloi az Szent Pal Apostol mondatát is meg

meg pizkálja, Ephesi: 1. melyben azt mondja az Apostol, hogy 292 az Christus legyen az mi szentsegünk, és tökéletességünk, és hogy az Atyához való jutásunk csak az egy Christus által történnek, ugy mint kinek hatalma alá vettettek mennyeiek földiek. Es azt mondja Mon: hogy ez az Szent Pal mondati semmit nem ellenkedik az Szenteknek erettünk való esedezesével, mert ugy mond, mi közzölünk azt nem tanította, nem is tanítja senki, hogy Christus nélkül ő általok kelleftek járulnunk Istenhez, hanem segítsegek által közelgetünk Christushoz, és ő Szent fölsegevel az Atya Istenhez. Es miképen Szent Fia által kerjük az Atyát, azonképen az Szentek által kerjük az Christust, és velünk egyetemben ísmer az Szentek Christus által az Atyát, &c. Ez summaja Monozloi csavargásának.

ERRE VALO FELELET.

De vagy on erre is egy néhány rendbeli feleletünk.

Első az, Hogy Mon: az ő sokasá serint, it is corrupallja, meg veztegeti az Szent Pal Apostol mondatát. Mert nem hozza igazán elő az mint vagy on, hanem todozza, fodozza, nem csak az első caputbul kedig az mint az margin fel jedzette, hanem az másodikbul is. Meg találjuk mind az által azokat az kikről emlékezik Szent Pálnál.

Mert hogy Christus szentsegünk, és tökéletességünk legyen, azt bizonyítja Cap: 1. holot azt mondja hogy az vegre valasztattunk az Christusban világ teremtesének előtte, hogy Szentek, és fegyhetetlenek lennünk ő előtte az szeretetnek általa.

Hogy kedig ő legyen az ki által legyen az Atyához való jutásunk, az is meg találjuk Cap: 2. ő általa vagy on mind ketőnknek (az az, mind Sidoknak, mind Poganyokból lőt keretyeneknek) menetelünk egy leleknek általa az Atyához.

Vegezetre, hogy ennek hatalma alá vettettek mennyeiek és ez földiek, azt ísmer találjuk meg cap: 1. versben 21.

De ezek nem segítik semmikepen az Szenteknek erettünk való esedezesüket; hanem sőt inkább rontják. Mert ha Christus az mi

az mi szentiségünk és tökéletességünk, az az, csak lennek az ő valóságának és hatalmával nyert érdemenek általa szenteltetünk meg, és az mint hol szent Pál, inculpatufok, bűn nélkül valók és feg, hetetlenek vagyuk Isten előtt, Mit tesszünk tehát az Szenteknek érdemekkel, és ertünk való esedezésekkel? holot bolondfíg legyen azt több esközök által veghez vinni, az mit egy által job, és főb moddal mindenkepen, és fogyatkozás nélkül veghez viherünk.

Tovább, ha azon Christus az-is, az ki által nekünk szabadmenetelünk vagyon, az Atyához, meg oly eskő kedig, kit az Isten önön maga rendelt: miért keressünk tehát mi más utat, más aytot? ő hozzájár: holot ez az mi kegyelmes megvaltonk, ő maga minden tars nélkül legyen utunk, és aytunk szent Atyához, és mennyországára. Avagy hogy gondolhattuk azt hogy kedvesebb lefenn ennek az mi Christushoznak ertünk való esedezése, ha az Szentek is melléte lefenn? Ezt bizonyára egyebnek nem velhettyük, hogy az Papistak az meg holt Szenteknek érdemeket, és ertünk való esedezéseket az Christuse melle tudozzak, fodozzak, hanem hogy azt itilik, hogy az Christuse elégtelen, és fel nem erik dolgokat vele. Mert ha meg elégednenek vele, soha más erdemes segítőket nem keresnenek, sem nem tamztanajak azokat engeztelesnek okaert az Istennek eleiben, az mint cselekedik az Papistak, kik azért imadgyak főkepen az Szenteket, az mint Monozloi-is mondgya folio 134. ver: 1. hogy ő általok hamareb meg engezteltessenek Istennel, maga az szent irás nem mondgya azt hogy az Szentek volnanak engeztelők, hanem sőt inkább, hogy az Christus legyen engeztelő az mi bűneinkert, sőt mind ez egész világhnak bűneiért, 1. Ioan: 2.

Vegezetre ha annak hatalma alá vettetnek mindenek, mennyiek és földiek minden engedelmessegre, hat miért nem engedünk ő neki, mikor ő szent föllege nem főz Mariahoz, sem s. Pálhoz, avagy szent Peterhez igazít bennünket (kiknek ez földön jartaban is egyebekert való esedezéseket be nem vörte, hogy holtak után közben-jarokat belőlők ne csinálnank, Iohan: 2. 47

Matth:

Math. 15. v. 23, Hanem ő magához hía, mas közben-jaro nélkül: 293
Matth. 11: jüvete en hozzam mindnyajan kik meg farattatok és meg terhelteketek, és en meg nyugotlak titeket. Hogy pedig ő szent föllege túl meg ne rettenenk, ütér haragos, kemény, és kevelynek ne itilnenk, utanna veti: Tanuljatok en tőlem, hogy en igen kegyes vagyok, és igen alazatos szívű, és en nálam az ti lelkeiteknek nyugodalmat talaltok. Mely sententia csak egyedül fel fordítja mind azokat, az kiket it hasontalanul csatfög Monozloi, hogy meg Christushoz az Szentek által, és ezekkel együtt az Christus által, kellene menni az Atyához.

MASODIK FELELET.

Masodfor, az Monozloi feleletinek úgy volna helye, ha bizonyos dolog volna az, és győzhetetlen-kepen meg bizonyított volna, hogy az Szentek tudgyak minden mi ez világi dolgainkat, sőt hogy hallgyak imadtságinkat, és szűből való könyörgésünket is által lattyak. Mert úgy lehetne az, hogy velek egyűt, és általok könyörgésünkben, és könyörgések által juthatnánk ostan az Christushoz, és ő tőle az Atyához. De nem csak bizontalan dolog az, hanem merő hamisság, hogy az Szentek tudnajak ez világi egyenkent való dolgainkat, egyenkent való imadtságinkat hallanajak, és szűből való könyörgésünket latnajak. Azert merő bolondfíg azt is vallani, hogy az Szentek minden mi reánk érint való bűkségeinkben mi velünk, és mi mellettünk könyörögnek.

Ezek mind bizontalan dolgok, és merő bolondfígok, akár mint, és akár hogy tulaydonítassanak az Szenteknek, akár magok erejéből, akár kedig Isten erejéből, és nekik tőt jelentésből, Mert fel fordíthatatlan fundamentom és Regula ez.

FUNDAMENTUM SZERINT VALÓ

fel fordíthatatlan Regula.

Hogy az Isten: sem természet szerint, sem kegyelem szerint, sem saját erejéből, sem másannan való erőből, bator Istene legyen az: Nem közli semmi oly tulaydonfígat az teremtetekkel, az mely tulaydonfígyal meg akár alaztatni minden teremtet

E E c

teremtet allatoktul, mint hogy veghetetlen, mindenható, minden-
tudo, sziveknek által latoja, es hogy az mi könyörgésinknek
mindenkor, es minden helyeken meg halgatoja. Honnan meg
tetzik, hogy nem egyebet cselekedik, hanem csak almot hiva-
lyez, es sophia befedet, avagy meset nyögtes Monozloi, mikor
az Szenteknek azt tulaydonitya, hogy mikor mi könyörgünk,
ők azt jól ertik es tudgyak, es velünk együt könyörögnek Chri-
stusnak, es az Istennek. Mely dologrul mivel hogy az első re-
ben eleget fölöttünk, azért most it többet nem fölünk,

HARMADIK FELELET.

Harmadior. Az sem igaz az mit mond Monozloi: Hogy
senki az Papistak közzül azt nem tanította, nem-is tanitya, hogy
Christus nekül az Szentek által kellesek Istenhez járulni. Mert
meg bizonyítank oda fel nagy nyilván, es ugyan betű szerint, hog-
az Papistak azt tanityak, hogy az bűnös embernek az Christus-
hoz ugy mint fősolohoz menni nem lehetseges, mert ő nem csak
fősoló, hanem mindent meg ítélő bíró-is, ugy hogy semmi bűntes
tes nélkül el nem marad, hanem az Istentől rendeltetet más fő-
solohoz, az ki edes es kegyes, es kiben semmi kemesseg nintsen,
tudnia illik, az főz Mariahoz, kel mindeneknek menni az veg-
re, hogy az Attya Istent mi-nekünk megh engezteltye, es az
meg terőköt az dicsősségben be vigye. Sőt azt-is meg bizonyi-
tottuk, hogy ő nekik az Christus ugyan nem kel. Mert azt
mondgyak hogy nagyob tíftelesség lefen az valasztottaknak tulay-
don erdemek által venni az dicsősséget, hogy nem mint Isten
kegyelméből ingyen az Christus által, &c.

Mind ezekből azért megh tetzik immar, hogy ez harma-
dik feleleti-is Monozloinak az Szent Pal irasira, csak semmire
kellő.

Ugyan itten folio 133, 134, egynehany Paterekből nagy o-
stentatioval, maga mutattal első samlallya, miképen az Pate-
rek az megh holt Szenteket Patronusunknak, oltalmunknak,
keresgben esetteknek remenlegeknek, közbe-jaroknak, Isten
enged-

engesztelőknak, az Ecclesia támogató ozlopoknak, oltalma-
zo tornyoknak, erősítő szaloknak, kik az habokot el verik,
neveztek, &c. De mind ezekre csak az az felelet, hogy nem
az az kérdés, minek neveztek őket az Paterek: Hanem
mely igazan neveztek azokkal az nevekkel, hol az azok egye-
dül csak az UR Iesus CHRISTUSNAK tisztíthez illendők
legyenek, &c.

NEGYEDIK ES ÖTÖDIK FELELETI MO-

nozloinak, folio 136, usque 139.

Szent Pal ő maga megh magyarázza magát, miért mon-
gya az Christust egy közben-jaronak, tudni illik, nevezzen az
valtságra. Mert minek-utanna ezt mondotta volna: Egy az
közben-jaro, utanna teszi: Az ki magát valtságra adta min-
denekert. Azert (ugy mond Monozloi) nem egyekent köz-
ben-jaro az Christus, hanem halalanak közben-vefese által,
az mint az Catholicusok-is mondtak, az Augustana Confessi-
ora való feleletekben, hogy az Christus *mediator redemptionis*, valts-
ságnak közben-jaroja. De az Szenteknek más-kepen vagyon
dolgok. Mert ezek *mediatores intercessionis*, esedezesnek közben-
jaro. Igaz azért az Szent Pal mondása, hogy egy az köz-
ben-jaro, nevezzen az valtságra. De nem egy nevezzen az esede-
zesre. Ez summaja az Monozloi negyedik, es ötödik fe-
leletinek, melyben azt-is mondgya hogy az Isten országában
értünk esedező Szenteknek, ez az ő tulaydoniságok, (Folio 139)
hogy ezek mi hozzánk hajolnak inkább hogy nem mint Isten-
hez, az mi refzunkra vadnak, értünk imadkozvan magokat
hozzánk adgyak, velünk esedeznek az Christusnak hogy alha-
tatosb, es erősb lehessen ő szent főlsége előtt könyörgesünk.

ERRE VALÓ FELELET.

Igaz dolog az, hogy az Catholicusok elnek ezzel ez felele-
lettel az Szent Pal mondása ellen, abban az Apologiában, az
mellyet az Augustana Confessiora írtanak volt. De ugyan
azon az ki az Augustana Confessior írt, viszfzont elegenden

Ee 2

dő-ke

dőkepen meg felelt az ő csavargásokra, es vele együtt mi-is meg felelünk, nem csak egykepen, hanem három kepen-is.

Mert először merő hamisságh az, az mit mond Monozloi, hogy ők az Szenteket csak efedezesnek közben-jaroinak tartják, nem pedig valtságnak közben-jaroinak. Sokkal külömben vagyon az dolog, kit immar büfegessen meg bizonítottunk ennek előtte, es ha egyeb jelenleghe ennek az dolognak nem volna, csak ez-is elég annak bizonítására, hogy az Szenteknek érdemekben hadgyak bizni az Papistak az embereket, mint ha az Szentek érdemejert tulaydonittatnak mi nekünk az megh igazulas, nem külömben az miken nekünk tulaydonittatik az Christus érdemejert. Azert az ő Indulgentiajok felől azt kiáltják, hogy azokkal az Szenteknek érdemeket applicálják, tulaydonítják az embereknek sőt azt tanítják, (*Gabriel Byel super, canonem dñisse*) ordine divinitus instituto debere nos ad auxilia Sanctorum confugere ut salvemur eorum meritis. hogy Istentől bereftetet rendel kel mi nekünk az Szenteknek segítségkekhez folyamunk, hogy id vőzítetlünk az ő érdemek által. Mely befednel soha nagyob hazugság es karomlas nem lehet. Mondom hazugság. Mert holot, es mikor rendelte azt az Isten, hogy az Szenteknek segítségkekhez folyamunk? Bizony mi sohu az irásban nem találjuk, es Monozloi-is ez ideig meg nem bizonította. Karomlas kedigh? Mert azzal az Szentek tellyességgel egyenlőkke tetetennek az Christushoz, ha bizunk kel benne hogy az ő érdemek által üdvözülünk. Hasonlokepen *in publica forma absolutionis*. Az odozatkor ezt szoktak mondani az Papok. *Passio Domini nostri Iesu Christi, Memoria beatissime Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, sint tibi in remissionem peccatorum*. Az Christus kinbenedese, Az bodogfagos szűz Maria-nak, es minden Szenteknek érdemi legyenek teneked bűneidnek botánattyara. Ez-is kedig mitsoda egyeb? hanem az Szenteket Christushoz egyenlőkke tenni, es ezeknek érdemeket valtságh az mi bűneikert Isten eleiben be mutatni. Nem mond azért igazat Monozloi, mikor azt írja, hogy ők az Szenteket nem valtságnak, hanem csak efedezesnek közben-jaroinak tartják.

Mafod-

Mafodszor, legyen ugy: hogy az mint mondgya, az Papi-²⁹⁵ stak az Szenteket csak efedezesnek közben-jaroinak tartják. De mi vísont azt kerdgyük ő tüle, mitsoda sent irásokkal bizonyítja, megh ez ő értelmeiket, akarnak bizony szívünk szerint latni.

Harmadszor. Azt-is mondgyuk mi ez feleleti ellen Monozloinak, hogy azt nem csak nem bizoníthatja meg az sent irásbul, hanem hogy sőt inkább ez az distinctio, valasztas, az Christus es az Szentek közöt, ellenkedik az irással. Mert mind az valtságnak, mind az efedezesnek közben-jarait, az Christushoz tulaydonítja az sent iras, az mint csak ez jelen valo locusbul-is meg tertzik, melyben nem csak az valtságnak, hanem egyenlőkepen az efedezesnek közben-jarásul-is föl az sent Pal, mely dolognak igazlaga abbul tertzik meg, hogy minek utanna arra intette volna az kereztieneket, hogy mindenkert imadkozzónak, ennek ez sententianak confirmatiojara bizonítására írta oztan azt, hogy az közben-jaro, Isten es ember közöt egy, nilvan tatanit bennünket arra, hogy az mi imadságink, csak az egy közben-jaro Christus által, kedvesek es kellemetessek Istennek előtte, nem kedig az Szentek által. Sőt ugyan ez az egész sent irásnak folyása, mely arra tanit bennünköt, hogy az közben-jaro Iesus Christus, nem csak egybör meg halvan valtot meg minket, es hogy nem csak az ő alazatoslagának idejen efedezet mi erettünk szent Attyanak. Hebr: 5, 7, 9, 10. Iohan: 17, hanem hogy most-is örökke mi erettünk jelen vagyon, es efedezik az ő sent Attyanak előtte. Errül föl az sent Ianos. 1. Iohan. 2: Ha ki bűnt cselekedik, vagyon sofolonk az Attyanal (ihon az efedezes) az Iesus Christus, az ki engezteles az mi bűneikert, (ihol az valtság-is.) Imert sent Pal Rom: 8. Az Christus vagyon Attyanak jobban, az ki efedezik-is mi erettünk. Hebr: 7. Az Christus mivel hogy örökke meg marad, örökke valo Papfaga vagyon, honnan tellyességgel meg-is tartíttja azokat, az kik ő általa járulnak Istenhez, mindenkor elven, hogy szofolo legyen erettek, Mert ugyan-is illik val, hogy oly lenne az mi fő Papunk,

E E e 3

Papunk, az ki sent, artatlan, förtőzetlen, meg valasztatot az bűnösöktől, es magallab az egheknel. Mely mondasában sent Pal, nem egy hanem egy nehany argumentomokkal, bizonyítja az Christus Iesusnak értünk valo esedezeset. Egyik ez, Az Papnak az ő tífai az, hogy az bűnösöktől esedezzenek. Az Christus minékünk Papunk. Azert ő esedezik értünk. Másik, Az Christus Papsága örökke valo es változhatatlan. Annak-okaert minket nem csak meg váltot egyfőer valo aldozattyaval, hanem esedezik is világh vegezetig mi értünk. Harmadik, Az Christus Papsága oly az ki másra nem hal, sem nem közöltek másfal. Azert csak ő egyedül esedező az hívekert. Negyedik, Az Christus tellyesleggel meg tarthat es időzithet minket. Nem fogad tehát sem az valtságban, sem az esedezesben tarfot mellege. Ötödik, Az Christus azokat időzitheti az kik ő általa mennek Istenhez. Nints azert töb esedező ő kívülötte, az ki által Istenhez mehetnenk. Hatodik, Az Christus el, es azert el hogy esedezen mi értünk. Az Szentek is elnek, de nem minékünk, hanem magoknak. Ő azert egyedül az esedező, nem az Szentek. Vegezetre az sent Pal oly jeleket kiyan az esedezőben, az kiker nem talál senkiben egyebben, hanem egyedül csak az Christusban.

Mert, noha az Angyalok artatlanok, de nem fellyeb valok az egheknel. Es az Szentek is noha az bűntől meg tisztittattanak, mind az által termesetekkerint meg nem valasztattanak az bűnösöktől, sem nem fellyeb valok az egheknel, hogy az Angyaloknak es minden teremtet alattoknak urai lennenek. Csak az Ur Iesus Christus ilyen, es őve ez az dicsőség. Ő azert csak egyedül esedező az Atyának, mint hogy ugyan nem is lehet egyeb-kepen az dolog, holot mind az valtságnak, mind az esedezesnek tífai, ugyan azon egy legyen. Mert az közben-jaro ket ellenkedő fél köziben veti magát, es mind az kettővel egyfőul termesettel es erköltsel. Az esedező is kedig ket ellenkedő fél közöt vágyon, es ha mind az ket félnek nem lesen egyenlő: nem lehet esedőző. Az közben-jaronak tífai az, hogy az ket ellenkedő fél egyben

egyben bekeltesse. Az esedezőnek is kedig azon az ő tífai es hivatalya. Ismeret; az közben-jarohoz illik, hogy az haboruságnak okat, mely az bűn, el vegye. Az esedezőnek is dolga ugyan azon. Az kedig befeddel es könyörgessel veghez nem mehet, hanem halállal es verontással. Hebr. 9. Honnan győzhetetlenül következik hogy egyedül az Christus mind közben-jaro, mind esedező Atyának előtte. Mert ő az egyedül, az ki magát közben vetheti Isten es ember közöt, mert ő egyedül ket termesetű, az az, Isten es ember, ő az engeztelős is, es egyben bekelterő, es az ki az bűnt el veheti: es ezekben az dolgokban senki ő neki tarfa nintsen, az ki által minékünk Isten es leiben kellene járulnunk, az mint ő maga mondgya, Ioan. 14: Senki az en Atyámhoz nem mehet, hanem csak en általam. Azert csak merő csavargas az Monozloitól, hogy az esedezeset az közben-jarastul meg valasztja: mert ezt az kettőt az sent iras egyben foglallya, hogy sőt inkább arra tanit minket, hogy az esedezesnek minden erre es fogonatosága az valtságul fűgh, úgy hogy ettől vesi minden bősűlletit es meltoságot Istennek előtte, Heb: 7, es 9. Szent Pallal kedig egyvez ez dologbul sent Peter is, ki 1. Pet: 2. azt mondgya, hogy az Christus által aldozunk mi lelki kedves aldozatokat az Ur Istének, az az, könyörgeseket, dicsíreteket, haladásokat, nem kedig, az Szentek által. Honnan megh tertzik hogy ezeknek is az feleleteknek nintsen semmi ereje, hogy ezt az sent Pal mondasat minékünk markunkbul kitekerhetnejek. Holot kedig az mondgya Monozloi, hogy az Isten orságában levő Szentek mi hozzánk haylonak inkább hog nem mint az Istenhez, es az mi resűnkre vadnak inkább hog nem mint az Istenere, mi azt nem tudgyuk honnan tanulta, de tudgyuk hogy az sent irasban nem talaltatik, nem is kepes dolog az. Mert ha itt ez világon eltekben az Szentek minden akarattyokat az Istennek akarattyához sabtak, most az bodogságban leven immar, es ertven, tudvan ő föllegenek akarattyai, inkább nem ellenkednek vele, es nem hajolnak úgy mi hozzánk hogy az Istentől el hajollyanak,

HATÓ.

HATODIK FELELETE MO

nozloinak, Fol: 140.

Calvinus lib. 3. Instit. cap. 20. Sectione 20. Azert nem engedheti az Szenteket közben-jaroknak lenni, hogy az mint ő mondgya, csak ő maga Christus ment sent Attya eleiben, es süntelen ő vísi be könyörgésünket. De ez ok nem elég arra. Mert az Angyalok-is be vísik Isten eleiben az mi könyörgésünket. Azert az Angyalok-is, es jo következéssel az Szentek-is közben-jarok.

F E L E L E T.

Mikepen vigyek Isten eleiben az mi könyörgésünket az Angyalok, arrul az hol helye volt eleget állottunk, holot azt is meg mutattuk hogy ez dologban nagy külömbfeg vagyon, az Angyalok között, kik szolgáló lelkek, es az Szentek között, az kik nem szolgáló, hanem nyugovo lelkek. De az mi Calvinusnak dolgot illeti, mi azt or az helyen az kit Monozloi feljedzet, nem találjuk, hog Calvinus csak azért mondána az Christust közben-jarónak, hogy az mi könyörgésünket be vísi avagy be mutattya Istennek, hanem sőt inkább az sent Iános 1. Ioan: 2. mondatafából: Vagyon procatorunk az Attyának, azt bizonyítja es erősíti, hogy az Christus nem csak regen volt patronusunk, hanem hogy örökke való az ő esedezése mi értünk Istennek előtte. Kettőt mond azért Calvinus. Egyik hogy az Christus az mi könyörgésünket Isten eleiben be vísi. Másikat hogy ő magá-is esedez sent Attyának előtte mi értünk. Ezt kedig mind az kettőt epiti az ő kin-senvedesének es halalanak erejere es erdemere, melyre való kepest melfogatos mind az mi könyörgésünknek be mutatása, mind kedig az ünnön maga értünk való esedezése es közben-jarása. Ha azért azt akarja Monozloi hogy az Szentek-is avagy az Angyalok értünk való közben-jarok legyenek, kezdgye az fundamentomon, es mondgya azt, hogy ezek is kint es halalt senvedesének az mi bűneinkert, &c.

Es legyen elég eddig ezekről ez locusokról, mellyekből mi immar Monozloinak minden patvarkodását hátra vetven, ő ellene ilyen ellen-vertest csinálunk,

Egy

Egy az Isten között, es ember között való közben-jaro, 297 mind az valtságira, mind az esedezésre nevezten: egy az főfőlo-is tudoi illik, az Ur Iesus Christus.

Nints tehát több tars ez dolgokban ő mellerte, sem az Angyalok, sem az meg holt Szentek között.

Mennyen el ő-is azért gőgöljen, es rugodozzon ha lehet immar Monozloi, holot leg főb csavargásra, az kikben igen bizik vala, elegendő feleletet adtunk neki.

ÖTVEN EGGYEDIK OKNAK

oltalmazása.

Christus Urunk mondatafára Ioan. 16: Valamit kertek Attyamtul az en nevemben, meg adgya ti-nektek. Melyből mi az Christus Iesusnak elegendőes közben-jarását bizonítani, kettőt mond Monozloi.

Egyiket azt, hogy mikor az Szentek által könyörögnek-is, nem mivelik azt Christus nélkül, hanem Christus által.

Másodszor, Azt forgattya, hogy Isten Iobnak imádságot bízatiert kívánta, Iob: 42. Abrahamet Abimelekert, Gen: 20: Es hogy be vörte Mósesnek es Aaronnak könyörgését az nepert, Exod: 33. Num: 16.

Ezekből azért azt concludallya, folyamjunk ugy-mond az Christushnak irgalmaságának sekihöz, mind az által hogy hamareb oda járulhassunk, esedezzünk atyankfiainak-is, az Istentől meg díszítetett Szenteknek, folio. 163. 164.

F E L E L E T.

Ha az Christus seki irgalmaságnak seki, azt kerdyük mi, mi főfleg tehát más patronusok által ő sent főflege eleiben folyamunk: holot ünnön maga hozzaja hijon bennünket, es az kik hozzaja folyamnak, azoknak lelkeknek nyugodalmat igerjen, Matth: 11. Ez bizony sünten annit tesen, mint az Szenteket meg az Christushal-is irgalmasabbaknak tartani, ha ezek könyörülnek hamareb raytunk az Christushal, es ezeknek esedezések, avagy erdemek, meg az Christushal-is eleb jar az Istennek előtte. Mi azért ez locusból azt bizonyítjuk, es allattjuk, hogy

F f f

hogy csak az Christus menyegben esedező es főszó, itez főszó-
don nyomorgó emberekert, oly főszó kedig ki kívül mas nel-
kül nem főkölködünk. Mert ebben az mi kegyelmes Christu-
sunk ő maga parantollya azt, hogy az ő nevében hijuk segítse-
gül az Atyát, es arra kőti magát, hogy ő azt veghez vízi At-
tyának előtte, sőt hogy ő maga meg cselekedj, ki volna kedig
az, az ki csak leg kisebbet-is avagy kevesebbet ketelkedne az
ő ígretinek igazságáról, es tökéletes voltáról? Mit tesszünk te-
hat az Szenteknek közben-járáskor holot kiválteken az ő
segítségül hívások felől, avagy hogy ezeknek közben-vetése-
k által juthatnánk Istenhez, sohol semmi bizonylag az írásban ne
legyen, sem kedig Istennek ígreti, honnan az-is következik,
hogy megh utalljak azok az Istennek parantolatlyat, az kik
egyebek, hogy nem mint Christus es az ő közben-járása, által
ügyekeznek az Istenhez jutni. Ezek azért így leven, enged-
gyünk mi az Christus parantolatlyának, es az ő neve által hi-
juk segítségül az Istent, tudván azt hogy mi teljesszen mindent
meg nyerhetünk Istentől ennek az ő nevének általi.

Az mi kedig az Monozloi esavargásnak dolgot illeti:
Az elsőnek hogy semmi helye ne legyen, arról immár ennek e-
lőtte való okunknak megh oltalmazásban szólottunk, meny-
re kel csak Christus az Papistaknak, avagy ugyan nem kel sem-
mire. Az másik is kedig nem szólhat semmit az Szenteknek
értünk való esedezéseknek bizonyítására, mert az mely példákat
elő hoz Monozloi, es világi példák azok, es ez világi Szen-
teknek imádságai, kik felől mind parantolatink, mind kedig ígi-
retek vadnak. Mas az kedig hogy mikor ez világi Szenteknek
értünk való könyörgéseket kívánnjuk, nem tesszük őket köz-
ben-járáskor, sem kedig ezeknek érdemeiket erettünk Isten elei-
ben nem támasztjuk, hanem egyik tag az másikat atyásként fere-
tetből az Christus Iesusnak érdeme által ajánlja Istennek, hogy
szent Fiát vele minden jót tegyen. De nem azt cselekedik az
Papistak, hanem avagy teljességgel ki rekeztik az Christust az
ő érdemeivel, es az Szentek érdemeiket mutogatják, avagy ma-
gokat

gokat Isten eleiben, avagy kedig csak resz szerint az eredendő ²⁹⁸
bűnert mondják hasznosnak lenni az Christusnak halálát, es
közben-járást. Mely dologról, mivel hogy ez második részben
írásunknak eleiről fogvan eleget szólottunk, azért többet most
nem szolunk, hanem minék előtte az Paterekre, Conciliomok-
ra, csudákra mennünk, egy nehány fő ellenvetésekre felelünk
megh, az mellyek vel az Papistak az Christus egyetlen egy köz-
ben-járást, akarjak le ballítani, es az Szenteket gyamolítani.

PAPISTA ELLENVETÉSEK, MELYEK
vel bizonyítják hogy nem csak Christus által, hanem
az Szentek által kel Isten eleiben mennünk

EZ ELSŐ ELLENVETES.

Az alázatosságot felette igen jóvalya az Uly Isten, az mel-
lyel az mi bűneinknek nagy volta miat magunkat megtatlan-
oknak itiljük lenni az meg halgására.

Azért az Szenteket kel segítségül hinunk, kikben az fele-
megtatlanlag nem találhatik, hogy Istent mi-nekünk bűnösök-
nek meg engeztelyek.

F E L E L E T.

Igaz dolog hogy kedves Istennel az alázatosság, es az mi mel-
tatlanlagunkna meg esmereti, kiválteken az imádságban. Mert
jollehet ő sent fősege egyeb-kepen is gyűlöli az kevelyeket, de
leg főkepen azokat utálja, az kik imádságokban kevelyek es
fel fuvalkottak, mint megh tertzik az Pharizusnak példájából,
Lut 18. De abból nem következik, hogy mi-nekünk megtatlanok-
nak az Szenteknek esedezésekhez, avagy érdemekhez kellene fo-
lyamnunk. Mert az Isten bizonyos közben-járat ferzet mi-ne-
künk, az ő szent Fiat, az Christus Iesust, ki által akarja hogy
hozzaja folyamjunk, es ennek érdemes közken-járást igéri,
hogy minket jollehet megtatlanokat, megh halgat, hozzája ve-
szén es megh segít. Es ugyan nints ennel igazab alázatosság,
mint arról vallást tenni, hogy oly nagy az mi megtatlanlagunk,
hogy sem az mi magunké, sem minden Szenteknek az ő érdemek,

hanem csak az Ur Iesus Christusnak érdeme nyerhet kegyelmet mi-nekünk, az Isten között és az mi megtartatlanságunk között, és irgalmasságot alkotmatos időben. Holot azért az Papiſtak, magok, avagy az Szentek érdemet tasmáſtyak Iſten eleiben, és azokkal dídekednek, felő hogy ugy ne járjanak mint az Phariſcus, ki meg nem igazittatvan tere viſſa hazához.

MAS ELLENVETES.

Ha ez vilagon és ez földi orſágokban, az kik mit akarnak az Kiralyoktul megh nyerni, nagy urak és udvarbeli fő nepeknek patrocíniumja és törekedſe nekül ſűkölködnek: Tehat menyorſágban-is haſonlo-kepen vagyon az dolog, hogy mi ez földi emberek, az mennyei Szenteknek patrocíniumok, és ertünk való eſedezeſek nélkül ſűkölködünk.

De igaz dolog az első, hogy ez földi Kiralyok előt ha mit akarunk tőlök meg nyerni, törekedők nélkül ſűkölködünk. Mint, 2: Sam: 12: Abſolon Ioab által megyen attyahoz, És 1. Reg: 2: Adonias, Berſabe által kerí meg Abiſagot az fiatul Salamon-tul, kit Salamon job keze felől űltet, és ezt mondgya neki: kery az mit akarz jo anyam és nem terítem hejaban viſſſza az te ortzadat.

Igaz tehát az-is, hogy az menyorſágban-is az Szentek ertünk való eſedezeſe nélkül ſűkölködünk, és ezek által kel Iſten-hez folyamunk.

FELELET.

Nem jo az következes és haſonlatosſág ez földi orſágok-rul az menyorſágra. Mert azt mondgya Christus urunk, az en orſágom nem ez világi orſág, és Eliaſs által-is cap: 58. v. 8. és 9. ezen ſegitſégül hiyalnak dolgában azt mondgya az Iſtent: Nem olyanok az en gondolkodáſim, mint az ti gondolkodáſtok, ſem az en utaim, mint az ti utaitok. Annak-okaert az Iſtennek orſágarol, az ő ſent ígejéből, nem kedigh ez világi orſágoknak allapartyabol, kel mi nekünk írtetet és haſonlatosſágot vennünk, mert íſmer azt mondgya az Iſtent: Iſten vagyok en, és nem ember, Cſe: 11. Immar kedig az Iſten ígeje arra tanít minket

minket, hogy mi-nekünk Iſtenhez és az ő kegyelmehez ſabad 299 menetelünk az Christus által vagyon. Rom: 5. v. 2. Heb: 4. v. 16. ki által nem csak akarja, hanem ugyan parantſollya-is az Iſten, hogy hozzaa mennyünk, és ennek kedvejert azt ígeri, hogy nem csak engedelmes leſzen mi-nekünk és megh halgat minket, hanem hogy meg hayunk ſalara-is gondgya leſen. Mert ezt rendelte, hogy mi ertünk fogonatos közben-jaro és ſo-ſo. lo legyen, 1. Tim: 2. 1. Ioan: 2. ki koroskent eſedezzen ertünk ſent Attyanak előtte, Rom: 8. Heb: 9. Nem kel tehát ennek ki-vűlőtte mi-nekünk Iſten eleiben mas eſedezőt keretünk, Azert-is kíváltkepen, hogy csak ez világi orſágokban-is, ha az kiraly bizonyos közben-jarot ſerzene, ki által minden dolgok ő eleiben be mennenek, altalſág volna, és igen ellene eſnek az kiralynak, ha előtte maſra biznánk dolgainkat. Igy azért holot Iſtentul az Christus legyen Papul, közben-jaroul, és ſo-ſoloul rendeltetven az Eccleſſának, miért keretünk tehát ő helyéte egyebeket?

Ezeknek felette igen nagy bolondſág, ſőt nagy Iſtentelenſég az Iſten felől, ez világi udvaroknak veſet és ſemminek jo erköltsőkől, ittletet tenni. Mert hogy ez világi ſejedelmek ő magok nem halgattyak meg az hozzaok tartozoknak dolgo-kat, azt nem tiűtők ſerint cselekedik, hanem avagy kevelyſeg-ből és hivolkodasból, hogy meg utallyak és ſemmi gondot rea-jok nem viſelnek, avagy hogy ez világi gyönyörűſégekre ad-van magokat, ugyan nem akarjak magokat az közönſeges ne-pnek dolgában egyveliteni, és magokat azzal terhelni. De mind ezek az dolgok tavoly vadnak az Iſteni ſölſegétől, ki mint egy edes atya hozzánk adgya magat, és az gond-viſelesben ſoha ő-rőkke meg nem ſűnik, ſem meg nem farad.

FOGAS EZ FELELET ELLEN.

Salamon Typuſi volt Christusnak, és az ő kepet viſelte. Azert mikepen az ő annyat jobjara űltette, azonkepen urunk is az ſűz Mariat, és moſt mindent ennek eſedezeſere cselekedik.

F E L E L E T.

Igaz hogy Salamon Christus kepet viselte, de nem minden dolgokban, kit könyű az ő fok gonoz cselekedetiből meg bizonyítani. Mas az, hogy hi ez példából akarjak az Papisták, az Szenteknek, es kiváltképen szűz Marianak, esedezeset bizonyítani, innen az következik, hogy heaban esedeznek, szűz Maria, es az Szentek. Mert nyilván vagyon az historiából, hogy Salamon az annyat nem csak keményen megh feddette, sem nem engedte meg az ő kivanfogat, hanem sőt inkább az Adoniaszt is meg ölette erette. Lálak azért az Papisták. Am ellyenek ők ez illyen esedezőkkel, Mi kedig az Christus közben-jarására tamazkodgyunk, ki mi-nekünk so-folunk, es ki idvözicheti azokat kik ő általa mennek Isten eleiben. Heb:9. kinek közben-jarására nem vadolhat senki Isten előtt minket, Rom:8.

HARMADIK ELLENVETES.

Ezt is mondgyak az Papisták. Az Christus fel magasztaltat minden nevének felette az Istének föllegének jobbjára. Sokkal magasab azért es nagyob melfosagra tartya magát, hog nem avagy az mi nyavalyainkon könyörölne, avagy hogy mi hozzája mereflenek menni. Hanem minekünk meg bocsulven ő benne ezt az melfosagot, az Szentekhez kel inkább folyamunk, kik kezebbek lesnek az mi segítségünkre, mivel hogy egy tagok mi velünk, es ezen mi nyavalyánkban ők is forgottanak.

F E L E L E T.

Ez ellen-vetes nyilván ellenkedik az irással. Heb:2. es:4: Nints oly Papi fejedelmünk, ki nem tudna könyörölni az mi gyarlóságinkon, &c. Rom:8. Istennek jobján vagyon, hogy esedezzen erettünk. Luc:13. Emlkezzel meg rolam mikor be menendez orfagodban. Matth:11. Jöjjetek en hozzam mindnyajan, &c. Iom:16: Valamit kerendetek az en nevemben Atyamtul &c. Meg tetzik kedig mind ezekből, hogy nem az bens irafokból epitteret az Szenteknek imadása, hanem emberi agyafkodásokból. De mind ezekre meg felel sz, Pal, Rom, 11: Meg

csalár

esalatkoztak, ugy-mond, az ő elmelkedéseknek általa, es megh 300 feteteder az ő bolond sívek, mikor magokat bölcseneknek alitánajak, bolondokká löttenek.

NEGYEDIK ELLENVETES.

Ha az Szenteknek it ez földön egy-mafert valo esedezesek nintsen az Christus közben-jarásának tísti ellen: tehát az mennyei Szenteknek is közben-jarások nem ellenkedik az Christus Iesusnak közben-jarásával.

De az földi Szenteknek egy-mafert valo törekedések nintsen az Christus közben-jarásának tísti ellen.

Tehat az mennyei Szenteknek közben-jarások is nem ellenkedik az Christus Iesusnak közben-jarásával.

F E L E L E T.

Ebben az ellenvetesben bizonytalan dolgot vesnek fel, az mellyet bizonyos dologból akarának bizonyítani ha lehetne az Papisták. Mert bizonyos ez világi Szenteknek egy mafert valo könyörgések, de bizonytalan az meg holt Szentek közben-jarása. Azt kellene azért leg először is meg bizonyítani, hogy mint az első Szentek, azonképen az mas világiak is esedeznek, avagy közben-jarulnak, mi erettünk, es ugy kellene ostan arról tudakozni, ezeknek közben-jarások ellenkedik avagy nem az Christus közben-jarásával.

De vagyon mas derek feleletünk is ez ellenvetesre. Mert nagy külömbfeg vagyon az mi sejünknek, sű Papunknak, es so-folunknak közben-jarása közöt, es az közönfeges imatfagok közöt, az mellyekkel az Ecclesianak polgari, es tagjai egy-mafert könyörögnek. Mert az Christus közben-jarása egyyüt jár az eleg-tetellel, es az ő maga érdemere vagyon fundaltatvan. Az híveknek kedig egy-mafert valo könyörgések mellett, nem jár az únnón eleg-tetelek, hanem Christus neveben, es az ő eleg-teteleiben valo bizodalomban, ennek erdeme által lesznek, es ezokert az Ur Iesus Christusnak ugy-mint főnek eleg-tetelül es közben-jarásatul függőnek, es ahoz tartoznak. Azért az Szenteket csak azon kerjük ez világh szerint, hogy az Isten

az Istének mi erettünk az Christus eleg-tetele, erdeme, es közben-jarása által könyörögjenek, es ez okbol az elő Szenteknek könyörgési nem ellenkednek az Christus közben-jarásával. De más az Papisták dolga, kik né elegendnek meg az Christus eleg-teteleivel es erdemével, hanem az Szentek eleg-tetelek es erdemek által folyamnak Istének eleiben, az Christus eleg-tetele es erdeme melle, más erdemes eleg-tevéket tamafvan, azért ezek nek erdemek által való könyörgések nyilván ellenkednek az Christus eleg-teteleivel, kedvetlenek-is, sőt bűnre fordulnak az Istének előtte. Mi azért ez fele könyörögtetéseket meg vetven, az sent Iakab tanításához tartjuk magunkat. Iacob: 5. v. 16. ki arra inti az kereztieneket, hogy egy másnak bűnokről vallást tegyenek, es egy másert könyörögjenek, mely mondasával nyilván ki rekeztzi ez dologbol az holtakat.

ÖTÖDIK ELLENVETES.

Az Szentek erdemekkel nyertek azt Istentől, hogy az Ecclesia az ő nevekben Istennek így könyörögjön: *Sanctorum tuorum precibus et meritis concede ut ab omnibus peccatis absolui aeterna tecum vita fruamur.* Az te Szentidnek erdemeert, es könyörgésekert, enged megh azt Ur Istén, hogy minden bűneinktől meg oldoztatvan, veled egyűt az örök életben lehessünk.

Melto tehát, es illik, hogy az Szenteknek erdemek es könyörgések által folyamjunk Istenhez.

F E L E L E T.

Soha az igaz Ecclesia úgy nem könyörgöt nem-is könyörög. Nem-is esmerünk mi semmi erdemet az Szentekben, az mellyel adosság szerint avagy magoknak, avagy egyebeknek Istentől valamit nyerhettének volna, hanem ők-is ingyen Istén kegyelméből az Christus erdeme által, minden magok jo cselekedetek nélkül, idvözültenek. Azert ha szinten az mas világon imatkoznak-is az Szentek erettünk, karomlo ok az, az mellyert mondgyak az Papisták, hogy meg halgattatnak, tudni illik, hogy azt ők meg erdemlettek Istentől: Nem úgy tanít minket

ez do

ez dologról az iras, hanem minden emberi erdemet láb alá tapod, mely dolognak igazsága meg tetzik im-ez irásokbul. Tit: 3: Minek utanna meg jelent jo volta, es szereteti az mi idvözítő Istentőlnek az emberekhez, nem az igazságnak cselekedésiből, kiket mi cselekedtünk idvözítet minket, hanem az ő igazsága szerint, az uyonnan való sületetnek fordójenek, es az sent Leleknek meg uyulafának általa, ki mireánk ki öntöt gazdagon, hogy megh igazítatvan ennek kegyelmének általa, remenleg szerint örökösű lennek az örök életnek. Ephes: 2: Kegelemből vattok meg tartattatvan hit által, es az nem ti magatokbul vagyon, hanem Isten ajandeka: nem az cselekedetekből hogy senki ne dicsekedgyek. Rom. 11: Most-is az maradék az kegyelemnek valasztala szerint tartatot meg. Ha kegyelem által, nem az jo cselekedetből: mert mindgyarast az kegyelem nem lenne kegyelem, &c. Mely mondasokban az jo cselekedet, es az erdem mind egyet tesen, kik felől azt mondgya sent Pal, hogy az Isten kegyelmével egyűt meg nem alhatnak. Honnan az-is következik, hogy tagadgyak azok az Christus kegyelmet, az kik az Szentek erdemet vitattyak. Nints azért semmi helye ennek-is az ellenvetésnek.

HATODIK ELLENVETES.

Azt-is felette igen forgattyak az Papisták: Hogy bodog es ferentfés idő volt akkor, az mikor az Szenteket tisztelték, imadtak, es közben-jaroknak tartottak, es hogy mindenek job állapotban voltanak. Most kedig az időtől fogva hogy az Luttherek mia az le tetettet, naponkent szal mind bodogh állapotunk, mind jo ferentfénk, ez mindenek vesztete jutottanak.

Azert azt mondgyak, hogy ismet fel kel venni az Szenteknek imadását, hogy az reghi jo ferentfés, es állapot, vissza terjen.

F E L E L E T.

Vagyon erre-is nem egy, hanem nehany rendbeli feleletünk. Első ez: Hogy az Papistáknak ez ellenvetések szinte olyan, mint mikor az lopo, kborlo, es tolvay nag jo nyereséggel jrvan azt

GGg

mon

mondana hogy jo az lopas, kborlas, es tolvalyas : mert ő megh gazdagodot utanna. Avagy az Török Csasar, Tatarok, es egyeb Poganyok az ő jo ferentsejeből akarnak az ő vallásoknak igazsagat bizonyítani : mivel hog jo refre mind ez vilagot elbirtak, es tavali eztendőben Egret meg veven, az keresztie Csasarnak hadat meg verék. Mely példak bizonyítják, hogy az jo, avagy gonoz szerentse az vallast sem igazza, sem hamilla nem teszi.

Masodszor csudalkozunk mi azon, hogy az jo, avagy gonoz ferentse állapotul akarjak az Papistak az causának, embernek ügyenek, es kiváltképen az hitnek igazsagat bizonyítani. Holot tudgyak először, hogy Isten az ő anyasent-egyhazat kereszt alatt hordozza ez vilagon. Masodszor, holot meg az Poganyok-is atkozzak es dologert az Papistakat, hogy ez mostani gonoz ferentseből akarjak az mi cselekedetinket, hogy az megh holt Szenteknek imadast le tőttük, megh itilni. Így fol ez dologrul az Pogan Poeta: *Caveat succubus opto,*

Quisquis ab eventu facta notanda putat,

Isten, ugy-mond, semmi elő menetelt ne adgyon annak, az ki az történetből itili megh embernek cselekedetét. Nem ok nélkül mondgya kedig ezt. Mert gyakorta jo cselekedetet gonoz ferentse, gonozt kedig jo ferentse szokta követni ez vilag: nagy fursavarban, melyben az josagos cselekedetnek, es az jamborfagnak keves fizetése vagyon, az fondorfagnak kedig, hizelkedésnek, es gyakorta latorfagnak-is nagy jutalma vagyon.

Harmadszor derek feleletünk mi-nekünk ez ellenvetésre im-ez. Nem mostani es nem uy dolog az, hogy az igaz keresztien hitet, es Istennek igaz tistiletinek helyere állatast, ezzel ez calumniával, perparvarral, akartak terhelni, ez vilaghi Isten-telen emberek, hogy bodogtalan állapot, es ferentseilen követez utanna, honnan azt hamisnak itiltek. Reghi practikaja volt ez az pokolbeli ördögnek. Mert Hieremias Prophetának-is ugyan ezent vetettek semere az balvanyozo Sidok, az mennyei kiralyne afzsonynak tisteleitinek tulajdonitvan az jo ferentset, es az ő bodog állapotokat, Jerem: 44, & sequen: Mert így

302
igy szólnak vala: Mig aldozunk vala az mennyei kiralyne afzsonynak, kenyerral meg elegendünk, gyönyörűsegesen eltünk, es semmi gonozt nem lattunk. De hogy azt el hattuk, minden jokitul meg fogyatkoztunk, fegyver, es ehleg mia megh emeztettünk. Demetrianus-is, es vele egyetemben egyeb Pogan bölcsék, azont vetettek az keresztieneknek semökre, azt mondvan, hogy az keresztienek okai annak, es nekiek kel tulajdonitani, hogy hadakozásokkal, ehleggel, dög halallal, es egyeb nyomorúságokkal, csak nem fel fordulna ez vilag, mivel hogy ők nem tisteltnek az Isteneket, es azoknak kepeit, az mint Cyprianus írja, *Tractatu 1. Contra Demetrianum*, Es hasonlo ellenvetes, talaltatik sent Agostonnal *lib. 3. cap. 7. De Civit. Dei*, es Eusebiusnal *is Historia Eccles lib. 9. cap. 7. & 8.* De erre az ellenvetésre megh felel Hieremias, azon 44. cap: ver: 20, es Oseas 2, es az ő balvanyozásokra haritya az nyomorúságoknak okat. Mert mivel hogy orsagol vala közöttök az balvanyozas, azért bünteti vala ilyan sanyarúságban az Isten ökö: es az nyavalyakat azért bottattya vala reajok hogy megh ternenek, ha megh gyógyulhatatlanok nem volnának. Azert az ő balvanyozásokkal, es idegen tistelesekkel szállitják vala magokra az Istennek haragját.

Hasonlokepen felel megh Demetrianusnak-is Cyprianus *Tract. 1.* meg bizonyitva, hog azért sokasottanak volna meg minden nyomorúságok ez vilagon, hog az balvanyozoktul az igaz Isten nem tisteltetek. Agostó sem mond külömbet, *lib. 3. cap. 17.* Es Eusebius *is lib. 9. cap. 7. & 8.* Hasonlokepé azért mi-is mostansággal az Papistaknak ugyan azont felelhettyük, hogy mindé nyavalyak, es nyomorúságok mostansággal mi reank szállottanak, de nem azért hog mi az megh holt Szenteket nem imadgyuk, hanem hog az Papistak az sent Euangelionnak mind enni vilagosságbán-is, meg nem ternek, es nem tistelik igazan az Ur Isten, ő-is raytok meg multiplicalta sokasította az ő büntetefet, am-az regula berint: *Servus sciens et non faciens voluntatem domini, duplicem penam meretur.* Az folga az ki tudva mulattya Uranak akarattyat, ket-ber valo büntetefet érdemel. Azonközben mind az által, gyakorta Isten

Istennek igaz ítéletéből, az nyers fa-is meg égh az ábsu mellett,
mely dolognak okairul nints modgya hogy it follyunk,

HETEDIK ES IT VTOLSO.

Utolsor, hogy most többet elő ne számlállyunk. Nagy
erős panaszkodas ez az Papistakul mi ellenünk, mikor ezt
kardik: Mi legyen az oka, hogy mi az Szenteknek segítségül
hívatat, es hogy ezek által szerezzek mi-nekünk szabad menetel
az Istennek eleiben, ő nekiek nem akarjuk meg engedni: hol-
ot az Isten-is azokat barátnak mondotta legyen: es holot mind
az eges Ecclesia tudgya, hidgye, es vallyá-is, hogy valami az bo-
doglagos szűz Mariában, es mind az egyeb Szentekben volt, es
vagyon, mind Istentől farmazot reájok: es az ő szolgáló leánya-
nak es fogainak tisztelet, ő magara terjen vissza az Urra.

F E L E L E T.

Ez ellen-vetésre az Papistaknak felellyen meg mi erettünk
Epiphanius. Oka ez dolognak az miért szűz Mariat es az Sze-
teket nem hadgyuk imadni, es segítségül hini. Mert az stgitse-
gül hívas, egyedül csak az Istennek tisztelet, mely Istenfeget,
mindenhatógot tulajdonit annak az ki segítségül hivattatik.
Es Isten ellen való batvonyozas, meg holtakat es ezeknek kepe-
it imadni. Így fol ez dologrul Epiphanius, lib: 3. Tom: 2. Href.
79. szűz Marianak imadafat karhooztatvan. Szent volt ugy-mond
szűz Marianak teste, de nem Isten. Igazan szűz volt ez az szűz, de
nem imadafra adattat mi-nekünk, hanem ő-is azt imadta az ki
teft ferent ő tüle búlettetet, de onnan felyül Artyanak kebele-
ből jót ez földre. Ismet: Ki parantsolta az Prophetak közzől,
nem hogy áfonyallatot, de meg firfiat-is kellene imadni: Dra-
ga edeny az szűz Maria, de áfonyallat, es semmiben az ő terme-
tetitől meg nem változot, noha ertelmében, es erzenkege-
geben, tisztelegeben meg tiszteletet &c. Ismet: Maria tiszte-
tesb (Theclanál) az titkos búletetert az melyre ötet meltoztatta,
De sem illyest nem kellene imadnunk, ha sinten elne-is, sem Ia-
nost, noha az ő ki mulafat imadfsagaval csudalatosla tötte. De
sem

sem Thecla, sem egyeb senki az Szentek közzől nem imadtatik. 303
Mert nem kel mi köztünk uralkodni az reghi tevelygesnek, hog
az elő Istent el hadgyuk, es az ő tüle teremtet allatokat imad-
gyuk, *Sit in honore Maria: Pater, Filius, & Spiritus Sanctus adoretur, Mariam ne-
mo adoret, non dico mulierem, sed reg, virum; Deo debetur hoc mysterium &c.* Le-
gyen tisztelegeben az Maria: az Atya, Fiu, es sent Lelek imad-
tassék, Mariat senki ne imadgya, nem mondom áfonyallatot, de
meg firfiat se, mert Istene az titkos tisztelet &c. Mely Epipha-
niusnak mondasat, jollehet azzal akarja meg előzni Monozloi,
(fol: 195.: 196. 197.) hogy ezeket az Collyridianusok ellen irta,
az kik belesel aldoztanak szűz Marianak, mely tevelyges az áf-
fonyallatok közöt forgot kivalkepen.

De nem eleg mentsegh ez semmi-kepen. Mert nem csak
azt az aldozot karhooztattya ő benne, hanem ő magat az szűz
Marianak, es akar mi Szenteknek imadafat, es segítségül hívasat,
az mint az ígekből nyilván megh terzik, Lassak azért az Papi-
stak, alkudgyanak meg Epiphaniussal, ki ezt mondgya, *Mariam &
Sanctos nemo adoret.* holot ők az ellen azt mondgyak, *Mariam & San-
ctos quilibet adoret, & in omnibus necessitatibus invocent.* Az Mariat, es az
Szenteket mindenek imadgyak, es mindenbűkegekben segítse-
gül hijak. Eddig arrul: az harmadik dolog következik,

AZ HARMADIK DOLOGROL,
tudni illik: Paterekről, Conciliumokrol, es csudakrol, mel-
lyekkel Monozloi, irafanak utolso refzeben akarta bizonyitani
az Szenteknek segítségül hívasat, es közben-jarafat, ho-
lot elegendő felelet adattatik Monozloi ira-
fanak kilentzedik, tizedik, es tizen-eg-
gyedik refzeire.

AZ PATEREKRŐL.

Jollehet az mi irafunknak kezdetiben ot az helyen az
hol az mi feleletinknek rendit az keresztyen olvasónak elei-
ben

ben adánk, tudomant törtünk arról, hogy az Szenteknek segítésül hívásokrol, es közben-jarásokrol csak az Szent írás szerint akarunk Monozloival szemben állani, es abbol disputálni, nem pedig az Patereknek kerleges, es gyakorta magaval ellenkedő elmelkedésekből, es tudományokból: mind az által ugyan ott, arra-is igértük vala magunkat, hogy az mikor ostan reajok jutunk, őket-is valami közönfeges valaz nélkül hazokhoz nem bocsátjuk, Mivel hogy azért Isten kegyelmességeből mayd ugyan remenységünk kívül ennire hoztuk írásunkat, hogy ezeket-is ez reghi jamborokat el értük, azért az mi ígeretünkről meg emlékezvén, Monozloinak ez jelen valo ellen-vetése-re-is az mellyet vesén ezeknek írásokból, es meltsógokból, rövideden meg felelünk: rövideden mondánk, mert az mi írásunknak első részében két helyen-is, de kiváltképen az Monozloi ellen-vetelere avagy bizonyításgara valo feleletünknél kezdetiben, büféges, es elégedendő valást adtunk reaja, Mert ot-is ugyan ezent nyögteré vala Monozloi az mit it, tudnia illik, hogy az Szenteknek segítésül hívását, ha Sinte írás felőle nem volna-is, csak azért-is be kellene vennünk, hogy az közönfeges Anya-Szent-egyház, es az reghi Szent Doctorok, Conciliumok, azt egyenlő-kepen hittek, vallottak, es tanítottak, Mely Monozloi bizonyításnak hogy semmi ereje ne legyen, ot az helyen mi győzhetelesen okokból meg bizonyítottunk. Azt azért az mi feleletünket, minden-kepen erősítvén es helyen hagyván, most erre az caput-ra, az melyben azt akarja bizonyítani, hogy Szent Iakab Apostolus fogva mind ez ideiglen mayd inkább minden Doctorok-tul, es Paterektől be volt vetetvén, es tanittator az Szenteknek segítésül hívása, es közben-jarása, mi azt feleletünk egy általlyában, hogy Monozloi nem mond abban igazat.

Mert sőt inkább constal az, es nyilván vagyó mind ez világnak, hogy az reghi Apostoli Ecclesia, es az Paterek az kik abbá es közben-vetetlen az után eltenek, nem hogy javáltak volna ezt az tudomant, de meg csak ingyen semmit sem tutának felőle. Bizony dolog ez, nem kerleges; melyben mind az által ha
ki ke-

ki ketelkedik, hánnya, es forgassa meg az Evangyliomot, kit 304
irtanak akkor az údóben, es az Apostoli Szent írásokat, nem találja külömben az dolgot. Mert sohol azokban az Szent írásokban, mellyekre az mi hitünk építetik minden idősségre nező dolgokból, semmi emlékezet nincsen felőle, kit az Papistak ő magok-is vallanak, hanem sőt inkább rontyak ezt az tudomant, az mint az hol helye volt, mind első, mind második részében ez mi írásunknak meg bizonyítottuk.

Az mi pedig az több Paterek dolgot illeti, jollehet mi Isten után több Patereket az s. Prophetaknal, es Apostoloknal az kiknek minden ellen mondas nélkül hinnenk, nem akarunk ismerni, mind az által ezekis az kik az első, leg reghiebb údókbé voltanak az Apostoloknak után közbe-vetetlen, es az után ugy-mint két száz eztendeig, es továb-is, semmit nem tutának sem tanítottanak az Szenteknek segítésül hívása felől, es hogy ezek által kellene mi-nekünk Isten eleiben az mi imadáinkat fel bocsátanunk, hanem sőt inkább, az mint ezeknek, ugy-mint Clementis lib: 7. Iustini. Apolog: 2. Tertulian: Apologetico. cap: 30. Irenéi lib: 2. cap: 50. Eusebi lib: 4. cap: 5, &c. írásokból, mellyekben az ő idejekben valo közönfeges segítésül hívásnak formáját meg irtak, es az következő világnak követele-e eleiben ádta, kiterzik, ezek-is ugyan azont tanítottak, az mit mi most tudni illik: Hogy az Istent egyedül csak az Ur Iesus Christusnak nevében kellene imadni, es segítésül hini. Mely dologrul így szol Irenéus az meg jedzet helyen: Ecclesia per universum mundum, &c. Az Ecclesia ug mond, mind ez feles világon, sok fele ajandekokat veven Istentől, az Christus nevébe vísi veghez. Nem cselekedvén semmit ez dologban Angyalok segítésül hívása által, hanem tisztán igazán es nyilván imadásgit igazgatván az Urhoz, az ki mindenekeet teremtet, es az mi Urunk Iesus Christusnak nevéhez, &c. Mely bebediben Angyalokat rekezt ki Irenéus az segítésül hívásbul es közben-jarásbul. Mert meg akkor az pokolbeli őrdög az Szenteknek imadásat, es közben-jarását az Ecclesiába be nem toyta vala, De mind egy az dolog, Mert Monozloi tudomány
most

ferint most mindgyarast az fel tamadas elöt az Szentek hasonlok az Angyalokhoz. Azert ha ezek nem segitsegül hivandok, sem közben-jarok; annál inkább nem kel sem imadnunk, sem közben-jaroknak tartanunk az Szenteket, azert-is kiváltképen hogy az Angyalok naponkent mi velünk, es mi köztünk leven tudgyak dolgainkat, es azokat Istenhez be vihetik tistek ferent, kit az Szentek felöl semmikepen nem mondhatunk.

Nem volt azert, az mint meg mondank, *in Apostolica & primitiva Ecclesia*, az Apostoli es leg első időbeli Ecclesiaban az Szenteknek sem segitsegül hívása, sem kedig közben-jarása felöl való tudomány, kit jollehet igentagad. Monozói es az Papistak, soha mind az által valoban, az időkorbeli Patereknek igaz es tulaydon irasbul meg nem bizonyíthatnak, hanem avagy *Scripta supposititia* es *Apocrypha*, fattyu, es meltofog nekül való irasokat tamaztanak előnkben ennek bizonyítására, kinek semmi helt nem kel adni, avagy kedig corumpalyak, es idegen ertelemre fordittak az Patereknek irasokat, az mellyekben ők *de honore & reverentia Sanctorum* az Szenteknek es kiváltkép az Martyromoknak illendő tistetelekről es böcsületekről állottanak, mely tisteletről ők mindgyarast invocatiot akarnak allatni, maga azon csak az dicsiretet es böcsülletet, tisteleter emlekezeret ertettek az sent Atyak, nem kedig az segitsegül hívást, melyről semmit nem tuttanak, mind addig migh Origenes tamada az Ecclesiaban. Ennek az ő elete esik Christus Urunk születése után, ugy-mint ket-ház negyven ezendőre, de az mint az tudos emberek nem csak az mostaniak, hanem reghi Paterek, es conciliomok-is tanubizonfogot töttenek es tesnek felöle, igen *impurus* tisztatalan author. Ez azert mikor job Philosphus volna hogy nem mint Theologus, kezde leg először-is meg vesztegetni az igaz invocatiot, segitsegül hívásul való tudomant. Mert holot az reghiak csak az Christus nevében könyörögtenek volna Istének, ez kezde leg először-is kerni az Szenteket, hogy Istennek könyörögnek erette, mely dologgal alkalmato sságot ada az tevelygekre egyebeknek-is, hogy ők-is ugyan azont cselekednejek.

Ez Ori.

Ez Origenesnek idejetül fogva azert vallást tesünk mi arról, 305 hogy lassan lassan ennek az tudomannak magva be hintetettet az Ecclesiaban, kiváltképen Basiliumul, Nyssenumul, es Nazianzenumul. De it visfont imez dolgokat kel mi-nekünk esünkben vennünk.

Először, hogy mindenkoron voltanak az kik ennek az tudomannak ellene vetöttek magokat, es annak ellene állottanak, sőt ugy-mint eretnekséget damnaltak, karhoztattak, minemük voltanak az többi között:

Epiphanius, mely felöl ennek előtte-is emlekezenk ki így ír az ellen *Contra Antidicomarianitas*: Az Szentek tistességben maradvanyak, de nem illik őket feletteb tistelni, csak az menire szabad, hanem az ő urokat kel tistelni, mert az iras azt karhoztattya mondvan: Lesnek ugy-mondkik az holtaknak tisteleter tesnek, mint az Izraelitak cselekettenek. De nekünk az Szentektől kel azt meg tanulnunk, mint kel mind Istent, es mind az Szenteket tistelni. Az mely tisteleter azert az Szentek eltekben az Istennek attanak (erti az segitsegül hívást) azt nem kel sem Szentnek, sem senkinek egyebnek adnunk nekünk-is. Ismet *Contra Collyridianos*: Az egy Istent, az ő sent Fia, es sent Lelek által kel tistelni. Mariat kedig senki terd hazaáll ne imadgya. Mert nem kisseb vetket cselekednek azok az kik ötet feletteb hogy nem mint illik, dicsirik, mint ha ötet gonoz hirben költének, es földalmaznak. Mert ő-is egyeb embernek modgya ferint, ferfinak es asfonyallatnak magvabol sülettetet: *& nobis quidem Angelis par aut aequalis, nedum ipsi Deo*: Es meg az jo Angyalokhoz-is nem egyenlő, sem hasonlo, nem hogy az Istenhez. Ezeket írja Epiphanius. Azt kedig ugyan sokszor repetallya: *Maria in honore sit, Dominus adoretur*. Maria tistességben legyen: az Ur imadtassék. Ismet: Nem hogy Maria de meg az Angyalok sem fogjak meg ezt az dicsőséget hogy imadtassanak.

Ezt az Epiphaniust követtek Chrysostomus, Theodoretus, Cyrillus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, kik mind ellene állottanak az Szenteknek segitsegül hívásának, de mivel

HHh

hogy Chemnicus, es egyeb sok keresztyen atyanki azoknak az ő értelmeiket immar eleikben raktak az Papistaknak, azért en most azokat elő nem szamlalom, hanem azoknak irasokra igazitom az keresztyen olvasot, de kivaltkepen az Chemnicus irasara, ki az Ecclesiának első kezdetitől fogva meg bizonyította, miképen Urunk sültetése után néhány ház eztendéig az reghi Paterek nem tutták az Szenteknek segítségül hívását, mikor tammadt, kik föllottanak ellene, es az igaz tudomány meg homályosodvan sent Agoston után úgy-mint negy-ház eztendő tában, miképen vót lábat es nevekedet az Ecclesiában, mind adiglan, miigh sinte ez undok es utalatos balványozásra változ- nek, az mint meggh mostansaggal-is gyakorlattatik az Romai Ecclesiában.

Mafodör azt kel it esünkben vennünk, hogy az Szenteknek segítségül hívása, noha reghi traditio az Ecclesiában, ugyan nem tartozunk, mi azért azzal, hogy az Ecclesiának minden traditioit be vegyük, hanem csak azokat az kik eggyeznek az Isten igejével, es ennek ellene úgy tiszteleteket nem hoznak be az Ecclesiában, mint hogy úgy tisztelet ez, meg az Papistaknak-is vallások szerint.

Harmadör, hogy csak színte az Paterek irasokból es bizonyoság tetelekből, es hősü ideiglen való sokasbul, az s, irasnak bizonyos, es erős bizonyosághi nélkül úgy articulások, es hitnek agait sem be nem hozhattunk, sem penigh hinni nem parantsolhattunk az Ecclesiába. Mert igaz ez dologban az sent Agoston Reguláját: *Ad auctoritatem fidei seu dogmatum in Ecclesia, non valet, Hac ego dico. Hac tu dicis. Hac ille dicit. Sed hac dicit Dominus.* Az hitnek es az Ecclesiában levő tudomannak bizonyítására semmit sem ér így föláni: Ezt mondom en. Ezt mondod te. Ezt mondgya amaz. Hanem, Ezt mondgya az Ur. Es az mit mond Cyprianus: *Non videndum est quid aliquis ante nos fecerit, sed quid ille qui ante omnes est, faciendum esse docuerit mandaverit.* Nem kel ezt neznünk, mi előttünk ki mit cselekedet, hanem az mit cselekedni parantsolt, es tanított, az ki mindeneknek előte vagyon, &c.

Künnyen

Künnyen hadgyuk azért az Papistakat. Bizonyítás meggh 306
hogy Christus Urunk, es az Apostolok tanítottak az Szenteknek imadását, es segítségül hívását, es bator be vegyük. Ha kedig meggh nem bizonyíthatyák, ne bannyak tehát ha meggh vettyük, es ha az szent Ambrus mondasával felelünk meggh nekik, kivaltkepen most Monozloinak: *Nos nova omnia quae Christus non docuit, iure damnamus, quia fidelibus via Christus est. Si igitur Christus non docuit quod docemus, etiam nos id detestabile esse iudicamus.* Minden úgy dologokat az kiket Christus nem tanított, melran karhoztatunk, mert az híveknek utok az CHRISZTUS. Ha azért CHRISZTUS nem tanította az mit tanítunk, mi-is azt atkozot dolognak tartjuk.

Ismer: *Quicquid non ab Apostolis traditum est, sceleribus plenum est:* vala- mit az Apostolok nem tanítottanak, latorfagokval tellyes, Ed- dig az Paterekről.

AZ CONCILIUMOKRUL.

Következnek az conciliumok, kik közzül it Monozloi ő- tőt szamlal elől, hogy mar azok az Szenteknek értünk való esedezéseket, es segítségül hívásokat bizonyítanak, de azok el- len-is mi azt feleltyük:

Hogy azokban az Conciliumokban, sem az sent Prophe- tak, sem Christus Urunk, sem az szent Apostolok, sem ezek- nek tanítvani nem voltanak jelen, sem semelyekben sem kedig irasok szerint, hanem sőt inkább az mit ez dologrul vegeztenek, ezek ellen vegeztek, es az dolog így leven, nem tartozunk mi azzal hogy vegezéseket be vegyük, mert az Conciliumoknak nintsen semmi meltsóságok, mielt az Isten igejétől el tavoznak avagy azellen valamit vegeznek, az szent Pal mondasá szerint, Gal. 1: v: 8. Ha sinte mi-is avagy eghbeli Angyal prédikallanais mast, az kívől az mit prédikallottunk, es az mit vőttetek, azok legyen. Kit esmertenek az reghi sent atyák-is, kik közzül így ir Hieronymus in Epistol. ad Galat. sz. Lelek tudománya az, az mely az be ve-

HHh 2

be vétetét szent irásokban tanítatik. Mely ellen ha valamit ves-
geznek az Conciliomok, *Nefas dico*, meg tiltot, es nem szabad do-
lognak mondom. Agoston kedig meg az Niceabeli conciliomot
is hatra teszi az szent irásoknak meltoisaga enyet, maga azt Iusti-
nus, es Gregorius maghus az negy Euangelionhoz hasonlito-
tak; Nem forgatom en te ellened (ugy mond *lib: 1. adversus Maximianum*)
az Niceabeli conciliomot, te se forgasd en ellenem az Arimi-
nubelit. Mert tesem vagy az Niceabelinek, en sem vagyok
az Ariminubelinek meltoisagara köteles, hanem az szent ira-
soknak meltoisagok szerint, kik mind ennekem mind te-neked,
nem tulajdonunk hanem közönsegesek, tusakodgyek egyik do-
log az másikkal, es egyik erősség az másikkal, &c. Monozloi is
azert ha azt akarja, hogy az ő tüle elő samlaltatot conciliomok-
nak hídgyunk, bizonyítsa meg először hogy ez dologban egyez-
nek az irással. Kit mig meg cselekedik, addig mi az ő csu-
daira megyünk.

AZ CSUDAKRUL.

Utolfor azert azt forgattya Monozloi, hogy az Szentek-
nek koporsojoknál nag sok csudak löttének, es innen is akarja
az ő segitsegül hivafokat bizonyítani, sok csudaknak elő samlala-
sával, el kezdven fol: 479. mind végiglen ennek az ő irásának,

De ennek is semmi helye nintsen, Először, Mert az Ur Isten
azokkal az csudakkal az Martyromoknak hit őket akara mi-ne-
künk ajánlani, nem hogy azok segitsegül hivattatának, hanem
hogy azokert imádatnak ő fölségének Isteni ereje, mely az csu-
dak által tanu-bizonyságot tő felölők, hogy azok az Szentek az
egheekben elnek, annak általa az kit it ez földön tiszteltének,
es kinek tudományának igazságot verekkel meg peféselték.

Mafodszor. Mert csak sinte az csudakból, Istennek igeje
nelkül semmi oly uy tudomant nem hozhatunk be az Ecclesia-
ban, sem nem bizonyithatjuk azokból annak igazságot, holot
megh legyen irattatvan, Deut: 13. Ha Propheta tamad, ugy
mond, te közeperred, es csudat, avagy természet felet valo je-
gjet igir te-neked, es meg lesen, az az jegy, avagy csuda, az mel-
lyet

lyet igirt, arra kőven tegedet: Jer mennyünk, ugy mond, ide-
gen Istenek utai, az kiket nem esmertel, es tisztellyünk azokat: 307
Ne engedgy, ugy mond, az oly Prophetának befédinek, mert
kiferi az Iehova az ti Istenetek titeket, hogy megh tudgya, ha
beretiteke az Iehovat az ti Isteneket telles szívetekből, es tel-
lyes lelketekből. Mely befedi az Istennek nyilván meg jelentik
hogy az hamis tudomannak, sőt balvanyozásnak bizonyítására is,
gyakorta csudak sokrak lenni. Immar kedigh nyilván valo do-
logh az, hogy az Szenteknek segitsegül hivafarol valo tudo-
many hamis, es uy tudomány, mely nem csak nem adattatik mi-
nekünk előnkben az szent irásban, hanem ugyan ellenkedik is
azzal. Honnan következik, hogy Isten igeje kívül semmi jele-
kert, avagy természet felet valo csudakert azt be nem vehet-
tyük, ugy-mint hazugságnak, es balvanyozásnak mesteret.

Harmadfor, ha az Isten igeje kívül csak az jegyekert es
természet felet valo csudakert kellene az Szenteknek imádása-
ba vennünk, imezek követköznének. Először, Hogy az poga-
nyoknak is minden balvanyozafokat, es idegen Isteni tisztelete-
ket be kellene vennünk, Mert olvassuk azt Liviusban, es Vale-
rius Maximusban, hogy hasonlok, ha nem többek, es nagyob
csudak löttének az balvanyoknak tiszteletire, es segitsegül hi-
vafara. Azon-kepen olvassuk hogy Apollonius, Tiansus, es
Apuleius Medaurensis, nagy csudakat töttének. Mafodszor,
nem különben az hamis Prophetának, es az Antichristus-
nak tudománya is helyes lenne, ha az csudakból allana az igaz-
ság. Mert az hamis Propheták felől Urunk azt mondgya,
Matth: 24. hogy nagy jegyekert es természet felet valo csudakat
fognak adni, ugy annira hogy ha lehettes volna, meg az va-
lastottak is-megh csalattatának. Az Antichristus felől kedig
igy jövendől szent Pál, 2. Thes: 2. hogy ennek az ő el jöveteli
az őrdög erejéből vagyon, minden hatalmással, jegyekkel,
es hazug csudakkal. Szent Iános is Apocal: 13. ver: 11. Nagy
csudakat fog ugy-mond, cselekedni, es meg csallja ez földnek
lakozoit az jegyekert, &c.

Ha azért keptelen dolog lenne az hogy ezekert az csudak, ert az hamis Prophetaknak es az Antichristusnak tudományat be vennenk : az sem alko hogy az csudakert az Szenteknek segítségül hivat be vegyük, holot kiváltságon azok az csudak legyenek, es cselekedtesenek, avagy az ördögnek semfen veztesenek általa, vagy emberi alnokságbul es csalárdaságbul, kiket meg enged Isten hogy meg legyenek, avagy hogy meg kísértse az őveit, meniben bűcsüllik az ő szent igejet, es ha ez illyen semfen vező ördöghi csudaknak adnake nagyob helyt, avagy az ő igejenek, Deut: 13. avagy hogy meg büntelle az hitetleneket, 2. Thess. 2: ver: 22.

AZ PAPISTAK ELLENVETESE.

De ez ellen azt mondgyak az Papistak, hogy ha Isten az Szenteknek tiszteletit, es segítségül hivat nem javálna, tehát nem engedneje hogy arra enni jegyek es természet felet valo csudak lennenek, maga lattuk hogy megh engedi, honnan azt hozzak ki, hogy ez illyen tisztelet kedves Istennek előtte.

F E L E L E T.

De erre megh felel szent Pal az meg jedzet helyen, ez okert, ugy mond, hogy szeretettel nem vőttek az igazságot az vegre hogy üdvözüljenek, az jegyek es természet felet valo hazug csudak által fogatos csalátságot borsata Isten őreajok, hogy ezeknek himnenek, es ekképen megh ítéltesenek mindenek az kik nem hittének az igazságnak. Mely szent Pal beszédiből megh terzik hogy, mivel hogy Istennek igaz tiszteletiben meg nem akartak allani, ő fölségének igazságos ítéletiből confirmatort az ő hamis tudományok, mely vagyon az Szenteknek segítségül hivatásul, az csudak által, hogy ha Istennek igaz tiszteletit által üdvözülni nem akartanak, ez lelki balványozas által elvešsenek, &c.

Negyedő az mondgyuk mi az csudakra, hogy azokbul az Szenteknek tiszteletit es segítségül hivat nem következik semmi.

semmikepen. Mert ha következnek: Tehat az szent Prophetakat 308 Apostolokat, es ezeknek tanítványi közzől sokakat megh it ez földön valo eletekben is segítségül kellett volna hini, mert csudallatos es el almelkodásra melto dolgokat cselekedtenek. Tudgyuk pedig azt hogy soha ezek nem engedtek, sem imadni sem segítségül hivatni magokat, hanem sőt inkább mikor I T S E N I tiszteletet akarnának nekik tenni az emberek erőssén tiltottak, es annak ellene allottanak mindenkeppen. Mint megh terzik Actorum 14. Palnak es Barnabásnak példájokbul. Az Szentek mellet valo csudakbul is azért nem következik semmikeppen, hogy az Szentek imadni kellenek, avagy segítségül hini, az mint itt ez helyen nagy sok befzedekkel akarta, de hazontalanul, bizonyítani Monozloi.

Vegezetre, az csudak ellen kiket mi ellenünk az hamiságnak bizonyítására, forgat Monozloi, vettyük es tamaztyuk mi az mi edes Mesterünknek az Ur Iesus Christusnak tanítását es példáját.

Ez az mi kegyelmes megh valtonk, elteben ez földön csudakat cselekedet vala, es mikor fel feszítettnek mind mennyen földön az ő I T S E N I erejeres hatalmat megh mutat vala. Vegezetre az halalt, es ördögöt meg győzven, nagy dicsőségesen fel tamadot vala: fel tamadva is az tanítványok előt csudakat tő vala, &c. Mind az által is enni szantalan csuda-teteknek utána fel menven, nem szol ily ő fölsége az ő tanítványinak; Lattatok jo tanítványim az en sok es nagy csudaimat, kiket cselekettem ti előttetek. Ne kerelkedgyetek azért felőlem semmit, hogy en nem volnék az megh ígert C H R I S T U S: Hanem sőt inkább Mosefre, Prophetakra, Psalmusokra, es egy altaliban az szent irásokra igazítva őket, hogy azokbol ezekben vennek az miket lattanak, miképen megh annak előtte megh mondotta az Istennek lelek, es miképen azok az miket megh mondott, mind az Christus semelye.

semelyeben tellyesfedtenek be. Ezt cselekedte az mi Christu-
sunk. Mi is a zert, kivaltképē ez utolbeli csudakat, mellyeket az
hamis tanitoknak, es az Antichristusnak tulajdonit az Istennek
Fia, Matth: 24. es szent Pal: 2. Tess: 2. ketsegeseknek tartvan,
főt tellyességgel meg vetven, az mint az szent irások tanitanak
bennünket, hijuk az Istent segitseggül hogy megh tartassunk, es
csak egyedül az Ur Iesus Christusnak közben-jarásának általa
mutassuk be hozza az mi könyörgésünket, hogy ennek az ő
neveben minden ez világi, es mennyei jok megh adassanak mi
nekünk, Amen.

Es legyen itt immar vege az mi feleletünknek, az
mellyet akartunk adni Monozloi Andras irafara, kit irt
az mint ő neve, az Szenteknek segitseggökörül, az mint
kedig mi magyarázzuk, es ő maga is egek iratában bizo-
nitani akarta, segitseggül hivaokörül, közben-jarásokörül, es
ertünk valo erdemes szofolásokörül, avagy efedezésekörül.

Mely articulosok felől valo tudománya ennek ez
Præpostnak hogy Istenne, es Christussa tegye az Szent-
teket: es ez-okert merő balvanyozas, es idegen isteni titke-
let legyen, mi ez feleletben büfegesen az mi ireletünk sze-
rint reja bizonyítottuk, Istennek segitsegebül, kinek szent

Fiaval, es szent Lelekkel egyetemben legyen di-
csirer, diosösség, tisztesség, imadas, es segitse-
gül hivas, mind örökkön örökre,

A M E N.

F I N I S.

Errata sic corrige.

3	Præfat: facie 2, lin. 14, pro erie- nek lege eretnek.	230 b, li. 30	Angyavul. l. Angyalul
7	Præfat. facie 1, lin. ult: asdaanak le. adasanak.	237 a, lin. 33,	tizteletet lege tiz- teletek.
7 b,	(Operis) lin. 21. assona lege	238 a, lin. 14,	balalaltan: lege ba- laltalanfag.
11 a,	lin 31, valmait, lege valamit,	lbide lin. 22,	tiztelet lege tizteletör.
19 b,	li. 1. miadnunk le. imadnunk.	lbide lin. 17,	urafaga le. urafagra.
27 a,	li. 30, anlunk le. nalunkual.	243 a, lin. 21,	probalalya: le. pro- balyatok.
45 a,	lin. 14. dideg lege hideg.	247 a, lin. 2,	kebertietem, le. ke- bertietem.
48 a,	lin. 17 hogtig: le. holtiglan.		
58 b,	lin. 11, efrint le. ferint.		
61 a,	li. 21, tulajdonja l. donitja.	249 b, lin. 4,	ertettünk, le. erettünk.
87 a,	lin. 24, dolgit le. dolgait.	256 a, lin. 13,	prokarokgt, lege pro- katorokat.
90 b,	lin. 23 bolol, lege bolot,	262 a, lin. 22,	Istenkül le. Istenül.
97 b,	li. 10, epenfense: l. epenfeggel.	275 a, li. 10,	szöretit: l. szöretinek.
131 a,	lin. 32 jamkor, le. jambor.	278 b, lin. 6,	folgyam: le. folyam.
150 b,	lin. 4 kist, lege vists.	286 b, lin. 30,	unokajait l. unokait.
170 b,	lin. 31 Isten le: Isteni.	287 b, li. 24,	melofia le: melofagos
171 a,	li. 20, mondatta l. mondotta.	288 a, li. 9,	oskolababe. le. oskolabe.
194 b,	lin. 16, bizontank, lege bi- zonitank.	289 a, li. 1,	körben, lege körben.
195 li. 23	Prohe: lege Prophe:	294 a, lin. 6,	CH I: le. CH R I:
197 b,	lin: 2 pokolbe: le. pokolbet	298 a, lin. 29	körken, lege körben.
225 a,	lin. 15 talaz lege talatz.	299 a, lin 20,	ittetet, lege itteter.

Benedictio Besenyeri
Anno Domini 1829

~~Filius meus Samuel natus est~~

Anno 1878.

Filius meus Samuel natus est
nobis 28 die Aprilij. die Martis.

Filius meus Stephanus natus est nobis die
9. Julij uxoris fuit Margit. Catharina Diefen.

Anno 1851.

Filia mea nata est nobis 5 Julij 7 die Xpist
uxoris fuit Norbbon uxoris ^{uxoris} Catharinae.

Anno 1855. fuit Norbbon uxoris ^{uxoris} Catharinae.

Filia mea Julia nata est nobis Anno 1857.
die 7 Januarij.

Simul de anno 1858. uxoris fuit
Norbbon uxoris Catharinae.

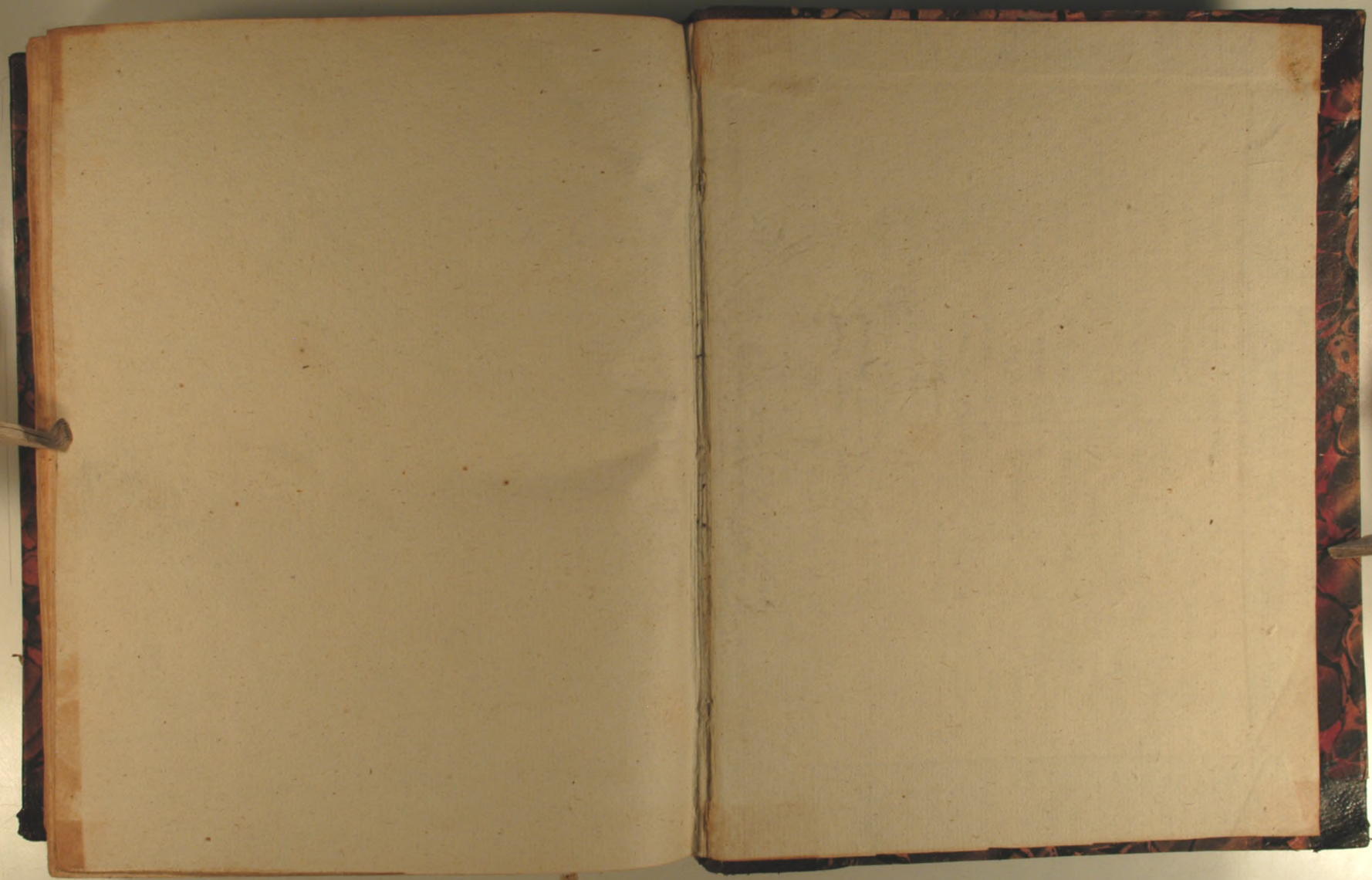
Vol. 2. 3. 5. 20

Rint. Amos, mung, kahal, it, kinn, d.
a mpt. a mpt. kinn, d. mpt.
allat, a mpt. mpt. mpt. mpt.
vata, a mpt. mpt. mpt. mpt.
vata, a mpt. mpt. mpt. mpt.
kinn, d. mpt. mpt. mpt. mpt.
mpt. mpt. mpt. mpt. mpt.
mpt. mpt. mpt. mpt. mpt.
mpt. mpt. mpt. mpt. mpt.

Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.

Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.

Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.
Amos, mpt. mpt. mpt. mpt.

GYARMATHI,
KERESZTYÉNI
FELLELET.

Debreczen 1598.

